

જાગ પહેલો

આ પુસ્તકમાં

સિદ્ધાંતકર મૂલ, ટીકા, ભાષા, વાંચાવંચો અને કથાઓ સહિત
તથા

શ્રી મન્હેમન્દ્રાચાર્યકૃત શ્રીવીતરાગસ્તવ
મેક્ષપ અર્થ સમિતિ
અને

શ્રીમંતમાર્કચ્છા બટ ધોળાવવાધ તથા દેશાંતિક
કથાસાહત છ.

તેને

શ્રાવક, જીમસિદ્ધ માણેકે
શ્રીમંવાપરીમધ્યે

નિર્ગમમાન દાખવાનામાં જાણવી પ્રમિદ્ધ કરચું છે.

સંવત ૧૯૬૬ અને ૧૯૭૦.

સરકારના સન ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટમજી દાખવાનો સર્વ હક નોંધાવ્યો છે.

શ્રી જૈન કથા રત્ન કોષ

પ્રસ્તાવના.

શ્રીજૈનકથા રત્નકોષ નામના પુસ્તકના પન્નર જાગ માંહેલો આ પ્રથમ જાગ લખાઈ બાહર પડ્યો છે, તેમાં પ્રથમ બાલ જીવોને નીતિ તથા વૈરાગ્યાદિ સુન્માર્ગોનો બોધ થવા માટે 'સિંદૂરપ્રકર' નામા ગ્રંથ મૂલ તથા તેની ટીકા, જાણ, બાલાવબોધ અને કથાઈ સહિત દાખલ કરેલો છે. આ ગ્રંથ માં નીતિ વગેરે વિષયોનું એવી રીતે યથાતથ્ય નિરૂપણ કરેલું છે, કે વાંચનારા સાહેબોને હાલેહૂબં તે વાત તૈવાજ સ્વરૂપે પરિણમ્યાં વિના રહેજ નહિ. વળી એવી રીતે આ ગ્રંથ માંહેલા વિષયો હૃદયમાં પ્રવેશ થયા પછી વાંચનાર જનોમાં તેવી રીતની પ્રવૃત્તિ પણ અવશ્ય થાવી જોઈએ, કે જેથી તે વાંચનારા શ્રીવીતરાગ પરમાત્માની જક્તિ કરવાને યોગ્ય થાય, માટે તે પછી તુરત બીજો ગ્રંથ શ્રીમન્મહાપંક્તિ શ્રીહેમાચાર્યજી વિરચિત શ્રીવીતરાગસ્તવ અર્થ સહિત આ ગ્રંથમાં દાખલ કરેલો છે. આ ગ્રંથ વાંચ્યા પછી સંસારમાં પ્રાણી માત્રને સુખ દુઃખની પ્રાપ્તિના હેતુજૂત એવાં જે શુભાશુભ કર્મ છે તેનું સ્વરૂપ જાણીને તેથી વિરક્ત થવાનો ઉદ્યમ કરવો જોઈએ. તે સમજવા માટે શ્રીગૌતમપૃષ્ઠા નામા ગ્રંથને મૂલ, બાલાવબોધ સહિત કથાઈ સહિત આ જાગમાં ઢાપ્યો છે. આ ગ્રંથમાં શ્રીગૌતમસ્વામીયે જીવને સુખ દુઃખની પ્રાપ્તિનાં જૂદાંજૂદાં અડતાલીશ પ્રશ્ન પૂઠવાથી શ્રીમહાવીર સ્વામીયે શુભાશુભ કર્મોનાં ફલ દૃષ્ટાંતિક કથાઈ સહિત કહી દેલાજ્યાં છે. જે વાંચવાથી વાંચનારા સાહેબો સંસારથી જય પામતા થકા મનુષ્યજવ પામીને ધર્મ માર્ગમાં પ્રવર્તવાને ઝજમાલ યાગ્ર. અને તે પછી વળી સંસારના વિકટ ટપણાની દર્શાવનારી એવી એક ન્હાની હરિયાલી અર્થ સહિત ઢાપી છે. તે

પણ તેજ વિષયને પુષ્ટ કરનારી છે. એવી રીતે ન્હામી મહોટા ચાર ગ્રંથે કરીને આ પ્રથમ જાગ સમાપ્ત કર્યો છે. આ જાગ વાંચનારાને અવશ્ય ગુણ કરનારોજ આજે એવી મમે આશા છે.

જેમ આ પ્રથમ જાગ સંપૂર્ણ ઠપાફ તૈયાર થયો છે તેમ બીજો જાગ તથા ત્રીજો જાગ પણ સંપૂર્ણ ઠપાફ તૈયાર થઈ ગયેલો છે. અને ચોથો જાગ પણ અડધો અડધ ઠપાફ ગયેલો છે. તોપણ હંજી આ ગ્રંથના પૂર્વે થયેલા ગ્રાહકોનાં નામ મેં દાખલ કરેલાં નથી તેનું કારણ એ છે જે પ્રથમ તો આ જ દિવસ પર્યંત માત્ર આ ગ્રંથને આશ્રય દેનારા સૂક્તનની ૧૭૫ ને આશરે સહીયો આવી છે, તેમાં ઘણી સ્ત્રી સહીયો તો બાહિર દેશાવરથીજ આવેલી છે, પણ મહોટા ડબ્બવાનું ધનાઢ્યો તરફથી જે મહોટી મદત મલવાની આશા છે, તેવા સાહેબોની પાસે મારાથી હજી જડ શકાયું નથી, તેથી હવે હું ચાર આઠ દીવસ મહારું લખવાનું તથા ઠાપવાનું કામ બંધ રાખીને તેમની પાસે જડ વિનંતી કરીને સંખ્યાબંધ પુસ્તકોની મદત લેને પછી આ પુસ્તકના ચોથાં અથવા પાંચમા જાગમાં સમસ્ત ઉદારતા દર્શાવનારા મહાનુ જનોનાં નામ દાખલ કરી મહારા મનને આનંદ પમાડીશ.

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મહોટા ધનાઢ્યો પાસે સહીયો લેવા જવાનું હાલ મોકુફ રાખી કંદાચિતુ. પોણાબંશે પુસ્તકોના આશ્રય આપનારા દેશાવરવાલા સાહેબોનાં જ નામ આ ત્રણ જાગમાં દાખલ કરું તો કદાચ કોઈ અફ જનના મનમાં એવીજ શંકા ઉત્પન્ન થાય કે જૈન દર્શનમાં પુસ્તકોના વાંચનારા તથા આવા પુસ્તકોને ઠાપી પ્રસિદ્ધ કરનારને આશ્રય આપનારા અને શાસ્ત્રના રહસ્ય સમજનારા પરીક્ષક લોકોની ઘણીજ ન્યૂનતા છે, એવી લઘુતા થવાના જયથી આશ્રય આપનારા સ્વલ્પ સંખ્યાવાલા સાહેબોનાં નામ આ પુસ્તકમાં દાખલ કરવાની મારી હિમ્મત ચાલી નહિ.

વલી આ જૈનકથા રત્નકોષ નામે પુસ્તકના આગલથી ગ્રાહક થયેલા તથા થનારા સાહેબોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે આ પુસ્તકના અગાઉથી ગ્રાહક થનારા સાહેબોની સહિત લેવાનાં લિષ્ટમાં એમ લખ્યું છે કે આ ગ્રંથના ઠ જાગ કરવા તેમાં સર્વાંલક્ષ્ય શ્લોક સંખ્યાનો સમાવેશ કરવો અને જો આ ગ્રંથના બે હજાર પુસ્તકનાં આગલથી ગ્રાહક થાય તો વલી એક વીશ હજાર શ્લોક સંખ્યાનો એક સાંતમો જાગ પણ ઠાપીને અગાઉથી

ગ્રાહક થનારા સાહેબોને એકેક જાગ બઢીસ લાખલ આપવો, એવી રીતે પ્રસિદ્ધતા કરી છે પરંતુ આજ દિવસ સુધી સુમારે પોણાબસો પુસ્તકોના ગ્રાહક થયા છે, અને હજી મહોટા મહોટા ડુબ્યાવાન શ્રીમંત શ્રાવકો પાસેથી સહીયો આવી નથી તેથી તેણે સાહેબો પાસે જતાં જે સહિત મલશે તે એકઠી કરતાં પણ એકહજાર પુસ્તકના ગ્રાહક થાય એવી આશા રાખી શકાતી નથી તો વલી. બે હજાર પુસ્તકના ગ્રાહક થવાની વાત તો સ્વપ્નાંતરમાં પણ કેમ રચાય ? આવા કારણથી પ્રથમ ઠપાંચેલાં લીષ્ટમાં લખવા પ્રમાણે સાતમો જાગ બઢીસ આપવાથી હું મોકલો શકું શકું.

તથાપિ તે વાત ઉપર જલ્દ ન આપતાં માત્ર મહારી શ્રીજિનધર્મ સંબંધિ પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર થવાની અનિલાષા પૂર્ણ થવામાટે એ પુસ્તકમાં જો પણ સદાશી ગરીબ અવસ્થાને લીધે મને ઘણુંજ સંકટ વેઠવું પડશે તે સંબંધિ દરકાર ન કરતાં પ્રથમ લખેલા જાગ મધ્યે ૧૨૫૦૦૦ શ્લોક તથા બઢીસનાં જાગમાંહેલા ૨૧૦૦૦ શ્લોક અને વલી શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથ વધારે લાખલ કરવાનો નિર્ધાર કર્યો છે, તેમજ બીજા ગ્રંથોમાં પણ હાથની લખેલી પ્રતો, કસ્તાં ફરીથી હું જ્યારે આજની રુઢી પ્રમાણે તે વાત સૂચના સા પૂર્વક મહારે હાથે લખું હું તેવારે પૂર્વે લખેલાં સંખ્યામાં વધારો થતો જાય છે. એવીરીતે વધવાથી આ પુસ્તકમાં લગજગ એકું લાખ ને સીતેર હજાર શ્લોક સંખ્યાના ગ્રંથોનો સમ્પ્રવેશ કરીને તેનાં પૂર્વે લીષ્ટમાં લખેલા જાગ તથા બઢીશનો એક જાગ મલી સાત જાગને બદલે હવેથી જૂદા જૂદા પન્નર અથવા સોલ જાગ કરવાનો નિર્ધાર કર્યો છે. તે માંહેલો આ પ્રથમ જાગ ઠપાંચ બાહેર પડ્યો છે, અને ધારવા પ્રમાણે આ ચાલુ સાલમાં એટલે ૧૯૪૬ ને શાલની આશ્વરં સુધી અથવા ૧૯૪૭ ના નવા વર્ષની સરુઆત થતા સુધીમાં જોકોઈ વિઘ્ન નહિ પડશે તો લગજગ બધા મલી જાગ ઠાપીને બાહેર પાડીશ એવી હું ઝમેદ રાખું હું.

એ પન્નરે જાગ અથવા શોલ જાગમાં જે જે ગ્રંથો આવશે તે, તથા તે સર્વે જાગની અનુક્રમણિકા, પ્રસ્તાવના, ટાઈટલપેજ અદિક જે જે બાબતો આવશે તે સર્વે બાબતોના મલીને જેવા આ જાગમાં ૨૦૦ પૃષ્ઠનો બેહેલો આંક છે, તેના સુપરરાયલ આઠ પેજી ૩૦૧૧ ફરમા થયા છે, તેવા અંદારે જાગમાં આવસો ફરમાના ૬૪૦૦ પેચની સંખ્યામાં જેટલા ગ્રંથ આવશે તેટ

ला ग्रंथ अवश्य ठपारो, ए बात निःसंशय जाएवी, एवी कबुलात हुं आ गलथी ग्राहकयनारा साहेबोने आपुहुं, तेमांपण महाराथी बनरो त्यांसुधी बे फारम वधारे ठापीश पण तेथी उठां ठापीश नही. माटे सर्व सुझ ज नोने विज्ञप्ति करुं के आवा उन्नत कार्यमां जी प्रतिदिन मदद करशो तो हुं निरंतर तेवा कार्यो करवामां उत्सुक रहीशो इत्यलम्.

हमपापनाः

वांचनारा साहेबाने अरज करुं के श्रीसिंदूरप्रकरनी कथावाली एकज प्रत महारी पासे हती, तेपण एटली अगुद अने यद्वातद्वा लखेली हती के तेनो खुलासो आहीं लख्यो जाय नहीं पण हरहमेश जे साहेबो पासें हाथनां लखेला ग्रंथो वांचवामां आवे ठे. ते साहेबो ते ग्रंथोबिषे सरीपेठे जाणताज हरो. तेमज टीकावाली प्रत कोइ कथा सहित न होवाथी. कथाउनां लखाण पण यथातथ्य थयेलां न हतां.

तथा श्रीवीतरागस्तवनी अवचूरी उपरथी बालावबोध कथो ठे अने ते ग्रंथ श्रीमत्हेमचंद्राचार्यविरचित कठणविषयवालों होवाथी संपूर्ण महोटी टीकाना अजावथी खरेखरो जाषांतर थयेलो गणाय नही. वली श्रीगौतम पृष्ठा ग्रंथ महोटी कथावालो महारीपासें मोझुद हतो परंतु तेनी कथा उ घणीखरी मागधी भाषामांज लखेली होवाथी तेनुं जाषांतर संपूर्ण मागधीजाषाना जाणकार विना थवुं अशक्य जाणीने मात्र सारनूत न्हानी कथाउं वालो सुमारे बावीसो श्लोकनो ग्रंथज आ पुस्तकमां दाखल कथो ठे. ते ग्रंथनी प्रतो पण सर्व एकज पद्धतिनी असलना लखाणनी होवाथी शोधन करवामांटे निराधार थवुं पड्युं तेथी मात्र जाषामांज. सुधारो करीने सर्व ग्रंथो-अप्यां ठे, तेमां जे कांइ महाराथी न्यूनाधिक वचन सिद्धांत विरोध लखायुं होय ते संबंधि महारी नूलनुं सर्व वांचनार श्रीसंघनी सम ह हुं मिहाडकड देवुं.

श्रावक. जीमसिंह माणक.

. અંશ. પુસ્તકસ્યાનુક્રમણિકા.

તિહાં પ્રથમ સિદ્ધપ્રકારાવ્યગ્રંથની અનુક્રમણિકા.

ક્રમાંક.	વિષય.	પૃષ્ઠાંક.
૧	પહેલાં શ્લોકમાં મંગલોચરણ તૈયા સાંજલનારાને આશીર્વાદ.	૧
૨	બીજા કાવ્યમાં સ્ક્લનપુરુષોપ્રત્યે. ગ્રંથકર્તાની વિદ્વંતિ.	૨
૩	ત્રીજા કાવ્યમાં આગમાંનુસારેં નવ્યજિવને હિતોપદેશ.	૪
૪	ધર્મને વિષે પ્રમાદ ન કરવા આશ્રયી લલિતાંગકુમરની કથા.	૬
૫	ચોથા કાવ્યમાં મનુષ્યજવનું દુર્લજપણું વર્ણવ્યું છે.	૧૬
૬	મનુષ્યજવના. દુર્લજપણાવિષે દશ દૃષ્ટાંતની દશ કથા.	૧૭
૭	પાંચમા કાવ્યમાં મનુષ્યજવનો સર્વોત્કૃષ્ટ. જય કહ્યો છે.	૨૧
૮	ઠાઠાં કાવ્યમાં સંસારના વિષયમાટેં ધર્મનો ત્યાગ કરનાર મૂઢનું લક્ષણ.	૨૨
૯	મૂઢ અમૂઢ ઉપર શસ્ત્રી અને સૂર બે જાડનની કથા.	૨૪
૧૦	સાતમા કાવ્યમાં મનુષ્યજન્મનું તથા ધર્મસામગ્રીનું. દુર્લજપણું.	૨૫
૧૧	આઠમા કાવ્યમાં એ ગ્રંથમાં કહેલા અપદ્રેશનાં દ્વારો કહ્યાં છે.	૨૬
૧૨	નવમાથી બારમા શ્લોકમાં શ્રીતીર્થંકરની જુક્તિનું વર્ણન છે.	૨૮
૧૩	તેરમાથી શોભમા શ્લોકોમાં ગુરુની જુક્તિનું વર્ણન છે.	૪૪
૧૪	કુબોધના વિદ્વજન કરનાર શ્રીગુરુ છે તે ઉપર સૂર્યાનંદેવની કથા.	૪૭
૧૫	ગુરુસેવા કરનાર ઉપર શ્રીગૌતમસ્વામીની કથા.	૫૨
૧૬	સત્તરમાથી વીશમા શ્લોકોમાં જિનમત તથા સિદ્ધાંતમાહાત્મ્ય.	૫૩
૧૭	સિદ્ધાંતશ્રવણ ઉપર સેહિણ્ણેયા ચોરની કથા.	૫૬
૧૮	એકવીશથી ચોવીશમા કાવ્ય પર્યંતસંઘનો મહિમા કહ્યો છે.	૬૩
૧૯	શ્રીસંઘમહિમા ઉપર જરતચક્રવર્તીની કથા.	૬૭
૨૦	પચ્ચીશથી બ્રહ્મવીશમા શ્લોકમાં હિંસાનો નિષેધ કહ્યો છે.	૭૦
૨૧	જીવદયાની ઉપર દામનકંની કથા કહી છે.	૭૫
૨૨	ઉગણત્રીશથી બત્રીશમા શ્લોકોમાં સાંતું બોલવાનો પ્રજાવ.	૭૮
૨૩	સત્યવચન ઉપર વસુરાજાની કથા કહી છે.	૮૩
૨૪	તેત્રીશથી ઠત્રીશમા શ્લોકમાં શ્રદ્ધાદાનવ્રત સ્વરૂપ છે.	૮૫

૨૫	અદત્તવ્રત ઉપર નાંગદત્તની કથા.	૮૯
૨૬	સાડત્રીશથી ચાલીશમા શ્લોકીમાં બ્રહ્મચર્યનું સ્વરૂપ.	૯૧
૨૭	અકતાલીશથી ચુંમ્માલીશમા શ્લોકપર્યંત પરિગ્રહના દોષ કહ્યા છે.	૯૬
૨૮	પરિગ્રહ વિષે મમ્મણશેઠની કથા.	૧૦૧
૨૯	પીસ્તાલીશથી ઝંગણપચ્ચાશમા કાવ્યમાં ક્રોધનો જય કહ્યો છે.	૧૦૨
૩૦	ક્રોધ ત્યાગની ઉપર ગજસુકુમારની કથા.	૧૦૭
૩૧	ઝંગણપચ્ચાસથી ત્રેપનમાં કાવ્યોમાં માનના દોષ કહ્યા છે.	૧૦૮
૩૨	માનના ત્યાગ ઉપર નંદીષેણની કથા.	૧૧૨
૩૩	ત્રેપનથી ઠપન્નમા કાવ્યોમાં માયાનો ત્યાગ કહ્યો છે.	૧૧૩
૩૪	સત્તાવન્નથી શાઠમા કાવ્યસુધી લોનનો ત્યાગ કહ્યો છે.	૧૧૬
૩૫	લોનની ઉપર સાગરશેઠની કથા કહી છે.	૧૨૧
૩૬	અકશઠથી ચોશઠમા કાવ્યોમાં સૌજન્યતા રાખવાનો ઉપદેશ છે.	૧૨૨
૩૭	સૌજન્ય ઉપર વિક્રમરાજાની કથા કહી છે.	૧૨૭
૩૮	પાંસઠથી અડિશઠમા કાવ્યોમાં ગુણીજનતા સંગનું વર્ણન છે.	૧૨૮
૩૯	સારા નરસાની સંગત ઉપર બે પોષ્ટની કથા.	૧૨૬
૪૦	ઝંગણોતેરથી બહોતેરમાં કાવ્યસુધી ઇન્દ્રિયજયનો ઉપદેશ.	૧૩૭
૪૧	ઇન્દ્રિયદમન ઉપર સ્મૃત્યકીની કથા.	૧૪૧
૪૨	ત્રહોતેરથી ઠહોતેરમાં કાવ્યસુધી લક્ષ્મીનો સ્વજાવ કહ્યો છે.	૧૪૪
૪૩	લક્ષ્મીની ચંચલતા વિષે સુંદરરાજાની કથા.	૧૪૯
૪૪	સત્યોતેરથી અંશીમા કાવ્યોમાં દાનનો ઉપદેશ છે.	૧૪૯
૪૫	દાન પૂજા વિષે અમરસેન વીરસેનની કથા.	૧૫૪
૪૬	અકાશીથી ચોરાશીમા કાવ્યોમાં તપનો ઉપદેશ છે.	૧૫૮
૪૭	તપ ઉપર વસુદેવના જીવ નંદીષેણની કથા.	૧૬૩
૪૮	પચ્ચાશીમાથી અઠાશીમાં કાવ્યોમાં શુજનાવનો ઉપદેશ છે.	૧૬૩
૪૯	નેઘ્યાશીથી બાંસુમા કાવ્યોમાં વૈરાગ્ય દર્શાવ્યો છે.	૧૬૮
૫૦	વૈરાગ્યની ઉપર સનત્કુમારની કથા કહી છે.	૧૭૨
૫૧	ત્રાણુથી અઠાણુમા કાવ્યસુધી સામાન્ય ઉપદેશ કહ્યો છે.	૧૭૭
૫૨	નવીણુમા કાવ્યમાં ગ્રંથનું સમર્થન કહ્યું છે.	૧૮૨
૫૩	સોમા કાવ્યમાં પ્રશસ્તિ કરીને ગ્રંથ સમાપ્ત કહ્યો છે.	૧૮૩

શ્રીદેમચંડાચાર્યકૃત શ્રીવીતરાગ સ્તવત્રી અનુક્રમણિકા.

ક્રમાંક.	પ્રકાશનામ.	કાવ્ય.	પૃ૦	ક્રમાંક.	પ્રકાશનામ.	કાવ્ય.	પૃષ્ઠાંક.
૧	પ્રસ્તાવના.....	૯	૧૦	મહિમા સ્તવ.	૮ ૨૦૫
૨	સહજાતિશય.....	૮	૧૧	વૈરાગ્ય સ્તવ.	૮ ૨૦૭
૩	કર્મક્રયાતિશય.....	૧૫	૧૨	દેતુનિરાસ.	૮ ૨૦૮
૪	સુરુતાતિશય.....	૧૪	૧૩	યોગસ્તવ.	૮ ૨૧૦
૫	પ્રાતિહાર્યાતિશય.....	૯	૧૪	નક્તિસ્તવ.	૯ ૨૧૧
૬	પ્રતિપદ્ધનિરાસ.	૧૨	૧૫	આત્મગર્હસ્તવ.	૯ ૨૧૩
૭	જગત્કર્તૃનિરાસ.	૮	૧૬	શરણુગમન.	૮ ૨૧૫
૮	एकांतवादनिरास.	૧૨	૧૭	કઠોરોક્તિસ્તવ.	૧૦ ૨૧૬
૯	કલિક્ષત્રજ સ્તવ.	૮	૧૮	આજ્ઞાસ્તવ.	૮ ૨૧૮
૧૦	અદ્ભુત સ્તવ.	૮.૨૦૪	૨૦	વીતરાગ સ્તવ.	૯ ૨૧૯

ગૌતમપૃષ્ઠાની અનુક્રમણિકા.

૧	મંગલાચરણ તથા અડતાલીશ પૃષ્ઠાની નામ:	૨૨૧
૨	જિનવાણી સાંજેલતાં તૃષાદિક મઠે તે ઉપર મોશીની કથા.	૨૨૩
૩	નરકગતિ પામવા ઉપર સુન્નમ ચક્રવર્તીની કથા.	૨૨૪
૪	દેવગતિ પામવા ઉપર આનંદશ્રાવકની કથા.	૨૨૦
૫	મનુષ્ય તિર્યચગતિ પામવા ઉપર સાગરચંદ અશોકદત્તની કથા.	૨૨૪
૬	જે કર્મને યોગે પુરુષ મરી સ્ત્રીવેદ પામે અને સ્ત્રી મરી પુરુષ વેદ પામે તેની ઉપર પદ્મ અને પદ્મિનીની કથા.	૨૩૬
૭	નપુંસક વેદ પામવાની ઉપર ગોત્રાસની કથા.	૨૩૮
૮	અલ્પાયુ પામવા આશ્રયી યજ્ઞદત્ત અને શિવકુમારની કથા.	૨૩૯
૯	સંપૂર્ણ આયુ પામવા ઉપર દયાવાન કૃષિની કથા.	૨૪૧
૧૦	જોગી તથા જોગ રહિત થાય તે ઉપર ધનસારજોગની કથા.	૨૪૨
૧૧	સોનાગીડુર્નાગીપણા ઉપર રાજદેવ તથા જોગદેવની કથા.	૨૪૫
૧૨	સુબુદ્ધિ અને ડુર્બુદ્ધિ પામવા ઉપર સુબુદ્ધિ ડુર્બુદ્ધિની કથા.	૨૪૭
૧૩	પંક્તિપણું અને મૂર્ચ્ચપણું પામવા ઉપર આંબા લીંબાની કથા.	૨૫૦

१४ शूरवीरपणुं धीरपणुं अने बीहीकणपणुं पामवां उपर अजय सिंह अने धनसिंह ए बे जाइनी कथा.	१५३
१५ जणेली विद्या सफल न थाय, ते उपर नापितनी कथा.	१५६
१६ जणेली विद्या सफल आय, ते उपर श्रेणिक राजानी कथा.	१५७
१७ जेनी प्राप्त थयेली लक्ष्मी स्वल्पकालमां जेती रूहे तथा जेने लक्ष्मी मलतीज जाय, ते उपर सुधन अने मदनशेठनी कथा.	१५८
१८ घणी लक्ष्मी स्थिर थइ रहे, ते उपर शालिजनी कथा.	१६१
१९ जे पुरुषने संतान प्राप्ति न थाय, तथा जे पुरुषने घणां संताननी प्राप्ति थाय ते उपर देशल अने दहानी कथा.	१६४
२० जे बहेरो अने जात्यंध थाय, ते उपर वीरमनी कथा.	१६७
२१ जेने अन्न पचे नहीं, ते उपर रोहिणीना जीव दुर्गंधानी कथा.	१६९
२२ कोढीयापणुं पामवानी उपर गोसलीयानी कथा.	१७६
२३ कुबडापणुं पामवा उपर धनदत्त अने धनश्रीनी कथा.	१७७
२४ दासपणुं पामवानी उपर सोमदत्त पुरोदितनी कथा.	१८०
२५ दरिडीपणुं पामवा उपर श्रेष्ठीपुत्र अनोरथनी कथा.	१८२
२६ घणुं प्रख्यात महर्षिक थावा उपर पुण्यसारनी कथा.	१८३
२७ रोगी नीरोगीपणुं पामवा उपर अट्टणमल्लनी कथा.	१८६
२८ हीण अंगवाला उपर ईश्वरशेठना पुत्र दत्तनी कथा.	१८७
२९ मूकपणुं तथा टूटापणुं पामवा उपर अग्निशर्माणी कथा.	१९०
३० पांगलापणुं पामवा उपर कर्मणहातीनी कथा.	१९३
३१ रूपतथा कुरूप पामवा उपर जगसुंदर अने असुंदरनी कथा.	१९४
३२ जे घणी वेदना पामे, तेनी उपर लोढानी कथा.	१९६
३३ असोहामणी वेदना न पामवा उपर जिनदत्तनी कथा.	१९८
३४ एकेंडियपणुं पामवा उपर मोहकनी गाथा.	२००
३५ जे घणुं संसार बधारे, संसार परित्रमण करे तथा जे अल्पसं सारीपणुं पामे, तेनी उपर शूर अने वीरनी कथा.	२०२
३६ मोह सुख पामवा उपर अजयकुमारनी कथा.	२०५
१ वैराग्यजावने दर्शवितारी हरियाली अर्थसहित.	२०७

અથ

॥ શ્રી સિંદૂરપ્રકરઃ પ્રારમ્ભ્યતે ॥

પ્રથમ ગ્રંથના પ્રારંભમાં ગંધર્વકર્તા પોતાના જે હ્રુદદેવ તેના ચરણ સ્મરણ
રૂપ મંગલાચરણ પૂર્વક આ ગ્રંથ સંનિર્ણયનારાંને આશીર્વાદ કહે છે.

॥ શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તદ્વયમ્ ॥

॥ સિંદૂરપ્રકરસ્તપઃકરિશિરઃક્રોડે કષાયાટવી, દા
વાર્ષ્ણિચયઃ પ્રબોધદિવસપ્રારંભસૂર્યોદયઃ ॥ મુક્તિ
સ્ત્રી કુચકુંજ (વદનૈક) કુંકુમરસઃશ્રેયસ્તરોઃ પદ્મવ,
પ્રોદ્ધાસઃ ક્રમયોર્નિશ્ચયુતિનરઃ પાર્શ્વપ્રજ્ઞોઃ પાતુ વઃ॥૧॥

અર્થઃ—(પાર્શ્વપ્રજ્ઞોઃ કે૦) શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રજ્ઞના (ક્રમયોઃ કે૦) ચરણ
જે તેમના (નિશ્ચય કે૦) નિશ્ચય, તેની (યુતિ કે૦) કાંતિ, તેનો (નરઃ કે૦)
સમૂહ, તે (વઃ કે૦) તમોને (પાતુ કે૦) રક્ષણ કરો. હંમે તે નિશ્ચય
તિસમૂહ કેહવો છે? તો કે (સ્તપઃ કે૦) તપરૂપ (કરિ કે૦) હસ્તી,
તેના (શિરઃ કે૦) મસ્તક, તેનો (ક્રોડે કે૦) મધ્યનાગ જે કુંજસ્થલ તેને વિષે
(સિંદૂરપ્રકરઃ કે૦) સિંદૂરના પુંજ સમાન છે, ક્ષાયા (કષાયા કે૦) ક્રોધ,
માન, માયા, લોભ, તે રૂપ (અટવી કે૦) વન, તેને બાલવા માટે (દા
વાર્ષ્ણિચયઃ કે૦) વનના અગ્નિની જ્વાલાના સમૂહની તુલ્ય છે. વલી (પ્ર
બોધ કે૦) જ્ઞાન તે રૂપ જે (દિવસ કે૦) દિવસ તેનો (પ્રારંભ કે૦)
ઉદય, તેને વિષે (સૂર્યોદયઃ કે૦) સૂર્યોદય સદૃશ છે, વલી (મુક્તિસ્ત્રી કે૦)
મુક્તિરૂપ જે સ્ત્રી, તેના (કુચકુંજ કે૦) સ્તનકુંજ, તેને વિષે (કુંકુમરસઃ
કે૦) કુંકુમરસના લેપન સમાન છે, તથા (શ્રેયસ્તરોઃ કે૦) કલ્યાણરૂપ
જે વૃદ્ધ તેના (પદ્મવ કે૦) નવાંકુર તેનો છે (પ્રોદ્ધાસઃ કે૦) ઉત્પત્તિ જે
થકી, એવો છે. આ શ્લોકમાં નિશ્ચયકાંતિસમૂહની રક્તતા છે, માટે સિંદૂર
કરની ઉપમા આપી છે. તથા વલી આ શ્લોકમાં કોઈ ઠેકાણે (મુક્તિ
સ્ત્રીવદનૈકકુંકુમરસઃ) એવો પણ પાઠ છે. તેનો અર્થ એવી રીતે છે કે મુક્તિ
રૂપ સ્ત્રીનું શોભાયમાન જે મુખ તે શુભકમલ રંગવાને વિષે કુંકુમરસ લેપન

संरखो नखकांतिसमूह ठे, तेवो अर्थ जाणवो. माटे हे नव्यजनो ! ए प्रका
रें जाणी मनमां धिवेक लावीने श्रीपार्श्वनाथनीं चरणकमलज सेवन क
रवां, ते सेवनार सुजनने जे पुण्य उत्पन्न थाय ठे, ते पुण्यना प्रसादें करी
ने उत्तरोत्तर मांगलिक्यमाला विस्तार फामो ॥ १ ॥

॥ टीका ॥ श्रीमत्पार्श्वजिनं नत्वा, स्तोतृणां सुखकारकम् ॥ सद्यः संस्मृति
मात्रेण, प्रत्यूहव्यूहवारकम् ॥ १ ॥ श्रीचंद्रकीर्तिसूरीणां, सद्गुरुणां प्रसाद
तः ॥ सिंदूरप्रकरव्याख्या, क्रियते हर्षकीर्तिना ॥ २ ॥ शुभं ॥ ग्रंथकर्त्ता आ
दौ इष्टदेवताचरणस्मरणरूपं मंगलाचरणपूर्वकं श्रोतुं प्रति आशीर्वादवृत्त
माह ॥ व्याख्या ॥ पार्श्वप्रज्ञोः श्रीपार्श्वनाथस्य क्रमयोश्चरणयोर्नखद्युतिज
रः नखकांतिसमूहोवोयुष्मान् पातु अवतु रक्षतु ॥ कथंचूतो नखद्युतिजरः
तपःकरिशिरःक्रोडे सिंदूरप्रकरः तपएव करी हस्ती तस्य शिरःक्रोडे मस्तकम
ध्यजागः कुंजस्थले तत्र सिंदूरप्रकरः सिंदूरपुंजसदृशः नखद्युतिजरस्य रक्तत्वात्
सिंदूरप्रकरोपमा, पुनः कथंचूतः नखद्युतिजरः कषायाटवीदावार्चिर्निचयः
कषायाः क्रोध, मदन, मायालोनास्तएव अटवी अरण्यं वनं तस्यः दावार्चि
र्निचयः दावाग्निज्वालासमूहस्तुल्यः । पुनः कथंचूतो नखद्युतिजरः प्रबोधदिवस
प्रारंजसूर्योदयः प्रबोधोद्धानं सण्ण दिवसो दिनं तस्य प्रारंजे उदये सूर्योदय
समानः । पुनः कथंचूतो नखद्युतिजरः मुक्तिस्त्रीकुचकुंजकुंभरसः मुक्तिरेव स्त्री
तस्याः कुचावेव कुंजौ तत्र कुंभरसः काश्मीरंरजोऽवलेपस्तुल्यः मुक्तिस्त्रीवदनै
ककुंभरस इति वा पाठः । पुनः कथंचूतः नखद्युतिजरः श्रेयस्तरोः पद्मवप्रो
द्भासः श्रेयः कल्याणमेव तरुवृक्षस्तस्य पद्मवानां मृतनपत्राणां प्रोद्भासः उ
द्गमः । ईदृशः पार्श्वप्रज्ञोः क्रमयोश्चरणयोर्नखद्युतिजरोवोयुष्मान् पातु रक्षतु न
खद्युतिजरस्य रक्तवर्णत्वात् रक्ता एवोपमा । नो नव्य प्राणिन् ! एवं ज्ञात्वा म
नसि विवेकमानीय श्रीपार्श्वनाथस्य चरणकमलौ एव सेव्यौ सेव्यमानानां
यत्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरं मांगलिक्यमाला विस्तरंतु ॥ १ ॥

जाषा काव्यः— 'शोणित तप गजराज, सीस सिंदूरपूर ठबि ॥ बोधदिवस
आरंज, करन कारन उद्योत रवि ॥ मंगल तरु पद्मव, कषाय कंतार हुताशन ॥
बहु गुनरतन निधान, मुक्ति कमला कमलासन ॥ इहविध अनेक उपमा
सहित, अरुन वरन संताप हर ॥ जिनराय पाय नख ज्योति वर, नमत
वनारसि जोरि कर ॥ १ ॥

हवे कवि संज्ञान् पुरुष प्रत्ये पोतान्नी विहसि करे ठे.

संतः संतु मम प्रसन्नमनसो वाचां विचारोद्यताः, सू

तेऽञ्जः कमलानि तत्परिमलं वाता वितन्वन्ति यत् ॥

किंवाच्यर्थनयान्ता यदि गुणोस्त्यासां ततस्ते स्वयं,

कर्तारः प्रथनं न वेदथ यशः प्रत्यर्थिना तेन किम् ॥१॥

अर्थः— (संतः के०) सज्ञानो, (मम के०) मने, (प्रसन्नमनसो के०) प्रसन्न ठे मन जेनुं एवा (संतु के०) हो. अर्थात् मारी उपर प्रसन्न चित्त वाला थाउं. ए सज्ञानो केहवा ठे? तोके (वाचां के०) वाणीउना (विचारोद्यताः के०) सदसद्दिचारने विषे सावधाने एवा अर्थात् आ वाणी सारी, आ वाणी नहिं सारी ए प्रकारना विचारने जाणुनारा ठे. कवि कहे ठे ते घटे ठे (यत् के०) जे कारणमाटे (अञ्जः के०) जल जे ठे, ते (कमलानि के०) कमलाने (सूते के०) उत्पन्न करे ठे, परंतु (तत्परिमलं के०) ते कमलानो आमोड जे ठे तेने तो (वाताः के०) वायुउ (वितन्वन्ति के०) विस्तारे ठे, तेम हुं पण आ ग्रंथने रचीश, परंतु ग्रंथनो विस्तार तो सज्ञान पुरुषोज करे. कोइ ठेकाणे केहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ पद्मानि बोधयत्यर्कः, काव्यानि कुरुते कविः ॥ तत्सौरजं नृजस्वतः, संतस्तन्वन्ति तद्गुणान् ॥ अर्थः—कमलने सूर्य विकसित करे ठे, तेम काव्योने कवि करे ठे, अने ते कमलोता सुगंधने वायु प्रसार करे ठे, तेम ए कविना गुणोने संत पुरुषो विस्तारे ठे, माटे सज्ञाननुं एवुं लक्षणज होय ठे. (वा के०) अथवा जो ते सज्ञानोनी अन्यर्थना हुं करुं तो पण ते (अनया के०) आ मारी कवितांनी प्रशंसा करे एवी (अन्यर्थनया के०) याश्चायें करीने (किं के०) गुं कांहीज नहिं. शा कारण माटे के (यदि के०) जो (आसां के०) आ मारी वाणीउ मध्ये (गुणोस्ति के०) गुण ठे, (ततः के०) तो (ते के०) ते सज्ञानो, (स्वयं के०) पोतानी मेलेंज (प्रथनं के०) विस्तारने (कर्तारः के०) करनारा थाउं. अर्थात् आ ग्रंथमां कांदि गुण हजो तो सज्ञानो ठे, ते मारी प्रार्थना कखा विनाज विस्तार करे, (अथन चेत् के०) वली जो आ मारी वाणीउमां गुण नहिं होय तो (यशः प्रत्यर्थिना के०) यशना शत्रुनूत अर्थात् अपयशने करनारा एवा (तेन के०) ते विस्तारें करीने (किं के०) गुं ?

कांहीज नहि. एटले निर्गुणनो विस्तार करवाथी, अंपयशज थाय ठे ॥१॥

॥ टीका ॥ अर्थ कविः सङ्गनपुरुषान्प्रति स्वविज्ञप्तिमाह ॥ संतइति ॥ सङ्गना मम प्रसन्नमनसः संतु ममोपरि प्रसन्नचित्ताः न्वंतु । किं विशिष्टाः संतः । वाचां कविवाणीनां विचारे सदसद्विचारे उद्यताः सावधानाः समीचीनासमीचीनविचारज्ञाः यत् यस्मात् कारणात् अंचः पानीयं कमलानि सूते तेषां कमलानां परिमलमामोर्दं वायव्यो विनर्न्वति विस्तारयंति तद्देनं ग्रंथमहं रचयिष्यामि परं विस्तारं सङ्गनाः करिष्यंति ॥ यतः ॥ पद्यानि बोधयत्यर्कः, काव्यानि कुरुते कविः ॥ तत्सौ रजं न न स्वतः, संतस्तन्वंतु त्रुणान् ॥ अथवा अनया ममान्यर्थनया सतामग्रे प्रार्थनया किं अपि तु न किमपि । कुतः । यद्यासां ममवाणीनां मध्ये गुणोऽस्ति तदा ते संतः स्वयमेव प्रथनं विस्तारं कर्तारः न विष्यंति ॥ यद्यस्मिन् शास्त्रे कश्चिद्गुणो न विष्यति तदा संतः स्वयमेव अन्यर्थनां विनैव विस्तारं करिष्यंति ॥ अथचेद्यदि आसां ममवाणीनां मध्ये गुणो नास्ति तदा तेन प्रथनेन विस्तरेण किं न किमपि ॥ कथं नूतेन तेन प्रथनेन विस्तरणेन यशः प्रत्यर्थिना यशः प्रत्यर्थिशत्रुनूतं यत्तत् यशः प्रत्यर्थि तेन यशः प्रत्यर्थिना यशसो विनाशकेन निर्गुणस्य विस्तारणेन अयशो नवतीत्यर्थः ॥ १ ॥

जाषाकाव्यः—जैसैं कभंल सरोवर वासैं, परिमल-तासुं पौन परगासैं ॥ त्यों कवि जाषहि अहूर जोर, संतः सुजस प्रगटहिं चिहु उर ॥ जो गुणवंत रसोल कवि, तौ जगमहिमा होइ ॥ जो कवि अहूरगुन रहित, तौ आदरे न कोइ ॥१॥

हवे करी ठे सकल सुरासुरें सेवा जेमनी एवा जे श्रीवीतराग तेमना

आगमना अनुसारें नव्यजनना हितने माटे धर्मोपदेश कहे ठे.

॥ उपजातिवृत्तम् ॥ त्रिवर्गसंसाधनमंतरेण, पशोरिवायुर्विफलं न रस्य ॥ तंत्रापि धर्मं प्रवरं वदंति, न तं विना यद्भवतोर्थकामौ ॥३॥

अर्थः—हे नव्यज्जो ! (त्रिवर्गसंसाधनं के०) धर्म, अर्थ अने काम, तेना साधननी (अंतरेण के०) विना (नरस्य के०) मनुष्यनुं (आयुः के०) आयुष्य (पशोरिव के०) ढागादिकनी पठें (विफलं के०) निःफल जाणवुं. अर्थात् धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष ए चार जे पुरुषार्थ ठे तेमां हाल नरतखंममां मोक्ष तो साधवाने शक्य नथी, ए कारण माटे शेष धर्म, अर्थ अने काम, ए त्रण

ना उपाजन विना नरज, मनुष्य तेनुं जीवितव्य, पशुनी पणें विफल जाणें
 वुं. हवे त्यां आशंका करे ते के ते धर्म, अर्थ अने काम, ए त्रणे समान
 ते के कांइ तेउमां अंतर ते ? तो त्यां कहे ते; के (तत्रापि के०) ते त्रण
 वर्गमां पण (धर्म के०) धर्मने (प्रवरं के०) श्रेष्ठ, (वदंति के०) कहे ते.
 (यत् के०) जे कारण माटे (ते के०) ते धर्म (विना के०) विना (अर्थकामौ
 के०) अर्थ अने काम (न के०) नहिं (जवतः के०) होय ते. कारण के जेणे
 पूर्वजन्मे धर्म कस्यो ते तेनेज अर्थ, काम, आ जन्ममां प्राप्त थाय ते. तेमाटे
 त्रणवर्गमां जे धर्म ते, तेज श्रेष्ठ ते. तेथी हे जव्यप्राणीयो ! मनने विषे विवेक
 लावीने श्रीसर्वज्ञप्रणीत धर्मज आचरण करवो. धर्माचरण करनारा सज्जनोने
 जे पुण्य उत्पन्न थाय ते, ते पुण्यना प्रसादे करीने उत्तरोत्तर मांगलिक्यमाला
 विस्तार पामे ते ॥ ३ ॥

टीका:—अथ विहितसकलसुरासुरसेव्यस्य देवाधिदेवस्य श्रीवीतरागस्यागमा
 नुसारेण जव्यानां हितहेतवे धर्मोपदेशमाह ॥ त्रिवर्ग इति ॥ जो जव्याः त्रिव
 र्गसंसाधनं अंतरेण नरस्य आयुः पशोरिव विफलं ज्ञेयं । धर्मार्थकाममोक्षाश्च
 त्वारः पुरुषार्थाश्चतुर्वर्गास्तेषां मध्ये सांप्रतं अस्मिन् नरतक्षेत्रे मोक्षः सा
 धयितुं न शक्यः ॥ अतः कारणात् शेषत्रिवर्गः धर्मार्थकामरूपः । त
 स्य त्रिवर्गस्य संसाधनं उपार्जनं अंतरेण विना नरस्य, मनुष्यस्य आयु
 र्जीवितं पशोरिव विफलं निःफलं वृथेत्यर्थः ॥ येन नरेण धर्मार्थकामानां
 संसाधनं उपार्जनं न क्रियते तस्य जीवितं पशोरिव ठागादेरिव वृथा निः
 फलं ॥ यतः ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां, यस्यैकोपि न विद्यते ॥ अजागलस्तन
 स्यैव, निःफलं तस्य जीवितम् ॥ १ ॥ इति ॥ ते त्रयोपि किं सदृशाः वा किंचि
 दंतरं इत्याह ॥ तत्रापि त्रिवर्गे धर्मं प्रवरं वदंति श्रेष्ठं कथयन्ति कुतः
 यत् यस्मात् कारणात् धर्मं विना अर्थकामौ न जवतः । येन पूर्वजन्मनि ध
 र्मः कृतोजवति तस्यैवात्रार्थकामौ जवतः नान्यस्य ॥ यदुक्तं ॥ किं जपि
 एण बहुणा, जं जं दीसई समञ्जियलोए ॥ इंदीयमणाजिरामं, तं तं धम्मं
 फलं सर्वं ॥ १ ॥ अतः कारणात् त्रिवर्गे धर्म एव श्रेष्ठः ॥ जो जव्यप्राणि
 नेवं ज्ञात्वा मनसि विवेकमानीय श्रीसर्वज्ञप्रणीतो धर्म एवाचरणीयः ध
 र्माचरतां सतां यत्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमाला
 विस्तरंतु ॥ ३ ॥

जाषाकाव्यः—पुरुष तीन प्रदारथ साधहिं, धरम विशेष जानि आराधहिं ॥
धरम प्रधान कहैं सब कोइ, अरथ काम धरमहीतें होइ ॥ धरम करत संसार
सुख, धरम करत निरवान ॥ धरमपंथ साधन विना, नर तिरियंच समान ॥ ३ ॥

माटे धर्मेने विषे प्रमाद न करवो, धर्मोद्यम करवाने प्रसादे ललितांग
कुमर सुख पाय्यो, अने धर्म नही करवायी सज्जननामा सेवक दुःख पा
य्यो ते बेहुनी कथा कहे ठे.

कथाः—एहज नरतक्षेत्रने विषे श्रीचाल नामे नगर ठे. तिहां नरवाहन नामें
राजा राज्य करे ठे, तेने रूप यौवननिधान, सर्वगुणें करी प्रधान, अमृतस
मान जेनी वाणी ठे एवी कमलानामें स्त्री ठे. तेनी कूखें जेम ठीपने वि
षे मुक्ताफल उपजे, तेवा रूपें करी अमर समान ललितांगनामा कुंअर ज
न्म्यो, ते अनुक्रमें सर्व कलामां प्रवीण थयो. साक्षात् कंदर्पावतार जेवो
अने विनय विवेक विचार बातुर्यादि गुणें संपन्न थयो, तेने लालतां पालतां
ते यौवनावस्थाने पाय्यो, तेवारें अनेक प्रकारनां सांसारिक सुख जोगवतो
दिवस व्यतिक्रमया लाग्यो. कोइक अवसरें ते कुमरने कोइ सज्जन एवे ना
में मित्र आवी मळ्यो, यद्यपि तेनुं नामतो सज्जन ठे परंतु परिणामें करी
ते अतिडुर्जन ठे. हवे तेनी. ऊपर कुमर अत्यंत प्रीति राखे ठे, पण ते पो
तानुं डुर्जनपणुं ब्रधारतो जाय ठे ॥ यतः ॥ शशिनि खलु कलंकं, कंटकं पद्म
नाले, जलधिजलमपेयं, पंक्तिने निर्धनत्वं ॥ दयितजनवियोगं, दुर्नभत्वं
स्वरूपे, धनपतिकृपणत्वं, रत्नदोषी कृतांतः ॥ १ ॥ जाड्यं धीमति गण्यते ब्र
तरुचौ दंजः शुचौ कैतवं ॥ इति काव्यं ॥. शशी दिवसधूसरोगलितयौवना
कामिनी, सरोविगतवारिजं मुखमनहरं स्वाकृतेः ॥ प्रचुर्थनपरायणः सतत
दुर्गतिः सज्जनो, नृपांगणगतः खलोजवन्ति सप्त शल्यानि मे ॥ २ ॥ इति ॥
जेम नागरदेलिमां निःफलतानुं कलंक, चंदनमां कटुतानुं कलंक, लक्ष्मीमां
चपलतानुं कलंक, सुवर्णने विषे निर्गंधतानुं कलंक ठे, तेम ललितांग कुम
रने विषे वार्ताविशेष जेकांइ कार्य प्रमुख करवां तथा गुणज्ञाता, पटुता प्र
मुख जे करवां, ते सर्वमां सज्जननो मेलोपराखवो, ते कलंक रूप ठे.

अन्यदा ललितांग कुमर राजाने नमस्कार करवा माटे गयो, विनयवं
त गुणधंत कुमरने देखी राजा संतुष्ट थइने एक बहुमूल्यनो अपूर्वहार रा
जायें कुमरने दीधो. कुमर राजाने नमस्कार करी पाठो वलतां ते कुमरनी

मार्गमां याचकजनोयें जयजयारव करी प्रार्थिता क्रीधी, तेथी कुमरें तरुत ते हार याचकोने आपी दीधो. ते सर्व वार्त सज्जनें जाणी, अनें तेणे आवी राजा नी आगल चाडी खाधी ॥ कलुंठे के ॥ परविघ्नेन संतोषं, नजते दुर्जनोजनः ॥ लजेदग्निः परां दीप्तिं, परमंदिरदाहृतः ॥ १ ॥ राजायें ते वात सांजली को धवंत थइ कुमरने तेड्यावी एकांतें बेसाडी शीखामेण आपीने कलुं, के हे पुत्र ! तुं अत्यंत दान देवीना व्यसनो त्याग कर ॥ यतः ॥ अतिदानाद्वली बढो, नष्टोमानात् सुयोधनः ॥ विनष्टो रावणोलौढ्या, दतिसर्वत्र वर्जयेत् ॥ १ ॥ महाडुःखाय संपद्ये, दतिमेघस्य वर्षणम् ॥ प्राणघाताय जायेत, प्राणिनामतिंनोजनम् ॥ २ ॥ हे पुत्र ! आयपदथी, अधिको व्यय करे तो स मुडपण खाली थइ जाय, माटे पढा निर्धन पुरुष क्यांय आदर न पामे ॥ यतः ॥ आदरं लजते लोको, न कापि धनवर्जितः ॥ कान्तिहीनोयथा चंडो, वासरे न लजेत् प्रथां ॥ १ ॥ यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनः इति ॥ माटे कुल, शील, आचार, विद्या, इन्द्रियनुं पटुत्व, ए सर्व धनविना निरर्थकं जणवां. तो हवे हे वत्स ! आजथी तहारे, आयपद माफक उचित खेरच करवो, इव्य नो संग्रह करवो, जेमाटे राज्यने योग्य तुंज ठो, अने राज्य पण जो जंमा रमां इव्य सबल हरो, तोज चालरो, अने वलीं इव्य हरो तोज सजासर्व ता हारी आझामां रहेरो.

एवुं पितानुं वचन सांजली, कुमर मनमां चिलवैवा लाग्यो, के जूठ म हारा पितानुं महारी उपर केटलुं हेत ठे ॥ यतः ॥ आकारैरंगितैर्गत्या, चेष्टया नाषणेन च ॥ नेत्रवक्रविकारैश्च, लज्यतेऽतर्गतं मनः ॥ कोऽक पुण्य व्रतनी उपरज माता पितानी सौम्यदृष्टि पडे. हवे कुमर पितानी आझा पाम्या पढी. स्वल्प स्वल्पदानं धर्म करवा लाग्यो, तेवारें याचकजनो कहेवा लाग्या के हे ललितांगकुंश्चर ! प्रथम तमें हाथी सरखा दांतार थइने हवे गर्दन जेवा कृपण केम थया ? अथवा प्रथम तमें कल्पवृक्ष समान थइने हवे धतुराप्राय केम थया ? अथवा पहेला सिंह समान थइने हवे शीयाली या जेवा केम थया ? एम स्वार्थेनष्ट याचक लोको कहेवा लाग्या ॥ यतः ॥ तावत् प्रीतिर्नवेद्वोके, यावद्दानं प्रदीयते ॥ वत्सः क्षीरक्षयं दृष्ट्वा, स्वयं त्यजति मातरम् ॥ १ ॥ कदापि समुद्रमर्यादाथी चूके, राजा हरिचंद सत्य मूकें, मेरु कंपायमान थाय, पृथ्वी पातालने चापे, तथापि सत्पुरुष पोतानी वाचा

चूकेतही ॥ यतः ॥ चलेनमेरुः प्रचलेतु मंदरं, चलेतु ताराग्रहचंडानुः ॥
 कदापिकाले पृथिवी चलेदि, तथापि वाक्यं नचलेदि साधोः ॥ १ ॥ एवं
 वाक्य सांजली कुमर दुःखितं थयो थको चिंतववा लाग्यो के मने तो वाघ
 नदीना न्याय समान कष्ट प्राप्त थयुं ठे. हवे जो हुं दानेश्वर थाउं ठुं, तो
 पितानी आझातुं उद्धवन थाय ठे, अने जो दान नथी आपतो, तो
 कीर्त्ति जाय ठे ॥ यतः ॥ जइ गिलइ गलइ उयरं, जइ न गिलइ गलंति न
 यणाइ ॥ अहिविसमा कज्ज गइ, अहिणां ठुंठुंदरी गहिया ॥ १ ॥ अथवा रुडुं
 करतां मुज्जे श्यो दोष ठे. एवुं विचारी कुमर वली पण पूर्वनी पेठें दाता
 र थको दान देवा लाग्यो, ते वात राजायें सांजली तेवारें कोपायमान
 थइने कुमरने देशवटो दीधो. पठी कुमर पण महामाननो धरनार, साह
 सिकनो शिरदार ते थोडाएक असवारोने साथें लइ हाय्मूं हथीयार
 लइने तत्काल परदेशें चाल्यो, केम के तेजी ताजणो खमे नही. पठी ते स
 माचार लोकोना मुखथी जाणीने सज्जन पण पाठलथी नीकलीने कुमरने
 जइ मल्यो. मार्गमां बेहु जण चाल्या जाय ठे, तेवारें सज्जनप्रत्यें कुमर पू
 ठवा लाग्यो के हे सज्जन ! कांइ चमत्कारिक वात तो कहो. तेवारें सज्जन
 बोल्यो के हे कुमरजी ! तमें कहो के पुण्य अने पाप ए बे मांहे कोण
 रुडुं ठे ? के जेनी प्रशंसा करीयें. तेवारें ललितांगकुमर हसीने कहेवा
 लाग्यो के अरे जूंमा भूरुणा ! एटलुं तो सहु कोइ जाणेज ठे, के जिहां
 धर्म तिहां जय, अने पाप तिहां ह्य ठे, ते सांजली अधर्मी सज्जन बोल्यो
 के हे स्वामी ! जो पुण्य रुडुं ठे, तो तमें दानपुण्यादिक करतां करावतां
 इहां आवी अवस्था केम पाम्या ? तारे तेने कुंअरें कहुं के जे कष्ट पा
 मीयें ते पूर्वकृत पाप कर्मनो उदय जाणवो अने जे शाता पामीयें, ते
 पूर्वकृत पुण्यकर्मनो उदय जाणवो. तेवारें वली सज्जन बोल्यो, के तमारा
 धर्मनुं फल तो में प्रत्यह दीतुं, माटें हवे तमें चौर्यादिकें धन उपार्जन करी
 राज्य पोताने वश करो. ते सांजली ललितांगकुमर बोल्यो के हे दास ! तुं
 एवं सपाप वचन म बोलें. कारण के स्वजावें पण पाप वचन बोल्यो थको
 जीव दुःख प्रत्यें पामे ठे. जेम होंशें करी विष खाधुं थकुं पण मरण
 उपजावै ठे, माटे तहारे एवा यद्दा तद्दा प्रलाप करवा नही. कारण वली
 एम करवाथी तारे थुं लाज थाय ठें. जो तुज्जे एनो निश्चय करवो होय

तो चालो आपणे कोइ महंत पुरुषने पूढीयें. अने जो ते पुण्यथकी जय थाय
 एवं कहे, तो तहारे महारे शी सरत ? ते सांजली सज्जन बोढ्यो के जो एम कोइ
 कहे तो हुं आ जन्मपर्यंत तमारो दास यइने रहिंश, अने जो एम नठरे तो आ
 जन्म पर्यंत तमें माहारा दास यइने रहो. बने जणे एवी प्रतिज्ञा करी, आगल
 चालतां कोइक गामें जइ पढ़ोता. तिहां धणामहोटा लोकोनां टोलामांहे जइ
 पूढवा लाग्या के जाइतें ! सुखश्रेय प्रामीयें ते पुण्यथी किंवा पापथी ? ए
 प्रश्रवचन सांजलीने लोको बोढ्यां के जाइ ! हमणां तो पापज सुखहेतु ठे,
 अने पुण्यथी क्य थाय ठे. एवं सांजली बेहुजण आगल चाल्या मार्गमां
 ललितांगकुमरने सज्जन हांसी पूर्वक कहेवा लाग्यो के अहो कुमर ! हवे तमें
 घोडा उपरथी उतरी चाकर यइने महारी आगल चालो. पोतानी प्रतिज्ञा
 पाजो. एवं वचन सांजली कुमर घोडाथी नीचें उतरी सज्जन प्रत्यें कहेवा ला
 ग्यो के हे मित्र ! हुं सर्वदा ताहरो सेवकजुं. एअसार धननी शोचा कारमी
 ठे तेनीं कांइ मने गरज नथी. मने तो एक धर्मज निश्चल थाउ. एम कही
 सेवक यइ आगल चाल्यो अने सज्जन घोडा उपर चढ्यो. आगल चालतां
 वली कुमरप्रत्यें कहेवा लाग्यो के हे कुमर ! श्रीजिनधर्मना फल जोगवो
 केहवां ठे ? हुं तमोने हजी पण कहुं बुं, के तमें तमारो कदाग्रह मूकीने
 पाप चोरादिक कर्म करो; ते शिवाय बीजो कोइ तुंमारे जीववानो उपाय
 मने नासतो नथी. जो एम नहिं करशो तो कष्ट पोमशो. एवां वचन सां
 जली रीश चढावीने कुमर बोढ्यो के अरे मूर्ख ! तहारामां गुण तो सर्व इ
 र्जननाज देखाय ठे, पण तहारी फइयें तहारुं नाम सज्जन पाड्युं ठे, ते मि
 थ्या ठे. जे मिथ्या उपदेश आपे ते महापापी जाणवो. तेनी उपर एक दृष्टां
 त कहुं बुं ते सांजल. कोइएकं आहेडी निरंतर जीवोनो वध करंतो अटवीमां
 वसे ठे. एकंदा प्रस्तावें आहेडीयें वनमां जइ एक हरणी दीवी, तेने ह
 एवा माटे कान पर्यंत बाण सांधीने जेवामां ठोडवा लाग्यो, तेवामां हर
 णी बोली के हे व्याध ! हे बांधव ! तुं कृण एकं सबूर कर, एंटलामां हुं महारां
 न्हानां बचावने धवरावी पाठी आवुं. तेवारें आहेडी बोढ्यो अरे बापडी !
 तुं आ बाणथी बूटी जइश तो फरो पाठी आवीश नही, तेवारें तेने हरणी
 यें कह्युं के जो हुं न आवुं तो महारे शिर गोहत्यादिकनां पापो ठे, ते वचन
 सांजली आहेडीयें कह्युं के कष्टमांथी उगरवा माटे तुं एवां वचन बोले ठे,

ते हुं मानुं नही. तेवारें मृगक्षीयें कह्युं के हे पाराधी ! आ समयें जे तुं कहे तेवा सम हुं खाउं ! तेवारें आहेडीयें कह्युं के शीख पूठतां कुशीख आपे, तेनुं पाप तहारे शिर ले, तो हुं जावा द्यु. तेवारें हरणीयें ते प्रतिज्ञा करी, अने पाराधीयें तेने जवा दीधी, पंढी ते पोताना बालकोने धवरावी संतोषी ने पोतानुं वचन पालवा माटे पाढी आहेडी पासें आवीने कहेवा लागी के हे वधक ! हुं कयी दिशायें नासी जाउं तो तंहारा बाणथी बूटुं ! ते सां जली आहेडी विचारवा लाग्यो के हुं एने कुशीख आपीश तो मने पाप लाग्गे, माटे खरुं कहेवुं जोइयें, एम चिंतवीने कहेवा लाग्यो के जो तुं जमणी बाजुयें नाशी जा, तो बूटे, एवुं वचन सांजली हरणी जमणी बाजु नाठी तेथी बूटी. माटे हे सज्जन ! शीख आपतां कुशीख आपे तो ते म हापापी कहेवाय. तो हवे तुं महारो मित्र ठतां मुजने कुशीख केम आपे ठे ? जो कोइ बापडा पामर लोकोयें धर्म नही वखाण्यो तो शुं तेथी धर्म व्यर्थ थइ गयो रामजंवा ? जो आंधले पुरुषें सूर्य न दीतो, तो शुं सूर्य नधी उग्यो, एम समजवुं ? माटे संसारमांहे सारपदार्थ, सर्वलोकनो आधार, सर्व सुखनो जंमार, स्वर्गपवर्गनो दातार, अचिंत्यचिंतामणि समान, सक लकलाप्रधान एवो एक धर्मज ठे एम जाणवुं,

वली सज्जन बोव्यो के अहो कुमर ! तुं तो महा कंदाग्रही देखाय ठे, जेमाटे धर्मनां फल देखतो ठतो पण हजी मानतो नथी. रासजनुं पूंठ पक ड्युं ते मूकवुंज नही. एवो तहारो न्याय ठे. जेम कोइ ग्रामीण माता पितायें पुत्रने शीखवुं जे पांच जणमां बेशी जें वात अंगीकार करीयें, ते मूकीयें नही. एवी शिक्षा दीधी. एकदा ते मूर्खशिरोमणियें एक सांढ नाशी जतो हतो तेथी तेणे पांचनी साक्षीथी तेनुं पूंठ पकड्युं पण मूके नही तारें लोक क हेवा लाग्यां के हे मूर्ख ! मूकी आप. पण पेलो मूके नही, तेम तें पण हठ लीथो ते ढोडतो नथी. हजी पण जो महारुं कह्युं न माने तो चाल आगल बीजा लोकोने पूठियें. एम वाद करतां परस्परें नेत्रनी होड करी. एटले जे हारे ते पोतानां नेत्र काढी आपे. आगल कोइ गाममां जइ लोकोने पूठ्युं के धर्म उत्तम के अधर्म ? तेवारें ते मूर्खोयें पण अधर्मनीज स्थापना करा, ते वाणी सांजली सज्जन हर्ष पाय्यो. आगल जतां कुमरनी पासेंथी होडमां हारेलां नेत्र माग्यां, कुमरें पण पोतानी चहु ठरी वडे काहाडी आपी, तेवारें सज्जने

कह्युं के कैम कुमरजी धर्मनां फल दीतां के ! आंधला तो थया !!! एम कही ल गारेक तिहां बेसी पढी कुमरने मूकी घोडे चडीने सज्जन अन्यदेजें जतो रह्यो.

हवे पाठलथी कुमर चिंतववा लाग्यो के आपदारूप नदीनो पूर, पूर्व कृतकर्मप्रमाणें महारे वृद्धि पांम्यो ठे, अथवा वली आपदा ते शुं ? धर्मना प्रसादथी सर्व सारंज थाशे : एम चिंतवी ज्ञानबलें धर्म उपर निश्चल मन करी उजो रह्यो. एवामां सूर्य अस्त पांम्यो. चारे दिशायें अंधकार पसख्यो, रात्रिचरं जीवो संचार करवा लाग्या, चोर पसख्या, एवा अवसरें तिहां वड उपर नारंम पंखीउ मली मांहोमांहे वातो करवा लाग्या के जेणें जे कौतुक दीतुं होय ते कहो. तेवारें एक बोढ्यो के इहांथी पूर्वदिशें चंपा नगरें जितशत्रु राजा राज्य करे ठे, तेने पुष्पवती नामा पुत्री प्राणथी पण व द्धन ठे, ते महारूपसौंदर्यनुं निधान ठे, यौवनावस्था पामी पण कृतक र्मने योगें तेने अंधपणुं प्राप्त थयुं ठे. एकदा प्रस्तावें राजा पोतानी पुत्रीने खोजामां बेसाडी चिंतववा लाग्यो के एक तो दीकरी ठे ते स्वजावें चिंता नुंज कारण ठे अने वली. एतो कर्म कलंकित ठे अने विवाहयोग्य पण थइ ठे. हवे श्यो उपाय करवो ? एम विचारी नगरमां पडह वजडाव्यो के जे राजानी दीकरीनी आंखो सारी करे, तेने राजा अर्धु राज्य तथा तेहीज कन्या आपे. एवी रीतें राजपुरुषो तिहां चहुटे चहुटे ढंडेरो फेरवे ठे. ए कौतुक में दीतुं. हवे आंगल शुं थाशे ? ते हुं जाणतो नथी.

एवुं सांजली वली एक न्हानो नारंम बोढ्यो के हे तात ! तमें जाणता हो तो कहो, के नेत्र सारां थवानो कोइ उपाय ठे. ते सांजली वृद्ध नारंम बोढ्यो के हे वत्स ! उपाय तो घणाय ठे, पण जाग्य विना मले नही. तेवारें लघुनारंम बोढ्यो के तमें जाणता हो तो कहो. तेवारें वृद्धनारंम बोढ्यो के हे वत्स ! रात्रियें कहेवाय नही ॥ यतः ॥ दिवा निरीक्ष्य वक्तव्यं, रात्रौ नैवच नैवच ॥ संचरंति महाधूर्ता, वटे वररुचिर्यथा ॥ १ ॥ वली ल घुनारंम बोढ्यो के इहां तो कोइ सांजलतो नथी माटें तमें कहो. तेवारें वृद्ध बोढ्यो जे ए वृद्धने जे वेलडी वींटाइ रही ठे, तेने लशने जो आंखे अंजन करे, तो नवां नेत्र आवे, ते सांजली वली लघुनारंम बोढ्यो के स्वामी ! तमें प्रजातें किहां जाशो ? ते बोढ्यो के तेहीज नगरें हुं जइश लघुनारंम बोढ्यो के हुं पण कौतुक जोवाने माटे तमारी साथें आवीश.

एवी वात करीने ते चारंगो स्रइ रह्या. कुमरें वडहेठेल बेठां थकां सर्व वात सांजली विचारुं जे पुण्यनुं प्रमाण अद्यापि प्रवर्त्ते ठे. पढी ते वेलडी लइ हाथथी घसीने आंखे अंजन कीधुं, तेथी नवी चक्षु आवी. पढी वड उपर चढी संपूर्ण वेलडी लइ लीधी. अने पोतें चारंग पंखीनी पांखमां बेसी रह्यो. प्रजातें चारंग उडी. चंपायें पढोतां कुमर. पण पांखमांथी नी सरी वस्त्रादिक पहेरी राजद्वारें गयो; दरवाने आवी राजा आगल हकीगत जाहेर करी के हे स्वामी ! कौंइक केशांतरी पुरुष आवी कहे ठे, के हुं राज्य कुमरीनी आंखो सारी करीश ? ते वात सांजली राजायें तेने आदरथी तेडी विनति करीने कहुं के हे महापुरुष ! उपकार करो. पढी कुमरें तरत वेलडीनो रस काहाढी आंखे अंजन करी राजपुत्रीने साजी करी. तेवारें राजायें पण महोटा महोत्सव पूर्वक पोतानी पुत्री कुमरने परणावी दीधी. हाथ मेलावडामां हाथी, घोडा, पायदल प्रमुख घणी लक्ष्मी आंपी अने अर्ध राज्य दीधुं. तिहां मनुष्य संबंधी जोग जोगवतो सुखें रहे ठे.

एकदा गवाक्षमां बेठो ठे, एवामां जेनी आंखमांथी आंसु ऊरें ठे, रोगें करी ग्रस्त अने फाटेलां वस्त्र, बीजत्सांग, दुर्निरीक्ष्य, पगें पगें पडता एवा सज्जनने आवतो दीठो. तेवारें पापनां फल प्रत्यक्ष देखीने कुमरने दया आवी तेथी चाकर, मोकली तेडावी त्रैसाडीने पूढ्युं के हे सज्जन ! तुं मुजबे उलखे ठे ? तें बोळ्यो अहो सत्पुरुष ! तमने कोण नथी उलख तो. कुमरें साचुं पूढ्युं तेवारें अणबोळ्यो रह्यो. पढी कुमरें पाठलुं वृत्तांत कही सर्व पोतानी हकीगत संजलावी, तेथी ते सज्जन लक्षा पाम्यो. पढी तेनां फाटेलां वस्त्र उतरावी नवां पहेरावी जोजन करावीने कहुं के हे मित्र ! आ लक्ष्मी सर्व ताहरीज ठे, तुं निश्चित थको आंही सुख जोगव.

हवे सज्जन बोळ्यो के हुं तमने मूकीने चालतो थयो. आगल जतां मने चोर मळ्या तेणें लाकडी तथा मुष्ट्यादिकें खूब माख्यो, अने महारीपासें जे धन हतुं ते सर्व लइ लीधुं. मात्र पाप जोगववा माटेज जाणे मुने जीवतो मूक्यो होय नहिं ? त्वैम जीवतो मूक्यो. तिहांथी हुं अनेक देश जम्यो सर्वत्र दुःख देखतो तमने आवी मळ्यो तुं. माटे हुं पापीने तमें दूर जवा द्यो. तमारी पासें म राखो. ते सांजली कुमर बोळ्यो के हे सज्जन !

हुं राज्य कन्यादिक रुद्धि पाम्या, ते सर्व तहारो प्रताप ठे. माटे हवे तुं आ राज्यनी चिंता कर. एम कही तेने प्रधान पदवी आपी:

ए खबर सर्व कुमरनी स्त्री पुष्पवतीयें सांजली तेवारें जर्तार प्रत्ये कहेवा लागीके हे स्वामिन! ए तमारो बालपणानो मित्र ठे, तो एने कोइ एकाद गांम आपी द्यो. पण तमस्येही दूर राखो, परंतु पासें म राखो ॥ यतः ॥ दुर्जनः परिहर्तव्यो, विद्यया भूषितोऽपि स्मन् ॥ मणिना भूषितः सर्पः, किमसौ न जयंकरः ॥१॥ जेमाटे दुर्जनने उपकार करतां पण साहसुं कष्ट थाय, जेम कोइएक कागडो सरोवरने विधे बग प्रमुखने तरता देखी पोतें पण तेमनी पेटें मत्स्यनक्षण करवा सारु पाणीमां पड्यो, पण तरतां आवडतुं नथी तेथी पाणीमां बूडवा लाग्यो, तिहां तेने कोइ राजहंसीयें दीतो, तेने दया आवी तेवारें राजहंसने कहेवा लागीके हे स्वामी! बापडो कागडो बूडे ठे, माटे तमें उपकार करी एने काहाडो. तेवारें हंसहंसिणीयें मली चांचे ताणी प कडीने बाहेर काढ्यो. पठी कागडो हंस हंसिणीने पगे लागी कहेवा लाग्यो के हे जाग्यवानो! हुं ज्यां सुधी जीवतो रहुं, त्यांसुधी तमारो उ पकार मानीश. हवे कृपा करी तमें बेहु जण आहार नक्षण करवा अमारा वनमां आवो. तेवारें हंस हंसिणीने पूढ्युं के केम तहारी शी मरजी ठे? हंसिणी बोली के हे स्वामी! उपकार सुर्वने कसियें पण अजाण्यानी सं गत न करीयें. एम हंसिणीयें वाख्यो, तो पण क्षुद्रयने लीधे हंस, का गडानी साथें वनमां गयो. ते बेहु कोइ लींबडाना जाड उपर बेठा, ते वृ क्कनी नीचें कोइ राजा आवी वीसामाने अर्थे उजो रह्यो ठे. तेनी उपर कागडो विष्टा करीने तिहांथी उंडी गयो. राजायें उंचु जोइने हंसनी उ पेर बाण मूक्यो, तेथी हंस तडफडतो तूमियें पड्यो, राजायें विचाखुं जे आ धवल कण ठे, ए कौतुक जेवी वात ठे. ते सांजली हंस बोळ्यो ॥ नाहं काकोमहाराज! हंसोऽहं विमले जले ॥ नीचसंगप्रसंगेन, मृत्युरेव न संशयः ॥१॥ ए वात स्त्रीयें कहीने कखुं के हे स्वामी! तमें नीचनरनी संगति म करो. कुमर ते हितकारक वचन जाणतो थको पण दाक्षिणपणे तेनो संसर्ग मूके नही. एम केटलोएक काज व्यतिक्रम्यो.

अन्यदा प्रस्तावें राजायें सज्जनने पूढ्युं के ए कुमरनी साथें तमारे मांहो मांहे गाढ स्नेहनुं कारण खुं ठे? तेवारें सज्जन विचाखुं जे हुं प्रथमथी

कुमरं नी उपर • दूषण चूढाबुं, तो पढी महारां दूषण ए प्रकाशी शकजे नही, एम विमासी राजा प्रत्ये बोव्यो के हे स्वामिन ! ए वात कहेवा योग्य नथी, केम के कुमरें मुजने प्रथमथी सोगंद खवराव्या ठे. एवं सांजली राजा वली विशेष आग्रह करी पूढवा 'लाग्यो, तेवारें राजाने सोगंद आ पीने सज्जन कहेतो हवो, के वासपुरी नगरीयें • नरवाहनराजानो हुं पुत्र बुं. अने ए महारा घरनी दासीनो पुत्र ठे. कर्मयोगें देशांतरें जमतो थको विद्या पाम्यो, तेवारें नीचजातिथी. लंका पाम्मीने घरमां रहे नही. देशांतरें जन्म्या करे, ते जमतो जमतो तमारे नगरें आव्यो. विद्यावंत माटे तमें आदर दीथो. पूर्वकर्मना प्रसादथी अर्द्ध राजपदवी पाम्यो, अने हुं पण महारा पिताथी पराजव पाम्यो थको इहां आव्यो. मने एणे उज्ज्वयो कार ए के मर्मनो जाणज मर्म जाणे, तेथी एणे मुजने पोतानी पासें राख्यो. हे स्वामी ! एनी वात में तुमने कही, पण एमांहे जली वार कांइ नथी. एवी वात सांजली राजा विचारमां पड्यो जे में अणविचाखुं काम कखुं; राज जाउ तो जलें जाउ, धन जाउ तो जलें जाउ. परंतु माराथी माहारो वंश मलीन थयो ते अत्यंत अकार्य थयुं. एम चिंतवी जमांइने मारवा माटे राजायें अंतरंग पुरुषभे तेडावीने कखुं के आजरात्रियें घरमांहेले रस्ते जे आवे, तेने तरत समर्थान करि ताखजो. सेवकें पण तेवीज रीतें राजानी आज्ञा प्रमाण कीधी, राजायें रात्रिने समयें जलो पुरुष मोकलीने कुमरने मारवा माटे तेडाव्यो, तैणें जइ कुमरने वीनव्यो, जे आपने राजा अ वश्य तेडे ठे. कोइ महोदुं कार्य ठे, तेमाटे घरमांहेले रस्ते थइने आवो. कुमर पण तेवीज रीतें सज्ज थइने जवा लाग्यो, तेवारें स्त्री बोली हे स्वामी ! जोला थइ रात्रें जाउ ठो पण राज्यस्थिति मलीन ठे ॥ यतः ॥ काके शौचं द्यूतकारेषु सत्यं, सप्ये द्वांतिः स्त्रीषु कामोपशांतिः ॥ क्वीबे धैर्यं मध्यमे तत्त्वचिंता, राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥ १ ॥ ते सांजली कुमर बोव्यो हे सुजगि ! तुं कहे ठे, ते सत्य ठे, परंतु राजानी आज्ञा लोपीयें तो महादोष लागे ॥ यतः ॥ आज्ञाचंगोनरैजाणां, गुरुणां मानमर्दनम् ॥ पृथक्शय्या च नारीणां, अशस्त्रवधउच्यते ॥ १ ॥ ते सांजली स्त्री बोली तमें कहो ठो ते पण सत्य ठे माटे हमणां मित्रने मोकलो, कुमरें पण तेमज कखुं अने सज्जनने मोकल्यो. मार्गें जातां राजाना सेवकें पूर्व

संकेतथी तेने पेसतांज मारी नारख्यो, मरण पामीने दुर्गतिर्ये गयो ॥ यतः ॥ मित्रशोहितघ्नाश्च, ये च विश्वासघातकाः ॥ ते नरा नरकं यांति, यावच्चंद्र दिवाकरौ ॥ १ ॥ तिहां ते सज्जनना मरणथी कोलाहल थयी, तेवारें कु मरी बोली हे स्वामी ! जो तमें तिहां आतां, तो शा हवाल आता ! माटें अद्यापि तमें प्रमाद ठांही कंटक सज्ज करी सावधान थका रहो कुमर पण तेमज सज्ज थइ रह्यो. राजां पण सर्व वात जाणी कंटक लइ युद्ध करवा ने साहामो आब्यो. बेहु सैन्य मांहेमांहे मर्दयां. एवामांहे दीर्घबुद्धिना धणी मंत्रीश्वर आवी राजाने कहेवा लाग्या के हे स्वामी ! अणविचाखुं युद्ध न करीये ॥ यतः ॥ अपरीक्षितं न कर्तव्यं, कर्तव्यं सुपरीक्षितं ॥ पश्चाद्भवति संतापो, ब्राह्मणी नकुलं यथा ॥ १ ॥ इत्यादि प्रधानानां वचन सांजली राजायें युद्ध भिवारण करी कुलजाति पूठवा माटें मंत्रीश्वरने कुमरपासें मोकल्या. मंत्रीश्वरें आवी कुमरने विनव्यो जे तमारो कुलवंश प्रकाश करो. कुमर बोल्हो के सत्पुरुष, पोतानुं कुल पोताना मुखथी कहे नही. प्रधान पुरुष बोल्हो तमारा सज्जनमित्रे आवीने राजानी आगल तमारा अवर्ण वाद कहा ठे, प्रायः दुर्जन होय ते परविघ्ने संतोषी थायू. ते वचन सांजली कुमरें पोतानुं सर्ववृत्तांत प्रधान आगल कहुं. मंत्रीयें जइ राजानी आगल निवेदन कहुं, ते समाचार आभूलथी जाणवा जणी तत्काल कागल लखीने राजायें कुमरना नगरजणी सेवक मोकल्यो, ते सेवक पण ललितांगकुमरना पितापासें जइ सर्वहकीगत कही. तेवारें राजा पोताना पुत्रनी खबर सांजली घणोज हर्षवंत थयो. अने राजा कहेवा लाग्यो जे जलुं कहुं जे महारा पुत्रने जितशत्रु राजायें जीवितव्यनी परें राख्यो, में मंदजागीरें तो अतिदाननुं दूषण आपीने सज्जनना कहेवाथी पुत्रने परदेशें काहाढ्यो. एम कही ते राजाना सेवकने वस्त्रादिक आपी संतोषीने विसर्जन कखो. सेवकें आवी राजानी आगल सर्व समाचार संजलाब्यो, राजा प्रमुदित थयो. जमाइ तथा दीकरीने जइ पोतानो अपराध खमाब्यो. अने कहुं के हे ललितांगजी ! बमारा जेवा गुणवंत कोइ नथी, अने सज्जन सरखो दुर्गुणी पापी पण कोइ नथी, माटें हवे हे कुमरजी ! तमें राज्यनो अंगीकार करो. एम कही कुमरने राज्य आपी पोतें दीहा लइ देवलोकें गयो.

पाठलथी ललितांगकुमर पण राज्यनी चिंतामा करनार मंत्रीश्वरने सर्व कारनार सौंपी पोतें सैन्य लइ महोटी रुद्धिथी पिताने चरणे जइ नम्यो. पिता पण नेत्रने आनंदकारक एवा पुत्रनुं दर्शन पामीने जेम चंडमाना दर्शनथकी समुंइने हर्ष आय, तेम हर्षवंत अयो थको पुत्रने कहेवा ला ग्यो के हे वत्स ! हवे अमें परलोक साधन करशुं ! अने तमें ए राज्य अंगीकार करो. ते सांजली ललितांग बोळ्यो के हे स्वामी ! हुंतमारी सेवामां तत्पर रहीश अने तमें राज्य पालो. एम राज्यने अणवांठतां पण राजायें कुमरने राज्य दीधुं. अने पोतें चारित्र लइ पस्नवनुं साधन करवा मां मयुं. ललितांगकुमर पण एणा वर्ष न्यायपूर्वक राज्य पाली अंत्यावस्थायें चारित्र लइ देवलोकें गयो. ए ललितांगकुमरनुं चरित्र सांजली "हे नविज नो ! तमें गीतार्थनां वचनने अनुसारें एकमना थइ श्रीजैनधर्मेविषे प्रीति राखो अने दानादिक चार प्रकारनो धर्म पालो, प्रमाद टालो, पाप गालो, आठ मद टालो, आत्मा अजुवालो. तो स्वर्ग मोक्षनां सुख निश्चय पांमो ॥ ३ ॥ इति धर्मविषयिक ललितांगकुमरनी कथा संपूर्ण ॥

हवे आ नरजवनं दुर्जनं एणुं ठे, ते कहे ठे.

इज्जवज्जावृत्तम् ॥ यः प्राप्य दुःप्राप्यमिदं नरत्वं,
धर्मे न यत्नेन करोति मूढः ॥ क्लेशप्रबंधेन स
लब्धमब्धौ, चिंतामणिं पातयति प्रमादात् ॥४॥

अर्थः—(यः के०) जे (मूढः के०) मूढ पुरुष, (इदं के०) आ (दुःप्राप्यं के०) दुःखें प्राप्त थावा योग्य एवुं (नरत्वं के०) मनुष्यपणुं, तेने (प्राप्य के०) पामीने (यत्नेन के०) उद्यमें करीने (धर्मे के०) धर्मेने (न करोति के०) न करे ठे, (सः के०) ते पुरुष, (क्लेशप्रबंधेन के०) अति महेनतें (लब्धं के०) पामेला (चिंतामणिं के०) चिंतामणिने (अब्धौ के०) समुंइमां (प्रमादात् के०) आलस्यें करीने (पातयति के०) नाखे ठे. अर्थात् जे मूर्ख पुरुष मोहोटा कष्टें पमाय एवो मनुष्यजन्म पामीने सावधानतायें करीने श्रीवी तरागप्रणीत धर्मेने न अंगीकार करे, तेणें अतिदुःखें मलेलो एवो प्रत्यक्ष चिंतामणि प्रमादथकी समुंइमां नाख्यो, एम जाणवुं. ए कारण माटे नरजवें करीने धर्मनुं उपार्जन करवुं. आ ठेकाणें ब्राह्मण रत्नदीपें देवीयें

दीधेला चिंतामणिनुं समुद्रमां पातन कथुं, तेतो संबंध जाणवो. माटे हे नव्यजनो! ए प्रकारें मनने विषे विवेक लावीने धर्मज करवो कारण के धर्मेने विषे प्रीति करनारा सुजन पुरुषो तेने जे प्रण्य उत्पन्न थाय. इत्यादि सर्व पूर्ववत् जाणवो ॥ ४ ॥

टीका ॥ अथ नरजवस्य दुर्जनत्वमाहं ॥ यः प्राप्येति ॥ यो मूढो मूर्खः इदं दुःप्राप्यं नरत्वं प्राप्य यत्नेन उद्यमेन धर्मे न करोति. सः क्लेशप्रबंधेन लब्धं चिंतामणिरत्नं प्रमादात् अव्यो समुद्रे पातयति ॥ यो मूर्खः पुमान् दुःखेन महता कष्टेन प्राप्यं ॥ यतः ॥ चुल्लग १ पासग २ धन्ने ३, जूए ४ रयणे य ५ सुमिण ६ चक्रेय ७ ॥ कूर्म्म ८ युग ए परमाणु १०, दस दिष्टता मणुअ जम्मे ॥ १० ॥ इत्यादिदशनिर्दृष्टांतैर्दुर्जनं इदं नरत्वं मनुष्यजन्म प्राप्य लब्ध्वा यत्नेन साधनानतवा श्रीवीतरागप्रणीतं धर्मे न करोति उपेक्षते स क्लेशप्रबंधेन महता कष्टप्रकारेणातिप्रयासेन लब्धं प्रत्यहं प्राप्तं चिंतामणिरत्नं प्रमादात् अव्यो समुद्रे पातयति ॥ अत्र ब्राह्मणरत्नघ्नीपदेव्यादत्तचिंतामणि रत्नसमुद्रपातनसंबंधोवाच्यः । जो नव्यप्राणिन् ! एवं ज्ञात्वा मनसि विवेकमा नीय यत्नेन धर्मे एव कार्यः धर्मे च कुर्वतां सतां यत् पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमाला विस्तरंतु ॥ ४ ॥

॥ जाषाकाव्य ॥ कवित्त ॥ जैसें पुरुष को इधन करन, हीमत दीप दीप चढि जान ॥ आवत हाथ रतनु चिंतामनि, मारत जलधि जानि पाखान ॥ तैसें भ्रमत भ्रमत जवसागर, पावत नरसरीर परधान ॥ धरम जतन नहिं करत बनारसि, खोवत वाहि जनम अज्ञान ॥ ४ ॥

.. सिद्धांतने विषे मनुष्यनो जन्म पामवो दश दृष्टांतें दुर्जन कह्यो ठे, ते दश दृष्टांतनां नाम कहे ठे. एक चुल्लकेनो, बीजो पासकर्नो, त्रीजो धान्यनो, चोथो द्यूतनो, पांचमो रत्ननो, षष्ठो स्वप्ननो, सातसो चक्रनो, आठमो कूर्म्मनो, नवमो युगनो, दशमो परमाणुनो. ए दश दृष्टांतनां नाम कह्यां. हवे एनीं उपर संक्षेपथी कथाउ कहे ठे:-

प्रथम चुल्लक ते देशी जाषायें जोजन कहेवांय ठे, तेनो दृष्टांत कहे ठे. कांपिलपुर नगरें ब्रह्मनामें राजानी, चुल्लणी नामें राणी तेने चौद सुपने सूचित ब्रह्मदत्त नामें पुत्र थयो. ते पांच वर्षेनो थयो, तेवारें तेनीं पिता मरण पाम्यो. हवे राज्यचिंता करवा जणी तेना दीर्घादिक चार मित्र मळ्या.

तेमां दीर्घने कांपिलपुरे राख्यो. अने बीजा त्रण मित्र पोताने घेर गया. हवे चुलणी राणी इंडियोना चपलपणाथकी दीर्घनी साथे लुब्ध थइ. तेवारें धनुनामा मंत्रीश्वरें ते समाचार कुमरने जणाव्या, कुमर पण दीर्घने तथा पोतानी भाताने शीखामण आपवा सारु नानाविध प्रपंच देखा डवा लाग्यो. राजसन्नामांहे अनाचारी पुरुष देखी राजहंसीशुं काग संयोग करतो जोइ ब्रह्मदत्त कहेवा लाग्यो के ए पापीने अन्य जातिशुं अण मलतां संबंध क्यांथी मल्यो. ए अन्यथा हुं सहन करी शकुं एम नथी. तेवारें प्रधानने शंका उपनी जे निश्चें ए ब्रह्मदत्त चुलणीने अनाचार सेवती जाणी ठे. अने दीर्घराजायें पण ते समाचार जाणी चुलणीनी आगल कहुं के तहारा पुत्र ब्रह्मदत्तें एवां चिन्ह देखाज्यां ठे, माटे ते आपण बेदुजएने मारशे, तेथी जो तुजने महारो खप होय तो प्रथमथीज आपणे एने मारी नाखीयें, तो सारुं थाय. तेवारें राणीयें कहुं के हुं एना विनाशनो उपाय करुं. बुं. पढी चुलणीयें ब्रह्मदत्तने एक कन्या परणावी. अने नहुं लाखनुं गृह कराव्युं. ए चुलणीनो अजिप्राय सर्व जूना पाटनक्त प्रधानें जाण्यो, जे ए विषयांधत्वथकी पुत्रने लाख गृहमां बाली नाखशे, तेमाटे प्रधाने पण नगरबाहिर थका प्रहन्नपण लाखना धवलगृह लगे मध्य गर्ता खणावीने पढी ब्रह्मदत्तने कहुं के तहारी मातायें तुजने मारवा माटे लाखनुं गृह बनाव्युं ठे, पण ते वात ब्रह्मदत्तें मानी नही. ब्रह्मदत्तें कहुं के ठोरु कु ठोरु थाय पण मावतर कुमावतर थाय नही. ते सांजली प्रधानें कहुं के स्वामी ! तमें कहो ठो ते सत्य हशे. पण जेवारें आ घरमां वसवानुं मुहूर्त होय, तेवारें सूतां थकां सावधान रहेजो. कांइ काम पडे तो पाटु प्रहारें सरंग उघाडी नगरनी बाहिर आवजो. अश्व शणगरी पलाण सहित हुं सज्ज करी राखीश. तमें महारी साथें देशांतर चालजो.

हवे चुलणीयें मुहूर्त जोवरावी पुत्रने कहुं के तमें नवपरिणीत ठो, माटे आजे नवा घरमां शयन करवा जाजो. कुमर तिहां गयो, तेवारें तेने प्रधानें कहुं के आज तुमें सावधान रहेंजो. ते सांजली ब्रह्मदत्तें नडक परिणामें चिंतव्युं जे आवा स्थानकमां बली शो उपडव थवानो ठे ? रात्रियें अकस्मात् ते पापबुद्धि मातायें घरनी चारे बाजुयें आग लगाडी दीधी. ते देखी वरधनु मित्रें कुमरने जगाज्यो, ते सुरंगमांथी बेदु जण नाशि अश्वारूढ थइ देशां

तर नणी चाव्या. केटलीएक जूमि उल्लंघी गया. एकदा वममांहे कुंअरने तृषा लागी ते सारु मंत्रिपुत्र पाणी लेवा गयो, ते घणी वार पर्यंत न आब्यो तेवारें तेने जोवा माटें कुंअर निफळ्यो, ते मार्गमां भूलो पड्यो तेवारें तृषायें पीड्यो थको एक वृद्धनी नोंचें जइ सुइ रह्यो. एवामां एक देशांतरी वटेमार्गु कोइ एक ब्राह्मण पाणीनुं पोत्र जइ वृद्धनी ठायायें आवी विश्राम.लेवा बेगो. 'ब्रह्मदत्त.तेनी पासेंथी पाणी माग्युं. ब्राह्मणें पाणी आप्युं अवे वलीं पसैं कांइक फलदिक हंतां, ते खावने आप्यां, तेवारें ब्रह्मदत्तें कहुं के मुजने, जे वखत राज्य प्राप्त थयुं तमें सांजलो, ते वखत कपिलपुर पाटणे आवजो. एम कही ब्राह्मणने विसर्ज्यो.

वली सिहांथी केटलेक कालें बेनातट नगर नणी जातां मार्गमां एक ब्राह्मण मळ्यो, तेनर सथवाराथी बार योजननी अटवी कुमरें उल्लंघन करी. नोजननी वेलायें ब्राह्मण पोतें एकलोज जम्यो, पण कुमरने आग्रह मात्र न कीधो. तेम कुंअरें पण याचना कीधी नही. कारण के महान्त. पुरुष मरणांतें पण याचना करे नही. एम करतां अटवी उतरी प्रांतें. पढोता, ते वारें कुमरें कहुं के हे ब्राह्मण ! तमारां पसायथी हुं अटवी उतखो, माटें जेवारें मुजने कांपिलपुरनुं राज्य प्राप्त थयुं सांजलो, तेवारें तरत आवजो. एम कही ब्रह्मदत्त बेनातट नगरें गयो. ब्राह्मण चिंतववा लाग्यो के जूउ एनुं औदार्य धैर्य केहवुं ठे? अने महारुं रुपणपणुं केहवुं ठे? एम चिंतवतो स्वस्थानकें गयो. पढी केटलेक कालें जाग्ययोगें ब्रह्मदत्तने ठ खंम पृथ्वीनुं राज्य मळ्युं. चक्रवर्तीनी पदवी प्राप्त थइ. वरधनुमित्र पण आवी मळ्यो, ते मने आपणा नगर नणी आवता जोइ चुलणीयें त्रेहनो त्याग कखो. ब्रह्मदत्त पोताना पिताना राज्यपाटें बेगो.

हवे जेणे पाणी पीवराव्युं हतुं ते ब्राह्मण पण ब्रह्मदत्तने राज्य मळ्युं सांजली नगरमां आब्यो, तेणें राजाने मलवाना घणा उपाय कख्या पण दरिडीने राजानुं दर्शन थाय नही. एम ठ मास वही गया पढी नगरमां कोइ बुद्धिथी उपाय बतावनारांनी शोध. करता एक बुद्धिना आपनारायें कहुं के मने लाख सोना मोर आपो तो. हुं उपाय बतावुं. तेने ब्राह्मणें कहुं जो मुजने राजानो मेलाप थरो, तो हुं तुजने लाख सोनामोर आ पीश. पढी बुद्धिना देवा वालायें कहुं के एक महोठो जबरजस्त वांस ल

इने तेने रस्ताघांहिजां जूनां त्रूटेलां फाटेलां खासडांनी माला बलगाडी ते वांसडाने पकडी राजमार्गे उजा रहो. जेवारें राजांनी स्वारी निकलशे, ते वारें तेना उभर दृष्टि पडवाथी अजिनव आश्वर्य देखी राजा पूठा करशे, ते वखत तुं आशीर्वाद आपजे, ब्राह्मण पण तेज उपाय करी राजाने मळ्यो. राजायें दीतो तेवारें तस्त उलखी तुष्टमान अइने कहेवा लाग्यो के हे विप्र ! माग माग. जे माने ते आपुं. ब्राह्मणें कहुं के स्वामी घेर जइ म हारी स्त्रीने पूढी आवुं, राजायें कहुं. शीघ्र पूढी आव. ब्राह्मणें घेर आवी स्त्रीने पूढ्युं के हे प्रिये ! राजा संतुष्ट थयो ठे माटें हवे हुं शुं मागुं ? तेवारें स्त्रीयें विचाखुं जे ए गाम. गरास नगर मागशे तो पढी मुजने मानशे नही माटें एवुं मगावुं के जेथी ए समतुल्य रहे. एवुं चिंतवीने कहेवा लागी के आपणे ब्राह्मणजाति बैयें, माटे गाम नगरादिक मागशुं तो रा त्रिदिवस तेनी चिंतामां रहेवुं पडशे, घणा चकर नफर राखवा पडशे. अने जो धनधान्य, मागशुं, तो व्यापार चलाववो जोशे. व्याजें धन आपवुं जोशे. इत्यादि संचाल राखवानी बिटंबना करवी पडशे, माटे रा जाना ठ खंम पृथ्वीमां जेदला चूला ठे, ते प्रत्येक चूला दीठ एक दिवस आपणा कुटुंबने नोजन मले, अने एक सोनामोर दहणा मले. एवी मा गणी करो. ब्राह्मणें पण स्त्रीना कहेवा मुजद राजा पासें जइ याचना करी, तेवारें राजा बोव्यो के हे निर्जाग्य ! पाठलबुद्धि ब्राह्मण ! हुं तुष्टमान थयो ठतां आ फरी नीख मागवानुं ते तें शुं माग्युं ? पण ब्राह्मणें तो स्त्रीना क हेवा प्रमाणेंज राजाने कहुं. हे महाराज ! जो तुमें तुष्टमान थया तो एट लुंज आपो के जेथी हुं रलीयायत्त थावं ! तेवारें राजायें तेमज प्रमाण कीधुं. अने पहेला दिवसें चक्रवर्त्तीयें पोताने घेर जमाडीने एक सोना मोर दहणा आपी. पढी चक्रवर्त्तीनी (१९१०००) अंतेउरीने घेर जम्यो. पढी चक्रवर्त्तीना पुत्र पौत्रादिकने घेर जम्यो. पण जेवो स्वाद प्रहेले दिवसें च क्रवर्त्तीना घरनी रसवतीनो हतो, तेवो स्वाद बीजा कोइना घरनी रसव तीनो आवें नही. तैथी तेज जमण संजाखा करे अने मनमां विचारे के कोइ रीतें फरी चक्रवर्त्तीने घरे जमवानी वारो आवे तो सारुं ! पण वारो आवे नही. ते वारो पण कदापि कोइ देवताना सहायथी अथवा प्रबल

आयुष्यवान् पामे. परंतु मनुष्य जन्मथी त्रष्ट थयो ते फरी मनुष्यावतार न पामे ॥ इति प्रथमं बुद्धकंदृष्टांतः ॥ १ ॥

हवे बीजो पासानो दृष्टांत कहे ठे. भरतक्षेत्रमां गोल देशने विषे च एकनामं ग्राम ठे. तिहां चणकनामं ब्राह्मणी तेनी चिणेश्वरी नामं नार्या ते स्त्री जरतार बेहु अरिहत्तनी नक्तिनां कसनार ठे. तेमने घरे दांत सहित पुत्र जन्म्यो. मात पितायें दांत घसावी नाख्या. एकदा रुषीश्वरनो संघाडो तेमने घेर आव्यो, तेवरे चिणेश्वरीयें नमस्कार करीने पूठयुं के महाराज ! अमारे घेर आ दांत सहित पुत्र आव्यो, तेनुं गुं फल याशे ? रुषियो बोल्या के जों तमें एना दांत नही घसत तो ए राजा थात. हवे ए दांत घसी नाख्या मस्टे बिबांतरित राजा याशे. पढी ते पुत्रनुं चाणाक्य एवुं नाम दीधुं. ते पण आकरो श्रावक थयो, सर्वविद्या जण्यो, यौवनावस्था पाम्यो, रुडा कुलमां परणाव्यो, अन्यदा प्रस्तावें चाणाक्यनी स्त्री जाइना विवाह माटें पीयर गइ. तिहां विवाह उपर बीजी पण बहेनों आवी ठे, ते ना ससरा. महाधनवंत ठे तेथी ते बहेनो वस्त्राजरण पहेरी जमी तांबूल नहण करी. उंची चढी बेठी. अने चाणाक्यनी स्त्रीना अंगनां वस्त्र जूनां फाटां देखी हसवा लागी. तेथी ते आकरो असंतोष धरती विवाह करी पोताने घेर आवी. चाणाक्यें पोतानी नार्थाने आमण दूमणी देखीने पूठयुं जे तुज्जे शी असमाधि उपनी ठे ? पण ते बोली नही. ते वारें नर्तारें घणो आग्रह करीने पूठयुं तारें तेणें पण पोताना पीयर संबधी सर्व वृत्तांत कह्युं. ते सांजली चाणाक्य डव्योपाङ्केन करवानो उपाय चिंतववा लागे. तेवारें तेने कोइक ब्राह्मणें कह्युं के पाजलीपुर नगरें नंदराजा वर्षदिवसने. आंतरे ब्राह्मणने दक्षणा आयै ठे. एवुं सांजली चाणाक्य पण तिहां गयो. राजाने घेर जइ वीशामो लेवा माटे नंदराजाना सिंहासन उपर चढी बेठो. राजानी दासीयें कह्युं के हे विप्र ! तमें बीजे कोइ आसनें बेसो. ते सांजली चाणाक्यें बीजे आसनें कमंमल मेळ्युं. तेमज त्रीजे आसने मंम मूक्यो, चोथे जपमालिका मूकी, एमं चार सिंहासन रुंध्यां. अने पांचमे आसने जनोइ मूकी, तेवारें दासीयें तेंमे रीशथी उठाडी मूक्यो. चाणाक्यें पण रीसाइने एवी प्रतिज्ञा करी के हुं खरो चाणाक्य तोज के ए नंदराजाने समूलो उन्मूलो नाखुं ! एवुं कही सजामांहेथी निकल्यो आगल

जतां विचारवा लाग्यो जे मने तो राज्य मलवानुं नथी, माटे हुं प्रधानज
थाइश ! पण कोइ राजयोग्य कुमर जीउं. एम चिंतवतो मयूरपोषकने गामें
गयो. यावत् जिह्वा निमित्तें तेने घेर गयो, ते अवसरें मयूरपोषकनी दीक
रीने गर्जने योगें चंडमा पीवानी दोहोजो उपनी, पण कोइ पूरी शके नही
तेना बापें चाणाक्यने परदेशी जाणी पूठयुं तेवारें चाणाक्य बोळ्यो के ए
पुत्र जन्मतांज जो मुज्जे आपो तो हुं. दोहोजो पूर्ण करूं. बापें ते वात कबूल
करी तेवारें चाणाक्यें पोतानी मतियें. करी षड्युक्त तृणनुं घर कराव्युं ते
उपर एक पुरुष षड् पूरना माटे ठानो चढाव्यो. पढी विशालथाल डग्धमि
श्रीप्रमुख परमान्नं जरी ते घरमां जिहां चंडमानो उद्योत ठे, तिहां मूक्यो
तेमां चंडमानुं प्रतिबिंब ठे. माटें बापें दीकरीने तेडीने कहुं के हे पुत्रि !
ए चंडमा ठे तेनुं तमें पान करो. तेवारें ते पुत्रीयें परमान्न पीवा मांमयुं
तेम तेम उपर रहेला पुरुषें ते षड् पण पूरवा मांमयुं, जेवारें संपूर्ण पान
करी लीधुं. तेवारें षड् पण पूरी नाख्युं, घरमां अंधकार थयो. एम
करी चंडमानो दोहोजो पूरो कराव्यो. पूर्ण मासें पुत्र जन्म थयो,
तेनुं नाम चंडगुप्त पाडयुं.

हवे चंडगुप्तने तिहां मूकी चाणाक्य पोतें सुवर्णविद्या साधवां जणी
देशांतरें नमवा लाग्यो. सुवर्णसिद्धि करवानी विद्या पोमीने चाणाक्य बार
वर्ष पाठो तेज गामें आव्यो. तेवारें चंडगुप्तने ठोकराउ साथें रमतो दीठो.
तिहां चंडगुप्त पोतें राजा थयो ठे, कोइक ठोकराने प्रधान कखो ठे, केटला
एकने खिजमतदार सेवक कखा ठे, एवी देखी चाणाक्य हर्षवंत थयो ठोकरा
ने आशीष आपी कहेल लाग्यो, हे राजा ! अमने कांइक दान आपो, चं
डगुप्तें कहुं जाउ तमोने पांच गाम् दीधां. एम कही नमस्कार कीधो. वली
लोकोनी गाय जंती देखी चंडगुप्तें कहुं के ए गाय पण तमें ल्यो. चाणा
क्यें कहुं के ए पारकी ठे ते केम लेवाय ! चंडगुप्तें कहुं “वीरजोज्या वसुंधरा”
एवचन सांजली विस्मित थको चाणाक्य पूठवा लाग्यो आ बालक कहेनो ठे ?
तारें बीजा बोल्या ए परिव्राजकनो पुत्र ठे. तें सांजली चाणाक्यें कहुं, के हे व
त्स ! आव तुज्जे राज्य देवरावुं. तेवारें चंडगुप्त उठीने चाणाक्यने पगे लाग्यो
अने बेहुजण देशांतरें चाल्या. पढी धातुर्वादादिकने योगें सुवर्णसिद्धि करी ह
स्ती, तुरंगम, गज पायदलादिक सर्व सैन्य एकतुं करी, लइने पामलीपुर नगरें

घेरो नाख्यो. नंद राजा पण युद्ध करवा साहामो आव्यो, युद्ध करतां दैव योगें चाणाक्यनुं सैन्य जाग्युं. तेवारें ते चाणाक्य, चंडगुप्तने साथें लड जीवतो नातो. पाठलथी नंद राजायें चाणाक्यने मारवा माटे केटला एक घोडेसवार मोकळ्या अने नंदराजा पाठो घेर आव्यो. हवे ते सवारो दोडता दोडता चाणाक्यनी नजीक आव्या. ते जोड चाणाक्यें चंडगुप्तने कह्युं के हे वत्स ! तुं नाशीने सरोवरमां प्रवेश कर. तेहो तेमज कीधुं अने चाणाक्य पोतें ते सरोवरने कांठे थोर्गीड शड ध्यान धरवा बेगो. एवामां असवार आवी चाणाक्यने पूढवा लाग्या. स्वामी ! तमे इहां बे स्वरूपवंत यौवन वय पुरुषो जाता दीठा ? चाणाक्यें ध्यानजंगना जयनो मोल घालीने संज्ञाथी सरोवरमां रहेलो चंडगुप्त देखाव्यो. तेने काढवा माटे असवारें हथीयार धरती उपर राख्वा अने पोतें पाणीमां प्रवेश करवा सांग्यो. एटलामां चाणाक्यें उतावळथी उठी लघुलाघवी कलायें करी तेहज हथीयारथी तेनुं मस्तक कापी नाख्युं, पढी चंडगुप्तने पाणीमांथी काढाढी अश्वसत्था हथीयार लड बेहु मागें चालता थया. तेवारें रस्तामां चंडगुप्तने चाणाक्यें कह्युं के हे वत्स ! में तुजने पाणीमां बटाव्यो ते वखतें तुज्जने महारी उपर द्वेष उपन्यो के केम ? ते कहे. तेवारें चंडगुप्ते कह्युं के हुंतो एम समज्यो के जे तमें कह्युं हरो, ते गुणने वास्तेज कह्युं हरो.

वली आगल जतां नंदराजानो बीजो असवार आवतो देखी फरी चाणाक्यें ते चंडगुप्तने तलावमां प्रवेश कराव्यो अने त्यां कोड धोबी वस्त्र धोतोहतो तेने चाणाक्यें कह्युं हे रजक ! राजा रीसाणो ठे ते लोकोने मारतो आवे ठे, माटे जीवितव्य बांठो तो आदींथी नाशी जाउ. रजकें पण उघाडे खड्गें असवार आवतो दीठो, से जोड धोबी नाशी गयो. पाठलथी चाणाक्य ते धोबीनां वस्त्र धोवा लाग्यो. तेने असवारें आवी पूर्वनी पेटें पूढ्युं, तेने पण चाणाक्यें तेमज पूर्वोक्त बुद्धियें करी मारी नाख्यो.

फरी बेहु जण तिहांथी आगल चाल्या. संध्या समयें एक गामें गया, तिहां एक मोशीने घेर जड बेठां एटलामां ते मोशीनो पुत्र व्यालु करवा बेगो तेने मोशीयें उनी राब पीरशी ठे, तेमां ते ठोकरे उतावळें वचमां हाथ घाल्यो, तेवारें मोशीयें कह्युं के दाजो रे पुत्र दाजो. तुं पण चाणाक्यनी पेटें मूर्ख कां थयो ठो ? ते सांजली चाणाक्यें मोशीने पूढ्युं के माताजी !

चाणाक्यने मूर्ख केम कहो ठी ? तेवारें मोशी बोली के चाणाक्यें प्रथमथीज पामलीपुर जइ रुंध्युं परंतु जो देश पोताने वश करी पढी नगरने घेरो घाल्यो हत, तो गुं बगडी जात ? ए बुद्धि सांजली चाणाक्य विस्मयापन्न थइ हिमवंत पर्वतें गयो. तिहां एक गाममां जइ पर्वतराजानी साथें प्रीति कीधी. एकदिवस अवसर जोइ चाणाक्य ते राजानी साथें मसलत करी के आपणे नंदराजानो देश वश करी पामलीपुरमांथी नंदराजाने उठाडी अर्द्धो अर्द्ध राज्य वहेंची लेखुं, तेणें पण ते वात मान्य करी, पढी बेहु एकठा भली कटक मेलवी अनु क्रमें सर्वदेश वश करी ठेहेलो पामलीपुरने विषे घेरो नाख्यो, नंद राजायें युद्ध कथुं. तेमां नंदराजा हारी गयो, तेवारें धर्मद्वार माग्युं, तेने चाणाक्यें कथुं के हे नंदराजा ! जेटलुं एक रथमां डव्य उपडे, तेटलुं लइ जाउ, तेथी अधिक लेशो मां. नंदराजा पण मणिरत्न सुवर्णादिक रथमां चरी, एक स्व रूपवद्वजा दीकरीने रथमां बेसाडी तिहांथी निकल्यो. एवामां चंडगुप्त रथमां बेसी गाममां फरवा निकल्यो ठे, तेनी उपर कुमरीनी दृष्टि पडी, तेथी अनुराग उपन्यो, तेवारें नंदराजा पुत्रीनो मनोगत जाव जाणीने बो ल्यो के हे पुत्रि ! हुं सुखें ए चंडगुप्त जत्तारिने वर. तहारां कल्याण थाउ. एम कहेतांज ते पुत्री रथ उपरथी उत्तरीने चंडगुप्तना रथ उपर चढवा लागी. तेटलामां चंडगुप्तना स्थिता नव आरा जांगी पड्या तेवारें चंडगुप्ते कथुं के ए कन्या अशुभकारिणी छे माटें जवा द्यो. आपणा कामनी नथी. तेने चा णाक्यें कथुं के ए शुकन जलुं ठे, एनुं वर्जन म कर. नव आरा जांग्या माटें तहारी नव पेढी पर्यंत राज चालशे, एम कही कन्या राखी. पढी पर्वतक अने चंडगुप्त ए बेहु नंदना घरमां गया, तिहां लक्ष्मीनी वहेंचण करवा लाग्या, ते घरमां एक कन्या दीठी. तेनी उपरें पर्वतक राजा सानुरागी थयो. तेवारें ते कन्या चाणाक्यें पर्वतकराजाने परणावी. परंतु ते विषकन्या हो वाथी तेना करस्पर्शनथी पर्वतक राजा विपत्ति पाम्यो. ते विषकन्याने योगे चंडगुप्तने औषध बिना व्याधि गयो ॥ यतः ॥ अर्द्धराज्यहरं मित्रं, योन हन्यात्स हन्यते ॥ तस्माद्विनौषधेनैव, व्याधिर्गहेतु गम्यते ॥ १ ॥ चंड गुप्त सर्वराज्यनो धणी थयो, राज्य पालवा लाग्यो. एवामां पामलीपुरनि वासी सर्व लोक मली विनति करवा लाग्या. के अहो स्वामी ! नंदराजा अ मारी पासैथी स्वल्प कर लेतो हतो, प्रजाने आत्मजनी पेरे पालतो अने

हमणां तमारा राज्यमां तोअमें करें करी पीडित ठैबें, माटे कैम करीयें ! क्यां जइयें ! ! ! तेवारें चंडगुमें चाणाक्यना मुख साहामुं जोयुं, तेणें विचाखुं जे आ लोकोने संतोष नहिं थाइं, तो लोक उचालो नरीनें जाइे ! एम विचारी लोकोने कर रहित कइयां, तेने लीधें आयपद थोड़ी अने खरच घणो थवाथी जंमार.खाली यतो देखीने चाणाक्य कांइक नवीन उपाय चिंतववा लाग्यो, तेवारें त्रण उपवास करी पूर्वना मित्र देवताने आराध्यो. ते देवतायें आवी जंक्तिने प्रमाणें चाणाक्यने बे अजेय पासां आप्या. पढी चाणाक्य ते शहेरना व्यवहारियांने तेडी क्रोड क्रोड टकानां रत्न जंमारमांथी काहाढी द्यूत रमवा माटे कहेवा लाग्यो के जे मुऊने जुवटुं रमतां जीते, तेने ए रत्न सर्व आपुं. अने जे हारे ते ए रत्न मांहेला रत्न सरखुं एक रत्न आपे. ए बचने संतोष पाम्या थका ते व्यवहारिया रमवा लाग्या, पण देवताधिष्ठित पासाना बलथी चाणाक्य जीती जाय. कोइ कालें हारे नही. ते पण कदापि दैवयोगें हारी जाय, परंतु मनुष्यजव हाथमांथी गयो ते फरी पामवो. महा दुर्जन ठे ॥ इति द्वितीयपासक दृष्टान्तः ॥ २ ॥

हवे त्रीजो धान्यनो दृष्टान्त कहे ठे. कोइक राजायें कौतुक माटें सर्व जातिनां जरतक्षेत्रमां उपजतां धान्यो एकठां करावी तेमां एक पाथो स रशवना दाणानो नाख्यो, ते धान्य साथें मेलवीनें पंढी एकशो वर्षनी मो शीने तेडावी कखुं के आ चोवीश जातिना धान्यनी राशिमांथी सर्व जाति नां धान्य जूदां करीने वली एक सरशवनो पाथो साथें मेलव्यो ठे, ते काहा ढी आपो. ते वृद्धा मोशीथी ए कोइ रीतें जूदा थइ शकेज नही तेपण कदापि देव सहायथी सस्शव जूदा थइ शके, पण जे मनुष्याथतार गयो ते फरी वीतरा गनी आक्रामां वर्ततो एवो मनुष्यजव पामवो दुर्जन ठे ॥ इति तृतीय दृष्टान्तः ॥

हवे चोथी द्यूतनो दृष्टान्त कहे ठे:—कोइक राजानी सच्चा ऐकशो आव थांजायें करी समन्वित ठे, ते वली एकेके थंजें एकशो ने आव हांसो ठे. ते राजा घणो वृद्ध थयो पण सरण पामतो नथी, तेवारें महोटा ठोकरायें विचाखुं जे हुं पण वृद्ध थवा आव्यो. तो हवें. राजा क्यारें मरइ ने पढी हुं ते राज्य क्यारें जोगवीश ! माटे कोइ रीतिं राजाने मारी नाखुं तो हुं रा जाथाउं. ते बुपी वात प्रधाने ज्ञानीने राजाने संजलावी. राजायें विचाखुं जे पुत्र पण जीवतो रहे अने हुं पोतें पण जीवतो रुहुं ! एवी युक्ति शोधुं. पढी

બુદ્ધિતા પ્રપંચે કરી પુત્રને તેડાવીને કહ્યું જે હે. વત્સ !. હું વૃદ્ધ થયો માટે તું રાજ્ય લે પણ પ્રથમ આપણા ઘરની ચાલ છે, તે કર. કે જે થકી તુજને રાજ્ય સ્થિર થાય. કુમર બોલ્યો કે હે પિતાજી ! જે તમે અઢા આપો, તે હું કરું. રાજાએ કહ્યું આપણી સન્નાના એક મંદુપે ૧૦૮ થાંજલા છે થાંજલે થાંજલે ૧૦૮ હાંસ છે, માટે તમે મંહારી સાથે જૂવદું રંમો. તેમાં એકવાર જીતો તો એક હાંસ જીત્યા. એમ ૧૦૮ વાર જીતો તો એક થાંજો જીત્યા એવા ૧૦૮ થાંજા જીતીને રાજ્ય લ્યો; પણ જો રમતાં રમતાં વચમાં એક ઢાવ હારી જાશો, તો પાછલા ઢાવ સર્વ વ્યર્થ જાશે. તે વચન સાંજલી કુમર પણ લોજના વશથી રમવા બેઠો. ઘણા દિવસ રમતાં પણ એકે થાંજો જીતી શકાયા નહી, તો સર્વ સન્નાના થાંજલા ક્યાંથી જીત્યા જાય? કદાપિ તે પણ કોઈ દેવતાના સ્નાન્નિથ્યથી જીત્યા જાય, પરંતુ મનુષ્યજન્મથી ષષ્ટ થયો તે બીજી વાર મનુષ્યજન્મ ન પામે ॥ ઇતિ ચતુર્થ દ્યૂતદૃષ્ટાંતઃ ॥ ૪ ॥

હવે પાંચમો રત્નનો દૃષ્ટાંત કહે છે:—વસંતપુર નગરે અપાર ધનનો ધણી ગુણવાન્ ધન્નો એવે નામે વ્યવહારીયો વસે છે. તેને ગુણવંત એવા પાંચ પુત્રો છે. હવે તે ધન્નો શેઠ રત્નપરીક્ષાને વિષે નિપુણ છે, માટે તેનું અપર નામ રત્નપરીક્ષક છે. જે જે બહુમૂલ્યાં રત્ન આવે, તે સર્વનો સંગ્રહ કરે, પણ વેચે નહી. તેવારે પુત્રો કહેવા લાગ્યા કે હે પિતાજી ! બમણા ત્રમણા દામ આવે છે, તેમ ઉતરે રત્ન કાં વેચતા નથી? તો પણ તે લોજવશે વેચે નહી. એકદા તે શેઠ ગ્રામાંતરે ગયો, પઠી પાઠલથી પુત્રોયે. સર્વ રત્ન કોઈ દેશાંતરીને વેચાતાં આપી દીધાં. શેઠ ઘેર આવ્યો, અને પોતાનાં રત્ન વેચવાના સર્વ સમાચાર સાંજલી રીશે કરી કહેવા લાગ્યો કે હે પુત્ર ! મહારાં જે રત્નો છે, તે રત્નો પાઠાં આણ્યાવિના મંહારા ઘરમાં તમે આવશો નહી. તેવારે તે પાંચે પુત્ર રત્ન લેવા માટે પરદેશ જણી નિકળ્યા, પણ તે સર્વે રત્નો તેવાંને તેવાંજ ક્યાંથી મળે? હવે તે પણ કદાચિત્ કોઈ દેવતાના સહાયથી મળી જાય, પરંતુ મનુષ્યાવતારથી ષષ્ટ થયો જે હોય, તે ફરી મનુષ્યજન્મને પામે નહી ॥ ઇતિ પંચમ રત્નદૃષ્ટાંતઃ ॥ ૫ ॥

હવે ષષ્ઠો સ્વપ્નનો દૃષ્ટાંત કહે છે:—ઝંઝયણી નગરીયેં બહોંતેર કલાનો જાણ એવો મૂલદેવ નામે રાજપુત્ર છે. તે કલાકલાપેં કરી સકલ લોકને પ્રીતિ ઉપજાવતો રહે છે. એકદા તે ઝંઝયણીમાં દેવદત્તા વેશ્યાની ઉપર

आकरो रागातुर यइनें तिहांज रह्यो. तेने कोइक व्यवहारीये मानचंशु करी काढ्यो. त्यांथी निकली परदेश नमवा लाग्यो. अनेक पृथ्वीना विनोद देखतो थको कोइक. गामें मठमांहे जइ सूतो, तिहां स्वप्नमां चंडमाने पोताना मुखमां पेसतो देखी जाग्यो, ते सभचें तेजु मठमां एक कापडीये एटले कोइ गुंसांइने चेलें पण एवुंज स्वप्न दीतुं. पठी जागीने ते स्वप्ननो विचार पोताना गुरु गुंसांइपासैं जई पूछवा लाग्यो, तेवारें गुंसांइयें कह्युं के आज तुं घृत खांम सहित. रोटलों फामीश ! एवुं जाणी मध्यान्ह समयें ते जिहामाटे गयो, तिहां कोइक दातार पुरुषें घृत खांम सहित रोटला आप्या, ते जइ चालतो थयो अने मनमां प्रमोद पांम्यो. हवे मूलदेव तो शास्त्रनो जाण ठे माटे मठ्यकी निकली फलफलादिक जइ स्वप्नपाठक आगल सूकी स्वप्ननो विचार पूछ्यो. तेवारें पाठक बोळ्यो के तमानें महोदुं राज्य मलशे ? ते ने तहत्त मानीने नगरमांहे जिहामां पामी कढमाषें करी मासोपवासी सा धुने पारंणुं कराव्युं. ते साधुनीं नकिना प्रजावथी देवता तुष्टमान थइ बोळ्यो के हे मूलदेव ! तुं एके वचनें जे विचारमां आवे, ते माण. तेवारें मूलदेव बोळ्यो के हे स्वामी ! हजार हस्ती बंधाय एवुं राज्य देवदत्ता गणिका सहित आंपो. देवता बोळ्यो के एं सर्व तमें पामशे. तेवारें पठी सातमे दिवसैं कोइक नगरें गयो, तिहां अपुत्रीयो राजा मरण पांम्यो. ते नगरना लो कोयें राजानुं मृतकार्य करी राज्यना अधिकारी बंचने मेलवी पंचदिव्य प्रगट करी मूलदेवने राज्य आंप्पुं. ए वात गुंसांइना चेलायें सांजली तेवारें पश्चात्ताप करवा मांम्यो जे अरे हुं निर्बुद्धि तुं मने स्वप्न लाधुं ते फोकट हाथुं. पठी वारं वार जइ तिहांज सुवे पण स्वप्न देखे नही. कदाचित् दैवयोगें बली ते कापडी स्वप्न पण देखे, परंतु मनुष्यनवथी चष्ट थयो ते फरी मनुष्यनव पामे नही ॥ इति षष्ठ स्वप्नदृष्टांतः ॥६॥

हवे सातमो चक्रनो दृष्टांत कहे ठे. इंदुर नगरें इंदुदत्त राजा ठे, तेने बावीश राणीयोना श्रीमाल प्रमुख बावीश पुत्रो ठे, सर्व ते बहोतेर कलामां प्रवीण ठे, सर्व सौजाय्यना निधान ठे, एकदा बली राजायें मंत्रीनी पुत्रीने परणी. पांढलथी कर्मयोगें ते मंत्रीनी पुत्रीने अने राजाने द्वेष थयो, तेथी राजायें तेने त्यागी दीधी, पिताने घेर जइ रही. एम करतां घणा दिवस बीत्यां, तेवारें एक दिवस राजायें बाहिर जातां ते

સ્ત્રીને ગોંઘેં બેઠી દીઠી, તે દિવસેં તે ક્રતુસ્નાનવાણી છે. રાજાયેં તેને સાહ્યાત્ રતિસમાન દેખી પોતાના માનસોને પૂઠ્યું કે અરે ! એ સ્ત્રી તે કોણ છે ? તેવારેં એક સુન્દરેં કહ્યું હે સ્વામી ! એ મંત્રીની પુત્રી તમારી રાણી છે, તેવારેં રાજા તે રાત્રેં તિહાંજ રહ્યો. પઠી નાસ્યયોગેં કોઈક પુણ્યવંત જીવ તેને ડરેં આવી ઉપજો. પ્રાતઃકાલેં પુત્રીયેં પિતા આગલ સર્વ સમાચાર કહ્યા. તેવારેં મંત્રીયેં તે દિવસ, વેલા, સંકેત, શ્યાદિ સર્વ યાદી કાગલેં લેખી રાખી અને પૂર્ણ દિવસ થયે પુત્ર જન્મ્યો, તેનું નામ સુરેંદ્રદત્ત દીધું. પઠી ઝડપે પદ્મમાં જેમ ચંદ્રમા હર્ષે ઉપજાવે, તેમ હર્ષે ઉપજાવતો ક્રમેં ક્રમેં વધતો ગયો. હવે તેજ દિવસેં મંત્રીની દાસીયેં ચાર પુત્ર પ્રસવ્યા, તેનાં નામ કહે છે. એક અગ્નિ કર, બીજો પર્વતક, ત્રીજો બહુલ, ચોથો સાગર અને પાંચમો તેલી સાથેં સુરેંદ્રદત્ત, એ પાંચે મલી એકજ ઉપાધ્યાય પાસેં જણવા લાગ્યા, તિહાં પ્રધાનેં સુરેંદ્રદત્તને જણાવવા માટે કલાચાર્યને સારી રીતેં જાણામણ દીધી, તે ઉપરથી કલાચાર્યેં પણ ઘણી મહેનત કરીને જણાવ્યો, દાસીના ચારે પુત્ર વિદ્ય કરે, પણ સુરેંદ્રદત્ત વિદ્યાન્યાસજ કરતો રહે. વલી રાજાના બીજા જે બાવીશ પુત્રો છે, તે પણ તેજ નીશાલમાં જણે છે, પરંતુ તે રાજમદ યોવન મદેં કરીને ડહાંડ થકા ગુરુની સાહ્યામા વાંકું બોલે, તેવારેં કલાચાર્ય તેમને શીખ આપે, તો સુદન કરતા માં બાપની આગલ જાય. અને પ્રધાન તો અધ્યાપકને એજ જાણામણ કરે, કે પુત્રને તાડના તર્કના કરીને પણ જણાવ જો. તેથી ઉપાધ્યાય પણ તેને સ્વાંતેં કરી વિશેષ જણાવે, શાસ્ત્રકલા, રાધા વેધ પ્રમુખ સર્વકલાં શીખી હુશીયાર થયો, તેવારેં અધ્યાપકેં સુરેંદ્રદત્ત કુમરને જાવીને પ્રધાનને સોંપ્યો, પ્રધાને પણ અધ્યાપકને સારી રીતેં જ્ઞાન દઈ સંતોષીને વિસર્જન કહ્યો.

એવા અદસરેં મથુરાનગરીયેં જિતશત્રુરાજાની નિર્વૃત્તિ નામેં પુત્રી છે, તે તરુણ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ, તેવારેં માતાયેં સર્વ શણગાર પહેરાવી તેના બાપ પાસેં મોકલી, પિતાયેં તેની સુરત દેખી એ કન્યા સ્વર્ણવરને યોગ્ય છે. એમ ચિંતવીને કહ્યું કે હે પુત્રિ ! મત્તમાનતા જરતારને તમેં વરો. પુત્રી બોલી હે પિતાજી ! જે રાધાવેધ સાંધે, તેને હું વરું ! કુમરીની એવી પ્રતિજ્ઞા જાણી રાજાયેં ઠામ ઠામ દૂત મોકલી કહેવરાવ્યું. અને સુરેંદ્રદત્તને ઘણા પુત્ર છે માટે તેને તેડવા સારુ પ્રધાન મોકલ્યો, તેણે જઈ રાજાને વીનવ્યો કે સ્વામી !

तमारा पुत्रो सहित, तमें स्वयंवरने विषे पधारो. राजा पण बावीश पुत्रें परवख्यो थको प्रधान सहित स्वयंवर मंमपें आव्यो.

हवे जितशत्रुराजायें शुन मुहूर्ते सर्वनगर शणगाखुं. पोतें नगर बाहिर सर्व परिवार सहित निकळ्यो, मंमप कणव्यो, तेनी वचमां स्तंज उजो कीधो, उपर सृष्टिसंहारें फरतां आठ आठ चक्र मांमथां, ते उपर पूतली मांमी, उंधामुखने धोरण करनांरी ते पूतली ठे तेथी तेनुं नाम राधा पाडेळुं ठे. वली हेतल तेजथी नरेली एक कडाइ मांमी. तिहां कन्या, पंचवर्णी सुगंध युक्त फूलनी माला लइ यंजनी पासें आवी उनी रही. अने कहे ठे के जें पुरुष ए राधावेध साधरो, तेना कंठमां हुं आ माला आरोपण करीश. एम कही सावधान थइ उनी रही.

ते अवसरें इंदुत राजायें पोतानो महोठो श्रीमाल नामें पुत्र ठे तेने दूर लइ जइ कहुं के हे पुत्र ! तुं राधावेध साध. अने कन्या सहित ए राज्य लइ ले. ते वात सांजली ते पुत्र कंपवा लाग्यो, धनुष्य मात्र पण उपाडी न शक्यो, तथापि वली कांश्क साहस आदरी धनुष्य तो प्रयासें करी उपाड्युं, पण ते चढावी शक्यो नही, तेवारें विलख्यो थइने. बोळ्यो के अरें ! आ कार्य तो महाराथी थायज नही !

एवामां वली बीजी कुंअर आव्यो, ते आवी धनुष्य चढावी तुरत पाठो वळ्यो. पठी त्रीजो कुमर आवी दृष्टियें जोइ पाठो वळ्यो, तथा चोथो पुत्र तो अर्ध रस्तेथीज जोइ पाठो वळ्यो, अने पांचमो तो पोतानां स्थान कथी उठयोज नही. एम बावीश कुमर विलखा थइ बेठा, तेवारें राजानुं मुख विलखाणुं जोइ प्रधानें कहुं के स्वामी ! दुःखी म थाउ. एक पुत्र त मारो हजी. पण ठे, तेने राजायें पूठ्युं के ते कयो पुत्र ठे ? तेवारें मंत्रीश्वरें सर्व वृत्तांत कही संजलाव्युं अने कागल लावी नमो वंचाव्यां. राजायें पण ते वात संजारीने प्रधानने कहुं के ते पुत्रने तरत तेडी ला वो. तेवारें मेहेतें पण सुरेंद्रदत्तने स्नान शणगार करावी तेडी आणी राजाने पगे लगाव्यो. राजा ते पुत्रने देखी हर्षित मन. थयो थको चिंतव वा लाग्यो के ॥ यत्रोदकं तत्र वसंति हंसा, यत्रामिषं तत्र पतंति गृधाः ॥ यत्रार्थिनस्तत्र जवंति वेश्या, यत्राकृतिस्तत्र गुणावसंति ॥ १ ॥ हवे राजा यें कहुं के हे वत्स ! ए राधावेध साधी कन्या सहित राज व्यो. ते कुम

रनी मुखाकृति देखी लोक पण चमत्कार पांम्यां. कुमर पण राजानो आ देश पामी निश्चल मनं गुरुना चरणकमलने नमस्कार करी स्थंजनी नजीक जइ धनुष्यने नमनं करी तत्काल धनुष्य चढावी तेलनी कढाइमांहे नीची दृष्टियें मुख जोते थके, उपर बाण मूक्यो. ते बाणें राधानी आं खमांहेली कीकी वींधी, जेवी वींधी के तुरत याचक लोकोयें जयजयारव कीधो, अने कन्यायें वरमाला घाली. राजा अने मंत्रीश्वर ए बे हर्ष पा म्या, तिहां सुरेंद्रदत्त कन्या सहितं राज्यलक्ष्मीनां सुख पांम्यो. एवी रीतें कोइ कदाचित् राधावेध साधे, पण मनुष्यनवर्था चष्ट थयो, ते वली फरीने नरजव न पामे ॥ इति सप्तम चक्रदृष्टांतः ॥ ७ ॥

हवे आठमो कूर्मनो दृष्टांत कहे ठे:—कोइक एक लक्ष योजन प्रमाण इह ठे, तेमां एक महोटा काचबो रहे ठे. तेणें एकदा प्रस्तावें वायराने योगें सेवाल फूटे थके आकाश मंजलने विषे आशु शुदि पूनमनी रात्रें स कलकलायें संपूर्ण नयनानंदकारी, समग्र नक्षत्रें करी बिराजमान एवो चंडमा दीगो. तेथी मनमां प्रमोद पांम्यो. पढी पोताना कुटुंबने देखाडवा माटें फरी पाणीमां रुबकी खाइने कुटुंबने तेडी लाय्यो, तेटंजामां वायरानें प्रसंगें सेवाल मांहोमांहे तेमज मली गइ तेथी चंड दर्शन थया विना एमज आखा कुटुंबने प्राहुं फरवुं पडयुं. ते काचबो वली पण कदाचित् चंडमा देखे, पण नरजव हारी गयो धर्मविना शिथिल थयो ते जीव, फरी मनुष्यजन्म न पामे ॥ इत्यष्टम कूर्मदृष्टांतः ॥ ८ ॥

हवे नवमो युगनो दृष्टांत कहे ठे:—आ तिर्यग् लोकमांहे लवण स मुइ आदें देइ ठाण वमणां करतां असंख्याता द्वीप समुइ ठे, तेमां ठे हलो स्वयंभुरमण समुइ अर्द्धराज्य प्रमाण भूमि रुंधी रह्यो ठे, तेनो पूर्वदिशियें धोंसर नाखीयें अने पश्चिमदिशियें खीली समील नाखीयें तो कहो तें पाठी केम मले? अथवा ते समील धोंसराना ठिइमांहे केवी रीतें प्रवेश करे? कदाचित् देव प्रजावथी ते पण धोंसरमांहे खीली मले, पण जे जीव नरजवथकी चष्ट थयो, ते वली फरीने नरजव न पामे ॥ इति नवम युगदृष्टांतः ॥ ९ ॥

हवे दशमो परमाणुनो दृष्टांत कहे ठे:—एक देवतायें महोटा पाषाणना थंजनें वज्रें करी चूर्ण कखों तेने अत्यंत पीशी वाटी मेरुपर्वतें

चढी वांसनी नलीमांजरी, फूंक साथें उडाव्यो, ते परमाणुआ पाठा ए
कठा करवा महा दुर्जन ठे तो पण कदाचित् देवना प्रनावें ते पण ए
कठा मेलवी शकाय, पण मनुष्यजन्मकी चैष्ट थयेला जीवने ते मनुष्यजन्म
पाठो पामवो अति दुर्जन ठे ॥ इति परमाणुदृष्टांतः ॥ ए दश दृष्टांत कथा ॥

हवे मनुष्यजन्मनो सर्वोत्कृष्ट जय कहे ठे.

॥ मंदाक्रांतावृत्तम् ॥ स्वर्णस्थाले क्षिपति स रजः पा
दशौचं विधत्ते, पीयूषेण प्रवरकरिणं वाहयत्येधनार
म् ॥ चिंतारत्नं विकिरति करादायंसोद्गायनार्थम्,
योऽप्रापं गमयति मुधा मर्त्यजन्म प्रमत्तः ॥ ५ ॥

अर्थः—(सः के०) जे पुरुष, (प्रमत्तः के०) मद्य, विमय, कषाय, निद्रा, वि
कथारूप, प्रमादने वश थयो. अको (दुः प्रापं के०) चोराशी लाखजीवयो
निने विषे जमता जीवें महाकष्टें पामवा योग्य एवुं (मर्त्यजन्म के०) मनु
ष्यजन्म तेने, जिनधर्मविना (मुधागमयति के०), व्यर्थ गमावे ठे, (सः के०)
ते पुरुष, (स्वर्णस्थाले के०) सुवर्ण स्थालने विषे (रजः के०) धूल एटले
कचरादिक तेने (क्षिपति के०) नाखे ठे. अर्थात् सुवर्णस्थाल समान मनु
ष्यजन्म जाणवुं, तथा रजसमान प्रमाद जाणवा, एटले प्रमादवशें मनु
ष्यजन्म व्यर्थ जाय ठे. वली पण ते पुरुष शुं करे ठे? तो के, (पीयूषेण के०)
अमृतें करीने (पादशौचं के०) पादप्रक्षालनने (विधत्ते के०) करे ठे,
अर्थात् जे अमृतना बिंडुमात्रनुं पान करवाथी अजरामरत्व प्राप्त थाय ठे,
ते अमृतने पादप्रक्षालनने माटे वृथा गमाववुं ते अयुक्त जाणवुं. तेम वली
ते पुरुष शुं करे ठे? तो के (प्रवरकरिणं के०) उत्तम हस्तीप्रत्ये (ऐधनारं
के०) काष्ठनारने (वाहयति के०) वहन करावे ठे. अर्थात् जे हस्तीने
पोताना द्वार आगल बांधे ठे ते द्वारनी शोचा थाय ठे, तो ते हाथीएं
काष्ठ लाववां, ते अयुक्त ठे. वली ते पुरुष शुं करे ठे? तो के (वायस
के०) कागडाने (उद्गायनार्थम् के०) उद्गाडवाने अर्थे (चिंतारत्नं के०)
चिंतामणिने (करात् के०) हाथयकी (विकिरति के०) फेंके ठे. अर्थात् मनो
वाञ्छित अर्थने देनारुं एवुं चिंतामणि रत्न तेनुं कागडाने उद्गाडवाने माटे फें
कवुं ते अयोग्य ठे, तेम धर्मसाधक पुरुषें मर्त्यजन्में करी प्रमाद करवो ते

અયુક્તજ છે. તેથી હે જન્મજનો ! એમ જાણીને મનમાં વિવેક લાવી પ્રમાદનો ત્યાગ કરીને ધર્મે કરીને મનુષ્યજન્મ સફળ કરવો ધર્મ આચરતા એવા સક્કન પુરુષોને જે પુણ્ય ॥ ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ ॥ ૫ ॥

ટીકા:—અથ મનુષ્યજનવસ્ય સર્વોત્કૃષ્ટત્વમાહ ॥ સ્વર્ણ સ્થાલ ઇતિ ॥ યઃ પુમાન્ પ્રમત્તઃ સન્ પ્રમાદસ્ય વશં પતિતઃ સન્ મદ્ય ક્ષિપ્ય કષાયનિદ્રા વિકથારૂપ પ્રમાદવશં ગતઃ સન્ દુઃપ્રાપં ચતુરશીતિલક્ષ્મીવયોનિષુ ત્રમતિ જીવેન દુઃસ્થેન મહતા કષ્ટેન પ્રાપ્યં યત્ મર્ત્યજન્મ મનુષ્યજનવં તત્ મુધા વૃથા શ્રીજિન ધર્મં વિના નિઃફલં ગમયતિ । સ પુમાન્ સ્વર્ણસ્થાલે રજો ધૂલિં કચવરાદિ ક્ષિપતિ । સ્વર્ણસ્થાલતુલ્યં મર્ત્યજન્મ રજઃસદૃશઃ પ્રમાદાઃ ॥ પુનઃસઃ પુમાન્ પીયૂષેણ અમૃતેન કૃત્વા પાદશૌચં ચરણપ્રક્ષાલનં વિધત્તે કરોતિ । પીયૂષસ્ય ઘિંદુમાત્રપાનેનાજરામરત્વં સ્યાત્ તત્પાદપ્રક્ષાલનાર્થે મુધાવૃથા ગમયતીત્યુક્તં ॥ પુનઃસઃ પુમાન્ પ્રવરકરિણં પ્રધાનહસ્તિનં ઐંધનારં ઇંધનકાષ્ઠસમૂહં વાહયતિ ॥ યસ્મિન્ ગજે દ્વારિબદ્ધેऽપિ સતિ શોજા નવતિ । તેન ઇંધનાનયનમયુક્તં ॥ પુનઃસઃ પુમાન્ વાયસોદ્ગ્રાધિનાર્થે કાકસ્ય ઉદ્ગ્રાધનનિમિત્તં ચિંતામણિરત્નં કરાત્ હસ્તાત્ વિકિરતિ વિક્ષિપતિ ॥ યથા મનોયાંચિતાર્થદાયકસ્ય ચિંતામણિરત્નસ્ય કાકઉદ્ગ્રાધનાર્થે વિક્ષેપણમયુક્તં તથા ધર્મસાધકેન મર્ત્યજન્મના પ્રમાદસેવનમયુક્તં । નો નચ્યપ્રાણિન્ ! એવં જ્ઞાત્વા મનસિ વિવેકમાનીય પ્રમાદં ત્યક્ત્વા ધર્મેણ કૃત્વા મનુષ્યજન્મ સફલં કાર્યં ॥ ધર્મમાચરતાં સતાં યત્ પુણ્યમુત્પદ્યતે તત્ પુણ્યપ્રસાદાત્ ઉત્તરોત્તરમાંગલિક્યમાર્ણા વિસ્તરંતુ ॥ ૫ ॥

જાણાકાવ્યઃ—સવૈયા ત્રેવીશા ॥ જ્યૌં મતહીન વિવેક વિના નર, સાજિ મતંગજ ઇંધન ઢોવૈ ॥ કંચન નાજન ધૂલિ નરે સઠ, મૂઢ સુધારસસૂં પગ ધોવૈ ॥ બોહિતકાગ ઉદ્ગ્રાધન કારન, દ્વારિ મહામનિ મૂરખ રોવૈ ॥ ત્યૌં નરદેહ દુર્ગંધ બનારસિ, પાડ અજાન અકારથ રોવૈ ॥ ૫ ॥

હવે જે સંસારના વિષય માટે ધર્મનો ત્યાગ કરે છે, તે મૂઢ પુરુષ જાણવાતેકહે છે.

॥ શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્ ॥ તે ધત્તૂરતરું વપંતિ નવને પ્રોન્મૂલ્ય કલ્પદ્રુમમ્, ચિંતારત્નમપાસ્ય કાચશકલં સ્વીકુર્વંતે તે જડાઃ ॥ વિક્રીય દ્વિરદં ગિરીંઽસદૃશં ક્રીણંતિ તે રાસજન, યે લબ્ધં પરિહત્ય ધર્મમધર્મા ધાવંતિ નોગાશયા ॥ ૬ ॥

अर्थः— (ये के०) जे. (अधमाः के०) मूर्ख एवा पुरुषो (लब्धं के०) प्राप्त थयेला एवा (धर्म के०) धर्म जे तेने (परिहृत्य के०) त्याग करीने (नोगाशया के०) नोगविषय वांढनाने अर्थ, (धावन्ति के०) दोडे ठे, अर्थात् विषयार्थमां प्रवर्त्ते ठे, (ते के०) ते नरो, (नवने के०) पोताना गृहनेविषे उत्पन्न थयेला (कल्पद्रुम के०) कल्पवृक्षने (प्रोन्मूढ्य के०) काढी नाखीने. (धत्तूरतरुं के०) धंतुरांना वृक्षने (वपन्ति के०) आरोपण करे ठे, वली (ते जडाः के०) ते जड पुरुषो शुं करे ठे ? तो के (चिंतामणि रत्न के०) चिंतामणि रत्नने (अपास्य के०) त्याग करीने. (काचशकलं के०) काचना कटकाने (स्वीकुर्वते के०) स्वीकार करे ठे. वली (ते के०) ते जड पुरुषो, (गिरींद्सदृशं के०) पर्वतसमान उंचीकायावाला (द्विरदं के०) हस्तीने (विक्रीय के०) बेचीने. (रासजं के०) गर्दजने (क्रीणन्ति के०) मूढ्ये करीने ग्रहण करे ठे. आ ठेकाणें कल्पवृक्षसदृश धर्म जाणवो, तथा धंतुरांना वृक्षसमान विषय जाणवा, तेवी रीतें सर्वत्र सारां दृष्टांतो धर्मने लगाडवां तथा अन्य दृष्टांतो विषयने लगाडवां. माटे हे नव्यजनो ! एम मनने विषे विवेक लावीने कल्पवृक्ष तथा चिंतामणि समान; श्रीजिनेश्वरनां धर्मनुंच आराधन करवुं. आराधन करनारनुं जे पुण्य ॥ इत्यादि पूर्ववत् ॥ ६ ॥

टीकाः— ये तु असाराणां विषयाणां कृते धर्मं त्यजन्ति ते मूढा एव त्याह ॥ ते धत्तूर इति ॥ ये अधमा मूर्खाः पुरुषाः लब्धं प्राप्तं धर्मं परिहृत्य त्यक्त्वा नोगाशया विषयवांढया धावन्ति । विषयार्थं प्रवर्त्तते, ते नरा नवने स्वगृहे प्रोजतं उत्पन्नं कल्पवृक्षं प्रोन्मूढ्य उत्स्वाय धत्तूरतरुं वपन्ति आरोपयन्ति । पुनस्ते जडाः मूर्खाः चिंतामणिरत्नं अपास्य त्यक्त्वा दूरीकृत्य काचशकलं काचखंमं स्वीकुर्वते गृह्णन्ति ॥ पुन स्ते जडा गिरींद्सदृशं पर्वत प्रायकायं उच्चं द्विरदं हस्तिनं विक्रीय रासजं गर्दजं क्रीणन्ति मूढ्येन गृह्णन्ति ॥ अत्र कल्पवृक्षसदृशो धर्मः । धत्तूरसदृशा नोगाः एवं सर्वत्रोपनयः । नो न व्यप्राणिन् ! एवं ज्ञात्वा मनसि विवेकमानीयं कल्पवृक्षचिंतामणिसदृशः श्री जिनधर्म एवाराध्यः आराधयतां यत्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तर मांगलिक्यमालाविस्तरंतु ॥ ६ ॥

॥ जाषाकाव्यः— ज्यौं नरमूल उखारि कल्पतरु, बौवन मूढ कनकको खेत ॥ ज्यौं गजराज बेचि गिरिवरसंम, क्रूर कुबुद्धि मोल खर लेत ॥

जैसे ढांमि रत्तन चिंतामनि, मूरख काच खंफु मन देत ॥ तैसे धरम विसारी बनारसि, धावत अधम विषय सुख हेत ॥ ६ ॥

कथा:—ए अर्थ उपर शशी सूरनो दृष्टांत कहे ठे:—आ नरत क्षेत्रमांहे शुक्तिमती नामा नगरीने विषे शशीनामा राजा राज्यकरे ठे, ते माहाप्रतापी ठे, तथा तेनो लघुजाइ सूर एवे नामें ठे. ते बैदु जाइ एक दिवस रयवा डीयें चढया, वनमांहे वृद्धनी नीचें साधुने बैठा दीठा, तेवारें अश्वथी उतरी बेहुजाइयें साधुने बांधा, साधुयें पण धर्मलान् आपी उपदेश देवा मांमयो ॥ गाथा ॥ माणुस्स खित्त जाई, कुज रूवारोग आउयं बुद्धि ॥ सवा एणुगह सिद्धा, संजम लोमंमि दुल्लहो लहियं ॥ १ ॥ माटे तमें सत्पु रुष ठो, ते धर्मेने विषे प्रमाद म करो ॥ गाथा ॥ चिकणघडेण साचिय, ढलीकणं पाणियं जाई ॥ कोरं कुंनं च जेदइ, तहावि जवजीवाणं ॥ १ ॥ इत्यादि उपदेश सांजली सूरराजा दीक्षा लइ छुप्कर तप करवा तैयार थयो. अने शशीप्रत्ये जाइपणांना हितने माटें कहेवा लाग्यो के हे बांधव! आ जीवें जन्मो जन्म जोग जोगव्या, समुदनी जेटलां पाणी पीधां, मेरु जेटलां धान्य आरोग्यां, तो पण तृप्ति न थइ. तेने शशी कहेवा लाग्यो के हे बांधव! एवो कोण मूर्ख होय के जे जला राज्यजोग, ललित लोचना स्त्री, पान, फूल लंबोलादि उत्तम प्रकारना जोग इत्यादि सामग्री संबंधी सुख तेने त्यागीने परलोकना सुखने अर्थे उपवासादिक कंष्ट करे, पर लोक ठे के नथी ते कोणें जोयो ठे? माटें तमें माह्या हो, तो आ ठता जोग जोगवो, पोताना जीवने शाता आपो, अंतराय म करो, यौवन पा मेळुं फोकट म गमावो, एवा जाइनां वचन सांजलीने सूरराजा खिन्न थयो. पढी गुरुपासेंथी चारित्र ग्रहण करी सर्वपरिग्रह ढांमी चारित्र पा लवामां तत्पर थयो. अंत्यावस्थायें अणसण आराधी स्वर्गे गयो. अने शशी राजा विषयासक्त थको मरण पामी नरकें गयो. सूरराजायें देवलो कमे विषे अवधिज्ञानने बलें करी पोताना जाइने नरकनां दुःख जोगवतो दीठा, तेवारें देवलोकथी निकली नरकमां जइ आपणां रूप तेज शक्ति प्र गट कीधां, ते देखी शशी बोळ्यो के हे बांधव! अद्यापि ते महारो देह पड्यो ठे, माटें तुं जइने ते देहनी यत्ना करके जेम्हुं नरकथकी निकली सुखी थावं! ते सांजली सूर बोळ्यो के अरे मूर्ख! जीवरहित देह पड्यो ठे ते छुं

सुकृत करो ? प्रथमयीज. तें कोइ कष्ट कछुं हूत तो आ नरकमां तुं पडत नही. हवे तुं तहारुं मन ठाम राखी कर्म खपाव, करेला कर्मनो पश्चात्ताप कर, जेम आगले जवें सुखी थाइश. एबुं कही सूर पोतानें स्थानकें प होतो. एम कोइक जीव शशीनी-पेरें मनुष्यजन्ममां धर्म न करे, ते आगल पश्चात्ताप पामे. मांटे सर्वकोइ धर्म करो ॥ ६ ॥

हवे मनुष्य जन्मनुं तथा धर्मसामग्रीनुं दुर्लभपणुं कहे ठे.

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥ अपारे संसारे कथमपि संमा
साद्य नृजवम्; न धर्मं यः कुर्याद्विषयसुखतृष्णातर
लितः ॥ ब्रुडन् पारावारे प्रवरमपह्नाय प्रवहणम्,
स मुख्योमूर्खाणामुपलमुपलब्धुं प्रयतते ॥ ७ ॥

अर्थः— (यः के०) जे पुरुष, (विषय के०) शब्द, रूप, रस, स्पर्श, गंध, तेमनी (सुख के०) सुख तेनी (तृष्ण के०) वांछा तेणें करीने (तरलितः के०) व्याकुल थयो थको (अपारे के०) अनंत एवा (संसारे के०) संसारने विषे. (कथमपि के०) माहाकष्टें करीने. (नृजवं के०) नरजवत्वने (समासाद्य के०) पामीने (धर्म के०) धर्मेने (न के०) नहिं (कुर्यात् के०) करे, (सः के०) ते पुरुष, (पारावारे के०) समुद्रने विषे (ब्रुडन् के०) ब्रुडतो ठतो (प्रवरं के०) उत्तम एवं (प्रवहणं के०) वाहाणने (अपह्नाय के०) त्याग करीने तरवाने माटे (उपलं के०) पाषाणने (उपलब्धुं के०) ग्रहण करवाने (प्रयतते के०) प्रयत्न करे ठे, एटले उद्यम करे ठे. ते पुरुष कहेवो जाणवो ? तो के (मूर्खाणां के०) मूर्खोना मध्यें (मुख्यः के०) मुख्य जाणवो. अर्थात् ते पुरुष, मूर्खोमां मोहोटी मूर्ख जाणवो. आ ठेकाणें संसार ते समुद्र जाणवो अने धर्म, ते वाहाण जाणवुं. विषयो ते पाषाण समान जाणवा. माटे हे नव्यजनो ! आ प्रकारें जाणीने मनमां विवेक लावीने संसार समुद्रतारक एवा धर्मनुंज आराधन करो. आराधन करता एवा सज्जनोने जे पुण्य उत्पन्न थाय ठे, ते पुण्य ॥ इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥ ७ ॥

टीकाः— अथ नरजवस्य धर्मसामग्र्याश्च दुर्लभत्वमाह ॥ अपारे संसारेति ॥ यः पुमान् विषयसुखतृष्णातरलितः सन् विषयाणां कामजोगानां शब्द

रूपरसस्पर्शगंधानां सुखस्य तृष्णा बांठा तथा तरुणितो वाहितो व्याकुली
 कृतः सन् अपारे अनन्ते संसारे कथमपि महता कष्टेन नृजवं मनुष्यजन्म स
 मासाद्य प्राप्य धर्मं न कुर्यात् न करोति । सः पुमान् पारावारे समुदे ब्रुड
 न निमज्जन् प्रवरं उत्तमं प्रवहणं पोसं अपहाय त्यक्त्वा तरणार्थं उपलं
 पाषाणं उपलब्धुं गृहीतुं प्रयतते यत्नं करोति उद्यमं करोति ॥ कथञ्चूतः
 सः । मूर्खाणां मुख्यः सुखेषु वृद्धमूर्खः । अत्र संसारः समुद्रः । धर्मः प्रवहणं ।
 विषयाः पाषाणसदृशा इत्युपनयः ॥ जो नव्यप्राणिन् ! एवं ज्ञात्वा मनसि
 विवेकमानीय संसारसमुद्रतारकः श्रीधर्मैव आराध्यः । आराधयतां च स
 तां यत्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमाला विस्तरंतु ॥ ७ ॥

जापाकाव्यः—सोरतो ॥ ज्यौं जल बूडत कोइ, तजि वाहन पाहन गहें ॥
 त्यों नर मूरख होइ, धरम ठांमि सेवत विषय ॥ ७ ॥

हवे आ ग्रंथमां जेटलां उपदेशनां द्वारो कहेवानां ठे ते उपदेश द्वारें
 करी सर्व द्वारो कहे ठे.

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तत्रयम् ॥ नक्ति तीर्थकरे गुरौ जिन
 मते संघे च हिंसा नृत्तं, स्तेया ब्रह्मपरिग्रहाद्युपरमं क्रोधाद्य
 रीणां जयम् ॥ सौजन्यं गुणिसंगमिन्द्रियदमं दानं तपो जाव
 नां, वैराग्यं च कुरुष्व निर्वृतिपदे यद्यस्ति गंतुं मनः ॥ ८ ॥

अर्थः—हे नव्यप्राणीयो ! (यदि के०) जो तमारुं (निर्वृतिपदे के०)
 मोक्षपदने विषे (गंतुं के०) जावानुं (मनः के०) मन (अस्ति के०)
 ठे, तो तमें ? (तीर्थकरे के०) तीर्थकरने विषे एटले श्रीवीतसगने विषे
 (नक्ति के०) गुणोत्कीर्त्तरूप जावपूजाने (कुरुष्व के०) करो. वली १
 (गुरौ के०) धर्मोपदेशक गुरुने विषे नक्तिने करो. नक्ति अने कुरुष्व ए बे
 पदो, सर्वत्र योजवां. वली ३ (जिनमते के०) श्री जिनशासनने विषे नक्तिने
 करो. वली ४ (संघे के०) चतुर्विध श्रीसंघने विषे नक्तिने करो. (च के०)
 तथा ५ (हिंसा के०) जीववध प्राणातिपात, ६ (अनृत्तं के०) असत्य
 ते मृषावाद तेने तथा ७ (स्तेय के०) अदत्तादान एटले परवस्तुनुं ग्रहण
 करवुं. ८ (अब्रह्म के०) स्त्रीसेवा, मैथुन, तथा ९ (परिग्रहादि के०)
 धन धान्यादि नवविध परिग्रहादि ते थकी (उपरमं के०) निवर्त्तन जे तेने

करो. तथा (क्रोधादरीणां के०) १० क्रोध, ११ मान, १२ माया, १३ लोभ, ते रूप शत्रुर्जनो (जयं के०) जयने करो. तथा १४ (सौजन्यं के०) सुजनजाव ते सर्व जीवोने विषे मैत्रिजाव तेने करो. तथा १५ (गुणिसंगं के०) गुणवान् मनुष्योना संग जे संगति तेने करो. तथा १६ (इन्द्रियदमं के०) पांच इन्द्रियोनु दमन करो. वली १७ (दानं के०) सुपात्रादि पांच प्रकारना दानने करो. वली १८ (तपः के०) तप ते अनशन कनो दर्यादि बाह्य अने अन्यंतर मली बार प्रकारनु तेने करो. तथा १९ (जावनां के०) शुजचित्त जावने करो. (ध के०) वली २० (वैराग्यं के०) संसारथकी जोगादिकथकी जे विरक्तजाव तेने करो. एटलां वानां मोक्षपददायक जाणीने रूडे प्रकारे आराधन करवां. आराधना करनार सुजनोनु जे पुण्य। इत्यादि पूर्ववत् जाणहुं ॥७॥ ए प्रकारे आ काव्यमां सर्व मली वीशद्वार जे आ ग्रंथमां हवे कहेवासे, ते द्वारनां नाय कहां.

टीकाः--अथास्मिन् शास्त्रे एतान्युपदेशद्वाराणि कथयिष्यन्ते ॥ इत्युपदेश द्वारेण द्वास्तुत्तमाह ॥ नक्तिमिति ॥ नो नव्यप्राणिन ! यदि तुव निर्वृतिपदे मोक्षे गंतुं मनोऽस्ति । तदा त्वं तीर्थकरे श्रीवीतरागे नक्तिं जावपूजां गुणोत्कीर्त्तिनरूपां कुरुष्व ॥ १ ॥ पुनर्गुरौ धर्म्मोपदेशके नक्तिं कुरुष्व ॥ २ ॥ पुनः जिनमते जिनशासने नक्तिं कुरुष्व ॥ ३ ॥ पुनः चतुर्विधसंघे नक्तिं कुरुष्व ॥ ४ ॥ हिंसाऽनृतस्तेयाऽब्रह्मपरिग्रहाद्युपरि नक्तिं कुरुष्व ॥ ५ ॥ हिंसा जीववधः प्राणातिघातः ॥ १ ॥ अनृतं, असत्यं मृषावादः ॥ २ ॥ स्तेयं चौर्यं अदत्तादानं अदत्तपरस्ववस्तुग्रहणं ॥ ३ ॥ अब्रह्म मैथुनं स्त्रीसेवा ॥ ४ ॥ परिग्रहो धनधान्यादि नवविधः ॥ ५ ॥ अन्य उपरमं निवर्त्तनं कुरुष्व ॥ ६ ॥ अत्र व्युपरमोऽपि पाठोजवति पुनः क्रोधादरीणां क्रोध, ॥ १० ॥ मान, ॥ ११ ॥ माया, ॥ १२ ॥ लोभ, ॥ १३ ॥ रूपारीणां जयं कुरुष्व । पुनः सौजन्यं सुजनजावं सर्वजीवेषु मैत्रिजावं कुरुष्व ॥ १४ ॥ पुनः गुणिसंगं गुणानां गुणवतां मनुष्याणां संगं संगतिं कुरुष्व ॥ १५ ॥ पुनः इन्द्रियदमं पंचेन्द्रियाणां दमनं कुरुष्व ॥ १६ ॥ पुनर्दानं सुपात्रादि पंच प्रकारं कुरुष्व ॥ १७ ॥ पुनस्तपोऽनशनमूनोदर्यादि बाह्यं अन्यंतरं च द्वादशविधं कुरुष्व ॥ १८ ॥ पुनर्जावनां शुजचित्तजावं कुरुष्व ॥ १९ ॥ पुनर्वैराग्यं संसारात् जोगादिन्यश्च विरक्तजावं कुरुष्व ॥ २० ॥ एतानि मोक्षपददायकानि ज्ञात्वा सम्यक् प्रकारेणाराध

નીયાનિ ॥ આરાધયતાં સતાં, યદુત્પદ્યતે પુણ્યં તત્પુણ્યપ્રસાદાત્ ઉત્તરોત્તરમાં
ગલિક્વમાલા વિસ્તરંતુ ॥ ૬ ॥

નાષાકાર્યઃ—ઠપ્પય ॥ જિન પુઝાહિ ગુરુ નમ્હિ, જૈનમત બૈન બઘાનહિ ॥
સંગજગતિ આદરહિ, જીવહિંસા નહિ જાનહિ ॥ જૂઠ કુસીલ અદત્ત, ત્યાગ
પરિગ્રહ પરિમાનહિ ॥ ક્રોધ માને ઠંલ લોજ, જીતિ સજ્જન થિતિ ઠાનહિ ॥
ગુન સંગ કરહિ ઇંદ્રિય-દમહિ, દેહિ દામ તપ જાવ જુત ॥ ગહિ મન વિ
રાગ હહ વિધિ રહહિ, તે જગમેં જીવન મુકતં ॥ ૭ ॥

હવે જેવો ઉદ્દેશ તેવો નિર્દેશ એવું વચન છે મારે પ્રથમના શ્લોકમાં
કહેલાં જે દારો તેને યથાક્રમે વિવરે છે, તેમાં પ્રથમ ચાર
શ્લોકેં કરી શ્રીતીર્થંકરની નક્તિનું દાર કહે છે.

પાપં લુંપતિ ડુર્ગતિં દલયતિ વ્યાપાદયત્યાપદમ્,
પુણ્યં સંચિનુતે શ્રિયં વિતનુતે પુષ્પાતિ નીરોગતામ્ ॥
સૌજાગ્યં વિદધાતિ પલ્લવયતિ પ્રીતિં પ્રસૂતે યશઃ,
સ્વર્ગં યઞ્ઞિ નિર્વૃત્તિં ચ રચયત્સર્વાર્હતાં નિર્મિતાણામ્ ॥

અર્થઃ— હે નમ્મજનો! (અર્હતાં કે०) જિનજગવંતોની (નિર્મિતા કે०)
કરેલી એવી (અર્ચા કે०) ગુણોત્કર્ત્તન, વંદના, પર્યુપાસ્ત્યાદિ એવી જાવ
પૂજા જે છે, તે (પાપં કે०) પાપને (લુંપતિ કે०) દૂર કરે છે. વલી તે જાવ
પૂજા, (ડુર્ગતિં કે०) ડુર્ગતિ એટલે નરકાદિક જે હુષ્ટગતિ તેને (દલયતિ કે०)
સ્વંમન કરે છે, અર્થાત્ નિવારણ કરે છે. વલી તે જાવપૂજા, (આપદં
કે०) કષ્ટને (વ્યાપાદયતિ કે०) વિનાશ કરે છે. તથા વલી તે જાવ
પૂજા, (પુણ્યં કે०) પુણ્ય જે ધર્મ તેને (સંચિનુતે કે०) વૃદ્ધિ પમાડે છે.
તથા તે જાવપૂજા, (શ્રિયં કે०) લક્ષ્મીને (વિતનુતે કે०) વિસ્તારે છે,
વલી તે જાવપૂજા, (નીરોગતાં કે०) શરીરને વિષે જે આરોગ્યતા તેને
(પુષ્પાતિ કે०) પોષણ કરે છે, વલી તે જાવપૂજા, (સૌજાગ્યં કે०) સર્વ
જનોમાં જે શ્લાઘનીયતા, તેને (વિદધાતિ કે०) કરે છે. વલી તે જાવપૂજા,
(પ્રીતિં કે०) પ્રીતિને (પલ્લવયતિ કે०) ઉત્પન્ન કરે છે. વલી તે જાવ પૂજા,
(યશઃ કે०) યશને (પ્રસૂતે કે०) પ્રસવે છે એટલે વિસ્તારે છે. તથા તે જાવ

पूजा, (स्वर्ग के०) देवपदवीने (यज्ञति के०) आपे ठे, (च के०) तथा ते जावपूजा, (निर्वृति के०) निर्वृतिने (रचयति के०) रचे ठे उत्पन्न करे ठे. माटे हे नव्यजनो ! ए प्रकारें विवेक लावीने मनने विषे जाणीने रुंडा प्रकारें निर्मल पणाने आपनारी एवी, अने आ'लोक'तथा परलोक, तेने विषे सर्व सौख्यने देनारी एवी वंदनादि गुणस्तुति रूपश्रीजिननी जावपूजा, करवा योग्य ठे. ते जावपूजा, करनार सज्जनने जे पुण्य । इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥९॥

टीकाः—अथ यथादेशस्तथैव निर्देश इति वचनात् अनुक्रमेण द्वाराणि विवृणोति ॥ तत्र प्रथमं चतुर्निर्वृत्तैः श्रीतीर्थकरज्जक्तिद्वारमाह ॥ पापं लुपतीति ॥ नो नव्याः ! अर्हतां जिनानां जावपूजा, गुणोत्कीर्तनवंदना पर्युपास्त्यादि निर्मिता कृता सती पापं लुपति, दूरीकरोति । पुनर्दुर्गतिं नरकादिदुष्टगतिः दलयति खंयति निवारयति । पुनः आपदं कष्टं व्यापादयति विनाशयति । पुनः पुण्यं धर्मं संचिनुते वृद्धिं प्रापयति । पुनः श्रियं लक्ष्मीं वितनुते विस्तारयति पुनर्नीरोगतां शरीरे आरोग्यं पुष्पाति पोषयति । पुनः सौभाग्यं सर्वजनेषु श्लाघनीयतां विदधाति करोति । पुनः प्रीतिं पल्लवयति उत्पादयति । पुनर्थशः प्रसूते, यशोविस्तारयति । पुनः स्वर्गं त्रिदिवं देवपदं यज्ञति ददाति । पुनर्निर्वृतिं रचयति ददाति । नो नव्यप्राणि न ! एवं ज्ञात्वा मनसि विवेकमानीय सम्यक्निर्मलविधायिनी इह लोके परलोके च सर्व सौख्यदायिनी वंदनादि गुणस्तुतिः श्रीजिनजावपूजा कार्या । कुर्वतां सतां यत्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमाला विस्तरंतु ए

जाषाकाव्यः—मात्रात्मक कवित्त लोपें छुरित हरेँ दुःख संकट, आपें रोग रद्विवनर देह ॥ पुत्र जंमार जरेँ जस प्रगटेँ, मुगतिपंथसों करै सनेह ॥ रचै सुहाग देहि सोजा जग, परजवं पहुंचावें सुरगेह ॥ कुगति बंध दल बलें बनारसि, वीतराग पूजा फल एह ॥ ९ ॥

बली पण श्रीजिनवरनी जावपूजाना फलने कहे ठे.

स्वर्गस्तस्य गृहांगणं सहचरी साम्राज्यलक्ष्मीः शुभा,
सौभाग्यादिगुणावलिर्विलसति, स्वैरं वपुर्वेश्मनि ॥

संसारः सुतरः शिवं करतलक्रोडे लुठत्थंजसा, यः
श्रद्धाजरजाजनं जिनपतेः पूजां विधत्ते जनः ॥ १० ॥

અર્થ:- (ય: કે૦) જે (જન: કે૦) પુરુષ, (શ્રદ્ધા કે૦) પૂજા રુચિ તેનો (નર કે૦) નાર એટલે પ્રચુરતા તેનું (નાજનં કે૦) પાત્ર થયો હતો અર્થાત્ શુન જાવના યુક્ત થયો હતો. (જિનપતે: કે૦) શ્રી વીતરાગની (પૂજાં કે૦) નાવપૂજાને (વિધત્તે કે૦) કરે છે, (તસ્યં કે૦) તે પુરુષને (સ્વર્ગ: કે૦) દેવલોક તે, (ગૃહાંગણં કે૦) ગૃહના આંગણાંત્રી પેઠે નિકટ થાય છે. વલી (શુના કે૦) મનોહર એવી (સામ્રાજ્યલક્ષ્મી: કે૦) સામ્રાજ્યની રુદ્ધિ, તે પુરુષને (સહચરી કે૦) સાર્થે વર્તનારી થાય છે. તથા (વપુ: કે૦) શરીર તેજ (વેશ્મનિ કે૦) ઘર તેને વિષે (સૌનાગ્યાદિ કે૦) સૌનાગ્ય, ધૈર્ય ઓદાર્યાદિ (ગુણાવલિ: કે૦) ગુણોની પંક્તિ, તે (સ્વૈરં કે૦) પોતાની ઇચ્છાએ (વિલસતિ કે૦) આવીને વિલાસ કરે છે. અર્થાત્ રહે છે. વલી (સંસાર: કે૦) સંસાર તે (સુતર: કે૦) સુખેં કરીને તરવાને શક્ય થાય છે. વલી (શિવં કે૦) મોક્ષ, તે (અંજસા કે૦) અનાયાસેં કરી શીઘ્ર, તે પુરુષના (કરતલક્રોડે કે૦) હસ્તતલમધ્યે (લુઠતિ કે૦) હસ્તગોચર થાય છે. મોટે હે નબ્બજનો ! એમ જાણીને મનને વિષે વિવેક લાવીને જિનપ્રચુની નાવપૂજા કરો, સ્ત્રી પૂજા કરનારને જે પુણ્ય ॥ ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ જાણવું ॥ ૧૦ ॥

ટીકા:-પુન: શ્રીજિનસ્ય નાવપૂજાયા: ફલમાહ ॥ સ્વર્ગસ્તસ્યેતિ ॥ યો જન: શ્રદ્ધાનરનાજનં સન્ શ્રદ્ધારુચિ: તસ્યા નર: પ્રચુરતા તસ્ય નાજનં સ્થાનં નાજનશબ્દસ્યાંજહર્દિંગત્વાન્નપુંસકત્વં શુનનાવનાયુક્ત: સન્ જિન પતે: શ્રીવીતરાગસ્ય નાવપૂજાં વિધત્તે કરોતિ તસ્ય જનસ્ય સ્વર્ગો દેવલોકો ગૃહાંગણં ગૃહસ્યાંગણવન્નિકટો નવતિ । પુન: શુના મનોહરા સામ્રાજ્યલક્ષ્મી: રાજ્યરુદ્ધિસ્તસ્ય સહચરી સાર્થવર્તિની નવતિ । પુનર્વપુર્વેશ્મનિ વપુરેવ શરીરમેવ વેશ્મ ગૃહં તસ્મિન્ સૌનાગ્યધૈર્યૌદાર્યચાતુર્યાદિગુણાનાં આવલિ: શ્રેણિ: સ્વૈરે સ્વેચ્છયા વિલસતિ આગત્ય વિલાસં કરોતિ તિષ્ઠતીત્યર્થ: । પુન: સંસાર: સુતર: સુખેન તીર્યતે ઇતિ સુતર: સુખેન તરીતું શક્યોનવતિ । પુન: શિવં મોક્ષ: અંજસા શીઘ્રં તસ્ય કરતલક્રોડે હસ્તતલમધ્યે લુઠતિ હસ્તગોચરોનવતીત્યર્થ: ॥ અતોનાંવાર્દત: ઉત્પન્નકેવલજ્ઞાનાશ્વતસ્ત્રિંશદતિશયૈર્વિરાજમાના: સમવસરણસ્થા: ઇતિ ॥ યત: ॥ ઊસરણમવસિરિત્તા, ચઊત્તીસં અહિ સણ નિસેવિત્તા ॥ ધમ્મકહં ચં કહંતા, અરિહંતા હુંતુ મે સરણં ॥ ૧ ॥ ઇતિ વચનાત્ ॥ જો નબ્બપ્રાણીન્ ! એવં જ્ઞાત્વા મનસિ વિવેકમાનીય

अर्हतां जावपूजा कार्यी । कुर्वतां च यत्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमात्रा विस्तरंतु ॥ १० ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त उपर प्रमाणें ॥ देवलीक ताको घर अंगन, राजरिद्धि सेवें तस पाइ ॥ ताके तन सो जाग आदि गुन, केहि विलास करें नित आइ ॥ सो नर तुरत तैं नबसागर, निरमल हों मोक्षपद पाइ ॥ दरव जाव विधि सहित बनारसि, जो जिनवर पूजें मन लाइ ॥ १० ॥

वली पण जावपूजानुं फल कहे ठे.

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥ कदाचिन्नातंकः कुपितश्च पश्य
त्यजिमुखम्, विदूरे दारिद्र्यं चकितमिव नश्यत्यनुदि
नम् ॥ विरक्ता कांतेव त्यजति कुंगतिः संगमुदयो,
न मुंचत्यन्यर्णं सुहृदिव जिनार्च्ची रचयतः ॥ ११ ॥

अर्थः—(जिनार्च्ची के०) श्रीवीतरागनी वंदनादि जावपूजाने (रचयतः के०) करता एवा पुरुषोने (आतंकः के०) नय, ते (कदाचित् के०) कोइ वखत पण (अजिमुखं के०), संमुख (न पश्यति के०) न जोवे ठे. ते केनी पेठें ? तां के जेम कोइ (कुपितश्च के०) कोइनी उपर कोपायमान थयो होय ते तेनी सामुं न जोवे, तेनी पेठें आहीं पण जाणी, लेंवुं. तथा (दारिद्र्यं के०) दारिद्र्य जे ठे ते तेनाथी (अनुदिनं के०) निरंतर (विदूरं के०) घणोज दूर (नश्यति के०) नासे ठे, अर्थात् तेनाथी दारिद्र्य दूर जाय ठे, केनी पेठें ? तो के (चकितमिव के०) ते दारिद्र्य जाणीपें नयनीत थयुं होय नहिं ? तेनी पेठें. वली (कुंगतिः के०) नरकादि दुर्गति, ते पुरुषना (संगं के०) समीपपणाने (त्यजति के०) त्याग करे ठे. एटले तेने मूकी दे ठे, केनी पेठें ? तो के (विरक्ता के०) विरक्त थयेली एवी (कांतेव के०) स्त्री जेम होय तेनी पेठें. अर्थात् जेम विरक्त स्त्री, स्वामीना संगनो त्याग करे ठे, तेनी पेठें. वली (उदयः के०) अन्युदय, जे प्रताप, ऐश्वर्यादिक ते (अन्यर्णं के०) ते पुरुषना समीपपणाने (नमुंचति के०) न मूके ठे, केनी पेठें ? तो के (सुहृदिव के०) मित्रनी पेठें. ए कारण माटें अर्हत्प्रभुनी जावपूजां जे वंदनादिक ते करवा योग्य ठे, माटें हे नव्यजनो ! ए प्रकारें जाणीने मनमां विवेक लावीने श्रीजिन वरनी जावपूजा करवी. करता एवा सुजन पुरुषोने जे पुण्य। इत्यादि पूर्ववत् ११

ટીકા:—પુનર્નાવપૂજાયાઃ ફલમાહ ॥ જિનાર્ચી શ્રીવીતરાગસ્ય વંદનાદિના વપૂજાં રચયત્ઃ કુર્વતઃ પુરુષસ્ય આતંકો નયં કદાચિત્ અજિમુખં સન્મુખં ન પશ્યતિ ન વિલોકયતિ । ક ઇવ ? કુપિત ઇવ । યથા કશ્ચિત્ કુપિતોરુષ્ટોનવતિ સ યથા તસ્ય સન્મુખં ન પશ્યતિ તથેત્યર્થઃ ॥ પુનર્દારિદ્યં દરિદ્રત્વં અનુદિ નં નિરંતરં તસ્ય દૂરે નશ્યતિ દૂરે યાતિ કિમિવં ? ત્તકિતમિવ । નયનીત મિવ । પુનર્નરકાદિકુગતિસ્તસ્ય સંગં સમીપં ત્યજતિ । મુંચતિ કા ઇવ ? વિ રક્તા કુપિતા રુષ્ટા કાંતા ઇવ સ્ત્રી ઇવ ॥ યથા વિરક્તા સ્ત્રી નર્તુઃ સંગં ત્યજ તિ તથેત્યર્થઃ । પુનઃ ઉદયઅન્યુદયઃ પ્રતાપૈશ્વર્ણાદિતુદ્વિસ્તસ્ય અન્યર્ણ સમીપં ન મુંચતિ ન ત્યજતિ । ક ઇવ ? સુહૃદિવ મિત્રમિવ ॥ અતોઽર્હતાં નાવપૂજા વંદનાદિ કાર્યા । નો નવ્યપ્રાણીન ! એવં જ્ઞાત્વા મનસિ વિવેકમાનીય શ્રી જિનસ્ય નાવપૂજા કર્તવ્યા । કુર્વતાં ચ સતાં યત્પુણ્યમુત્પદ્યતે તત્પુણ્યપ્રસા દાત્ ઉત્તરોત્તરમાંગલિક્યમાલ્ના વિસ્તરંતુ ॥ ૧૧ ॥

નાષાકાવ્ય:—વૃત્ત ઉપરપ્રમાણે ॥ જ્યોં નર રહૈ રિસાય કોપ કરિ, જ્યોં ચિંતા નય વિમુખ બંધાનિ ॥ જ્યોં કાયર સંકે રિપુ દેશ્વત, ત્યોં દારિદ્ર નજેં નય માનિ ॥ જ્યોં કુતારિ પરિહરે સંઢપતિ, ત્યોં દુરગતિ ઠંમે પહિચાનિ ॥ હિત જ્યોં વિનૌ તજેં નહિ સંગતિ, વીતરાગ પૂજા ફલ જાનિ ॥ ૧૧ ॥

વલી પણ શ્રીજિનચરમેશ્વરની નાવપૂજાનું માહાત્મ્ય કહે છે.

શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્ ॥ યઃ પુષ્પૈર્જિનમર્ચતિ સ્મિતસુરસ્ત્રીલો ચનૈઃ સોઽર્ચ્યતે, યસ્તં વંદતિ એકશસ્ત્રિજગતા સોઽહર્નિશં વં ઘ્યતે ॥ યસ્તં સ્તોતિ પરત્ર વૃત્રદમનસ્તોમેન સ સ્તૂયતે, યસ્તં ધ્યાયતિ કૃપ્તકર્મ્મનિધનઃ સ ધ્યાયતે યોગિન્નિઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—(યઃ કે૦) જે પુરુષ, (પુષ્પૈઃ કે૦) પુષ્પોયેં કરીને (જિનં કે૦) જિનજગવાનને (અર્ચતિ કે૦) પૂજન કરે છે, (સઃ કે૦) તે પુરુષ, (સ્મિત કે૦) વિકસિત આંખ (સુરસ્ત્રી કે૦) દેવતાઝની સ્ત્રીયોનાં (લોચનૈઃ કે૦) નેત્રોયેં કરીને (અર્ચ્યતે કે૦) પૂજાય છે, અર્થાત્ જિન પૂજન કરનારો પુરુષ, દેવલોકને વિષે યત્ન થાય છે, અને તેને દેવલોકની સ્ત્રીયો વિકસિતનેત્રેં કરી પૂજે છે, એટલે રાગ સહિત તેનું અવલોકન કરે છે. વલી (યઃ કે૦)

जे पुरुष, (एकशः के०) एकवार (तं के०) ते जिनप्रचुर्ने (वंदति के०) वंदन करे ठे, (सः के०) ते पुरुष, (अहर्निशं के०) रात्रि दिवस, (त्रिजगता के०) त्रण चुवनें करि (वंद्यते के०) वंदन कराय ठे. अर्थात् जे जगवानने वंदन करे, ते त्रिजगतने वंद्य थाय. वली (यः के०) जे पुरुष, (तं के०) ते श्री जिनवरने (स्तोत्रि के०) स्तवे ठे, वर्णन करे ठे, (सः के०) ते पुरुष, (परत्र के०) स्वर्गने विषे (वृत्रदमन के०) इंशो, तेना (स्तोमेन के०) समूहें करीने (स्तूयते के०) स्तवाय ठे, स्तुति कराय ठे एटले पोतानी गुणस्तुतियें करीने वर्णन कराय ठे. वली (यः के०) जे पुरुष, (तं के०) ते परमेश्वरने (ध्यायति के०) पिंमस्थपदस्थरूपस्थ रूपातीतजेदें करीने ध्यान करे ठे, ए टले हृदयने विषे जगवानने ध्यानगोचर करे ठे. (सः के०) ते पुरुष, (योगिनि के०) योगीश्वर जे महामुनियो तेमणें (ध्यायते के०) ध्यानगोचर कराय ठे. हवे ते पुरुष कहेवो ठे? तो के (कृत्ता के०) रचना कखो ठे (अष्ट कर्म के०) आठ कर्मनो (निधनः के०) विनाश जेणें एवो ठे. अर्थात् सिद्धावस्थाने प्राप्त थाय ठे ॥ १२ ॥ आ प्रकारें आ सिंदूरप्रकर ग्रंथमां चार श्लोकें करी जांवपूजानो प्रथमप्रक्रम कह्यो ॥ इति प्रथमप्रक्रमः ॥ १ ॥ ए परमेश्वरज्ञी पूजा उपर नलराजा अने द्रुमयंतीनी कथा जाणवी, ते सर्वत्र प्रसिद्ध ठे ॥ ए श्री तीर्थकरनक्तिनुं प्रथमद्वार संपूर्ण थयुं ॥ १ ॥

इति पूजायाः प्रस्तावः ॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्तिना ॥ सूरिणा विहितायां तु, पूजायाः प्रक्रमोऽजनि ॥ १ ॥ इतिजिनवर प्रक्रमः ॥

टीकाः— पुनः श्रीजिननावपूजायाः माहात्म्यमाह ॥ यः पुरुषः पुष्पैः कृत्वा जिनं श्रीबीतरागं अर्चति पूजयति स पुरुषः स्मितसुरस्त्रीलोचनैः अर्च्यते पूज्यते । स्मितानि विकसितानि यानि सुरस्त्रीणां देवांगनानां लोचनानि नेत्राणि तैः । देवलोके देवत्वेनोत्पन्नः स देवांगद्वानिर्विकसितनेत्रैः अर्च्यते पूज्यते । सरागं अवलोक्यते इत्यर्थः । पुनर्यः पुमान् एकशः एकवारं श्रीजिनं वंदति स अहर्निशं दिवारात्रौ त्रिजगता त्रिचुवनेन वंद्यते । यो जिनं वंदति स त्रिजगद्व्यो नवतीत्यर्थः । पुनर्यः पुमान् तं श्रीजिनं स्तोति वर्णयति स पुमान् परत्र परलोके वृत्रदमनस्तोमेन वृत्रदमनानां इंशाणां स्तोमेन समूहेन स्तूयते ! गुणस्तुत्या कृत्वा वर्ण्यते । पुनर्यस्तं श्रीजिनं ध्यायति पिंमस्थपदस्थरूपस्थरूपातीतजेदहृदये ध्यानगोचरं करोति

स पुमान् योगिजिर्योगीश्वरैर्महामुनिभिर्ध्यायते । ध्यानगोचरः क्रियते । कथं
नूतः सः । कृत्स्नकर्मनिधनः कृत्स्नं रचितं कृतं अष्टानां कर्मणां निधनं विनाशो
येन सः कृत्स्नकर्मनिधनः ॥ सिद्धावस्थां प्राप्त इत्यर्थः ॥ १ ॥ इति पूजायाः प्रस्तावः

जाषाकाव्यः—वृत्त उपर प्रमाणें ॥ जो जिनंद पूजें मूलनसों, सुर नैननि पूजा
तिसु होइ ॥ वंदें जाव सहित जो जिनवर, वंदनीक त्रिचुवनमें सोइ ॥ जो
जिन सुजस करें जन ताकी, महिमा इंद करें, सुर जोइ ॥ जो. जिन ध्यान क
रंत बनारसि, ध्यावें मुनि ताके गुन जोइ ॥ १ ॥

हवे चार श्लोकें करी गुरुनक्तिनुं द्वार कहे ठे.

॥ वंशस्प्रवृत्तम् ॥ अवद्यमुक्ते पथि यः प्रवर्तते, प्रव
र्तयत्यन्यजनं च निःस्पृहः ॥ स एव सेव्यः स्वहि
तैषिणा गुरुः, स्वयं तरंस्तारयितुं क्षमः परम् ॥ १३ ॥

अर्थः—(स्वहितैषिणा के०) पोताना हितना वांछक पुरुषें (सएव के०)
तेहीज (गुरुः के०) गुरु (सेव्यः के०) सेवन करवा योग्य ठे. ते केवा
गुरु सेववा योग्य ठे ? तो के (अवद्यमुक्ते के०) अवद्य जे प्राप तेथकी
मुक्ते एटले मुकायेला एटले सत्य एवा (पथि के०) मार्गने विषे (यः के०)
जे गुरु (प्रवर्तते के०) प्रवर्तते ठे (च के०) वली (अन्यजनं के०) अन्य
जनने शुद्धमार्गने विषे (प्रवर्तयति के०) प्रवर्तवि ठे. वली (निःस्पृहः
के०) परिग्रहादि वांछारहित ठता जे गुरु (स्वयं के०) पोतें (तरन् के०)
संसारसमुद्र तरावा ठता (परं के०) अन्यने (तारयितुं के०) तारवाने
(क्षमः के०) समर्थ होय ठे. ये गुरु शब्दनो अर्थ शुं ठे ? तो के (गृणाति
एटले कहे ठे तत्त्वने ते गुरु कहियें. अर्थात् जे तत्त्वोपदेशक शुद्ध प्ररूपक ते
गुरु जाणवा. ए माटे जे शुद्धप्ररूपक तथा जिनाज्ञाराधक होय, ते गुरु से
ववा योग्य ठे. परंतु जमाव्यादिक कुगुरुउ सेववा योग्य नहिं, कुगुरु केवा
होय ठे ? तो के उत्सूत्रना प्ररूपक, स्वबुद्ध, पोतानी मत्तियें कल्पित एवा
मतने करनारा तज्ज्ञा जिनाज्ञाना विराधक अने मायावी होय ठे. माटें हे
नव्य जीवो ! ए प्रकारें जाणीने मनने विषे विवेक लावीने जे शुद्ध प्ररूपक
तथा जिनाज्ञाराधक एवा गुरु होय, तेने सेववा. सेवन करनारने ॥ १३ ॥

टीकाः—अथ चतुर्निर्वृत्तेर्गुरुनक्तिद्वारमाह ॥ अवद्यमुक्तेति ॥ आत्महितवांछ

केन पुरुषेण स एव गुरुः सेव्यः । कः सः ? यः अवंद्यमुक्ते पापवर्जिते सत्ये पथि धर्ममार्गे स्वयं प्रवर्तते प्रचलति । च पुनः अन्यजनं अन्यलोकं शुद्धमार्गे प्रवर्तयति । गुरुर्निःस्पृहः परिग्रहादिवांछरहितः सन् पुन र्यः स्वयं संसार समुद्रं तरन् सन् परं अन्यं तारयितुं क्षमः समर्थः ॥ गृणाति कथयति तत्त्वमिति गुरुः तत्त्वोपदेशकः शुद्धप्ररूपकइत्यर्थः ॥ यतः ॥ हीणस्स वि सुद्ध परू, वगस्स नाणाहिंयस्स कायव्वं ॥ जणच्चित्तगहणव्वं, करंति जिंणा विसेसं तु ॥ १ ॥ अन्यच्च ॥ दंसणं नओ नओ, दंसणं नओस्स नडि नि वाणं ॥ सिजंति चरणं रहिया, दंसणं रहिया नसिजंति ॥ १२ ॥ अतः कारणात् यः शुद्धप्ररूपकः जिनाङ्गाराधकः स गुरुः सेव्यः नतु जमाव्या दयः कुगुरवः सेव्याः । अहाव्वंदाः उत्सूत्रप्ररूपकाः स्वमतिकल्पितमतक चारः जिनाङ्गाविराधकाः मायाविनस्ते तु कुगुरवः ॥ एवं नो नव्यप्राणिन् ! इति ज्ञात्वा मनसि विवेकमानीय शुद्धप्ररूपको जिनाङ्गाराधको गुरुः सेव्यः ॥ सेव्यमानानां यत् पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलि क्यमाला विस्तरंतु ॥ १३ ॥

नाषाकाव्यः—आज्ञानं कं ठंदा ॥ पापं पंथं परहरहि, धरहि शुचं पंथं मग ॥ पर उपंगारं निमित्तं, वखानहि मोखं मग ॥ सदा अवन्ठितं चित्तं जु, तारन तरनं जग ॥ ऐसे गुरुको सेवत, नागहिं कर्म खग ॥ १३ ॥

वली फरीने पण गुरुसेवानुं फल कहै ठे.

॥ मालिनीवृत्तम् ॥ विदलयति कुबोधं बोधयत्यागमार्थम्, सुगति कुगतिमार्गौ पुण्यपापे व्यनक्ति ॥ अवगमयति कृत्याकृत्य चेदं गुरुर्यो, नवजलनिधिपोतस्तं विना नास्ति कश्चित् ॥ १४ ॥

अर्थः—हे नव्यजनो ! (तं विना के०) ते गुरु विना बीजो (कश्चित् के०) कोइ पण, (नवजलनिधि के०) संसाररूप जे समुद्र तेने विषे (पोतः के०) नावसमान (नास्ति के०) नथी. अर्थात् संसारसमुद्र तरवामां नावसमान गुरु विना बीजो कोइ नथी. ते गुरु कहैवा ठे ? तो के (यः के०) जे (गुरुः के०) गुरु, (कुबोधं के०) कुत्सित बोध ते कुत्सितज्ञान जे मिथ्यात्व, तेने (विदलयति के०) विशेषे करी नाश करे ठे. वली जे गुरु (आगमार्थ के०) सिद्धांतोना अर्थने (बोधयति के०) जणावे ठे. तथा जे गुरु

(પુણ્યપાપે કે૦) પુણ્ય અને પાપ તે ધર્મ અને અધર્મ એ બેને પણ (વ્યન ક્તિ કે૦) પ્રગટ કરે છે. એટલે આ પુણ્ય છે અને આ પાપ છે, એ પ્રકારે પ્રકટ કરે છે. તે પુણ્ય અને પાપ કહેવાં છે? તો કે (સુગતિકુગતિમાર્ગો કે૦) પુણ્ય તે દેવનરાદિ સુગતિમાર્ગ, પાપ તે નરકતિર્યગ્રૂપ કુગતિમાર્ગ જાણવો. વલી પણ જે ગુરુ, (કૃત્યાઽકૃત્ય કે૦) કરવાને યોગ્ય તે કૃત્ય અને ન કરવાને યોગ્ય, તે અકૃત્ય, તેના (જેદં કે૦) વિવેક એટલે વિચાર તેને (અવગમયતિ કે૦) જણાવે છે. જેમ પ્રદેશી રાજા માહાનાસ્તિકમ તિ હતો, તેને કેશીગણધર ગુરુએ પ્રતિબોધ કરીને તત્ત્વમાર્ગ ત્રિષે સ્થાપન કહ્યો. માટેં હે જન્યપ્રાણીયો ! એ પ્રકારે જાણીને મનમાં વિવેક લાવીને સંસારસમુદ્ધ તરવાને માટેં નવસમાન એવા શ્રીગુરુની સેવા કરવા યોગ્ય છે, અને ગુરુની સેવા કરનાર સુજનોને જે પુણ્ય । ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વવંત્ જાણવું ? ૪

ટીકા:—અથ પુનરપિ ગુરુસેવાયાઃ ફલમાહ ॥ વિદલયતીતિ ॥ જો જન્ય્યાઃ ! તં ગુરું વિનાઽન્યઃ કશ્ચિત્ જવજલનિધિપોતઃ પ્રવહણં નાસ્તિ । જવ એવ સંસાર એવ જલનિધિઃ સમુદ્ધસ્ત્રપોતઃ પ્રવહણં સંસારસમુદ્ધતારણે પ્રવહણં સમાનં ગુરું વિનાઽન્યઃ કશ્ચિન્નારિત । યોગુરુઃ કુવોધં કુત્સિતજ્ઞાનં મિથ્યાત્વં વિદલયતિ । પુનર્યો ગુરુઃ આગમાર્થે સિદ્ધાંતાનાં અર્થે બોધયતિ જ્ઞાપયતિ । પુનર્યો ગુરુઃ પુણ્ય પાપે પુણ્યં ચ પાપં ચ, પુણ્યપાપે તે ધર્મમાધર્મો દે અપિ વ્યનક્તિ પ્રકટયતિ । ઇદં પુણ્યમિદં પાપમિતિ । કથંજૂતે પુણ્યપાપે સુગતિકુગતિમાર્ગો સુગતિશ્ચ કુ ગતિશ્ચ સુગતિકુગતી તયોર્માર્ગો પુણ્યં દેવનરાદિ સુગતિમાર્ગઃ પાપં નરકતિ ર્યગ્રૂપં કુગતિમાર્ગઃ । પુનર્યો ગુરુઃ કૃત્યાઽકૃત્યજેદં અવગમયતિ કર્તું યોગ્યં કૃત્યં કર્તુમયોગ્યં અકૃત્યં । કૃત્યં ચ અકૃત્યં ચ કૃત્યાકૃત્યે તયોર્જેદો વિવેકો વિચાર સ્તં જ્ઞાપયતિ ॥ યથા પ્રદેશી નૃપઃ મહા નાસ્તિકમતિઃ કેશિગણધરગુરુણા પ્રતિબોધ્ય તત્ત્વમાર્ગે સ્થાપિતઃ ॥ જો જન્યપ્રાણિન્ ! ઇતિ જ્ઞાત્વા મનસિ વિવેક માનીય સંસારસમુદ્ધતારણાય પ્રવહણસમાન શ્રીગુરોઃ સેવા કાર્યા । ગુરોઃ સેવાં કુર્વતાં ચ સતાં યત્પુણ્યમુત્પદ્યતે તત્ પુણ્યપ્રસાદાત્ ઉત્તરોત્તરમાંગ લિક્ષ્યમાલાવિસ્તરંતુ ॥ ૧૪ ॥

જાણકાવ્ય:—હરિગીતઠંદ ॥ મિથ્યાત દલનસિદ્ધાંત સાધક, સુગતિ મારગ જાન એ ॥ કરની અકરની સુગતિ ઈર્ગતિ, પુન પાપ બંધાન એ ॥ સંસારસા

गर तरन तारन, गुन जिहाज विसेखिये ॥ जगमांद्हि गुरु सम कहि बनारसि, और कोउ न लेखिये ॥ १४ ॥

कथा:—कभीगुरु, कुबोधना विदलन करनार ठे, तेनी उपर सूर्याजदेवनी कथा कहे ठे:—एकदा श्रीमहावीर देव धर्मजकण्या नगरीयें समोसखा, तिहां सूर्याजविमानथकी सूर्याजदेवता वांदवा आव्या. प्रभु आगल बत्रीशबद्ध ना टक करी स्वस्थानकें गया. पढी गौतमस्वामीयें जगवाननै पूठयुं के महाराज ! एवढी रुद्धि एणें केमं बामी ? तेवारें जगवान कहेता हवा के श्वेतंबिका न गरीमां प्रदेशी राजा, तेनी सूरिकांता जार्या तेनो चित्रनामैं सारथी हतो, ते एकदा सावढी नगरीयें गयो. तिहां केशी कुमारने देखी वांद्या, अने धर्मकथा सांजली. श्रावकधर्म पडिवज्यो. पढी ते चित्र सारथीयें पोताना राजाने प्रति बोध आपवा माटे श्वेतंबीयें पधारवा विनति करी त्यारे गुरुयें कह्युं के अन्नोदक संबंधें जणाओ. पढी केटलेक दिवसैं गुरु श्वेतंबीयें आव्या, तेनी चित्र सारथीने खबर पडी. तेवारें गुरुने वांदवा गया, उतारो आपी सारथीयें कह्युं के हे स्वामी ! राजा नास्तिक ठे, तेने प्रतिबोधजो. हुं पण कोइ उपाय करी तेने इहां लाबीश. अन्यदा घोडा, फेरववाने मिश्रें राजाने चित्रसारथी तिहां तेडी लाव्यो. तिहां गुरुने ठूकडाज व्याख्यान करता देखीने चित्रसारथी प्रत्यें राजा कहेवा लाग्यो के, जो खलु मुंमं पबुवासंति ? अणायरिया खलु जोअणायरियं पबुवासंति ? तेवारें सारथीयें कह्युं के हे स्वामी ! चालो आपणे जइ पूठीयें. राजा पण तिहां गुरुपासैं जइ पूठवा लाग्यो, हें मूंम ! शरीरमांहे आत्मा तो नथी तो धर्म करेलो कोण जोगवे ? गुरु कहे तमारा कहेवा प्रमाणें प्रत्यक्ष देखाय ते प्रमाण अने जे प्रत्यक्ष न देखाय, ते अ प्रमाण. तो तमारां माता पिता पण देखातां नथी, माटें अप्रमाण थयां ? राजा बोळ्यो जो धर्म अधर्मादिक ठे, तो महारो पिता अनेक जीवोनो संहार करनार हतो माटे नरकें गयो हजो ? अने महारी माता धर्मिष्ठ हती माटें स्वर्गें गइ हजो ? तो हे जिह्वाचर ! हुं तो तेनो अत्यंत वद्वज पुत्र हतो तेमने आवीने धर्मनो प्रतिबोध आपे तो परलोक पण ठे तथा पुण्य पाप पण ठे, इत्यादि सर्व वात हुं सत्य करी मानुं ! तेवारें आचार्य बोळ्या के हे राजन् ! बंधीवाननी पेठें तहारो पिता कर्मपाशें करी बंधाणो ठे, ते शीरीतें आहीं तहारी पासैं आवी शकें ? राजां बोळ्यो तो महारी माताजीने स्वर्ग

थी आवतां शी हरकत नडे ठे? सूरि बोल्या के ते तो, संपूर्ण वांछित सुख जोगवे ठे, तेथी नही आवे. तथा वली मनुष्यलोकनो दुर्गंध उंचो उठले ठे, ते तेनार्थी सहन थाय नही. त्यारें राजा बोल्या के में एक चोरने पक डी पथरानी कोठीमांहे नाखी. द्वार छांकी दीधु, पठी केटलेक दिवसें खोजी जोयुं तो चोरनुं शरीर तिलतिलनी पेंठें दीतुं, परंतु मांहे जीव तो दीगो नही? माटे जीव नथी, तथा एक चोरने तोजीने पठी फांसी आपी मारी नाखी फरी तोल्या तो कांइ पण वध्यो घट्यो नही? माटे शरीरमांहे जीव नथी, तेवारें सूरि बोल्या के निःठिड कोठीमांहे पेंस्री कोइक शंख वजावें, ते शंख नो शब्द बाहिर कैम संजजाय ठे, तेम जीवनो पण एज स्वप्नाव जाणवो. तथा अरणीना लाकडामांहे फाडी जोतां थकां अग्नि देखातो नथी पण उपायने योगें अग्नि पामीयें ठैयें. इत्यादि अनेक दृष्टांत आपी राजाने प्र तिबोध्यो. राजा श्रावक थयो, समक्त्वमूल बार व्रतनो उच्चार कखो, याव त एनी स्त्री सूरिकांतायें निःस्वार्थ ज्ञानी विष दीधुं. राजा अनर्शन छेइ-सूरियाजविमानने विषे सूरियाजनामें देव थयो. तिहांथी च्यवी महाविदेहें अ वतरी मोक्ष सुख पामशे ॥ इति प्रदेशी राजानो दृष्टांत ॥ १४ ॥

वली पण गुरुसेवानुं फल कहे ठे.

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥ पिता माता भ्राता प्रियसहच
री सूनुनिवहः, सुहृत्स्वामी मायत्करिन्नटरथाश्वः
परिकरः ॥ निमज्जंतं जंतुं नरककुहरे रक्षितुमल
म्, गुरोर्धर्माऽधर्मप्रकटनपरात्कोऽपि न परः ॥ १५ ॥

अर्थः—(नरककुहरे के०) नरकविवरमी मध्यें (निमज्जंतं के०) मूबता एटले पडता एवा (जंतुं के०) जीवनें (गुरोः के०) गुरुथंकी (परः के०) बीजो (कोपि के०) कोइ पण (रक्षितुं के०) रक्षण करवाने (न के०) नहि (अलं के०) समर्थ होय. केम के? (पिता के०) पिता ते पण तेनुं रक्षण करवाने न समर्थ होय ठे, तथा (माता के०) जननी ते पण तेनुं रक्षण करवाने न समर्थ होय. तथा (भ्राता के०) सहोदर ते पण तेनुं रक्षण करवाने न समर्थ होय. तथा (प्रियसहचरी के०) अत्यंत वद्वज एवी स्त्री पण तेनुं रक्षण करवाने न समर्थ होय ठे. तथा (सूनुनिवहः के०) पुत्रसमूह पण तेनुं र

रक्षण करवाने न समर्थ होय ठे. तथा (सुहृत्.के०) मित्र पण तेनुं रक्षण करवाने न समर्थ होय ठे. तथा (स्वामी के०) नायक पण तेनुं रक्षण करवाने न समर्थ होय ठे. ते नायक.केहवो ठे ? ती के. (माद्यत्.के०) मदोन्मत्त एवा (करि के०) हस्ती, (जूट.के०) सुजट (रथ.के०) रथ तथा (अश्वः के०) घोडाउ ठे जेमने एवो ठे अर्थात् एवी सर्व सामग्री सहित एटले बलवान् एवो स्वामी पण रक्षण करवाने समर्थ थाय महि. तथा (परिकरः के०) महोदये सेवकादिवर्ग, ते पण रक्षण करवाने समर्थ न होय ठे. अर्थात् नरकमां पडता जीवोने ए पूर्वोक्त सर्व, रक्षण करवाने समर्थ न होय ठे, पण मात्र एक गुरु जे ठे, तेज नरकमां पडता. जंतुने रक्षण करवाने समर्थ थाय ठे. गुरु विना कोइ पण नरकमां पडता. जीवने रक्षण करवाने समर्थ नथी, ते गुरु कहेवा ठे ? तो के (धर्माधर्म के०) पुण्य अने पाप, तेनुं (प्रकटन के०) प्रकाशन तेने विषे (परात् के०) तत्पर एवा ठे. वली गुरु जे ठे, ते धर्म अधर्म ए बेने बताने ठे. ते जेम के:-जे प्राणी धर्मने अंगीकार करे. ठे, ते नरकने विषे पडता नथी, अर्थात् सुगतिने नजनारा थाय ठे. अने जे अधर्मने अंगीकार करे ठे, ते प्राणी. नरकमां पडे ठे, अर्थात् कुगतिने नजनारा थाय ठे. माटे हे नव्यजनो ! एम जाणीने मन ने विषे विवेक लावीने नरकपाद्वयकी रक्षण करवाने समर्थ गुरु ठे, ते से वैवा योग्य ठे, बाकी सर्व पूर्ववत् जाणवुं ॥ ३ पं.॥

टीका:-पुनः गुरुसेवायाः फलमाह ॥ पितामातेति ॥ नरककुहरे नरकविवरमध्ये निमज्जंतं ब्रूडंतं पतंतं संतं जंतुं जीवं गुरोःपरोऽन्यः कोपि रक्षितुं अलं न। कोपि न समर्थः। कथं ? पिता जनको रक्षितुं नालं। माता जननी रक्षितुं नालं। ज्ञाता सहोदरोरक्षितुं नालं। प्रिया अत्यंतवद्वज्जा सहचरी स्त्री रक्षितुं नालं। सूनुनिवहः पुत्रगणोऽपि रक्षितुं नालं। सुहृत् मित्रमपि रक्षितुं नालं न समर्थः। स्वामी नायकोऽपि रक्षितुं नालं। किं जूतः स्वामी ? माद्यत्करिजटरथाऽश्वः। माद्यंतो मदोन्मत्ता करिणो गजाः भटा सुजटाः रथः अश्वश्च यस्य स एवंविधो बलवान् यः स्वामी स रक्षितुं नालं। पुनः परिकरः प्रभूतसेवकादिवर्गोऽपि नरके पतंतं संतं रक्षितुं अलं समर्थो न। किंतु एको गुरु रेव नरके पतंतं जीवं रक्षितुं समर्थः। गुरोः परः कोऽपि नरके पतंतं जीवं रक्षितुं न समर्थः। किंविशिष्टात् गुरोः। धर्माधर्मप्रकटनपरात्। धर्मश्च अ

धर्मश्च धर्माधर्मौ पुण्यपापे तयोः प्रकटने प्रकाशने परस्तत्परोयः सः तस्मात्। गुरुधर्मोऽधर्मौ द्वावपि दर्शयति। ततश्च यः प्राण। धर्ममंगीकरोति स नरके न पतति। किंतु? सुगतिं जागृवति ॥ यतः ॥ नरकं गम्य गमणं पडिह, ठए कए तह पएसिणा रत्ना ॥ अमरनिमाणं पत्तं, तं आयरिय प्प जावेणं ॥ १ ॥ जो जव्य प्राणिन्! एवं ज्ञात्वा मुनसि विवेकमानीय नरक पतनात् रक्षणीयः समर्थो गुरुरेव सेव्यः ॥ सेव्यमानानां च यत्पुण्यमुत्पद्यते तत् पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमालां विस्तरंतु ॥ १५ ॥

जाषाकाव्यः—सवैय्यात्रेवीशा ॥ मात पिता सुत बंधु सबी जन, मीत-हितू सुख कामिनी फीके ॥ सेवकराजि मतंगज वाजि, महा दल साजि रथी रथ नीके ॥ डुर्गति जाइ डुःखी विललाइ, परै सिर आइ अकेलहि जीके ॥ पंथ कुपंथ गुरु समुजावत, और सगे सब स्वारथहीके ॥ १५ ॥

हवे गुरुनी आज्ञानुं माहात्म्य कहे ठे.

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥ किं ध्यानेन जवत्वशेषविषयत्यां गैस्तपोजिःकृतम्, पूर्णं ज्ञावनयाऽलमिन्द्रियदमैः पर्याप्तमाप्ता गमैः ॥ किं त्वेकं जवनांशम् कुरु गुरुप्रीत्या गुरोःशासनम्, सर्वं येन विना विज्ञातबलवत् स्वार्थाय नाऽलं गुणाः ॥ १६ ॥ इति द्वितीय गुरुसेवनप्रक्रमः ॥ २ ॥

अर्थः—हे जव्यप्राणी! गुरुनी आज्ञा विना (ध्यानेन के०) ध्यान क रवाथी (किं के०) गुं? तो के काहिं नहिं. तथा (अशेषविषय के०) समस्त विषयो, तेना (त्यागैः के०) त्यागें करीने (जवतु के०) हो एट ले संपूर्ण थयुं, अर्थात् समस्त विषयत्यागें करीने पण काहिं नहिं. वली गुरुनी आज्ञा विना (तपोजिः के०) तप जे षष्ठ, अष्टम, दशम, द्वादशदि, पद्मपण, मासपण, सिंहनिक्रीडितादिक तप तेणे करीने पण गुं (कृतं के०) कहुं? एटले पूर्ण थयुं, अर्थात् तेणें करीने पण काहिं नहिं. तथा (ज्ञावनया के०) गुज्जनावें करीने पण (पूर्ण के०) पूर्ण थयुं, अर्थात् तेणें करीने पण काहिं नहिं. वली (इन्द्रियदमैः के०) इन्द्रियोना दमन क रीने पण (अलं के०) परिपूर्ण, अर्थात् तेणें करीने पण काहिं नहिं. वली (आप्तागमैः के०) सूत्रसिद्धांतना पठन करीने पण (पर्याप्तं के०)

पूर्णं ययुं. अर्थात्, तेणें करीने पण काहिं नहिं. त्यारें (तु के०). वली (किं के०) शुं करवुं? के जे थकी ते पूर्वोक्त सर्व सफल थाय? तो के (गुरुप्रीत्या के०) अत्यंत प्रीतियें करीने (एकं के०) एक, (गुरोः के०) गुरुनुं (शासनं के०) शासनं जे शीखामंगलवचन तेने (कुरु के०) हे न व्यजीव! तुं कर. अर्थात् गुरुनीज शुद्ध आज्ञानें पालन कर. ते गुरुनुं शासन कहेवुं ठे? तो के (जवनाशनं. के०) संसारचक्रमणने नाश करनारुं ठे. कारण के (येन के०) जे (एकेन के०) एक गुरुशासन (विना के०) विना (सर्वे के०) सर्व (गुणाः के०). पूर्वोक्त ध्यानादिक. गुणो पण (स्वार्थाय के०) पोतपोतानां फल साधनने माटें (अलं न के०.) समर्थ यता नथी. अर्थात् सर्व निष्फल थाय ठे. केनी पठें? तो के (विनाथबलवत् के०) सैन्या धिपति रहित सैन्यनी पठें. अर्थात् जेम निर्नायक सैन्य, जयसाधक यतुं नथी, तेमं गुरुनी आज्ञा विना क्रियानुष्ठानादिक सर्व, निःफल थाय ठे. गोशालकं, जमालि कुलबालक निहवादिकनी पठें. आहीं गोशालकादिकनो दृष्टांत लेवो. माटें एवी रीतें जाणीने गुरुनी आज्ञा सहित सर्व कर्म, करवा योग्य ठे. तेथी हे नव्यप्राणी! ए प्रकारें जाणी मनमां विवेक लावीने श्रीगुरुसेवा करवो. गुरुसेवा करनार एवा सुजनने जे पुण्य इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥ १६ ॥ ए गुरुसेवा नामा बीजुं द्वार संपूर्ण ययुं ॥ १७ ॥

टीकाः— अथगुरोराज्ञायाः माहात्म्यमाह ॥ किं ध्यानेनेति ॥ नो नव्याः! गुरोः आज्ञां विना ज्ञेत् ध्यानं कृतं? तर्हि तेन ध्यानेन किं। अपितुं न किमपि फलं। पुनः अशेषविषयत्यागैर्नैवतु पूर्णं जातं। समस्तविषयाणां त्यागेऽपि किमपि न फलं। पुनः गुरोराज्ञां विना तपोनिः कृतं। षष्ठाष्टमदशमद्वादशादि पद्धत्पणमासद्धपणसिंहनिक्लीडितादिनिस्तपोनिः कृतं संपूर्णं जातं ॥ अर्थान्न किमपि। पुनर्जावनया शुजनावेनापि पूर्णं जातं। पुनः. इंदियदमैः पंचेंडियाणां दमनैः कृत्वा अलं पूर्णं जातं। पुनः आप्तागमैः सूत्रसिद्धांतपठनैरपि पर्याप्तं पूर्णं जातं। तर्हि किं? किंतु गुरुप्रीत्या गरिष्टवात्सल्येन अधिकादरेण एकं गुरोः शासनं कुरु। गुरोरेवाज्ञां शुद्धां पालय। किंचूतं गुरोः शासनं? जवनाशनं। संसारपरिचक्रमणवारकं। यतो येनैकेन गुरोः शासनेन आज्ञया विना सर्वेऽपि गुणाः पूर्वोक्ता ध्यानादयः स्वार्थाय स्वस्वफलसाधनाय अलं न। संमर्थ न। किंतु निःफला इत्यर्थः ॥

किंवत् ? विनार्थबलवत् । निर्नायकसैन्यवत् यथा निर्नायकं सैन्यं जयसाधकं न तथा गुरोराज्ञां विना क्रियानुष्ठानादिकं सर्वं निःफलं । गोशालक जमा निकुलबालकं निह्नुवादिवत् ॥ एवं ज्ञात्वा गुर्वाज्ञासहितं सर्वं कर्त्तव्यं ॥ यदुक्तं श्रीकल्पसूत्रे ॥ असूयवा, आहारेत्तए ॥ उच्चार पासवणं वा प रिष्ठेत्तए ॥ सङ्कायं वा करिंत्तए ॥ धम्मजागरियं वा जांगरिंत्तए ॥ एो से कप्पइ अणापुञ्जित्ता ॥ निक्खू श्चेवा अन्नायरं तवो कम्मं उवसंपजित्ताणं विहरिंत्तए ॥ तं चेव सव्वं जणियव्वं ॥ जो नव्वप्राणिन् ! एवं ज्ञात्वा मनसि विवेकमानीय श्रीगुरुसेवा कर्त्तव्या ॥ कुर्वतां च सतां यत्पुण्य मुत्पद्यते, तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरोत्तरमांगलिक्यमाला विस्तरंतु ॥ इति ॥ १६ ॥ सिंदूरप्र कराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्तिना ॥ सूरिणा विहितायां तु, गुरुसेवन प्रक्रमः ॥ १ ॥ इति गुरुसेवनप्रक्रमः ॥ २ ॥

जाषाकाव्यः—वस्तुहृद ॥ ध्यान धारनं ध्यान धारन, विषे सुख त्याग ॥ करु ना रस आदरन, जूमिशयन इंदिय निरोधन ॥ व्रत संयम दान तप जगति जा व सिद्धंत सोधन ॥ ए सब काम न आवही, ज्यों बिनु नायक सैन ॥ सि वसुख हेत बनाइसी, कुरु प्रतीत गुरु बैन ॥ १६ ॥

कथाः—इहां गुरु सेवानो करनार मोहें जाय. तेनी उपर श्रीगौतमस्वामी नी कथा कहे ठे—एकदा प्रस्तावें श्रीवर्द्धमान स्वामीयें व्याख्यान करतां करतां उपदेश दीधो, जे अष्टापदपर्वत उपर नरतचक्रवर्त्तीनी करावेली मा नोपेत चोवीश तीर्थकरनी प्रतिमाउ ठे, तेने जे पोतानी लब्धिना बलें जइ वांटे, ते प्राणी तन्नवें मोहें जाय. ते सांजली श्रीगौतम स्वामी पो तानें मोह जावानो निर्णय करवा माटें प्रभुनी आज्ञा मागी अष्टापद जणी चाल्या. तेमने कौडिन्यादिक तापसोयें आवता दीठा, तेवारें ता पसो, मांहीमांहे कहेवा लाग्या के आ महोटा मुनीश्वर आबे ठे, पण योजन प्रमाण पावडी शी रीतें चडी सकजे? अमें महा तपस्याना करनार पांचशें एक जण ते एक उपवास करी सूके पत्रे पारणुं करी एक पावडी चढ्या, पण आगल जइ शंकता नथी. एवो विचार करे ठे, एवामां गौतम स्वामी चढ्या. यावत् दर्शन करी पाठा फल्या, तेवारें श्रीगौतमस्वामी पा सेंथी सर्व पन्नरशें ने त्रण तापसोयें दीक्षा लीधी, शासनदेवीयें साधुनो वेश आणी आप्यो, पढी मार्गे आवतां सर्वने पूठयुं के तमारे आजे शेनुं

पारणुं करवुं ठे ? तेवारें तापस बोल्या के खीर खांम घृतनुं पारणुं करीयें तो सारुं. पढी गौतमस्वामी पात्रुं नरी वहोरी लाव्या. अक्षीणमहानिशि लब्धिने बलें करी सर्व तापसोने पारणुं करावुं. एवो चर्मत्कार देखी पोताना मनमांहे गुरुतत्त्वनी जायना जावतां जावतां पांचशेने एक तापसोने केवलज्ञान उपनुं. अने पांचशे ने एकने समोसरण देखतां केवलज्ञान उपनुं. तथा पांचशे ते एकने श्रीवीरन्नी वाणी सांजलतां केवलज्ञान उपनुं. ते सर्व १५०३. तापस केवली थया थका श्रीवीरने वांदीने केवलीनी संजामां ब्रेश, ते जोइ श्रीगौतमस्वामीने शंका उपनी जे आजना दीक्षितने केवलज्ञान उपनुं हशे ? जगवान् बोल्या के केवल ज्ञान उपनुं ठे, अने हुं निर्वाण पामीश तेवारें तुज्जने केवलज्ञान उपजशे. ते सांजली श्रीगौतम स्वामी संतोष पाम्या. अनुक्रमें केवल ज्ञान पामी मोक्ष सुख पाम्या. अने तापस पण मोक्ष सुख पाम्या. एवुं गुरु सेवानुं फल जाणी हे जयलोको ! तमें धर्मना दायक एवा गुरुनी सेवा करो, के जे थकी संसार तरा ॥ १६ ॥ इति गुरुसेवाधिकारे श्रीगौतमस्वामी कथा समाप्ता ॥ हवे चार श्लोकोयें करीने जिनमत्तु जे जिनोक्त सिद्धांत, तेनुं माहात्म्य कहे ठे.

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥ न देवं नादेवं न शुचगुरुमेवं
न कुगुरुम्, न धर्मं न धर्मं न गुणपरिणामं न विगुण
म् ॥ न कृत्यं नाऽकृत्यं न हितमहितं नाऽपि निपुणम्,
विलोकंते लोकाजिनवचनचक्षुर्विरहिताः ॥ १७ ॥

अर्थः—(जिनवचन के०) जिनशास्त्र रूप (चक्षुः के०) चक्षु जे नेत्र तेणें करी (विरहिताः के०) रहित एवा (लोकाः के०) लोको जे ठे, ते हवे कहेवाशे ते एवी वस्तुने (नविलोकंते के०) न देखे ठे, अर्थात् नहिं जाणे ठे. शुं शुं नथी जाणता ? तो के (देवं के०) सर्वज्ञ, जितरागादि लक्षणोयें युक्त जे सुदेव, तेने न जाणे ठे. वली ते (अंशदेवं के०) कुदेव एटले स्त्री, शस्त्र, अक्ष, सूत्रादि लक्षणोपेत जे कुंदेव तेने पण (न के०) न जाणे ठे. वली ते (एवं के०) ए प्रकारें (शुचगुरुं के०) सुगुरु जे ठे तेने एटले शुद्धमार्गप्ररूपक एवा सुगुरुने (न के०) न जाणे ठे. वली (कुगुरुं के०) पंचाचाररहित एटले उत्सृजप्ररूपक एवा कुंगुरुने (न के०) न जाणे ठे. तथा (ध

ર્મે કે૦) ધર્મને (ન કે૦) નહિં જાણે છે, તથા (અધર્મ કે૦) અધર્મને ન જાણે છે. અર્થાત્ ધર્માધર્મનાં અંતરને તે પુરુષ જાણતા નથી. વલી (ગુણપરિણદં કે૦) ગુણોં કરીને પરિપૂર્ણ અર્થાત્ ગુણવાનને (ન કે૦) ન જાણે છે, તથા (વિગુણં કે૦) ગુણરહિત એટલે નિર્ગુણ તેને (ન કે૦) નહિં જાણે છે. અર્થાત્ ગુણવાન્ અને નિર્ગુણં જનને સમાનજ દેખે છે. વલી (કૃત્યં કે૦) કરવા યોગ્ય કાર્ય તેને (ન કે૦) ન જાણે છે, તથા (અકૃત્યં કે૦) જે કરવાને અયોગ્ય કાર્ય તેને (ન કે૦) ન જાણે છે. અર્થાત્ કૃત્યાકૃત્યવિવેકને જાણે નહિં. વલી (નિપુણં કે૦) ચાતુર્ય જેમ રૂઢે પ્રકારેં હોય તેમ જ (હિતં કે૦) પોતાનું હિત જે સુખ તેનું કારણ, તેને (ન કે૦) નહિં જાણે છે. તથા (અહિતમપિ કે૦) અશુભનું જે કારણ તેને પણ (ન કે૦) નહિં જાણે છે. અર્થાત્ તે લોકો જિનવચન શ્રવણ વિના શુભાશુભના અંતરને જાણતા નથી. હ્રાંવિલોકંતે એ ક્રિયાપદ સર્વ નકારની સાથેં લગાડવું. માર્ટેં હે જવ્યજીવ ! એ પ્રકારેં જાણીને શ્રીજિનપ્રણીત સિદ્ધાંતોનું શ્રવણ કરવું. જિનવચન શ્રવણ કરતાં એવા સુજનને જે પુણ્ય । ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ જાણવું ॥ ૧૭ ॥

ટીકા:—અથ ચતુર્નિર્વૃત્તૈર્જિનમતસ્ય જિનોક્તસિદ્ધાંતસ્ય ચ માહાત્મ્યમાહ ॥ ન દેવમિતિ ॥ લોકાઃ જિનવચનમૈવ ચકુર્નેત્રં તેન રહિતાઃ સંતઃ એતાનિ વંસ્તૂનિ ન વિલોકંતે । ન પશ્યંતિ । ન જાનંતીત્યર્થઃ ॥ કિં કિં ન વિલોકંતે । તે દેવં સર્વ જ્ઞોજિતરાગાદિરિત્યાદિલક્ષણોપેતં ન વિલોકંતે । પુનઃ અદેવં કુદેવં યે સ્ત્રી શસ્ત્રાક્ષુત્રાદતિલક્ષણોપેતં કુદેવં ન વિલોકંતે । પુનઃ શુભગુરું સુગુરું શુદ્ધ પ્રરૂપકં ગુરું ન જાનંતિ । પુનઃ કુગુરું પંચાચારહિતં વત્સુત્રપ્રરૂપકં ન જાનંતિ । પુનઃ ધર્મં અધર્મં ચ ન જાનંતિ । ધર્માધર્મયોરંતરં ન વિદંતીત્યર્થઃ ॥ પુનઃ ગુણપરિણદં ગુણૈઃ પરિપૂર્ણં ગુણવંતં ન જાનંતિ ॥ પુનર્વિગુણં ગુણરહિતં નિર્ગુણં ચ ન જાનંતિ । ગુણવંતં નિર્ગુણં ચ સદૃશમેવ પશ્યંતિ । પુનઃ કૃત્યં કરણીયં કર્તુ યોગ્યં વસ્તુ ન જાનંતિ । પુનઃ અકૃત્યં કર્તુમનુચિતં અયોગ્યં ચ ન જાનંતિ । કૃત્યાઽકૃત્ય વિવેકં ન જાનંતીત્યર્થઃ ॥ પુનર્નિપુણં સચાતુર્યં ચ સમ્યગ્ યથાસ્યાન્નથા આત્મનોહિતં સુખકારણમપિ ન જાનંતિ । પુનઃ અહિતં ચ અશુભકારણં ચ ન જાનંતિ । જિનવચનશ્રવણં વિના શુભાઽશુભયોરંતરં ન જાનંતિ ॥ યતઃ ॥ સુઘ્ના જાણઃ કલ્લાણં, સુઘ્ના જાણઃ પાવગં ॥ ઓ જયંપિ જાણઃ સુઘ્ના, જં સેયં તં સમાયરે ॥ ૧ ॥ ઓ જવ્યપ્રાણિન !

एवं ज्ञात्वा श्रीजिनप्रणीतसिद्धांतानां श्रवणं कर्त्तव्यं । कुर्वतां च सत्तमं य
त्पुण्यमुत्पद्यते तत्पुण्यप्रसादात् उत्तरांतरमांगलिक्यमाप्ता विस्तुरंतु ॥१७॥

जाषाकाव्यः— कुंमजियाढंद ॥ देव अदेवहि नही जखें, सुगुरु कुगुरु नहिं
सूज ॥ धर्म अधर्म गिनें नही, कर्म अकर्म न बूज ॥ कर्म अकर्म न बूज
गूज, गुन अगुन न जानहिं ॥ हित अनहित न सदहे, निपुन मूरख नहि
मानहि ॥ कहतं बनारसि ज्ञान, दृष्टि नहि अंध अवेवहि ॥ जैन बचन
दृग हीन, जखें नहि देव अदेवहि ॥१७॥

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्ताष्टकम् ॥ मानुष्यं विफलं वदन्ति हृदयं
व्यर्थं वृथा श्रोत्रयो, निर्माणं गुणदोषज्ञेदकलनां तेषामसं
जाविनीम् ॥ दुर्वारं नरकांधकूपपतनं मुक्तिं बुधाद्धर्त्तनाम्,
सार्वज्ञः समयोदयारसमयोवेषां न कर्णातिथिः ॥ १८ ॥

अर्थः—(सार्वज्ञः के०) सर्वज्ञदेवप्रणीत अर्थात् श्रीवीतरागदेवे कहेलो
एवो (समयः के०) आगम, (येषां के०) जे पुरुषोने (कर्णातिथिः
के०) कर्णगोचर (न के०) नथी थातो, अर्थात् जेणें जिनागम श्रवण
कखो नथी, हवेते कहेवो जिनागम ठे? तो के (दयारसमयः के०) कृपा जे
तेज ठे रस जेमां एवो ठे. हवे ते जिनागमश्रवण न करनारा जे पुरुषो
(तेषां के०) ते पुरुषोनुं (मानुष्यं के०) मनुष्यजन्म जे तेने (बुधाः के०)
जे पंडितो ठे, ते (विफलं के०) निःफल (वदन्ति के०) कहे ठे. अर्थात् पंडि
तो ते पुरुषोने मनुष्यजन्म प्राप्त थयुं, तो पण न थया जेवुं कहे ठे. तथा ते
पुरुषोनुं (हृदयं के०) चित्त तेने (व्यर्थं के०) निरर्थक अर्थात् शून्य क
हे ठे. वली ते पुरुषोने (श्रोत्रयोः के०) बेहु काननुं (निर्माणं के०)
निर्माण जे करवुं तेने (वृथा के०) निःफल कहे ठे. तथा तेमने (गुणके०)
गुणो तथा (दोष के०) दोषो तेनो जे (ज्ञेद के०) ज्ञेद तेनी (कलनां के०) विचार
णा जे तेने (असंजाविनीं के०) दुर्जन एवी कहे ठे, तथा ते पुरुषोनुं (नरकां
धकूप के०) नरक तेज अंधकूप एतले घांस अने वेलाउयें आह्वादित
कूप तेने विषे (पतनं के०) पडवुं, ते (दुर्वारं के०) वारवाने अंशक्य
कहे ठे. अने ते पुरुषोने (मुक्ति के०) मुक्ति ते (दुर्जनां के०) दुर्जन कहे ठे.
अर्थात् जिनागम श्रवण विना जीवो मोहने पामता नथी. ए कारण मा

ટેં સર્વજનોયેં જિનાગમશું શ્રવણ કરવું. કદાચિત્ જાવ ન હોય તો પણ જિનાગમશ્રવણ હિતને માટેં થાય છે. આ શ્લોકમાં વદંતિ એ ક્રિયાપદ સર્વે પદોને જોડવું. એ પ્રકારેં જાણીને જિનવચન શ્રવણ કરવું: કરનાર એવા જે સુજનો તેમને જે પુણ્ય । ક્ત્યાદિકં પૂર્વવત્ જાણવું ॥ ૧૭ ॥

ટીકા:—માનુષ્યમિતિ । જો નબ્યપ્રાણિન્ ! સાર્વૈક: સર્વેકપ્રણીત: શ્રીવીતરાગ દેવેન નાષિત: સમય આગમો યેષાં પુરુષાણાં કર્ણાંતિથિ: કર્ણગોચરો ન જાતોયે ન શ્રુત: । કિંવિશિષ્ટ: સમય: દયારસમય: કૃપાએવ રસ: સ્વરૂપં યસ્ય । બુધા: પંક્તિતાસ્તેષાં મનુષ્યાણાં નાનુષ્યં મનુષ્યજન્મ વિફલં નિ:ફલં વદંતિ । લબ્ધ મપ્યલબ્ધં કથયંતિ । તેષાં હૃદયં ચિત્તં વ્યર્થં નિરર્થકં શૂન્યં વદંતિ । પુનસ્તેષાં શ્રોત્રયો: કર્ણયોર્નિર્માણં કરણં વૃથા નિ:ફલં વદંતિ । પુનસ્તેષાં ગુણાનાં દોષાણાં ચ યોજેદો અંતરં તસ્ય કલનાં વિચારણાં અસંજ્ઞાદિનીં અર્થાત્ ડુર્લ્લજ્ઞાં વદંતિ । પુન: નરકમેવ અંધકૂપસ્તૃણવદ્વીવિતાનાહ્વાદિત: કૂપસ્તત્ર પતનં ડુર્વારં વારયિતુમશક્યં કથયંતિ । પુનસ્તેષાં મુક્તિં ડુર્લ્લજ્ઞાં કથયંતિ । જિનાગમશ્રવણં વિના મુક્તિં સોદ્ધં ન પ્રાપ્નુવંતિ । અત: શ્રીજિનાગમશ્રવણમેવ કર્તવ્યં । જાવં વિનાઽપિ શ્રુતં હિતાય નવંતિ ॥ યથા ॥ દ્વેષેઽપિ બોધકવચ: શ્રવણં વિધાય, સ્યાદૌહિણેય . ઇવ જંતુરુદારલાજ: ॥ ક્વાથોઽપ્રિયોઽપિ સરુજાં સુખદો રવિર્વા, સંતાપકોઽપિ જગદંગજૃતાં હિતાય ॥ ૧ ॥ કિં તદ્વચ: ? યત: ॥ અણિમિસ નયણામણ ક, ક્લ સાહણા: પુષ્પદામ અમિલાણા ॥ ચત્તરંગુલેણ જ્ઞૂમિં, ન ટિલ્લંતિ સુરા જિણા વિંતી ॥ ૧ ॥ ઇતિ ક્વાત્વા જિનવચનસ્ય શ્રવણં કર્તવ્યં । કુર્વતાં ચ સંતાં યત્ પુણ્યમુત્પદ્યતે તત્પુણ્યપ્રસાદાત્ ઉત્તરોત્તરમાંગજિક્વ્યમાલા વિસ્તરંતુ ॥ ૧૭ ॥

જાણકાવ્ય:—માત્રાત્મકકવિતા ॥ તાંકો મનુજ જનમ સર્વ નિ:ફલ, નિ:ફલ મન બિ:ફલ જુગ કાન ॥ ગુન અરુદોષ વિચાર જેદ વિધિ, તાંહિ મહા ડુર્લ્લજ્ઞ યહ જ્ઞાન ॥ તાંકો સુગમ નરક ડુ:ખ સંકટ, આગમ પંથ પદ્મ નિરવાન ॥ જિનમત્ત બચન દયારસ ગર્જિત, જે નહિ સુનત સિદ્ધાંત બચાન ॥ ૧૭ ॥

કથા:—એની ઉપર રોહણીયાં ચોરનો દૃષ્ટાંત કહે છે:— રાજગૃહી નગરીને પાશ્વતી વૈજારગિરિ પર્વતની ગુફામાંહે લોહચરો ચોર વસે છે, તે સર્વદા પાપ કર્મનો કરનાર, નગરમાંહે ચોરી કરે, સાત વ્યસન સેવે, ચોરીનો વિધિ સંપૂર્ણ જાણે, ધર્મ ઉપર લગારમાત્ર વાંઠા નહી, તેને રોહિણિનકુત્રને યોગેં

पुत्र थयो, तेनुं नाम रोहणीयो एबुं स्थाप्युं. अनुक्रमें यौवनावस्था षाम्यो. तेवारें अनेक विद्याउनो अन्यास कींधो. सर्व कलाउमां निपुण थयो. एक दा तेना फिताने. मरणनुं कष्ट आव्युं, तेवारें पुत्रने कहेवा लाग्यो के हे वत्स ! तुं महारुं वचन अंशीकार करूं, तोहुं मरूं ! जे माटे तुं केवारें पण श्री महावीर देवनी वाणीसांजलीश मां. रोहणीये तेमज कबूलकखुं. तेवारेंलो हखुरो. मरण षाम्यो तेनां मृतकार्य करी नगरंमां चोरी करतो फखा करे.

हवे एकदा श्रीमाहावीरस्वामी विहार करता तिहां समोसखा, देव तायें समोसरणनी रचना करी, ते समोसरणमां बेशी जगवान् देशना देवा लाग्यां, ते समयें रोहणीयो पण पर्वतमांशी निकली राजगृही नगरी तरफ जातां मार्गमां समोसरण देखी चिंतववा लाग्यो जे ए मार्गें जतां महाशायी वीरवचनजरूर संजजाशे, तो पितानी आझामो जंग थाशे ? अने बीजे मार्गें जाइश तो वखत घणो लांगशे. तेम गयाविना पण चालशे नही. तेथीं वे कानमां आंगली घाली वेहु पगरखां हाथमां लइ एकदम दो ज्यो अने समोसरण नजीक आव्यो, तेवारें पगमां कांटो लागो, तेने का हाडवा माटे कानमांशी आंगली काढीने नीचो नम्यो, ते. वखत सर्व संदे हनी हंरनारी अमृततुल्य एवी श्रीवीरनी वाणी श्रवणें सांजली. ते वाणीमां देवताना स्वरूपनुं वर्णन ते समय आवेजुं हतुं, ते जेम के:- ॥ गाथा ॥

केसवि मंस नह रो, म रुहिर वस चम्म मुक्त पुरिसैहिं ॥ रहिया निम्मल देहा, सुगंध नीसास गयलेवा ॥ १ ॥ अंतमुहुत्तेणंचिय, पङ्कजा तरुणपुरिस संकासा ॥ सवंग नूतण धरा, अजरा निरुया समा देवा ॥ २ ॥ अणिमिस नयणा मण क, ऊ साहणा पुप्फ दाम अमिलाणा ॥ चउरंगुलेण नूमिं, न विवन्ति सुरा जिंणा विंति ॥ ३ ॥ कांटो काहाडतां ए गाथाउ सांजलीने ते वचनने घणां ए वीसारवा मांमयां, पण कोइ रीतें वीसरे न ही पढी गाममां जइ चोरी करी लोकोने संतापीने चोर स्वस्थानकें गयो. एकदा तिहांनी सर्व प्रजायें राजानी आगल विनति करी के स्वामी ! आ गाममां चोरनी आगल अमाराथी रही शकाय नही ? ते सांजली राजायें सेवकोने बोलावी कछुं के अरे ! तमें चोरनो निग्रह केम नथी करता ! ! ! ते सांजली सेवको बोल्या के स्वामी ! अमें तो घणाय प्रपंच कखा, परंतु ए चोर कृणमां देखाय अने कृणमां न देखाय, तेथी अमारा हाथमांज आ

वतो नथी. तेवारें, राजायें अजयकुमारने कहुं, अजयकुमारें कोटवालने कहुं के नगरजा दरवाजामां कोइ नवीन माणस प्रवेश करे, अथवा बाहिर नीकले, तो उलखीने जवा देजो. कोटवालें पण गुप्त पणें दरवाजे रही चोकसी करतां एकदा रात्रिने दखत रोहणीदाने नगरमां प्रवेश करतां अंगित आकारें चोर जाणीने पकड्यो. बांधीने, राजा आगल आय्यो. राजायें अजयकुमारने पूतयुं के एने कहेवी शिक्षा करीयें ! तेवारें कुमरें कहुं के चोरेली वस्तु हाथ लाग्या विधा शिक्षा थइ. शके नही, राजायें चोरने पूतयुं के तुं क्या गामनो रहेवासी ठी. अने तहारुं नाम शुं ठे ? तया धंधो शुं ठे ? ते कहे. चोर बोव्यो महारुं नाम दुर्गचंद ठे जातें कुम्बी बुं अने शालिग्राममां रहुं बुं, कोइ काम विशेषें आहीं आय्यो बुं. आवतां असुर थइ तेथी तलारें मने पकड्यो. ते सांजली राजायें प्रबन्धपणें ते वात नो निश्चय करवा माटे शालीग्रामें माणस भोकव्यो, पण चोरें तें ग्रामनां सर्व माणसो साथें प्रथमथी संकेत करेलो हतो माटे तिह्यांना रहेवासीयें तेमज तेनुं नाम ठाम सर्व ते माणसने कही संजलाव्युं. तेवारें माणसें फरी आवी राजा आगल सर्व समान्नार कह्या, ते सांजली अजयकुमारें विचायुं जे ए चोर ठे पण महाकपटी ठे. पढी तेने दिलासी आपी. पोतानी पासें राख्यो.

जेवारें अजयकुमार सामायिकें पोसह प्रमुख करे, तेवारें ते पण तेमज अजयकुमारनी साथें श्रावकमी करणी करे, तेना मनोगत जाव कोइ जाणे नही ॥ यतः ॥ रामउवाच ॥ पश्य लक्ष्मण पंपायां, बकः परमधार्मिकः ॥ शनैश्च मुंचते पादौ, जीवानामनुकंपया ॥ १ ॥ भत्स्यउवाच ॥ सहवास्येवजानाति, सहवासिविचेष्टितम् ॥ प्रशंस्यते च रामेण, तेनाहं नकुलीकृतः ॥ २ ॥ मुखयो मिष्टवचनबोले अने संसारमां तो मिष्टवचन वद्वज लागे तेथी कोय लनी पेटें अक्युण ढंकाइ जाय ॥ यतः ॥ पिकस्तावत् कृष्णः, परमरुणया पश्यति दृशा ॥ परापत्यक्षेपी स्वसुतमपिनो, पालयति यः ॥ तथाऽप्येषोऽमीषां, सकलजगतां वद्वजतमो ॥ न दोषा गण्यते, मधुरवचनानां कचिदपि ॥ १ ॥

हवे अजयकुमारें एक आवास कराव्यो, तेमां विचित्र चित्रामण क राव्यां, नानाप्रकारना चंडुवा बंधाव्या, आवासनी उपर अत्यंत सुंदर ध्व जाउ बंधावी मांहे सेलारस, अगरत्तंदनक्षेपन कराव्यां, धूपपरिमल वि स्ताव्या, द्वारमां तोरण बंधाव्यां, अपूर्व शय्या पथरावी, फूल पगर जरा

व्या, तथा शोलवर्षना वयवाली अत्यंत रूपवंत एवी आठ गणिकाउने शोल सणगार करावीने तेना हाथमां मृदंग आपी तिहां उनी राखीयो. पढी ते आवासमां अजयकुमारें ते चोरने साधर्मीनाइना नातांथी जमवा बोला व्यो. जमाडतां जमाडतां वंचमां चंइहास्यं मंदिरानुं पान कराव्युं, तेथी वि व्हल थयो. तेवारें ते आवासनी शय्या उपर तेने सुवाडी मूक्यो. चार घडी वीत्या पढी सचेतन थयो. तेवारें ते गणिकाउ “जयजयनंदा जयजयनदा” एवा शब्दो बोलती थकी बत्रीशबर्द नाटक करवां लागी. अने ते चोरने पूठ्युं के तमें शी पुण्याइ काधी के जेथकी अमारा स्वामी थया ? अने दे वलोकनी पदवी पाम्या ? ते वखतें तिहां रोहणीयो चोर विचारवा लाग्यो जे आ ते शी वात ! जे में तो जन्मांतरने विपे कांइ पण पुण्य कखुं नथी, तो हुं देवता शी रीते थयो ! वली विचाखुं जे वीरवचन तो एवुं ठे के दे वता होय तेने तो ‘अणिमिसनयणा’ इत्यादि चिन्ह होय, ते तो ए देवां गुनाउमां देखातां नथी. माटें देव श्यो ! आ सर्व प्रपंच अजयकुमारें कखो हरो ! एम. जाणी विचारे ठे के हवे आपणे पण इहां कपट चावज नजवा. कपटकथा करवी ! एम. विचारने कहेवा लाग्यो कें हे स्त्रीयो ! में पाठलेन वें दान, पुण्य, धर्म, सात व्यसन रहित थकां नियम, व्रत, जीर्णोदारादि पुण्यकरणी करेली ठे तेथी तमारो स्वामी हुं थयो हुं ! तेवारें देवांगनाने रूपें वेश्याउ बोली के मनुष्यनवमां कांइ पाप कखुं होय तो ते पण अमने कहो. तेवारें रोहणीयो बोल्थो के में मनुष्यनवें केवल धर्मज कीधो ठे, पण पाप कर्म कोइ कीधुं नथी. ए वात सर्वे प्रबुद्धपणे सांजलीने अजयकुमारें जाएयुं जे आ महोठो बुद्धिमान् ठे. एना जेवा बुद्धिमान् तो कोइ विरलाज हरो ! प ढी श्रेणिकराजाने पूढीने अजयकुमारें ते चोरने विसर्जन कखो, रोहणीयो पण घेर जइ विचारवा लाग्यो के मरवानुं कष्ट महोठुं हतुं तेथी हुं उग रत नही, परंतु में पगमांथी कांटा काढतां जे श्रीवीतरागनी थोडी शी वा णी सांजली ते पण मुने गुणकारी थइ, अणवांठतां थकां पण जिनवाणी में सांजली ते मुने आडी आवी. माटें वीतरागने शरणे जवुं तेज उत्तम ठे. पढी तिहांथकी श्रीवर्द्धमानस्वामी पासं आवी नमस्कार करी कहेवा लाग्यो के हे प्रजो ! तमारी थोडी शी वाणी मने नासतां नासतां श्रवणें पडी, तेथी हुं उगखो. माटे हवे हें महाराज ! कृपा करी महारा बेडु

जव सुधरे, तेवो उपाय कर्हो. तेवारें परमेश्वरें तेने धर्मोपदेश कखो, ते सांज ली चारित्र लेवा माटें सावधान थयो. पढी जगवाननें वीनव्यो के हे महारा राज! हुं श्रेणिकराजाने मली आवीने पढी चारित्र लइश! एम कही राजानी पासें आवी कहेवा लाग्यो, के हे, स्वामी! हुं रोहणीयो नामक चोर, महा पापी ठवं, परंतु श्रीवीरनां वचन सांजलतां हुं उगखो हुं. हवे मुने चारित्र लेवानो जाव ठे, माटें दैजारगिरिनी गुफामांहे में चोरी लावेहुं धन राखेहुं ठे, ते तमें महारी साथें तिहां पधारीने सर्वप्रजाने उलखावी उलखावीने जे जे धणीहुं होय ते ते धणीने तमें हवाले करो, राजाथें प्रण तेमज कखुं. सर्व प्रजाने जे हुं जेहुं धन हतुं तेने तेने उलखावी उलखावीने दीधुं. पढी रोहणीये स्वकुटुंब प्रतिबोधी तेमनी आझापामी चारित्र लीधुं अंत्यावस्थायें अणसण करी देवलो कें देवता थयो. ए रोहणियानी पेठें जे जिनवचनने सदहे, ते सुखने पामे ॥ १७ ॥

पीयूषं विषवज्जलं ज्वलनवत्तेजस्तमःस्तोमव, मित्रं
शात्रववत्स्त्रजं जुगवत् चिंतामणिं लोष्ठवत् ॥ ज्यो
त्स्नां ग्रीष्मजघर्मवत् स मनुते कारुण्यपण्यापणम्,
जैनैर्दं मतमन्यदर्शनसमं योऽुर्मतिर्मन्यते ॥ १८ ॥

अर्थः—(यः के०) जै (दुर्मतिः के०) मूर्ख पुरुष, (जैनैर्दमतं के०) जिनेंशसम, तेनें (अन्यदर्शनसमं के०) अन्यदर्शन जे बौद्ध, नैयायिक, सांख्य, वैशेषिक, जैमिनीयादिक दर्शनो तेनीसमान जो (मन्यते के०) माने ठे, तो (सः के०) ते मूर्ख पुरुष, केहुं माने ठे? तो के (पीयूषं के०) अमृत जे तेने (विषवत् के०) विष समान (मनुते के०) माने ठे. तथा ते मूर्ख पुरुष, (जलं के०) परमशीतल जल जे तेने (ज्वलनवत् के०) अग्निसमान माने ठे. तथा ते मूर्ख पुरुष, (तेजः के०) तेजं जे तेने (तमःस्तोमवत् के०) अंधकार समूहनी पेठें माने ठे. तथा वली ते मूर्ख पुरुष (मित्रं के०) सखाइने (शात्रववत् के०) वैरीसमान माने ठे. वली ते मूर्ख पुरुष (सृजं के०) पुष्पमालाने (जुगवत् के०) सर्पसमान माने ठे, वली ते मूर्ख पुरुष, (चिंतामणि के०) चिंतामणि रत्नने (लोष्ठवत् के०) पाषाण समान माने ठे, वली ते मूर्ख पुरुष, (ज्योत्स्नां के०) चंङ्कांतिने (ग्रीष्मजघर्मवत् के०) उष्णकालना तडका जेवी माने ठे. आ ठेकाणें

अमृतादि सरखुं जिनमत जाणवुं, अने विषादि समान अन्यदर्शन जाण
वां. हवे ते जैनैऽमत कहेवुं ठे? तो के कारुण्य के०) दयापणुं ते रूप
(पण्य के०) वेचवाने लायक वस्तु तेनुं (आपणं के०) हाँट ठे. आहिं
मनुते ए क्रियापदं सर्व ठेकाणें योजन करवुं. एवी रीतें मानीने श्रीजिन
मत अंगीकार करवुं. अंगीकार करनारने जे पुण्य । इत्यादि पूर्ववत् ॥ १९ ॥

टीकाः—पीयूषमिति ॥ थोडर्मतिमूर्खः पुमान् जैनैऽमतं श्रीजिनशास
नं अन्यदर्शनसमं । अन्यदर्शिवैर्बौद्धैः तैर्यायिक सांख्य वैशेषिक जैमिनीया
दिभिः समं सदृशं मन्यते गणयति स मूर्खः पीयूषं अमृतं विषवत् विषे
ण तुल्यं मनुते गणयति । पुनर्जलं परमशीतलं पानीयं ज्वलनवत् अग्नि
तुल्यं गणयति । पुनः तेजः उद्योतं तमःस्तोमवत् अंधकारपुंजवत् मनुते ।
पुनर्मित्रं सुखायं शात्रववत् वैरिसदृशं मनुते जानाति । पुनः सृजं पु
ष्पमालां जुजगवत् सर्पतुल्यां गणयति । पुनः स चिंतामणिं लोष्ठवत्
पाषाणसदृशं गणयति । पुनः स ज्योत्स्नां कौमुदीं चंद्रकांतिं ग्रीष्मज
घर्मवत् उष्णकाल आतपवत् मनुते । अत्र पीयूषादिसमं जिनदर्शनं । विषा
दिसदृशान्यदर्शनानीत्युपनयः । किंजुतं जैनैऽमतं कारुण्यपण्यापणं ।
दयारूपकं दयस्य हृदं ॥ एवं मत्वा श्रीजिनमतमेवांगीकर्तव्यं कुर्वतां
च सतां यत् । शेषं प्राग्वत् ॥ १९ ॥

• जाषाकाव्यः—ठप्पय ॥ अमृतं कहां विष कहें, नीर कहां पावक मानें ॥
तेज तिमिर सम गिनै, मित्र कहां शत्रु बखानै, ॥ पुष्पमाल कहां नाग,
रतन पत्थर सम तुल्यै ॥ चंद्र किरन आतप सरूप, इह जांति जु जुल्यै ॥
करुना निधान अमलान गुन, प्रगट बनारसि जैन मत ॥ पर मत समान
जो मन धरत, सो अजान मूर्ख अपत ॥ १९ ॥

धर्मं जागरयत्यर्घं विघटयत्युन्नापयत्युत्पथम्, नि

त्ते मत्सरमुञ्चिनति कुनयं मथ्नाति मिथ्यामतिम् ॥

वैराग्यं वितनोति पुष्यति कृपां मुष्णाति तृष्णां च य,

तज्जैनं मतमर्चति प्रथयति ध्यायत्यधीति कर्ता ॥२०॥

अर्थः—(कृती के०) पंडित पुरुष (यत् के०) जे (जैनमतं के०)
जैनैऽमत जे जिनशासन, एटलै जिनप्रवचन तेने (अर्चति के०) पूजे

હે, (પ્રથયતિ કે૦) વિસ્તારે હે. વલી (ધ્યાયતિ કે૦) ધ્યાન કરે હે. એટલે ચિંતવન કરે હે. વલી (અધીતે કે૦) પઠન કરે હે. (તત્ કે૦) તો તે પૂર્વોક્તરીતે કરેલું એવું જિનશાસન શું કરે હે ? તો કે (ધર્મ કે૦) ધર્મને (જાગરયતિ કે૦) જાગરણ જે ઉદ્દીપન તેને કરે હે. વલી (અર્થ કે૦) પાપજે તેને (વિઘટયતિ કે૦) દૂર કરે હે. વલી (ઉત્પથ્ય કે૦) ઉન્માર્ગે જે અનાચાર તેને (ઉઘાપયતિ કે૦) નિવારણ કરે હે. તથા (મત્સરં કે૦) ગુણી પુરુષોને વિષે દ્વેષજાવને (નિત્તે કે૦) નાશ કરે હે. વલી (કુનયં કે૦) કુત્સિત નય જે અન્યાય, તેને (ઉઘ્ચિનત્તિ કે૦) ઉઘેદ કરે હે. વલી (મિથ્યામતિં કે૦) કૂટબુદ્ધિ જે તેને (મથનાતિ કે૦) સર્વથા દૂર કરે હે. વલી (વૈરાગ્યં કે૦) વૈરાગ્યને (વિતનોતિ કે૦) વિસ્તાર કરે હે. વલી (રૂપાં કે૦) દયાને (પુષ્યતિ કે૦) પોષણ કરે હે. (ચ કે૦) વલી (તૃષ્ણાં કે૦) સ્પૃહા એટલે લોચને (મુષ્ણાતિ કે૦) ટાલે હે. અર્થાત્ જેણે જિનમત આરાધન કર્યું, તેણે પૂર્વોક્ત સર્વ વાનાં કથાં, એમ જાણવું. એ પ્રકારે જાણી ને શ્રીજિનમત જે જિનપ્રણીત સિદ્ધાંત તેનું આરાધન કરવું. આરાધન કરનારને જે પુણ્ય થાય. ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ જાણવું ॥ ૧૦ ॥ એ ત્રીજો જિનમત પ્રક્રમ થયો ॥ ૩ ॥

ટીકા:—ધર્મમિતિ ॥ કૃતી પંક્તિ: જૈનં મતં જૈનેન્દ્રમતં શ્રીજિનશાસનં જિ નોક્તપ્રવચનં અર્ચતિ પૂજયન્તિ । પુનઃ પ્રથયતિ વિસ્તારયતિ । પુનઃ ધ્યાયતિ ચિં તયતિ । પુનઃ અધીતે પઠતિ । તત્ ધર્મં જાગરયતિ ધર્મસ્ય જાગરણં ઉદ્દી પનં કરોતિ । પુનઃ અર્થં પાપં વિઘટયતિ દૂરીકરોતિ । પુનઃ ઉત્પથ્યં ઝ ન્માર્ગે અનાચારં ઉઘાપયતિ નિવારયતિ । પુનઃ મત્સરં ગુણિષુ દ્વેષજાવં નિ ત્તે જેદયતિ વિનાશયતિ । પુનઃ કુનયં કુત્સિતનયં અન્યાયં ઉઘ્ચિનત્તિ । પુનઃ મિથ્યામતિં મથનાતિ કૂટબુદ્ધિં વિલોઙ્ચ દૂરીકરોતિ । પુનઃ વૈરા ગ્યં વિતનોતિ વિસ્તારયતિ । પુનઃ રૂપાં દયાં પુષ્યતિ પોષયતિ । પુનઃ તૃ ણ્ણાં સ્પૃહાં લોચં મુષ્ણાતિ નિરાકરોતિ । અર્થાત્ યેન જિનમતમારાધિતં તેન એતાનિ વસ્તૂનિ કૃતાનીત્યર્થઃ ॥ ઇતિ જ્ઞાત્વા શ્રીજિનમતં જિનપ્રણીત સિદ્ધાંતશ્ચ સમ્યગારાધનીયઃ ॥ આરાધયતાં ચ સતાં યત્પુણ્યં ॥ ૧૦ ॥ ઇતિ ॥ સિંદૂરપ્રકરાલ્ક્યસ્ય, વ્યાખ્યાયાં હર્ષકીર્તિના ॥ વિહિતાયાં જિનમત, પ્રક્ર મઃ પૂર્ણતામિતઃ ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય જિનમતપ્રસ્તાવઃ ॥ ૩ ॥

जाषाकाव्यः—महरतां ठंढ ॥ शुज धर्म विकासैं, माप विनासैं, कुपथ उथा पन हार ॥ मिथ्या मत खंमैं, कुनय विहंमैं, मंमैं दया अपार ॥ तिस्रा मद मारैं, राग विमारैं, यह जिन् आगम सार ॥ जो पूजैं ध्यावैं, पढें पढावैं, सो जगमांहि उदार ॥ १० ॥

हवे चारं श्रुतकोयें करीने संघनां महिमाने कहे ठे.

रत्नानामिव रोहणंक्षितिधरः खं तारकाणामिव, स्वर्गः क
ल्पमहीरुहाम्बिवं सरः पंकेरुहाणामिव ॥ पाथोधिः पयसा
मिवेंडुमहसां (शशीवं महसां) स्थानं गुणानामसा, वित्या
लोच्य विरच्यतां जगवतः संघस्य पूजाविधिः ॥ ११ ॥

अर्थः—हे नय्य जनो! (इति के०) आ प्रकारें (आलोच्य के०) जो इने अर्थात् विचार करीने (जगवतः के०) पूजन करवा योग्य एवा (संघस्य के०) संघ जे ठे, तेनो (पूजाविधिः के०) पूजानो विधि, (विरच्य तां के०) करीयें, अर्थात् करो, हवे शा प्रकारें. विचार करीने? तो के, (असौ के०) आ साधुं, साध्वी, श्रावक, श्रायिकां रूप चतुर्विध संघ जे ठे, ते (गुणानां के०) ज्ञान, दर्शन, चारित्र्य अने विनयादिक जे सर्व गुणो ते नुं (स्थानं के०) निवासस्थानक ठे, केनी पेटें? तों के (रत्नानां के०) रत्नानुं स्थानक (रोहणक्षितिधरः के०) रोहणाचलपर्वत (इव के०) जे म ठे, तेम. तथा (खं के०) आकाश, ते (तारकाणां के०) ताराउनुं निवासस्थान (इव के०) जेम ठे, तेम. तथा (कल्पमहीरुहां के०) कल्पवृक्षानुं निवासस्थानक (स्वर्गः के०) स्वर्ग (इव के०) जेम ठे, तेम. तथा (पंकेरुहाणां के०) कमलानुं निवासस्थानक (सरः के०) तलाव (इव के०) जेम ठे, तेम. वली (पाथोधिः के०) समुद्र जे ठे, ते (पयसां के०) जलानुं निवासस्थानक (इव के०) जेम ठे, तेम. हवे ते जल केह वां ठे? तो के (इंडमहसां के०) चंद्रमा समान निर्मल ठे. अथवा (शशीव महसां के०) शशीव महसां एवो पाठ जो होय तों, (महसां के०) तेजनुं निवास स्थानक (शशी के०) चंद्रमा (इव के०) जेम होय, तेम. अर्थात् पूर्वोक्त वस्तुज जेम बीजी कहेजो वस्तुजनुं निवास स्थानक ठे, तेम आ श्री चतुर्विध संघ पण ज्ञान, दर्शन, चारित्र्यने रहेवानुं निवासस्थानक ठे. आ

प्रकारें विचार करीने चतुर्विध संघनुं पूजन करवुं. एज जावाथें ठे. आहों (स्थानं) ए पद, सर्वत्र योजन करवुं. माटे एमजाणीने श्रीसंघनी नक्ति करवा योग्य ठे. अने ते नक्ति करवानुं जे पुण्य थाय । इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥ ११ ॥

टीका:—अथ चतुर्निवृत्तेः संघस्य महिमानमाह ॥ रत्नानामिवेति ॥ ज्ञो ज्ञयाः । इत्यालोच्य इति विचार्य जगवतः पूज्यस्य संघस्य पूजाविधिर्विरच्य तां क्रियतां । इतीति किं ? यतः असौ संघः साधु साध्वी श्रावक श्राविका रूपश्चतुर्विधसंघः गुणानां ज्ञान दर्शन चरित्र विनयादीनां स्थानं निवासः । कः केषा मिव ? रोहणकृतिधरः रोहणश्चासौ कृतिधरश्च पर्वतो रत्नानामिव । यथा रोहणाचलोरत्नानां स्थानं तथेत्यर्थः । पुनः खं आकाशं तारकाणामिव । पुनर्यथा स्वर्गः कल्पमहीरुहां कल्पवृक्षाणां स्थानं तथेत्यर्थः । पुनर्यथा सरस्तडागः पंकेरुहाणां कमलानां स्थानं तथा । पुनर्यथा पयोधिः समुद्रः पयसां पानीयानां स्थानं तथा । किञ्चूतानां पयसां । इंडुमहसां इंडुवन्निर्मलानां । अथवा शशीव महसां इति पाठः । यथा शशी चंद्रो महसां तेजसां स्थानं तथाऽसौ संघो गुणानां स्थानं । अथ वा किञ्चूतानां गुणानां इंडुमहसां इंडुवत् महो एषां तानि इंडुमहांसि तेषां । एवं श्री चतुर्विधसंघः सर्वगुणानां स्थानं । इति ज्ञात्वा श्रीसंघस्य नक्तिः कार्या । कुर्वतां च सतां यत्पुण्यं ॥ ११ ॥

जापाकाव्यः—कवित्ता मात्रात्मक ॥ जैसे नजमंजल तारागन, रोहन सिखर रतनकी खान ॥ ज्यों सुरलोक नूरि कल्पडुम, ज्यों सुरवर अंबुज बन जान ॥ ज्यों समुद्र पूरन जल मंझित, ज्यों ससि ठवि समूह सुखदानि ॥ तैसें संग सकल गुन मंदिर, सेवहुं जाव जगति मन आनि ॥ ११ ॥

यः संसारनिरासलालसमतिर्मुक्त्यर्थमुत्तिष्ठते, यं ती

र्थं कथयन्ति पावनतया येनाऽस्ति नाऽन्यः समः ॥ य

स्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सतां यस्माच्चुजं जायते, स्फूर्ति

र्यस्य परावसन्ति च गुणा यस्मिन्स संघोऽर्च्यतां ॥ ११ ॥

अर्थः—हे जयजिनो ! तमोयें (सः के०) ते चतुर्विध संघ (अर्च्यतां के०) पूजाय. अर्थात् तमें चतुर्विध संघने पूजो. ते कहेवो संघ ठे ? तो के (यः के०) जे संघ, (संसार के०) संसार तेनो (निरास के०) निराकरण एटले त्याग तेने विषे (लालसमतिः के०) इच्छावाली ठे बुद्धि जेनी एवो ठतो (मुक्त्यर्थ के०) मुक्तिना साधन माटे (उत्तिष्ठते के०) साव

धान थाय ठे. तथा (धं के०) जे संघने (पावन्नतया के०) पवित्रपणायें करीने (तीर्थ के०) तीर्थनूत एवाने (कथयंति के०) कहे ठे. तथा (येन के०) जे संघनी. संघातें (समः के०) समान, (अन्यः के०) बीजो कोइ (नास्ति के०) नथी. वली (यस्यै के०) जे संघने (तीर्थपतिः के०) तीर्थकर पोतें (नमस्यति के०) नमस्कार करे ठे. एटले व्याख्या नावसरने विषे “ नमोतिष्ठस्स ” एवुं जणे ठे. तथा (यस्मात् के०) जे संघयकी (सतां के०) सङ्गनानुं (शुचं के०) कल्याण (जायते के०) उत्पन्न थाय ठे. (च के०) वली (यस्य के०) जे संघनी (स्फूर्तिः के०) महिमा (परा के०) उक्कष्ट वर्त्ते ठे. वली (यस्मिन् के०) जे संघने विषे (गुणाः के०) गांजीर्य, धैर्य, औदार्यादिक मूलोत्तर गुणो (वसंति के०) वसे ठे. आ १लोकमां सात विनक्तिनो अनुक्रमें समावेश करेल्लो ठे. ते जेम के आरं जमां (यः) ए पद लइने (यस्मिन्) ए पद पर्यंत जोइ लेवुं. माटे ए प्र माणे जाणीने हे जव्यप्राणीयो ! मनमां विवेक लावीने श्रीसंघनी पूजा न क्ति करवी; ते पूजा न्क्ति करनारने जे पुण्य । इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥ ११ ॥

टीकाः— यः संसारेति ॥ जो जव्याः ! जवद्भिः सः श्री चतुर्विधसंघो अर्च्यतां पूज्यतां । सः कः ? यः संघः संसारनिरासलालसमतिः सन् संसारस्य निरासे निराकरणे त्यागे लालसां इहा यस्या सा ईदृशी मति बुद्धि र्वस्य स ईदृशः सन् मुक्त्यर्थं मुक्तिसाधनार्थं उत्तिष्ठते सावधानोजवति । पुनर्यं संघं पावनतया पवित्रत्वेन तीर्थनूतं कथयंति पुनर्येन संघेन समः सदृशोऽन्यः कोऽपि नास्ति । पुनर्यस्मै संघाय तीर्थपतिः तीर्थकरः स्वयं नमस्यति नमस्कारं करोति । व्याख्यानावसरे नमोतिष्ठस्सेति जणनात् । पुनर्यस्मात् संघात् सतां सङ्गनानां शुचं कल्याणं जायते उत्पद्यते । पुनर्यस्य संघस्य स्फूर्तिर्महिमा परा उक्कष्टा वर्त्तते । पुनर्यस्मिन् संघे गुणा गांजीर्यधैर्यौदार्यादयः मूलगुणोत्तरगुणाश्च वसंति तिष्ठन्ति । एवं ज्ञात्वा जो जव्यप्राणिन् ! मनसि विवेकमानीय श्रीसंघस्य पूजा न्क्तिश्च प्रकर्त्तव्या । कुर्वतां च सतां ॥ ११ ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त उपर प्रमाणें ॥ जे संसार जाँग आसा तजि, गानत मुक्ति पंथकी दौर ॥ जाकी सेव करत सुख उपजत, जिन समान उत्तम नहि और ॥ इडादिक जाके पद वंदत, जो जंगम तीरथ सुचि ठौर ॥ जाने नित निवास सुख संपति, सो सिरि संघ जगत सिर मोर ॥ ११ ॥

લક્ષ્મીસ્તં સ્વયમન્યુપૈતિ રત્નસા કીર્તિસ્તમાલિંગતિ,
 પ્રીતિસ્તં જ્ઞાતે મતિઃ પ્રયતતે તં લબ્ધુમુત્કંઠયા ॥
 સ્વઃશ્રીસ્તં પરિરબ્ધુમિચ્છતિ મુદુર્મુક્તિસ્તમાલોકતે,
 યઃ સંઘં ગુણરાશિકેલિસદનં શ્રેયોરુચિઃ સેવતે ॥૨૩॥

અર્થ:- (યઃ કે૦) જે પુરુષ, (શ્રેયોરુચિઃ કે૦) શ્રેય એટલે કલ્યાણ તેને વિષે વા ધર્મને વિષે જે રુચિ જેની એવો હતો (સંઘં કે૦) ચતુર્વિધ સંઘ જે તેને (સેવતે કે૦) સેવન કરે છે, (તં કે૦) તે પુરુષને (લક્ષ્મીઃ કે૦) સંપત્તિ, તે (રત્નસા કે૦) વેગેં કરીને અર્થાત્ શીઘ્રતાથી (સ્વયં કે૦) પોતાની મેલેં (અન્યુપૈતિ કે૦) સન્મુખ આવે છે. વલી (કીર્તિઃ કે૦) કીર્તિ જે છે, તે (તં કે૦) તે પુરુષને (આલિંગતિ કે૦) આલિંગન દે છે, અર્થાત્ કીર્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. તથા વલી (પ્રીતિઃ કે૦) સ્નેહ જે છે, તે (તં કે૦) તે પુરુષને (જ્ઞાતે કે૦) જાણે છે, એટલે સેવે છે. વલી (મતિઃ કે૦) બુદ્ધિ જે છે, તે (ઉત્કંઠયા કે૦) ઉત્સુકતાયેં કરીને (તં કે૦) તે પુરુષને (લબ્ધું કે૦) પ્રાપ્ત થવાને (પ્રયતતે કે૦) પ્રયત્ન કરે છે. વલી (સ્વઃશ્રીઃ કે૦) સ્વર્ગની લક્ષ્મી, (તં કે૦) તે પુરુષને (મુદુઃ કે૦) વારંવાર (પરિરબ્ધું કે૦) આલિંગન દેવાને (ઇચ્છતિ કે૦) ઇચ્છાં કરે છે. વલી (મુક્તિઃ કે૦) મોક્ષ, (તં કે૦) તે પુરુષને (આલોકતે કે૦) જુવે છે. હવે તે સંઘ કેહવો છે? તો કે (ગુણરાશિ કે૦) ગુણનો જે સમૂહ તેનું (કેલિસદનં કે૦) ક્રીડાગૃહ છે. અર્થાત્ તે સર્વ ગુણોને રમવાનું સ્થાનક છે. માટે એમ જાણીને મનને વિષે વિચાર કરીને ચતુર્વિધ સંઘ જે છે તે સેવવા યોગ્ય છે. તે સેવન કરતા સુજનોને જે પુણ્ય । ઇત્યાદિ પૂર્વવત્ જાણવું ॥૨૩॥

ટીકા:-લક્ષ્મીતિ ॥ યઃ પુમાન્ શ્રેયોરુચિઃ સન્ શ્રેયસિ કલ્યાણે ધર્મે વા રુચિરનિલાયોયસ્ય સ શ્રેયોરુચિઃ । ઈદ્રશઃસન્ શ્રીસંઘં સેવતે । તં પુરુષં લક્ષ્મીઃ સંપત્ રત્નસા વેગેન સ્વયમાત્મના અન્યુપૈતિ સન્મુખમાયાતિ । પુનઃ કીર્તિસ્તં પુરુષં આલિંગતિ આલિંગનં દદાતિ । પુનઃ પ્રીતિઃ સ્નેહસ્તં જ્ઞાતે સેવતે । પુનર્મતિર્બુદ્ધિઃ ઉત્કંઠયા ઉત્સુકતયા કૃત્વા તં નરં લબ્ધું પ્રાપ્તું પ્રયતતે યત્નં કરોતિ । પુનઃ સ્વઃશ્રીઃ સ્વર્ગલક્ષ્મીસ્તં મુદુર્વારં વારં પરિરબ્ધું આલિંગિતું ઇચ્છતિ । મુક્તિર્મોક્ષસ્તં પુરુષં આલોકતિ પશ્યતિ । કિં વિશિષ્ટં સંઘં ? ગુણરાશિ

केलिसदनं गुणसमूहस्यं क्रीडागृहं । एवं ज्ञात्वा संघः सेव्यः शेषं पूर्ववत् ॥ १३ ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त उपरं प्रमाणं ॥ ताकों आइ मिलै सुख संपत्ति, कीरति रहै तिहूं जग ठाई ॥ जिनसों प्रीति बढै ताके घट, दिन दिन धरम बुद्धि अधि काई ॥ ढिन ढिन ताहि लखै शिव सुंदरि, सुख संपदा मिलै सुजाई ॥ वा नारसि गुनरासि संघकी, जौ नर जगति कैरं मन लाई ॥ १३ ॥

कथाः—अयोध्या नगरीयें नरतचक्रवर्ती अन्याय वर्जितो राज्य पाले ठे. ए कदा श्रीआदिनाथने केवलज्ञान उपने थके चोराशी गणधर सहित विहार करता अयोध्याना उद्यानमां समोसखा, उद्यानपालकें वधामणी दीधी, तेने साडीबार कोडनुं दान दीधुं. पठी नरतराजायें विचाखुं जे आज रूप नदेव पधाखा ठे, तेने सपरिकर नोजन करावुं! एम चिंतवी घणा गाडां पक्कानादिकें नरी समोसरणें आवी नगवानने वांझीने विनति करी के महाराज! आज सर्व कुटुंब सहित आप महारुं नोजन करो. तेवारें नगवान् बोल्या के हे नरत! साधुने राज्यपिंन अग्राह्य ठे. वली आधा कर्मी तथा साहामो आय्यो ते पण अग्राह्य ठे. एवी वाणी सांजली नरत पश्चात्ताप करवा लाग्यो, तेवारें नगवान् बोल्या के हे राजे! तुं अ संतोषं मं कर, पहेलुं पात्र वीतराग, बीजुं पात्र साधु, त्रीजुं पात्र अणु व्रतधारी अने चोखुं पात्र दर्शनभर, माटें तुं अणुव्रतधारी श्रावकनी नक्ति कर, जेथकी संसाररूप समुद्र चुल्लूक समान थाय. एवुं सांजली नरत राजा हर्ष पाय्यो थको स्वस्थानकें आय्यो. श्रावक मात्रने जमवा माटें नो तरां दीधां. निरंतर सर्वलोक जमवा आवे. केम के ते वखतें लोक सर्व रुजु जड हता. माटें हरहमेश आववा लाग्या, तेवारें रसोइ करनारायें राजाने विनय्यो के महाराज! प्रजा सर्व उलटी पडी ठे, केहने जमाडीयें अने के हने न जमाडीयें! तेवारें राजायें परीक्षा करी शुद्ध श्रावकने ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप त्रण रेखा कांगणीरत्नथी कीधी. एम करी अवतार स फल करवा लाग्यो. तथा श्रीशत्रुंजयनो प्रथम उदार कख्यो, संघवीनी प दवी पाय्यो. वली अष्टापद पर्वत उपर रूपनदेव प्रमुख आगामी कालेंथ नारा चोवीश तिर्यकरनां प्रासाद करी मानोपेत प्रतिमा नरावी. ए रीतें श्रीसंघनी नक्ति करी अनुक्रमें आरीसृजनवनमां रूप जोतां अनित्यजावना जावतां मनमां वैराग्य वृद्धि करतां आ संसारमां सार ते एक धर्मज ठे.

एम कहेतां कहेतां केवलज्ञान पाय्या. तेनो देवतायें महोत्सव कखो. चो राशी लाख पूर्वनुं आयु जोगवी मोहें गया. तेमनो पुत्र श्रीसूर्ययश थयो, तेणें पण जरतेश्वरनी पेटेंज श्रीसंघनी जक्ति करी. उर्वशी प्रमुख देवांगनायें परीक्षा कीधी पण चलायमान थयो नही. तेमने पण आरीसामां रूप जोतां केवलज्ञान उपन्युं अर्ने मोहें गयो. तेमनो पुत्र महायश, ते मनो पुत्र अतिबल, तेमनो पुत्र बलजड, तेमनो पुत्र बलवीर्य, तेमनो पुत्र कृतवीर्य, तेमनो पुत्र जलवीर्य, तेमनो पुत्र आठमे पाटें दंमवीर्य. ए सर्व त्र ए खंमना जोक्ता थया, चतुर्विध श्रीसंघनी जक्तिना करनार थया. इहां ज रतनी पाठल ठ कोडी पूर्व वर्ष गयां, तेवारें सौधमेंडें अवधिज्ञानने प्रमाणें स्तवना करी पोतें अयोध्यामांहे आवी ज्ञानादिक गुण जणाववा माटें य जोपवित धारी बार व्रतनां बार तिलक कखां. ते अवसरें दंमवीर्य राजायें इंडने श्रावकरूपें दीगो, ते देखीने हर्षवंत थयो. पठी जमवानी निमंत्रणा कीधी, रसोइयाने कहुं के साधर्मिकने रूडी रीतें जोजन करावों. इंड पण श्रावकरूप धरतो घरमांहे आव्यो, पञ्चस्काण पारी श्रावकोनी, पंक्तिमां ज मवा बेगो. एक कोड श्रावकने अर्थ जेटलुं अन्न निपजावुं हतुं तेटलुं ते एकलो जम्यो. वली रसोइयाने कहुं के हुं जुख्यो हुं, माटे अन्न आप. र सोइयायें राजानी आंगन सर्व वीत कही. राजा तिहां आव्यो, तेने श्राव करूपधारक इंडें कहुं के ए रसोइ करनार सर्वने जुख्या राखे ठे. राजायें वली सो मूडा अन्न रंधावी पीरयुं, ते तत्काल जमीने वली कहेवा लाग्यो के महारी जुख गइ नथी. ए रीतें राजानुं अपमान करवा लाग्यो के हुं तृप्त था तो नथी. तेवारें राजायें मनमां खेद कखो जे महाराथी संघनी पूर्ण जक्ति याती नथी, माटें मुने धिकार ठे. सेवक बोल्यां महाराज ! ए कोइ देवस्वरूपी ठे, तेवारें राजायें धूपादिकें संतोषी नमस्कार करी पूठयुं के हे स्वामी ! प्रसन्न थाउ. साधर्मीनी जक्ति महाराथी केम थइ शके ? एवुं सांजली इंडें पोतानुं प्रगट रूप कीधुं. दंमवीर्यनी प्रशंसा करवा लाग्यो ने कहुं के हे दंमवीर्य ! ते युगादि देवनो वंश उजाड्यो, धन्य ठे तुज्जे जे तुं आवी रीतें साधर्मीनी जक्ति करे ठे. उक्तं च ॥ ते पुत्राये पितुर्जक्ता, स पिता यस्तु पोषकः ॥ तन्मित्रं यत्र विश्वासः, सा चार्या यत्र निर्वृतिः ॥१॥ इत्यादि स्तवना करी इंड देवलोके गयो. दंमवीर्य पण संघजक्ति करी जन्म सफल करी मोहें पहतो. एम

जाणी संघनक्ति कैरो. सात क्षेत्रे धन वावरी अवतार सफल करो ॥ २३ ॥

यज्ञक्तेः फलमर्हदादिपदवीमुख्यं कृषेः सस्यवत्, चक्रित्वं
त्रिदशैजतादि तृणवत् प्रासंगिकं गीयते ॥ शक्तिं यन्म
हिमस्तुतौ न दधते वाचोऽपि वाचस्पतेः, संघः सोऽघहरः
पुनातु चरणन्यासैः सतां मंदिरम् ॥ २४ ॥ संघप्रक्रमः ॥ ४ ॥

अर्थः—(सः के०) ते (संघः के०) चतुर्विध संघ (चरणन्यासैः के०)
पोताना पदस्थापनं करीने (सतां के०) नक्तियुक्त मनुष्याणुं (मंदिरं
के०) मंदिर जे घर तेने (पुनातु के०) पवित्र करो. ते संघ केहवो ठे ?
तो के (यज्ञक्तेः के०) जे संघनी नक्तिनुं (अर्हदादि के०) तीर्थकरादि
एवी (पदवी के०) पदवी जे पदनी प्राप्ति तेज (मुख्य के०) मुख्य एवुं
(फलं के०) फल ठे, ते केनी पठे ? तो के (कृषेः के०) क्षेत्रादिना (स
स्यवत् के०) धान्यनी पठे अर्थात् जेम कृषि करनार मनुष्यने धान्य प्राप्ति
रूप मुख्य फल ठे तेम आहिं श्रीसंघनी नक्तिनुं मुख्य फल अर्हदादि पदवी
ज ठे, अने (चक्रित्वं के०) चक्रवर्त्तीपणुं तथा (त्रिदशैजतादि के०)
देवैजतादिपदपणुं तो (प्रासंगिकं के०) प्रसंगशीज आव्युं. एम (गीयते के०)
कहेवाय ठे. केनी पठे ? तो के (तृणवत् के०) क्षेत्रना घासनी परें. अ
र्थात् जेम कृषि करनारने विना प्रयासैं क्षेत्रशी घासनी प्राप्ति थाय ठे. तेम
आहिं संघनक्तिकारक पुरुषने चक्रवर्त्तित्व देवैजत्व पदवी ते विना प्रयासैंज प्राप्त
थाय ठे. वली (यन्महिमस्तुतौ के०) जे संघना प्रजाववर्णनने विषे (वा
चस्पतेः के०) बृहस्पतिनी (वाचोऽपि के०) वाणीयो पण (शक्तिं के०)
सामर्थ्य जे तेने (नदधते के०) धारण करी शकती नथी. वली ए संघ
केहवो ठे ? तो के (अघहरः के०) पापने हरण करनारो ठे. माटें ते सं
घ अघहर ठे, एम जाणीने श्रीसंघने पोताने घेर आमंत्रण करीने पूजन
करवुं अने तेनी पूजानुं जे पुण्य थाय । इत्यादि पूर्ववत् जाणवुं ॥ २४ ॥
आ चतुर्थ संघनक्तिनो प्रस्ताव थयो ॥ ४ ॥

टीकाः—यज्ञक्तेरिति ॥ सः श्रीसंघश्चरणन्यासैः स्वपादस्थापनैः कृत्वा सतां
सत्पुरुषाणां साधुमनुष्याणां मंदिरं गृहं पुनातु पवित्रयतु । सः कः ? यज्ञक्ते
र्यस्य संघस्य नक्तेः अर्हदादिपदवी मुख्यं तीर्थकरादिपदप्राप्तेर्मुख्यं फलं वर्त्त

તે ॥ કિં વત્? કૃષેઃ ક્ષેત્રાદેઃ સસ્યવત્ ધાન્યવત્ । ચક્રિત્વં ત્રિદર્શેન્દ્રતાદિ । ચક્ર
વર્તિત્વં ઇન્દ્રપદ્મતાદિકં ચ પ્રાસંગિકં પ્રસંગાદાગતં ફલં ગીયતે કષ્યતે । કિં
વત્ । કૃષેસ્તૃણવત્ પત્તાલાદિવત્ । પુનર્યન્મદ્દિમસ્તુતૌ યસ્ય, સંઘસ્ય પ્રજા
વવર્ણને વાચસ્પંતેરપિ વાચો વરણ્યઃ શક્તિં સામ્મર્થ્યં ન દધતે ન ધારયંતિ ।
કિંવિશિષ્ટઃ સંઘઃ? અઘઠરઃ અઘં પાપં ઠરતિ યઃ સ્તઃ અઘઠરઃ । ઇતિ જ્ઞાત્વા શ્રી
સંઘઃ સ્વગૃહે આહૂય સમ્યક્ પૂજનીયઃ । શોષં પ્રાગ્વત્ ॥ ૨૪ ॥ સિંદૂરપ્રકરા
લ્યસ્ય, વ્યાખ્યાયાં હર્ષકીર્તિના ॥ સૂરિણા વિહિતાયાં તુ, શ્રીસંઘપ્રક્રમોઽજનિ
॥ ૪ ॥ ઇતિ ચતુર્થ સંઘજક્તિપ્રસ્તાવઃ ॥ ૪ ॥ •

જાપાકાવ્યઃ—વૃત્ત ઉપર પ્રમાણે ॥ જાકે જગત મુગતિ પદ પાવત, ઇન્દ્રાદિક
પદ ગનત ન કોઈ ॥ જ્યોં કૃષિ કરત ધાન ફલ ઉપજત, સહજ પ્રયાસ ઘાસ
જુસ હોઈ ॥ જાકે ગુન જસ સંપન કારન, સુરગુરુ ચકિત હોત મદ સ્વોઃ ॥
સો સિરિ સંઘ પુનીત બનારસિ, ડુરિત ઠરન વિચરત જુઅ લોઃ ॥ ૨૪ ॥
હવે હિંસાના નિપેઢેંકરીને સર્વ પ્રાણીયોને વિપે સ્વસમાનતાનું ધ્યાન કરો, તે કહે:

ક્રીડાન્નુઃ સુકૃતસ્ય ડુઃકૃતરજઃ સંહારવાત્યા જવો,
દન્વન્નોઽવ્યસનાન્નિમેષપટલી સંકેતદૂતી શ્રિયામં ॥
નિઃશ્રેણિસ્ત્રિદિવોકસઃ પ્રિયસર્વો મુક્તેઃ કુગત્યર્ગલા,
સત્ત્વેષુ ક્રિયતાં કૃપેવ જવતુ ક્લેશૌરશોષૈઃ પરૈઃ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ— હે જન્યપ્રાણીયો! (સત્ત્વેષુ કે०) જીવોને વિપે (કૃપેવ કે०)
કૃપા જે દયા તેજ (ક્રિયતાં કે०) કરાય. અર્થાત્ કરો. વલી તે કૃપા
(પરૈઃ કે०) બીજા (અશોષૈઃ કે०) સમસ્ત એવા (ક્લેશૈઃ કે०) કાયાના
કષ્ટે કરીને પણ (જવતુ કે०) હો. અર્થાત્ પોતાના દેહને કષ્ટ આપીને
પણ જીવદયા પાલવી. એ જીવદયા કેહવી છે? તો કે (સુકૃતસ્ય કે०)
સુકૃત જે તેની (ક્રીડાન્નુઃ કે०) ક્રીડાનું સ્થાનક છે. તથા વલી કેવી
છે? તો કે (ડુઃકૃત કે०) પાપ તેજ (રજઃ કે०) રજ જે ધૂડ, તેના
(સંહાર કે०) ઠરણ કરવામાં (વાત્યા કે०) વાયુના વિંટોલીયા સમાન
છે. અર્થાત્ કર્મરજને ઝમાડવામાં જીવદયા વિંટોલીયા જેવી છે. પાપને
ધૂડની ઉપમા કેમ આપી? તો કે તે પાપજ કર્મમલનું કારણ છે. વલી
કેવી છે? તો કે (જવોદન્વન્ કે०) સંસારરૂપ જે સમુદ્ર તેમાં (નૌઃ કે०)

नावसमान ठे अर्थात् संसारसमुद्र तरवामां नावसमान ठे, वली के हवी ठे ? तो के (व्यसनाग्नि के०) कष्टरूप जे अग्नि तेने विषे (मेघपटली के०) मेघघटा तुल्य अर्थात् अग्निने बुजाववामां जेम मेघ ठे, तेम दुःखाग्नि बुजाववामां जीवदशा ठे, माटे मेघ सरखी कही. वली केवी ठे ? तो के (श्रियां के०) संपत्तियोनी (संकेतदूती के०) संकेतस्थानमां पो होंचाडनारी दूतीसमान ठे. वली केहवी ठे ? तो के (त्रिदिवोकसः के०) स्वर्ग रूप जे घर तेनी उपरजंडवानी (निःश्रेणिः के०) निसरणी जेवी ठे, वली ते केवी ठे ? तो के (मुक्तेः के०) मुक्ति रूपस्त्रीनी (प्रियसखी के०) वाली सखी ठे, वली केवी ठे ? तो के (कुगत्यर्गला के०) कुर्गतिना द्वारने आडी देवानी जोगल समान ठे, एम जाणीने जीवोने विषे दया करवी १५

टीकाः—अथ हिंसानिपेधेन सर्वसत्त्वेषु दयैव क्रियतामित्याह ॥ क्रीडानुरिति ॥ नो ज्ञेयाः ! सत्त्वेषु जीवेषु कृपा एव दया एव क्रियतां परैरन्यैरज्ञैः समस्तैः क्लेशैः कायकष्टकरणैः नवतु पूर्णतया क्रियतामित्यर्थः ॥ कथंचनूता कृपा ? सुकृतस्थ पुण्यस्य क्रीडानूः क्रीडास्थानं । पुनः कथंचनूता ? दुःकृतरजः संहारवात्या । दुःकृतं पापं तदेव कर्ममलहेतुत्वात् रज इव रजस्तस्य संहारे संहरणे वात्या वायुसंमूहतुल्या । पुनः कथंचनूता ? नवोदन्वन्नौः नव एव संस्मर एव उदन्वानिव उदन्वान् समुद्रः तत्र नौः नौका । पुनः कथंचनूता ? व्यसनाग्निमेघपटली व्यसनानि कष्टान्येव तापहेतुत्वात् अग्नयो बन्धयः तत्र मेघपटली मेघघटासमाना । पुनः किंचनूता ? श्रियां संपदां संकेतदूती संकेतस्थानप्रापका संकेतिका दूती । पुनः कथंचनूता ? त्रिदिवोकसः निःश्रेणिः । त्रिदिवं स्वर्ग एव उकोष्टं । तस्य सोपानपंक्तिः । पुनः कथंचनूता ? मुक्तेः प्रियसखी वल्लभं वयस्या । पुनः कथंचनूता ? कुगत्यर्गला कुर्गतेर्गतेः अर्गला द्वारपरिधः । इति ज्ञात्वा जीवेषु कृपा क्रियतां ॥ १५ ॥

जाषाकाव्यः—सवैय्या इकतीसा ॥ सुकृतकी खानी इंदु पुरीकी निसानी जानी, पाप रज खंमनकों पौनरासि पेखियें ॥ नवदुःख पावक बुजायवें कों मेघमाला, कमला मिलायवें कों दूती ज्यों विशेषियें ॥ मुगतिवधूनों प्रीति पालवें कों आली सम, कुगतिके द्वार दिह आगलसी देखियें ॥ ऐसी दया कीजें चित्त तिहुं लोक प्रानी हित, और करतूति काहु लेखेमें न लेखियें ॥

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥ यदि ग्रावा तोये तरति तरणि
र्यद्युदयति, प्रतीच्यां सप्तार्चिर्यदि नजति शैत्यं कथ
मपि ॥ यदि क्ष्मापीठं स्यादुपरि सकलस्याऽपि जग
तः, प्रसूते सत्त्वानां तदपि न वधः कांऽपि सुकृतम् ॥ ७६ ॥

अर्थः—(यदि के०) जो (ग्रावा के०) पाषाण ते (तोये के०) ज
लने विषे (तरति के०) तरे ठे, वली (यदि के०) जो (तरणिः के०) सू
र्य ते, (प्रतीच्यां के०) पश्चिम दिशाने विषे (उदयति के०) उगे ठे, वली
(यदि के०) जो (सप्तार्चिः के०) अग्नि, ते (शैत्यं के०) शीतपणाने
(नजति के०) नजे ठे. वली (यदि के०) जो (कथमपि के०) कोइ पण
रीतें (क्ष्मापीठं के०) पृथ्वीमंमल, ते (सकलस्यापि के०) समग्र एतुं पण
(जगतः के०) जगत जे तेनां (उपरि के०) उपरने विषे (स्यात् के०) थाय,
(तदपि के०) तो पण (सत्त्वानां के०) जीवोनो (वधः के०) नाशरूप जे
हिंसा ते (कापि के०) इव्य, क्षेत्र, कालादिकने विषे कांइ पण (सुकृतं के०)
पुण्यने (न प्रसूते के०) उत्पन्न करतुं नशी. अर्थात् ते पूर्वोक्त सर्व अघ
टित घटना कदाचित् थाय, तो पण जीवहिंसा कोइ रीतें पुण्यकारक थाय
नही. माटेहे नव्यजननो ! सर्व जननोयें जीव हिंसानो त्याग करवो ॥ ७६ ॥

टीकाः—यदिग्रावेति ॥ यदि ग्रावा पाषाणः तोये जले तरति । पुनर्यदि त
रणिः सूर्यः प्रतीच्यां पश्चिमायां दिशि उदयति । पुनर्यदि सप्तार्चिः अग्निः
शैत्यं शीतलत्वं नजति । पुनर्यदि कथमपि क्ष्मापीठं पृथ्वीमंमलं सकलस्या
पि जगतोविश्वस्य उपरि नवेत् ॥ तदपि सत्त्वानां वधः हिंसा कापि इव्य
क्षेत्र कालादौ सुकृतं पुण्यं न प्रसूते न जनयति । शेषं प्राग्वत् ॥ ७६ ॥

जाषाकाव्यः—आजानक ठंड ॥ जो पश्चिम रवि उगे, तिरें पाषाण जल ॥
जों उलटें चुअ लोक, होइ शीतल अनल ॥ जो सुमेरु मगमगे, सिद्ध क
हं लगनमल ॥ तबहुं हिंसा करत, न उपजै पुन फल ॥ ७६ ॥

॥ मालिनीवृत्तम् ॥ स कमलवनमग्नेर्वासरं नास्वदस्ता, दमू
तमुरगवक्त्रात्साधुवादं विवादात् ॥ रुगपगममजीर्णाजीवितं
कालकूटा, दन्जिलषति वधाद्यः प्राणिनां धर्ममिहेत् ॥ ७७ ॥

अर्थः—(यः के०) जे पुरुष, (प्राणिनां के०) जीवोना (वधात् के०) वध जे हिंसा तेथकी (धर्म के०) धर्मेने (इहेत् के०) इहे ठे, अर्थात् माने ठे, (सः के०) ते पुरुष, शं इहे ठे ? तो के (अग्नेः के०) अग्निथकी (कमलवनं के०) कमलोना वनेने (अनिलपति के०) अनिलप करे ठे. अर्थात् ते पुरुष, अग्निमांथी कमलवनने जोवानी इहा करे ठे. तथा (नास्वदस्तात् के०) सूर्य अस्त थया पठी (वासरं के०) प्रजातने इहे ठे. वली ते (उरगवक्त्रात् के०) सर्पना मुखथकी (अमृतं के०) अमृतने इहे ठे, तथा ते पुरुष, (विवादात् के०) कलह थकी (साधुवादं के०) कीर्तिने इहे ठे. वली ते पुरुष, (अजीर्णात् के०) अजीर्ण थकी (रुगपगमं के०) रोगना नाशनी इहा करे ठे. वली ते पुरुष, (कालकूटात् के०) विष थकी (जीवितं के०) जीवितव्यने इहे ठे. अर्थात् जे पुरुष, जीवहिंसा थकी धर्म माने ठे, ते पुरुष, आश्लोकमां कहेला अग्नि वगेरे पदार्थोथकी कमलवन वगेरे पदार्थोने इहे ठे, एम जाणवुं. एटले ते पुरुष अज्ञानी जाणवो. आश्लोकमां अनिलपति, ए क्रियापद ठे, ते इहे ठे. एवा अर्थमां सर्वत्र योजन करवुं.

टीकाः—सकमलेति ॥ यः पुमान् प्राणिनां वधात् धर्म इहेत् सः अग्नेः सकाशात् कमलवनं अनिलपति वांठति । तथा नास्वदस्तात् सूर्यास्तगमनात् वासरं अनिलपति । तथा उरगवक्त्रात् सर्पमुखात् अमृतं पीयूषं अनिलपति । पुनः विवादात् कलहात् साधुवादं कीर्तिं अनिलपति ॥ तथा अजीर्णात् रुगपगमं रोगस्य अपगमं विनाशं अनिलपति । पुनः कालकूटात् विषात् जीवितं प्राणधारणं अनिलपति । शेषं पूर्ववत् ॥ २७ ॥

जाषाकाव्यः—सवैय्या इकतीसा ॥ अग्निमें जैसे अरविंद न विलोकि यत, सूर अथमत जैसे वासर न मानियें ॥ सापके वदन जैसे अमृत न उपजत, कालकूट खाये जैसे जीवन न जानियें ॥ कलह करत नहि पायें सुजस जैसे, बाढत रसांस रोग नासन बखानियें ॥ प्राणी वधमांहि तैसे धर्मकी निसानी नांही, याहीतें बनारसि विवेक मन आनीयें ॥ २७ ॥

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तद्वयम् ॥ आयुर्दीर्घतरं वपुर्वरतरं गोत्रं गरीयस्तरम्, वित्तं चूरितरं बलं बहुतरं स्वामित्वमुच्चैस्तरम् ॥ आरोग्यं विगतांतरं त्रिजगतः श्लाघ्यत्वमद्वैतरम्, संसारांबुनिधिं करोति सुतरं चेतः कृपार्जितम् ॥ २८ ॥ इत्यहिंसाप्रक्रमः ॥ ५ ॥

અર્થ:- (કૃપા કે ૦) જીવદયા તેણે કરીને (આર્દ્ર કે ૦) જીનો છે (અંતર કે ૦) મધ્યજાગ જોનો એવું મનુષ્યનું (ચેતઃ કે ૦) ચિત્ત જે છે, તે શું કરે છે ? તો કે (આયુઃ કે ૦) જીવિતને (દીર્ઘતરં કે ૦) અધિકાધિક (કરોતિ કે ૦) કરે છે. તથા વલી તે ચિત્ત, (વપુઃ કે ૦), શરીરને (વરતરં કે ૦) અતિશ્રેષ્ઠ એવાને કરે છે. તથા તે ચિત્ત, (ગોત્રં કે ૦) નામ અને કુલ તેને (ગરીયસ્તરં કે ૦) અત્યંત ગરિષ્ઠ તે. ઉચ્ચગોત્રરૂપ એવાને કરે છે. તથા વલી તે ચિત્ત, (વિત્તં કે ૦) ધનને (જૂરિતરં કે ૦) અત્યંત વૃદ્ધિગતને કરે છે, વલી તે ચિત્ત, (બલં કે ૦) બલને (બહુતરં કે ૦) અત્યંતાત્યંત એવાને કરે છે, તથા વલી તે ચિત્ત, (સ્વામિત્વં કે ૦) પ્રભુત્વ, તેને (ઉચ્ચૈસ્તરં કે ૦) અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ એટલે સર્વોત્કૃષ્ટ એવાને કરે છે. વલી તે ચિત્ત, (આરોગ્યં કે ૦) નીરોગપણને (વિગતાંતરં કે ૦) અંતરરહિત એવાને કરે છે, અર્થાત્ કોઈ દિવસ રોગ ન આવે, એવી રીતે કરે છે. તથા વલી તે ચિત્ત, (ત્રિજગતઃ કે ૦) ત્રણ જગતને એટલે ત્રિચુવનને (શ્લાઘ્યત્વં કે ૦) વશાણંવાપણને (અલ્પેતરં કે ૦) ઘણુંજ કરે છે. તથા વલી તે ચિત્ત, (સંસારાંબુનિધિં કે ૦) સંસારરૂપ સમુદ્ધને (સુતરં કે ૦) સુખથી તરવાને શંકિમાન કરે છે. અર્થાત્ જે પુરુષનું ચિત્ત, હિંસા વિરહિત છે, તે પુરુષને સર્વ પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય છે, (કરોતિ) એ ક્રિયાપદ જે છે તે કરે છે, એવા અર્થમાં સર્વત્ર યોજન કરવું. આ ટેંકાણે મેઘરથ રાજાનો, અને હરિબલ પારાધિનો દૃષ્ટાંત ગ્રહણ કરવો ॥ ૨૭ ॥ આ પાંચમો અહિંસાપ્રક્રમ સંપૂર્ણ થયો ॥ ૫ ॥

ટીકા:- આયુર્દીર્ઘતરમિતિ ॥ કૃપયા આર્દ્ર અંતરં મધ્યં યસ્ય ઈદ્દશં ચેતઃ આયુર્જીવિતં દીર્ઘતરં અધિકં કરોતિ । તથા વપુઃ શરીરં વરતરં અતિપ્રધાનં કરોતિ । તથા ગોત્રં નામ કુલં વા ગરીયસ્તરં અતિ ગરિષ્ઠં ઉચ્ચૈર્ગોત્રરૂપં કરોતિ । તથા વિત્તં ધનં જૂરિતરં અતિપ્રચુરં કરોતિ । તથા બલં બહુતરં પ્રાજ્યં કરોતિ । તથા સ્વામિત્વં પ્રભુત્વં ઉચ્ચૈસ્તરં સર્વોત્કૃષ્ટં કરોતિ । તથા આરોગ્યં નીરોગત્વં વિગતાંતરં અંતરરહિતં કરોતિ । તથા ત્રિજગતઃ ત્રિચુવનસ્ય શ્લાઘ્યત્વં શ્લાઘનીયત્વં અલ્પેતરં પ્રચુરં કરોતિ । તથા સંસારાંબુનિધિં ન વસમુદ્ધં સુતરં સુખેન ઉત્તરિતું શંક્યં કરોતિ ॥ અત્ર મેઘરથરાજઃ હરિબલધીવરસ્ય ચ દૃષ્ટાંતઃ ॥ ૨૭ ॥ સિદ્ધપ્રકરણસ્ય, વ્યાખ્યાયાં હર્ષકીર્તિના સૂરિણા વિહિતાયાં તુ, હિંસાયાઃ પ્રક્રમોઽજનિ ॥ ૫ ॥ ઇતિ અહિંસાપ્રસ્તાવઃ ॥ ૫ ॥

जाषाकाव्यः—कवित्त मात्रात्मक ठंद ॥ दीर्घ आउ नाम कुंज उत्तम, गुन संपति आनंद निवास ॥ उन्नत विनौ सुगम नव सागर, तीन जुवन महि मा परगास ॥ जुज बलवंत अनंतरूप ठवि, रोगरहित नित नोग विलास ॥ जिनके चित्ते दया तिन्हके रुख, सब सुख होत बनारसि दास ॥ २७ ॥

कथाः—एज नरंतःक्षेत्रमां गजपुरनगरें सुनंद एवे नामें कुलपुत्र रहे ठे. तिहां धर्मवंत प्राणी जिनदांसनी साथें तेने महा प्रीति ठे. एकदा ते बेहु मित्र वनमां गया, तिहां सुरचार्य समान धर्माचार्यने देखी नमस्कार क खे, तेणें दयामूल धर्मेनो उपदेश दीधो, ते उपदेश सांजली गुरुने कथुं के हुंमांस नक्षणनुं पञ्चस्काण तो करुं पण माहारथी महारो कुलाचार केम सूकाशे ? गुरुयें कथुं के धर्माचार खरो समजवो. धर्मेनी बेलायें कांइ आ लंबन न करथुं. ते सांजली सुनंदें तरत जीवदयाव्रत आदथुं. मांसनक्षण नो नियमं लीधो, सर्व जीव पोताना आत्मा सरखा जाणतो ठतो सुखें व्रत धाले ठे. एम करतां घणो काल थयो. एकदा डुर्जिह पडथुं, सर्वत्र धा न्य मोथुं अथुं, ते अवसरें सुनंदनी स्त्री कहेवा लागि के है स्वामी ! स्वकुटुं व पालवा माटें माठलां पकडी लइ आवो. तेने सुनंदें कथुं के हे जूंमी ! महारी आगल एवी वातज करवी नही. गमे तेवुं कष्ट प्राप्त थरो, तो पण हुं हिंसा आदरीश नही, तेनी स्त्रीयें कथुं के तुं मुहानिर्दयी ठो, कुटुंबने कष्ट करवाथी लोकमां अपयश थारो. एम कही तेनो सालो बलात्कारथी तेने माठलां पकडवा माटें लइ गयो. तिहां जाल नाखी तेमां माठलां आ व्यां, पण व्रत साचववा माटें ते पाठां पाणीमां नाखी दीधां, घरे खाली हा थें आब्यो. वली ब्रीजे दिवसें स्त्रीनी प्रेरणाथी गयो, ते दिवसें पण तेमज माठलां मेजी घेर आब्यो, ब्रीजे दिवसें स्त्रीनी प्रेरणाथी गयो पण तिहां माठलां पकडतां माठलांनी पांख जांगा, तेथी त्रास पाम्यो, पंठी सगांने कही अनशन करी मरण पामी राजगृही नगरीयें नरवर्मराजा राज्य करे ठे, तिहां मणीयार नामा शेठनी सुयशा नामें चार्या तेनी कूखें आवी सुनंद नो जीव पुत्रपणे उपनो. तेनुं दामन्नक एवुं नाम पाडथुं. ते आठ वर्षनो थयो, तेवारें शेठने घेर माहामारीनो उपडव थयो, तेथी घरना माणस सर्व मरण पाम्यां. आयुने योगें एक दामन्नक जीवतो रह्यो. राजायें तेने घेर चोकी राखी, दामन्नक कुधातुर थको घर घर चीख मागवा लाग्यो. एकदा

सागरपोत नामा व्यवहारीयाने तिहां नीख मागवां माटे आव्यो, एवामां ते व्यवहारीयाने घेर साधु व्होरवा आव्या, तेमां एक वडेरायें सामुद्रिक लक्षण जोइने कहुं के आ नीखारीए शेठना घरनो मालीक याज्ञे ? एवी रीतनी वाणी सागरशेठें जीतने अंतरें सांजली दुःखाकांत यइने विचारुं जे खुं म हारा घरनो ए धणी याज्ञे ? तो हवे हुं कोइक उपाय करीने एने मारी न खावुं. एटले महारी लक्ष्मी महारा पुत्र पौत्रादिक जोगवे ? एम विचारी कोइ क चांमालने धणुं इव्य आपवुं कबूल करीने कहुं के दामन्नकने मारी नाखजे.

ते चंमाल पण मोदकनी लालच देखाडी. ठगीने दामन्नकने बाहेर जंग लमां लइ गयो, पण तिहां ते मुग्ध बालने देखीने चंमाल मनमां चिंतववा लाग्यो के अरे आ बालकें केवो शेठनो अपराध कखो ठे के जेयकी शेठें मने आने मारवानो आदेश दीधो ! अथवा महारा जेवो बीजो महा पापी पण कोण हशे जे इव्यनी लालचें आवा बच्चने मारवानी कबुलात आपे. तो हवे ए काम करवुं महारे युक्त नथी ! एवो निश्चय करी बालकने कहुं के हे मूर्ख ! तुं इहांथी नाशी जा. जो इहां रहीश तो तुजने सागरपोत मारी नाखशे ! एवो नय देखाड्यो, तेथी दामन्नक नाशी गयो, केम के संसारमां जीवितव्य सर्वने वल्लन ठे ॥ यतः ॥ मरणसमं नहि जयं, दारिद्र्यं संमो प रिजवो नहि ॥ पंथसमा नहि जरा, खुहा समा वेयणा नहि ॥ १ ॥ चंमालें दामन्नकनी आंगली कापी नीसानी लेइ शेठने आवी दीधो. दामन्नक पण लोहीयें जरती आंगली लइ तिहांथी नागे, ते सागरपोतना गोकुलमांहे गयो. कर्मयोगें तिहां नंदगोकुलपति अपुत्रीयो हतो, तेणें तेने पोताने घरे पुत्र करी राख्यो. दामन्नक अनुक्रमें यौवनावस्था पाम्यो, शूरवीर ययो.

एकदा प्रस्तावें ते सागरश्रेष्ठी स्वगोकुलमांहे आव्यो, तिहां दामन्नकने दीगो, नंदगोकुलीयाने पूठयुं के ए कोण ठे ? ते जेटलुं वृत्तांत दामन्नकनुं जा एतो हतो तेटलुं तेणें सर्व कहुं; ते सांजली शेठ विचारवा लाग्यो के रखे ने साधु वचन अन्यथा न आय ! एम चिंतवी जेवो आव्यो तेवोज पाठो घेर जणी जवा लाग्यो, तेवारें नंद बोव्यो के तमें शीघ्रपणे केम जाउ ठो ? शेठें कहुं घरे काम ठे, नंदगोवालीयायें कहुं के महारा पुत्रने घेर मोकलो, ते तमारुं कार्य करी आवशे, ते सांजली शेठें कागल लखी आप्यो ने कहुं के ए कागल महारा पुत्रने आपजे. दामन्नक पण कागल लेइ चाव्यो. वाटें आ

वतां थाकी गयो, 'तेवारें गाम नजीक कामदेवना देहरामां जइ सूतो. एवा मां तेज शेवनी विषा एवे नामें पुत्री ठे, ते पण तिहांज कामदेवनी पूजा करवा आवी ठे. तेणें दामन्नक सूतेलो दीतो, अने तेना अंगरखानी कसैं कागल बांधेलो दीतो, तै लइने वांचवां मांमयो.' तेमां स्वस्तिश्री गोकुलात् समुद्रदत्तयो ग्यं सानंदं लिख्यते. ए दामन्नकने अपीत पाणीयें शीघ्र विष देजो एमां कांइ विमासण करशो नही. एवो कागल बांची कन्यार्यें विचाखुं जे महारो पिता का गल लखतां निश्चैथी एक कानो चूकी गयो ठे, केम के विषा महारुं नाम ठे ते स्थानकें विष देजो, एवुं जूलथी लखाइ गयुं ठे. पढी आंखनुं काजल काढी सलीयें करी कानो दइ विषने स्थानकें विषा करी पाठो कागल तेनी कसमां बांधीने कन्या पोताने घरे आवी. पाठलथी दामन्नक पण जाग्यो, ते चालतो चालतो अनुक्रमें शेवने घरे आव्यो, पुत्रने कागल दीधो, तेणें कागल बांची तत्काल महोत्सव पूर्वक पोतानी वहेन विषा तेने परणावी दीधी. केटलेकदिवसें सागरदत्त पण गोकुलथी घेर आव्यो. वात सांजली मनमां विषाद उपन्यो अने चिंतववा लाग्यो जे में खुं विचाखुं अने इहांखुं नीपनुं ॥ यतः ॥ अन्नं चिंतिज्ज्ञइ अन्नं दुइ, अन्न विटवइ अन्नं खाइ ॥ ऊचालु ते थिर थया, थिरवासो ते जाइ ॥ १ ॥ में लाजनें माटे मूल पण खोयो ! तथापि हजी कांइ उपाय तो करुं के जेम् ए विपत्ति पामे ? एम चिंतवी शेव वली चांमालने घेर गयो, अने कयुं के अरे पापी चांमाल ! आते तें खुं कयुं ? जे तें दामन्नकने जीवतो मूक्यो ? पण अद्यापि जो आटलुं काम करे तो जेटलुं इय तुं माग, तेटलुं हुं आपुं. तेवारें चांमल बोळ्यो के हे स्वामी ! तमें देखाडो, तेने हणुं. तमारी इत्ता सफल करुं ? शेवें संकेत कीधो के संध्यानी वेलायें हुं जेने मांतरने देहरे मोकलुं, तेने हणजे. एम कही घेर आवी शेव कहेंवा लाग्यो के अरे मूर्खो ! हजी सुधी तमें मांतरनी पूजा नथी कीधी ? काम तो पूजाथी सराडे चडे. ते सांजली पुष्पादिकें ठाब नरी मातर पूजवा माटें संध्या समयें जमाइने मोकळ्यो. तेने मार्गे जातां रस्तामां सालो मळ्यो, तेणें पोताना बनेवीने तिहांज उजो राख्यो, अने पोतें मातर पूजवा तेनी पासेंथी ठाब लइने गयो. ते जेटले देहरामांहे प्रवेश करे ठे, तेटले जे खंगिलें तेने खड्गें करी मारी नाख्यो, ते वखतें महोटो कोलाहल थयो. लोकें उलख्यो जे आ शेवनो पुत्र ठे. ते वात शेवें सांजली शेवने

हृदयस्फाट दुःख थयुं, लेखी मरण पाय्यो. पत्नी राजाना आदेशथी दामन्नक घरनो धणी थयो. पुण्यानुसारें लक्ष्मीवान् थयो, साते क्षेत्रें धन वा वरवा लाग्यो, अने त्रिवर्ग साधन करतो सुखमां रहे ठे.

एकदा कोइ एक जाटें आदीने दामन्नक आगल गार्था कही ते आ प्रमाणें:- तस्स न हवइ दुक्कं, कयावि जस्सडि निम्मंलं पुण्णं ॥ अस्सुध रत्तं दव्वं, जुंजइ अस्सो जणो जेण ॥ १ ॥ इति ॥ ए गाथा सांजली दामन्नकें ते जाटने त्रण लक्ष् इव्य आप्थुं, ते देखी लोकोने महोटो द्वेष उपज्यो. तारें राजायें तेडी पूठयुं के एटलुं महोटुं दान तें केमं दीधुं ? तेवारें राजा आगल सर्व पोतानी वातनी उत्पत्ति कही. ते सांजली राजायें दामन्नकने नगरओठ कख्यो. अनुक्रमें दामन्नक दयाधर्म आराधी देवलोकें गयो, माटें हे नव्यजीवो ! तमें दामन्नकनी पेटें दया दान द्यो. जेम सुखश्रेय पामो ॥ २८ ॥ इति जीवदया उधर दामन्नक कथा ॥

हवे चार श्लोकें करीने सत्यबोलवाना प्रभावने कहे ठे.

विश्वासायतनं विपत्तिदलनं देवैः कृताराधनम्,

मुक्तेः पथ्यदनं जलाग्निशमनं व्याघोरगस्तंजनम् ॥

श्रेयःसंवन्ननं समृद्धिजननं सौजन्यसंजीवनम्, कीर्तिः

केलिवनं प्रजावन्नवनं सत्यं वचः पावनम् ॥ २९ ॥

अर्थ:- हे नव्य जीवो ! तमो (सत्यं के०) सत्य. एवं अने प्रियकारी तथा हिनकारी एवं (वचः के०) वचनने बोलो. ए सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (विश्वासायतनं के०) विश्वासनुं आयतन एटले घर ठे. अर्थात् जे पुरुष सत्यवचन बोले ठे, ते जगतमां विश्वासपात्र थाय छे, वली केहवुं ठे ? तो के (विपत्तिदलनं के०) आपत्तिने नाश करनारुं ठे, अर्थात् जे पुरुष सत्यवक्ता होय, ते आपत्तिने पामे नहिं. वली ते केहवुं ठे ? तो के (देवैः के०) देवताउयें (कृताराधनं के०) कखुं ठे आराधन एटले सेवन जेनुं एवं ठे, अर्थात् सत्यवक्ता पुरुषनुं देवताउ पण सेवन करे ठे. तथा ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (मुक्तेः के०) मुक्ति जे सिद्धि तेना (पथ्य के०) मार्गने विपे (अदनं के०) संबल ठे, अर्थात् जेम कोइ पुरुष, ग्रामां तरें जाय, तेने रस्तामां जातुं वगैरे संबल जोइयें तेम मुक्तिमार्गमां जना

रने सत्यवाक्य तेज संबलसंमान जाणवुं. एटलेजे सत्यवक्ता थाय, तेने मुक्तिप्राप्ति थाय. वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (जलाग्निशमनं के०) जल अने अग्नि तेने उपशमन करनां ठे, अर्थात् सत्यवक्ता पुरुषने जल अग्निनो जय मटे. ठे. वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (व्याघ्रोरग स्तंजनं के०) व्याघ्र जे सिंह तथा उरग जे सर्प तेने (स्तंजनं के०) स्तंजन करनां ठे, अर्थात् सत्यवक्ता पुरुषं सिंह अने सर्प तेनो स्तंजनकारक थाय ठे. तथा वली ते सत्यवाक्य केहवुं ठे ? तो के (श्रेयः के०) कल्याण जे मोक्ष तेनुं (संवननं के०) वशीकरण ठे. अर्थात् सत्यबोलनार पुरुषने मोक्ष जे ठे, ते वश थाय ठे. वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (समृद्धिजननं के०) संपत्तिने उत्पन्न करनां ठे, अर्थात् सत्यवाणीवालाने संपत्ति स्वतः प्राप्त थाय ठे. वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (सौजन्य के०) सुजनपणानुं (संजीवनं के०) उत्पन्न करनां ठे, अर्थात् सत्य वक्ता पुरुषने सुजनता प्राप्त थाय ठे, वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (कीर्तिः के०) यशनुं (केलिवनं के०) क्रीडा करवानुं वन ठे. अर्थात् सत्य वक्ता पुरुष जे ठे, ते यशस्वी थाय ठे. वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (प्रभावजननं के०) प्रभाव जे महिमा तेनुं गृह्णे. अर्थात् सत्यवक्ता पुरुषनो महिमा पण अधिक होय ठे, वली ते सत्यवचन केहवुं ठे ? तो के (पावनं के०) पवित्र करनां ठे. अर्थात् सत्यवक्ता पुरुष, निरंतर पवित्र ज गणाय ठे. माटे ए सत्यवचन सर्वथा सर्व मनुष्योयें बोलवुं ॥ १९ ॥

टीकाः—अथ सत्यवचनस्य प्रभावं कथयति ॥ विश्वासायतनमित्यादि ॥ नो नव्याः सत्यं वचो हितं प्रियं वचनं वदंत्विति शेषः ॥ कथं नूतं सत्यं वचः ? विश्वासायतनं विश्वासस्य आयतनं स्थानं । पुनः कथं नूतं सत्यं वचः विपत्तिदलनं । विपत्तीनां आपदानां फेटकं । पुनः कथं देवैः सुरैः कृताराधनं । कृतं आराधनं सेवनं यस्य तत् । पुनः मुक्तेः सिद्धेः पथि मार्गे अदनं संबलं । तथा जलाग्निशमनं । जलाग्न्योपशामकं । पुनः व्याघ्रोरगस्तंजनं व्याघ्राणां सिंहानां उरगाणां सर्पाणां च स्तंजनकारकं । पुनः श्रेयसोमोक्षस्य कल्याणस्य वा संवननं वशीकरणं । पुनः समृद्धिजननं समृद्धीनां संपदां संपादकं । पुनः सौजन्यसंजीवनं सुजनतायाः संजीवनं समुत्पादकं ।

તથા કર્તિર્યશસઃ કેલિવર્ષં ક્રીડારામં । પુનઃ પ્રજાવંનવનં પ્રજાવસ્ય મહિ
મ્નોઽગૃહં । પુનઃ પાવનં પવિત્રકારકમિત્યર્થઃ ॥ ૨૯ ॥

જાણાકાવ્યઃ—ઠપ્પય ઠંદ ॥ ગુનનિવાસ વિશ્વાસ, વાસ દારિદ્ર દુઃખ સ્વ
મન ॥ દેવ આરાધન જોગ, મુગ્ધતિ મારગ મુખ મંમન ॥ સુજસ કેલિ આ
રામ, ધામ સજ્જન મન રંજન ॥ નાંગ વાઘ વંસિકરન, નીર પાવક જય
જંજન ॥ મહિમા નિધાન સંપતિ સદન, મંગલ નીતિ પુનીત મગ ॥ સુખ
રાસિ બનારસિ દાસ જનિ, સત્ય વચન જયવંત જગ ॥ ૨૯ ॥

॥ શિશ્વરિણીવૃત્તમ્ ॥ યશોયસ્માન્નસ્મીજવતિ વનવન્દે
રિવ વનમ્, નિદાનં દુઃખાનાં યદવનિરુદ્ધાણાં જલમિ
વ ॥ ન યત્ર સ્યાન્ન્યાયાતપ ઇવ તપઃસંયમકથા,
કથંચિત્તન્મિથ્યાવચનમન્નિધત્તે ન મતિમાન્ ॥ ૩૦ ॥

અર્થઃ—(મતિમાન્ કે૦) બુદ્ધિમાન્ પુરુષ, (કથંચિત્ કે૦) કોઈ વચન કષ્ટ
આવે ઠતે પણ (તન્મિથ્યાવચનં કે૦) તે મિથ્યાવચન એટલે અસત્ય વચન તેને
(નન્નિધત્તે કે૦) નહિં બોલે છે. તે કેમ નથી બોલતા ? તો કે (યસ્માત્
કે૦) જે મિથ્યાવચનથી (યશઃ કે૦) કીર્તિ, તે (નસ્મીજવતિ કે૦)
નસ્મ થાય છે, અર્થાત્ નાશ પામે છે. કેની પેઠે ? તો કે (વનવન્દેઃ કે૦)
દાવાગ્નિથી (વનમિવ કે૦) વનજ જેમ. અર્થાત્ દનાગ્નિ થી જેમ વન
દાહ પામે છે તેમ મિથ્યાવચનથી કીર્તિ નાશ પામે છે. વળી તે મતિમાન્
પુરુષ ક્યારે પણ કેમ મિથ્યા વાક્ય નથી બોલતા ? તો કે (યત્ કે૦) જે મિ
થ્યાવચન (દુઃખાનાં કે૦) દુઃખોનું (નિદાનં કે૦) કારણ છે, કેની પેઠે ?
તો કે (અવનિરુદ્ધાણાં કે૦) વૃદ્ધોનું (જલમિવ કે૦) જલ જેમ કારણ છે.
અર્થાત્ જેમ વૃદ્ધોનું કારણ જલ છે તેમ દુઃખોનું કારણ અસત્યજ છે. વળી
તે મતિમાન્ પુરુષ ક્યારે પણ કેમ મિથ્યાવાક્ય નથી બોલતા ? તો કે (યત્ર
કે૦) જે મિથ્યાવચનને વિષે (તપઃસંયમકથા કે૦) તપની અને ચારિત્રની
કથા પણ (ન કે૦) નહિ (સ્યાત્ કે૦) હોય. કેની પેઠે ? તો કે (આતપે
કે૦) સૂર્યના તડકાને વિષે (ઠાયાંશ્વ કે૦) ઠાયા જે છે તેજ જેમ. અર્થાત્
અસત્યવાક્યથી આ શ્લોકમાં કહેલાં કૌત્યાદિકનો નાશ થાય છે કેની

पतें ? तो के आ श्लोकंमां. कहेला वनाभि वगैरेनी पतें जाणवुं. माटें हे न व्यजनो ! सत्यज बोलवुं, परंतु असत्य नज बोलवुं ॥ ३० ॥

टीका:—यशोयस्मादिति ॥ मतिमान् बुद्धिमान् पुमान् कयंचित् कष्टेऽपि स्मृति तत् मिथ्यावचनं असत्यवचनं न अजिथत्ते न जल्पति। तत् किं ? यस्मा न्मिथ्यावचनाद्यशः कीर्तिर्जस्मीजवति विनश्यति । कस्मात् किमिव ? वन वन्देर्दावाग्नेर्वनमिव यथा दावानलस्त वनं जस्मीजवति। तथा पुनर्यन्मिथ्या वचनं दुःखानां निदानं कारणं । केषां किमिव ? अवनिरुहाणां वृक्षाणां कारणं जलमिव । यथा जलं वृक्षाणां कारणं तथा पुनर्यत्र मिथ्यावचने त पःसंयमकथा तपश्चारित्रयोर्वार्त्ताऽपि न । कस्मिन्न केव ? आतपे सूर्यातपे ह्याया इव यथाऽतपे ह्याया न स्यात् तथा ॥ ३० ॥

जापाकाव्यः—कवित्त मात्रा० ॥ जोज समान करै निज कीरति, ज्यों वन अगनि दहै वन सोइ ॥ जाके संग अनेक दुःख उपजत, वढे विरख ज्यों सींचत तोइ ॥ जामें धरमकथा नहिं सुनियत, ज्यों रविबीच ठांह न हिं होइ ॥ सो मिथ्यात वचन वानारसि, गहत म ताहि विचबन कोइ ३०

• वंशस्थवृत्तम् ॥ असंत्यमप्रत्ययमूलकारणम्, कुवा
सनासन्न समृद्धिवारणम् ॥ विपन्निदामं परवंच
नोर्जितम्, कृतापराधं कृतिनिर्विवर्जितम् ॥ ३१ ॥

अर्थ:—(कृतिनिः के०) पंक्ति तो जे तेमणें (असत्य के०) असत्य बोलवुं ते (विवर्जित के०) त्याग करेवुं ठे. ते शा माटें त्याग करेवुं ठे ? तो के ते असत्य वाक्य जेठे ते (अप्रत्यय के०) अविश्वास तेनुं (मूलकारण के०) मूलकारण ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (कुवासना के०) माठी वासना जे पापबुद्धि तेनुं (सन्न के०) घर ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (समृद्धि के०) लक्ष्मी तेने (वारण. के०) वारनारं ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (विपन्निदानं के०) कष्टनुं करनां ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (परवंचनोर्जित के०) अन्यजनने उगवामां अति बलवान् ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (कृतापराध के०) कस्यो ठे अपराध जेणें एवुं ठे ? ते माटे सुज्ञजनोयें अति निंद्य एवुं असत्य वाक्य बोलवुं नहिं ॥ ३१ ॥

टीका:—पुनरसत्यवचनस्य दोषानाह ॥ असत्यमिति ॥ इति कारणात् कृति

જિ: પંમિતૈ: અસત્યં કૂટં વિશેષેણ વર્જિતં પરિહૃતં । યતોઽસત્યં અપ્રત્યયમૂલકા
રણં અવિશ્વાસસ્ય મૂલકે હેતુઃ । પુનઃ કુવાસનાયાઃ પાપબુદ્ધેઃ સદ્મ ગૃહં । પુનઃ
સમૃદ્ધિવારણં સમૃદ્ધેર્લક્ષ્મ્યાઃ વારણં નિરાકરણં । પુનર્વિપન્નિદાનં વિપદાં ક
ષ્ટાનાં નિદાનં કારણં । પુનઃ પરવંચનોર્જિત પરેષાં વંચને વિપ્રતારણે ઝર્જિતં
બલિષ્ઠં । પુનઃ કૃતાપરાધં કૃતાગસં કૃતોઽપરાધોયૈનઅસત્યેન તત્કૃતાપરાધં અ
ત એવ અસત્યવચનં કૃતિનિઃપંમિતૈર્ન વક્તવ્યં ॥ ૩૧ ॥

નાષાકાવ્યઃ—રોડકહંદ ॥ કુમતિ કુરીતિ નિવાસ, પ્રીતિ પરતીતિ નિવારન
॥ રિદિ સિદિ સુખહરન, વિપતિ દારિદ્ર ડુઃખ કારન ॥ પરવંચનિ ંતપત્તિ, સહ
જ અપરાધ કુલહન ॥ સોયહ મિથ્યાતવચન, નહિ આદરત વિચહન ॥ ૩૧ ॥

વલી પણ સત્યવચનનો પ્રજાવ કહે છે.

શાર્દૂલ વિક્રીડિતવૃત્તમ્ ॥ તસ્યાઽગ્નિર્જલમર્ણવઃ સ્થલમરિર્મિત્રં
સુરાઃ કિંકરાઃ, કાંતારં નગરં ગિરિર્ગૃહમહિર્માલ્યં મૃગાર્મૃગઃ ॥
પાતાલં બિલમસ્ત્રમુત્પલદલં વ્યાલઃ શૃગાલો વિપમ્, પીયૂષં વિ
પમં સમં ચ વચનં સત્યાંચિતં વક્તિ યઃ ॥૩૨॥ અનૃતપ્રક્રમઃ ॥ ૬॥

અર્થઃ— (યઃ કે૦) જે પુરુષ, (સત્યાંચિતં કે૦). સત્યયુક્ત એવું (વચ
નં) વચન જે તેને (વક્તિ કે૦) બોલે છે, (તસ્ય કે૦) તે પુરુષને (અ
ગ્નિઃ કે૦) અગ્નિ જે છે, તે (જલં કે૦) જલ સરસ્વો થાય છે. વલી તે પુરુષને
(અર્ણવઃ કે૦) સમુદ્ર, તે (સ્થલં કે૦) દ્વીપ થાય છે. વલી તે પુરુષને
(અરિઃ કે૦) શત્રુ તે (મિત્રં કે૦) મિત્રતુલ્ય થાય છે. તથા તે પુરુષને
(સુરાઃ કે૦) દેવતાઓ તે (કિંકરાઃ કે૦) કિંકર તુલ્ય થાય છે. વલી તે
પુરુષને (કાંતારં કે૦) વન તે (નગરં કે૦) નગર તુલ્ય થાય છે. વલી તે પુરુ
ષને (ગિરિઃ કે૦) પર્વત, તે (ગૃહં કે૦) ઘર સમાન થાય છે. વલી તે પુરુ
ષને (અહિઃ કે૦) સર્પ, (માલ્યં કે૦) પુષ્પમાલા તુલ્ય થાય છે. વલી તે પુરુષને
(મૃગારિઃ કે૦) મૃગનો અરિ જે સિંહ તે (મૃગઃ કે૦) હરિણ સમાન થાય
છે. તથા તે પુરુષને (પાતાલં કે૦) રસાતલ, તે (બિલં કે૦) બિડ તુલ્ય
થાય છે. વલી તે પુરુષને (અસ્ત્રં કે૦) અસ્ત્ર તે, (ઉત્પલદલં કે૦) કમલપત્ર સ
માન થાય છે. વલી તે પુરુષને (વ્યાલઃ કે૦) મદોન્મત્ત હસ્તી તે (શૃગા
લઃ કે૦) શીયાલ જેવો થાય છે. વલી તે પુરુષને (વિષં કે૦) વિષ તે

(पीयूषं के०) अमृतंतुल्यं थायं ते. तथा ते पुरुषने (विषमं के०) विषम स्थानकं ते (समं के०) सरखुं थायं ते. (च के०) चकार पादपूर्णार्थं ते. एतले आ श्लोकमां जाव एतलोज ते के सत्यवक्ता पुरुषने सर्व सुखरूप थायं ते, माटे सत्यजे बोलवुं ॥३१॥ आ ठंडुं मिथ्यावचन प्रकरणं संपूर्णं थयुं ॥

टीकाः—अथ सत्यप्रज्ञावं दर्शयति ॥ तस्याग्निरिति ॥ यः पुमान् सत्यांचि तं सत्ययुक्तं वचो वचनं वक्ति ब्रूते । तस्य पुंसोऽग्निर्वह्निः सत्यप्रज्ञावाङ्मनः । तथाऽर्णवः समुद्रः स्थलं स्यात् । तथा अरिः शत्रुर्मित्रं स्यात् । पुनः सुराः देवाः किंकराः सेवका आदेशकारिणः स्युः । पुनः कांतारमरणं नगरं स्यात् । तथा गिरिः पर्वतो गृहं स्यात् । पुनरहिः सप्पर्णमाव्यं स्रक् स्यात् । तथा मृगारिः सिंहो मृगो हरिण इव स्यात् । तथा पातालं रसातलं बिलं बिलरूपं स्यात् । तथाऽश्वं शस्त्रं उत्पलदलं कमलपत्रसदृशं स्यात् । तथा व्यालो दुष्ट गजः शृगाल इव स्यात् । पुनर्विषं हालां हलं पीयूषं अमृतं स्यात् । तथा विषमं संकटं स्थानं संपदूषं स्यात् सत्यप्रज्ञावतः । अतः सत्यं वक्तव्यं अत्र वसु राज्ञः क्षीरकदंबकोपाध्यायपुत्रपर्वतकनारदयोर्दृष्टान्तः ॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्तिना ॥ सूरिण्य विहितायां तु, मिथ्यावचनप्रक्रमः ॥३१॥ इति षष्ठो मिथ्यावचनप्रक्रमः ॥ ६ ॥

जाषाकाव्यः—सवैयां इकतीस ॥ पावकतें जल होइ वारिधितें थल होइ, शस्त्रतें कमल होइ ग्राम होइ वनतें ॥ कांतार नगर होइ पर्वततें घर होइ, वासवतें दास होइ हेतू डरजनतें ॥ सिंहतें कुरंग होइ व्याल स्याल अंग होइ, विषतें पीयूष होइ माला अहि फनतें ॥ विषमतें समहोइ संकट न व्यापै कोइ, एते गुन होइ सत्यवादी दरसनतें ॥ ३१ ॥

कथाः—शुक्तिमती नगरीयें अजिचंड नामा राजा तेनो वसु नामें पुत्र ते, ते न्हाणपण्थी सत्यवचननो बोलनार ते, ते नगरीमां क्षीरकदंबक उपाध्याय सर्व शास्त्रनो जाण ते, तेनो पुत्र पर्वतक नामें ते, ते स्वजावें कुटिलाशयवालो ते, एक पर्वतक बीजो वसुराजा अने त्रीजो नारद ए त्रणे क्षीरकदंबक उपाध्यायपासैं जणे ते. अन्यदा ते त्रणेशिष्य अगासीमां सूता ते उपाध्याय अगासीमां बेठो जागे ते एवामां आकाशमार्गें वे चारण मुनियो वातो करता चाल्या जाय ते, तेमांथी एक मुनि बोळ्यो के आ त्रणमां वे तो नरकगामी ते, अने एक स्वर्गगामी ते. ए वाणी सांजली उपाध्याय उद्दे

ग पाम्या. पढी कोण स्तर्गगामी अने कोण नरकगामी ठे ? तेनी परी ह्वा करवा माटें जूदा जूदा लोटना त्रण कुर्कुट बनावीने त्रणे शिष्यने दीधा, अने कहुं के जिहां कोइ देखे नहिं, तिहां एने हणी आवजो. तेमां वसुराजा अने पर्वतक ए वे जंण तो जंगलमां जइ कोइ एकांत ज ग्यायें कुकडानो विनाश करीने आव्या, अने नारदें तो घणा स्थानक जोयां पण क्यांहि कोइ न देखे एवुं स्थानक दीतुं नहिं. तेवारें कुकडाने पाठो आय्यो. उपाध्यायें पूठयुं के केम पाठो लाव्यो? तेवरें नारद बोव्यो के देव, दानव, निगोद अथवा ज्ञानी जिहां तिहां देखी रह्या ठे तेमज महारो आत्मा पण देखतो हतो, माटें शी रीतें तमारी आज्ञानो जंग करी एनो विनाश करुं ! ते सांजली उपाध्यायें चिंतव्युं के ए स्वर्गगामी ठे अने पहेला वे नरकगामी-ठे. अनुक्रमें उपाध्याय आयुष्य पूर्ण करी देवलोकें गया. पढी तेने पाटें पर्वतक वेठो अने वसुने राज्य मव्युं, नारद पोतानें घैर गयो.

एकदा एक आह्नेडीयें वनमां जइ कोइ मृगनी उपर बाण नाख्यो, आगल जइ जोयुं तो मृगने स्थानकें स्फाटिकनी शिला दिठी, तेणें राजाने आवी कहुं के तरत राजायें ते शिला ठानी मगावी, पीठिका मंमावी, उपर सिंहासन थापी पोतें वेसवा मांमयुं, लोक सर्व जाणवा लाग्या के वसुराजा सत्यवचनने बलें करी अधर बेसे ठे, तेथी सिमाडीया राजा प्रमुख सेवामां रह्या, महोटी प्रतिष्ठावंत सत्यवादी एवो वसुराजा कहेवाण्ठे.

एकदा पर्वतकने मलवा माटें नारद कोइ ग्रामांतरथी तिहां आव्यो, पोतपोतामां मलीने वेठा, ते समयें शिष्यने जणावतां अज शब्दनो अर्थ ठागनो होम करवो एवो पर्वतें कह्यो, तेवारें नारद बोव्यो के गुरुयें तो आप एने जणावतां अज शब्दनो अर्थ त्रण वर्षनी जूनी ब्रीहिकही ठे, तो तमें अज शब्दनो अर्थ ठाग केम कहो ठे? पर्वतें ना कही. एम पोत पोतामां विवाद करतां जे थोटो ठरे, तेनी जीज ठेदा नाखवी. एवी प्रतिज्ञा करी. ते वखत पर्वतकनी मातायें जाण्युं जे नारद कहे ठे, ते वात खरी ठे माटे हुं जइ वसुराजानी पासें थीपुत्रनिह्वा मागी लेवूं. कारण के साह्नी दाखल बे जण वसुराजा पासें जवा ना ठे, एवुं विचारी वसुराजा पासें जइने कालावाला कीधा, अनुक्रमें ते बेहु जण वाद करतां वसुराजा पासें अर्थ पूठवा आव्या. राजायें पण मिश्र वचन बोलीने कहुं के अज शब्दनो अर्थ बोकडो पण थाय ठे, अने चेदांतरें ब्रीहि

पण थायठे. एवुं साजलातांज तत्कण देवतायें बाटुप्रहारें करी वसुराजाने सिंहासनथी नीचें पाडी मारी नाख्यो, विपत्ति पामी मंरीने नरकें गयो. पा ठल पर्वत पण आयु पूर्ण थये नरकें गयो. नारद शील पाळी सत्यवचनना प्रजावें देवलोके गयो. ए सत्यवचन उपर वसुराजानो दृष्टांत कह्यो ॥ ३२ ॥

• हवे, अदत्तादान व्रत कहे ठे.

मालिनीवृत्तम् ॥ तमज्जिलपति सिद्धिस्तं वृणीते समृद्धि, स्त
मजिसरति कीर्तिर्मुच्यते तं ज्वार्तिः ॥ स्पृहयति सुगतिस्तं ने
हृते दुर्गतिस्तम्, परिहरति विपत्तं योन गृह्णात्यदत्तम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—(यः के०) जे पुरुष, (अदत्तं के०) नदीधेळुं एवुं जे पारकुं वित्त तेने (न गृह्णाति के०) न ग्रहण करे ठे, (तं के०) ते पुरुषने (सिद्धिः के०) मुक्ति, (अजिलपति के०) इच्छा करे ठे. वली (तं के०) ते पुरुषने (समृद्धिः के०) चक्रित्वादि संपत्ति ते (वृणीते के०) वरे ठे. तथा (तं के०) ते पुरुषप्रत्ये (कीर्तिः के०) यश ते (अजिसरति के०) आवे ठे. तथा वली (तं के०) ते पुरुषने (ज्वार्तिः के०) संसारव्यथा (मुच्यते के०) मूके ठे. एटले त्याग करे ठे. तथा (सुगतिः के०) देवमनुष्यरूपगति, ते (तं के०) ते पुरुषने (स्पृहयति के०) स्पृहा करे ठे. एटले वांछा करे ठे. तथा (दुर्गतिः के०) नरकतिर्यगादिक गति (तं के०) ते पुरुषने (नेहृते के०) नथी जोती. तथा (विपत्तं के०) आपत्ति ते (तं के०) ते पुरुषने (परिहरति के०) त्याग करे ठे. अर्थात् अदत्त वस्तुने जे जीव ग्रहण करतो नथी, तेने सर्वसुख प्राप्त थायठे ॥ ३३ ॥

टीकाः—अथादत्तादानव्रतमाह ॥ तमजीति ॥ यः पुमान् अदत्तं अवितीर्णप्रस्ता वात् परवित्तं किंचिद्वास्तु वा न गृह्णाति तं पुरुषं सिद्धिर्मुक्तिरजिलपति वांछति । पुनस्तं समृद्धिश्चक्रित्वादि संपत्तं वृणीते । तथा कीर्तिर्यशस्तं अजिसरति प्रत्या गच्छति । ज्वार्तिः संसारपीडा तं मुच्यते त्यजति । तथा सुगतिर्देवमनुष्यरूपा तं स्पृहयति वांछति । तथा दुर्गतिर्नरकतिर्यग्रूपा तं पुरुषं नेहृते न पश्यति वं विपद् आपद् तं परिहरति त्यजति ॥ तं कं? यो अदत्तं न गृह्णाति ॥ ३३ ॥

जाषाकाव्यः—रोडकबंद ॥ ताहि रिद्धि अनुसरे, सिद्धि अनिलाष धरे मन ॥ विपति संग परिहरे, जगतविस्तरे सुजसुधन ॥ जव आरति तिहिं तजै, कुगति वंठे न एकठिन ॥ सो सुरसंपति लहे, गहै नहिं जो अदत्त धन ॥ ३३ ॥

वली पण अदत्तादानना परम गुणो कहे ठे.

शिखरिणीवृत्तम् ॥ अदत्तं नादत्ते कृतसुकृतकामः किमपि यः शुचश्रेणिस्तस्मिन् वसति कलहंसीव कमले ॥ विपत्तस्माद्दूरं व्रजति रजनीव्वांबरमणे, विनीतं विद्येव त्रिदिवशिवलक्ष्मीर्नजति तम् ॥ ३४ ॥

अर्थः— (यः के०) जे पुरुष, (कृतसुकृतकामः के०) कस्यो ठे सुकृत विषे अनिलाष जेणें एवो ठतो (किमपि के०) कांहींपण (अदत्तं के०) न दीधेला एवा पदार्थने (नादत्ते के०) न ग्रहण करे ठे, (तस्मिन् के०) ते पुरुषने विषे (शुचश्रेणिः के०) कल्याणनी पंक्ति (वसति के०) वसे ठे, केनी पठें? तो के (कमले के०) कमलने विषे (कलहंसीव के०) राजहंसीनी पठें रहे ठे. वली (तस्मात् के०) ते पुरुषथकी (विपत् के०) विपत्ति यो ते (दूरं के०) दूरने विषे (व्रजति के०) जाय ठे केनी पठें? तो के (अंबरमणेः के०) सूर्यथकी (रजनीव के०) रात्रिज जेम नाश पामे ठे तेम. अर्थात् जेम रात्रि सूर्यथकी नाश पामे ठे तेम जाणवुं. तथा (तं के०) ते पुरुषने (त्रिदिवशिवलक्ष्मीः के०) स्वर्गापवर्गनी लक्ष्मी जे ठे, ते (नजति के०) सेवे ठे: केनी पठें? तो के (विनीतं के०) नम्रपुरुषने (विद्येव के०) विद्याज जेम आवें ठे, अर्थात् विद्या जेम विनयसंपन्न पुरुषने प्राप्त थाय ठे, तेम स्वर्गापवर्गनी लक्ष्मी पण ते पुरुषने प्राप्त थाय ठे ॥ ३४ ॥

टीकाः—नूयोप्यदत्तादानस्य परमगुणानाह ॥ अदत्तमिति ॥ यः पुमान् कृतः सुकृते पुण्येऽनिलापो येन ईदृशः सन् अदत्तं परकीयं किमपि वस्तु न आदत्ते न गृह्णाति तस्मिन् पुंसि शुचश्रेणिः कल्याणपरंपरा वसति निवासं करोति । कस्मिन् केव ? कमले कलहंसीव । यथा कमले राजहंसी वसति तथा । पुनस्तस्मात् पुरुषात् विपत् कष्टं दूरं व्रजति दूरे याति कस्मात् केव ? अंबरमणैः सूर्यात् रजनीव । यथा सूर्यादरात्रिर्दूरे व्रजति तथा । पुनस्त्रिदिवशिवयोः स्वर्गापवर्गयोर्लक्ष्मीः श्रीस्तं नजति सेवते । कं केव ? विनीतं विद्येव यथा विद्या विनीतं विनयान्वितं पुरुषं नजति विद्या आगच्छति तथा ॥ ३४ ॥

जाषाकाव्यः—कवित्त. मात्रा० ॥ ताकों मिलें देवपद शिवपद, ज्यों वि

द्याधन लहै विनीत ॥ तामें आइ रहै शुच पंकति, ज्यों कलहंस कमल सो
नीत ॥ ताहि विलोकि डुरै डुख दारिद, ज्यों रवि आंगम रयनि वितीत ॥
जो अदत्त धन तजत बनारसि, पुन्नवंत सो पुरुष पुनीत ॥ ३४ ॥
हवे जे बुद्धिमान् पुरुष अदत्तनो त्याग करे ठे, ते पण कहैं ठे.

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥ यन्निर्वर्तितकीर्त्तिधर्मनिधनं स
र्वांगसां साधनम्, प्रोन्मीलद्वधबंधनं विरंचितक्लिष्टाशयो
दोधनम् ॥ दौर्गत्यैकनिबंधनं कृतसुगत्याश्लेषसंरोधनम्,
प्रोत्सर्पत्प्रधनं जिघृक्षति न तद्दीमानदत्तं धनम् ॥ ३५ ॥

अर्थः— (धीमान् के०) विद्वान् पुरुष, (तत् के०) ते (अदत्तं के०) पर
कीय (धनं के०) वस्तु जे तेने (नजिघृक्षति के०) ग्रहण कस्वाने इच्छता नथी. ते
केवुं अदत्तं ठे ? तो के (यत् के०) जे (निर्वर्तित के०) कथुं ठे (कीर्त्तिधर्म
निधनं के०) कीर्त्ति, अने धर्मनो नाश जेणें एवुं ठे. वली (सर्वांगसां
के०) सर्वअपराधोनुं (साधनं के०) साधन एदले हेतुरूप ठे. वली (प्रो
न्मीलत् के०) प्रगट ठे (द्वधबंधनं के०) द्वध जे लाकडी. वगेरेथी ताडन
तथा बंधन जे रज्ज्वादिकथी बंधन ते जेनेविषे. वली केवुं ठे ? तो के
(विरंचित के०) कथुं ठे (क्लिष्टाशय के०) दुष्ट अंतःकरणनुं (उद्वो
धनं के०) प्रगटपणुं जेणें अर्थात् दुष्टविचारनुं करवावावुं ठे. वली ते
केहवुं ठे ? तो के (दौर्गत्य के०) दुर्गतिपणुं तेनुं (एकनिबंधनं के०)
अद्वितीय कारणचूत ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (कृत के०) करेवुं ठे
(सुगति के०) सारी गति तेनुं जे (आश्लेष के०) मलवुं तेनुं (संरोधनं के०)
निवारण जेणें एवुं ठे. वली केहवुं ठे ? तो के (प्रोत्सर्पत् के०) प्रसरतुं
ठे (प्रधनं के०) मरण जे थकी एवुं ठे. अर्थात् एतादृश दुःखकारि जे
अदत्त तेनी पंढितो इच्छा करता नथी ॥ ३५ ॥

टीकाः— व्यतिरेकेणाह ॥ यन्निर्वर्तितेति ॥ धीमान् विद्वान् पुमान् तत्
अदत्तं धनं परकीयं वस्तु न जिघृक्षति ग्रहीतुं नेच्छति. तत् किं ? यत्
अदत्तं निर्वर्तितकीर्त्तिधर्मनिधनं स्यात् निर्वर्तितं कृतं कीर्त्तिधर्मयोर्नि
धनं विनाशो येन तत् । तथा सर्वांगसां साधनं सर्वाणि च तानि आगां
सिच सर्वांगांसि तेषां सर्वापराधानां साधनं हेतु स्यात् । पुनः प्रोन्मीलद्वध

બંધનં વધો લકુટાદિતાડસં બંધન રજ્જ્વાદિનાં બંધનં પ્રોન્મીલંતિ પ્રકટીજ
વંતિ વધબંધનાનિ યત્ર તં । પુનર્વિરચિતક્ષિપ્તાશયસ્ય હૃષ્ટાનિપ્રાયસ્ય ઉદ્ધો
ધનં પ્રકટનં યેન તત્ । પુનર્દૌર્ગત્યૈકનિબંધનં દૌર્ગત્યસ્ય દારિદ્ર્યસ્ય એકં અદ્વિ
તીયં નિબંધનં કારણં । પુનઃ કૃત્સુગત્યાશ્લેષસ્ત્રોધનં કૃત્તં સુગતેરાશ્લેષસ્ય
આલિંગનસ્ય સંરોધનં નિવારણં યેન તત્ । પુનઃ પ્રોત્સર્પ્ત પ્રથનં પ્રોત્સર્પ્ત
પ્રસરત્ પ્રથનં મરણં યસ્માત્ તંતથા । ईदृशं अदत्तं धीमान् न जिघृक्षति॥૩૫॥

જાપાકાવ્ય:-મરહઠા ઠંદ ॥ જો કીરતિ ગોપૈ, ધરમ વિલોપૈ, કરૈ મહા
અપરાધ ॥ જો શુન ગતિ તોરૈ, દુરગતિ લોરૈ, જોરૈ યુદ્ધ ઉપાધિ ॥ જો
સંકટ આનૈ, દુરમતિ ઠાનૈ, વધ બંધનકો ગેહ ॥ સબ ઝગુન મંમિત, ગહે ન
પંમિત, સો અદત્ત ધન એહ ॥ ૩૫ ॥

વલી પણ અદત્તના દોષો કહે છે.

॥ હરિણીવૃત્તમ્ ॥ પરજનમનઃપીડાક્રીડાવનં વધજ્ઞા
વના, જવન્નમવનિવ્યાપિવ્યાપદ્વજ્ઞતાઘનમંમલમ્ ॥ કુગ
તિગમને માર્ગઃ સ્વર્ગાપવર્ગપુરાર્ગલમ્, નિયતમનુપાદેયં
સ્તેયં નૃણાં હિતકાંક્ષિણામ્ ॥૩૬॥ ઇતિસ્તેયપ્રક્રમઃ ॥૭॥

અર્થ:- (નિયતં કે०) નિશ્ચયે (હિતકાંક્ષિણાં કે०) હિતની વાંઠાના
કરનારા એવા (નૃણાં કે०) પુરુષોને (સ્તેયં કે०) ચૌર્ય એટલી ચોરીનું
કર્મ તે (અનુપાદેયં કે०) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય નથી, તે અદત્ત કેહવું છે ?
તો કે (પરજનમનઃ કે०) અન્યજનોનાં મન જે ચિત્ત તેમની (પીડા કે०) વા
ધા તેમનું (ક્રીડાવનં કે०) રમણ કરવાનું ઉદ્યાન છે. વલી (વધજ્ઞાવના
કે०) હિંસાની જે જાવના એટલે ચિંતવન તેનું (જવનં કે०) ઘર છે. વ
લી (અવનિ કે०) પૃથ્વી તેને વિષે (વ્યાપિ કે०) વ્યાપી રહેલી એવી જે
(વ્યાપત્ કે०) આપત્તિયો તેજ (લતા કે०) લતાઝ જે વહ્નીયો, તેનું (ઘન
મંમલં કે०) મેઘમંમલરૂપ છે. વલી (કુગતિગમને કે०) માઠી ગતિને વિ
ષે ગમન કરવાનો (માર્ગઃ કે०) માર્ગ છે. વલી (સ્વર્ગાપવર્ગપુર કે०) સ્વર્ગ
અને મોહ તેરૂપ જે નગર તેને (અર્ગલં કે०) જોગલ સરખું છે. માટે આ
શ્લોકનો જાવાર્થ એ છે જે દુઃખદાયક એવું જે ચૌર્ય તેનો સર્વથા સર્વ જનોયે
ત્યાગ કરવો ॥ ૩૬ ॥ આ સાતમો ચૌર્યપ્રક્રમ થયો ॥ ૭ ॥

टीकाः— पुनरदत्तदोषमाह ॥ परजनेति ॥ नित्यं निश्चितं हितकांक्षि
 णां हितवांछितां नृणां पुरुषाणां स्तेयं चौर्यं अनुपादेयं अग्राह्यं नव
 ति अदत्तं अग्रहणायं स्यात् । किंनूतं अदत्तं ? परे च ते जनाश्च तेषां
 मृनांसि चित्तानि तेषां पीडा बाधा तस्याः क्रीडावनं रमणायोद्यानं ।
 पुनः वधजावनानवनं वधस्य हिंसायाः जावना चिंतनं तस्याः गृहं ।
 पुनः अवनिव्यापिव्यापन्नताघनमंमलं अवन्या व्यापिनी प्रसरणशीला या
 व्यापत् आपत् सैव लता वल्ली तरुणाः घनमंमलं मेघपटलं । पुनः कुमति
 गमने मार्गो अध्वा । पुनः स्वर्गापवर्गपुरार्गलं स्वर्गापवर्गावेव देवलो
 कमोक्षावेव पुरं नगरं तत्र अर्गला परिधः ॥ ईदृशं स्तेयं हितकांक्षिणां नृणां
 अग्राह्यं स्यात् ॥ ३६ ॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, टीकायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनि
 विविहितायां तु, संपूर्णः स्तेयप्रक्रमः ॥ ७ ॥ इति सप्तमं स्तेयप्रक्रमः ॥ ७ ॥

नाषाकाव्यः—कवित्त मात्रात्मकं ॥ जो परजैन संताप केलिवन, जो वध
 बंध कुबुद्धि निवास ॥ जो जग विपति वेलि घनमंमल, जो डुरगति मारग
 परगास ॥ जो सुरलोक बार दिठ अर्गल, जो अपहरन मुगति सुखवास ॥
 जो अदत्त धन तजत साधु जन, निज हित हैत बनारसि दास ॥ ३६ ॥

कथाः— एज नरतक्षेत्रमांहे वाणारसी नगरीयें माहाविख्यात पराक्रम
 नो धणी जितशत्रु राजा राज्य जोगवे ठे, तिहां एकं धनदत्तनामें व्यवहा
 री अत्यंत धनवंत रहे ठे. तेनी धनश्री नामें स्त्री ठे, तेनो पुत्र नागदत्त करी
 ने ठे, ते गुणरूप रत्ननो जंमार ठे, तेना हृदयरूप सरोवरमांहे राजहंसनीपे
 ठें दया रमे ठे. हवे ते नगरमां बीजो कोइ प्रियमित्र एवे नामें व्यवहा
 रीयो वसे ठे, ते सौजाग्यसुंदर चातुर्यकलासागर ठे, तेने नागवसु एवे
 नामें पुत्री ठे. एकदा नागदत्त देवगृहमांहे देव वांदतो हतो, तेने नागवसु
 कन्यायें दीठो, तेवारें विचाखुं जे पुरंदर समान ए पुरुष कोण हरो ? एवा
 कंदर्पावतार नत्तारि विना स्त्रीनुं यौवन बकरीना गलाना स्तननी पेटें निः
 फल जाणवुं, माटें महारे तो ब्या नवें एहज नत्तारि करवो, नही कां चारित्र
 छेवुं, पण बीजो नत्तारि न करवो ! एम चिंतवी नागवसु कन्या पोताने घेर
 आवी पण कोइ स्थानकें रति पामे नही, जोजन निडा मूकीने रात्रि दि
 वस नागदत्तनुंज ध्यान कख्या करे. एही पुत्रीनी अवस्था जोइने तेना मा
 ता पितायें बलात्कारथी वारं वार पूठयुं, तेवारें तेनी सज्जन सखीयें कह्युं

जे ए नागदत्तनी प्रार्थना करे ठे. पितायें पुत्रीमो जाव जाणी नागदत्तने घेर जइ विवाह मेलववानी वात करीने कहुं के सरखे सरखी जोडी ठे माटें बेहु जन्म सफल करे, ए युक्त ठे. नागदत्तना पितायें मान्युं, परंतु नाग दत्ते ते वात सांजलीने पिताने काखो अने कहुं के स्वामी ! महारुं सगपण करशो नही, हुं तो चारित्र लइश. ए संसार असार ठे माटे विषयसुखथी सखुं ! कन्यायें ते वचन सांजव्युं अने ते कन्या तो मन वचनथी एनी उप रज मोहित थयेली ठे ॥ यतः ॥ संसारे ते नरा धन्या, ये मोहे नैव मो हिताः ॥ मोहमोहितचित्तानां, न जने न वने रतिः ॥ १ ॥

एकदा ते कन्याने मार्गे जाती कोटवालें देखीने तेना पिता पासेंथी मा गणी करी. तेवारें पितायें कहुं के ए कन्या नागदत्त उपर रागिणी ठे माटे तेने दीधी ठे. ते सांजली नगरनो कोटवाल, नागदत्तनां बिइ जोता लाग्यो. प्रायः पापी जे होय ठे, ते पोताना स्वार्थ माटें सज्जननां बिइ जोतोज रहे ठे ॥ यतः ॥ मृगमीनसज्जनानां, तृणजलसंतोषविहितवृत्तीनाम् ॥ लुब्धकंधी वरपिण्डना, निःकारणवैरिणोजगति ॥ २ ॥

एवा समयमां राजानुं रत्नजडित कुंमल गयुं, ते वखतें नागदत्तने पोषध शालामां आवश्यक करतां कोटवालें दीगो, अने रत्नकें मार्गमां कुंमल पडयुं पण दीतुं. ते उपाडी पोतानी पासें राख्युं. पढी ठल करीने रात्रिने समयें कोटवालें ते कुंमल लावी नागदत्तना कानमां घाव्युं. प्रजातें नाग दत्तने पकडी राजा आगल लइ गया. कुंमलनी चोरीनुं आल दीधुं. राजायें तत्काल मारवानी आज्ञा दीधी, तेने कोटवालें मुख कालुं करी रासज उपर चढावी अनेक जातिनी विटंबना करी नगरमां फेरवी शूलारोपणने स्थानकें (मसाणें) आय्यो. ते वात नागवसु स्त्रीयें सांजली, तेवारें महाडुःख धरती थकी तेनुं कष्ट निवारण करवा माटें शासनदेवीनुं स्मरण करी काउस्सग कखो अने विचाखुं के जेवारें ए नागदत्त मूकाशे, तेवारें हुं काउस्सग पारीश ! एम निश्च ल ध्यानमां थिर रही ते अवसरें नागदत्तने शूलियें दीधो के शूली जांगी पडी, पण नागदत्तने अंगें न लागी, तेवारें कोटवालना आदेशथी नागदत्तने खड्गें करी हण्यो, ते खड्ग पण फूलमाला जेवुं तेने लाग्युं, तेवारें राजपुरुषें विस्म य पामी ते वात राजा आगल कही, राजा पोतें तिहां आव्यो ते विचार प्र त्यक्ष देखी नागदत्तने सर्व विचार खरेखरो पूठवाथी नागदत्ते यथास्थित वा

त कही. ते सांजली राजा महोटा महोत्सव पूर्वक नागदत्तने नगरमां लइ आव्यो अने पोतानी अपराध खमावी कोटवालने देश बाहेर काढ्यो, ते ना घरनुं सर्वस्व लइ लीधुं. जेमाटे अति उग्र पुण्य पापनां फल तत्काल प्राप्त आय ठे ॥ यतः ॥ त्रिजिर्वर्षेस्त्रिनिर्मासै,स्त्रिनिःपक्षैस्त्रिर्दिनैः ॥ अत्युग्रपुण्यपापाना, मिहैव लज्जते फलम् ॥ ३ ॥

पढी नागदत्तें नागवसुनां काउस्सगुनुं सर्ववृत्तांत सांजली तेनो घणोज पोतानी उपर स्नेह जांणीने ते कन्यानुं पाणिग्रहण कयुं. अने चिरकाल तेनी साथें विषयसुख जोगवी वृद्धावस्थायें वैराग्य पामी दृढचित्तें चारित्र लइ देवलोकें पढोतो. माटे जे जाग्यवंत पुरुष अदत्तवस्तु न लीये, ते नागदत्तनी पेटें इहलोकें परलोकें मनोवांछित फलने पामे ॥ ३६ ॥

हवे मैथुनव्रत आश्रय करीने उपदेश कहे ठे.

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तद्वयम् ॥ कामार्तस्त्यजति प्रबोधयति
वां स्वस्त्रीं परस्त्रीं न यो, दत्तस्तेन जगत्यकीर्तिपटहोगोत्रे
मषीकूर्चकः ॥ चारित्रस्य जलांजलिर्गुणगणारामस्य दावान
लः, संकेतः सकलापदां शिवपुरक्षारे कपाटोदृढः ॥ पाठांतरं ॥
शीलं येन निजं विलुप्तमखिलं त्रैलोक्यचिंतामणिः ॥ ३७ ॥

अर्थः—(यः के०) जे पुरुष, (कामार्तः के०) कामें करी पीडितथको (स्वस्त्रीं के०) पोतानी स्त्रीने (नप्रबोधयति के०) न बोलावे ठे (वाकें०) अने (परस्त्रीं के०) प्रारकी स्त्रीने (नत्यंजति के०) न त्याग करे ठे. अर्थात् पोतानी स्त्री ठतां परस्त्रीनो संग करे ठे, परंतु परस्त्रीनो त्याग करतो नथी, (तेन के०) ते पुरुषें (जगति के०) विश्वने विषे (अकीर्तिपटहः के०) पोतानी अपकीर्ति रूप ढोल, (दत्तः के०) दीधो, एटले वजाड्यो. अर्थात् तेनी विश्वमां अपकीर्तिज आय. वली ते पुरुषें निर्मल एवा पोताना (गोत्रे के०) गोत्रने विषे (मषीकूर्चकः के०) मशनो कूचो दीधो. अर्थात् पोताना निष्कलंक कुलने लांढन लगाड्युं. वली ते पुरुषें (चारित्रस्य के०) देश विरति सर्वविरतिरूप संयमने (जलांजलिः के०) जलनो अंजलि दीधो, अर्थात् तेणे चारित्रनोपण नाश कीधो. वली ते पुरुषें (गुणगणारामस्य के०) गुणना गण जे समूह ते रूप आराम जे बगीचो तेने (दावानलः के०)

वनाग्नि दीधो. अर्थात् तेणें गुणोने पण नाश कऱ्या, वली (सकलापदां के०) समयआपत्तियोने (संकेतः के०) मलवाने स्थानक दीधुं. अर्थात् तेणें आपत्तियोने आववानो मार्ग पूरतो कऱ्यो. वली ते पुरुषें (शिवपुरद्वारे के०) मोहपुरना द्वारंने विषे (दृढः के०) मजबूत अतिकठीन (कपाटः के०) कमाड दीधां. अर्थात् ते जीवें मोहमां जवानो रस्तो अत्यंत बंध कीधो, वली पाठांतरमां (येन के०) जे पुरुषें (त्रैलोक्यचिंतामणिः के०) त्रणलो कने विषे चिंतामणिरूप एवुं (निजं के०) पोतानुं (शीलं के०) ब्रह्मचर्य, ते (अखिलं के०) संपूर्ण (विलुप्तं के०) जोष्युं ठे, तो ते पुरुषें पूर्वोक्त सर्व वस्तु करी. एटले आ श्लोकमां जाव ए ठे जे शील रहित पुरुषनुं जे कांइ कर्म, ते सर्व व्यर्थ आय ठे ॥ ३७ ॥

टीकाः—अथ मैथुनव्रतमाश्रित्योपदेशमाह ॥ दत्त इति ॥ यः पुमान् कामार्तः कामपीडितः स्वस्त्रीं न प्रबोधयति वां इति तर्के परस्त्रीं परनारीं न त्यजति तेन पुंसा जगति विश्वे अकीर्त्तिपटहो दत्तः वादितः । निर्मले गोत्रे स्वकीये वंशे मषीकूश्चकोदत्तः । पुनः चारित्रस्य देशविरति सर्वविरतिरूपसंयमस्य जलांजलिर्दत्तः । गुणानां गणः समूहः स एव आरामस्तस्य दावानलो वनदर्वः वनदवाग्निर्दत्तः । पुनस्तेन सकलापदां समस्तकष्टानां संकेतोदत्तः । मलिनस्थानं कथितं । पुनस्तेन शिवपुरद्वारे मुक्तिनगरद्वारे दृढः कपाटोदत्तः । शीलरहितस्य मुक्तिगमना योगात् ॥ पाठांतरे तु ॥ शीलं येन निजं विलुप्तमखिलं त्रैलोक्यचिंतामणिः । येन त्रैलोक्यचिंतामणिः निजं शीलं विलुप्तं तेन एतानि वस्तूनि कृतानि ॥ ३७ ॥

नाषाकाव्यः—अथ शीलको अधिकार ॥ सो अपजसको मंक बजावत, लावत कुलकलंक परधान ॥ सो चारितकों देत जलांजलि, गुनवनकों दावा नल दान ॥ सो शिवपंथके बार बनावत, आपत विपति मिलनको स्थान ॥ चिंतामनि सम्पदन जग जो नर, शीलरतन निज करत मलान ॥ ३७ ॥

वली पण शीलना गुणो कहे ठे.

व्याघ्रव्यालजलानलादिविपदस्तेषां व्रजन्ति क्षयम्,

कल्याणानि समुद्धसन्ति विबुधाः सान्निध्यमध्यासते ॥

कीर्त्तिः स्फूर्तिमियर्त्ति यात्युपचयं धर्मः प्रणश्यत्यघम्,

स्वनिर्वाणसुखानि संनिदधते ये शीलमाबिभ्रते ॥ ३८ ॥

अर्थः— (ये के०) जे मनुष्यो (शीलं के०) ब्रह्मचर्ये (आबिच्रते के०) धारण करे ठे, (तेषां के०) ते मनुष्योने (व्याघ्र के०) बाध, (व्याल के०) डुष्टगज वा सर्प, (जल के०) नदी समुद्रादि, (अनलादि के०) अग्नि आदिक जे (विपदः के०) विपत्तियो ठे ते (ह्यं के०) ह्यं प्रत्ये (व्रजंति के०) पामे ठे. वली ते पुरुषोने (कल्याणानि के०) कल्याणो (समुद्र संति के०) रुडे प्रकारें प्राप्त थाय ठे. वली ते पुरुषोने (विबुधाः के०) देवताउ (सान्निध्यं के०) संनिधिपणा प्रत्ये (अध्यासते के०) प्राप्त थाय ठे, एटले तेनी देवता सहाय करे ठे. वली ते पुरुषोनी (कीर्त्तिः के०) कीर्त्ति ते (स्फूर्त्ति के०) विस्तारने (इयर्त्ति के०) पामे ठे. वली ते पुरुषोनी (धर्मः के०) धर्म ते (उपचयं के०) पोषणने (याति के०) पामे ठे. वली ते पुरुषोनुं (अघं के०) पाप ते (प्रणश्यति के०) नाशने पामे ठे. वली ते पुरुषोने (स्वर्निर्वाणसुखानि के०) स्वर्गमोक्षनां सुखो (सान्निदधते के०) समीप आवे ठे. अर्थात् जे शीलने धारण करे ठे, तेमने एटलां वानां थाय ठे ॥

टीकाः—शीलगुणानाह ॥ व्याघ्रेति ॥ ये नराः शीलं ब्रह्मचर्यं आबिच्रते धरंति तेषां पुंसां व्याघ्रव्यालजलानलादिविपदः ह्यं यांति व्याघ्रः प्रसिद्धः । व्यालो डुष्टगजः सर्पो वा । जलं पानीयं । नदी समुद्रादि । अनलो बन्धिस्तेषां विपदः कष्टानि । तैः कृतान्निपदः ह्यं व्रजंति ह्यं यांति । पुनः कल्याणानि श्रेयांसि समुद्रसंति वृद्धिं प्राप्नुवन्ति पुनस्तेषां विबुधा देवाः सान्निध्यं अध्यासते साहाय्यं कुर्वन्ति । पुनस्तेषां कीर्त्तिः स्फूर्त्ति इयर्त्ति विस्तारं याति । पुनस्तेषां धर्मोदानादिविधिरुपचयं पोषं याति । पुनस्तेषां अघं पापं प्रणश्यति नाशं याति । पुनस्तेषां स्वर्निर्वाणसुखानि स्वर्गाऽपवर्गसुखानि सान्निदधते समीपमयांति । ये शीलं आबिच्रते तेषां एतानि न्वन्ति ॥ ३७ ॥

नाषाकाव्यः—रोडकहंद ॥ कुल कलंक दल मिटै, पापदल पंक पखारै ॥ दारुन संकट हरै, जगत महिमा विस्तारै ॥ सरग मुगति पद रचै, सुकृत संचै करुनारसि ॥ सुर गृह वंदहि चरन, शील गुन कहत बनारसी ॥ ३८ ॥

॥ मालिनीवृत्तम् ॥ हरति कुलकलंकं लुपते पापपंकम्, सुकृतमुपचिनोति श्लाघ्यतामातनोति ॥ नमयति सुरवर्गं हंति डुगौपसर्गम्, रचयति शुचिशीलं स्वर्गमोक्षौ सलीलम् ॥ ३९ ॥

અર્થ:- (શુચિશીલં કે૦) નિર્મલ એવું બ્રહ્મવ્રત તે (કુલકલંકં કે૦) કુલનું કલંક જે મલિનતા તેને (હરતિ કે૦) નાશ કરે છે. વલી (પાપ પંકં કે૦) પાપરૂપ કચરાને (લુંપતે કે૦) ઢેંઢે છે. વલી (સુકૃતં કે૦) સુકૃત જે તેને (ઉપચિનોતિ કે૦) વધારે છે. વલી (શ્લાઘ્યતાં કે૦) પ્રશંસાને (આતનોતિ કે૦) વિસ્તારે છે. વલી (સુરવર્ગં કે૦) દેવવર્ગને (નમયતિ કે૦) નમાવે છે. તથા (ડુર્ગોપસર્ગં કે૦) નર્મકર ઉપડવને (હંતિ કે૦) હણે છે. વલી (સ્વર્ગમોદ્દૌ કે૦) સ્વર્ગ અને મોદ્દ તેને (સલીલં કે૦) લીલામાત્રમાંજ (રચયતિ કે૦) આપે છે, એ માટેં સર્વ સુખનું દેવા વાલું એવું જે શીલવ્રત, તેને કદાપિ ઘોડવું નહીં ॥ ૩૯ ॥

ટીકા:-પુનશ્ચ હરતિકુલેતિ ॥ શુચિનિર્મલં શીલં બ્રહ્મવ્રતં કુલસ્ય કલંકં મલિનતાં હરતિ નશ્યતિ । પુનઃ શીલં પાપમેવ પંકં કર્દમં લુંપતે ઘ્નન્તિ । પુનઃ શુચિનિર્મલં શુદ્ધં શીલં સુકૃતં પુણ્યં ઉપચિનોતિ વર્ધયતિ । પુનઃ શ્લાઘ્યતાં પ્રશસ્યતાં આતનોતિ વિસ્તારયતિ । પુનઃ શીલં સુરવર્ગં નમયતિ । દેવસમૂહં નમ્રીકરોતિ । પુનઃ શીલં ડુર્ગોપસર્ગં રૌડોપસર્ગં ઉપડવં હંતિ । પુનઃ શીલં કર્તૃ સલીલં યથાસ્યાન્નથા લીલયૈવ હેલામાત્રેણ સ્વર્ગમોદ્દૌ રચયતિ દદાતીત્યર્થઃ ॥ ૩૯ ॥

જાણાકાવ્ય:-સર્વૈથા ત્રેવીસા ॥ તાંહિ ન વાધ ચુર્યંગમકો જય, પાનિ ન ચોરૈ ન પાવક જાલૈ ॥ તાકેં સમીપ રહે સુર કિન્નર, સો સુજ રીતિ કરૈ અથ ટાલૈ ॥ તાસુ વિવેક વઢૈ ઘટ અંતર, સો સુરકે શિવકે સુખ જાલૈ ॥ તાકિ સુકીરતિ હોઃ તિહૂં જગ, જો નર શીલં અશ્વંમિત પાલૈ ॥ ૩૯ ॥

॥ 'શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તદ્વયમ્ ॥ તોયત્યગ્નિરપિ સ્વજત્યહિરપિ વ્યાઘ્રોઽપિ સારંગતિ, વ્યાલોઽપ્યશ્વંતિ પર્વતોપ્યુપલતિ દ્વેડો ઽપિ પીયૂષતિ ॥ વિઘ્નોઽપ્યુત્સવતિ પ્રિયત્યરિરપિ ક્રીડાતડાગત્યપાં નાથોપિ સ્વગૃહત્યટવ્યપિ નૃણાં શીલપ્રજાવાદ્ધ્રુવમ્ ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:- (નૃણાં કે૦) મનુષ્યોને (ધ્રુવં કે૦) નિશ્ચે (શીલપ્રજાવાત્ કે૦) શીલના પ્રજાવચ્ચકી (અગ્નિરપિ કે૦) અગ્નિ પણ (તોયતિ કે૦) જલ નો સમાન થાય છે. વલી (અહિરપિ કે૦) સર્પ પણ (સ્વજતિ કે૦) પુષ્પમાલા સમાન થાય છે. તથા શીલના પ્રજાવચ્ચી (વ્યાઘ્રોપિ કે૦) સિંહ

पण (सारंगति के०) हरिण समान थाय ठे. तथा (व्यालोपि के०)
 डष्ट गज पण (अश्वति के०) अश्वतुल्य थाय ठे. तथा (पर्वतोऽपि के०)
 पर्वत पण (उपलति के०) पञ्चर सदृश थाय ठे. अने (द्वेडोपि के०)
 विष पण (पीयूषति के०) अमृत तुल्य थाय ठे. तथा (विघ्नोऽपि के०)
 अंतराय पण एटले आपत्तियो पण (उत्सवति के०) उत्सव तुल्य थाय
 ठे तथा (अरिरपि के०) शत्रु पण (प्रियति के०) प्रिय समान थाय ठे. तथा
 (अपांनाथोपि के०) समुद्र पण (क्रीडातडागति के०) क्रीडाना तलावनी
 तुल्य थाय ठे. (अटव्यपि के०) अरण्य पण (स्वगृहति के०) पोताना
 घरसमान थाय ठे. अर्थात् मनुष्यने शीलप्रज्ञावयकी पूर्वोक्त दुःख सर्व
 सुखरूप थाय ठे ॥ ४० ॥ आ ठेकाणें दृष्टांतमां सुदर्शनश्रेष्ठीनी तथा वंक
 चूलनी तथा रावणनी कथा जाणवी ते प्रसिद्ध ठे माटें आहिं लखी नथी.
 आ आठमो शीलनो प्रक्रम संपूर्ण थयो ॥ ७ ॥ इति ॥

टीकाः—पुनः शीलप्रज्ञावात् इह लोकेपि कष्टानि यांतीत्याह ॥ तोयत्य
 गिरिति ॥ नृणां मनुष्याणां ध्रुवं निश्चितं शीलप्रज्ञावात् अग्निरपि तोयति तो
 यमिवाचरति जलवत् शीतलं स्यात् । तथा अहिरपि सप्णोऽपि स्वजति ।
 स्वक् इव पुष्पमालेव आचरति । पुनः शीलप्रज्ञावात् व्याघ्रोऽपि सिंहोऽपि
 सारंगति सारंग इव हरिण इवाचरति । पुनर्व्यालोऽपि डष्टग जोपि अ
 श्वति अश्व इवाचरति । विषमः पर्वतोऽपि उपलति उपलइवाचरति सामा
 न्यपाषाणइवाचरति । द्वेडोपि विषमपि पीयूषति अमृतं नवति । विघ्नोऽप्यं
 तरायोपि आपदपि उत्सवति उत्सव इवाचरति । विघ्नोऽप्युत्सव एव नवति ।
 तथा अरिरपि शत्रुरपि प्रियति प्रियइवाचरति । शत्रुरपि प्रिय एव नवति ।
 तथा अपांनाथोऽपि समुद्रोऽपि क्रीडातडागति क्रीडातडागइवाचरति खेल
 नसरोवरमिवाचरति । अटव्यपि अरण्यमपि स्वगृहति स्वगृहमिवाचरति ।
 नृणां शीलप्रज्ञावादेतानि वस्तूनि नवंति ॥ अत्र सुदर्शन श्रेष्ठिकथा १ वंक
 चूलकथा २ रावणकथा ३ ॥ ४० ॥ सिंदूरप्रकाराख्यस्य, व्याख्यायां हर्ष कीर्त्ति
 निः । सूरिनिर्विहितायां तु, शिलस्य प्रक्रमोक्तानि ॥ ७ ॥ इत्यब्रह्मप्रक्रमः ॥ ७ ॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयडंड ॥ अग्नि नीर सम होइ, माल सम होइ उ
 अंगम ॥ नाहर मृग सम होइ, कुटिल, गज होइ तुरंगम ॥ विषपीयूष स
 म होइ, सिखर पाषाण खंड भित ॥ विघन उलटि आनंद, होइ रिपु प

લટિ હોઈ હિત ॥ લીલા તલાવ સમ ઉદધિ જલ, ગૃહ સમાન અટવી વિ
કટ ॥ ૬૬ વિધ અનેક હ્રસ્વ હોઈ સુખ, શીલવંત નરકે નિકટ ॥ ૪૦ ॥

હવે પરિગ્રહનાં દોષો કહે છે.

કાલુષ્યં જનયન્ જડસ્ય રચયન્ ધર્મધુમોન્મૂલનમ્,
ક્લિશ્યન્નીતિકૃપાક્ષ્માકમલિનીલોજાંબુધિં વર્ધયન્ ॥
મર્યાદાતટમુડુજન્ શુન્નમનોદંસપ્રવાસં દિશન્, કિં
ન ક્લેશકરઃ પરિગ્રહનદીપૂરઃ પ્રવૃદ્ધિ ગતઃ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ:- (પરિગ્રહ કે) ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, ગૃહ, રૂપ્ય, સુવર્ણ, કૂપ્ય, દ્વિપદ, ચતુષ્પદ, એ નવવિધ પરિગ્રહરૂપ જે (નદીપૂરઃ કે) નદીનો પ્રવાહ, તે (પ્રવૃદ્ધિગતઃ કે) અતિ વૃદ્ધિને પામતો થતો (કિં કે) શું (ક્લેશકરઃ કે) ક્લેશને કરવાવાળો (ન કે) નથી થાતો ? અર્થાત્ થાયજ છે. હવે પરિગ્રહને નદીના પૂરની સાદૃશ્યતા કહે છે. તે પરિગ્રહરૂપ નદીપૂર શું કરતો થતો વૃદ્ધિગત થાય છે ? તો કે (જડસ્ય કે) જડપુરુષોના (કાલુષ્યં કે) ક્ષિપ્ર અધ્યવસાયને (જનયન્ કે) ઉત્પન્ન કરતો થતો વૃદ્ધિગત થાય છે. અને નદીનો પૂર પણ (જડસ્ય કે) જલન (કાલુષ્યં કે) કલુષિત પણાને (જનયન્ કે) ઉત્પન્ન કરે છે. “જડસ્ય” એ પદમાં ડકાર છે, તેથી જલ એવો અર્થ ન થાય, પરંતુ વ્યાકરણને નિયમે કરી ડકારને લકારનું એક્ય છે તેથી થાય. વલી (ધર્મધુમોન્મૂલનં કે) ધર્મરૂપવૃદ્ધનું જે ઝન્મૂલન તેને (રચયન્ કે) કરતો થતો વૃદ્ધિગત થાય છે અને નંદીપૂર પણ પૃથ્વીગત વૃદ્ધોને ઝખેડી નાખતો થતો વૃદ્ધિને પામે છે. વલી (નીતિકૃપાક્ષ્મા કે) ન્યાય, દયા, અને ક્ષાંતિ તે રૂપ (કમલિનીઃ કે) કમલિની જે તેને (ક્લિશ્યન્ કે) ક્લેશ પમાડતો થતો વૃદ્ધિ પામે છે. અને નદીનો પૂર પણ કમલિનીને પીડા પમાડે છે. વલી (લોજાંબુધિં કે) લોજરૂપ સમુદ્રને (વર્ધયન્ કે) વધારતો થતો વૃદ્ધિ પામે છે, અને નદીનો પૂર પણ સમુદ્રને વધારનારો છે. વલી (મર્યાદાતટં કે) ધર્મરૂપ મર્યાદાનું તટ જે ચારિત્રાદિક તેને (મુડુજન્ કે) પીડા પમાડતો થતો વૃદ્ધિ પામે છે, અને નદીનો પૂર પણ વૃદ્ધિ પામતો થતો નદીના તટને પાડી નાખે છે. તથા (શુન્નમનોદંસપ્રવાસં કે) ધર્મ ધ્યાન શુક્ત જે મન, તે રૂપ હંસ તેને પરદેશ ગમત પ્રત્યે (દિશન્ કે) દેતો થતો

वृद्धिपणाने पामे ठे. अने नदीनो पूर पण हंसोने उन्हाडतो यको वृद्धिने पामे ठे. माटे मूर्छारूप परिग्रह जे ठे, तेनो सर्वजीवे त्याग करवो ॥ ४१ ॥

टीका:-अथपरिग्रहदोषमाह ॥ कालुष्यमिति. परिग्रहो धन धान्य क्षेत्र गृह रूप्य कूप्य द्विपद चतुःपदानां संग्रहो मूर्छा स एव नदीपूरः । संरित्प्रवाहः प्रवृद्धिगतः उपचयं प्राप्तः सन् किं क्लेशकरः कंष्टदायी न स्यात् ? अपि तु स्यादेव । किं कुर्वन् जडस्य परिग्रहं संग्रहं कर्तुं. मूर्खजनस्य कालुष्यं क्लिष्टाध्यवसाय त्वं जनयन् उत्पादयन् । अन्योऽपि नदीपूरो वृद्धः सन् जलस्य पानीयस्य कालुष्यं जनयति । डलयोरैक्यं जडस्य जलस्य । पुनः किं कुर्वन् ? धर्म एव पुमो वृद्धस्तस्योन्मूलनं उत्पाटनं रचयन् कुर्वन् । अन्योऽपि नदीपूरः प्रवृद्धो वृक्षाणां उत्पाटनं करोति । पुनः किं कुर्वन् ? नीति कृपाहृम्माकमलिनीः । नीतिन्यायः । कृपा दया । हृमा ह्मांतिः । ता एव कमलिन्यः ताः क्लिश्यन् पीडयन् । अन्योपि नदीपूरः कमलिनीः पीडयति । पुमः किं कुर्वन् ? लोनांबुधिं वर्धयन् । लोन् एव अंबुधिः समुद्रस्तद्वर्धयन् वृद्धिं नयन् ॥ जहा लाहो तहा. लोहो, लाहालोहो पव दूई ॥ दोमासा कणयं कयं, कोडिएवि न नियट्टियं ॥ १ ॥ इति ॥ पुनः किं कुर्वन् ? धर्मस्य मर्यादा एव तटं चरणविधिरूपं तटं उजुजन् पीडयन् जं जयन् । अन्योऽपि नदीपूरः प्रवृद्धः सन् तटं पातयति । पुनः किं कुर्वन् ? शुचमनोहंसप्रवासं दिशन् । शुचं धर्मध्यानसहितं यन्मनस्तदेव हंसस्तस्य प्रवासं परदेशगमनं दिशन् आदिशन् । अन्योऽपि नदीपूरोहंसान् उन्नायति । ईदृशो मूर्छापरिग्रहः क्लेशकरः स्यात् ॥ ४१ ॥

नाषाकाव्यः-कावत्त मात्रा ० ॥ अंतर मलिन होइ निज जीवन, विनसै धरम. तरूवर मूल ॥ किसलयलता नीतिनलिनीवन, धरै लोच सागर तन खूल ॥ उठै वाद मरजाद मिटै सब, सुजन हंस नहिं पावहिं कूल ॥ बढत पूर पूरें डख संकट, यह परिग्रह समता सम तूल ॥ ४१ ॥

बली पण परिग्रहना दोषो कहे ठे.

मालिनीवृत्तम् ॥ कलहकलजविध्यः क्रोधगृध्रश्मशानम्,
व्यसनजुजगरंध्रं द्वेषदस्युप्रदोषः ॥ सुकृतवनदवाग्निमार्दि
वांजोदवायु, नयनलिनतृषारोऽत्यर्थमर्थानुरागः ॥ ४२ ॥

અર્થ:- (અત્યર્થ કે) અત્યંત (અર્થાનુરાગ: કે) ધનનો અનિલાષ જે છે, તે કેહવો છે? તો કે (કલહકલનવિંધ્ય: કે) ક્લેશરૂપ જે બાલ હસ્તી તેને રહેવાને માટે વિંધ્યાચલ જેવો છે. અર્થાત્ જેમ બાલહસ્તીને ક્રીડા કરવાનું સ્થાનક વિંધ્યાચલ છે, તેમ ક્લેશને ક્રીડા કરવાનું સ્થાનક અર્થાનુરાગ છે. વળી કહેવો છે? તો કે (ક્રોધગૃધ્રશ્મશાનં કે) ક્રોધરૂપ જે ગિફ પંક્તીયો તેને રહેવાને શ્મશાનતુલ્ય, અર્થાત્ ગિફ પંક્તીયો જેમ શ્મશાનમાં રહે છે, તેમ ક્રોધ પણ અર્થાનુરાગમાં રહે છે. વળી (વ્યસનજુજગરં કે), વ્યસન જે કષ્ટ તે રૂપ જે સર્પ તેના રાફડા સરખો છે, અર્થાત્ જેમ સર્પને રહેવાનું સ્થાનક રાફડો છે, તેમ કષ્ટને રહેવાનું સ્થાનક ઇચ્છાનુરાગ છે. વળી (દ્વેષદસ્યુપ્રદોષ: કે) દ્વેષરૂપ ચોરને ચોરી માટે સંધ્યાસમય સમાન છે, અર્થાત્ જેમ ચોરનું જોર સંધ્યા સમયમાં વધે છે, તેમ જ્યાં અર્થાનુરાગ હોય ત્યાં દ્વેષરૂપ ચોરનું જોર વધે છે. તથા (સુકૃતવનદવાગ્નિ: કે) સુકૃત એટલે પુણ્ય તે રૂપ જે વન, તેને વનના અગ્નિસમાન, અર્થાત્ જેમ વનનો અગ્નિ ધનને બાળે છે તેમ એ અર્થાનુરાગ પણ સુકૃતને બાળી નાશે છે, વળી (માર્દવાંજોદવાયુ: કે) મૃદુપણારૂપ જે મેઘ તેને વિષે વાયુ સમાન છે અર્થાત્ વાયુથી જો જેમ મેઘ નાશ પામે છે, તેમ અર્થાનુરાગથી મૃદુત્વ જે વિનંયપણું તે નાશ પામે છે. વળી (નયનનલિનતુષાર: કે) ન્યાયરૂપ જે કમલ તેને હિમ સમાન છે. અર્થાત્ કમલનો જેમ હિમ નાશ કરે છે, તેમ ન્યાયનો નાશ અર્થાનુરાગ કરે છે. માટે સર્વ જીવે અત્યંત અર્થ એટલે ઇચ્છ તેની ઉપર અનુરાગનો ત્યાગ કરવો ॥ ૪૨ ॥

ટીકા:- નૂયોપિ પરિગ્રહદોષાનાહ ॥ કલહેતિ ॥ અત્યર્થ અર્થાનુરાગ: । પરિગ્રહોપરિ મૂર્હારાગ: ઈદ્રશોઽસ્તિ । કથંનૂત: ? કલહએવ કલનો બાલહસ્તી ત સ્ય વિંધ્યો વિંધ્યાચલ: । યથા વિંધ્યાચલે કલન: ક્રીડતિ તથાઽત્યર્થ અર્થાનુરાગે ઇચ્છારાગે કલહોજવતિ । તથા ક્રોધગૃધ્રશ્મશાનં ક્રોધ એવ ગૃધ્ર: પક્ષિવિશેષસ્તસ્ય શ્મશાનં પ્રેતવનં । ગૃધ્ર: શ્મશાને રમતે તથાત્ર ક્રોધ: । પુન: વ્યસનમેવ કષ્ટમેવ જુજગ: સર્પસ્તસ્ય બિલં । પુનર્દેષ એવ દસ્યુશ્ચોરસ્તસ્ય પ્રદોષ: સંધ્યાસમય: પ્રદોષે ચૌરાણાં બલં જવતિ તથા । પુન: સુકૃતમેવ પુણ્યમેવ વનં તસ્ય દાવાગ્નિર્દાવાનલ: । પુનર્માર્દવાંજોદવાયુ: માર્દવં મૃદુત્વં કોમલત્વં તદેવ અંજોદોમેષસ્ત્ર વાયુ: । પુનર્નયો ન્યાય એવ નલિનં કમ

लं तत्र तुषारश्च तुषारोहिमं । अत्यर्थं इव्यानुरागो लोचः इदृशोऽस्ति । अतो न कर्तव्यः ॥ ४२ ॥

जाषाकाव्यः—सवैया इकतीसा ॥ कलहं गर्भं उपजायवेको विंध गिरि, कोपं गिधके अधायवेकों सुमस्मानं है ॥ संकटं जुजंगके निवास करवेकों बिल, वैरनाव चोरकों महा निसा समांन है ॥ कोमल सुगुन घन खंम वेकों महा पौन, पुन्नवन दाहवेकों दावानल दांन है ॥ नीति नय नीर ज नसायवेकों हिमरासि, ऐसी परिग्रह राग दुःखको निधान है ॥ ४२ ॥

वली पण परिग्रहसा दोषो कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तत्रयम् ॥ प्रत्यर्थी प्रशमस्य मित्रमधृतेर्मोहस्य विश्रामजूः, पापानां खनिरापदां पदमसुध्यानस्य लीलावनम् ॥ व्याह्वेपस्य निधिमदस्य सचिवः शोकस्य हेतुः कलेः, केलीवेश्म परिग्रहः परिहृतेर्योग्योविविक्तात्मनाम् ॥ ४३ ॥

अर्थः—(विविक्तात्मनां के०) विवेकवान् पुरुषोने (परिग्रहः के०) परिग्रह जे ठे, ते (परिहृतेः के०) परिहार करवाने (योग्यः के०) योग्य ठे. अर्थात् विवेकी जनोयें परिग्रहनो त्याग करवो. ते परिग्रह केहवो ठे ? तो के (प्रशमस्य के०) उपशमने (प्रत्यर्थी के०) शत्रु समान ठे. वली (अधृतेः के०) असंतोषने (मित्र के०) मित्र समान ठे. वली (मोहस्य के०) मूढनुं एटले मोहनीयकर्मनुं (विश्रामजूः के०) विश्रान्ति स्थानक एटलें मोहने रहेवानुं विश्रामस्थानक ठे. तथा वली (पापानां के०) अशुभकर्मोनी (खनिः के०) खाण ठे. वली (आपदां के०) आपत्तियोनुं (पदं के०) स्थानक ठे. वली (असुध्यानस्य के०) आर्त्तरीडध्याननुं (लीलावनं के०) क्रीडावन ठे. वली (व्याह्वेपस्य के०) व्याकुलपणानो (निधिः के०) जंमार ठे. वली (मदस्य के०) अहंकारनो (सचिवः के०) मंत्री ठे. वली (शोकस्य के०) शोकनुं (हेतुः के०) कारण ठे. वली (कलेः के०) कलह जे ठे तेनुं (केलीवेश्म के०) क्रीडाग्रह ठे. माटे परिग्रहनो त्याग करवो ॥ ४३ ॥

टीकाः—पुनः परिग्रहदोषमाह ॥ नो नव्याः ! अयं परिग्रहो मूर्खधैर्यं विविक्तात्मनां विवेकवतां पुंसां परिहृतेः परिहारस्य योग्यः । परिग्रहः कीदृशः ? प्रशमस्योपशमस्य प्रत्यर्थी शत्रु । पुनः अधृतेः असंतोषस्य मित्रं सुहृत् । पुनः

मोहस्य मूढस्य मोहनीयकर्मस्यैव विश्रामस्थानं । पुनः पापानां अशुचि
कर्मणां खनिः खनिः । पुनरापदां कष्टानां पदं आस्पदं । पुनरसद्व्यानस्य
आर्त्तरोद्ध्यानस्य लीलावनं क्रीडावनं । पुनर्व्याह्वेयस्य व्याकुलत्वस्य निधि
निधानं । पुनर्मदस्याऽहंकारस्य सचिवो मंत्री । पुनः शोकस्य हेतुः कारणं ।
पुनः कलेः कलहस्य केलीवेशम क्रीडागृहमित्यर्थः ॥ ४३ ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त ऊपरप्रमाणें ॥ प्रसमको अहित अधीरंजको बाल मि
त्त, माहामोहराजकी प्रसिद्ध राजधानी है ॥ च्रमको निधान दुर्ध्यानको
विलासवन, विपत्तिको थान अजिमांभकी निसानी है ॥ दुरितको खेत
रोग सोग उत्पत्ति हेत, कलह निकेत दुर्गतिको निदानी है ॥ ऐसो परिग्रह
जोग सबनको त्याग जोग, आतमगवेषी लोग याकी जांति जानी है ॥ ४३ ॥

वली पण परिग्रहना त्यागने कहे ठे.

वन्हिस्तृप्यति नेंधनैरिह यथा नांजोन्निरंजोनिधि, स्त
धन्मोहधनोघनैरपि धनैर्जंतुर्न संतुप्यति ॥ न त्वेवं
मनुते विमुच्य विजयं निःशेषमन्यं जवम्, यात्यात्मा
तदहं मुधैव विदधाम्येनांसि नूयांसि किम् ॥ ४४ ॥

अर्थः—(वन्हिः के०) अग्नि, (इह के०) आलोकने विषे (यथा के०)
जेम (धनैरपि के०) घणा एवां पण (इधनैः के०) काष्ठोयें करीने (न के०)
नहि (तृप्यति के०) तृप्ति पामे ठे. वली (अंजोनिः के०) जलोयें करी
ने (अंजोनिधिः के०) समुद्र जेम (न के०) नथी तृप्ति पामतो (त
दत् के०) तेनी पेटें (जंतुः के०) जीव, (धनैरपि के०) घणा एवा
पण (धनैः के०) धनें करीने (न के०) नहि (संतुप्यति के०) सं
तुष्ट थाय ठे. ते प्राणी केहवो ठे ? तो के (मोहधनः के०) मोहें करी
व्याप्त ठे. (तु के०) वली ते जीव (एवं के०) ए प्रकारें (नमनुते के०)
नथी मानतो के (आत्मा के०) जे जीव ठे, ते (निःशेषं के०) समस्त (वि
जयं के०) इव्यने (विमुच्य के०) मूकीने (अन्यं के०) बीजा (जवं के०)
जन्मने (याति के०) पामे ठे (तत् के०) ते कारणमाटे (अहं के०) हुं
(मुधैव के०) वृथाज (नूयांसि के०) घणांक (एनांसि के०) पापोने (किं के०)
शामाटें (विदधामि के०) करुं ठुं ? एम प्राणी जाणतो नथी. माटें परिग्रहनो

त्याग करवो. अहिं नंदराजा तथा मुम्मणनी कथानो दृष्टांत जाणवो ॥४४॥

टीका:—वन्हिरिति ॥ यथा वन्हिरग्निः धनैरपि इंधनैः समिद्धिर्न तृप्यति न तृप्तिं याति । पुनर्यथा अंजोनिधिः समुद्रः अंजोनिर्जलैः कृत्वा न तृप्यति । तद्वत् यो जंतुः प्राणी कदाचित् धनैरपि बहुनिर्धनैर्इव्यैः कृत्वा न संतुष्यति कथंचूतो जंतुः ? मोहेन धनो निबिडः । तु पुनः जंतुः एवं न मनुते न जानाति । यदयं आत्मा जीवो निःशेषं समस्तं विज्जवं इव्यं विमुच्य त्यक्त्वा अन्यं जवं अपरं जन्म परज्जवं याति । तत्तस्मात् कारणात् अहं मुखैव वृथैव नूयांसि प्रचुराणि एनांसि पापानि किमर्थं विदधामि करोमि ? एवं न जानाति ॥ ४४ ॥ सिंदूरप्रकरख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, प्रक्रमोयं परिग्रहे ॥ ए ॥ इति परिग्रह प्रक्रमः ॥ ए ॥ अत्र नंदराज मम्मणकथा ॥

नापाकाव्यः—ठप्पय छंद ॥ ज्यों नहिं अगनि अघाय, पाय इंधन अनेक विधि ॥ ज्यों सरिता घननीर, तृपति नहिं होय नीरनिधि ॥ त्यों असंख धन बढत, मूढ संतोष न मानै ॥ पाप करत नहिं मरहिं, बंध कारन मन आ नै ॥ परतस्क विलोकि जनम मरन, अथिर रूप संसार क्रम ॥ समुजै न पाप परताप गुन, प्रगट बनारसि मोहत्रम ॥ ४४ ॥

कथा:— मगधदेशों राजगृहीनगरीमां श्रेणिकराजा ठे तेनी चेलणा नामें राणी ठे, एकदा प्रस्तावें जाइपद मासें चेलणा राणी राजानी साथें गोंखमां बेठां थकां वैजारगिरि साहामुं जोवा लाग्यां. तिहां अनेक निर्झरणां वहे ठे, ठाम ठाम दड्डर स्वर थइ रह्यां ठे, बप्पैया बोली रह्या ठे, मोर नृत्य करे ठे, पाणीना प्रवाह वहेता नदीमां समाता नथी. ए अवसरें कोइ एक पुरुषने नदीप्रवाहनी मांहेथी महोटी महेनतें काष्ठ काढतां चेलणायें दीगो, तेथी मनमां विषाद करती राजा प्रत्यें बोली के हे स्वामी ॥ जरि याने सहु को जरे, वूठां वरसे मेह ॥ सधन सनेहा सहु करे, निर्धन दाखे बेह ॥ १ ॥ ए उखाणो जे जगमां कहेवाय ठे, ते साचो ठे. राजायें पूठयुं के केम ? तेवारें राणीयें कहुं के हे स्वामी ! ए एक दरिडी पुरुष ठे तेने उदर जरवुं दोहेलुं ठे, एणो परजवें पुण्य कहुं नथी माटें तमें सर्वने दान आपो ठो पण एवा इःखीने कां देता नथी ? तेवारें राजायें सेवक मोंक ली तेने तेडाब्यो, ते पण आजी नमस्कार करी उजोरह्यो. राजायें कहुं के

हे पुरुष ! तूं डःखित थको काष्ठ कापे ठे, माटें डःख नही जोगव. तुज्जने जोइयें ते हुं आपुं. तेंणें कहुं के स्वामी ! हुं मम्मणनामें वाणीयो हुं, मु जने बे बलद जोइयें ठैयें. तेमां एक तो मेलव्यो ठे पण बीजाने मेलववा माटें उद्यम करूं हुं. राजायें कहुं के अमारें घरे हजारो बलद ठे, तेमां जे सारो होय, ते तूं ले. वणिक बोढ्यो के महारां बलदीया अन्य जातिना ठे, तमारा तेहवा नथी. अने मने तो महारा बलद जेवोज बलद जोइयें ! ते सांजली तेना बलदने जोवा माटे राजा ते वणिकने घेर आव्यो, घरमां अत्यंत रुद्धि दीठी, तथा सुवर्णमय रत्न जडित एक बलद पण दीठो. ते जोइ राजा विस्मयने पाम्यो अने ते सर्व समाचार राणीने जइ कह्या. चिह्ना पण तिहां बलद जोवा सारु आवी, बलद देखीने मम्मण प्रत्यें बोली. एवा लाकडां कापवाथी तहारे एवो वृषज केम प्राप्त थारो ? ते बोढ्यो के एवा वृषजने अर्थें में समुद्र मांहे प्रवहण पूछ्यां ठे, ते परदेशमां ए लाकडां वेचीने तेनां नाणानां रत्न लइ आवरो. तेवारें वृषज नीपजरो. ए काष्ठ जे ठे, ते बावनाचंदन ठे, एनो मर्म जे परीक्षक होय, तेज जाणे. हुं पण बीजा कोइने शीखवतो नथी. पढी राजा राणी तेना लोचनो दिचार देखी विषाद धरतां पाठां घेर आव्यां. हवे ते मम्मण शेर अतिलोचना वशथकी आर्त्तथ्यान धरतो विपत्ति पामतो अपूर्ण मनोरथेंज मरण पामी तिर्यचा दिकने विषे घणा घणां जवं पर्यंत जम्यो. एम जाणी नविकजीवें परिग्रहनी विरति करवी ॥ इति परिग्रहविषे मम्मण कथा समाप्ता ॥ ४४ ॥

हवे क्रोधजयने माटें उपदेश कहे ठे.

योमित्रं मधुनोविकारकरणे संत्राससंपादने, सर्प
स्य प्रतिबिम्बमंगदहने सप्तार्चिषः सोदरः ॥ चैतन्य
स्य निष्पूदने विषतरोः स ब्रह्मचारी चिरं, स क्रोधः कु
शलान्जिलाषकुशलैः प्रोन्मूलमुन्मूलयताम् ॥ ४५ ॥

अर्थः— हे लोको ! (कुशलान्जिलाषकुशलैः के०) पोताना जीवना श्रेयनी वांछामां चतुर एवा पुरुषोयें (सः के०) ते (क्रोधः के०) क्रोध, (प्रोन्मूलं के०) समूलथीज जेम होय तेम (उन्मूलयतां के०) उद्देदन करवो. ते क्रोध केहवो ठे ? तो के (यः के०) जे क्रोध, (विकारकरणे के०) चित्तादि

ने विकारनां करवामां (मधुनः के०) मद्यनो (मित्रं के०) मित्रं ठे. वली जे क्रोध, (संत्राससंपादने के०) संत्रास मेलववामां एटले जय उत्पन्न करवामां (सर्पस्य के०) सर्पनो (प्रतिबिंबं के०) प्रतिबिंबरूप अथवा सर्पसमान ठे. वली जे क्रोध, (अंगदहने के०) शरीरं दहनमां (सप्तार्चिषः के०) अग्निनो (सोदरः के०) चाता ठे. वली जे क्रोध, (चैतन्यस्य के०) ज्ञानना (निषूदने के०) नाश करवामां (चिरं के०) अतिशयपणायें करी (विषतरोः के०) विषवृद्धनो (सब्रह्मचारी के०) साधर्मिक ठे. अर्थात् ज्ञानना नाश करवानेविषे विष समान ठे. माटें ते क्रोधनो त्याग करवो ॥ ४५ ॥

टीकाः—अथ क्रोधजयार्थमुपदेशमाह ॥ यो मित्रमिति ॥ जो लोकाः ! कुशला जिलाषकुशलैः आत्मनः श्रेयोवांताचतुरैर्नरैः संः क्रोधः कोपो निर्मूलं समूलं यथास्यात्तथा उन्मूल्यतां उद्धियतां । सः कः ? यः क्रोधः विकारकरणे चित्तादिविकारविधाने मधुनो मद्यस्य मित्रं सुहृत् । पुनर्यः क्रोधः संत्राससंपादने जयजनने सर्पस्य प्रतिबिंबं सर्पसदृशं । पुनर्यः क्रोधोऽंगदहने शरीरप्रज्वालने सप्तार्चिषोन्नेः सोदरः अमेचाता । पुनर्यः क्रोधश्चैतन्यस्य ज्ञानस्य निषूदने नाशने विषतरोर्विषवृद्धस्य चिरमतिशयेन सब्रह्मचारी सार्थी ॥ ४५ ॥

जाषांकाव्यः—गीताहं ॥ मात्रा ढवीश ॥ जो सुजन चित्त विकार कारन, मनहुं मदिरा पान ॥ जो जरम जय चिंता बढावून, असित सरप समान ॥ जो जंतुजीवन हरन विषसम, जग दहन दवदान ॥ सो कोपरासि विनासि नवि जन, लहत शिवसुख थान ॥ ४५ ॥

वली पण क्रोधंजयने माटें कहे ठे.

॥ हरिणीवृत्तम् ॥ फलति कलितश्रेयः श्रेणिप्रसूनपरं परः, प्रशमपयसा सिकोमुक्तिं तपश्चरणडुमः ॥
यदि पुनरसौ प्रत्यासत्तिं प्रकोपहविर्जुजो, न जति लज्जते नस्मीजावं तदा विफलोदयः ॥ ४६ ॥

अर्थः—(तपश्चरणडुमः के०) तप चारित्ररूप जे वृद्ध ते (मुक्तिं के०) मोक्षने (फलति के०) निष्पादन करे ठे. ते केहवो वृद्ध ठे ? तो के (कलितश्रेयः श्रेणिप्रसूनपरं परः के०) उत्पन्न करी ठे जाणे कल्याणनीज पंक्ति होय नही तेम पुष्पनी पंक्ति जेणें. वली ते वृद्ध केहवो ठे ? तो के (प्रशम

पयसा के०) उपशमरूपजलें करी (सिक्तः के०) सिंचे'लो ठे. तो पण (पुनः के०) वली (असौ के०) ए वृद्ध, (यदि के०) जो (प्रकोपहविर्जुजः के०) प्रकोपाग्निनी (प्रत्यासत्तिं के०) समीपताने (नजति के०) आश्रय करे ठे. (तदा के०) तो (नस्मीजावं के०) नस्मजावने (लजते के०) प्राप्त आय ठे. ते केहवो उतो प्राप्त आय ठे ? तो के (विफलोदयः के०) गयो ठे फलनो उदय जे थकी अर्थात् फलोदय रहित उतो नस्म जावने प्राप्त आय ठे. माटें क्रोधनो त्याग करवो ॥ ४६ ॥

टीका:—फलतीति ॥ तपश्चारित्ररूपा एव दुमो वृद्धः मुक्तिं मोहं फलति निष्पादयति । कथंचूतः ? कलिताश्रेयःश्रेणिप्रसूनपरंपरः । कलिता उत्पादिता श्रेयसां पुण्यानां कल्याणानां श्रेणिः राजिरेव प्रसूनानां पुष्पाणां परंपरा पंक्तिर्येन सः । पुनः कथंचूतः ? प्रशमपयसा उपशम एव जलं तेन सिक्तः सेकं प्रापितः यदि पुनः परंतु असौ तपश्चरणदुमः प्रकोपहविर्जुजः क्रोधवन्देः प्रत्यासत्तिं समीपं नजति आश्रयति, तदा नस्मीजावं नस्मरूपतां लजते प्राप्नोति । कथंचूतः ? विफलोदयः । विगतः फलस्य उदयो यस्मात् फलोदयरहितः ॥ ४६ ॥

जाषाकाव्यः—कवित्त मात्रा० ॥ जब मुनि कोइ बोइ तप तरुवर, उपसम जल सींचत चित्त खेत ॥ उदित ज्ञान साखा गुन पद्मव, मंगल पुहप मुगति फल हेत ॥ तव तहिं कोप दावानल उपजत, महा मोह दल पवन समेत सो नसमंत करत ढिन अंतर, दाहत विरख सहित मुनिचेत ॥ ४६ ॥

शार्दूलविक्रीडितवृत्तध्वयम् ॥ संतापं तनुते जिनत्ति विनयं सौहार्दमुत्सादय, व्युद्भेगं जनयत्यवद्यवचनं सूते विधत्ते कलिम् ॥ कीर्त्तिं कृतति छर्मति वितरति व्याहंति पुण्योदयम्, दत्ते यः कुगतिं स हातुमुचितो रोषः सदोषः सताम् ॥ ४७ ॥

अर्थः—(सः के०) ते (रोषः के०) क्रोध, (सतां के०) सत्पुरुषोने (हातुं के०) त्यागवाने (उचितः के०) योग्य ठे. ए केहवो क्रोध ठे ? तो के (यः के०) जे रोष, (सदोषः के०) अनेक दोषोयें सहित ठे. तथा (संतापं के०) चित्तोद्भेगने (तनुते के०) विस्तारे ठे. वली (विनयं के०) विनयगुणने (जिनत्ति के०) जेदे ठे. वली (सौहार्द के०) मित्रजावने (उत्सादयति के०) विनाश करे ठे, वली (व्युद्भेगं के०) उद्भेगने (जन

यति के०) उत्पन्न करे ठे. वली (अवयवचनं के०) असत्यवचनने (सूते के०) उत्पन्न करे ठे. वली (कलिं के०) कलहने (विधत्ते के०) धारण करे ठे. वली (कीर्त्ति के०), यशने. (कृतति के०) ठेदे ठे. वली (दुर्मतिं के०) दुष्टबुद्धिने (वितरति के०) विस्तारे ठे. वली (पुण्योदयं के०) धर्मना उदयने (व्याहंति के०) विनाश करे ठे, वली (कुगतिं के०) नरकतिर्यग्गतिने. (दत्ते के०) आपे ठे. मारें ते क्रोध सज्जनै त्याग करवा योग्य ठे ॥ ४७ ॥

टीका:—पुनः क्रोधस्य दोषमाह ॥ संतापमिति ॥ स रोषः क्रोधः सतां सत्पुरुषाणां हातुं त्यक्तुं उचितो योग्योऽस्ति । कथञ्चूतः रोषः ? सदोषः अनेक दोषैः सहितः । सः कः ? यो रोषः संतापं चित्तोद्वेगं तनुते विस्तारयति । पुनर्योरोषो विनयं विनयगुणं जिनन्ति विदारयति विनाशयति । पुनर्यः सौहार्द मित्रजावं उत्सादयति विनाशयति । पुनर्यः उद्वेगं उच्चाटं जनयति । पुनर्यः अवयवचनं असत्यवचनं सूते उत्पादयति । पुनर्यः कलिं कलहं विधत्ते करोति । पुनर्योरोषः कीर्त्तिर्यशः कृतति विनन्ति । पुनर्योदुर्मतिं दुष्टबुद्धिं वितरति दत्ते । पुनर्यो पुण्योदयं धर्मस्य उदयं व्याहंति विनाशयति । पुनर्यः कुगतिं नरकतिर्यग्गतिं दत्ते । स रोषः सतां हातुं उचितः ॥ ४७ ॥

जापाकाव्यः—वस्तुबुद्ध ॥ कलह मंमन कलह मंमन करन उदवेग, ज स खंमन हित हरन दुःख विलाप संताप साधन ॥ दुरवै न समुच्चरन धरम पुन मारग विराधन ॥ विनय दमन दुरगति गमन, कुमति हरन गुन लोप ॥ ए सब लज्जन जानि मुनि, तजहिं ततज्जन कोप ॥ ४७ ॥

वली पण क्रोधना दोषो कहे ठे.

योधर्मं दहति जुमं दवइवोन्मथ्नाति नीतिं लताम् ॥

दंती वेंडकलां विधुंतुदइव क्लिश्नाति कीर्त्तिं नृणाम् ॥

स्वार्थं वायुरिवांबुदं विघटयत्युल्लासयत्यापदम्, तृष्णां

धर्मइवोचितः कृतकपालोपः स कोपः कथम् ॥ ४८ ॥

अर्थः—(सः के०) ते (कोपः के०) क्रोध, (कथं के०) कथे उपायें करी टालवाने (उचितः के०) योग्य ठे ? अर्थात् कोइ उपायथी टालवा लायक नथी. (यः के०) जे कोप (धर्म के०) धर्मनै (दहति के०) जस्म करे ठे

केनी पतें ? तोके (डुमं के०) वृद्धने (दवश्च के०) दावानल जे तेज जेम. अर्थात् जेम दावानल वृद्धने बाले ठे तेम. वली (नीति के०) न्यायने (उन्मथ्नाति के०) उन्मूलन करे ठे. केनी पतें ? तो के (दंती के०) हस्ती (लतामिव के०) लतानेज जेम. अर्थात् हाथीजैम लताने उखेडी नाखे ठे तेम. वली जे क्रोध (नृणां के०) मनुष्योनी (कीर्त्ति के०) कीर्त्तिने (क्लिश्नाति के०) क्लेश पमाडे ठे. अर्थात् कीर्त्तिनो नाश करे ठे. केनी पतें ? तो के (विधुंतुदः के०) राहु, (इंद्रकलामिव के०) चंद्रकलानेज जेम. वली जे क्रोध, (स्वार्थ के०) स्वार्थने (विघटयति के०) नाश करे ठे. केनी पतें ? तो के (वायुः के०) वायु जे ठे, ते (अंबुदमिव के०) मेघनेज जेम. वली जे क्रोध, (आपदं के०) कष्टने (उल्लासयति के०) विस्तारे ठे. केनी पतें ? तो के (धर्मः के०) गरमी, (तृष्णामिव के०) तृषानेज जेम, अर्थात् जेम तापमां तृषा वधे ठे तेम. वली ते कोपं केहवो ठे ? तो के (कृतकृपालोपः के०) कस्यो ठे कृपानो नाश जेणे एवो ठे ॥ ४७ ॥ क्रोधप्रक्रम संपूर्ण ॥

टीका:—यो धर्ममिति ॥ सः कोपः क्रोधः कथं केनोपायेनोचितोयोग्यः स्यात् ? अपि तु न कथमप्युचितः । सः कः ? यः कोपोधर्मं श्रेयोदहति नस्मीकरोति । कः कमिव ? दवो दावानलो डुममिव । यथा दावानलो डुमं वृद्धं दहति । पुनर्ये नीतिं न्यायं उन्मथ्नाति उन्मूलयति । कः कामिव ? दंती हस्ती लतामिव । यथा हस्ती लतामुन्मूलयति । नृणां मनुष्याणां कीर्त्तिं क्लिश्नाति पीडयति गमयति । कः कामिव ? विधुंतुदो राहुरिंद्रकलां चंद्रलेखामिव । पुनर्यो रोषः स्वार्थं विघटयति स्फोटयति । कः कमिव ? वायुरंबुदमिव । यथा वायुर्मेघं विघटयति । पुनर्यः आपदं कष्टं उल्लासयति विस्तारयति । कः कामिव ? धर्मः ग्रीष्मः तृष्णामिव । यथातपे स्तृषां वर्धयति । कथं नूतः कोपः ? कृतः कृपायाः लोपो विनाशो येन सः ॥ ४७ ॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, क्रोधस्य प्रक्रमोऽजनि ॥ १० ॥ इति दशम क्रोधप्रक्रमः ॥ १० ॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयत्तंद ॥ कोप धर्म धन दहै, अगनि जिम विरख वि नासै ॥ कोप सुजस आवरै, राहु जिम चंद गिरासै ॥ कोप नीति दलम जै, नाग जिम लता विहंमै ॥ कोप काज सब हरै, पवन जिम जलधर

खंमै ॥ संचरत कोप डंख ऊपजै, बढै तृषा जिम धूपमहं ॥ करुना विलो
प गुन गोप जुत, कोप निसिद्ध महंत कह ॥ ४८ ॥

कथा:— क्रोधत्याग उपर गजसुकुमारनी कथा ॥ सौराष्ट्रदेशें द्वारिका
नगरी ठे, तिहां कृष्णवासुदेव राज्य करे ठे: एकदा देवकीजीयें गवाहें
बेठां थकां कोइ स्त्रीने पोताना बालकने रंमाडती दीठी, ते जोइने मनमां
चिंतव्युं जे मुऊने पुत्र होय तो हुं पण दुर्लखावुं? एम धारी चिंतातुर
थइ रही. तिहां श्रीकृष्णें चिंतानुं कारण पूठ्युं. देवकीजीयें बलात्कारथी
पोतानुं अजिलषित कहुं. पंढी माताने संतोषी पोषधशालायें आवी अ
छम तप करी हरणीगमेषी देवता आराध्यो, ते प्रसन्न थइने कहेवा लाग्यो
के तमारी माताने पुत्र थारो, पण ते यौवनावस्थामां दीक्षा लेशे, पंढी
देवप्रजावें नवंमासें देवकीजीने पुत्र थयो, गजसुकुमार नाम दीधुं. अनुक्रमें
सकलकला जण्यो, यौवनावस्था पाम्यो, सोमिल ब्राह्मणनी पुत्री परण्यो,
एवामां श्रीनेमिनाथ समोसखा, तेमनी पासेंथी उपदेश सांजली माताने
समजावी दीक्षा लीधी. द्विविध शिक्षा पामीने प्रचुने पूठ्युं के महाराज!
शीघ्र मोक्ष आपो. प्रचु बोल्या के स्मशानमां काउस्सग्न करीयें, कृमाथी उ
पसर्ग संहन करीयें, तो तरत मोक्षप्राप्ति थाय, ते सांजली प्रचुनी आज्ञा
मागी मसाणमां जइ काउस्सग्न कखो, तेवारें गामथी आवतां सोमिल
ब्राह्मणें जमाइने दीठो. के तरत क्रोध उपनो जे एणे महारी पुत्रीने
डुःखी करी तो हुं पण एने डुःखी करुं? एम विचारी रीशथी मस्तक सूधी
माटीनी पाल बांधी, मांहे खेरनं अंगारा जखा. गजसुकुमारें चिंतव्युं के
ए महारो उपकारी थयो ठे, एना उपसर्गथी महारां कर्म क्य थारो? एम
निश्चल ध्यान धरी केवलज्ञान पामी मोक्षें गयो. प्रजातें श्रीकृष्णें जगवान
ने पूठ्युं के महारो लघुबंधव क्यां ठे? ते कहो. जगवानें सर्व वृत्तांत कहुं
तेवारें श्रीकृष्णें पूठ्युं के मारनार कोण ठे? जगवानें कहुं के हमणां मार्गें
जातां तुऊने देखरो के तरत तेनुं हृदय फाटी जाइ अने मरण पामरो!
श्रीकृष्ण पण जगवानने वांटी पाठा वल्या अने मार्गमां तेमज दीठुं, ते
वारें मनमां खेद पाम्या. ए रीतें गजसुकुमार क्रोध जीतवाथी मोक्षें
गयो. अने सोमिल ब्राह्मण मरी दुर्गतियें गयो. ए माटें क्रोधनो जय
करवो ॥ इति क्रोध जयोपरि गजसुकुमारकथा ॥ ४८ ॥

हवे-अहंकारना दोषो कहे ठे.

॥ मंदाक्रांतावृत्तम् ॥ यस्मादाविर्जवति विततिर्इस्तरा
पन्नदीनाम्, यस्मिन् शिष्टानिरुचितगुणग्रामनामा
पि नास्ति ॥ यश्च व्याप्तं वहति बंधधीधूम्यया क्रोधदा
वम्, तं मानाङ्गिं परिहर डुरारोहमौचित्यवृत्तेः ॥ ४९ ॥

अर्थः—हे जय्य प्राणी ! (औचित्यवृत्तेः के०) उचित आचरण करवाथी,
अर्थात् योग्यविनय करवाथी (तं के०) ते (मानाङ्गि के०) अहंकाररूप
पर्वतने (परिहर के०) त्याग कर. ते मानाङ्गि एटले मानरूप पर्वत
कहेवो ठे ? तो के (यस्मात् के०) जेथकी (इस्तरा के०) न तराय एवी (आ
पन्नदीनां के०) विपत्तिरूप नदीनी (विततिः के०) पंक्ति, ते (आविर्जवति
के०) प्रगट थाय ठे. जेम बीजा पर्वतोथकी पण नदीनी श्रेणि उत्पन्न
थाय ठे तेम. वली (यस्मिन् के०) जे मानरूप पर्वतने विपे (शिष्टानिरुचित
गुणग्रामनामापि के०) उत्तम पुरुषोने प्रीतिदायक एवा जे ज्ञानादिक गुणो
अथवा औदार्यादिक जे गुणो तेनो जे समूह, तेनुं जेमां नाम पण (नास्ति के०)
नथी. (च के०) वली (यः के०) जे मानाङ्गि, (क्रोधदावं के०) क्रोधरूप दावा
नलने (वहति के०) वहन करे ठे. ते क्रोधदावानल कहेवो ठे ? तो के (बंध
धीधूम्यया के०) हिंसाबुद्धिरूप धूमें करीने (व्याप्तं के०) व्याप्त ठे. वली
(डुरारोहं के०) उपर चडवाने अशक्य अर्थात् जेनो पार पामवाने पण
अशक्य थाय ठे. अथवा बीजो अर्थ करवो, ते जेम के (औचित्य
वृत्तेः के०) उचिताचरण करनारने (डुरारोहं के०) ते मानाङ्गि चडवाने
अशक्य ठे. अर्थात् उचिताचरण करनारने मानाङ्गिनो अज्ञाव ठे ॥ ४९ ॥

टीकाः—अथ मानस्य अहंकारस्य दोषानाह ॥ यस्मादिति । नो जय्यप्राणि
न ! औचित्यवृत्तेः उचिताचारकरणात् । तद्योग्यविनयविधानात् तं मानाङ्गिं
मानएव अहंकारएव अङ्गिस्तं अहंकारपर्वतं परिहर । त्यज्ज मुंच । तं कं ?
यस्मान्मानाङ्गिर्इस्तरा तरीतुं अशक्या । आपन्नदीनां कष्टरूपनदीनां विततिः श्रे
णिराविर्जवति प्रकटीजवति । अन्यस्मादप्यङ्गेर्नदीविततिः प्राङ्गिर्जवति । तथा
यस्मिन्मानाङ्गौ शिष्टानिरुचितगुणग्रामनामापि नास्ति । शिष्टानां उत्तमानां
अनिरुचिताः प्रीतिदायिनोये गुणा ज्ञानादयः औदार्यादयो वा तेषां ग्रामः

समूहस्तस्य नामापि नास्ति । गुणानां लवणेशोऽपि न । पुनर्यो मानाङ्गिः क्रोधदावं क्रोधदावानलं वहति धत्ते सः । कथञ्चूतं क्रोधदावं ? वधधीधूम्य या व्याप्तं हिंसाबुद्धिधूमसमूहेनालीढं । पुनः कथञ्चूतं क्रोधदावं ? डुरारोहं आरौढमशक्यं । अथवा औजित्यवृत्तेः योग्यवृत्तेः डुरारोहं ॥ ४९ ॥

जाषाकाव्यः—कवित्त मात्रा ॥ जातें निकसि विपति सरिता सब, जग में फैलि रही चिहुं और ॥ जाके ढिग गुन गाम नाम नहिं, माया कुमति गुफा अति घोर ॥ जहं वध बुद्धिधूमरेखा सम, उदित कोप दावानल जोर ॥ सो अजिमान पहार पटंतर, तजत तांहि सर्वज्ञ किसोर ॥ ४९ ॥

शिखरिणीवृत्तम् ॥ शमालानं जंजन् विमलमतिनाडीं
विघटयन्, किरन् दुर्वाक्पांशूत्करमगणयन्नागमशृ
णिम् ॥ भ्रमन्नूर्व्यां स्वैरं विनयनयवीथीं विदलयन्,
जनः कं नानर्थं जनयति मदांधोद्विपश्च ॥ ५० ॥

अर्थः— (मदांधः के०) अहंकारें करी गयां ठे नावरूप नेत्र जेनां एवो (जनः के०) प्राणी (कं के०) कया (अनर्थ के०) अनर्थने (न जनयति के०) नथी उत्पन्न करतो ? अर्थात् सर्व अनर्थने उत्पन्न करे ठे. केनी पठें ? तो के (द्विपश्च के०) मदोन्मत्त हाथीज जेम. शृं करतो ठतो अनर्थने उत्पन्न करे ठे ? तो के, (शमालानं के०) शमत्तरूप आलान एटले गजबंधन स्तंभ तेने (जंजन् के०) जांजतो ठतो. वली शृं करतो ठतो ? तो के (विमलमतिनाडीं के०) निर्मलबुद्धि रूप नाडि जे बंधनरज्जु तेने (विघटयन् के०) तोडतो ठतो, वली (दुर्वाक्पांशूत्करं के०) दुर्वचनरूप जे धूड तेनो जे समूह तेने (किरन् के०) विक्षेपण करतो ठतो. वली (आगमशृणिं के०) सिद्धांत रूप अंकुशने (अगणयन् के०) न गणतो ठतो वली (ऊर्व्या के०) पृथ्वीने विषे (स्वैरं के०) स्वेच्छायें करी (भ्रमन् के०) भ्रमतो ठतो, वली (विनयनयवीथीं के०) विनयरूप न्यायश्रेणि तेने (विदलयन् के०) विनाश करतो ठतो अनर्थने उत्पन्न करे ठे. अर्थात् जेम अहंकार मदांध पुरुष उपर कहेली बात करतो ठतो अनर्थ उत्पन्न करे ठे, तेम मदांध हाथी पण एटली वस्तु उत्पन्न करतो ठतो अनर्थने करे ठे ॥ ५० ॥

टीकाः— नूयोऽपि मानदोषानाह ॥ शमालानमिति ॥ मदेन अहंकारेण

अंधो गतजावेहणो जनः कं कं अनर्थं न जनयति नोत्पादयति ? अपि तु सर्वं अनर्थं जनयति । क इव ? द्विप इव । मत्तगज इव । यथा मदांधो द्विपोऽनर्थं उपड्वं जनयति । किं कुर्वन् ? शमालानं नजन् शमएव उपशम एवालानः गजबंधनस्तंजस्तं नजन् उन्मूलयन् ॥ पुनः किं कुर्वन् ? विमल मतिनाडीं निर्मलबुद्धिमेव नाडीं बंधनरंजुं विघट्टयन् त्रोटयन् । पुनः किं कुर्वन् ? दुर्वाक् पांशूत्करं दुर्वागेव दुर्वचनमेव पांशुधूलिस्तस्याः उत्करं समूहं किरन् विक्षिपन् । पुनः आगमएव सिद्धांतएव शृणिः अकुशस्तं अगणयन् । अविचारयन् अवमानयन् । ऊर्ध्वा पृथ्व्यां स्वैरं स्वेह्यया त्रमन् विचरन् । पुनर्विनयनयवीथीं । विनय एव नयवीथीः न्यायश्रेणिस्तं विदलयन् विध्वंसयन् । अन्योऽपि मदांधोहस्ती एतानि वस्तूनि करोति ॥ ५० ॥

जाषाकाव्यः— रोडकहंद ॥ जंजै उपसम थंन, सुमति जंजीर विहंमै ॥ कुवचन रज संग्रहै, विनय वन पंकति खंमै ॥ जगमें फिरै सुहंद, वेद अं कुश नहिं मानै ॥ गज ज्यों नर मद अंध, सहज सब अनरथ ठानै ॥ ५० ॥

वली पण मानना दोषो कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥ औचित्याचरणं विलुंपति पयोवाहं नजस्वानिव, प्रध्वंसं विनयं नयत्यहिरिव प्राणस्पृशां जीवितम् ॥ कीर्तिं कैरविणीं मतंगजइव प्रोन्मूलयत्यंजसा, मानोनीचइवोपकारनिकरं हंति त्रिवर्गं नृणाम् ॥ ५१ ॥

अर्थः—(मानः के०) अहंकार, (नृणां के०) मनुष्यना (त्रिवर्ग के०) धर्म, अर्थ, काम, ए त्रण वर्ग जे तेने (हंति के०) नाश करे ठे. केनी पतें ? तो के (नीचः के०) नीच पुरुष, (उपकारनिकरमिव के०) उपकारसमूहनेज जेम हणे ठे तेम. वली ते मान, (औचित्याचरणं के०) योग्य एवा आचरणने (विलुंपति के०) नाश करे ठे. केनी पतें ? तो के (नजस्वान के०) वायु (पयोवाहमिव के०) मेघनेज जेम, वली (प्राणस्पृशां के०) प्राणीना (विनयं के०) अन्युत्तानादिक विनयने (प्रध्वंसं के०) ह्यप्रत्ये (नयति के०) पमाडे ठे. केनी पतें ? तो के (अहिः के०) सर्प, (जीवितमिव के०) जीवितरनेज जेम ह्य पमाडे ठे, तेम. अर्थात् जेम सर्प जीवितने ह्य पमाडे ठे तेम ते मानी पुरुष विनयनो नाश करे ठे. वली (अं

जसा के०) वेगें करी (कीर्त्ति के०) कीर्त्तिने (प्रोन्मूलयति के०) उन्मूलन करे ठे. केनी पठें? तो के (मतंगजश्व के०) मदोन्मत्त हस्ती (कैरविणी के०) कमलिनीने ज. जेम. अर्थात् हस्ती जेम कमलिनीने उन्मूलन करे ठे तेम कीर्त्तिनुं उन्मूलन मान करे ठे ॥ ५१ ॥

टीका:—औचित्येति ॥ पुनराह ॥ मानोऽहंकारो नृणां पुंसां त्रिवर्ग धर्मार्थे कामरूपं हंति नाशयति । कः किमिव ? नीचः मनुष्यः उपकारनिकरमिव । यथा नीचः उपकारसमूहं हंति तथा । पुनर्मानः औचित्याचरणं योग्याचारं विलुपति स्फोटयति । कः कमिव ? नक्षस्वान् वायुः पयोवाहमिव । पुनर्मानः प्राणस्पृशां प्राणिनां विनयं अन्युत्थानादिकं प्रध्वंसं कृत्यं नयति । कः किमिव ? अहिः सर्पो जीवितमिव यथा सर्पो जीवितं कृत्यं नयति । पुनरंजसा वेगेन कीर्त्तिं यशः प्रोन्मूलयति । कः कामिव ? मतंगजो हस्ती कैरविणीं कमलिनीं यथा प्रोन्मूलयति ॥ ५१ ॥

जाषाकाव्यः—कडखा छंद ॥ मान. सवि उचित आचार जंजन करै, पवन संचार जिम घन विहंमै ॥ मान आदरत, नय विनय लोपै सकल, जु जग विष जीर जिम मरन मंमै ॥ मानके उदित जंगमांहि विनसै सुजस, कुपितं मातंग जिम कुमुद खंमै ॥ मानकी रीति विपरीत करतूति जिम, अधमकी प्रीति नर नीति ठंमै ॥ ५१ ॥

वली पण मानना दोषो कहै ठे.

वसंततिलकावृत्तम् ॥ मुंण्णाति यः कृतसमस्तसमीहितार्थं, संजीवनं विनयजीवितमंगनाजाम् ॥ जात्यादिमानविषजं विषमं विकारम्, तं मार्दवामृतरसेन नयस्व शांतिम् ॥ ५२ ॥ इति मानप्रक्रमः ॥ ११ ॥

अर्थः—(यः के०) जे अहंकार, (अंगनाजां के०) प्राणीना (विनयजीवितं के०) विनयगुणरूप जीवितने (मुंण्णाति के०) उद्बेदन करे ठे. एकेहबुं विनयजीवित ठे? तो के (कृतसमस्तसमीहितार्थसंजीवनं के०) कछुं ठे समस्त वांछितार्थनुं संजीवन जेणें एवुं ठे. माटें (तं के०) ते (जात्यादिमानविषजं के०) जाति, जाज, कुल, ऐश्वर्य, बल, रूप, तप, श्रुत, तेनो जे अहंकार ते रूप जे विष, तेथकी उत्पन्न थयेला एवा (विषमं के०) घोर

एवा (विकारं के०) विकारने (मार्दवामृतरसेन के०) मृडतारूप अमृतरसें करी (शांतिं के०) उपशमप्रत्ये (नयस्व के०) पमाडो अर्थात् मानने न भ्रता रूप रसें करी शांतिप्रत्ये पमाडो ॥५१॥ इति एकादश मानप्रक्रमः ॥११॥

टीकाः—नूयश्चाह ॥ मुष्णातीति ॥ योमानोऽज्ञाजां प्राणिनां विनय जीवितं विनयगुणरूपं जीवितं मुष्णाति उच्चिनन्ति। कथंनूतं विनयजीवितं? कृतसमस्तसमीहितार्थसंजीवनं। कृतं समस्तानां समीहितार्थानां वांछितार्थानां संजीवनं येन तत्। तं जात्यादिमामविषजं जातिलाजकुलैश्वर्यबलरूपतपः श्रुतानां मानोऽहंकार स एव विषं तस्मात्समुद्भवं उत्पन्नं विषमं घोरं विकारं मार्दवाऽमृतरसेन मृडतासुधारसेन शांतिं उपशमं नयस्व प्रापय ॥ मानत्यागे बाहु बलि नंदीषेण दृष्टांतः ॥५१॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, मानस्य प्रक्रमोऽजनि ॥ ११॥ इति मानप्रक्रमः ॥११॥

जाषाकाव्यः—चोपाई ॥ मान विषम विष तन संचरै, विनय विनासै वं बित हरै ॥ कोमल गुन अमृत संयोग, विनसै मान विषम विष रोग ॥५१॥

कथाः—मगधदेशे राजगृहनगरीयें श्रेणिकराजा ठे तेनो नंदिषेण नामें पुत्र गुणें करी पवित्र ठे, तिहां गुणशैलचैत्यें श्रीमहावीर समोसखा, नंदी षेणें जगवानने वांछा, धर्मदेशना सांजलीने दीक्षा लेवानो जांव थयो. तेवारें शासन देवतायें कहुं के हंजी तमारें जोगावली कर्म शेष रह्यां ठे, ते जोगव्या पढी चारित्र लेजो. कारण के अवसरें सर्व रूडुं कहेवाय अने अवसरेंज फल दायक थाय, एम शासन देवतायें समजाव्युं. तेमनुं वचन अप्रमाण करी जवितव्यताने वशें तेणें दीक्षा लीधी. ते घणा वर्ष पाली, घणी लब्धियो उपनी. एकदा पारणें वहोरवा माटें वेश्याने घेर आवीने धर्मलाज दीधो, वेश्यायें अर्थलाज कह्यो. तेवारें नंदीषेणें तरणुं ताणीने साडी बार क्रोड ड्यनो वरसाद वरसाव्यो, यावत् जोगावली कर्मथी तिहां रह्यां. वेश्या साथें जोग जोगववा लाग्या. तिहां बार वर्ष वही गयां. नित्य प्रत्ये दश दश माणसने प्रतिबोध पमाडी श्रीवीरनी पासें दीक्षा लेवा मोकले.

एकदा जोगावली कर्मनो ह्यथवाथी उपदेश देतां नव जणने प्रति बोध पमाडी श्रीवीर पासें मोकव्या पण दशमो सोनी प्रतिबोध न पाय्यो. तेणें कहुं के जेम मुऊने उपदेश आपो ठो, तेम तमें केम आदरता नथी? एवामां जोजनवेला थवाथी स्त्रीयें आवीने रीशथी जोजन करवाने बोलाव्या. तेवारें

नंदीषेण बोळ्यो के दशमो हुं. एम कही श्रीवीरपभों चालवा मांमयुं. स्त्रीयें घणी रीतें समजाव्यो, परंतु तेने पण प्रतिबोधी दीक्षां लइ सज्जतियें गयो. एम नंदीषेणें अहंकार कखो, तो चारित्र्यी पड्यो. इति मानत्याग ऊपर नंदीषेणनी कथा ॥ ११ ॥ माटे मान त्यागवुं ॥ ५२ ॥

हवे मायांत्यागनो प्रक्रम कहे ठे.

मालिनीवृत्तम् ॥ कुशलजननबंध्यां सत्यसूर्या
स्तसंध्याम्, कुगतियुवतिमालां, मोहमातंगशा
लाम् ॥ शमकमलहिमानीं डुर्यशोराजधानीम्,
व्यसनशतसहायां, दूरतोमुंच मायाम् ॥ ५३ ॥

अर्थः—हे नव्यजन ! (मायां के०) कपटने (दूरतो के०) दूरथकी (मुंच के०) मूक. ए माया केहवी ठे ? तो के (कुशल के०) केमना (जनन के०) उत्पन्न करवामां (बंध्यां के०) बंध्या स्त्री समान, तथा (सत्यसूर्यास्तसंध्या के०) सत्यवचनरूप जे सूर्य तेना अस्तने माटे संध्यासमान ठे, वली (कुगतियुवतिमालां के०) कुगतिरूप जे स्त्री तेने पहेरवानी माला समान ठे. वली (मोहमातंगशालां के०) मोहरूप हस्तीने बांधवानी शाला समान ठे, वली (शमकमलहिमानीं के०) उपशमरूप जे कमलों तेनी ऊपर पडावामां हिमसमान ठे वली (डुर्यशोराजधानीं के०) अपकीर्तिने रहेवाने निवासनगरी ठे, वली (व्यसनशतसहायां के०) सहस्र गमे कष्टोनी सहायजूत ठे, माटे मायानो दूरथीज त्याग करवो ॥ ५३ ॥

टीकाः—अथ मायात्यागमाह ॥ कुशलेति ॥ नो नव्यजन ! मायां कपटं दूरतोमुंच त्यज । कथंनूतां मायां ? कुशलस्य केमस्य जनने उत्पन्नने बंध्यां बंध्यास्त्रीरूपां । पुनः सत्यमेव सूर्यस्तस्याऽस्तमनाय संध्या तां । पुनः किं नूतां ? कुगतिरेव युवतिस्तस्याः वरमाला तां । पुनः किंनूतां ? मोहएव मातंगस्तस्य शाला बंधनस्थानं तां । पुनः किंनूतां ? शमएव उपशम एव कमलानि तेषां हिमानी हिमसंहतिः तां । पुनः किंनूतां ? डुर्यशसः अपकीर्तिः राजधानी निवासनगरी तां । पुनः किंनूतां ? व्यसनानां कष्टानां शतानि तेषां सहायो यस्याः सा तां । ईदृशीं मायां दूरतो मुंच ॥ ५३ ॥

जाषाकाव्यः—रोडकहंद ॥ कुशल जनन कहुं वांऊ, सत्त रवि हरन सांऊ
थिति ॥ कुगति जुवति उर माल, मोह कुंजर निवास ठिति ॥ शमवा
रिज हिमरासि, पाप संताप सहायिनी ॥ अजस खानि जग जानि, तज
हुं माया डख दायिनी ॥ ५३ ॥

वली पण मायाना दोषो कहे ठे.

उपेजवज्जावृत्तम् ॥ विधाय मायां विविधैरुपायैः, परस्य ये वंचनमा
चरन्ति, ते वंचयन्ति त्रिदिवापवर्ग, सुखान्महामोहसखाः स्वमेव ॥ ५४ ॥

अर्थः—(ये के०) जे जनो (विविधैः के०) अनेक प्रकारना (उपा
यैः के०) उपायोयें करीने (मायां के०) कपटने (विधाय के०) करीने
(परस्य के०) बीजा जननुं (वंचनं के०) वंचनने एटले अन्य जनोने
उगवानुं (आचरन्ति के०) आचरण करे ठे. (ते के०) ते जनो (महा
मोहसखाः के०) महामोह ठे सखाइ जेनो एवा ठता अर्थात् अज्ञानयुक्त
ठता, (त्रिदिवापवर्गसुखात् के०) देवलोक तथा मोहसुखयुक्ती, (स्वमेव
के०) पोतेंज पोताना आत्माने (वंचयन्ति के०) ठेतरे ठे ॥ ५४ ॥

टीकाः—पुनराह ॥ विधायेति ॥ ये जनाः विविधैर्नानाप्रकारैरुपायैर्मायां
कपटं विधाय कृत्वा परस्यान्यजनस्य वंचनं आचरन्ति कुर्वन्ति ते जनाः । म
हामोहसखाः महदज्ञानयुक्ताः संतः त्रिदिवापवर्गसुखात् देवलोकमोहसु
खात् स्वयमेवात्मानमेव वंचयन्ति विप्रतारयन्ति ॥ ५४ ॥

जाषाकाव्यः—वेसरिहंद ॥ मोह मगन माया मन संचै, करि उपाउ और
नकों वंचै ॥ अपनी हानि लखे नहि सोइ, सुगति हरे डुर्गति डःख होइ ॥ ५४ ॥

वली पण मायाना दोषो कहे ठे.

इज्यंशावृत्तम् ॥ मायामविश्वासविलासमंदिरं,
डराशयोयः कुरुते धनाशया ॥ सोऽनर्थसार्थं न प
तंतमीक्षते, यथा बिडालो लगुडं पयः पिबन् ॥ ५५ ॥

अर्थः—(यः के०) जे (डराशयः के०) डष्टचित्तयुक्त एवो जीव, (धना
शया के०) ड्यनी आशायें करी अर्थात् ड्यलोनें करी (मायां के०)
कपटने (कुरुते के०) करे ठे. (सः के०) ते प्राणी, (पतंतं के०)

आवतो एवं (अनर्थसार्थ के०) कष्टना समूहने (नईकृते के०) नथी जोतो. केनी पठें? तो के (बिडालः के०) बिडालो ते (पयः के०) दूधने (पिबन् के०) पीतो ठतो (लगुडं के०) दंमप्रहारने (यथा के०) जेम जोतो नथी! ते केवी माया ठे? तो के (अविश्वासविलासमंदिरं के०) अविश्वास जे अप्रतीति तेने रमवांतुं गृह ठे. माटें मायानो त्याग करवो ॥ ५५ ॥

टीका:— पुनर्मायादोषमाह ॥ यो. डुराशयोऽप्युचित्तोजनो धनाशया इ व्यस्य वांढया लोचनेन मायां कपटं-कुरुते विदधाति । स जनः आत्म नोऽनर्थसार्थ कष्टानां समूहं पतंतं आगच्छंतं नेहते नालोकते । कथं? यथा बिडालो माङ्गारः पयो दुग्धं पिबन् सन् लगुडं दंमप्रहारं नेहते ना लोकते कथंनूतां मायां? अविश्वासस्य अप्रतीतेः क्रीडागृहं । मंदिरशब्दस्याजहङ्गित्वं ॥ ५५ ॥

नापाकाव्यः—पडडीहंद ॥ माया अविशास विलास गेह, जो करै मूढ जन ध न सनेह ॥ सो कुगति बंध नहिं लखै एम, तजि जय बिलाउ पय पिवै जेम ॥ ५५ ॥

वली मायाना दोषो कहे ठे.

॥ वसंततिलकावृत्तम् ॥ मुग्धप्रतारणपरायणमुज्जि
हीते, यत्पाटवं कपटलंपटचित्तवृत्तेः ॥ जीर्यत्युप
प्लवमवश्यमिहाप्यकृत्वा, नापथ्यनोजनमिवामय
मायतौ तत् ॥ ५६ ॥ इति मायाप्रक्रमः ॥ १७ ॥

अर्थ:—(कपटलंपटचित्तवृत्तेः के०) मायाने विषे वांढायुक्त ठे चित्तवृत्ति जेनी एवा पुरुषनुं (यत्पाटवं के०) जे चातुर्य (उज्जिहीते के०) प्रकाश थाय ठे, (तत् के०) ते चातुर्य, (अवश्यं के०) निश्चै करी (आयतौ के०) आवता समयने विषे (इहापि के०) आहिं पण (उपप्लवं के०) उपप्लवने (अकृत्वा के०) न करीने (नजीर्यति के०) परिणाम पामतुं नथी. अर्थात् ते मायाकृत चातुर्य, कांइ पण उपप्लव कखा शिवाय परिणाम पामतुं नथी. केनी पठें? तो के (अपथ्यनोजनं के०) कुपथ्यनुं नोजन, (आमयं इव के०) रोगनेज जेम. अर्थात् कुपथ्यनोजन, आगामिकालने विषे रोगने उत्पन्न कखा शिवाय परिणाम पामतुं नथी तेम मायाकृत चातुर्य पण जाणवुं. हवे ते मायाकृत चातुर्य केहवुं ठे? तो के (मुग्धप्रतारणप

રાયણં કે૦) મૂર્ખજનને ઠેતરવાને તત્પર છે ॥ ૫૬ ॥ ઇતિ માયા પ્રક્રમઃ ॥ ૧૨ ॥ એ માયા ઉપર શ્રીમદ્દિનાથજીના પૂર્વજવની કથા જાણવી તે પ્રસિદ્ધ છે માટે આહીં લખી નથી ॥ ૧૨ ॥

ટીકા:—પુનરાહ ॥ મુગ્ધપ્રતારણેતિ ॥ કંપટે માયાયાં લંપટા વાંઠાયુક્તા ચિત્તવૃત્તિર્મનોવ્યાપારો यस્ય તસ્ય પુરુષસ્ય ચત્પાટવં ચાતુર્યં ઝક્ષિહીતે ઝક્ષા સતિ । તત્પાટવં અવશ્યં નિશ્ચયેન આયતૌ આગમિનિ કાલે ઉપપ્લવં ઉ પડ્વં અકૃત્વા અવિધાય ન જીર્યતિ ષરિણામં ન યાતિ । કિં કુતઃ ? તસ્ય વિપાકોજવત્યેવ । કિમિવ ? અપથ્યનોજનં આમયમિવ । યથા અપથ્યં નોજ નં જેમનં આમયં રોગં અકૃત્વા આયતૌ ન જીર્યતિ । કથંજૂતં પાટવં ? મુ ગ્ધાનાં મૂર્ખાનાં પ્રતારણે વંચને પરાયણં તત્પરં ॥ અત્ર મદ્દીનાથજીવમહા બલદૃષ્ટાંતઃ ॥ ૫૬ ॥ ઇતિ ॥ સિદ્ધપ્રકારવ્યસ્ય, વ્યાખ્યાયાં હર્ષકીર્ત્તિનિઃ ॥ સૂરિનિર્વિહિતાયાં તુ, માયાયાઃ પ્રક્રમોઽજનિ ॥ ૧૨ ॥ ઇતિ દ્વાદશોમાયા પ્રક્રમઃ ॥ ૧૨ ॥

ઝાષાકાવ્ય:—આજ્ઞાનકહંદ ॥ જ્યૌં રોગી કરિ કુપય, બઢાવૈ રોગ તન ॥ સ્વાદ લંપટી નયો, કહૈ મુઠ્ઠ જનમ ધન ॥ ત્યૌં કપટી કરિ કપટ, મૂઢ કો ધન હરૈ ॥ કૈર કુગતિકોં બંધ, હરષ મનમેં ધરૈ ॥ ૫૬ ॥

હવે લોજત્યાગનો ઉપદેશ કરે છે.

શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તદયમ્ ॥ યદુર્ગામટવીમટંતિ વિકટં
ક્રામંતિ દેશાંતરમ્, ગાહંતે મદ્દનં સમુદ્દમતનુક્કેશાં કૃષિં
કુર્વંતે ॥ સેવંતે કૃપણં પતિં ગજઘટાસંઘટ્ટઃસંચરમ્,
સર્પંતિ પ્રધનં ધનાંધિતધિયસ્તદ્ધોજવિસ્ફૂર્જિતમ્ ॥૫૭॥

અર્થ:—(ધનાંધિતધિયઃ કે૦) ધનેં કરી અંધ થયેલી છે બુદ્ધિ જેની એવા પુરુષો, અર્થાત્ લોજી જનો (યત્ કે૦) જે ધનને માટે (ડુર્ગા કે૦) ન જ વાય એવી (અટવીં કે૦) અરણ્યપ્રત્યે (અટંતિ કે૦) અટન કરે છે. એટલે અરણ્યમાં ફરે છે. વલી (વિકટં કે૦) વિસ્તીર્ણ એવા (દેશાંતરં કે૦) દેશાં તર પ્રત્યે (ક્રામંતિ કે૦) ઝ્રમણ કરે છે. વલી (ગહનં કે૦) કોઈથી ન અવગાહન થાય એવા (સમુદ્ કે૦) સમુદ્પ્રત્યે (ગાહંતે કે૦) અવગાહન કરે છે. વલી (અતનુક્કેશાં કે૦) બહુ કષ્ટે કરી સાધ્ય થાય એવી (કૃષિં કે૦)

खेतीने (कुर्वते के०) करे ठे. वली (रूपणं के०) अदाता एवा (पतिं के०) स्वामीने (सेवते के०) सेवे ठे, वली (गजघटासंवट्टुःसंचरं के०) हस्तिसमूहना यूथें करी जेमौ न जवाय एवा (प्रधनं के०) युद्धप्रत्ये (सर्पति के०) जाय ठे. (तत् के०) ते पूर्वोक्त सर्व (लोचविस्फूर्जितं के०) लोचनुं विचेष्टित जाणवुं. अर्थात् लोचवशें करी प्राणी सर्वे चेष्टा करे ठे, माटे लोचनो त्याग करवो ॥५७॥

टीका:—अथ लोचत्यागोपदेशमाह ॥ यदुर्गामेति ॥ धनेन वित्तेनांधिता अंधप्रायकृता धीर्बुद्धिर्येषां ते ईदृशाः पुरुषाः । यत् दुर्गा विषमां अटवीं अरण्यं अटंति क्रामंति । पुनर्यत् विकटं विस्तीर्णं देशांतरं क्रामंति त्रमंति । पुनर्यत् गहनं डारवगाहंगाहंते उद्ध्वयंति । पुनर्यत् अतनुक्लेशां बहुकष्टसाध्यां कृषिं कर्षणं क्षेत्रादि कुर्वते विदधते । पुनर्यत् रूपणं अदातारं पतिं स्वामिनं सेवते । पुनर्यत् गजघटानां हस्तिसमूहानां संघेन दुःसंचरं गंतुमशक्यं प्रधनं युद्धं प्रति सर्पति गच्छति । तत् सर्वं लोचस्य विस्फूर्जितं । लोचस्य चेष्टितं जानीहि । लोचवशादेतास्ति वस्तूनि कुर्वन्ति । अतः कारणाद्लोचः संत्याज्य एव ॥५७॥

जाषाकाव्यः—सवैय्या इकतीसा ॥ सहै घोर संकट समुद्रकी तरंगनिमें, कंषै चित जीत पंथ गाहै वीज. वनमें ॥ ठानै कृषिकर्म जामें शर्मको न ले श कहुं, संकलेश रूप व्हाके फूजि मरै रनमें ॥ तजै निज धामकों विराम परदेश धावै, सेवें प्रभु रूपन मलीन रहै मनमें ॥ मोलै धन कारज अना रज मनुज. मूढ, ऐसी करतूति करै लोचकी लगनमें ॥ ॥ ५७ ॥

वली पण लोचना दोषो कहे ठे.

मूलं मोहविषडुमस्य सुकृतांजोराशिकुंजोद्भवः, क्रोधाग्नेररणिः प्रतापतरणिप्रज्ञादने तोयदः ॥ क्रीडासद्म कलेर्विवेकशशिनः स्वर्णापुरापन्नदी, सिंधुः कीर्त्तिलताकलापकलजोलोचः पराञ्जयताम् ॥ ५८ ॥

अर्थः—हे नव्यलोको ! (लोचः के०) लोच जे ठे ते (पराञ्जयतां के०) पराजव करीयें, एटले लोचनो त्याग करीयें. ते लोच केहवो ठे ? तो के (मोहविषडुमस्य के०) अज्ञानरूप जे विषतरु तेनुं (मूलं के०) मूल ठे वली (सुकृतांजोराशिकुंजोद्भवः के०) पुष्परूप समुद्रना शोषणने विषे अगस्ति कृषि समान ठे, वली (क्रोधाग्नेः के०) क्रोधरूप जे अग्नि तेनुं (अरणिः के०)

काष्ठ ठे, एटले क्रोधाग्निनुं उत्पत्तिस्थानक ठे. वली (प्रतापतरणिप्रह्वारने के०) प्रतापरूप सूर्यने ढांकवामां (तोयदः के०) मेघसमान ठे, वली (कलेः के०) कलहनुं (क्रीडासद्य के०) लीलागृह ठे, वली (विवेकशशिनः के०) पुण्यापुण्यरूप चंडमा जे तेने (स्वर्जाणुः के०) रादुसमान ठे, वली (आपन्नदी सिंधुः के०) आपत्तिरूप नदीयो जे तेने धारण करवामां समुद्र ठे. अर्थात् आपत्तिनुं स्थानक ठे वली (कीर्तिलताकलापंकलजः के०) कीर्तिरूप जे वल्ली तेनो जे समूह तेना नाशने विप्रे हस्तीना बच्चा समान ठे ? एवो पूर्वोक्त छर्गुण युक्त जे लोज तेनो त्याग करवो ॥ ५८ ॥

टीका:—पुनराह ॥ मूलमिति ॥ जो जव्याः ! लोजः पराज्यतां निराक्रिय तां त्यज्यतां । मोहएव अज्ञानमेव विषडुमोविषतरुः तस्य मूलं जटारूपं । मूलशब्दस्याङ्गहृद्विगत्वं । पुनः कथंनूतो लोजः ? सुकृतमेव पुण्यमेवांजोऽग्निः समुद्रस्तस्य शोषणे कुंजोऽन्नवोऽगस्तिरिव । पुनः क्रोधाग्नेः अरणिः क्रोधएव अग्निस्तस्य अरणिः काष्ठं उत्पत्तिस्थानं । पुनः प्रतापएव तरणिः सूर्यस्तस्या ह्वादने तोयदो मेघोऽन्नं । पुनः कलेः कलहस्य क्रीडासद्य लीलागृहं । पुन विवेकएव पुण्यापुण्यविचारएव शशी चंडस्तस्य स्वर्जाणुः रादुः । पुनः आपन्नदीसिंधुः आपदः कष्टान्येव नद्यस्तासां सिंधुः समुद्रस्तासां स्थानरूपत्वात् । पुनः किंनूतोलोजः ? कीर्तिरेकलता वल्ली तस्याः कलापः समूहस्तस्य विनाशो कलजो हस्तिंशावः । ईदृशोलोजोजीर्यतां ॥ ५८ ॥

जाषांकाव्यः—वृत्त उपरप्रमाणं ॥ पूरन प्रताप रवि रोकवेकों धाराधर, सुकृत समुद्र शोषवेकों कुंजनंद है ॥ कोप दव पावक जननको अरनि दारु, मोह विष नूरुहको महा दृढकंद है ॥ परम विवेक निसिमनि अग्नि वेकों रादु, कीरति लता कलाप दलन गंध है ॥ कलहको केलि जौन आपदा नदीको सिंधु, ऐसो लोज याहिको विपाक डख दंद है ॥ ५८ ॥

फरीने पण लोजना दोषो कहे ठे.

वसंततिलकावृत्तम् ॥ निःशेषधर्मवनदाहवि
जृंभमाणे, दुःखौघजस्मनि विसर्पदकीर्तिधू
मे ॥ बाढं धनेधनसमागमदीप्यमाने, लो
जानले शलजतां लजते गुणौघः ॥ ५९ ॥

अर्थः—(लोचनानले के०) लोचरूप अग्निने धिषे (गुणौघः के०) ज्ञानादिकगुणानां समूह, (शलजतां के०) पतंगपणाने (लजते के०) प्राप्त थाय ठे. अर्थात् अग्निमां जेम पतंग पडीने बलै ठे, तेम गुणसमूह, ते लोचरूप अग्निमां पडीने बलै ठे. हवेः ते लोचनानल कहैवो ठे? तो के (निःशेष धर्मवनदाहविजृंजमाणे के०) समस्त धर्मरूप जे वन तेने बालवे करी विस्तार पामेलो एवो बली (दुःखौघजस्मनि के०) दुःखना समूहरूप ठे जस्म जेमां एवो, बली (विसर्पदकीर्त्तिधूमे के०) प्रसरती जे अपकीर्त्ति ते रूप ठे धूम जेमां एवो, बली (बाढं के०) अतिशयें करी (धनैधनसमागमदीप्यमाने के०) धनरूप जे काष्ठ तेना समागमें दीप्यमान अर्थात् अत्यंत धनरूप इंधनै करी जाज्वल्यमान एवो ठे तेमां सर्वे गुणो पतंगनी पठें बली जाय ठे ॥ ५९ ॥

टीकाः—पुनराह ॥ निःशेषेति ॥ लोचनएवानलोऽग्निस्तस्मिन् लोचनानले गुणौघोज्ञानादिगुणानां उधः समूहः शलजतां पतंगत्वं लजते । पतंगवज्ज्वलति । कथंचनूते लोचनानले ? निःशेषं समस्तं यद्धर्मैव वनं तस्य दाहेन विजृंजमाणः विस्तारं प्राप्नुवन् तस्मिन् । पुनः कथंचनूते ? दुःखानां उधः समूह एव जस्म रक्ता यत्र स तस्मिन् । पुनः कथंचनूते ? विसर्पत् प्रसरत् अपकीर्त्तिरेव धूमो यस्मात् सः तस्मिन् । पुनः कथंचनूते ? बाढं अतिशयेन धनान्येव इव्याण्येव इंधनानि एधांसि तेषां समागमेन आगमनेन दीप्यमानोऽत्यंतं प्रज्वलत् वृद्धिं प्राप्नुवत् तस्मिन् । सर्वे गुणाः पतंगवत् ज्वन्ति ॥ ५९ ॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयडंद ॥ परम धरम वन दहै, डुरित अंबर गति धारै ॥ कुजस धूम उजिरै, जूरि जंय जस्म विदारै ॥ दुःख फुलिंग फूंकरी, तरल तिस्रा जल कडै ॥ धन इंधन आगम, संयोग दिन दिन अति वडै ॥ लह लहै लोच पावक प्रबल, पवन मोह उद्धत वहै ॥ दजहिं उदारता आदि बहु, गुन पतंगको दाव है ॥ ५९ ॥

संतोषें करी लोच निवारण करवा योग्य ठे, माटें संतोषना गुणो कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥ जातः कल्पतरुः पुरः सुरगवी तेषां प्रविष्टा गृहम्, चितारत्नमुपस्थितं करतले प्राप्नोति निधिः संनिधिम् ॥ विश्वं वश्यमवश्यमेव सुलज्जाः स्वर्गापवर्गश्रियो, ये संतोषमशेषदोषदहनध्वंसांबुदं बिभ्रते ॥ ६० ॥ लोचनप्रक्रमः ॥ १३ ॥

अर्थः— (ये के०) जे मनुष्यो (संतोष के०) तृष्णानो जे निरोध कर वो तेने (विचित्रते के०) धारण करे ठे; (तेषां के०) ते पुरुषोना (पुरः के०) अग्रने विषे (कल्पतरुः के०) कल्पवृक्ष, (जातः के०) उत्पन्न थयो ठे. वली ते पुरुषोना (गृह के०) गृहप्रत्ये (सुरगवी के०) कामधेनु, (प्रविष्टा के०) प्रवेश थयेली ठे. अर्थात् आवेली ठे. वली तेना (करतले के०) हस्ततलने विषे (चिंतामणि रत्न (उपस्थितं के०) प्राप्त थयुं ठे. वली ते पुरुषोने (निधिः के०) इव्यञ्जमार, (सन्निधिं के०) समीपताने (प्राप्तः के०) प्राप्त थाय ठे. वली ते मनुष्यने (विश्वं के०) जगत्, (अवश्यं के०) अवश्य (वश्यमेव के०) वशज थाय ठे. अने वली ते पुरुषोने, (स्वर्गापवर्गश्रियः के०) देवलोकनी अने मोक्षनी संपत्ति ते (सुलजाः के०) रुडे प्रकारें प्राप्त थाय ठे. हवे ते संतोष क हेवो ठे ? तो के (अशेषदोषदहन के०) समग्र दोषरूप जे अग्नि तेना (ध्वंस के०) नाश करवाने माटे (अंबुदं के०) मेघ समान ठे. अर्थात् मेघ जेम अग्नि बुझाववामां प्रचुर ठे तेम दोषोना नाश करवामां संतोष ठे ते भाटे संतोषज कर्त्तव्य ठे ॥ ६० ॥ आहीं सागरश्रेष्ठीनी कथा जाणवी ॥ १३ ॥

टीकाः—संतोषेण लोकोनिवार्यः स्यादतः संतोषगुणानाह ॥ जातइति ॥ ये जनाः संतोषं तृष्णानिरोधं विचित्रते धारयन्ति । तेषां पुरोऽग्रे कल्पतरुः कल्पवृक्षो जातः प्रत्यक्षोऽनूत् । पुनस्तेषां गृहं सुरगवी कामधेनुः प्रविष्टा आगता । पुनस्तेषां करतले चिंतामणिरत्नं उपस्थितं आगतं । पुनस्तेषां निधिः इव्यस्य निधिः सन्निधिं समीपं प्राप्तः । पुनः विश्वं जगत् अवश्यं निश्चितं तेषां वश्यं जातं । पुनस्तेषां स्वर्गापवर्गश्रियः देवलोकमोक्षसंपदः सुलजाः सुप्राप्याः स्युः । कथञ्चूतं संतोषं ? अशेष दोषदहनध्वंसांबुदमशेषाश्च ते दोषाश्च अशेषदोषाः तएव दहनः अशेषदोषदहनस्तस्य ध्वंसाय अंबुदं । अतः संतोषएव कर्त्तव्यः । अत्र सुनूमचक्रवर्त्ति सागरश्रेष्ठि कथा ॥ ६० ॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, लोचस्य प्रक्रमोऽजनि ॥ इति त्रयोदशोलोचप्रस्तावः ॥ १३ ॥

जापाकाव्य—कवित्त मात्रात्मक ॥ विलसै कामधेनु ताके घर, पूरे कल्प वृक्ष सुखपोष ॥ अखय नैमार नरै चिंतामनि, तिनकों सुगम सुरग अरु मोख ॥ ते नर वश्य करै त्रिचुवनकों, तिनसों विमुख रहै डख दोष ॥ वसै निधान सदा तिनके ढिग, जिनके हृदय वसत संतोष ॥ ६० ॥

कथोः—लोज उपर सागरश्रेष्ठीनी कथा कहे ठे. आ जंबुद्वीपने विषे न रतक्षेत्रमां पद्मपुरनामा नगर ठे, त्यां अतिधनाढ्य सागरनामा श्रेष्ठी वसे ठे. ते एवो रूपण ठे के एठे. हाथे कागडाने पण उमाडे नहिं. ते एम जाणे के. जो उच्छिष्टहाथे कागडाने उमांडीश तो महारा हाथमां लागेला अन्नतुं एतुं कागडाउने मलज्ञे! एवो ते कदरी ठे. तेने सुशीला गुणवती नामा स्त्री ठे. तेना एक सोमदत्त, बीजो जयदत्त, त्रीजो धनदत्त, चोथो अमरदत्त. एवा चार पुत्रो ठे. ते यौवनास्थानें पाम्या; तारें तेना पितायें परणाव्या. ते चारे पुत्रो पोतपोतानी स्त्रीयो साथें विषयसुख जोगवता ठता काल गमावता हता. अनुक्रमें शेठनी स्त्री गुणवती मरण पामी तेथी सागरश्रेष्ठी दुःख पामवा लाग्यो, तेवारें तेना सगां वालाउयें दिलासो आपी शोकमुक्त कस्यो.

एक दिवसें ते सागरश्रेष्ठीना चारे पुत्रो बापना आदेशथी वाहाणमां वेसी वेपार माटें देशांतरें गया. पाठलथी सागरश्रेष्ठीनें ठोकराउनी वढूरो नो विश्वास न आववाथी पोतें घर आगल खाटलो ढाली हाथमां लाकडी लइ बेसे. एक दिवसें ते सागरश्रेष्ठीने राजायें रत्नोनी परीक्षा करवा माटें बोलाव्यो. तेवांमां फरतो फरतो कोइक सोगी तेने घेर आव्यो. तेने ठोक राउनीं वढूयें मिष्टान्नपानें करी तृप्त कस्यो. तेवारें जोगीयें संतुष्ट थई. ते स्त्रीयोने एक मंत्र आप्यो. अने कस्युं के तमें कोइ पण लाकडा उपर बेसीने आ माहारो आपेलो मंत्र जणी ते लाकडा उपर अडदना दाणा ठांटीने पढी तमारें ज्यां जवुं होय, ते स्थलतुं नाम लइने कदेशो जे अमने तुं आ स्थानकें पोहोंचाडं! तो ए लाकडुं ज्यां जवा इच्छा, त्यां पहोंचाडज्ञे. एम सर्व मंत्रनो प्रज्ञाव कहिने ते योगी गयो. पढी चारे स्त्रीयोयें मली एक मोहोटुं लाकडुं घरने विषे राख्युं. पण ते वातनी सा गरश्रेष्ठीने कांइ पण खबर नथी. हवे सागरश्रेष्ठीनी पग चंपी घगेरे चाकरी करवा माटें एक हजाम निरंतर आवे. एक दिवस ते हजामें घरमां पडेळुं ते मोहोटुं लाकडुं नजरें जोयुं. तेवारें विचारवा लाग्यो के आ लाकडुं आहींथी बीजे स्थलें लइ जवाने कोइ समर्थ न थाय एवुं मोहोटुं ठे. ते आ हीं घर आगल पडयुं ठे, माटें आमां कांइ चमत्कार तो नहिं होय? एम विमासणमां ते हजामने शेठनी चाकरी करतां ते दिवसें घणो वखत थइ गयो. घणी रात्रि गया पढी शेठने निझ आववा लागी त्यारें नापितने

रजा आपी के तुं जा. तो पण ते नापित त्यां ठानो मानो शेठनी ठोली यानी नीचें सुइ गयो. शेठें नापित गयो जाणीने घरनां कमाडो बंध कख्यां अने पोतें सुतो. ते ज्यारें घेर निझामां आव्यो, ते वखत चारे स्त्रियो ते लाकडा उपर बेसीने मंत्रनां जोरथी रत्नद्वीपमां जइ पोताना मनोरथ पूर्ण करी पाठली रातें पाठो घेर आवीर्यो. तेने जोईने हजाम विचारवा लाग्यो के, अरे! आ स्त्रीयो किहां गइयो हजो! आ स्त्रीयोनुं केवुं साहस ठे!! एम चिंतवतो पोताने घेर गयो. बीजे दिवसें पण पूर्वोक्तरीतें ते नापितें कखुं. अने शेठने सुवा वखत थइ, त्यारें ते लाकडाना पोलाणमां पेठो ॥ कखुं ठे के ॥ नराणां नापितोधूर्त्तः, पक्षिणां धूर्त्तवायसः ॥ वर्णानां वणि कोधूर्त्तो, नारीणां गणिका मता ॥ १ ॥ सागरश्रेष्ठीयें हजाम गयो जाणी बारणा बंध कख्यां. पूर्वोक्तरीतें स्त्रीयो पण लाकडा पर बेसीने रत्नद्वीपें गइ. त्यां लाकडाथी उतरीने पोताना मनोरथ पूर्ण कख्या. ते सर्व नापितें जोयुं. अने पोतें लाकडानी पोलाणमांथी नीकलीने रत्नद्वीपमांथी घणांक अमूव्य रत्नो जइ पाठो लाकडामां पेठो. अने स्त्रीयोनी साथें पाठो घेर आव्यो. स्त्रीयो लाकडा उपरथी उतरी घरमां गइयो. पाठलथी नापित पण लाकडामांथी बाहेर निकली पोताने घेर गयो. पण बीजे दिवसें धनवान् थवार्थी सागरश्रेष्ठीनुं आनुचर्य करवा आव्यो नहिं. एक दिवस तैशेठ पासें नापितें आ वीने नमस्कार करी पोतानुं दर्पण शेठने बताव्युं. ते वखतें शेठें घणे दिवसें आवेला नापितने जोईने ठबको आप्यो. त्यारें खोटा साचाजबाप आ पीने पोतानी पासें रत्नद्वीपमांथी आणेलुं जे रत्न हतुं, ते बताव्युं. ते जोईने शेठें कखुं के अरे डुष्ट! आ रत्न देवतानुं, घणाज मौल्यवालुं, सकल नूमंमला धिपतिने पण न मले तेवुं, तुने क्यांथी मळ्युं! ते मने कहे!!! तेवारें तेणें कखुं के तमाहाज घरमांथी मने ए रत्न मलेलुं ठे. शेठें कखुं के हे मूर्ख! तुं खोटुं बोल नहिं. मारा घरमां आवुं रत्न होय क्यांथी? ते सांजलीने हजामें यथास्थित जेवी वात बनी हती तेवी सविस्तर कही संजलावी. त्यारें शेठें कखुं के मने पण तेम करवुं ठे. तो ते नापितनी प्रमाणें शेठें पण रत्न द्वीपमां गमन कखुं अने लाकडामांथी नीसरीने पोतें लोजी तो ठेज माटें घणांज रत्नो जइ गांसडी बांधीने पाठो लाकडामां पेठो. पाठलथी स्त्रियो पण आवी बेठी. लाकडुं उडयुं. परंतु घणां रत्नोनो तथा शेठनो नार हो

वाथी लोकाहुं हलवे हलवे चालवा मामयुं. तेने जोइने स्त्रियो विचारवा लागी के अरे ! आज काष्ठ बराबर चालतुं नथी ने नमतुं जाय ठे, माटें जो घेर जवा वखत लागशे तो आपणने सासरो खीजशे ? माटें हवे शो उपाय करवो ? एम परस्पर कहेला लागियो. त्यारें लाकडाना कोतरमां रहेलो श्रेष्ठी कहेवा लाम्यो के तमें लगाय पण नय राखशो नहिं. जेनो तमने नय ठे, ते तो हुं सागरश्रेष्ठी तमारी साथेंज ठंठे ! आ वात सांजली सर्व स्त्रियो आश्चर्य पामी विचारवा लागी जे अरे ! आ क्यांथी आपणी साथें आब्यो ! ! ! माटें हवे जो ते पाठो घेर आवशे तो आपणने फजेत करशे. तेथी तेने आ समुद्रमांज नाखी द्यो. एम विचारी काष्ठने हलावीने ते शेठने रत्न सुधां समुद्रमां नाखी दीधो. त्यां शेठ मूबी मरण पाम्यो, माटें अति लोच करवाथी सागरश्रेष्ठी जेवा हवाल थाय ठे तेथी लोच करवो नहिं ॥ ए लोचने विषे सागरश्रेष्ठींनी कथा कंही ॥ ६० ॥

हवे सौजन्यता राखवाविषे उपदेश करे ठे.

॥ शिखरिणीवृत्तम् ॥ वरं क्षिप्तः पाणिः कुपितफ
णिनोवक्रकुहरे, वरं ऊपापातोज्वलदनलकुंमे वि
रचितः ॥ वरं प्रासप्रांतः सपदि जठरांतविनिहितो,
नजन्यं दौर्जन्यं तदपि विपदां सद्य विडुषा ॥ ६१ ॥

अर्थः—(कुपित के०) कोपायमान थयेला एवा (फणिनः के०) सर्पना (वक्रकुहरे के०) मुखविवरने विषे (पाणिः के०) हाथ (क्षिप्तः के०) नाख्यो होय ते (वरं के०) श्रेष्ठ, वली (ज्वलदनलकुंमे के०) प्रज्वलित एवा अग्नि कुंमने विषे (ऊपापातः के०) ऊपापांत (विरचितः के०) कस्यो होय ते (वरं के०) श्रेष्ठ, वली (प्रासप्रांतः के०) कूतणानो अग्रजाग ते (सपदि के०) तत्काल, (जठरांतः के०) उदरना मध्यजागने विषे (विनिहितः के०) नाख्यो होय ते (वरं के०) श्रेष्ठ. (तदपि के०) तो पण (विडुषा के०) पंथितजनें (दौर्जन्य के०) पैशुन्य, (नजन्यं के०) न करवुं. ते केहवुं दौर्जन्य ठे ? तो के (विपदां के०) आपत्तिनुं (सद्य के०) गृह ठे अर्थात् विपत्तिनुं स्थानक ठे ॥ ६१ ॥

टीकाः—अथ सौजन्यविधानोपदेशमाह ॥ वरमिति ॥ कुपितस्य फणिनः क्रुद्धस्य सर्पस्य वक्रकुहरे मुखविवरे पाणिर्हस्तः क्षिप्तोनिक्षिप्तः सन् वरं

श्रेयान् । पुनर्ज्वलदन्तकुंभे प्रज्वलत् अग्निकुंभे जंपापातोविरचिद्रः कृतो
वरं श्रेष्ठः । पुनः प्रासस्य कुंतस्य प्रांतो अग्रं जठरांतः उदरमध्ये सपदि
क्षिप्तोवरं श्रेष्ठः । तदपि विडुष्य पंक्तिनेन दौर्जन्यं पैशुन्यं नजन्यं न कर्त्तव्य
मेव । किंनूतं दौर्जन्यं? विपदां आपदां कंष्टादां सद्य गृहं स्नानमित्यर्थः ।
अतःकारणात् सौजन्यमेव विधेयं ॥ ६१ ॥

जाषाकाव्यः—चौपाश्वंद ॥ वरु अहिवदम हव निज मारहिं, अग्नि
कुंभमहिं तन परजारहिं ॥ दारहिं उदर करहिं विष नव्वन, पैं डुष्टता न
गहै विचव्वन ॥ ६१ ॥

वली पण सौजन्यने माटें उपदेश करे ठे.

वसंततिलकावृत्तम् ॥ सौजन्यमेव विदधाति यशश्चयं च,
स्वश्रेयसं च विज्वं च नवह्यं च ॥ दौर्जन्यमावहसि यत् कु
मते तदर्थम्, धान्येऽनलं दिशसि तज्जलसेकसाध्ये ॥ ६२ ॥

अर्थः—(यत् के०) जे (सौजन्यमेव के०) सुजनपणं तेज (पुंसां के०) पुरुषो
ना (यशश्चयं के०) कीर्त्तिसमूहने (विदधाति के०) धारण करे ठे. (च के०)
वली (स्वश्रेयसं के०) स्वकल्याणने करे ठे. (च के०) वली (विज्वं के०)
इव्यवैजवने करे ठे. (च के०) वली (नवह्यं के०) संसारनो ह्य जे मोह
तेने करे ठे, तेमाटें (कुमते के०) हे कुमतिजन ! (तदर्थं के०) यशश्चयादि
कने माटें (दौर्जन्यं के०) पिशुनताने (आवहसि के०) तुं वहन करे ठे, तो
(धान्ये के०) धान्यना क्षेत्रने विषे (अनलं के०) अग्निने (दिशति के०) आपे
ठे. (तत् के०) ते धान्य केवुं ठे.? तो के (जलसेकसाध्ये के०) जलसिंचनें करी
साध्य ठे, तेवा धान्ययुक्त क्षेत्रने विषे दवाग्नि देवानी तुं इह्हा करे ठे ॥ ६२ ॥

टीकाः—पुनराह । सौजन्यमेव सुजनतैव पुंसां यशश्चयं कीर्त्तिसमूहं विद
धाति करोति । पुनः स्वश्रेयसं स्वकल्याणं विदधाति । पुनर्विज्वं इव्यं विदधा
ति । पुनर्नवह्यं संसारह्यं मोहं विदधाति । ततो हे कुमते ! हे कुबुधे !
यत् तदर्थं यशश्चयाद्यर्थं दौर्जन्यं पिशुनतां आवहसि धरसि । तत् धान्ये
धान्य क्षेत्रेऽनलं अग्निं दिशसि ददासि । कथंनूते धान्ये ? जलसेकसाध्ये
जलस्य सेकेन सिंचनेन साध्ये निःपादनीये । तत्र दवं ददासि ॥ ६२ ॥

जाषाकाव्यः—सवैया तेइसा ॥ ज्यौं कृषिकार जयो चित चातुल, सो क

पिकी करनी इस ठानें ॥ बीज बवै न करे जल-सिंचन, पावकसों फलकों
थल जानै ॥ त्यों कुमती निज स्वारथके हित, दुर्जन जाव हियेमह
आनै ॥ संपत्ति कारन बंध, विदारन, सज्जनता सुख मूल न जानै ॥ ६१ ॥

दारिद्र्यमां पण सुजनताज श्रेष्ठ ठे, ते कहे ठे.

पृथ्वीवृत्तम् ॥ वरं विनवबंध्यता सुजन(स्वजन)जा
वजाजां नृणा, मसाधुचरितार्जिता न पुनरुर्जिताः
संपदः ॥ कृशत्वमपि शोचते सहजमायतौ सुंदरम्,
विपाकविरसा न तु श्वयथुसंजवा स्थूलता ॥ ६३ ॥

अर्थः—(सुजनजावजाजां के०) सौजन्यसहित एवा (नृणां के०) मनु
ष्योने (विनव के०) वैनवनी (बंध्यता के०) निर्द्व्यता तेज (वरं के०) श्रेष्ठ
ठे (पुनः के०) परं तु (असाधुचरितार्जिताः के०) दुर्जनपणायें करी संपादन
करेली एवी (संपदः के०) संपत्तियो ते (वरं के०) श्रेष्ठ, (न के०) नथी. ते
केवी संपत्तियो ठे ? तो के (ऊर्जिताः के०) अति बलिष्ठ ठे. त्यां दृष्टांत कहे
ठे. के (सहज के०) स्वाभाविक, (कृशत्वमपि के०) दौर्बल्यत्व पण (शोचते
के०) शोचने ठे, (तु के०) परं तु (श्वयथुसंजवा के०) शरीरमां सोजो उत्पन्न
थवाथी थयेली जे (स्थूलता के०) पुष्टता ते (न के०) नथी शोचती. ए केवुं
कृशत्व ठे ? तो के (आयतौ के०) उत्तरकालने विषे (सुंदरं के०) शोनायमा
न ठे. अने ते स्थूलता केहवी ठे ? तो के (विपाकविरसा के०) परिणाममां
दारुण ठे. माटे सौजन्यरहितः एवा धनवानने पण धिक्कार ठे ॥ ६३ ॥

टीकाः—दारिद्र्येपि सुजनतैव श्रेष्ठेत्याह ॥ वरमिति ॥ सुजनजावजाजां
सौजन्यसहितानां अत्र स्वजनजावजाजामपि पातोऽस्ति नृणां पुंसां विनव
स्य बंध्यता निःफलता निर्द्व्यता दारिद्र्यमेव वरं श्रेष्ठं । परंतु असाधुचरिते
नाऽर्जिताः दौर्जन्येन उपार्जिताः संपदः श्रियोऽपि वरं न श्रेष्ठाः । न श्ला
घ्याः । कथंचूताः संपदः ? ऊर्जिताः बलिष्ठाः प्रचुराः । तत्र दृष्टांतमाह ।
सहजं स्वाभाविकं कृशत्वं दौर्बल्यमपि शोचते । तु पुनः श्वयथुसंजवा शोफा
जाता स्थूलता पीनताऽपि न वरं न श्रेष्ठा । कथंचूतं कृशत्वं ? आयतौ उत्त
रकाले आगामिकाले सुंदरं शोचनं । कथंचूता स्थूलता ? विपाके परिणामे
अंत्ये विरसा दारुणा ॥ ६३ ॥

नाशकाव्यः—आज्ञानकण्ड ॥ वरदारिद्र्या होउं करत सङ्गमकला,
दुराचारसों मिलै राजं सो नहिं जला ॥ ज्यों शरीर कश सहज सुशोभा दे
तु है, स्रजै थूलता बढे मरनको हेतु है ॥ ६३ ॥

हवे सुजनता युक्तजनानां गुणो कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तध्वम् ॥ न ब्रूते परदूषणं परगुणं वक्तव्यमप्यन्वहम्, संतोषं वहते परर्दिषु पराबाधासु धत्ते शुचम् ॥ स्वश्लाघां न करोति नोज्जति नयं नोचित्यमुल्लंघय, त्युक्तोप्यप्रियमहमां न रचयत्येतच्चरित्रं सताम् ॥ ६४ ॥ इति सुजनप्रक्रमः ॥ १४ ॥

अर्थः—(सतां के०) सङ्गनपुरुषानां (एतच्चरित्रं के०) आ चरित्र एटले चेष्टित ठे. आ चरित्र ते कयुं चरित्र ? तो के सङ्गनजन जे ठे, ते (परदूषणं के०) पारका दोषने (न ब्रूते के०) बोलेता नथी. अने (अप्यमपि के०) थोडा एवा पण (परगुणं के०) पारका गुणने (अन्वहं के०) निरंतर (वक्ति के०) कहे ठे. वली (परर्दिषु के०) परसंपत्तिने विषे (संतोषं के०) अनजिज्ञाष एटले अमत्सरने (वहते के०) धारण करे ठे. वली (पराबाधासु के०) परपीडाने विषे (शुचं के०) शोकने (धत्ते के०) धारण करे ठे. तथा (स्वश्लाघां के०) आत्मप्रशंसाने (न करोति के०) न करे ठे. वली (नयं के०) विनयने (नोज्जति के०) त्याग करता नथी. वली (नोचित्यं के०) योग्यताने (नोद्धंघयति के०) उल्लंघन करता नथी. तथा (अप्रियं के०) अहितप्रत्ये (उक्तोपि के०) कहा होय तो पण (अहमां के०) क्रोधने (न रचयति के०) रचना करता नथी. माटें सौजन्ययुक्तजनना एवा गुणो ठे ॥ ६४ ॥ ए चौदमो सुजनप्रक्रम संपूर्ण थयो ॥ १४ ॥

टीकाः—सौजन्यजाजां गुणानाह ॥ न ब्रूतइति ॥ सतां साधूनां सङ्गना नां एतच्चरित्रं चेष्टितं अस्ति । एतदिति किं ? सङ्गनः परदूषणं परदोषं न ब्रूते । पुनरप्यमपि तुल्यमपि परगुणं अन्यगुणं अन्वहं निरंतरं वक्ति कथयति । पुनः परेषां रुद्धिषु संपत्सु संतोषं अनजिज्ञाषं अमत्सरं वहते धत्ते । पुनः पराबाधासु परपीडासु शुचं शोकं धत्ते । पुनः स्वश्लाघां आत्मप्रशंसां न करोति । पुनर्नयं न्यायं नोज्जति न त्यजति । पुनरौचित्यं योग्यतां नोद्धंघयति । नातिक्रामति । पुनरप्रियं विरूपं अहितं उक्तोऽपि नाषितोपि

अहमां क्रोधं न रचयति । सतां एतच्चरित्रं वर्त्तते ॥६४॥ सिंदूरप्रकरग्रंथ,
व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, सौजन्यप्रक्रमोऽजनिः ॥१४॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयत्तंद, ॥ नहिं जंपै पर दोष, अल्प पर गुन बहु मा
नहिं ॥ हृदय धरहिं संतोष, दीन लेखि करुना गानहि ॥ उचित रीति
आदरहिं, विमल नय नीति न ठंमहिं ॥ निज जसलहन परहरहिं, राम
रचि विषय विहंमहिं ॥ मंमहिं न कोष डुर्वचन सुनि, सहज मधुर धुनि
उच्चरहिं ॥ कहि कवर पाल जंग जाल वस, ए चरित्र सज्जन करहिं ॥६४॥

कथाः—सुजनता उपर कथा कहे ठे. उज्जयणी नगरीयें विक्रमादित्य
राजाने घरे शीलालंकाररूप कमलावती नामें चार्या ठे. एकदा राजा
सजामांहे हर्षोत्कर्षें विराजमान थइ सजाना लोकोनें कहेवा लाग्यो के
संसारमांहे एवुं कोइ ज्ञान प्रवर्त्तमान ठे, के जे महारा राज्यने विपे नज
होय ? ते सांजली एक कलावंत देशांतरी पुरुष बोळ्यो के हे राजा ! त
मारा राज्यमां लक्ष्मीवान् विद्यावान्, गुणवान्, एवा अनेक पुरुषो ठे,
अने तमें पोतें पण लक्ष्मी अने विद्यायें करी सहित ठो. तमारी स्त्री सर
स्वती सदृश ठे, दातार शिरोमणि ठे, परंतु एक परकाया प्रवेशकारिणी विद्या
तमारी पासें नथी. ते सांजली राजा ससंच्रम थइ बोळ्यो के ते विद्या क्यां
ठे ? ते बोळ्यो केहे स्वामी ! गिरनार पर्वतनी उपर एक सिद्धेश्वर ठे तेनी पासें
ए विद्या ठे. ते सांजली विक्रमादित्य पोताना प्रधानने राज्य जलावी ए
काकी ते पर्वत जणी चाळ्यो. अनुक्रमे घणां कष्ट सहन करी तें पर्वत उ
पर गयो. तिहां सिद्धेश्वर योगीने देखी मनमां हर्ष पामी योगीने नमस्कार
करी सेवा नक्ति करवा लाग्यो. योगी पण राजानी शुद्ध मनथी सेवा नक्ति
देखी तुष्टमान थयो ॥ यतः ॥ विणउ सासणे मूलें, विणउ संजमो तवो ॥
विणयाइं विप्पमुक्कस्स, कउ धम्मो कउ तवो ॥ १ ॥ हवे ते. अंवसरें तिहां
सिद्धेश्वरनी पासें बीजो पण परकाया प्रवेशकारिणी विद्यानो अर्थी एक
ब्राह्मण प्रवर्त्तमान ठे, तेने पण घणा दिवस सेवा नक्ति करतां थया ठे.
ते पण घणो विनय करे ठे, पण तेने कुपात्र जाणी योगी विद्या आ
पतो नथी ॥ यतः ॥ विद्यया सह मर्त्तव्यं, न तु देया कुशिष्यके ॥ विद्यया
लालितोमूर्खः, पश्चात्संपद्यते रिपुः ॥ १ ॥ माटें ते सिद्धेश्वर विक्रमादित्यने
तत्काल तुष्टमान थयो, पण घणी सेवा करनार एवा विप्रने तुष्टमान न

थयो. विक्रमादित्यने कहेवा लाग्यो के हे वत्स ! तुं गुणझ ठे, राजा जेवो देखाय ठे, दूरदेशांतरथी आव्यो देखाय ठे, हुं तहारी करेली नक्तिथी संतोष पाम्यो हुं ! माटें परकाया प्रवेशकारिणी विद्या ले. ते वचनो सां नली राजा बे हाथ जोडी बोव्यो के हे स्वामी ! ए विप्रने पण आपनी सेवा करतां घणा दिवस थया, माटें जेम महारी उपर तुष्टमान थया, तेम एनी उपर पण तुष्टमान थइ विद्या आपो. तेवारें सिद्धेश्वर बोव्यो के हे परदुःखजंक सत्पुरुष ! सर्पने दूध पीवराववाथी शो फायदो थाय ? तो पण राजायें घणी प्रार्थना करी प्रणिपत्य करीने ब्राह्मणने पण विद्या अपावी. पठी राजा तथा ब्राह्मण बेहुने विद्या साधवानो विधि कह्यो, ते प्रमाणें विद्या साधी, विद्या सिद्ध करी गुरुनी आज्ञा मागी राजा अने ब्राह्मण बेहु उज्जयणीनी बाहेर आव्या, ते वखत राजायें ब्राह्मणने त्यांज बेसाडयो अने पोतें राज्यस्थिति जोवा नणी नगरीमांहे आव्यो, तिहां प्रथम प्रजाना समाचार जोइ पठी राज्यमंदिरमां आव्यो. तिहां पट्टहाथीना मरणथी राजलोक आकुल थयेला दीठा. राजा फरी ब्राह्मण पासें आव्यो. विद्यानी परीक्षा करवा सारु पोताना शरीरमांहेथी जीव कांहाडी निर्जीव काया करी ते कलेवर विप्रने जलावी अने पोतानो जीव हाथीना खोलिया मांहे जई घाव्यो, तेथी हाथी तत्काल उजो थयो. राजलोक सर्व हर्ष पाम्या. एवामां डुष्ट बुद्धिथी विप्र विचारवा लाग्यो के जो हुं हमणां महारो जीव राजाना शरीरमांहे प्रवेश करावुं, तो राजा बनी राज्यपालुं ? एम विमासी तत्काल विद्यानुं स्मरण करी राजाना शरीरमांहे पोतानो जीव घाव्यो, पोतानी काया प्रज्वन करीने नगरमांहे आव्यो. लोकोयें राजा आव्यो देखी वधामणां कस्यां, राज्यमंदिरमां जइ सजामांहे बेगो, परंतु जातें ब्राह्मण ठे माटें राज्यस्थितिनी रीत जात कांइ पण जाणतो नथी. तेने जंगली हरणना जेवो देखी प्रधान प्रमुख चिंतववा लाग्या के ए शुं राजानुं चित्त चलाचल थयुं ठे ! अथवा कोइ व्यंतरविशेष राजानुं रूप करी आव्यो ठे के शुं थयुं ठे ! एम विचारवा लाग्या. पठी जेवारें अंतेउरमां ते ब्राह्मण आव्यो, तेवारें पट्टराणी तो तेने देखतांज मूर्छा पामी तेने घणा उपचार करी दासीयें उठाडी बेठी कीधी, तेवारें कर्त्रिम राजा बोव्यो के अहो देवि ! मुज्जे देखी तमें मूर्छा केम पाम्यां ? ते सांजली राणीने पण तत्काल बुद्धि उपनी, तेथी एवुं बोली

के स्वामी ! तमें जेवारें देशांतरें चाव्या हता, तेवारें में गोत्रदेवीने कहुं हतुं के जो राजा कुशल हैमें घरे आवरो, तो हे कुलदेवि ! हुं तमारी पूजा कखा विना नेत्रें करी राजा साहामुं जोइश नही. ते वरांसे में हमणां तमारी सा हामुं जोयुं तेथी महारी उपर देवीनो कोष थयो माटें हवे देवीनी पूजा कखा विना तमारुं मुख जोइश नही. एम सांजली कर्त्रिम राजा पाठो सनायें जइ बेगो. तेने हाथीयें दीगो, तेवारें हाथी मनमां चिंतववा लाग्यो जे आ पापी ब्राह्मणें महारी साथें विश्वासघात कीधो ठे, पण एनुं जलुं न थाय, मने पण गुरु आझा उल्लंघननुं पाप लाग्युं, गुरुयें मने वाखो तो पण में एने विद्या देवरावी तेनुं फल हुं एनो विश्वास करवाथी पाम्यो ॥ यतः ॥ मित्र झोही कृतघ्नश्च, यश्च विश्वासघातकः ॥ त्रयोपि नरकं यांति, यावच्चंद्रिवा करौ ॥ १ ॥ हुं पंथित मूर्ख थयो, अथवा दैववक्र थवाथी मनें कुबुद्धि उप नी, जलुं करतां मातुं थयुं ॥ यतः ॥ दैवे वक्ते जेवत्पुंसां, सुकृतं दुःकृतोपमम् ॥ न सिध्यन्ति स्वकार्याणि, विधिना रचितान्यपि ॥ १ ॥ सर्व लोकने पुत्र मित्र कलत्रादिक परलोकें गया पठी परायां थाय, पण हुं तो आ जन्ममांज पुत्रादिक सर्वथी विपर्यास पाम्यो, एवुं विमासी आलानस्तंजने उन्मूली ने हांथी वन जणी निकल्यो, लोक तेनी पठवाडे चाव्या. घणा उपाय कीधा, पण हाथी पांठो बल्यो नही, वममां जतो रह्यो. लोक पाठां फरी घेर आव्यां. हाथी थाक्यो तेवारें एक वटवृद्ध नीचें जइ उजो रह्यो. ति हां एक पुरुष गोलीथी सूडाने मारतो हतो. ते देखी पोतानो जीव सूडा ना शरीरमांहे घालीने बोल्यो. अरें ! बापडा वराक जीव मारवाथी तुजने शुं लाज थवानो ठे ? माटें तुं मुजने उज्जयणी लइ जा. अने बजारमां जइ सहस्र दिनारनुं मूल्य करजे. तें तुजने आपीने कोइ पण लइ जाओ. एवुं सांजली आदेडी हर्षवंत थइ सूडाने लइ उज्जयणीयें आवी राजमागें जइ उजो रह्यो. जो कोइ मूल्य पूठे, तो तेने सहस्र टका सुवर्ण कहे, ते थव सरें कमलावती राणीनी दासी तिहां आवी, तेणें ते सूडो दीगो. तेणें केटलाएक श्लोक पूठया, तेवारें सूडे पण तत्काल अनेक श्लोक जण्था. दासीयें जइ राणीनी आगल सूडाना समाचार कया. राणीयें पण दासीने कहुं के तमें तरत जइने ते सूडो लइ आवो. दासीयें आवी मूल्य आपी सूडो लीधो. वधक, पैसा लइ पोताने घेर गयो. दासी सूडाने राणी पासें

जइ आवी राणी ते सूडानि देखी अत्यंत हर्ष. पामी सुवर्षना फंजरामां तेने राख्यो. राणी पोताने हार्थे स्नान जोजनादिक कराववा लागी.

हवे प्रस्तावे, सूडो सहसात्कारें अनेक अनेक प्रश्नोत्तरादिक श्लोक नणे. ते जेम के ॥ अयुक्तः प्राणदोलोके, विभुक्तः साधुवत्तनः ॥ प्रयुक्तः सहि विद्वेषी, केवलः स्त्रीषु वत्तनः ॥ १ ॥ तस्योत्तरं ॥ हार ॥ जावार्थः—आकार अहरेण युक्त होय तो जे पदनो अर्थ लोकने विषे प्राणनो दे नारो एवो थाय. तथा वि अहरेण जो युक्त होय तो जे पदनो अर्थ साधु ने वत्तन एवो थाय ठे. प्र अहरेण करि युक्त जो होय तो जे पदनो अर्थ विद्वेषी थाय ठे, अने जो केवल एकलुंज पद राखीयें तो तेनो अर्थ स्त्रीने वत्तन एम थाय ठे ॥ तेनो उत्तर (हार) हवे हारनी पहेलां आ मेलवीयें तो आहार थाय ठे, तो तेथी लगत जीवे ठे अने हारथी प्रथम वि मेलवी यें तो विहार थाय ठे तो विहार साधुनेज घटे ठे, ने जो हारनी प्रथम प्र मेलवीयें तो प्रहार थाय ठे तेहि द्वेषीनेज होय ठे. अने केवल हारज राखीयें तो स्त्रीने वत्तन एवो पुष्पनी हारज कहेवाय ठे ॥ वली सूडो कहे ठे ॥ किं जीवियस्स चिहं, का जङ्गा मयण रायस्स ॥ का पुष्पाणपहाणं, परणीया किं कुणइ बाला ॥ उत्तरं ॥ सास रइ जाइ ॥

जावार्थः—जीवितरनुं चिन्हं शुं ? तो के (सास) मदनराज जे कामदेव तेनी स्त्री कोण तो के (रइ) एटले रति ॥ अने उत्तम पुष्प कयुं ? तो के (जाइ) एटले जाइनां पुष्प, अने परणीनें बाला शुं करे ठे ? तो के (सास रइ जाइ) इत्यादिक प्रश्नोत्तर करतां राणी तथा सूडो बेहु पोताना दिवस निर्गमन करे ठे, एकदा राणी प्रत्ये सूडे पूछुं के तमें ए राजानी साथें बो व्यांज नही ते शामाटें ? तेवारें राणी बोली के हे शुकराज ! एने देख वाथी महारुं चित्त हिसतुं नथी. न जाणुं कोइ रूप परावर्त करी आव्यो ठे, के केम ठे ? माटें ज्यां सुधी महारुं मन साह्मी आपतुं नथी, त्यां सुधी एनी साथें हुं संजाषण मात्र पण नही करीश ? एम सांजली राणीनुं मन निश्चल जाणी सूडो हर्ष पाम्यो.

एकदा कोइ घरोलीने मूवेली देखी सूडायें तेना शरीरमां पोतानो जीव धाव्यो, तेवारें सूडो मरण पाम्यो. ते देखी राणी मूर्छा पामी. तेने दासीयें बाधुथी सावधान करी, तेवारें राणी कहेवा लागी के ए सूडानी

साथें हुं पण काष्ठमां बली. मरीश ! कर्त्रिम राजायें. ते वात सांजलीने राणीनी पासें आवी पूढ्युं के तुं कां सूडानी साथें काष्ठनक्षण करे ठे? राणी यें कष्टुं के महारा जीवना एनी साथें मोहसंबंध ठे, ते माटें एनी गति ते महारी गति ! तेवारें कर्त्रिम राजा बोढ्यो के तुं काष्ठनक्षण म कर. हुं शुक्रने सचेतन करुं हुं. एम कही पोतें पर्येकमां पोढ्यो, राणीनुं मनमना ववा सारु पोतानुं चेतन काहाढी शुक्रना शरीरमां प्रक्षेप्युं. अने पोतें सूडो थयो. ते जोइ विक्रमराजायें तत्काल पोतानो जीव धरोलीना शरीर मांथी काहाढीने पोताना मूल शरीरमां प्रक्षेप्यो, अने पोताना देहमां आवी पोतें राजा थयो. ऊठीने राणी पासें गयो. राणी पण राजानुं मूल शरीर देखी हर्ष पामी. पढी राणीयें राजा प्रत्ये सर्व वृत्तांत पूढ्युं. राजायें कष्टुं के ए वृत्तांत आ सूडो कहेसो. तेवारं सूडे मूलथी सर्व वृत्तांत संजला वीने कष्टुं के जे मित्रझोह करसो, ते महारा पेठें दुःखी थारो, अने जे परोपकार करसो, ते राजानी पेठें सुख पामर. ते सर्व वात सांजली राणी हर्षवंत थइ. अने मननी त्रांति गइ. एवामां एक व्यवहारीयो मरण पामतो दीठो तेवारें राजायें ते सूडानो जीव व्यवहारीयानी खोल मांहे राखी सुखी यो कंस्यो. एवा सज्जन दुर्जननां लक्षण जाणी सज्जनता आदरवी ॥६४॥

हवे गुणिजनना संगनुं वर्णन करे ठे.

धर्मं ध्वस्तदयोयशश्च्युतनयोवित्तं प्रमत्तः पुमान्, का
व्यं निःप्रतिनरुतपः शमदयाशून्योऽल्पमेधाः श्रुतम् ॥
वस्त्वालोकमलोचनश्चलमना ध्यानं च वांढत्यसौ, यः सं
गं गुणिनां विमुच्य विमंतिः कल्याणमाकांक्षति ॥६५॥

अर्थः—(यः के०) जे (विमंतिः के०) निर्बुद्धि (पुमान् के०) पुरुष (गुणिनां के०) गुणवान् पुरुषना (संगं के०) संगने (विमुच्य के०) मूकीने (कल्याणं के०) कल्याणने (आकांक्षति के०) इहे ठे. (असौ के०) ए विमंति पुरुष, (ध्वस्तदयः के०) गइ ठे कृपा जेने एवो ठतो (धर्म के०) पुण्यनी इह्ठा करे ठे? एम जाणवुं. तथा ते (च्युतनयः के०) गतन्याय एवो ठतो (यशः के०) यशनी इह्ठा करे ठे? अर्थात् अन्यनो अपकारक ठतो कीर्त्तिनी इह्ठा करे ठे? वली (प्रमत्तः के०) आ

जसु ठतो (वित्तं के०) धननी इच्छा करे ठे ? वली (मिःप्रतिन्नः के०) निर्बुद्धि ठतो (काव्यं के०) काव्य करवानी इच्छा करे ठे ? वली (शमद याशून्यः के०) उपशम अने दयायें रहित ठतो (तपः के०) तपनी इच्छा करे ठे. वली (अल्पमेधाः के०) अल्पबुद्धिमान् ठतो (श्रुतं के०) शास्त्रने जणवानी इच्छा करे ठे. वली (अलोचनः के०) नेत्र रहित ठतो (वस्त्वालोकं के०) घटपटादिक वस्तुने जोवाने इच्छे ठे. (च के०) वली (चलमनाः के०) चंचल चित्त एवो ठतो (ध्यानं के०) एकाग्रध्याननी इच्छा करे ठे. अर्थात् पूर्वोक्त वस्तुविना प्रथम कहेला पदार्थो ते प्राणीने प्राप्त थाय नही तेम गुणिना संगविना कल्याण प्राप्त थाय नहीं ॥ ६५ ॥

टीकाः—अथ गुणिसंगं वर्णयति ॥ धर्ममिति ॥ यो विमतिः निर्बुद्धिर्गुणिनां गुणवतां मनुष्याणां संगं संसर्गं विमुच्य त्यक्त्वा कल्याणं श्रेय आकाङ्क्षति । असौ विमतिः पुमान् ध्वस्तदयोगतकृपः निर्दयः सन् धर्मं पुण्यं वाञ्छति । पुनश्च्युतनयोगतन्यायः अन्यायनाक् सन् यशः कीर्तिं वाञ्छति । पुनः प्रमत्तः प्रमादी सन् वित्तं धनं वाञ्छति । पुनर्निःप्रज्ञः प्रज्ञारहितः सन् काव्यं कर्तुं वाञ्छति । पुनः शप्मेन उपशमेन दयया च हीनोरहितः पुमान् तपोवाञ्छति । पुनरल्पमेधास्तुब्धबुद्धिर्बुद्धिरहितः सन् श्रुतं शास्त्रं पठितुं वाञ्छति । पुनरलोचनो नेत्ररहितः सन् वस्तूनां घटपटादीनां विलोकनं दर्शनं वाञ्छति पुनश्चलमनाः चलचित्तः सन् ध्यानं वाञ्छति । तथा गुणवतां संगं विना कल्याणं न ॥ ६५ ॥

जाषाकाव्यः—सवैया तेइसा ॥ सो करुना बिनु धर्म विचारत, नयन विना लखिवेकुं उमाहै ॥ सो डुरनीति चहै जस हेतु, सुधी बिनु आगमकों अवगाहै ॥ सो हिय सुन्न कवित्त करै, समता बिनु सो तपसों तन दाहै ॥ सो थिरत बिनु ध्यान धरै सठ, जो सतसंग तजै हित चाहै ॥ ६५ ॥

वली पण गुणीना संगनुं वर्णन करे ठे.

हरिणीवृत्तम् ॥ हरति कुमतिं जित्ते मोहं करोति विवेकिताम्, वितरति रतिं सूते नीतिं तनोति गुणावलिम् (विनीततां) ॥ प्रथयति यशोधत्ते धर्मं व्यपोहति दुर्गतिम्, जनयति नृणां किं नाजीष्टं गुणोत्तमसंगमः ॥ ६६ ॥

अर्थः—(नृणां के०) मनुष्योंने (गुणोत्तमसंगमः के०) गुणों करी उत्तम जनोनों संग, (किं के०) शृं (अजीष्टं के०) इच्छितने (नजनयति के०) नशी उत्पन्न करतो? अर्थात् सर्व अजीष्टने उत्पन्न करेज ठे. हवे ते गुणोत्तमसंग शृं अजिष्ट करे ठे? ते कहे ठे के (कुमतिं के०) कुबुद्धिने (हरति के०) हरे ठे. तथा (मोहं के०) अज्ञानने (जित्ते के०) जेदे ठे. वली (विवेकितां के०) तत्त्वातत्त्वविज्ञानपणाने (करोति के०) करे ठे. वली (रतिं के०) संतोषने (वितरति के०) आपे ठे. वली (नीतिं के०) न्यायने (सूते के०) प्रसवे ठे. तथा (गुणावलिं के०) गुणश्रेणिने (तनोति के०) विस्तारे ठे. (नीतिलतां) एवो पाठ होय तो नीतिजताने विस्तारे ठे अने (यशः के०) कीर्त्तिने (प्रथयति के०) विस्तारे ठे. वली (धर्मं के०) धर्मने (धत्ते के०) धारण करे ठे. वली (दुर्गतिं के०) नरकतिर्यग्गतिने (व्यपोहति के०) टाले ठे. एम गुणोत्तम जननों संग ते अजीष्ट पदार्थने आपे ठे माटे उत्तम जननों संग करवो ॥ ६६ ॥

टीकाः—पुनर्गुणिसंगं वर्णयति ॥ हरतीति ॥ नृणां पुंसां गुणैः उत्तमाः गुणोत्तमास्तेषां संगमो नृणां किं किं अजीष्टं वांछितं न जनयति न करोति? अपि तु सर्वमजीष्टं जनयति । गुणोत्तमसंगमः कुमतिं कुबुद्धिं हरति दूरीकरोति । पुनर्मोहं अज्ञानं जित्ते विदारयति । पुनर्विवेकितां तत्त्वातत्त्वविज्ञत्वं करोति । रतिं संतोषं वीतरति ददाति । पुनर्नीतिं न्यायं सूते जनयति । पुनर्गुणावलिं गुणश्रेणीं तनोति । पाठांतरे तु 'विनीततां तनोति' पुनर्यशः कीर्त्तिं प्रथयति विस्तारयति । पुनर्धर्मं धत्ते धरति । पुनर्दुर्गतिं नरकतिर्यग्गतिरूपां व्यपोहति विस्फोटयति । एवं गुणोत्तमसंगमः सर्वमजीष्टं जनयति ॥ ६६ ॥

जाषाकाव्यः—सवैया श्कतीसा ॥ कुमति निकंद होइ महा मोह मंद होइ, जगतमें सुजस विवेक जग हियसों ॥ नीतिको दिहाउ होइ विनैको बढाउ होइ, उपजै उह्वाह ज्यों प्रधान पद लियेसों ॥ धर्मको प्रकाश होइ दुर्गतिको नाश होइ, वरते समाधि ज्यों पीयूष रस पियसों ॥ तोष परि पूर होइ दोष दष्टि दूर होइ, एते गुन होइ सतसंगतिके कियसों ॥ ६६ ॥

वली, पण गुणीना संगनो उद्देश कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥ लब्धुं बुद्धिकलापमापदमपाकर्तुं
विहर्तुं पथि, प्राप्तुं कीर्तिमसाधुतां विधुवितुं धर्म समासे
वितुम् ॥ रोक्षुं पापविपाकमाकलयितुं स्वर्गापवर्गश्रियम्,
चे त्वं चित्त समीहसे गुणवतां संगं तदंगीकुरु ॥ ६७ ॥

अर्थः—(चित्त के०) हे चित्त ! (चेत् के०) जो (त्वं के०) तुं (बुद्धिक
लापं के०) बुद्धिसमूहने (लब्धुं के०) प्राप्त भवाने (समीहसे के०) इच्छा
करे ठे ? वली जो (आपदं के०) आपत्तिने (अपाकर्तुं के०) टालवाने
इच्छा करे ठे, तथा जो (पथि के०) न्यायमार्गमां (विहर्तुं के०) विचरवानी
इच्छा करे ठे, तथा जो (कीर्तिं के०) कीर्तिने (प्राप्तुं के०) प्राप्त भवानी
इच्छा करे ठे, वली जो (असाधुतां के०) असौजन्यने (विधुवितुं के०)
टालवानी इच्छा करे ठे, तथा जो (धर्म के०) पुण्यने (समासेवितुं के०) से
ववानी इच्छा करे ठे वली जो (पापविपाकं के०) अशुचकर्म फलने (रोक्षुं
के०) रोकवानी इच्छा करे ठे तथा जो (स्वर्गापवर्गश्रियं के०) देवलोकनी अने
मोक्षनी लक्ष्मीने (आकलयितुं के०) अनुचव करवानी इच्छा करे ठे (तत् के०)
तो (गुणवतां के०) गुणवान् पुरुषोना (संगं के०) संगने (अंगीकुरु
के०) अंगीकार कर. अर्थात् गुणिजनना संगथी सर्व प्राप्त थाय ठे ॥ ६७ ॥

टीकाः—पुनराह ॥ लब्धुं बुद्धिरिति ॥ रे चित्त ! चेद्यदि त्वं बुद्धिकलापं बुद्धिस
मूहं लब्धुं प्राप्तुं समीहसे वांछति । तत्तदा गुणवतां गुणिनां संगं संसर्गं अंगीकुरु
विधेहि । पुनर्यदि विपदं आपदं अपाकर्तुं दूरीकर्तुं समीहसे । पुनर्यदि पथिन्याय
मार्गे विहर्तुं विचरितुं वांछसि । पुनः कीर्तिं प्राप्तुं वांछसि । पुनरसाधुतां असौज
न्यं विधुवितुं स्फोटयितुं समीहसे । पुनर्यदि धर्मं पुण्यं समासेवितुं कर्तुं समीहसे ।
पुनर्यदि पापविपाकं अशुचकर्मफलं रोक्षुं समीहसे । पुनः स्वर्गापवर्गश्रियं देवलो
कमोक्षलक्ष्मीं आकलयितुं अनुचवितुं समीहसे । तदा गुणवतां संगं कुरु ॥ ६७ ॥

जाषाकाव्यः—कुंमलियाछंद ॥ कौरा ते मारग गहै, जे गुनिजन सेवंत ॥
ज्ञानकला तिनके जगै, ते पावहिं जव अंत ॥ ते पावहिं जव अंत, समरस
ते चित्त धारहिं ॥ ते अघ आपद हरहिं, धर्मकी रति विस्तारहिं ॥ होहि सहज
जे पुरुष, गुनी वारिजके जौरा ॥ ते सुरसंपति लहै, गहै ते मारग कौरा ॥ ६७ ॥

हवे निर्गुणना संगना दोषो कहे ठे.

हरिणीवृत्तम्॥ हिमति महिमांजोजे चंमलनिलत्युदयांबुदे,
द्विरदति दयारामे (दमारामे) द्वेमहमाचृति वज्रति ॥ समि
धति कुमत्यग्नौ कंदत्यंनीतिलतासुयः, किमजिलषता श्रेयः
श्रेयः स निर्गुणसंगमः ॥६॥ इति गुणिसंगप्रक्रमः ॥ १५ ॥

अर्थः—(सः के०) ते (निर्गुणसंगमः के०) निर्गुणिजननो संगम, (श्रेयः
के०) कल्याणने (अजिलषता के०) इच्छा करनार एवा पुरुषे (किं के०) शुं
(श्रेयः के०) आश्रय करवा योग्य ठे ? ना आश्रय करवा योग्य नथीज.
ते केहेवो निर्गुणनो संगम ठे ? तो के (यः के०) जे (महिमांजोजे के०)
महत्त्वरूप कमलने विषे (हिमति के०) हिमनी पेटें आचरण करे ठे. वली
(उदयांबुदे के०) धन, धान्य, प्रताप वृद्धिरूप जे मेघ तेने विषे (चंमलनिलति
के०) प्रचंमवायुनी पेटें आचरण करे ठे. वली (दयारामे के०) दयारूप
आराम जे वन तेने विषे (द्विरदति के०) हस्तीनी पेटें आचरण करे ठे.
अथवा (दमारामे) एवो पाठ होय तो इन्द्रियदमनरूप वन तेने विषे हस्ती
समाने आचरण करे ठे वली (द्वेमहमाचृति के०) कल्याणरूप पर्वतने विषे
(वज्रति के०) वज्रनी पेटें आचरण करे ठे. वली (कुमत्यग्नौ के०) कुम
तिरूप जे अग्नि तेने विषे (समिधति के०) काष्ठनी पेटें आचरण करे ठे.
तथा (अंनीतिलतासु के०) अन्यायवह्निने विषे (कंदति के०) कंदनी पेटें आ
चरण करे ठे. माटें ए अनीतिनी मूलरूप एवो जे निर्गुणसंगम तेने श्रेयने
इच्छा करनार पुरुषे न आश्रय करवो. आहिं गिरिशुक अने पुष्पशुकनी
कथानो दृष्टांत जाणवो ॥ ६० ॥ ए गुणिसंगप्रक्रम थयो. ॥ १४ ॥

टीकाः—निर्गुणसंगमदोषमाह ॥ हिमतीति ॥ स निर्गुणसंगमः किमपि
श्रेयः कल्याणं अजिलषता वांछता पुरुषेण। किं श्रेयः किं आश्रयणीयः ?
नाश्रयणीयः। सः कः? यो महिमाएव महत्वमेवांजोजं कमलं तस्मिन् हिमति।
हिमश्वाचरति तद्दिनाशकत्वात्। पुनर्यो निर्गुणसंगमः उदयएव धन धान्य
प्रतापवृद्धिरेवांजोदो मेघस्तत्र चंमलनिलति प्रचंमवायुरिवाचरति। पुनर्दया
एव आरामो वनं अथवादमाराम इन्निपाठे दमएव आरामो वनं तत्र द्वि
रदति द्विरदवद् गजवदाचरति तदुन्मूलकत्वात्। पुनर्यः द्वेममेव कुशलमे

व क्षान्तृत् गिरिस्तत्र वर्जति वज्रवदाचरति । तद्धेदकत्वात् । पुनर्यः कुम
तिरेवाग्निस्तत्र समिंधति । समित् इंधनश्वाचरति । तद्धृदिहेतुत्वात् । पुनर्यः
अनीतिलतासु अन्यायवद्विषुकंदति कंदश्वाचरति । तन्मूलनूतत्वात् । ईदृ
शो निर्गुणसंगमः । श्रेयोवांछता पुरुषेण न श्रेयः नाश्रयणीयः ॥ अत्र
गिरिशुकपुष्पशुकयोः कथा ॥ यतः ॥ माताप्येका पिताप्येको, मम त
स्य च पक्षिणः ॥ अहं मुनिजिरानीतः, सच नीतो गवाशिनिः ॥ १ ॥ गवा
शिनां तु स वचः शृणोति, अहं तु राजन् मुनिपुंगवानाम् । प्रत्यक्षमेतद्भव
ताऽपि दृष्टं, संसर्गजादोषगुणा न्वन्ति ॥ इति वचनात् ॥ २ ॥ ६७ ॥
सिंदूरप्रकर ग्रंथ, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, गुणिसंग
मप्रक्रमः ॥ इति पंचदशो गुणिसंगमप्रक्रमः ॥ १५ ॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयहंद ॥ जो महिमा गुन हनै, तुहिन जिम वारिज
वारे ॥ जो प्रताप संहारै, पवन जिम मेघ विमारै ॥ जो सम दम दलमलै,
हिरद जिम उपवन खमै ॥ जो सुठेम ठय करै, वज्र जिम शिखर विहमै ॥
जो कुमति अग्नि इंधन सरिसं, कुनयलता दिठ मूल जग ॥ सो डुष्ट संग
डुःख पुष्टकर, तजहिं विचडन तरसु मग ॥ ६७ ॥

कथाः—सारा नरसानी संगत उपर सूडानी कथा कहे ठेः—कोइ
एक पोपटनी जार्यायें बे बच्चां जंण्यां. तेमां एकनुं नाम गिरिशुक अने
बीजानुं नाम पुष्पशुक. ते बेहु महोटा थया. एकदा तेने मूकीने सूडी
चणवा गइ. पाठलथी बच्चांने पाराधीयें पकड्यां. गिरिशुकने जिल्लपासैं
वेच्यो, अने पुष्पशुकने रुषि पासैं वेच्यो ॥ यतः ॥ जो जाद्विस्सं संगं, करेइ
सो तादिसो होइ ॥ कुसुमेहिं सुवसंता, तिलावि तग्गंधिया दुंति ॥ १ ॥
पुनर्यथा ॥ निर्गुणेनापि सत्त्वेन, कर्त्तव्योगुणसंगमः ॥ शशांकसंगतो
मूर्ध्नि, धृतोरुद्धेण वातमी ॥ २ ॥ एकदा एक राजा घोडा उपर चडी अ
सवार थयो ते घोडायें अपहण्यो थको अटवीमां जिल्लना घर आगलथी
निकल्यो तेवारें गिरिशुक बोव्यो के हे जिल्ल ! ए लाखीणो माणस जाय
ठे, तेने लूंटी व्यो. ते सांजली राजा जयच्रांत थयो थको नासतो नासतो
अनुक्रमें तापसना आश्रम पासैं आव्यो, तेने देखीने पुष्पशुक बोव्यो के हे
रुषि ! आ राजा आवे ठे तेनी नक्ति करो. ते सांजली तापसैं सर्वविधि सा
चवी राजानी नक्ति करी. पढी राजायें सूडाने हाथमां बेसारी पूठयुं के हे

शुक ! में तहारां वचन पण सांजल्यां, अने जिह्मना. शुडानां वचन पण सांजल्यां, परंतु तुऊमां अने तेनामां घणोजं अंतर ठे ? ते सांजली शुक बोड्यो ॥ यतः ॥ माताप्येक पिताप्येको, मम तस्य च पक्षिणः ॥ अहं मु निजिरानीतः, सत्तु नीतोगवाशिनिः ॥ १ ॥ गवाशिनां वै स गिरः शृणोति, अहं च राजन् मुनिपुंगवानाम् ॥ प्रत्यक्षमेतद्भवतापि दृष्टं, संसर्गजा दोषगुणा न वन्ति ॥ २ ॥ सर्पाः पिबन्ति पवनं न च उर्वलास्ते, शुष्कैस्तृणैर्वनगजावजिनो ज्वन्ति ॥ कंदैः फलैर्मुनिगणा गमयन्ति कालं, संतोषएव पुरुषस्य परं निधानम् ॥ ३ ॥ एवं वचन सांजली हर्ष पामी सर्व सैन्य सहित घेर आवीने ते राजा ते दिवसथी सत्संगति करवा लाग्यो. तेम सर्व नव्यजीवोयें सत्संगतिज करवी ॥ इति गिरिशुक पुण्यशुकनो दृष्टान्त ॥ ६७ ॥ इति सत्संगप्रक्रमः ॥ १ ६ ॥

हवे इंडियजय करवा आश्रधी उपदेश कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितं वृत्तम् ॥ आत्मानं कुपथेन निर्गमयितुं
यः शूकलाश्वायते, कृत्याकृत्यविवेकजीवितहतौ यः कृष्णस
र्पायते ॥ यः पुण्यद्रुमखंमखंमनविधौ स्फूर्जत्कुठारायते,
तं लुप्तव्रतमुज्जमिंडियगणं जित्वा शुचंयुर्नव ॥ ६८ ॥

अर्थः—हे साधुपुरुष ! (तं के०) ते (इंडियगणं के०) पंचेंडियसमूहने (जि त्वा के०) जीतीने (शुचंयुः के०) शुचयुक्त (नव के०) था. ते पंचेंडिय गण केवो ठे ? तो के (यः के०) जे (आत्मानं के०) पोताना आत्माने (कुपथेन के०) कुमार्गे करी (निर्गमयितुं के०) लइ जवाने (शूकलाश्वायते के०) अडियल अश्वनी पेठें आचरण करे ठे. कारण के ते इंडियरूप अश्वनो कुमार्गेने विषेज गमन करवानो स्वभाव ठे. वली (यः के०) जे (कृत्याकृत्यविवे कजीवितहतौ के०) कृत्य अने अकृत्य तेनो विवेक जे विचार. ते रूप जीवि तव्य जे जीवतर तेना हरण करवाने विषे (कृष्णसर्पायते के०) काला सर्पनी पेठें आचरण करे ठे. वली (यः के०) जे (पुण्यद्रुमखंमखंमनविधौ के०) पुण्यरूप जे वृद्ध तेनुं जे वन तेना खंमनविधिने विषे (स्फूर्जत्कुठारायते के०) प्रकाशमान कुठारनी पेठें आचरण करे ठे. वली (लुप्तव्रतमुज्ज के०) ठेदी ठे व्रतनी मर्यादा जेणें एवो ठे. माटें ते इंडियगणनो जय करवो ॥ ६८ ॥

टीकाः—अर्थेंडियजयोपदेशमाह ॥ आत्मानमिति ॥ हे साधो ! तं इंडिय

गणं पंचेंद्रियसमूहं जित्वा विनिर्जित्य गुञ्जयुः गुञ्जसंयुक्तो जव ।, तं कं ?
 यः इंद्रियगणः स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्रसमूहः आत्मानं स्वं कुपथेन
 कुमार्गेण निर्गमयितुं नेतुं शूकलाश्वायते दुर्विनीत अश्वश्वाचरति । तस्य
 कुमार्गेणामिस्वजावत्वात् । पुनर्यः इंद्रियगणः कृत्यं च अकृत्यं च कृत्याकृत्ये
 तयोर्विवेकएव विचारएव जीवितं जीवितव्यं । तस्य हृतौ हरणे कृष्णस
 र्पायते कृष्णसर्पश्वाचरति । पुनर्यः इंद्रियगणः पुण्यमेव दुमस्तेषां खंमं व
 नं तस्य खंमनविधौ भेदने स्फूर्जतकुमारायते कुमारश्वाचरति । कथञ्चूतं इंद्रि
 यगणं ? लुप्तव्रतमुद्ं लुप्ता विन्ना व्रतानां मुद्दा मर्यादा येन स्रः तं ॥ ६९ ॥

जाषाकाव्यः—गीताञ्जलि ॥ जे जगत जिवकों कुपथ मारहिं, वक्र शिष्य
 त तुरगसैं ॥ जे हरहिं परम विवेक जीवन, काल दारुन उरगसैं ॥ जे पु
 न्न विरख कुमार तीखन, गुप्त/व्रत मुद्दा करै ॥ ते करन सुजट प्रहार न
 वि जन, तव सुमारग पग धरै ॥ ६९ ॥

बली पण इंद्रियजयनो उपदेश करे ठे .

शिखरिणीवृत्तम् ॥ प्रतिष्ठां यन्निष्ठां नयति नयनिष्ठां
 विघटय, त्यकृत्येष्वधत्ते मतिमतपसि प्रेम तनु
 ते ॥ विवेकस्योत्सेकं विदलयति दत्ते च विपदम्,
 पदं तद्दोषाणां करणनिकुरुंबं कुरु वशे ॥ ७० ॥

अर्थः—हे जय्य ! तुं (तत् के०) ते (करणनिकुरुंबं के०) . इंद्रियसमूहने
 (वशे के०) वशमां (कुरु के०) कर. ते इंद्रियनिकुरुंब कहेवो ठे ? तो के (यत्
 के०) जे (प्रतिष्ठां के०) महत्त्वने प्रतिष्ठाने (निष्ठां के०) अवसान ते ह्यप्रत्ये
 (नयति के०) पमाडे ठे. बली जे इंद्रियकुरुंब, (नयनिष्ठां के०) न्यायनी
 स्थितिने (विघटयति के०) स्फोटन करे ठे. बली (अकृत्येषु के०) नहि कर
 वा योग्य जे अनाचार तेने विषे (मतिं के०) बुद्धिने (अधत्ते के०) धारण
 करे ठे. बली (अतपसि के०) अविरतिने विषे (प्रेम के०) स्नेहने (तनुते
 के०) विस्तारे ठे. बली (विवेकस्य के०) कृत्याकृत्य एटले आ करवा योग्य
 ठे अने आ करवा योग्य नथी एवा विचारना (उत्सेकं के०) उन्नतपणाने
 (विदलयति के०) नाश करे ठे. (चके०) बली (विपदं के०) विपत्तिने (दत्ते के०)

आपे ठे, माटें. ते इंडियसमूह पोताने वश करवो. ते इंडियसमूह कहेवो ठे ? तो के (दोषाणां के०) सर्व दोषोनुं (पदं के०) स्थानक ठे ॥७०॥

टीका:-पुनराह ॥ प्रतिष्ठापिति ॥ जो जन्म ! तत्करणानां इंडियाणां नि कुरंवं समूहं वस्त्रे कुरु वस्त्रां नय । आत्मायत्तं विधेहि । तत्किं ? यत् कर एनिकुरंवं प्रतिष्ठां महत्त्वनिष्ठां अवसानं कृत्यं नयति प्रापयति । पुनर्यत् नय निष्ठां न्यायस्थितिं विघटयति स्फोटयति । पुनर्यत् अकृत्येषु अनाचारेषु मतिं बुद्धिं आधत्ते स्थापयति । पुनः अतपसि अविरतौ प्रेम तनुते स्नेहं कुरुते । पुनर्यत् विवेकस्य कृत्याऽकृत्यविचारस्य उत्सेकं उन्नतत्वं विद जयति विध्वंसयति । पुनर्यत् विपदं आपदं कष्टं दत्ते । तत् करणनिकुरंवं इंडियसमूहं स्ववशे कुरु । कथंचनूतं इंडियनिकुरंवं ? दोषाणां पदं स्थानं ॥७०॥

जाषाकाव्यः:-सवैया इकतीसा ॥ एही है कुगतिके निदानी दुःख दोष दानी, इनहीकी संगतिसों संग नार वहियें ॥ इनकी मगनतासों विनौकों विनास होइ, इनहीकी प्रीतिसों अनीति पथ गहियें ॥ येही तप नावकों विमारे दुसचार धारे, इनहीकी तपत विवेक नूमि दहियें ॥ एही इंडि सु नट इनही जीतै सोइ साधु, इनको मिछापी सोइ महा पापी कहियें ॥७०॥

वली पण इंडियसमूहना जयनो उपदेश करे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तत्रयम् ॥ धत्तां मौनमगारमुज्जतु विधि प्रागल्भ्यमन्यस्यता, मस्त्वंतर्गण(स्त्वंतर्वण)मागमश्रममुपा दत्तां तपस्तप्यताम् ॥ श्रेयः पुंजनिकुंजजंजनमहावातं न चे दिंडिय, व्रातं जेतुमवैति नस्मनि हुतं जानीत सर्वं ततः ॥७१॥

अर्थ:-हे साधु ! (मौनं के०) मौनने (धत्तां के०) धारण कर. वली (अगारं के०) घरने (उज्जतु के०) त्याग कर. वली (विधिप्रागल्भ्यं के०) सर्व आचारनुं जे चातुर्य तेने (अन्यस्यतां के०) अन्यास कर. वली (अंतर्गणं के०) गह्ववासमां अथवा (अंतर्वण) एवो पाठ होय तो वनने विषे (अस्तु के०) हो. वली (आगमश्रमं के०) सिद्धांतना पठनने (उपाद तां के०) अंगीकार कर. तथा (तपः के०) तपश्चर्याने (तप्यतां के०) तप. परंतु (चेत् के०) जो वली (इंडियव्रातं के०) इंडियसमूहने (जेतुं के०) जीतवाने एटले वश करवाने (नावैति के०) न जाणे ठे (ततः

के०) तो (सर्व के०), पूर्वोक्त सर्व, (जस्मनि के०) राखने विषे (हुत के०) होमेलुं हुतइव्य जेतुं होय तेमं वृथा (जानीत के०) जाए. ते केहवो ठे इंडियव्रात ? तो के (श्रेयःपुंजनिकुंजचंजन के०) पुण्यसमूह रूप जे वन तेना चंजननेविषे (महावात के०) विटौलीया जेवो ठे ॥ ७१ ॥

टीका:—धत्तामिति ॥ हे सार्धो ! जवान मौनं धत्तां कुरुतां । पुनः अगारं गृहं उज्जतु त्यजतु । पुनर्विधिप्रागल्भ्यं सर्वाचारचातुर्यं अन्यस्यतां कुर्वतु । अंतर्गणं गह्ववासमध्ये अथवा अंतर्व्यणमितिपाठे वनमध्ये अस्तु नवतु । पुनरागमभ्रमं सिद्धांतपठनं उपादत्तां अंगीकुरुतां । पुनस्तपस्तप्पतां करोतु । परं चेद्यदि इंडियव्रातं इंडियसमूहं जेतुं वशीकर्तुं नावैति न जानाति । तदा सर्व्वं पूर्वानुष्ठानं जस्मनि रक्षायां हुतं वृथा जानीत । कथंनूतं इंडियव्रातं । श्रेयसां कल्याणानां पुंजएवं निकुंजं तस्य चंजने महावातं वातूलसमानं ॥ ७१ ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त ऊपर प्रमाणें ॥ मौनके धरैया, गृह त्यागके करैया, विधि रीतिके सधैया, परनिंदासों अपूठे हैं ॥ विद्याके अन्यासी, गिरिकंदरा के वासी, गुचि अंगके आचारी, हितकारी बैन वूठे हैं ॥ आगमके पाठी, मन लाय महा काठी, जारी कष्टके सहनहार, रमाहूंसों रूठे हैं ॥ इत्यादिक जीव, सब कारज करत रीतें, इंडिनके जीते, बिना सरवंग फूठे हैं ॥ ७१ ॥

वली कांइ विशेष कहे ठे.

धर्मध्वंसधुरीणमभ्रमरसावारीणमापत्प्रथा, लंकर्मीणम
शर्मनिर्मितिकलापारीणमेकांततः ॥ सर्वात्रीनमनात्मनी
नमनयात्यंतीनमिष्टे यथा, कामीनं कुमताध्वनीनमज
यन्नहौघमहेमजाक् ॥ ७२ ॥ इतींडियदमप्रक्रमः ॥ १६ ॥

अर्थः—(अहौघं के०) इंडियोना समूहने (अजयन् के०) नहि वश करतो एवो प्राणी, (अहेमजाक् के०) अकल्याणनो चजनारो थाय ठे. ते केहवो ठे इंडियउध ? तो के (धर्मध्वंसधुरीणं के०) धर्मना नाश करवामां मुख्य ठे, वली (अभ्रमरसावारीणं के०) सत्य ज्ञानने आह्वादन करनार ठे, वली (आपत्प्रथालंकर्मीणं के०) कष्टना विस्तारमां पूर्ण कर्म करनार ठे तथा (अशर्मनिर्मितिकलापारीणं के०) अकल्याणना निर्माणने विषे चतुर ठे, वली (एकांततः के०) निश्चयें करी

(सर्वाङ्गीनं के०) सर्वान्नजह्नुक ठे, वज्री (अनात्मनीनं के०) आत्मानो अहितकारक ठे, तथा (अनयात्यन्तीनं के०) अन्यायने विषे अत्यन्त गामी तथा (इष्टे के०) इष्टित वस्तुने विषे, (यथाकामीनं के०) स्वेच्छायें वर्त्तनारो ठे, तथा (कुमलाध्वनीनं के०) कुत्सितमतरूप जे मार्ग तेने विषे पांथीजनसमान ठे तेने जित्या शिवाय प्राणी कल्याणनो नजनारो थाय नही ॥ ७२ ॥ इति षोडश इन्द्रियदमप्रक्रमः ॥ १६ ॥

टीकाः—पुनर्विशेषमाह ॥ धर्मध्वंसेति ॥ अक्षाणां इन्द्रियाणां उधं समूहं अजयन् अवशीकुर्वन् जनः अक्षेमजाक् अकल्याणजाग् जवति । कथंचनूतं अक्षौघं । धर्मध्वंसे धुरीणः मुख्यस्तं । पुनरत्रमरसस्य सत्यज्ञानस्य आवा रीणं आवरणाय समर्थं आवारीणस्तं आह्लादकं । पुनः कथंचनूतं ? आपदां कष्टानां प्रथायां विस्तारणे अलंकर्मीणः कर्मक्षयस्तं । पुनः किंचनूतं ? अशर्म णां अकल्याणानां दुःखानां निर्मितौ निर्माणे करणे कलापारीणश्चतुरस्तं । पुनः किंचनूतं ? एकांततोनिश्चयेन सर्वाङ्गीनः सर्वान्नजह्नुकस्तं । पुनः किंचनूतं ? न आत्मने हितोऽनात्मनीनः तं आत्मनोऽहितं । पुनः किंचनूतं ? अनया न्यायेऽत्यन्तीनोऽत्यन्तगामी तं । पुनः किंचनूतं ? इष्टे इष्टवस्तुनि यथाकामं स्वे च्छया वर्त्तते इति यथाकामिनस्तं । पुनः किंचनूतं ? कुमते कुत्सितमते अध्व नीनः पांथस्तं । ईदृशं इन्द्रियसमूहं अजयन् सन् अक्षेमजाग् जवति ॥ ७१ ॥ यतः ॥ कुरंगमातंगपतंगजृंग, मीना हताः पंचजिरेव पंच ॥ एकः प्रमादी स कथं न हन्यते, यः सेवते पंचजिरेव पंच ॥ १ ॥ इति ॥ सिंदूरप्रकरग्रंथ, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्वहितायां तु, इन्द्रियप्रक्रमोऽजनि ॥ १६ ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त ऊपरप्रमाणें ॥ धर्म तरु नंजनकों महामत्त कुंजरसें, आपदा नंमारके नरनकों करोरी हैं ॥ सत्य शील रोकवेकों पौढै परदार जैसें, दुर्गतिको मारग चलायवेकों धोरी हैं ॥ कुमतिके अधिकारी कुनय पथके विहारी, नइजाव इंधन जरायवेकों होरी हैं ॥ मृषाके सहाइ दुर्जा वनाके जाइ, ऐसे विषयानिलाषी जीव अधके अधोरी हैं ॥ ७२ ॥

कथाः—इन्द्रियदमन उपर कथा कहे ठे. नरतक्षेत्रें विशालानगरमां चेडो नामें राजा राज्य करे ठे. ते परमजिनधर्मी ठे, तेने सातपुत्रीमां सुज्येष्ठा तथा चेलणा एवे नामें बे पुत्री ठे. तेने मांहोमांहें घणो स्नेह ठे, ते जेम के शयन, नोजन, स्नान, दान सर्व एकठां करे. ते गाममां कोइ परिव्राजिका

आवीने पोताना शौचमूलधर्मनां वखाण करती फरे. एकदा ते पारिव्राजिका कन्याना अंतेउरमां गइ. तिहां तेने सुज्येष्ठायें वाद करी जींती निर्जेठीने काहाडी मूकी, ते वखत पारिव्राजिकायें रोष करीने एवो निश्चय कखो के ए बालिकाने हुं मंहोटा संकटमां नाखुं ! जेथी महारुं वैर वली आवे. एमं चिंतवी पढी सुज्येष्ठानुं रूप पाटीयामांहे तादृश चितराव्युं ते रूप श्रेणिक राजाने जई देखाड्युं. ते जोई श्रेणिक राजायें कामविहल थइने चेडाराजा उपर दूत मोकली कन्यानी मागणी करावी, पण चेडायें नाकारो कखो.

तेवारें अजयकुमार पोतें श्रेणिकराजानुं तादृश रूप पट्ट उपर चित्रा वी, ते लइ विशाला नगरीयें आवी. अंतेउरनी पासें सुगंधीवस्तुनी डु कानं मांमी बेठो. जेवारें अंतेउरमांथी सुज्येष्ठानी दासी सुगंधी वस्तु लेवा आवे, तेवारें तेने बंदुमूली वस्तु अल्पमूल्यें आपे. अने ते दासीने श्रेणिक राजानुं रूप पण देखाडे. दासीयें रूपने वखाणतां सुज्येष्ठानी आंगल वात करी, ते रूप अणावी सुज्येष्ठाने देखाड्युं. ते जोइ मोह पामीने एकांतें श्रेणिक राजा उपर रागिणी थइ. ते वात अजयकुमारें जाणीने. एक सुरंग खोदावी ते मांहेथी श्रेणिकने तेडाव्यो, तेनी आंगल सुज्येष्ठा पण आवी. पढी जेटलामां सुज्येष्ठा आनरण लेवा पाढी गइ, एटलामां सुज्येष्ठाने जोवा सारु चेलणा ते सुरंगमां आवीने राजाश्रेणिक आंगल उनी रही. राजा तेनेज सुज्येष्ठा जाणी तत्काल घोडा उपर चडावीने चालतो थयो.

पाठलथी सुज्येष्ठा पण आनरणनो करंमीयो लइ सुरंगमां आवी, श्रेणिक राजाने जोवा लागी पण राजाने चेलणा सहित दीठो नही, तेवारें पोकार कखो, ते चेडाराजायें सांजव्यो, तेवारें वाहार करवा दोड्यो, तेने सुरंगमांहे श्रेणिकराजायें आवतो दीठो, ते वखतें सुलसाना बत्रीश पुत्र आवी ऊजा रह्या. राजा श्रेणिक चेलणाने लइ नीकली गयो. चेडाराजायें एक बाण माखो ते वागवार्थी पुत्र पडी गया. समुदाय कर्म लागुं. पढी सुज्येष्ठायें विद्याखुं जे में एक चिंतव्युं अने बीजुं थयुं ! एमं चिंतवी वैराग्यरंग बासित थइ श्रीवीरनी पासें जइ दीक्षा लइ तेने निरतिचारपणे पालवा लागी.

एवा अवसरमां कोइक पेढाल नामें विद्याधर अनेक विद्याउनो निधान ठे, ते वृद्धपणुं पाम्यो, तेवारें विद्या देवा योग्य पात्र शोधवा लाग्यो, पण तादृश पात्र कोइ मळे नही. जे सुशील कामरहित स्त्री होय वली ब्रह्मचा

रिणी होय, तेना उदरथी जे पुत्र उत्पन्न आय ते उत्तम जाणवो. तेवा पात्रने विद्या दीधी थकी बहु फलदायक आय. एम निर्धारी तेवी स्त्री जोवा माटें पेढाल विद्याधर फस्वा करे, तेणें एकदा दीक्षानी पालनारी शीलव्रत धरूनारी सुज्येष्ठाने दीठी, तेवारें विद्याने बलें अंधकार करी जेम सुज्येष्ठाना जाणवामां न आवे, तेवी रीतें तेनी योनिमां भ्रमरानुं रूप करी वीर्य प्रक्षेप्युं. पठी थोडे थोडे तेने गर्जनां चिन्ह प्रगट थवा लाग्यां, पण श्रीमहावीरें तेने निर्विकारी कही तेथी सज्यातर आवकें तेने घरमां राखी. तिहां पूर्ण मासें पुत्र प्रसव्यो, तेनुं सात्यकी एवुं नाम दीधुं. ते साध्वीयोने उपासरे महोठो थवा लाग्यो. तिहां जे जे साध्वीयो नणे, ते सर्व सांजलतां थकां तेणें सर्व शास्त्र कंठें करी लीधां.

एकदा कोइ कालसंवर विद्याधर अने सात्यकी श्रीवीरना समोसरणमां बेठा थकां उपदेश सांजले ठे. तिहां सात्यकीयें जगवानने कहुं के महारा ज ! हुं मिथ्यात्वने परहुं करी समुझमां नाखी दर्श. तेने जगवानें कहुं के तहाराथी तो उलटुं विशेष मिथ्यात्व प्रचलित अशे. तेटलामां कालसंवर विद्याधरें पूढ्युं के हे जगवन् ! मुज्जे कोनाथी जय अशे ? ते वारें जगवाने कहुं के एं सात्यकी थकी तुज्जे जय अशे ! ते सांजली विद्याधरें विचाखुं जे ए बालकनुं माहारी आगल शुं गजुं ! एम चिंतवी सात्यकीने पगनी ठेश मारीने जतो रह्यो, ते देखी सात्यकीना मनमां महोठो विषाद उपन्यो. पठी सात्यकी जेवारें महोठो थयो, तेवारें पेढालें तेने रोहिणी प्रमुख विद्यां शीखवी. ते विद्यां साधतां कालसंवर विद्याधर तेने अंतराय करवा लाग्यो. परंतु पूर्वजन्मना वचनथी ते विद्या देवी थोडे थोडे अनुक्रमें प्रसन्न थइ. केम के पूर्वजवें विद्यादेवीयें एं सात्यकीने पांच जव पर्यंत विणास्यो हतो, परंतु पांचमे जवें कहुं हतुं के ठेजे जवें तुज्जे उपक्रमें विद्या सिज्जे. तेमाटें विद्या तत्काल सिद्ध थइ. पण ते वखतें सात्यकीयें पोतानुं मात्र ठ महीनानुं आयुष्य रहेलुं सांजली फरी विद्यादेवीने कहुं के हे स्वामिनि ! तमे महारी उपर कृपा करी सातमे जवें वहेलां सिद्ध थजो. ते वचनथी सात्यकीने सातमे जवें ते विद्या तत्काल सिद्ध थइ. ते विद्यादेवी नो अत्यंत प्रेम सात्यकी उपर उपन्यो अने कहेवा लागी के ताहारा शरीरमांहे एवुं कोइ स्थानक देखाड के जिहां अमें षोडश विद्यादेवीयो आवी

ने वसीयें ! सात्यकीयें पोतानुं मस्तक देखाडयुं, तेवारें देवीयोयें ज़लाटमां ठिड़ पाडी मांहे प्रवेश कीधो. तिहां ठिड़ने स्थानकें त्रीजुं नेत्र कीधुं.

एकदा सात्यकीयें विचाखुं जे महारा पिता पेढालें महारी माता सा ध्वीनी निंदा करावी ठे? एवो रोष लावीने पेढालने मारी नाख्यो. तेस माचार कालसंवर विद्याधरें सांजव्या, तेथी तेणें पण त्यांथी पलायन की धुं. सात्यकी तेनी पाठल दोड्यो, कालसंदरें आकाशमां त्रैण नगरीनी रचना करी घणा काल पर्यंत युद्ध कयुं. तो पण सात्यकीयें तेने माख्यो. पढी सात्यकी मदोन्मत्त थइ पोतानी इहायें अनेक परस्त्रीयोने जोगववा लाग्यो. साधुने योगें मिथ्यात्व तजी ह्यायिक सम्यक्त्व पाम्यो. त्रिसंख्या जिना ज्ञां करे. एकदा उज्जयणी नगरीयें चंद्रप्रद्योतनराजाना अंतेउरमां प्रवर्त्यो राजायें क्रोध आणीने कहुं के कोइ सात्यकीने मारनार ठे? तेवारें उमया गणिकायें राजा आगल सात्यकीने मारवानी कबुलात आपी. विश्वासघात करी मारी नखाव्यो ॥ ए प्रमाणें इंडियोलुप्तपणुं करवाथी ते बलवान् एवो सात्यकी नाश पाम्यो. माठें इंडियो वश राखवी ॥ ७२ ॥

हवे लक्ष्मीनो स्वनाव कहे ठे.

निम्नं गच्छति निम्नगेव. नितरां निडेव विष्कंजते,

चैतन्यं मद्विरेव. पुण्यति मदं धूम्येव दत्तेऽधताम् ॥

चापल्यं चपलेव चुंबति दवज्वालेव तृष्णां नय, त्यु

ह्वासं कुलटांगनेव कमला स्वैरं परिभ्राम्यति ॥७३॥

अर्थः—(कमला के०) लक्ष्मी, (निम्न के०) नीचप्रत्ये (निम्नगाइव के०) नदीनी पेठें (गच्छति के०) जाय ठे. वली ते लक्ष्मी (नितरां के०) अत्यंत (चैतन्य के०) ज्ञानने (विष्कंजते के०) विनाश करे ठे. केनी पेठें? तोके (निडेव के०) निझानी पेठें. जेम निझा अचैतन्य करे ठे, तेम लक्ष्मी पण ज्ञाननो नाश करे ठे. तथा (मदं के०) अहंकारने (पुण्यति के०) पोषण करे ठे. केनी पेठें? तो के (मद्विरेव के०) मद्विरा जेम ठे तेम. अर्थात् जेम मद्विरा उन्मत्त ताने करे ठे तेम लक्ष्मी पण अहंकार जे मद तेने करे ठे. वली ते लक्ष्मी (अंधतां के०) अंधपणाने (दत्ते के०) आय्ठे ठे. केनी पेठें? (धूम्येव के०) धूमस मूहनी पेठें वली (चापल्यं के०) चंचलपणाने (चुंबति के०) चजे ठे.

केनी पेठें? तो के (चपलेव के०) विजलीनी पेठें जाणधुं. तथा (तृष्णां के०) मृग तृष्णाने अने (उद्धासं के०) उद्धासने (नयति के०) पमाडे ठे एटले लोच वांढाने वधारे ठे. केनी पेठें? तो के (दवज्वालेव के०) वनाग्निनी ज्वालानी पेठें. अर्थात् जेम दवज्वालां तृष्णाने वधारे ठे, तेम लक्ष्मी लोचने वधारे ठे. वली लक्ष्मी (स्वैरं के०) स्वेहायें करी (परिच्रमति के०) परिच्रमण करे ठे. केनी पेठें? तो के (कुलटांगनेव के०) स्वैरिणी स्त्रीनी पेठें. जेम असती स्त्री स्वेहायें जमे ठे, तेम लक्ष्मी पण स्वेहायें च्रमण करे ठे ॥ ७३ ॥

टीका:—पुनर्लक्ष्मीस्वभावमाह ॥ निम्नंगेति ॥ कमला लक्ष्मीः निम्नं नीचं प्रति गच्छति । केव ? निम्नगा इव नदीव । यथा नदी नीचं गच्छति । पुनः नितरां अतिशयेन चैतन्यं ज्ञानं विष्कंजते विनाशयति । केव ? निदेव यथा निद्रा अचैतन्यं करोति । पुनर्लक्ष्मीर्मदं अहंकारं पुष्यति पुष्णाति । केव ? मदरेव सूरवे यथा मदिरा मदं उन्मत्ततां करोति । पुनः कमला अंधतां दत्ते अंधत्वं करोति । केव ? धूम्येव धूमसमूह इव । यथा धूमोऽप्यंधं करोति । पुनर्लक्ष्मीश्चापल्यं चुंबति जजति । केव ? चपला इव विद्युदिव । पुनः कमला तृष्णां उद्धासं नयति । लोचवांढां वर्धयति । केव ? दवज्वाला इव । यथा दवज्वालां तृष्णां वर्धयति । पुनः कमला स्वैरं स्वेहाया परिच्रमति । केव ? कुलटांगना इव असती स्त्री इव यथा असती स्त्री स्वेहाया च्रमति तद्वत् ॥ ७३ ॥

जाषाकाव्यः—सवैया तेइसा ॥ नीचकि और ठरैं सरिता जिम, धूम बढावत नींदकि नांइ ॥ चंचलता प्रगटै चपला जिम, अंध करै जिम धूम कि जांइ ॥ तेज करै त्रसना दव ज्यों मद, ज्यों मद पोषति मूढकि तांइ ॥ ए करतूत करै कमला जग, मोलत ज्यों कुलटा बिनु सांइ ॥ ७३ ॥

वली धनना दोषो कहे ठे.

दायादाः स्पृहयन्ति तस्करगणा मुष्णन्ति चूमीचुंजो, गृह्णन्ति छलमाकलय्य द्रुतचुग्जस्मीकरोति क्षणात् ॥ अञ्जः प्लावयति क्षितौ विनिहितं यद्वा हरन्ते हठात्, डुव्वं तास्तनया नयन्ति निधनं धिग्बव्हधीनं धनम् ॥ ७४ ॥

अर्थ:—(धनं के०) ड्य्यने (धिक् के०) धिक्कार हो. ते केहवुं ड्य्य ठे? तो के (बव्हधीनं के०) घणाकने आधीन रहेलुं ठे. कोने कोने

आधीन रहेलुं ठे? सो के ते धननी (दायादाः के०) गोत्रीया (स्पृह्यंति के०) स्पृहा करे ठे. वली तेने (तस्करगणाः के०) चोरना समूहो (मुष्णंति के०) चोरे ठे. तथा (चूमीचुजः के०) राजाउ (बलं के०) कांइ पण मिषने (आकलय्य के०). दइने (गृह्णंति के०). ग्रहण करे ठे. वली (हुतचुक् के०) अग्नि (हृणात् के०) हृणमात्रमां (जस्मीकरोति के०) जस्म करे ठे. अने (अंनः के०) पाणी, (प्लावयति के०) पलाजी नाखे ठे. तथा (क्षितौ के०). पृथ्वीनै विषे (विनिहितं के०) स्थापन करेलुं जे धन, तेने (यद्वाः के०) व्यंतरो, (हृगात् के०). बलात्कारथी (हरंते के०) हरण करे ठे. तथा (डुर्वृत्ताः के०) डुराचारी एवा (तनयाः के०) पुत्रो, (निधनं के०) विनाशने (नयंति के०) पमाडे ठे. माटें घणा जननी स्पृहायुक्त एवा धनने धिक्कार होजो ॥ ७४ ॥

टीकाः—धनस्य दोषानाह । धनं इव्यं धिक् अस्तु । धिक् निर्जन्तसैननिंदयोः । किंचूतं? बद्धधीनं बद्धधीनत्वं । बहवः इव्यंति । कथं? दायादाः गोत्रिणः स्पृहयंति ग्रहीतुं वांछंति । पुनस्तस्करगणाश्चोरसमूहाः मुष्णंति चौरयंति । पुनचूमीचुजो राजानः बलं व्याकलय्य मिषं दत्वा गृह्णंति । हुतचुक् वह्निः हृणाद्वेगेन जस्मीकरोति ज्वालयित्वा रक्षां करोति । पुनरंनः पानीयं प्लावयति वाहयति । पुनर्यधनं क्षितौ विनिहितं स्थापितं सन् यद्वाव्यं तरा हृगाद्बलात्कारेण हरंते अपहरंति । पुनडुर्वृत्ताः डुराचारास्तनयाः पुत्रा निधनं विनाशं नयंति प्रापयंति । एवं बद्धधीनं धनं धिगस्तु ॥ ७४ ॥

जाषाकाव्यः—वृत्त ऊपर प्रमाणें ॥ बंधुं विरोधं करै निशि वासर, मंम नकों नरवइ बल जोवै ॥ पावक दाहत, नीर वहावत, व्है दृग उंट निशा चर ढोवै ॥ चूतल रक्त जह्नु हरें करि, कै डुरवृत्ति कुसंगति खोवै ॥ ए उत्पात उवै धनके ढिग, दामधनी कहो क्यों सुख सोवै ॥ ७४ ॥

जे धन ठे तेज-मोहनं उत्पादक ठे, तेकहे ठे.

नीचस्याऽपि चिरं चट्टनि रचयंत्यायांति नीचैर्नतिम्,
शत्रोरप्यगुणात्मनोऽपि विदधत्युच्चैर्गुणोत्कीर्तनम् ॥
निर्वेदं न विदंति किंचिदकृतज्ञस्यापि सेवाक्रमे, कष्टं
किं न मनस्विनोऽपि मनुजाः कुर्वन्ति वित्तार्थिनः ॥ ७५ ॥

अर्थः—(मनस्विनोऽपि के०) मानवंत एटले मोह्या एवा पण (मनु जाः के०) मनुष्यो, (वित्तार्थिनः के०) इव्यार्थी यथा ठता, (किं कष्टं के०) क्या कष्टने (न कुर्वति के०) नथी. करता ? अर्थात् सर्व प्रकार ना कष्टने करेच ठे. ते जेमःकेः—वित्तार्थीजनो (नीचस्यापि के०) नीच जन नी आगल, (चट्टनिके०) प्रिय एवा वचनोने (चिरं के०) घणा काल (र चयंति के०) बोले ठे. तथा (नीचैः के०) नीच पुरुषो साथें (नतिं के०) प्रणामने (आयांति के०) करे ठे. तथा (अगुणात्मनोपि के०) निर्गुण एवा पण (शत्रोरपि के०) शत्रुना पण (उच्चैः के०) अतिशयें करी (गुणोत्कीर्त्तनं के०) गुणवर्णनने (विदधति के०) करे ठे. वली (अकृतज्ञस्यापि के०) करेला कार्यने न जाणनार एवा अकृतज्ञ स्वामीना पण (सेवाक्रमे के०) सेवा करवामां (किंचित् के०) जरा पण (निर्वेदं के०) खेदने (नविदंति के०) जाणता नथी. एटले वित्तने वांठनारा जनो पूर्वोक्त सर्व काम करे ठे.

टीकाः—धने मोहोत्पादकत्वमाह ॥ नीचस्येति ॥ मनस्विनोमानवंतो दह्या अपि मनुष्या वित्तार्थिनो इव्यार्थिनः संतः किं कष्टं न कुर्वति ? अपि तु सर्व कष्टं कुर्वति । यथा नीचस्यापि नरस्याग्रे चिरं चिरकालं याचन् चट्टनि चटुवचनानि प्रियवचनानि रचयंति जल्पंति । पुनर्निचैर्नरैः समं नतिं आयांति प्रणामं कुर्वति । पुनः शत्रोरपि अगुणात्मनोपि निर्गुणस्यापि उच्चैरतिशयेन गुणोत्कीर्त्तनं गुणवर्णनं विदधति । पुनरकृतज्ञस्याऽपि प्रजोः सेवाक्रमे सेवा करणे किंचित् स्तोकमपि निर्वेदं खेदं न विदंति न जानंति । वित्तवांछकाः संतः ७५

जापाकाव्यः—सवैया इंकतीसां ॥ नीच धनवंत तांइ निरखि असीस दे ६, वह न विलोके यह चरन गहतु है ॥ वह अकृतज्ञ नर यह अज्ञता को घर, वह मदलीन यह दीनता कहतु है ॥ वह चित्त कोप ठानै यह वाकों प्रभु मानै, वाके कुवचन सब याहिपैं सहतु है ॥ ऐसी गति धोरै न विचारै कहु गुनदोस, अस्थानिलापि जीव अरथ चहतु है ॥ ७५ ॥

लक्ष्मीः सर्पति नीचमर्णवपयः संग्गादिवाञ्छोजिनी, संसर्गा दिव कंटकाकुलपदा न कापि धत्ते पदम् ॥ चैतन्यं विषसन्नि धेरिव नृणामुक्तासयत्यंजसा, धर्मस्थाननियोजनेन गुणिनि ग्राह्यं तदस्याः फलम् ॥ ७६ ॥ इति लक्ष्मीस्वभावप्रक्रमः ॥ १७ ॥

अर्थः—(लक्ष्मीः के०) लक्ष्मी, (नीचं के०) नीच पुरुषप्रत्ये (सर्पति के०) जाय ठे. शा माटें जाय ठे? तो त्यां उत्प्रेक्षा करे ठे. के (अर्णवपयःसंगादिव के०) समुद्र जलना संगथकी जेम जल ठे, ते नीचगामी ठे तेम लक्ष्मी पण जलसंगथकी नीचगामी थइ ठे. कारण के लक्ष्मीनी प्रवृत्ति समुद्र जलथीज ठे अर्थात् समुद्रजल पिता होवार्थी ते नीचगामी ठे. वली लक्ष्मी (क्वापि के०) कोइ पण (पदं के०) स्थानकने (नधत्ते के०) नथी धारण करती. केम के, (अंजोजिनीसंसर्गात् के०) कमलिनीना संयोगपकी (कंटकाकुलपदाइव के०) कांटाये करी व्याप्त ठे पण जेना एवीज जाणीये होय नही एटले जेम कोइने कांटा वाग्या होय तेने पीडा होवार्थी क्यांय पण मांझी सके नही तेम लक्ष्मी पण एकस्थले रहेती नथी. वली लक्ष्मी (नृणां के०) मनुष्योना (चैतन्यं के०) ज्ञानने (अंजसा के०) अनायासें करी (उज्जासयति के०) गमावे ठे शा माटें? तो के ते (विषसन्निधेरिव के०) विषना सन्निधिपणा थकीज जाणीये होय नही कारण के विषनुं अने लक्ष्मीनुं स्थानक एक समुद्रज ठे. (तत् के०) ते कारणमाटें (गुणिर्जिः के०) गुणिजनोये (धर्मस्थाननियोजनेन के०) धर्मस्थानमां तेना व्ययने करवे करी (अस्म्याः के०) आ लक्ष्मीनुं (फलं के०) फल, (ग्राह्यं के०) ग्रहण करवा योग्य ठे. अर्थात् पुण्यकार्यमां जे लक्ष्मी वापरे, ते लक्ष्मीनुं फल पामे ॥७६॥ इति सप्तदश लक्ष्मीस्वनावप्रक्रमः ॥ १७ ॥

टीकाः—उपमानेन श्रीस्वरूपमाह ॥ लक्ष्मीः नीचं सर्पति नीचं जनं प्रतियाति। कस्मात्? उत्प्रेक्षते। अर्णवपयः संगत् समुद्रजलसंगमानीचगामिन्यनूत्। पुनर्लक्ष्मीः क्वापि पदं स्थानं च न धत्ते न स्थापयति। कीदृशी? अंजोजिनीसंसर्गात् कमलिनीसंयोगादिव। कंटकाकुलपदा कंटकैर्व्याप्तचरणेव ॥ पुनर्लक्ष्मीर्नृणां पुंसां चैतन्यं ज्ञानं अंजसा वेगेनोज्जासयति गमयति। कस्मात् विषसन्निधेर्विषसामीप्यादिव लक्ष्म्याः विषस्य च समुद्रस्थानत्वात् तस्मात्कारणात् गुणिर्जनैर्धर्मस्थाननियोजनेन धर्मस्थानव्ययकरणेनास्याः लक्ष्म्याः फलं ग्राह्यं सफला कर्तव्येत्यर्थः ॥ ७६ ॥ सिंदूरप्रकरग्रंथ, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, लक्ष्म्याश्च प्रक्रमोऽजनिः ॥ १७ ॥

जाषाकाव्य—वृत्त ऊपर प्रमाणें ॥ नीचहीकी औरकुं उमंगी चलै कमलासु, पिता सिंधु सजिल सुजाउ याहि दियो है ॥ रहै न सुस्थिर व्है सकंटक चरन याको, वसि कंजमांहि कंजकोसो पद कियो है ॥ जाकों मिलौ हितसों अचेत

करि मरै तांहि, विषकी बहिन तातें विषको सो हिथी है ॥ ऐसी उगहारी
जिन धरमके पथमारी, करिकें सुकृत तिन याको फल लियो है ॥ ७६ ॥

कथाः—अंगदेशने विषे धारापुर नगरनो सुंदर नामें राजा ठे, तेनी म
दनुवल्हना नामें राणी ठे. तेने एक कीर्त्तिपाल, बीजो महीपाल एवे नामें
बे पुत्र ठे. ते राजा परस्त्रीपराङ्मुख ठे, अने राणी पण शीलांगी ठे.
एकदा मध्यरात्रियें तेनी कुलदेवतायें आवीने कहुं के हे राजन् ! तुऊने
हुर्दशा आवी ठे, महोदुं कष्ट प्राप्त थजे ? ते सांजलीने राजायें कहुं के गुनाशु
नकर्म जे जीवें कखां होय, ते जोगव्या विना बूटको थाय नही ॥ यतः ॥
संपदि यस्य न हर्षो, विपदि विषादोरणेषु धीरत्वम् ॥ तं जुवनत्रयतिलकम्,
जनयति जननी सुतं विरजम् ॥ १ ॥ माटें कीधां कर्म जोगव्या विना
बूटे नही. एवुं धैर्य धरी प्रधानने राज्य नलावी राजा पोतें तथा स्त्री
अने बे पुत्र साथें लइ परदेश नणी चाव्या. एकदा वगडामां कुटुंब सहित
राजा सूतो ठे. ते वखतें पोतानी पासें जे संबल हतुं, ते सर्व चोर लोको
लइ गया. पढी वनफलादिकें कुटुंब निर्वाह करतो थको चालतो चालतो
पृथ्वीपुरनगरें आव्यो. तिहां कोइ धनसगुण व्यवहारीयाना वाडामां रह्यो.
राणी लोकोने घेर मजुरी करवा जाय ठे तेने स्वरूपवान् देखी मोहित थइ
लोको मजुरी वधारे देवा लागा. तिहां विषयी लोकोना प्रसंगथी घणां दुःख
सहन कखां, फरी नाग्योदय थयो तेवारें पोताने नगरें गया. राज्य पाम्यां,
सर्व कुटुंबने मल्यां, सर्व मनोरथ सिद्ध थया. घणो काल सांसारिक सुख
जोगवी वृक्षाबस्थायें चारित्र लइ ठेवट संलेषणा करी देवलोकें गया. ए
लक्ष्मीनी चंचलताविषे कथा जाएवी ॥ ७६ ॥ हवे दाननो उपदेश कहे ठे.

चारित्रं चिनुते धिनोति विनयं ज्ञानं नयत्युन्नतिम्,

पुष्पाति प्रशमं तपः प्रबलयत्युद्धासयत्यागमंम् ॥

पुण्यं कंदलयत्यऽघं दलयति स्वर्गं ददाति क्रमात्,

निर्वाणश्रियमातनोति निहितं पात्रे पवित्रं धनम् ॥ ७७ ॥

अर्थः—(पवित्रं के०) पवित्र एटले न्यायोपार्जित एवुं (धनं के०) धन, (पात्रे
के०) पात्रने विषे (निहितं के०) आरोपण कहुं ठतुं एटले दीधुं ठतुं (चारित्रं
के०) संयमने (चिनुते के०) वधारे ठे. तथा (विनयं के०) विनयना गुणने

(धिनोति के०) वधारेठे. तथा (ज्ञानं के०) श्रुतादिकज्ञानने (उन्नतिं के०) उन्नतिप्रत्ये (नयति के०) पमांडे ठे. तथा (प्रशमं के०) उपशमने (पुष्णाति के०) पोषण करे ठे. तथा (तपः के०) मास पक्ष रूपणादिक जे तपतेने (प्रबल यति के०) बलवान् करे ठे. एटले पारणादिं योन्नथकी उत्साह करे ठे. तथा (आगमं के०) सिद्धांत पठनादिकने (उद्भासयति के०) प्रबल करे ठे. तथा (पुण्यं के०) पुण्यने (कंदलयति के०) उत्पन्न करे ठे. (अघं के०) पापने (दलयति के०) खंमन करे ठे. तथा (स्वर्गं के०) स्वर्गने (ददाति के०) आपे ठे. तथा (क्रमात् के०) अनुक्रमथकी (निर्वाणश्रियं के०) मोक्षरूप लक्ष्मीने (आतनोति के०) विस्तारे ठे एटले आपे ठे. अर्थात् सुपात्रमां आपेलुं धन, पूर्वोक्त सर्व वस्तुने आपे ठे ॥ ७७ ॥

टीका:—दानोपदेशमाह ॥ चारित्रमिति ॥ पवित्रं न्यायोपाङ्कितं धनं वित्तं पात्रे सुपात्रे निहितं दत्तं सत् चारित्रं संयमं चिनुते वर्धयति । विनयं विनयगुणं धिनोति प्रीणयति । पुनर्ज्ञानं श्रुतादि उन्नतिं नयति प्रापयति । पुनः प्रशमं उपशमं पुष्णाति पोषयति । पुनस्तपोमासरूपणादि प्रबलयति पारणादियोगादुत्साहयति । पुनरागमं सिद्धांतपठनादि उद्भासयति प्रबलं करोति । पुनः पुण्यमेव सत्कर्मवनं कंदलयति कंदलायुक्तं करोति । पुनः अघं पापं दलयति खंमयति । पुनः स्वर्गं ददाति । क्रमादनुक्रमेण निर्वाणश्रियं मोक्षलक्ष्मीं आतनोति दत्तं इत्यर्थः । सुपात्रे दत्तं धनं एतानि वस्तूनि करोति ॥ ७७ ॥

जाषांकाव्यः—कवित्त मात्रात्मक ठंद ॥ चरन अखंम ज्ञान अति उज्ज्वल, विनयविवेक प्रसम अमलान ॥ अनंघ सुजाउ सुकृत गुनसंशय, उच्च अमर पद बंध विधान ॥ अगम गम्य रम्य तपकी रुचि, उद्धत मुगति पंथ सोपान ॥ ए गुन प्रगट होहि तिनके घटं, जे नर देहिं सुपत्तहिं दान ॥ ७७ ॥

दारिद्र्यं न तमीक्षते न नजते दौर्जाग्यमालंबते,

नाऽकीर्तिर्न पराजयोऽञ्जिलषते न व्याधिरास्कंदति ॥

दैन्यं नाजियते हुनोति न दरः क्लिश्रंति नैवापदः,

पात्रे योवितरत्यनर्थदलनं दानं निदानं श्रियाम् ॥ ७८ ॥

अर्थः—(यः के०) जे पुरुष, (पात्रे के०) पात्र जनने विषे (दानं के०) दानने (वितरति के०) आपे ठे. (तं के०) ते पुरुषने (दारिद्र्यं

के०) दारिद्र्यं, (न ईक्षते के०) जोतुं नथी, तथा ते पुरुषने (दौर्भाग्यं के०) दुर्भाग्यपणुं, (न नजते के०) सेवतुं नथी. तथा (अकीर्तिः के०) अपयश (नालंबते के०) आश्रय करतुं नथी. तथा ते पुरुषने (पराजवः के०) पराजवः, (नाजिलषते के०) अनिज्ञापं करतो नथी. तथा (व्याधिः के०) व्याधि, (न आस्कंदति के०) न शोषण करे ठे. तथा (दैन्यं के०) दीनतां (नाड्यते के०) आदर करती नथी तथा (दरः के०) नय, ते (न डुनोति के०) नथी पीडतो. तथा (आपदः के०) कष्टो, (नैव क्लिश्नंति के०) नथीज पीडा करतां. ते दान कहेवुं ठे ? तो के (अनर्थदलनं के०) उपडवाने नाश करनारुं ठे तथा (श्रियां के०) संपत्तिनुं (निदानं के०) कारणचूत ठे. ते माटे सुपात्रने दान जरूर आपवुं ॥ ७८ ॥

टीकाः—पुनर्दानगुणानाह ॥ दारिद्र्यं नेति ॥ यः पुमान् पात्रे सुपात्रे दानं वितरति प्रयच्छति । तं पुरुषं दारिद्र्यं न ईक्षते न पश्यति । पुनस्तं दौर्भाग्यं दुर्नगत्वं न नजते न सेवते । पुनस्तं अकीर्तिरपयशो नालंबते नाश्रयति । पुनस्तं पराजवः नाजिलषते न वांढति । पुनर्व्याधिर्मायं तं नास्कंदति न शोषयति । पुनर्दैन्यं दीनतां नाड्यते नाश्रयति । पुनर्दरोजयं न डुनोति न पीडयति । पुनः आपदोव्यसनानि कष्टानि तं न क्लिश्नंति न पीडयंति । यः पात्रे दानं ददाति । किंचूतं दानं ? अनर्थानां उपडवानां दलनं वेदनं । पुनः किंचूतं श्रियां संपदां निदानं कारणं ॥ ७८ ॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयडंद ॥ सो दरिद्र दलमलै, तांहि डुरजाग न गंजै ॥ सो न लहै अपमान, सो तो विपदा जय जंजै ॥ पिसुन कोइ डुःख देइ, तास तन व्याधि न वढइ ॥ तांहि कुजस परिहरै, सुमुख दीनता न कट्टइ ॥ सो लहै उच्च पद जगत में, अथ अनर्थ नाशहि सरव ॥ कहिं कंवरपाल सो धन्य नर, जो सुखेत बोवै दरव ॥ ७८ ॥

वली पण दानना गुणो-कहे ठे.

लक्ष्मीः कामयते मतिर्मृगयते कीर्तिस्तमालोकते, प्रीतिश्रुंबति सेवते सुजगता नीरोगताऽऽलिंगति ॥ श्रेयःसंहतिरन्युपैति वृणुते स्वर्गोपज्ञोगस्थिति, मुक्तिर्वांढति यः प्रयच्छति पुमान् पुण्यार्थमर्थं निजम् ॥ ७९ ॥

अर्थः—(यः के०) जे (पुमान् के०) पुरुष, (पुण्यार्थ के०) पुण्यने अर्थ (निजं अर्थ के०) पोताना धनने (प्रयच्छति के०) आपे ठे (तं के०) ते पुरुषने (लक्ष्मीः के०) कमला, ते (कामयते के०) इहे ठे. तथा तेने (मतिः के०) बुद्धि, (मृगयते के०) खोले ठे शोधे ठे. तथा (कीर्तिः के०) कीर्ति (आलोकते के०) जोवे ठे तथा तेने (प्रीतिः के०) प्रीति, (चुंबति के०) चुंबन करे ठे तथा ते जनने (सुजगता के०) सौजाग्य, (सेवते के०) सेवे ठे. तथा (नीरोगता के०) आरोग्यता, ते (आलिंगति के०) आलिंगन करे ठे. वली तेने (श्रेयःसंहतिः के०) कव्याणपरंपरा, (अन्युपैति के०) सन्मुख आवे ठे. तथा ते पुरुषने (स्वर्गोपजोगस्थितिः के०) स्वर्गना उपजोगनी पद्धति, (वृणुते के०) वरे ठे. तथा (मुक्तिः के०) मोक्ष, (वाञ्छति के०) वांछे ठे. माटे इव्यने पुण्यने अर्थे अवश्य वापरवुं ॥७९॥

टीकाः—दानगुणानाह ॥ लक्ष्मीरिति ॥ यः पुमान् पुण्याऽर्थं श्रेयार्थं निजं अर्थं स्वकीयं धनं प्रयच्छति ददाति । तं पुरुषं लक्ष्मीः कमला कामयते वाञ्छति । पुनर्मेतिर्बुद्धिस्तं मृगयते अन्वेषति । पुनः कीर्तिस्तं आलोकते पश्यति । पुनः प्रीतिरानंदस्तं चुंबति श्लिष्यति । पुनः सुजगता सौजाग्यं तं सेवते नृजति । नीरोगता आरोग्यं तं आलिंगति । पुनः श्रेयःसंहतिः कव्याणपरंपरा तं अन्युपैति सन्मुखमायाति । पुनः स्वर्गोपजोगस्थितिर्देवलोकस्यं जोगपद्धतिस्तं वृणुते वरयति । पुनर्मुक्तिर्मोक्षस्तं वाञ्छति । यः पुण्यार्थं निजं अर्थं प्रयच्छति ॥७९॥

नाषाकाव्यः—सवैया इकतीसा ॥ ताहि को सुबुद्धि वरै, रामा ताकी चाह करै, चंदन स्वरूप व्है सुजस तांहि अरचै ॥ सहज सुहाग पावै, सुरग समीप आवै, वार वार मुगति रमनि तांहि चरचै ॥ तांइके सरीरको आलिंगत अरोग ताइ, मंगल करै मिताइ प्रीति करै परचै ॥ जोइ नर व्है सुचेत चित्त समता समेत, धरमके हेतको सुखेत धन खरचै ॥ ७९ ॥

वली पण दाननाज गुण कहे ठे.

मंदाक्रांतावृत्तम् ॥ तस्यासन्ना रति रनुचरी कीर्तिरुत्कंठिता श्रीः, स्निग्धा बुद्धिः परिचयपरा चक्रवर्तित्वरुद्धिः ॥ पाणौ प्राप्ता त्रिदिवकमला कामुकी मुक्तिसंप, त्सप्तद्वेज्यां वपति विपुलं वित्तबीजं निजं यः ॥ ८० ॥ इति दानप्रक्रमः ॥१८॥

अर्थः—(यः के०) जे पुरुष, (निजं के०) पोताहुं (विपुलं के०) प्रचुर एवं (वित्तबीजं के०) वित्तरूप बीजने (सप्तक्षेत्र्यां के०) सात क्षेत्रने विप्रे एटले १ जिनचुवन, २ जिनबिंब, ३ ज्ञानपुस्तक, ४ चतुर्विध संघनक्ति, ते रूप सात क्षेत्रने विप्रे (वपति के०) वावै ठे. एटले वापरै ठे. (तस्य के०) ते पुरुषने (रतिः के०) समाधि (आसन्ना के०) समीप वर्त्तवावाली आय ठे. दूकडी आय ठे. तथा तेने (कीर्त्तिः के०) कीर्त्ति ते (अनुचरी के०) दासी आय ठे. तथा (श्रीः के०) संपत्ति एटले धनधान्य हिरण्यरूप संपत्ति, ते मलवाने (उत्कंठिता के०) उत्कंठित आय ठे. तथा (बुद्धिः के०) बुद्धि, (स्निग्धा के०) स्नेहवती आय ठे. तथा तेने (चक्रवर्त्तित्वरुद्धिः के०) सार्वभौमपणानी विजृति, (परिचयपरा के०) सुपरिचित आय ठे. तथा तेने (त्रिदिवकमला के०) स्वर्गनी लक्ष्मी, (पाणौ के०) हाथने विप्रे (प्राप्ता के०) प्राप्त आय ठे. तथा तेने (मुक्तिसंपत् के०) मुक्तिरूप संपत्ति, एटले सिद्धिरमा, ते (कामुकी के०) आनिलाष युक्त आय ठे. माटे सातक्षेत्रने विप्रे धन वावरहुं ॥ ८० ॥ आंहिं धनाशालिनः, चंद नबाला, सागरचंद्रश्रेष्ठिनी कथानो दृष्टांत जाणवो ॥ इति दानप्रक्रमः ॥ १८ ॥

टीकाः—न्यूयोऽप्याह ॥ तस्येति ॥ यः पुमान् निजं स्वकीयं विपुलं प्रचुरं वित्तमेव बीजं । सप्तक्षेत्र्यां १ जिनचुवन, २ बिंब, ३ पुस्तक, ४ चतुर्विधसंघ नक्तिरूपायां वपति । तस्य पुरुषस्य रतिः समाधिरासन्ना समीपवर्त्तिनी स्यात्तथा तस्य कीर्त्तिरनुचरी सेविका स्यात्तथा तस्य श्री संपत् धनधान्य हिरण्यरूपा उत्कंठिता मिलनायोत्कंठिता स्यात्तथा तस्य बुद्धिरौत्पत्तिक्या या स्निग्धा स्नेहवती स्यात्तथा तस्य चक्रवर्त्तित्वरुद्धिः सार्वभौमविजृतिः परिचयपरा सुपरिचिता स्यात्तथा त्रिदिवस्य स्वर्गस्य कमला श्रीः पाणौ हस्ते प्राप्ता संगता स्यात्तथा मुक्तिसंपत् सिद्धिरमा कामुकी आनिलाषा स्याद्यः सप्तक्षेत्र्यां निजं वित्तबीजं वपति ॥ ८० ॥ अत्र धनाशालिनः चंद नबाला सागरचंद्रश्रेष्ठिकथाः ॥ सिंदूरप्रकरणं, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, दानस्य प्रक्रमोऽजनि ॥ १८ ॥ इति दानप्रक्रमः ॥ १८ ॥

जापाकाव्यः—मात्रात्मक बंद ॥ ताकि रती फिरती दासी सम, सहसा राजरुद्धि घर आवै ॥ सुमति सदा उपजै ताके घट, सो सुरलोक संपदा पावै ॥ ताकी दिष्टि लखै सिवमार्ग, सो निरबंध जावना जावै ॥ जो नर त्यागि कपट कूरा कहि, विधिसों सपत खेत धन बोवै ॥ ८० ॥

कथा:-मणिमंदिर नामें नगर तेमां श्रीकरनामें व्यवहारीयो वसे ठे. ते परम श्रीजिनजक्त ठे, त्रिसंध्य जिनपूजा आवश्यक करे ठे. चतुःपर्वी पो सह करे ठे, तेने कुशलवती नामें जार्या ठे, ते श्रावकने घेर बे सेवक ठे, ते पण श्रावकनी संगतिथी जिनधर्मसेवन करे ठे. एकदा ते बेहु सेवक पोतपोतामां वातो करतां बोल्या के ए जाग्यवंत शेठनां त्रणे जव प्रत्यक्ष धन्य जाणवां. ते वाक्य सांजली शेठ हर्षवंत थयो, अन्यदा ते बेहु जण शेठनी साथें देरासरें गया, तिहां शेठ फूल लऽ जिनचुवनमां गयो अने ते बे सेवक मांहेलो एक वडेरो सेवक पांच कुंमांनां फूल लऽ नक्तिपूर्वक जिनपूजा करवा लाग्यो, अने बीजो सेवक उपाश्रयें जऽ व्याख्यान सां जलवा वेगो. उपवास करी बे पहोर पढी पोतानी पांतीमां आवेलुं धान्य पीरसावीने नक्तिपूर्वक रुपीश्वरने वहोराव्युं, मनमांहे पोताने अत्यंत धन्यवाद आपतो रह्यो. एम अनुक्रमें शुनकृत्य करतां आयु पूर्ण थये बेहु जण मरण पामी कलिंगदेशनो शूरसेन नामें कोशक राजा ठे, तेनीं विजया नामें राणीनी कूखें पुत्रपणें जऽ उपना. तेमां एकनुं नाम अमरसेन अने बीजानुं नाम वीरसेन पाड्युं, बेहु पुत्र राजाने परमवद्वज ठे, अनुक्रमें सर्वकलाना पारंगामी थया. ते बेहु सौजाग्यनिधान सर्वलोकने अत्यंत प्रिय थयेला देखीने उरमान मातायें चिंतव्युं जे ज्यां सुधी ए बे पुत्र आहीं हजो, त्यां सुधी महारा पुत्रनें राज्य मलजो नहीं.

एकदा राजा वसंतक्रीडाने अर्थें उद्यानें गयो. एकांमां राणीयें रात्रिने समयें पोतानुं शरीर नखें करी वळ्ळुं, राजा घरें आव्यो, तेचारें राणीने पूठ्युं के तहारुं शरीर कोणें वळ्ळुं ? तेवारें राणी रोती थकी स्त्रीचरित्र करती बोली के हे स्वामी ! ए काम सर्व तमारा कुमरोनुं जाणजो. ए बेहु मदोन्मत्त आवीने मने वलग्या माटें हवे मने माहरे पीयर मोकलो. ए तमारा मानीता पुत्र आगत महाराथी रही शकाय नहीं. एवी वात सांजलतांज राजायें चंमालने तेडावीने कहुं के आ बेहु कुंपात्रोनां मस्तक कापी आज रात्रें महारी पासें लावजे, ते सांजली चंमाल बेहु कुमरो पासें गयो, अने राजानो दुकम कही संजलाव्यो. कुमर बोल्या के राजानो आदेश अमारें प्रमाण ठे, तुं सुखें ते काम कर. तेवारें चंमालें कहुं के तमें परदेश नणी जाउ. ए हुं तमारा पुण्यथी कहुं हुं, तेणें तेमज कहुं,

अने बेहु कुमर.ठाना जता.रह्या. मनमां विचारवा लाग्या के आपणा कर्मनी वात, के जे आपणी उरमान मातायें आपणने कूडुं कलंक दीधुं. पाठलथीमाताने पण आनंद थयो..

हवे ते बेहु.जाई पृथ्वीमां फरता फरता एक अटवीमां रात्रिने समयें कोइ वृद्धनी नीचें विश्राम लेवा माटे रह्या. तिहां अमरसेन सूइ रह्यो अने वयरसेन जागतो बेगो, हवे ते वृद्धनी उपर सूडो सूडी बेगं ठे, तेमां सूडी बोली जे आ वृद्धनीचें बेगं ठे, तेनुं आबिथ्य करीयें, तेवारें सूडो बोव्यो के हे सूडी ! आपणें तिर्यच ठैयें, माटे आपणाथी शुं उपकार थाय ! ते वारें सूडी बोली जो उद्यम करीयें तो सर्वसाध्य ठे, अने जो तमें उद्यम करो, तो हुं पण सान्निध्य करूं ! तेने सूडे कहुं के तुं कहे ते हुं उद्यम करूं ! सूडी बोली के त्रिकूटपर्वत उपर एक सहकारं ठे, ते एकविद्याधरें मंत्रीनेवांय्यो ठे, तेमां एक फल एवुं ठे के तेनुं नरुण करवाथी राज्य मले, अने बीजुं फल एवुं ठे के तेनुं नरुण करे, तेना मुखमांथी प्रतिदिन पांचशें पांचशें सोनामोरो पडे, माटे ते सहकारनां फल लावीने ए वे जणने आ पीयें तो परोणागत रूडी थाय. एम विमासी ते कीरयुग्म उडयुं, ते त्रिकूट पर्वतें जइ सहकारनां फल लेइ आवीने कुमरोने आप्यां. प्रजातें फल लइ बेहु जण आगलं चाव्या, तेमां अमरसेनें दातण कीधां. पठी राज्य पदवी मलवानुं फल दीधुं. तेणें नरुण कीधुं फलनो उपचार कह्यो. बीजुं फल बीजे दिवसें दातण करी गुरसेने नरुण कीधुं. तेवारें तेना मुख मांथी पांचशें दिनारो पडी. ते धनंथी आनंद पाय्या. पठी चालतां चालतां सातमे दिवसें कंचनपुरनगरें आव्या, तिहां नगरनी बाहेर वृद्धनी नीचें महोटा जाइने बेसाडी वयरसेन जोजन लेवा सारु नगरमां आव्यो, ते अवसरें ते नगरनो राजा अपुत्रीयो मरण पाय्यो ठे, तेवारें सर्व लोकोयें पंचदिव्यनी अधिवासना कीधी, उद्यानमांहे पंचदिव्यथी अमरसेनने राज्य मव्युं. तेंने हाथी उपर बेसाडी नगरमांहे लाव्या. राज्यपाटें स्थाप्यो. पठी जाइनी शोध करी पण किहांइ दीगो नहीं, अने वयरसेन जाइने राज्य मव्युं सांजलीने कोइ गणिकाने घेर जइ रह्यो. तिहां प्रति दिवस पांचशें सोनामोर मुखमांथी निकले, ते वेश्याने आपें, अने निश्चितपणे वेश्यानी साथें विषयिक सुख जोगवे.

एकदा वृद्ध अक्कायें पोतानी पुत्रीने पूठयुं के ए तहारो जन्तारि कोइ पण धंधो कखा विना क्यांथी इय जइ आवे ठे ? तेवारें वेश्यायें वयरसेनने पूठयुं. वयरसेनें स्त्रीनो मर्म अजाणते, यके सर्व पोतानी साचे साची हकी गत कही. ते प्रमाणें वेश्यायें अक्कानी आगल्ल. कह्युं. तेवारें अक्कायें औ पथ आपी वमन कराव्युं, तेमांथी गोटली काहाडी लीधी, प्रजातें वयर सेन दातण करी खोंखारो करवा लाग्यो पण मुखमांथी सोनामोर पडी नही, पठी इयहीन जाणी अक्कायें- घरमांथी बाहेर कहाडी मूक्यो, ते वारें चिंतातुर यको वनमां वृद्धनी नीचें जइ बेगो.

तिहां रात्रिने समयें चार चोरने पोतपोतामां वाद करता देखी कुमर पण चोरनी पेठें चोर यइने तेनी साथें जइ मय्यो अने ते चोरने विवाद करवानो व्यतिकर 'पूठयो, तेवारें चोर बोल्या के अमें बार वर्ष पर्यंत म होटो प्रयास करीने तेमां एक चांखडीनो जोडो, बीजो दंम, अने त्रीजी कंथा, ए त्रण वस्तु एक सिद्धपुरुष पासेंथी पाम्या ठैयें. ते सांजली कुंमर बोल्या के ए निर्जीव वस्तु माटें तमें आटलो क्लेश शा वास्ते करो ठो ? एमां ठे शुं ? तेवारें चोर बोल्या के ए वस्तुमां महोटो प्रजाव ठे, कारण के ते सिद्ध पुरुषें ठ महिना पर्यंत देवता आराध्यो, त्यारें तेणे संतुष्ट यइने आकाशगामिनी विद्या माटे चांखडी दीधी, अने ए दंम ठे ते सर्व शस्त्रनो निवारण करनार ठे, तथा त्रीजी कंथा जे ठे, ते दिनदिन प्रत्ये पांचजें सो नामोरनी आपनारी ठे, माटें ए त्रणे वस्तुनी अमने वहेंचण करी आप तो अमारो विवाद मटी जाय. तेने कुंमरें कह्युं के तमें दूर जइ बेसो. हुं विचार करीने तमोने वहेंची आपुं. पठी कुंमरें लब्ध लक्ष्मीनी पेरे कंथा पहेरी अने दंम हाथमां धारण कखो. तथा चांखडी पगमां पहेरीने आकाशें उडी गयो. पाठलथी चोर विलखा ययायका अन्यत्र स्थानकें जता रह्या.

कुमर पण देशांतर जइ पांच दिवसें पाठो तेहीज गाममां आव्यो, ति हां दररोज पांचसो सोनामोर तेने कंथा आपे, ते जइ वाटमां विलास करतो फरे. तेने गणिकायें दीठो, त्यारें तेनी पासें आवी पोतानो अपरा ध खमावी अक्कायें तेने पोताने घेर आय्यो. कुमर पण गणिकानो विश्वास न करतो कंथाने कोइ व्यवहारीयाने घेर मूकी पोते वेश्याने घरे रह्यो यको तेनी साथे विषय संबंधी सुखविलास जोगवे ठे.

एकदा वंली गणिकायें अक्काना कहेवाथी वयरसेन कुमरने पाडकानुं वृत्तांत पूठयुं, तेनो कुमरें खरेखरो हारद कह्यो. तेणें जइ अक्काने कह्यो. अक्का युक्ति करी वयरसेन प्रत्यें कहेवा लागी के हे वत्स ! ताहारा वियोग थी निरंतर महारी पुत्री मूर्छा पामती, तेवारें में समुद्रमध्यें जे यक्षनुं देह रुं ठे, तेनी यात्रा करवानी प्रतिज्ञा कींधेलीं ठे, पण तिहां जवाइ शकातुं नथी. ए महोटुं संकट ठे. ते वात कुमरें सत्य मानीने अक्काने साथें लइ चांखडी पहेरी यक्षना मंदिरें जइ द्वार आगल चांखडी उतारी मांहे गयो. एटलामां पाडलथी चांखडी उपाडीने अक्का पोताने घेर जती रही. कुमर आवी जूवे ठे, तो चांखडी अने अक्का बेहु दीठां नही. तेवारें अक्कानुं कर्तव्य जाणी विलखो थयो. सर्व स्थलें अक्काने जोइ पण क्यांही दीठी नही. तेवारें कुमर त्यांज बेट उपर अटकी रह्यो.

एवामां एक विद्याधर तिहां आव्यो. तेणें कुमरने पूठयुं के तुं क्यांथी आव्यो ठो ? कुमरें तेने सर्व वृत्तांत कहुं. विद्याधर बोळ्यो के तुं चिंता म कर. हुं तुज्जे ताहरे स्थानकें पहाँचाडीश ! ज्यांसुधी हुं यक्षनी यात्रा करि आवुं, त्यांसुधी तुं इहां रहेजे. अने आ मोदक प्रमुख आपुं बुं, ते तुं नूख लागे तेवारें खाजे. पण पेला यक्षनी नीचें जइश नही ? एम कहि विद्याधर यक्षने देहरे गयो.

पाडलथी कुमरें जइ ते यक्षनुं फूल तोडी संध्युं, एंठजे तरतज ते गधेडो बनी गयो, जे महोटानुं कहुं न करे, ते दुःखी थाय.

पन्नरदिवसने अंतरें ते विद्याधर आव्यो, तेणे कुमरने गर्दनाकारें दीठो, तेवारें बीजा यक्षनुं फूल संधाडीने फरी स्वाभाविक जेवो हतो तेवो मनुष्य कखो. कुमरें ते बेहु यक्षनां फूल लइ पोतानी गांठें बांध्यां, पढी विद्याधरें तेने तिहांथी उपाडीने कांचनपुरें जइ मूक्यो. फरी अक्कायें दीठो, तेवारें कहेवा लागी के हे स्वामी ! तमें केवी रीतें आव्या ? कुमरें कहुं के हुं देवताना प्रजावथी अहीं आव्यो बुं. तेने वली पण अक्का कपट वच नें करी घेर तेडी आवी अने कहेवा लागी के हे स्वामी ! तमें देहरामांहे गया, एटलामां कोइएक देवतायें आवीने चांखडी सहित मुज्जे उपाडीने समुद्रमां नाखी दीधी. हुं महोटा कष्टें मरती मरती घेर आवी बुं. कुमर बोळ्यो के महारी उपर यक्ष तुष्टमान अइने घणुं इव्य मुज्जे आप्युं. तथा

वली बे औषधियो आपी, तेमां एक औषधिना योगथी नवयौवनपणुं प्रा
प्त थाय, ते सांजली अक्का बोली जो महारी ऊपर उपकार करी नवयौव
नपणुं मने बकसो, तो मने सर्वनी उंशीयाल, तावेदारी टली जाय. तेने
कुमरें तत्काल एक फूल सूंघाड्युं जेथी अक्का, तत्काल रासनी थइ गइ,
तेनी उपर कुमर चढी बैठो अने हांथमां पूर्वोक्त दंम लइ ते रासनीने न
गरमांहे सर्वत्र फेरववा लाग्यो. दंमना प्रहार, माथामां मारीने आकुल
व्याकुल करी. ते जोइ सर्व गणिकाउयें एकत्र मली राजा आगल जइ फरि
याद करी. राजायें तरत कुमरने पकडवा माटें घणा शीपाइयो मोकल्या, ते
सर्वने दंमना योगथी कुमरें जीती लीधा, ते वात सेवकोयें जइने राजानी
आगल कही, तेवारें राजायें पोतानुं सर्व सैन्य तेने पकडवा माटें मोकव्युं,
तेने पण कुमरें जीती लीधुं.

पढी राजायें अनुमानथी उलख्यो जे आ महारो जाइ ठे ? तेवारें तेने
जइ पगें लाग्यो. ते जोइ सर्व लोकें जाण्युं जे आ तो राजानो जाइ ठे. एम
दीठाथी सर्व हर्षवंत थया अने अक्काना कपटनी वात सर्व तेना मुखथी
सांजली सहु कोइ कहेवा लाग्यां, के आ कूटणी अत्यंत लोच. करवा गइ
तो रासनी थइ. पढी कुमरें गोटली तथा चांखडी प्रमुख जे कांइ पोतानी
वस्तुउ तेणे लीधेली हती, ते तेनी पासेंथी पाढी लइ शिखामण आपी. रा
सनी टाली दीधी अने स्वाभाविक रूप करी दीधुं.

कुमरोयें केटलाक काल पर्यंत. तिहांज राज नोगव्युं. पढी पितायें ते
डावीने बेहु पुत्रोने जुदा जुदा देशोनां राज्य आप्यां, ते बेहुजाइयें सला
हसंपथी नोगव्यां. बेहु जाइ साथें रह्यां, वृद्धावस्थायें ज्ञानीना उपदेशथी
वैराग्य पामी दीहा लइ आयु पूरण थये मरण पामी देवलोकें गया ॥
इति दान पूजाविषय अमरसेन वीरसेन कथा संपूर्ण ॥८०॥

हवे तपनो उपदेश करे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तत्रयम् ॥ यत्पूर्वार्जितकर्मशैलकुलिशं
यत्कामदावानल, ज्वालाजालजलं यदुग्रकरणग्रामाहिमं
त्राह्वरम् ॥ यत्प्रत्यूहतमः समूहदिवसं यत्तन्निधिलक्ष्मील
ता, मूलं तद्विविधं यथाविधि तपः कुर्वीत वीतरुष्टहः ॥८१॥

અર્થ:—(વીતસ્પૃહ: કે૦) ગુડ છે સ્પૃહા જેને એવો ઠતો એટલે નીચાણાદિકેં રહિત ઠતો (તદ્વિવિધં કે૦) તેનાના પ્રકારનાં (તપ: કે૦) તપને (યથાવિધિ કે૦) શાસ્ત્રોક્તવિધિયેં કરી (કુર્વીત કે૦) કરે. તે કેહવું તપ છે? તો કે (યત્પૂર્વાર્જિતકર્મશૈલકુલિશં કે૦) જે પૂર્વજવેં ઉપાર્જન કરેલાં કર્મો તેજ શૈલ જે પર્વત તેને વિષે વજ્રસમાન છે. જેમ પર્વતને હેદવામાં વજ્ર બલવાન હોય છે, તેમ જાણવું. અર્થાત્ કર્મરૂપ પર્વત તેને હેદવામાં વજ્રસમાન છે વલી (યત્ કે૦) જે તપ, (કામદાવાનલજ્વાલાજાલજલં કે૦) કામરૂપ જે દાવાનલ તેની જ્વાલાની જે જાલ તેનો જે સમૂહ તેને વિષે જલ સમાન છે, તથા (યત્ કે૦) જે તપ, (ઝગ્રકરણગ્રામાહિમંત્રાહરં કે૦) દારુણ એવો જે ઇન્ડિયસમૂહ તેરૂપ અહિ જે સર્પ તેને મંત્રાહરસમાન છે, તથા (યત્ કે૦) જે તપ, (પ્રત્યૂહતમ:સમૂહદિવસં કે૦) વિગ્નરૂપ જે અંધકારસમૂહ તેને વિષે દિવસ સમાન છે, તથા (યત્ કે૦) જે તપ, (લબ્ધિલક્ષ્મીલતામૂલં કે૦) સંપત્ તેજ લતા તેના ઉત્પન્ન થયેલા મૂલસંમાન છે, માટેં તે તપ સર્વ જનોયેં કરવું ॥ ૫૧ ॥

ટીકા:—અથ તપસ ઉપદેશદ્વારમાહ ॥ યદિતિ ॥ વીતા ગતા સ્પૃહા વાંઠા યસ્ય સ્ વીતસ્પૃહ: સન્ વાંઠા નિદાનાદિરહિત: સન્ તદ્વિવિધં તપ: કુર્વીત ત કુર્યાત્ । તત્કિં? યત્તપ: પૂર્વે જવેઽર્જિતાનિ ઉપાર્જિતાનિ યાનિ કર્માણિ તાન્યેવ શૈલા: પર્વતાસ્તેષુ કુલિશં વજ્રં । તેષાં. હેદકત્વાત્ । પુનર્યત્તપ: કામઐવ દાવાનલો દ્વાગ્નિસ્તસ્ય જ્વાલાનાં જાલ: સમૂહસ્તત્ર જલં તદ્વિના શકત્વાત્ । પુનર્યત્તપ: ઝગ્રો દારુણો ય: કરણાનાં ઇન્ડિયાણાં ગ્રામ: સમૂહ: સઐવાહિ: સર્પસ્તસ્ય મંત્રાહરં સર્પમંત્રસ્ય બીજં । પુનર્યત્તપ: પ્રત્યૂહાઐવ વિગ્નાઐવ તમસોઽધકારસ્ય સમૂહસ્ય તત્ર દિવસં દિનં । તન્નાશકત્વાત્ । પુનર્યત્તપોલબ્ધિલક્ષ્મી સંપદેવ લતા વલ્લી તસ્યા: મૂલં ઉત્પાદનકંદં । તદ્વિવિધં નાનાપ્રકારં યથાવિધિ તપ: કુર્વીત ॥ ૫૧ ॥

જાણાકાથ્ય:—ઠંપ્પયહંદ ॥ જો પૂરવકૃત કર્મ, પિંમ ગિરિદલન વજ્રધર ॥ જો મનમથ દવજ્વાલ, માલ સંહરન મેઘજર ॥ જો પ્રચંમ ઇન્ડિય જુયંગ, થં જન સુમંત્ર વર ॥ જો વિજાવ સંતમસ પુંજ, સ્વંમન પ્રજાતકર ॥ જો લબધિ વેલિ ઉપજત ઘન, તાસુ મૂલ દિઢતા સહિત ॥ સો સુતપ અંગ બહુ વિધિ હુવિધ, કરહિં વિબુધ વાંઠારહિત ॥ ૫૧ ॥

વલી પણ તપનો મહિમા કહે છે.

યસ્માદ્વિગ્નપરંપરા વિઘટતે દાસ્યં સુરાઃ કુર્વતે, કામઃ
શામ્યતિ દામ્યતીંદ્રિયગણઃ કલ્યાણમુત્સર્પતિ ॥૭૮॥
લંતિ મહર્દયઃ કલયતિ ધ્વંસં ચયઃ કર્મણામ્, સ્વાધી
નં ત્રિદિવં શિવં ચ જજતિ શ્લાઘ્યં તપસ્તન્ન કિમ્ ॥૭૯॥

અર્થ:- (તત્ કે૦) તે (તપઃ કે૦) તપ, (કિં કે૦) શું (શ્લાઘ્યં
કે૦) વસ્તાવવા યોગ્ય, (ન કે૦) નથી ? ના વસ્તાવવા યોગ્ય છેજ. કેમ
શ્લાઘ્ય છે ? તો કે (યસ્માત્ કે૦) જે તપથી (વિગ્નપરંપરા કે૦) કષ્ટોની
પંક્તિ (વિઘટતે કે૦) નાશ પામે છે. તથા જે તપથી (સુરાઃ કે૦) દેવતાનું,
(દાસ્યં કે૦) દાસપણાને (કુર્વતે કે૦) કરે છે. વલી જે તપથી (કામઃ કે૦)
કામ (શામ્યતિ કે૦) શાંતિ પામે છે. વલી જે તપથી (ઇંદ્રિયગણઃ કે૦) ઇંદ્રિ
યોનો ગણ, (દામ્યતિ કે૦) દમને પ્રાપ્ત થાય છે. વલી જે તપથી (કલ્યાણ
કે૦) કલ્યાણ જે છે, તે (ઉત્સર્પતિ કે૦) પ્રસરે છે. વલી જે તપથી (મહર્દયઃ
કે૦) તીર્થંકરાદિસંપત્તિયો, (ઝન્મીલંતિ કે૦) વિકાસને પ્રાપ્ત થાય છે. વલી જે
તપથી (કર્મણાં કે૦) જ્ઞાનાવરણીયાદિકર્મનો (ચયઃ કે૦) સમૂહ, (ધ્વંસં
કે૦) નાશને (કલયતિ કે૦) પામે છે. વલી જે તપથી, (ત્રિદિવં કે૦)
સ્વર્ગ અને (જજતિ કે૦) જજે છે (ચ કે૦) વલી (શિવં કે૦) મોક્ષ (સ્વા
ધીનં કે૦) સ્વાધીન જેમ હોય તેમ થાય છે. મારેં તે તપ વસ્તાવવા લાયક
નથી શું ? અર્થાત્ વસ્તાવવા લાયકજ છે ॥ ૭૯ ॥

ટીકા:- તપઃ પ્રજાવમાહ ॥ યસ્માદિતિ ॥ તત્તપઃ કિં શ્લાઘ્યં ન પ્રશસ્યં
ન ? અપિ તુ શ્લાઘ્યમેવ તત્ કિં ? યસ્માન્તપસો વિગ્નપરંપરા કષ્ટશ્રેણિર્વિઘટતે
વિલયં યાતિ । પુનઃ સુરાદેવાદાસ્યં દાસત્વં કુર્વતે । પુનર્યસ્માત્કામઃ શામ્યતિ
અપશમં યાતિ । પુનઃ ઇંદ્રિયગણઃ પંચેન્દ્રિયસમૂહો દામ્યતિ દમં પ્રાપ્નોતિ । પુન
ર્યસ્માન્તપસઃ કલ્યાણં શ્રેયઃ ઉત્સર્પતિ પ્રસરતિ । પુનર્યસ્માન્મહર્દયસ્તીર્થંક
રાદિસંપદઃ ઝન્મીલંતિ વિકસંતિ । પુનર્યસ્માત્ કર્મણાં જ્ઞાનાવરણીયાદીનાં
ચયઃ સમૂહો ધ્વંસં નાશં કલયતિ પ્રયાતિ । પુનર્યસ્માન્તપસઃ ત્રિદિવં સ્વર્ગઃ ચ
પુનઃ શિવં મોક્ષઃ સ્વાધીનં સ્વાયત્તં સ્યાત્તત્તપઃ કિં શ્લાઘ્યં ન સ્યાત્ ? ॥ ૭૯ ॥

જાણકાવ્ય:- સવૈથ્યા ઇક્તીસા ॥ જાકે આદરત મહારિહિસોં મિલાપહોડ, મ

दन अव्यापं होइ, कर्म वन दाहियें ॥ विघन विनास होइ गिरवान दास होइ,
ग्यानको प्रकास होइ, जौं समुद्र आहियें ॥ देव पद खेल होइ, मंगलसों
मेल होइ, इंडिनकी जेल होइ, मोखपंथ गाहियें ॥ जाकी ऐसी महिमा,
प्रगट कहै कौरपाल, तिहुं नोक्क तिहुं काल सो तप सराहियें ॥८३॥

कांतारं न यथेतरोज्वलयितुं दह्मोदवाग्निं विना,

दावाग्निं न यथेतरः शमयितुं शक्तोविनाञ्जोधरम् ॥

निष्णातः पवनं विना निरसितुं नान्योयथाञ्जोधरम्,

कर्मौघं तपसा विना किमपरं हर्तुं समर्थस्तथा ॥८३॥ .

अर्थः— (यथा के०) जैम (कांतारं के०) वननै (ज्वलयितुं के०)
बालवाने (दवाग्निविना के०) दावाग्निविना (इतरः के०) बीजो (दह्मः
के०) माह्यो (न के०) नथी. वली. ते (दावाग्निं के०) दावाग्निने (शम
यितुं के०) शमन करवाने (अञ्जोधरंविना के०) मेघ विना (इतरः के०)
बीजो (शक्तः के०) समर्थ (न के०) नथी. वली (यथा के०) जैम
(अञ्जोधरं के०) मेघने (निरसितुं के०) टालवाने (पवनंविना के०)
पवनविना (अन्यः के०) बीजो (न के०) न (निष्णातः के०) नि
पुण होय. (तथा के०) तेम (कर्मौघं के०) कर्मसमूहने (हर्तुं के०) ठेद
वाने (तपसाविना के०) तपविना (अपरं के०) बीजो (किं के०) शुं
(समर्थः के०) समर्थ होय ? ना होयज नहिं ॥ ८३ ॥

टीकाः—अन्यश्च ॥ कांतारमिति ॥ यथा कांतारं वनं ज्वलयितुं दावाग्निं
विना इतरोऽन्यो दह्मो न। पुनर्यथा दावाग्निं शमयितुं विध्यापयितुं अञ्जोधरं मेघं
विनाऽपरः शक्तो न समर्थो न। पुनर्यथा अञ्जोधरं मेघं निरसितुं दूरीकर्तुं पवनं
विनाऽन्यो न निष्णातो न निपुणः। तथैव कर्मौघं कर्मसमूहं हंतुं ठेचुं तपसा वि
नाऽन्यत्किं समर्थः? अपितु न किमपि। किंतु तप एव कर्माणि हर्तुं समर्थः ८३

जाषाकाव्यः—सवैया तेइसा ॥ ज्यों वर कानन दाहनकों दव, पावकसो
नहिं दूसरो दीसै ॥ ज्यों दव आग बुझै न ततञ्जन, जो न अखंभित मे
घ वरीसै ॥ ज्यों प्रगटै नहिं जौं लगि मारुत, तौं लगि घोरघटा नहिं खी
सै ॥ त्यों घटमें तपवज्र विना दृढ, कर्म कुलाचल और न पीसै ॥ ८३ ॥

વલી પણ તપનો મહિમા કહે છે, સ્વઘરાવૃત્તમ્ ॥

॥ સંતોષસ્થૂલમૂલઃ પ્રશમપરિકરઃ સ્કંધબંધપ્રપંચઃ, પંચાક્ષીરોધ
શાખઃ સ્ફુરદન્નયદલઃ(સ્ફુટવિનયદલઃ) શીલસંપત્પ્રવાલઃ ॥ શ્ર
ઘ્ઞાન્નઃપૂરસેકાદ્વિપુલકુલબલૈશ્વર્યસૌંદર્યજોગઃ, સ્વર્ગાદિપ્રાપ્તિપુષ્પઃ
શિવસુખફલદઃ સ્યાત્તપઃપાદપોઽયમ્॥૫૪॥ ઇતિ તપઃપ્રક્રમઃ ॥૧૯॥

અર્થઃ—(અયં કે૦) આ (તપઃપાદપઃ કે૦) તપરૂપ જે વૃદ્ધ, તે (શિવ
સુખફલદઃ કે૦) શિવસુખના ફલને દેનારો (સ્યાત્ કે૦) હોય. તે કેહવો
તપઃપાદપ છે? તો કે (સંતોષસ્થૂલમૂલઃ કે૦) સંતોષ જે મૂર્ઝાત્યાગ, તેજ છે
સ્થૂલમૂલ જેનું એવો તથા (પ્રશમપરિકરઃ કે૦) ક્રમા તેજ છે પરિકર જે
ને એવો તથા (સ્કંધબંધપ્રપંચઃ કે૦) આચારાદિ જે શ્રુતસ્કંધરૂપ, તેની બંધ
જે રચના તે રૂપ છે વિસ્તાર જેનો એવો તથા (પંચાક્ષીરોધશાખઃ કે૦) પંચે
ડિયનો જે રોધ તે રૂપ છે શાખાઉ જેમાં એવો તથા (સ્ફુરદન્નયદલઃ કે૦) દેદી
પ્યમાન એવું જે અન્નયદાન તે રૂપ છે પત્ર જેમાં એવો અથવા (સ્ફુટવિનયદલઃ)
એવો પાઠ હોય તો સ્ફુટ છે વિનયરૂપ પત્ર જેમાં એવો તથા (શીલસંપત્પ્રવાલઃ
કે૦) બ્રહ્મચર્યવ્રતરૂપ છે પ્રવાલ એટલે નવપદ્મવ જેમાં એવો તથા (શ્રઘ્ઞાન્નઃપૂર
સેકાત્ કે૦) શ્રઘ્ઞારૂપંજલનો જે પૂર તેનું જે સિંચવું તેયકી (વિપુલકુલબલૈશ્વ
ર્યસૌંદર્યજોગઃ કે૦) વિસ્તીર્ણ એવાં કુલ, બલ, ऐશ્વર્ય, અને સૌંદર્ય તે રૂપ છે
જોગ જેને એવો છે અથવા વિપુલકુલબલૈશ્વર્ય રૂપ જે વિસ્તાર તેનો છે જોગ
જેમાં એવો છે તથા (સ્વર્ગાદિપ્રાપ્તિપુષ્પઃ કે૦) સ્વર્ગાદિ જે દેવલોક, ગ્રૈવેયક,
અનુત્તરવિમાન, તેની જે પ્રાપ્તિ તેજ છે પુષ્પ જેમાં એવો જે તપોવૃદ્ધ, તે શિવસુખફ
લને આપે છે॥૫૪॥ આંહિં વસુદેવહરિકેશીબલની કથાનો દૃષ્ટાંત ગ્રહણ કરવો.

ટીકાઃ—પુનરાહ ॥ સંતોષઇતિ ॥ અયં તપએવ પાદપો વૃદ્ધઃ શિવસુખફ
લદઃ સ્યાત્ શિવસુખાન્યેવ ફલોદાતીતિ મોક્ષફલદાતા સ્યાત્ । કિંનૂ
તસ્તપઃપાદપઃ? સંતોષોમૂર્ઝાત્યાગએવ સ્થૂલં પુષ્ટં મૂલં યસ્ય સં । પુનઃ કિંનૂતઃ ?
પ્રશમક્રમા એવ પરિકરઃ પરિવારો યસ્ય સં । પુનઃ કિંનૂતઃ ? સ્કંધા આચારાં
ગાદિ શ્રુતસ્કંધાસ્તેષાં બંધો રચના એવ પ્રપંચો વિસ્તારો યસ્ય સં । પુનઃ કિં
નૂતઃ ? પંચાનાં અક્ષાણાં ઇન્દ્રિયાણાં સમાહારઃ પંચાક્ષી । પંચાદ્યાઃ રોધ એવ
શાખા યસ્ય સં । પુનઃ કિંનૂતઃ ? સ્ફુરત્ દેદીપ્યમાનં અન્નયં અન્નયદાનમેવ

दलत्वं यस्य सं । अथवा स्फुटविनयदलः स्फुटानि प्रकटानि विनयरूपाणि दलानि पत्राणि यस्य स । पुनः किञ्चूतः ? शीलसंपदेव ब्रह्मव्रतमेव प्रवाला नवपद्मवायस्य स । पुनः किञ्चूतः ? श्रद्धासूचिः, सैवाञ्जः पानीयं तस्याः पूरस्ते न सैकः सिंचनं तस्मात् विप्लवानि विस्तीर्णानि कुलबलैश्वर्यसौंदर्याण्येव जोगो यस्य स । अथवा विपुलकुलबलैश्वर्यमेवं जोगो विस्तारो यस्य स । पुनः किञ्चूतः ? स्वर्गादीमां देवलोकग्रैर्वैयक्रानुत्तरविमानानां प्राप्तिरेव पुष्पाणि यस्य स । ईदृशस्तपएव पादपोवृद्धः स शिवसुखमेव फलं ददाति ॥ ८४ ॥ अत्र नन्दिपेण वसुदेव हरिकेशीबलकथा ॥ सिंदूरप्रकराख्यस्य, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, तपसः प्रक्रमोऽजनिः ॥ इति तपःप्रक्रमः ॥ १ ए ॥

जाषाकाव्यः—ठप्पयडंद ॥ सुदिठ मूल संतोष, प्रसम गुन प्रबल पेठ ध्रुव ॥ पंचाचार सु साख, सील संपति प्रवाल दुव ॥ अजय अंग दल पुंज, देव पद पुहपं सुमंफित ॥ सुकृत नार विस्तार, नाव सिव सुफल अखंफित ॥ परतीति धार जल सिंचि किय, अति उतंग दिन दिन पुषित ॥ जयवंत ज गत यह सुतप तरु, मुनि विहंग सेवहिं सुखित ॥ ८४ ॥

कथाः—तप उपर नन्दीपेण मुनिनो दृष्टान्त जाणवो. जेणें बार हजार वर्ष तपस्या करी अंत्यावस्थायें अणसण लइ पोतानुं, दौर्जाग्य संजारी त पना प्रजावथी आवतें जवें स्त्रीवल्लभ थाउं ! एवुं नीयाणुं बांधी काल करी देवलोकें गयो. तिहांथी च्यवीने समुद्रविजयनो लघुजाइ वसुदेव नामें थयो, तिहां गतजन्मना तपःप्रजावथी ७१००० स्त्रीनुं पाणिग्रहण कयुं. एवी रीतें तपना फलथी विशेष सुख जोगवी यावत् अंत्यावस्थायें गुन जावमां रही काल करी देवलोकें पहुतो, माटें सर्व जव्यजीवें श्रीनन्दीपे एनी पेठें क्रमा सहित तप करवुं ॥ इति तपउपरि नन्दिपेणमुनिकथा ॥ ८४ ॥

हवे गुनजावनो उपदेश करे ठे.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तद्वयम् ॥ नीरागें तरुणीकटाक्षितमिव त्यागव्यपेतप्रज्ञौ, सेवाकष्टमिवोपरोपणमिवाञ्जोजन्मनाम श्मनि ॥ विष्वग्वर्षमिवोपरक्षितितले दानार्हदर्चातपः, स्वाध्यायाध्ययनादि निःफलमनुष्ठानं विना जावनाम् ॥ ८५ ॥

अर्थः—(जावनां विना के०) एक शुजजावनाविना (दानार्हदर्चा के०) सुपात्र दान, जिनपूजन, अने (तपःस्वाध्यायाध्ययनादि के०) तर्प, स्वाध्यायनुं अध्ययन तेज ठे आदिमां जेने एवं (अनुष्ठानं के०) अनुष्ठान ते सर्व (निःफलं के०) निष्फल थाय ठे. केनी पेठें ? तो के (नीरागे के०) रागरहित एवा पुरुषने विषे (तरुणीकटाक्षितमिव के०) युवतीकटाक्ष विक्षेपज जेम, एटले नीरागी पुरुषने जेम स्त्रीना कटाक्षनो विक्षेप व्यर्थ थाय ठे. तेम आहिं पण जाणवुं. वली केनी पेठें ? तो के (त्यागव्यपेतप्रज्ञौ के०) दानरहित स्वामीनेविषे (सेवाकष्टंश्च के०) सेवाकष्ट जे ठे तेज जेम. एटले दान न आपनार पुरुषनी पासें सेवाकष्ट ते जेम व्यर्थ थाय ठे, तेम जाणवुं. वली केनी पेठें ? तो के (अश्मनि के०) पाषाणनेविषे (अंजोजन्मनां के०) कमलानुं (उपरोपणमिव के०) वाववुंज जेम. वली केनी पेठें तो के (उपरक्षितितले के०) क्षारजूमिने विषे अथवा पर्वतने विषे (विष्वग्वर्षमिव के०) चोतरफ मेघनीवृष्टि ज जेम. एटले क्षारजूमिने विषे अथवा पर्वतने विषे चारे तरफ पडनारो मेघ जेम निःफल थाय तेम जावना विना सर्व अनुष्ठान निष्फल थाय ॥ ८५ ॥

टीकाः—जावोपदेशमाह ॥ नीरागे इति ॥ जावनां शुजजावं विना दानार्हदर्चा तपः स्वाध्यायाध्ययनादि सर्व्व अनुष्ठानं क्रियाकरणं निःफलं स्यात् । दानं च अर्हदर्चा देवजिनपूजा च तपश्च स्वाध्यायश्च ते आदौ यस्य तत्तदा न जिनपूजातपः सिद्धांतपठनादिकं जावं विना निःफलं । किमिव ? नीरागे पुरुषे तरुणीकटाक्षितमिव युवतीकटाक्षविक्षेपणमिव । यथा नीरागे तरुणीकटाक्षा निःफलाः । पुनः किमिव ? त्यागव्यपेतप्रज्ञौ । दानरहिते रूपे स्वामिनि सेवाकष्टं च अदातरि स्वामिनि सेवाकष्टं निःफलं । पुनः किमिव ? अश्मनि पाषाणे अंजोजन्मनां कमलानां उपरोपणं वापनं च । यथा पाषाणोपरि कमलवापनं निःफलं । पुनः किमिव ? उपरक्षिति तले उपरजूमौ विष्वग्वर्षमिव यथोपरजूमौ पर्वते मेघवर्षणं निःफलं ॥ तथा शुजजावनां विना सर्वा क्रिया निःफला ॥ ८५ ॥

जाषाकाव्यः—ज्यों नीराग पुरुषके सन्मुख, पुरकामिनि कटाक्ष करि ऊठी ॥ ज्यों धन त्याग रहित प्रभु सेवत, ऊसरमें वरिषा जिम वूठी ॥ ज्यों शिलमांहि कमलको बोंवन, पवन पकरि ज्यों बंधिय मूठि ॥ ए करतूति दोइ जिम निःफल, त्यों बिनु जाव क्रिया सब फूठी ॥ ८५ ॥

वली पण शुननावोपदेश करे ठे.

सर्वं झीप्सति पुण्यमीप्सति दयां धित्सत्यधं मित्सति,
क्रोधं दित्सति दानशीलतपसां साफल्यमादिप्सति ॥
कल्याणोपचयं चिकीर्षति जवांजोधेस्तटं लिप्सते,
मुक्तिस्त्रीं परिरिप्सते यदि जनस्तत्रावयेत्रावनाम् ॥ ७६ ॥

अर्थः—(यदि के०) जो (जनः के०) मनुष्य, (सर्वं के०) सर्व वस्तु
ने (झीप्सति के०) जाणवाने इहे ठे, जो वली (पुण्यं के०) धर्मने (ई
प्सति के०) इहे ठे, जो वली (दयां के०) दयाने (धित्सति के०)
धारण करवाने इहे ठे, जो वली (अधं के०) पापने (मित्सति के०)
मानवाने इहे ठे, जो वली (क्रोधं के०) क्रोधने (दित्सति के०) खंम
न करवाने इहे ठे, जो वली (दानशीलतपसां के०) दान, शील, तपना
(साफल्यं के०) साफल्यने (आदिप्सति के०) ग्रहण करवाने इहे ठे,
जो वली (कल्याणोपचयं के०) कल्याणसमूहने (चिकीर्षति के०) कर
वाने इहे ठे, जो वली (जवांजोधेस्तटं के०) जव जे संसार ते रूप जे स
मुद् तेना तटने (लिप्सते के०) पामवाने इहे ठे, जो वली (मुक्तिस्त्रीं के०)
मुक्तिरूप स्त्रीने (परिरिप्सते के०) आलिंगन करवाने इहे ठे (तत् के०)
तो (जावनां के०) शुनजावनाने (ज्ञावयेत् के०) जावना करे ॥ ७६ ॥

टीकाः—पुनराह ॥ सर्व्वेति ॥ यदि जनो लोकः सर्व्व वस्तु झीप्सति
ज्ञातुं इच्छति । पुनर्यदि जनः पुण्यं धर्मं ईप्सति वाञ्छति । पुनर्यदि जनो द
यां कृपां धित्सति धर्तुमिच्छति । पुनर्यदि अधं पापं मित्सति मातुं इच्छति । पु
नर्यदि क्रोधं दित्सति खंमितुं इच्छति । पुनर्यदि दानशीलतपसां साफल्यं स
फलत्वं आदिप्सति गृहीतुमिच्छति । पुनर्यदि कल्याणोपचयं कुशलं वृद्धिं चि
कीर्षति कर्तुमिच्छति । पुनर्यदि जवांजोधेः संसारसमुद्स्य तटं पारं लिप्स
ते लब्धुं मिच्छति । पुनर्यदि मुक्तिस्त्रीं सिद्धिरमणीं परिरिप्सते आलिंगितुं इच्छ
ति जनस्तदा जावनां शुनजावं ज्ञावयेत् कुर्यादित्यर्थः ॥ ७६ ॥

जाषाकाव्यः—सर्व्वेय्या इकतीसा ॥ पूरव करम दहै, सरवज्ञ पद लहै,
गहै पुण्यपंथ फिरि पापमें न आवनां ॥ करुनाकी कला जागै, कठिन कषा

य जागै, लागै दान सील तप सफल सुहावनां ॥ पावै नवसिंधु तट खोलै
मोख द्वारपट, सर्म साधि धर्मकी धरामें करै धावनां ॥ एते सब काज
करै अलखकों अंग धरै, चेली चिदानंदकी अकेली एक जावना ॥ ८६ ॥

वली फरीने पण कांइक विशेष कहे ठे.

पृथ्वीवृत्तम् ॥ विवेकवनसारिणीं प्रशमशर्मसंजीवि
नीम्, नवार्णवमहातरीं मदनदावमेघावलीम् ॥
चलाह्ममृगवागुरां गुरुकषायशैलाशनिम्, विमु
क्तिपथवेसरीं नजत जावनां किं परैः ॥ ८७ ॥

अर्थः—हे नव्यजनो ! (जावनां के०) शुनजावनाने (नजत के०)
सेवन करो (परैः के०) बीजा कष्टानुष्ठानोयें करी (किं के०) शुं ? काहीं
ज नहिं. अर्थात् शुनजाव रहित अनुष्ठानो करवाथी शुं ? कांहीज नहिं. ए
जावना केहवी ठे ? तो के (विवेकवनसारिणीं के०) कृत्याकृत्यविचार
रूप जे वन ते वननां कुव्या रूप, तथा वली (प्रशमशर्मसंजीविनीं के०)
उपशम सुखने जीवन करनारी तथा (नवार्णवमहातरीं के०) संसार
समुद्रने विषे महोटा नावसमान, तथा (मदनदावमेघावलीं के०) काम
देव रूप जे वनाग्रि तेने विषे मेघसमान, तथा (चलाह्ममृगवागुरां के०)
चंचल एवी जे इंडियो ते रूप जे मृग तेने विषे मृगजालपाशबंधनरूप,
तथा (गुरुकषायशैलाशनिं के०) महोटा चार कषायरूप जे पर्वत तेने
विषे वज्रसमान, तथा (विमुक्तिपथवेसरीं के०) मुक्तिमार्गने विषे नार
वाहकत्वे अर्थात् रस्तामां जातां नारवाहन करनारी खच्चर घोडी समान
ठे, माटें हे नव्यजनो ! एवी शुनजावनाने तमें करो ॥ ८७ ॥

टीकाः—पुनर्विशेषमाह । विवेकेति ॥ नो नव्याः ! जावनां शुनपरिणाम
रूपां नजत सर्वध्वं । परैः अन्यैः कष्टानुष्ठानैः शुनजावनारहितैः किं ? न किं
चिदित्यर्थः । कथंचूतां जावनां ? विवेकः कृत्याकृत्यविचारएव वनं तत्र
सारिणीः कुव्याः तां । पुनः प्रशमशर्मणः उपशमसुखस्य संजीविनीं जीव
नकर्त्री । पुनः नवएव संसार एव अर्णवः समुद्रस्तत्र महातरीं माहा
नावां । पुनः किंचूतां ? मदनएव दावो दावाग्रिस्तत्र मेघस्यावलीं श्रेणिं ।
पुनः किंचूतां ? चलानि चंचलानि यानि अह्माणि इंडियाएव मृगा हरिणा

स्तेषु वागुरां मृगजालपाशबंधनरूपां । पुनः कीदृशीं ? गुरुर्गरिष्ठश्चतुःकषा
यरूपएव शैलःपर्वतः तत्र अशनिं वज्रं । पुनः किंनूतां ? विमुक्तेः सिद्धेः पंथा
स्तत्र वेसरीं अश्वतरीं । तद्द्वारवाहकां । तस्माद्भुजनावनामेव कुर्व्वेतु ॥ ८७ ॥

.नाषाकाव्यः—वृत्त ऊपर प्रमाणें ॥ प्रसम्भे पोषवेकों, अमृतकी धारासम,
ज्ञानवन सींचवेकों नारी नीर जरी है ॥ चंचल करन मृग बंधवेकों वागु
रा सी, काम दावानल. नासिधेकों मेघजरी है ॥ प्रबल कषाय गिरि जंजवे
कों वज्रगदा, नौंसमुद् तरवेकों पोढी महातरी है ॥ मोखपंथ गाहिवेकों
वेसरी बिलायतकी, ऐसी शुद्धनावना अबंध ढार ढरी है ॥ ८७ ॥

बली पण कहे ठे.

शिखरिणीवृत्तम् ॥ धनं दत्तं वित्तं जिनवचनमन्यस्तमखिल
म्, क्रियाकांक्षं चमं रचितमयनौ सुप्तमसकृत् ॥ तपस्तीव्रं त
प्तं चरणमपि चीर्णं चिरतरम्, नचेच्चित्ते जावस्तुषवपनव
त्सर्वमफलम् ॥ ८८ ॥ इति जावनाप्रक्रमः ॥ ९० ॥

अर्थः—(धनं के०) धणुं (वित्तं के०) इच्छा, (दत्तं के०) पात्रजनने दीधुं, तथा
(अखिलं के०) समग्र (जिनवचनं के०) जिनागमरूप शास्त्र (अन्यस्तं के०)
नण्युं, तथा (चमं के०) जयंकर एवं (क्रियाकांक्षं के०). क्रियाकांक्ष ते लोचा
दि (रचितं के०) कथ्युं. तथा (असकृत् के०) वारंवार (अवनौ के०) पृथ्वी
ने विषे (सुप्तं के०) शयन कथ्युं तथा (तीव्रं के०) तीव्र एवं (तपः के०)
बार प्रकारनुं जेतप तेने (तप्तं के०) तप्युं, तथा (चरणमपि के०) चारित्र
पण (चिरतरं के०) घणाककालपर्यंत (चीर्णं के०) सेवन कथ्युं. परंतु (चि
त्ते के०) चित्तने विषे (जावः के०) शुजनाव, (नचेत् के०) जो न होय तो
(सर्वं के०) पूर्वोक्त सर्व (तुषवपनवत् के०) तुष जे फोतरां तेने खांमवानी पेटें
(अफलं के०) निष्फल जाणवुं ॥ ८८ ॥ अहिं जावना जाववा विषे मरुदेवी
माता, जरत महाराज, एलायचीपुत्र तथा प्रसन्नचंद्रराजर्षि, तेनी कथाउ
नो दृष्टांत लेवो ॥ ते कथाउ सर्व प्रसिद्ध ठे ॥ इति जावनाप्रक्रमः ॥ ९० ॥

. टीकाः—पुनराह ॥ धनमिति ॥ धनं प्रचुरं वित्तं धनं पात्रेन्योदत्तं पुनर
खिलं समस्तं जिनवचनं जिनागमरूपं अन्यस्तं पठितं । पुनश्चमं नीमं
क्रियाकांक्षं लोचादि रचितं कृतं । पुनरवनौ नूमौ असकृद्धारं सुप्तं शयनं क

તં । પુનસ્તીવ્રં ડુઃકરં તપસ્તપ્તં તપઃ કૃતં । પુનશ્ચરણં ચારિત્રં ચિરતરં बहुकालं
 चीर्णं सेवितं । प्ररं चेद्यदि चित्ते जावो न । शुज्जनावना नास्ति । तदा तुषव
 पनवत् सर्व्वं पूर्व्वोक्तं विफलं स्यात् ॥ ५७ ॥ अत्र मरुदेवीजरतएलायचीपुत्र
 प्रसन्नचंद्रराजर्षीणां कथाः ॥ 'सिंदूरप्रकराख्यस्य; व्याख्यायां, हर्षकीर्त्तिनिः ॥
 सूरिनिर्व्विहितायांतु, जावनाप्रक्रमोऽज्जनि ॥ इति जावनाप्रक्रमः ॥ ५० ॥

જાણકાવ્ય:-આજ્ઞાનકહંદ ॥ ગંદિ પુનઃ જિત્તિ આચાર, જિનાગમ જોવ
 નાં ॥ કરિ તપ સંયમ દાન, જૂમિકા-સોવનાં ॥ એ કરની સબ વિફલ,
 હોહિ વિનુ જાવના ॥ જ્યોં તુસ બોએ હાથ, કહૂ નહિ આવનાં ॥ ૫૭ ॥

કથા:-ઈહાં જાવ ઉપર ઇલાયચીપુત્રની કથા જાણવી. જે નટવી ઉપર
 મોહ્યો થકો નાટકીયાપણું અંગીકાર કરી પઢી રાજાને રીજવવા માટે
 વાંસના અગ્રજાગેં નાચતાં સાધુના દર્શનથી જાવના જાવતો વાંસની
 ઉપર રહ્યો થકો કેવલજ્ઞાન પામ્યો છે, ઇત્યાદિ કથા પ્રસિદ્ધ છે. માટે
 જાવ વિના સર્વ અનુષ્ઠાન વ્યર્થ જાણ્યું ॥ ઉક્તં ચ ॥ ધનં દત્તં વિત્તં જિનવચન
 મન્યસ્તમશ્વિલં ક્રિયાકામં ચંમં રચિતમવનો સુપ્તમસકૃત્ ॥ તપસ્તીવ્રં તપ્તં
 ચરણમપિ ચીર્ણં ચિરતરં, ન ચેત્તિત્તે જાવસ્તુષવપનવત્ સર્વમફલમ્ ॥

હવે વૈરાગ્યને કહે છે.

हरिणीवृत्तम् ॥ यदशुंजरजःपाथोदृष्टेन्द्रियद्विरदांकु

शम्, कुशलकुसुमोद्यानं माद्यन्मनःकपिशृङ्खला ॥

विरतिरमणीलीलावेश्म स्मरंज्वरक्षेपंजम्, शिवपथ

रथस्तदैराग्यं विमृश्य नवाऽनयः (नवाऽनवः)॥૫૮॥

અર્થ:-હે મુનિ ! (તત્ કે०) તે (વૈરાગ્યં કે०) વૈરાગ્યને (વિમૃશ્ય
 કે०) વિચારીને (અનયઃ કે०) સંસાર જયરહિત (નવ કે०) થા. તે
 કયો વૈરાગ્ય ? તો કે (યત્ કે०) જે વૈરાગ્ય (અશુનરજઃ કે०) પાપ
 રૂપ જે રજ તેનેવિષે (પાથઃ કે०) જલરૂપ છે. તથા (દૃષ્ટેન્દ્રિયદ્વિરદાંકુ
 શં કે०) મદોન્મત્ત એવી જે ઇન્દ્રિયો તે રૂપ જે હાથાયો, તેમને વિષે અંકુ
 શ સમાન છે. વલી (કુશલકુસુમોદ્યાનં કે०) કુશલતારૂપ જે ફૂલ તેમનો
 ઉદ્યાન એટલે વનરૂપ છે. વલી તે વૈરાગ્ય (માદ્યન્મનઃકપિશૃંગ્ખલાં કે०)

मदोन्मत्त एंवुं जे मन ते रूप जे वांदर, तेने बांधवामां सांकल समान ठे. वली (विरतिरमणीलीलावेश्म के०) देशविरति सर्वविरतिरूप जे स्त्री तेमने क्रीडा करवानुं गृह ठे. वली (स्मरज्वरभेषजं के०) कामदेवरूप जे ताव तेने औषधसमान ठे. वली (शिवपथरथः के०) मोक्षमार्गेने विषे रथ समान ठे. माटे ते वैराग्यने विचारीने संसारजन्य रहित था. अने जो (नवानवः) एवो पाठ होय तो नव एटले संसार ते रहित था. एम जाणवुं ॥ ८९ ॥

टीकाः—अथ वैराग्यमाह ॥ जो मुने ! तद्वैराग्यं विमृश्य चिंतयित्वाऽनयः संसाररहितो नव तत्किं ? यत् वैराग्यं अशुचं पापमेव रजोधूलिस्तत्र पाथो जलं । तदुपशामकत्वात् । पुनर्दृष्टानि इन्द्रियाण्येव हिरदा गजास्तेषां अंकुशमि वांकुशं वश्यकं । पुनः किंचूतं ? कुशलमेव कुसुमानि तेषां उद्यानं पुष्पारामं । पुनर्यत् वैराग्यं माद्यन्मदोन्मेत्तो यो मनःकपिर्वानरस्तस्य शृंगलां निगड बंधनं । पुनर्यत् विरतिरमणीलीलावेश्म देशविरतिसर्वविरतिरेव स्त्रीः त स्याः क्रीडागृहं । पुनर्यत् स्मरएव ज्वरस्तस्यौषधं कामज्वरौषधं । पुनर्यत् शिवपथरथः मोक्षमार्गे रथसमानः । तद्वैराग्यं विमृश्य विचार्य अनयः सं सारजन्यरहितो नव नवानव इति पाठे नवरहितो नव ॥ ८९ ॥

नाषांकाव्यः—सवैय्या इकतीसा ॥ अशुजता धुलि हरवेकों नीरपुर स म, विमल विरति कुलवधुको सोहाग है ॥ उदित मदनज्वर नाशवेकों ज्वरांकुश, अक्षगजयंजनकों अंकुशको दाग है ॥ चंचल कुमन कपि रो कवेकों लोहफंद, कुसल कुसुम उपजायवेकों बाग है ॥ सूधो मोख मार ग चलायवेकों नामी रथ, ऐसो हितकर नवचंजन विराग है ॥ ८९ ॥

वली पण वैराग्यज कहे ठे.

वसंततिलकावृत्तम् ॥ चंमानिलस्फुरितमब्दचयं दवार्चि,
वृद्धव्रजं तिमिरमंजलमर्कबिंबम् ॥ वज्रं महीध्रनिवहं नय
ते यथांतम्, वैराग्यमेकमपि कर्म तथा समग्रम् ॥ ९० ॥

अर्थः—(यथा के०) जेम (चंमानिल के०) प्रचंड एवो अनिल जे वायु तेनुं (स्फुरितं के०) स्फुरण एटले चालवुं ते (अब्दचयं के०) मेघघटाने (अंतं के०) अंतप्रत्ये (नयते के०) पमाडे ठे. वली जेम (दवार्चिः के०) दावाग्निनी ज्वाला, (वृद्धव्रजं के०) वृद्धना समूहने नाश पमाडे ठे. वली जेम (अर्क

बिंबं के०) सूर्यबिंब (तिमिरमंमलं के०) अंधकारना मंमलने नाश पमाडे ठे. वली जेम (वज्रं के०) वज्र (मंहीध्रनिवहं के०) पर्वतसमूहने नाश पमाडे ठे. (तथा के०) तेम (समग्रं के०) समग्र एवुं (कर्म के०) कर्म तेने (एकमपि के०) एक एवुं पण (वैराग्यं के०) वैराग्य जे ठे ते नाश पमाडे ठे ॥ ९०

टीका:—पुनराह ॥ चंमनिलेति ॥ यथा चंमनिलस्फुरितं प्रचंमवायुस्फूर्जितं अब्दचयं मेघघटां अंतं विनाशं नयते प्रापयति। पुनर्यथा दावार्चिर्दावा ग्निर्वृक्षसमूहं अंतं प्रापयति पुनर्यथा अर्कबिंबं सूर्यबिंबं तिमिरमंमलं अंधकार समूहं अंतं नयते। पुनर्यथा वज्रं इंद्रायुधं महीध्रनिवहं पर्वतसमूहं अंतं विनाशं नयते प्रापयति। तथा एकमपि वैराग्यमेव समग्रं कर्म अंतं नयते ॥ ९० ॥

जापाकाव्यः—आज्ञानकलंद ॥ ज्यों समीर गंजीर, घनाघन ठय करै ॥ वज्र विनासै शिखर, दिवाकर तम हरै ॥ ज्यों दव पावक पूर, दहै वनकुंज को ॥ त्यों जंजै वैराग्य कर्मके पुंजकों ॥ ९० ॥

वली पण कहे ठे.

शिखरिणीवृक्षम् ॥ नमस्या देवानां चरणवरिवस्या
शुचगुरो, स्तपस्या निःसीमक्रमपदमुपास्या गुणव
ताम् ॥ निषद्याऽरण्ये स्यात् करणदमविद्या च शिव
दा, विरागः क्रूरागः क्लृपणनिपुणोऽतः स्फुरति चेत् ॥ १

अर्थः—(चेत् के०) जो (अंतः के०) हृदयने विषे (विरागः के०) वैराग्य, (स्फुरति के०) स्फुरे ठे, तोज (देवानां के०) अरिहंतादि देव तेने करेलो (नमस्या के०) नमस्कार ते पण (शिवदा के०) मोक्ष देनारो (स्यात् के०) थाय. तथा (शुचगुरोः के०) सारा गुरुनी (चरणवरिव स्या के०) चरणसेवा ते पण त्यारेंज मोक्षदायी थाय, तथा (निःसीमक्रमपदं के०) अत्यंत श्रमनुं स्थानक एवुं (तपस्या के०) तप पण त्यारेंज मोक्षदायी थाय ठे. तथा (गुणवतां के०) ज्ञानादिकं गुणें करी युक्त एवा जननी (उपास्या के०) सेवा ते पण त्यारेंज मोक्ष देनारी थाय. तथा (अरण्ये के०) वनने विषे (निषद्या के०) स्थिति एटले रहेवुं ते पण त्यारेंज मोक्ष देनारी थाय. (च के०) तथा (करणदमविद्या के०) इंद्रियदमननी विद्या पण त्यारेंज मोक्षदायक थाय. अर्थात् ज्यारें हृदयने

विषे वैराग्यं उत्पन्नं थाय, त्वारंजं पूर्वोक्तं सर्ववानां थाय. ते वैराग्यं केहे वो ठे? 'तो के (कूरागःकृपणनिपुणः के०) कूर एवो जे अपराध तेने कृपण एटले टालवामां निपुण ठे माह्यो एटले ॥ ९१ ॥

टीकाः—पुनराह ॥ नमस्येति ॥ चेद्यदि अंतश्चित्ते विरांगो वैराग्यमेव स्फुरति वर्तते तदा देवानां नमस्या नमस्करणं शिवदा मोहदायिनी मोहदायकी स्यात् । पुनः शुचिगुरोश्चरणवरिवस्या चरणयोः सेवा तदा शिवदा स्यात् । पुनरत्यंतश्रमपदं ईदृशी तपस्या तपस्तदैव शिवदा स्यात् । पुनः गुणवतां ज्ञानादिगुणयुक्तानां उपास्या सेवापि तदैव शिवदा स्यात् । पुनरप्येवने निषद्या स्थितिस्तदैव शिवदा स्यात् । पुनः करणदमविद्या इंद्रियदमनविधिरपि तदैव शिवदः स्यात् । यदि अंतर्मध्ये वैराग्यं नवति । कथंचनूतोविरागः? कूरागःकृपणनिपुणः कूरं घोरं आगोऽपराधस्तस्य कृपणे कृपणकरणे निपुणश्चतुरः ॥ ९१ ॥

जापाकाव्यः—कवित्त मात्रा० ॥ कीनी तिने सु देवकी पूजा, तिन गुरु चरन कमल मन लायो ॥ सो वनवास वस्यो निसिवांसर, तिन गुनवंत पुरुष गुन गायो ॥ तिन तप लियो कियो इंद्रिय दम, सो पूरन विद्या पढि आयो ॥ सब अपराध गए ताको तजि, जिनवैराग रूप धन पायो ॥ ९१ ॥

बली विरक्तगुणो कहे ठे.

शार्दूलविक्रीडितं वृत्तम् ॥ जोगान् कृष्णजुजंगजोग विषमान् राज्यं रजःसन्निभम्, बंधून् बंधनिबंधनानि विषयग्रामं विषान्नोपमम् ॥ नूतिं नूतिसहोदरां तृणमिव स्त्रैणं विदित्वा त्यज, न्स्तेष्वासक्तिमनाविलोविलज्जते मुक्तिं विरक्तः पुमान् ॥ ९२ ॥ इति वैराग्यप्रक्रमः ॥ ९१ ॥

अर्थः—(विरक्तः के०) वैराग्ययुक्त एवो (पुमान् के०) पुरुष, (मुक्तिं के०) मुक्तिने (विलज्जते के०) प्राप्त थाय ठे. शुं करीने प्राप्त थाय ठे? तो के (जोगान् के०) शब्दादिक जोगोने (कृष्णजुजंगजोगविषमान् के०) कृष्ण सर्पना देह समानविषम एवाने (विदित्वा के०) जाणीने तथा (राज्यं के०) आधिपत्यने राज्यने (रजःसन्निभं के०) धूलिसमान जाणीने तथा (बंधून् के०) स्वजनने (बंधनिबंधनानि के०) बंधनना कारणरूप जाणीने

तथा (विषयग्रामं के०) विषयसमूहने (विषान्नोपमं के०) विषमिश्रित
अन्न समान जाणीने तथा (जूतिं के०) रुद्धिने (जूतिसहोदरीं के०)
विजूतिनी वेहन् एटले नस्मनी सदृश.जाणीने तथा (स्त्रैणं के०) स्त्रीस
मूहने (तृणमिव के०) तृणं जेम् होय तेम् जाणीने मुक्तिने पामे ठे. हूवे
ते पुरुष केहवो ठे ? तो के (तेषु के०) ते पूर्वोक्त पदार्थोने विपे (आसक्तिं
के०) आसक्तिने (त्यजन् के०) त्याग करतो एवो ठे. वली केहवो ठे ते
पुरुष ? तो के (अनाविलः के०) रागद्वेषादिकें करी अनाकुल ठे. एटले
खल्ल ठे ॥ ९२ ॥ इति वैराग्यप्रक्रमः ॥ २१ ॥

दीकाः—विरक्तगुणानाह ॥ जोगानिति ॥ विरक्तो वैराग्ययुक्तः पुमान्
मुक्तिं विलनते सिद्धिं प्राप्नोति । किं कृत्वा ? जोगान् शब्दादीन् कृष्णश्चासौ
जुजंगः सर्पस्तस्य जोगः शरीरं तद्वत् विषमान् जीमान् विदित्वा ज्ञात्वा ।
तेषु आसक्तिं अत्यजिलापं त्यजन् । पुनः राज्यं आधिपत्यं रजःसन्निधं
धूलिसदृशं मत्वा त्यजन् । पुनर्बधून् स्वजनान् कर्मबंधस्य निबंधनानिकार
णानि मत्वा पुनर्विषयग्रामं विषयसमूहं विषान्नोपमं विषमिश्रितान्नसमं
मत्वा । पुनर्जूतिं रुद्धिं जूतिसहोदरीं नस्मजगिनीं रक्षासदृशीं मत्वा । पुनः
स्त्रैणं स्त्रीणां समूहं तृणमिव तृणसदृशं विदित्वा तेषु आसक्तिं अत्यजि
लापं त्यजन् । कथं जूतो विरक्तः पुमान् ? अनाविलः रागद्वेषादिकुलः ॥ ९२ ॥

जाषाकाव्यः—सवैया इकंतीसा ॥ जाकों जोगनाव दिसै कारे नागकेसी
फन, राजको समाज दीसे जैसै रजकोष है ॥ जाको परिवारकों बढाउ
घेरा बंध सूजे, विपै सुखसों जकों विचारै विषपोष है ॥ लिखै यों विजूति
ज्यों नसमकों विजूति कहै, वनिताविलासमें विलोके दिठ दोष है ॥ ऐसो
जानि त्यागै यह महिमा वैराग ताकी, ताहीकों वैराग सही ताके
ढिग मोख है ॥ ९२ ॥

कथाः—हवे वैराग्य उपर कथा कहे ठे. कांचनपुरनगरें विक्रमसेन राजा
ठे, तेनी पांचशें राणी ठे, तेहज नगरमां एक नागदत्त नामें शेर वसे ठे.
तेने विष्णु नामें जार्या महास्वरूपवती ठे. तेने एकदा गोखमां बेठां थकां
राजायें दीठी, तेवारें सेवको मोकली बोलावी लशने बलात्कारें अंतेउरमां
मोकली दीधी. नागदत्तशेरें अनेक उपाय कखा, पण कोइ रीतें राजा तेनी
स्त्रीने मूके नही. तेवारें नागदत्त स्त्रीथी विव्हल थयो थको वनमां जतो रह्यो.

हवे राजां पण ते स्त्री उपर मोह्यो थको बीजी सर्व स्त्रीयोने तृणप्राय जाणवा लाग्यो. पांचशें स्त्रीयो सर्व एमज वेसी रही, तेवरें ते स्त्रीयोयें कामण ठुमणादिक प्रयोगथी विष्णु राणीने मखरी नाखी. तेने मरण पामेली देखीने राजा तेने पगे बलगी रह्यो, पण मोहदशाथी जूदो न थाय. तेनो पग मूके नही. पढी कोइ प्रपंचथी प्रधान ते राणीने अग्निसंस्कार करवा लइ गयो. पण जेवारें अग्नितीरें मूकी, तेवारें राजा राणीने अणदेखतो थको प्रधान प्रत्यें कहेवा लाग्यो के महारी वल्लजाने लइ आव. प्रधान पण राजाने तिहां लइ जइने राणीनुं कलेवर देखाड्युं. ते जोइ राजा मनमां वैराग्य पाम्यो अने विचासुं जे आ राणीना शरीरमां अत्यंत सुरजिगंध हतो, ते डुरजिगंध थयो ! तथा मुखकमल चंद्रमा जेवुं हतुं ते शोपांइने नहिं तेवुं थयुं ! अने नेत्र, बाहु, गलस्थल, इत्यादि अंग पूर्वे जे हतां, ते सर्व बगडी गयां ! इत्यादि स्वरूप सर्व अनित्य जाणी राणीने अग्निसंस्कार करी दीक्षा लइ. उग्र तप तपीने त्रीजे देवलोकें देवता थयो.

तिहांथी चवी रत्नपुर नगरें जिनधर्मा नामें जेठ थयो अने पूर्वजो नागदत्तजेठ ते एक ब्राह्मणने घेर पुत्रपुणे उपनो, तेनुं नाम अग्निशर्मा पाड्युं, तें वृद्धावस्थायें संसार त्यागी त्रिदंभी तापस थयो, वे वे मासें पारणुं करे, ते अनेक देश त्रमण करीने शिष्योना परिवार सहित एकदा प्रस्तावें फरी रत्नपुर नगरें आव्यो, तेने राजायें अत्याग्रह पूर्वक पारणुं करा ववा माटें निमंत्रणा करी, तेवारें तापसें पूर्वजन्मना वेरथी राजाने कह्युं के जो जिनधर्मी जेठ पोतांनी पीठ उपर जोजन करावे, तो हुं पारणुं करुं ? एवी महारी इच्छा ठे. राजायें ते वात कबूल करी जिनधर्मीश्रेष्ठीने तेडी तेनी पुंठ मंमावी. तेनी उपर तापस चढी बेठो. अने त्रांबानुं नाजन पर मान्नाथी जरी लाव्या, ते पण जेठनी पीठ उपर राख्युं. तापस जमवा बेठो पढी कृष्ण अन्नना योगें जेठनो वांसो तप्यो, अने महावेदना थवा मांमी. तेवारें जेठें मनमां चिंतव्युं जे में जन्मांतरें ए रूपिने संताप्यो हजो, तेथी ए हमणां मने संताप करे ठे, माटें कीधेलां कर्म जोगव्या विना कांइ बूटे नही ! हवे तापस जमी रह्या पढी नाजन उपाड्युं तो जेठना वांसा नी खाल नीकली पडी, महावेदनाक्रांत थइ पोताने घेर आवी सर्व जीवा योनि खमावी अनशन व्रत लइ मरण पामी सौधमेंइ थयो. अने त्रिदं

मीयो मरण पामी तेज इंदनो ऐरावत हाथी थयो. ते हाथी मरण पामी घणो संसार परित्रमण करी सीताह नामें गुह्यक थयो. 'अने सौध मैइ पण तिहांथी चवी हस्तिनागपुरें. अश्वसेन राजाने घरे पुत्र पणो ऊप नो. मातायें चौद सुपन दीठां. जन्म्या पंढी सनत्कुमार नाम दीधुं. ते बी जना चंडमानी पेरें वधतो अनुक्रमें यौवनावस्था पाम्यो. अत्यंत रूपवान् सौजाग्यवान् थयो. तेनो महेंइ नामें कोइ मित्र ठे, तेनीं साथें अनेक प्रकारनी रमत क्रीडा करवा लाग्यो.

एकदा वसंतक्रीडा करवा माटें मित्रनी साथें उद्यानमां. गयो, ते अवसरें राजाने माटें अपूर्व अश्व कोइ परदेशथी जेट लइ आब्यो, ते अश्वने राजायें कुमरनी पासें वनमां मोकल्यो. कुमर पण ते घोडा उपर चढी घणी वार घोडाने फेरव्यो पण जेवारें तेनीं लंगाम खेंची तेवारें ते घणोज दोडयो, अने कृणएकमांहे ते वन मूकीने आगल जतोरह्यो, ते समाचार अश्वसेन राजायें जाण्वा. तेवारें सैन्य लइने तेने जोवा निकल्यो. सर्वत्र जोयो पण क्यांहि न मलवाथी राजा रुदन करतो. पाठो घेर आब्यो.

तेवारें प्रधान आवी राजाने नमस्कार करी आज्ञा मागीने देशांतर जवा निकल्यो. ते केटलेक दिवसैं कौवेरी नगरीयें गयो, तिहां सरोवरनी पाल उपर बेसी वनफल खाइ पांणी पीधुं, एककृण बेठो. एटलामां वेणु, वीणा, मृदंग, जह्वरी प्रमुखनो नाद सांजल्यो तेने अनुसारें आगल जवा लाग्यो. आगल अनेक जनथी परवस्यो थको कुमरने वेठेलो दीठो, तेवारें प्रधानें आश्चर्य पामीने कुमरने नमस्कार कस्यो. आलिंगनथी वेहु जण मल्या, कुमरें पोताना अर्धासनें बेसाड्यो. तदनंतर हेमकुशल पूठ्यां.

पंढी कुमरें चूसंज्ञायें करी पोतानी जार्याने कहुं, ते प्रधानप्रत्यें बोली के हे सत्पुरुष ! तहारा मित्रने घोडायें वनमांहे अपहस्यो ते जेवारें वाग ढीली मूकी तेवारें घोड़ो उजो. रह्यो अने तत्काल मरण पाम्यो तथा कुमर मूर्छायें वृद्धनी ढायानीचें पड्यो तेने वृद्धना अधिष्ठायक देवतायें जल आणी ठांट्युं. तेथी कुमर सावधान थइ वनदेवता प्रत्यें पूठतो हवो के तमें कोण ठो ? तारे तेणें कहुं के हुं वनाधिष्ठायिक देवता हुं. खीर समुझना पाणीथी में तुज्जे सावधान कीधो, तेवारें कुमरें कहुं के हे देव ! मुज्जे मानसरोवर देखाडो, तो तिहां हुं स्नान मज्जन करुं के जेथी सकल

रोग निवारणं थाय ! अने शीतल थाउं ! देवता तिहां लइ गयो, पढी कु मरें स्नान कीयुं. तृषा अने मार्गनो श्रम जे हतो ते टाव्यो.

एवामां पूर्वजन्मना वैरी यद्धें दीगो, चिस्काल पर्यंत तेनी साथें युद्ध थयुं. कुमरें तेने जीत्यो. बीक्षा देवताउयें हर्षित अइने कुमरं उपर फूलनी वृष्टि करी. तिहां जानुवेग विद्याधरनी आठ कन्याउं परण्यो. पढी कुमरने ते विद्याधर वैताढ्य पर्वतें लइ गयो. तिहां पण घणी कन्याउनुं पाणिग्रहण कयुं. अने सुखथी तिहां रह्यो. जे माटें पुण्यवंत पुरुष ज्यां जाय त्यां सुख पामे.

एकदा ते वैरी यद्धें गृहमांथी उपाडीने वनमांहे मूकी दीधो. तिहांथी आगल चालतां एक मंदिर दीतुं. तेनी सातमी नूमियें चढ्यो, तेवारें रु दन करती एवी एक कुमरी दीठी. कुमरें तेने बोलावी पूढ्युं के हे सुन गि ! तुं रुदन शा माटें करे ठे ? त्पारें कन्या बोली के अहो सुनग ! सांकेत पुरपाटणें सुराष्ट्राजा ठे, तेनी सुनंदा नामें हुं पुत्री हुं. वली जेवारें हुं यौवनावस्थाने पामी, तेवारें महारा पितायें संकल्प कय्यो जे ए महारी पु त्री हुं सनत्कुमारने परणावीश ! पण एक दिवसें कोइंक विद्याधरें मने तिहांथी अपहरीने इहां आणी ठे. हवे महारी शी गति थाशे ? कुमर बो ल्यो, के तुं जय राखीश नही. सनत्कुमार ते हुंज हुं. एवी वात करे ठे, एट लामां ते कन्यानो हरेण करनार विद्याधरं पण त्यां आंवी पहोतो, तेनुं अने कुमरनुं मांहोमांहे युद्ध थयुं. कुमर जीत्यो अने सुनंदानुं पाणिग्रहण क य्युं. वली जे विद्याधरने जीत्यो तेने पण प्रथम ऋषीश्वरें कहेलुं हंतुं ते उ परथी पोतानी पुत्री कुमरने परणांवी, अनेक विद्याउं आपी ने वैताढ्य पर्वतें लइ गयो. तिहां श्रीशांतिनाथजीना अनेक बिंब वंदाव्यां. तिहांथी निकलीने अमें आज आहीं तमोने मल्या ठैयें.

इत्यादि वार्त्ता मंत्रीश्वर आगल कहीने पढी तिहांथी अंतेउर तथा मं त्री सहित चाव्या, ते हस्तिनागपुरें आव्या. पुत्र आव्यो सांजलीने पिता घणोज प्रमोद पांम्यो. पढी पुत्रनो राज्याभिषेक करीने पितायें श्रीधर्मना थना शिष्यनी पासेंथी दीक्षा लीधी.

पाठल सनत्कुमार ठ खंम पृथ्वी साधीने राज्य सुख जोगववा लाग्यो. इंइ धनद जंमारीनी साथें ठत्र, चामर, मोकल्यां. बे चामर, बे पावडी, एक मुकुट, बे देवडुष्य वस्त्र, बे कुंमल, नक्षत्रमाला, हार, सिंहासन, दे

वतानां गायन, तथा अप्सरा. ए सर्व आणी दीधां. वत्रीश हंजार राजायें मली राज्यान्निपेक कीधो. एम चक्रवर्तीनी पंदवी नोगवतो रहे ठे.

एकदा सौधमेंई सनामां जेठां थकां सनत्कुमार चक्रीनुं रूप वखाएथुं ते सर्व देवोयें याथातथ्य करी मान्युं. परंतु ते मिथ्यात्वी देवो हता, ते इं डनुं वचन अणमानता परीक्षा करवा माटे ब्राह्मणनो वेश धारण करी चक्रीना द्वार आगल आवी द्वारपालने कहेवा लाग्या के अमें दूर देशांत रथी रूप जोवा सारु आव्या ठैयें. ते वखत चक्रवर्ती पोताना शरीरें उ वटणुं करावता हता. तिहां द्वारपालनी आज्ञा मागी ब्राह्मणनेरूपें देवोयें आवी रूप जोयुं. तेथी हर्ष पामी कहेता हवा के अमारो जन्म सफल थ यो. चक्रवर्तीयें कहुं के हुं मज्जन करी जमीने राजसजायें विराजुं, तेवारें आवजो. राजाना कहेवा प्रमाणें सनामां पण ते देवो, रूप जोवा आव्या. तेवारें मनमां विषाद पामी मस्तक धूणाववा लाग्या. चक्रवर्तीना पूठवाथी देवोयें कहुं के तमारुं शरीर हमणां रोगें ग्रसित थवाथी पूर्वनुं रूप पल टाड गयुं ठे. इत्यादि वृत्तांत कही स्वस्थानकें गथा. सनत्कुमारें यौवना दि वस्तुने थयिर जाणी विजयंधर सूरि पासें दीक्षा लीधी. ठमास पर्यंत अनुराग धरतां सैन्य प्रमुख सर्व परिकर साथें फख्या. परंतु सनत्कुमारें कांइ तेनी तरफ जोयुं पण नही. पढी सर्व कोइ पोतपोताने घेर पाठा आव्या.

हवे चक्रवर्तीना शरीरें क्रमें क्रमें वधतां वधतां महारोगोत्पत्ति थइ, ते सातशें वर्ष पर्यंत नोगवी कठिण तपस्या करता रह्या, तेना प्रजावथी अ नेक लब्धियो उपनी. वली पूर्वनी पेरे सौधमेंई सनत्कुमार साधुनी तप स्या तथा रोग संबंधी कष्ट सहन करवानी प्रशंसा करी, ते न मानतां फ री देवतायें आवी परीक्षा करवा माटे वैद्योपचार करवा संबंधी अनेक उ पदेश कख्या. परंतु रुषीश्वर लगार मात्र पण मग्या नही. अने कष्ट सहन क रवामां तत्पर रह्या. देवता पण साधुने वांदी ऊपर फूलनी वृष्टि करी स्व स्थानकें गया. सनत्कुमार साधु अंत्यावस्थायें अनशन व्रत लइ काल करी सात सागरोपमने आउखे त्रीजे देवलोकें देवता थया. देवस्थिति पूर्ण थये अनुक्रमें केटलाक मनुष्य तथा देवना नव करी केवलज्ञान उपार्जी मोक्ष सुख पामशे. ए एकवीशमा वैराग्योपदेशप्रक्रमने विषे सनत्कुमारनी कथा कही ॥

हवे ठ काव्यें करी सामान्य उपदेश कहे ठे.

उपजातिवृत्तम्॥जिनेंऽपूजा गुरुपर्युपास्तिः, सत्त्वानुकंमा शुचपात्रदा
नम्॥ गुणानुरागः श्रुतिरागमस्य, नृजन्मवृद्धस्य फलान्यमूनि॥९३॥

अर्थः—(नृजन्मवृद्धस्य के०) मनुष्यजन्मरूप वृद्धनां (अमूनि के०)
आ हवे कहेवाशे ते (फलानि के०) फलो ठे. ते फलो कहे ठे. तिहां प्र
थम तो (जिनेंऽपूजा के०) श्रीवीतराग प्रभुनी पूजा करवी ते, तथा बीजुं
(गुरुपर्युपास्तिः के०) गुरुनी उपासनां करवी ते. तथा त्रीजुं (सत्त्वानुकं
पा के०) सर्व प्राणिमात्र उपर दया राखवी ते. तथा चोथुं (शुचपात्रदा
नं के०) शुचपात्रने विषे दान देवुं ते. तथा पांचमुं (गुणानुरागः के०) गुणीने
विषे प्रीति राखवी ते. बहं (आगमस्य के०) शास्त्रनुं. (श्रुतिः के०) श्रवण
करवुं ते.. एटलां फलो मनुष्य जन्मवृद्धनां ठे. अर्थात् एटलां शुचकृत्यो क
रवा. थकी मनुष्यजन्म सफल थयो जाणवो ॥९३॥

टीकाः—अथ सामान्योपदेशमाह ॥ जिनेंऽइति ॥ नृजन्मवृद्धस्य मनुष्यजन्म
तरोरमूनि फलानि । एतैः कृत्वा मनुष्यजन्म सफलं भवति । अमूनि कानि ?
प्रथमं तावज्जिनेंऽपूजा श्रीवीतरागदेवस्य पूजा कार्या । पुनर्गुरुणां पर्युपा
स्तिः सेवा । पुनः सत्त्वानां जीवानां अनुकंपा दया कार्या । पुनः शुचपात्रे
दानं । पुनर्गुणेषु अनुरागः गुणग्रहणं कार्यं । पुनरागमस्य सिद्धांतस्य श्रुतिः
श्रवणं कार्यं । एजिः कृत्वा मनुष्यजन्म सफलं स्यात् ॥ ९३ ॥

जाषाकाव्यः—सर्वेय्या तेईसा ॥ कै परमेसुरकी अरचा विधि, सो गुरुकों
उपसर्ग न कीजें ॥ दीन विलोकिं दया धरियें चित्त, प्रासुक दान सुपत्तहिं
दीजें ॥ गाढक ठहै गुनकों गहियें, रुचिसों जिन आगमको रस पीजें ॥
ए करनी करियें गृहमें वसि, यों जगमें नर नौफल लीजें ॥ ९३ ॥

शिखरिणीवृत्तम् ॥ त्रिसंध्यं देवार्चां विरचय चयं प्रापय
यशः, श्रियः पात्रे वापं जनय नयमार्गं नय मनः ॥ स्म
रक्रोधाद्यारीन् दलय कलय प्राणिषु दयाम्, जिनोक्तं
सिद्धांतं शृणु वृणु जवान्मुक्तिकमलाम् ॥ ९४ ॥

आर्थः—हे नव्यप्राणी ! (त्रिसंध्यं के०) प्रजात, मध्यान्ह अने सायंकाल,
तेने विषे (देवार्चा के०) श्रीवीतरागनी पूजाने (विरचय के०) कर. तथा

(यशः के०) कीर्त्तिने, (चयं के०) वृद्धि प्रत्ये (प्रापय के०) पमाड. तथा (श्रियः के०) लक्ष्मीना (पात्रे के०) सुपात्रने विषे (वापं के०) वाववाने (जनय के०) उत्पन्न कर. तथा (भनः के०) मनने (नयमार्ग के०) न्याय मार्ग प्रत्ये (नय के०) पमाड. वली (स्मरक्रोधाद्वारीन् के०) काम, क्रोध, मान, माया, लोच, ए आदि शत्रुउने (दलय के०) खंमन कर. तथा (प्राणिषु के०) प्राणिमात्रने विषे (दयां के०) दयाने (कलय के०) कर. तथा (जिनोक्त के०) जिनप्रणीत एवा (सिद्धांत के०) सूत्र सिद्धांतने (शृणु के०) श्रवण कर. ए पूर्वोक्त सर्वे करीने (जवात् के०) वेगे करी (मुक्तिकमलां के०) मोक्षरूप लक्ष्मीने (वृणु के०) वर ॥९४॥

टीका:—त्रिसंध्यमिति ॥ त्रिसंध्यं त्रिकालं प्रजाते मध्याह्ने सायं च दे वार्चा श्रीवीतरागपूजां विरचय कुरु । पुनर्यशः कीर्त्तिं चयं वृद्धिं प्रापय । श्रियो लक्ष्म्याः पात्रे सुपात्रे वापं जनय वपनं कुरु । पुनर्मनश्चित्तं नयमार्गं न्यायमार्गं प्रति नय । पुनः स्मरक्रोधाद्वारीन् काम क्रोध मान माया लो जाद्यान् शत्रून् दलयं खंमय । पुनः प्राणिषु जीवेषु दयां कलय कुरु । पुनर्जि नोक्तं अर्हत्प्रणीतं सिद्धांतं सूत्रं शृणु । एतानि कृत्वा जवात् वेगात् मु क्तिकमलां शिवश्रियं वृणु वरय ॥ ९४ ॥

जापाकाव्यः—हरिगीतहृद ॥ जो करै साधि त्रिकाल सुमिरन, जासु जस जग विस्तरे ॥ जो सुनै परमागम सुरुचिसों, नीति मारग पग धरै ॥ जो निरखि दीन दया प्रयुंजै, काम क्रोधादिक हरै ॥ जो सुधन सपत सु खेत खरचै, ताहिं सिवसंपति वरै ॥ ९४ ॥

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥ कृत्वाऽर्हत्पदपूजनं यतिजनं नत्वा
विदित्वाऽऽगमं, हित्वा संगमधर्मकर्मवधियां पात्रेषु दत्वा
धनम् ॥ गत्वा पश्चतिमुत्तमक्रमजुषां जित्वाऽतरारिव्रजम्,
स्मृत्वा पंचनमस्क्रियां कुरु करक्रोडस्थमिष्टं सुखम् ॥ ९५ ॥

अर्थः—हे श्राद्धजन ! एटलां वानां करीने (ऽष्टं के०) वाञ्छित एवा (सुखं के०) सुखने (करक्रोडस्थं के०) हस्तोत्संगगत एटले हाथमां तथा खोलामां रहे एवा ने (कुरु के०) कर. शुं करीने कर ? तो के (अर्हत्पदपूजनं के०) श्रीवीतराग न गवानना पदपूजनने (कृत्वा के०) करीने तथा (यतिजनं के०) साधु जनने

(नत्वा के०) नमस्कार करीने तथा (आगमं के०) सिद्धांतने (विदित्वा के०) जाणीने अथवा सांजलीने तथा (अधर्मकर्मवधियां के०) पापासक्त बुद्धिवाला जनोना (संगं के०) संगने (हित्वां के०) त्याग करीने तथा (पात्रेषु के०) सुपात्रने विषे (धनं के०) धनने (दत्त्वा के०) आपीने तथा (उत्तमक्रमजुषां के०) उत्तम मार्गना सेवनार जनोत्ता (पद्धतिं के०) मार्गप्रत्ये (गत्वा के०) जईने तथा (अंतरारिव्रजं के०) अन्यंतरना वैरिसमूहने (जित्वा के०) जीतीने तथा (पंचनमस्क्रियां के०) पंचपरमेष्ठिनमस्कार मंत्रने (स्मृत्वा के०) स्मरण करीने तथा एमनुज ध्यान करीने इष्टित सुखने करो त्संगप्राप्त कर. एटले कर जे हाथ अने उत्संग जे खोलो तेनेविषे प्राप्त कर ॥ ९५ ॥

टीका:—कृत्वाऽर्हति ॥ जो श्राद्ध ! एतानि कृत्वा इष्टं वांछितसुखं कर कोडस्य हस्तोत्संगगतं कुरु । करोत्संगप्राप्यं कुरु । किं कृत्वा ? अर्हत्पदपूजनं वीतरागचरणपूजां कृत्वा । पुनर्यतिजनं साधुजनं नत्वा । पुनरागमं सिद्धांतं विदित्वा ज्ञात्वा श्रुत्वा । पुनः अधर्मकर्मवधियां पापासक्तबुद्धीनां संगं संसर्गं त्यक्त्वा परित्यज्य । पुनः पात्रेषु निजं धनं वित्तं दत्त्वा । पुनः उत्तमक्रमजुषां उत्तममार्गसेविनां पद्धतिं मार्गं प्रति गत्वा अनुश्रित्य पुनरंतरारिव्रजं अंतरंगारिषद्वर्गं आन्यंतरं वैरिसमूहं जित्वा । पुनः पंच नमस्क्रियां नमस्कारमंत्रं स्मृत्वा ध्यात्वा इष्टं सुखं करोत्संगप्राप्यं कुरु ॥ ९५ ॥

नापाकाव्यः—वस्तुहृद ॥ देव पूजहिं देव पूजहिं रचहिं गुरु सेव ॥ परमागम रुचि धरहिं, सजहिं डुष्ट संगति ततह्वन ॥ गुनिसंगति आदरहिं, करहिं त्याग छुजह्व नह्वन ॥ देहिं सुपत्तिहिं दान नित, जपहिं पंच नवकार ॥ ए करनी जे आचरहिं, ते पावहिं नवपार ॥ ९५ ॥

हरिणीवृत्तम् ॥ प्रसरति यथा किर्तिर्दिक्षु कृपाकरसोदरा, अन्युदयजननी याति स्फातिं यथा गुणसंततिः ॥
कलयति यथा वृद्धिं धर्मः कुकर्महतिक्षमः, कुशलसुलजे न्याये कार्यं तथा पथि वर्त्तनम् ॥ ९६ ॥

अर्थः—हे प्राणी ! (न्याये के०) न्यायोपपन्न एवा (पथि के०) मार्गने विषे (तथा के०) तेवी रीते (वर्त्तनं के०) वर्त्तन (कार्य के०) करवा योग्य ठे. केवी रीते ? तो के (यथा के०) जेम (दिक्षु के०) चारेदिशाउमां (कृपाकरसो

दरा के०) चंडकिरणसमान उज्ज्वल एवी (कीर्त्तिः के०) कीर्त्ति (प्रसरति के०) प्रसरे ठे, वली (यथा के०) जेम (अन्युदयजननी के०) उदयने कर नारी एवी (गुणसंततिः के०) गुणश्रेणि, (स्फातिं के०) विस्तारने (याति के०) पामे ठे. तथा वली (यथा के०) जेम (कुकर्महतिहमः के०) पा पहनने विपे समर्थ एवो (धर्मः के०) धर्म, (वृद्धिं के०) वृद्धिने (कलयति के०) प्राप्त थाय ठे. ते न्याय मार्ग केहवा ठे ? तो के (कुशलसुजन के०) चतुर पुरुषोयें सुजन ठे ॥ ९६ ॥

टीका:—प्रसरतीति ॥ न्याये न्यायोपपन्ने पथि मार्गे तथा प्रवर्त्तनं कार्यं तथा प्रवृत्तिः कार्या । यथा दिक्षु चतुर्षु दिक्षु कृपाकरसोदरा चंडकिरणवज्ज्वला कीर्त्तिः स्फुरति विस्तरति । पुनर्यथा अन्युदयजननी उदयकारका गुणसंतति गुणश्रेणिः स्फातिं याति विस्तारं व्रजति । पुनर्यथा कुकर्महतौ पापहनने ह्रमः समर्थो धर्मो वृद्धिं कलयति वृद्धिं प्राप्नोति । तथा न्याये पथि न्यायमार्गे प्रवर्त्तनं कार्यं । कथं नूते न्याये पथि ? कुशलैश्चतुरपुरुषैः सुजनः सुप्रापः सुखेन जन्यस्तस्मिन् ॥ ९६ ॥

जापाकाव्यः—दोहा ॥ गुन अरु धर्म सुथिर रहैं, जस प्रताप गंजीर ॥ कुशल वृद्ध जिम लहलहै, तिहिं मारग चलो वीर ॥ ९६ ॥

शिखरिणीवृत्तद्वयम् ॥ करे श्लाघ्यस्त्यागः शिरसि
गुरुपादप्रणमनम्, मुखे सत्या वाणी श्रुतमधिगतं च
श्रवणयोः ॥ हृदि स्वर्गावृत्तिर्विजयि जुजयोः पौरुष
महो, विनाप्यैश्वर्येण प्रकृतिमहतां मंमनमिदम् ॥ ९७ ॥

अर्थ:—(अहो के०) आश्चर्य ठे के (प्रकृतिमहतां के०) स्वजावें करी उत्तम एवा जनोने (विनाप्यैश्वर्येण के०) साम्राज्यविना पण (इदं के०) आ हवे केहेवाशे ते (मंमनं के०) नूपण ठे. ते शुं नूपण ठे ? तो के (करे के०) हाथने विपे (त्यागः के०) दान तेज (श्लाघ्यः के०) श्लाघ्य ठे. पण कंकणादि नूपण मंमन नथी. तथा (शिरसि के०) मस्तकने विपे (गुरुपादप्रणमनं के०) गुरु जनना पदने विपे प्रणाम तेज मंमन ठे, परंतु मुकुटतिलकादि नथी. (च के०) तथा (मुखे के०) मुखने विपे (सत्या के०) सत्य एवी (वाणी के०) वाणी तेज मंमन ठे परंतु तांबूलादि नथी. तथा (श्रवणयोः के०) कानने विपे (अधिगतं

के०) जणुं एवुं (श्रुतं के०) सिद्धांत तेज मंमन ठे, परंतु कुंमलादि नथी. (हृदि के०) हृदयने विषे (स्वप्ना के०) निर्मल एवी (वृत्तिः के०) व्यापार तेज मंमन ठे, परंतु हारमालादि नथी. तथा (जुजयोः के०) वेदुहाथने विषे (विजयि के०) जयनशील एवुं (पौरुषं के०) पुरुषार्थ तेज मंमन ठे, परंतु केयूरादि नथी. अर्थात् महान् पुरुषोने धनादिविना पण आपूर्वोक्त सर्व मंमन रूप ठे ॥

टीकाः—करइति ॥ अहो आश्चर्ये प्रकृतिमहतां स्वजावेनोत्तमानां पुसां ऐश्वर्येण साम्राज्येन विनाऽपि इदं मंमनं अस्ति । इदमिति किं ? करे हस्ते त्यागोदानं श्लाघ्यः मंमनं न कंकणादि । पुनः शिरसि गुरूणां पादयोश्चरणयोः प्रणमनं नमस्कारकरणं मंमनं न मुकुटतिलकादीनि । मुखे सत्या वाण्येव मंमनं न तांबूलादि । श्रवणयोः कर्णयोः अधिगतं पठितं श्रुतं शास्त्रमेव मंमनं न कुंमलादि । हृदि हृदये स्वप्ना निर्मला वृत्तिर्व्यापारएव मंमनं न हारमालादि । जुजयोर्बाह्वोर्विजयि जयनशीलं पौरुषं पराक्रमो धर्मविषये यद्वज्रं तदेव मंमनं न केयूरादि । महतां पुसां धनं विनापि दयैव मंमनं ॥ ९७ ॥

जाषाकाव्यः—कवित्तमात्रात्मक ॥ वंदन विनय मुकुट शिर उप्पर, सुगुरु वचन कुंमलयुग कान ॥ अंतरशत्रु विजय जुजमंमन, मुगति माल उर गुन अमलान ॥ त्याग सहज कर कटक विराजत, शोजित सत्य सबद मुख पान ॥ नूखन तजहिं तहूं तन मंमिंत, यातें संत पुरुष परधान ॥ ९७ ॥

जवारण्यं मुक्त्वा यदि जिगमिषुर्मुक्तिनगरीम्, तदानीं
मा कार्पीर्विषयविषवृद्धेषु वसतिम् ॥ यतश्चाप्येषां
प्रथयन्ति महामोहमचिरा, दयं जंतुर्यस्मात्पदमपि न
गंतुं प्रभवति ॥ ९८ ॥ इति सामान्योपदेशप्रक्रमः ॥ ९९ ॥

अर्थः—हे श्रावकजन ! (यदि के०) जो (जवारण्यं के०) संसाररूप अटवीने (मुक्त्वा के०) मूकीने (मुक्तिनगरीं के०) मोहननगरी प्रत्ये (जिग मिषुः के०) जवाने इठतो एवो तुं ठो, (तदानीं के०) तयारें तो (विष यविषवृद्धेषु के०) विषयरूप जे विषवृद्धो तेने विषे (वसतिं के०) निवास ने (माकार्पीः के०) म कर. (यतः के०) जे कारण मारें (एषां के०) ए विषयविषवृद्धोनी (ठायापि के०) ठाया पण (महामोहं के०) महोटा अज्ञानने (प्रथयति के०) विस्तारे ठे. जेम बीजी पण विषवृद्धोनी ठाया

ढे, ते महोटी मूर्हाने उत्पन्न करे ढे. अने (यस्मात् के०) जे महामोह थकी (अयं के०) आ (जंतुः के०) जीव, (अचिरात् के०) वेगें करी (पद मपिगंतुं के०) एक पगलुं पण चालवाने (नप्रजवति के०) समर्थ थातो नथी. अर्थात् स्थावरपणाने प्राप्त थाय ढे ॥ ८७ ॥ इति सामान्योपदेशप्रक्रमः ॥ १२१ ॥

टीकाः—नवारण्यमिति ॥ जो श्रां६ ! नवारण्यं संसाररूपां अटवीं मुक्त्वा त्यक्त्वा यदि मुक्तिनगरीं सिद्धिपुरीं प्रति जिगमिषसि गंतुकामोऽसि तदानीं विषयाएव विपवृक्षास्तेषां कसतिं निवासं माकार्षीः मा कृथाः । कुतः ? यतोयस्मात् कारणात् एषां विषयविपवृक्षाणां ढायाऽपि महामोहं महदज्ञानं प्रथयति विस्तारयति । अन्येषामपि विपवृक्षाणां ढाया महामोहं महतीं मूर्हाँ जनयति । यस्मान्महामोहादयं जंतुः प्राणी अचिराद्देगात् पदमपि गंतुं एकं पादमपि चलितुं न शक्नोति । किंतु ? स्थावरत्वं प्राप्नोति ॥ ८७ ॥ सिंदूरप्रकरणं, व्याख्यायां हर्षकीर्त्तिनिः ॥ सूरिनिर्विहितायां तु, सामान्यप्रक्रमोऽजनि ॥ १२१ ॥ इति सामान्योपदेशप्रक्रमः ॥ १२१ ॥

हवे एक काव्यें करी ग्रंथनुं समर्थन करे ढे.

उपजातिवृत्तम् ॥ सोमप्रजाचार्यमनाचयन्न, पुंसां त
मःपंकमपाकरोति ॥ तदप्पमुष्मिन्नुपदेशलेशे, निश
म्यमानेऽनिशमेतिनाशम् ॥ ८८ ॥ इति ग्रंथसमर्थनम् ॥

अर्थः—(सोमप्रजा के०) चंडनीकांति(च के०) वज्री (अर्थमना के०) सूर्यनीकांति ते (पुंसां के०) पुरुषोना (यत् के०) जे (तमःपंकं के०) अंधकाररूप जे कचरो तेने (नअपाकरोति के०) नथी नाश करती. (च के०) परंतु (तदपि के०) तादृश एवो पण अज्ञान अने पापरूप कचरो ते (अमुष्मिन् के०) आ सिंदूरप्रकराख्यनामा (उपदेशलेशे के०) उपदेशनो लेश ते (निशम्यमाने के०) सांजले ढते (अनिशं के०) रात्रि दिवस एटले निरंतर (नाशं के०) नाशने (एति के०) पामे ढे. अर्थात् आ सिंदूरप्रकर सांजलवाथी तम जे पाप अने अज्ञान ते नाशने पामे ढे. आ श्लोकमां 'सोमप्रजा' ए पदथी ग्रंथकर्त्तायें पोतानुं सोमप्रजाचार्य एवुं नाम पण सूचव्युं ढे ॥ ८८ ॥

टीकाः—अथ समर्थयति ॥ सोमप्रजेति ॥ सोमप्रजा चंडकांतिश्च पुनः अर्थमना सूर्यप्रजाऽपि पुंसां यत्तमःपंकं अंधकारकर्म न अपाकरोति न

दूरीकरोति । तदपि तादृशमपि तमःपंकं अज्ञानपापं अमुष्मिन् सिंदूर
प्रकराख्ये उपदेशज्ञे निशम्यमाने श्रूयमाणे सति अनिशं निरंतरं नाशं ए
ति कथं याति । एतत् श्रवणात्तत्तमः पापं च याति । अत्र सोमप्रज्ञाचार्य इति
ग्रंथकृता स्वनामापि सूचितम् ॥ एण ॥ इति ग्रंथसमर्थनम् ॥

हवे एक श्लोकया प्रशस्ति कहे ठे ॥

मालिनीवृत्तम् ॥ अजजदजितदेवाचार्यपट्टोदयादि, द्यु
मणिविजयसिंहाचार्यपादारविंदे ॥ मधुकरसमतां यस्तेन
सोमप्रज्ञेण, व्यरचि मुनिपराज्ञा सूक्तमुक्तावलीयम् ॥

॥ १०० ॥ इति प्रशस्तिः ॥ इति सिंदूरप्रकरः समाप्तः ॥

अर्थः—(तेन के०) ते (सोमप्रज्ञेण के०) सोमप्रज्ञनामा (मुनिपरा
ज्ञा के०) मुनिप जे मुनिश्रेष्ठ तेमना जे राजा एवा सूरेश्वर तेमणें (इयं
के०) आ (सूक्तमुक्तावली के०) सु नाम शोभायमान प्रस्ताववालां उक्त ए
टले काव्य ते रूप मुक्ता जे मोतीयो तेनी आवली जे पंक्ति ते (व्यरचि के०)
विरचित करी. ते कया सोमप्रज्ञाचार्य ? तो के (यः के०) जे (अजितदेवा
चार्यपट्टोदयादि के०) अजितदेवनामा आचार्यना पट्टरूप उदयाचलने विषे
(द्युमणि के०) सूर्यसमान एवा जे (विजयसिंहाचार्य के०) विजयसिंहाचार्य
तेना (पादारविंदे के०) चरणारविंदने विषे (मधुकरसमतां के०) चमरनी
समानताने (अजजत् के०) जजता हवा ॥ १०० ॥ ए प्रशस्ति कही ॥ इति
सिंदूरप्रकरस्य.वालावबोधः समाप्तः ॥

टीकाः—अथ प्रशस्तिमाह ॥ अजजदजितदेवेति ॥ तेन सोमप्रज्ञेण मुनि
पराज्ञा मुनिपाः मुनिश्रेष्ठास्तेषां राजा सूरेश्वरस्तेन मुनिपराज्ञा . सूरेश्वरेण
इयं सूक्तमुक्तावलिः सूक्तान्येव सुनृषितान्येव शोचनप्रस्तावकाभ्यामन्येव मुक्ता
मौक्तिकानि मुक्ताफलानि तेषामावलिः श्रेणिः व्यरचि चिरचिता । तेन केन ?
यः सोमप्रज्ञः अजितदेवनामाचार्यस्य पट्टएव उदयादिरुदयाचलः तत्र द्यु
मणिः सूर्यसमानो विजयसिंहाचार्यस्तस्य पादारविंदे चरणकमले मधुकरसम
तां चमरतुल्यतां अजजत् प्राप । अर्थात् पूर्वमजितदेवाचार्यस्तस्य सोमप्रज्ञा
चार्यस्तेनेयं सिंदूरप्रकरनामा सूक्तमुक्तावली व्यरचि कृता ॥ १०० ॥ इति प्रश
स्तिः ॥ इति श्रीसिंदूरप्रकराख्यग्रंथस्य हर्षकीर्तिसूरिविरचिता व्याख्या समाप्ता ॥

जापाकाव्यः—सवैया इकतीसा ॥ गहें जे सुजनरीति, गुनीसों निवाहै
प्रोति, सेवा साथै गुरुकी, विनैसों कर जोरिकें ॥ विद्याको विसन धरै, पर
तिय संग हरे, दुर्जनकी संगतिसों, बैठे मुख मोरिकें ॥ तजै लोकनिंद्य
काज, पूजै देव जिनराज, करै जे करणि थिर, उमंग बहोरिकें ॥ तेही जीव
सुखी होहिं, तेहि मोखमुखी होहिं, तेही होइ परम, करमफंद तोरिकें ॥ १८८ ॥

वृत्त ऊपर प्रमाणें ॥ पर निंदा त्याग करु, मनमें वैराग धरु, क्रोध मान
माया लोच, चारो परिहर रे ॥ हिरदेमें तोष गहु, समतासों सीरो रहु, धर
मको जेद लहु, खेदमें न पर रे ॥ करमकों वंस खोउ, मुगतिको पंथ जोउ,
सुरुतको बीज बोउ, दुरितसों मर रे ॥ अरे नर ऐसो होहि, बार बार कहुं
तोहि, नाहि तौ सिधार जैया, निगोद तेरो घर रे ॥ १८९ ॥

कवित्त मात्रात्मक ॥ आलस त्यागु जागु नर चेतन, बल संनारु मति
करहुं विलंब ॥ इहां न सुख लवलेख जगतमहिं, निंब विरखमहिं लगै
न अंब ॥ तातें तूं अंतर विपद् हरु, करु विलक्ष निज अक्षकदंब ॥ गहु
गुन ज्ञान बैठ चारित रथ, देहि मोख मग सनमुख बिंब ॥ १९० ॥

अथ अज्ञोक्त कवित्त मात्रात्मक ॥ जैन वंस सर हंस सितंबर, मुनिपति
अजितदेव अति आरज ॥ ताके पट्ट वादिमदजंजन, प्रगटे विजयसिंह
आचारज ॥ ताके पट्ट जए सोमप्रन, तिन्है गिरंथ कियो हितकारज ॥ जा
के पढत सुनत अवधारत, होइ पुरुष जे पुरुष अनारज ॥ १९१ ॥ दोहा ॥
नाम सूक्तमुक्तावली, द्वाविंशति अधिकार ॥ सत सिलोक परधान स
ब, इति गरंथ विस्तार ॥ १९२ ॥ कौरपाल बनारसी, मित्रयुगल इक चि
त्त ॥ तिन गरंथ जापा कियो, बहुविधि ठंद कवित्त ॥ १९३ ॥ सोलहसैं इक्या
नवैं, रितु ग्रीष्म वैसाख ॥ सोम वार एकादशी, कर नक्षत्र सित पाख ॥ १९४ ॥
आ जापा करनारें बीजी टीका उपरथी रचना करेली देखाय ठे जे माटें
कोइ कोइ स्थलें अर्थमां कचित् फेर दीगमां आवे ठे. अने ठेहलां बे का
व्यनो अर्थ फेरव्यो ठे.

इति सोमप्रनाचार्यविरचित सिंदूरप्रकरः (सूक्तमुक्तावलि) ग्रंथ हर्षकीर्त्ति
सूरिकृत युक्ति, व्याख्या अन्यपंथितकृत बालावबोध संयुत, बनारसीदासकृत
जापाकाव्यसहितः समाप्तः ॥ समाप्तोयं ग्रंथः ॥

॥ અથ ॥

॥ શ્રીદેમચંડાચાર્ય કૃતં શ્રીવીતરાગ સ્તુતિઃ પ્રારખ્યતે ॥

. તત્ર

॥ પ્રસ્તાવનાનામા પ્રથમ પ્રકાશઃ ॥

॥ યઃ પરાત્મા પરં જ્યોતિઃ, પરમઃ પરમેષ્ઠિનામ્ ॥ આદિત્યવર્ણે તમસઃ, પરસ્તાદામનંતિ યમ્ ॥ ૧ ॥ જાવાર્થઃ—(યઃ પરાત્મા કે૦) જે જગવાન્ પરમાત્મા, (પરંજ્યોતિઃ કે૦) પરબ્રહ્મ તેજોરૂપ તેજ (પરમેષ્ઠિનાં પરમઃ કે૦) જે અર્હન, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સર્વ સાધુરૂપ પંચપરમેષ્ઠિ તે મધ્યે ઉત્કૃષ્ટ છે. અને સૂર્યસમાન પ્રકાશવાળા એવા (યં કે૦) જે જગવાનને (તમસઃપરસ્તાત્ કે૦) પાપથકી કિંવા અંધકાર જે તંમોગુણાદિ તે થકી પર એવાને (આમનંતિ કે૦) જ્ઞાની પુરુષો કહે છે ॥ ૧ ॥

॥ સર્વે યેનોદમૂલ્યંત, સમૂલાઃ ક્લેશપાદપાઃ ॥ મૂર્ધ્ના યસ્મૈ નમસ્યંતિ, સુરાસુરનરેશ્વરાઃ ॥ ૨ ॥ જાવાર્થઃ—(યેન કે૦) જે જગવંતે (સમૂલક્લેશ પાદપાઃ કે૦) જે રાગ દ્વેષ મોહરૂપ જે વૃદ્ધ તે સમૂલ ઉન્મૂલન કસ્યા, અને જે જગવાનને દેવ, દૈત્ય અને નરેશ્વર મસ્તકે કરી નમસ્કાર કરે છે ॥ ૨ ॥

॥ પ્રાવર્તેત યતો વિદ્યાઃ, પુરુષાર્થપ્રસાધિકાઃ ॥ યસ્ય જ્ઞાનં જવજ્ઞાવિ, નૂતનાવાઽવજ્ઞાસકૃત્ ॥ ૩ ॥ જાવાર્થઃ—(યતઃ કે૦) જે જગવાનથી ચૌદપૂર્વ રૂપ મુખ્યવૃત્તિયે મોહને સાધન કરનારી એટલે મોહ સાધનશીલ એવી વિદ્યા ડે ઉત્પન્ન થઈયો. અને જે જગવંતે જ્ઞાન, વર્તમાન કાલના, તથા આગલ થનારા અને પૂર્વે થઈ ગયેલા જે પદાર્થો તેડને પ્રકાશ કરનાર છે ॥ ૩ ॥

॥ યસ્મિન્ વિજ્ઞાનમાનંદં, બ્રહ્મ ચૈકાત્મતાં ગતમ્ ॥ સ શ્રદ્ધેયઃ સ ચધ્યેયઃ, પ્રપદ્યે શરણં ચ તમ્ ॥ ૪ ॥ જાવાર્થઃ—અને જે જગવંતને વિષે વિશિષ્ટ જ્ઞાન અને બીજું આનંદકારક જે પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ, તે એકરૂપતાને પામેલું છે. તે જગવાન્ પંક્તિયે શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય છે. અને તેજ ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. એ માટે હું તેમનાજ શરણનો અંગીકાર કરું છું ॥ ૪ ॥

॥ તેન સ્યાં નાથવાં સ્તસ્મૈ, સ્પૃહયેયં સમાહિતઃ ॥ તતઃ કૃતાર્થોનૂયાસં, જવેયં તસ્ય કિંકરઃ ॥ ૫ ॥ જાવાર્થઃ—હું, તે પરમેશ્વરજ (નાથવાન્ કે૦) જેને માથે ધણી છે એવો થાઉં ? અને સમાધિપ્રત્યે પ્રાપ્ત થયો થકો તે જ

ગવંતની હું સ્ટહા એટલે ઇહા કરું? અને તે જગવંતથીજ હું કૃતાર્થ થા
ઉં? અને તેનો કિંકર પણ થાઉં? ॥ ૫ ॥

॥ તત્ર સ્તોત્રેણ કુર્યો ચ, પવિત્રાં સ્થાં સરસ્વતીમ્ ॥ ૬ ॥ હિં જવકાંતારે, જ
ન્મિનાં જન્મનઃ ફલમ્ ॥ ૬ ॥ . જાવાર્થ:-અત્રે હું તે જગવંતને વિષે સ્તવને
કરીને મારી પોતાની વાણીને પવિત્ર કરું. કારણ કે જગવાનનું સ્તવન
કરવું એજ જવાટવીને વિષે પ્રાણીના જન્મનું ફલ છે ॥ ૬ ॥

॥ ક્વાહં પશોરપિ પશુ, વીતરાગસ્તવઃ ક્વં ચ ॥ ૭ ॥ ઉત્તિતીર્થુરણ્યાનીં, પદ્મયાં
પંગુરિવાસ્મ્યતઃ ॥ ૭ ॥ જાવાર્થ:-પરંતુ પશુ કરતાં પણ (પશુઃ કેળ) અજ્ઞા
ની એવો હું ક્યાં!! અને શ્રીવીતરાગની સ્તુતિ ક્યાં!!! એટલે વીતરાગની
સ્તુતિ, મને અત્યંત ડુર્ઘટ છે, વલી એ માટે પાંગલાં જેવો હું બું. પાંગલો જેમ
પોતાના ચરણે કરી માહા અરણ્યને ઝૂલ્લંઘન કરવાની ઇચ્છા કરે, તેમ હું
જગવાનની સ્તુતિ કરવાની ઇચ્છા કરનારો બું ॥ ૭ ॥

॥ તથાપિ શ્રદ્ધામુગ્ધોઽહં, નોપાલંચ્યઃ સ્વલભપિ ॥ વિશ્વં સ્વજ્ઞાપિ વાગ્વૃત્તિઃ,
શ્રદ્ધધાનસ્ય શોજતે ॥ ૮ ॥ જાવાર્થ:-તથાપિ પંક્તિપુરુષોયેં, સ્તુતિમધ્યે વિ
પર્યાસ પામનારા મને આ શ્રદ્ધાયેં કરીને જોલો છે, પંક્તિજિમાની નથી, એમ
જાણી દોષાસ્પદ ગણવો નહીં. અને એવું પણ છે, કે શ્રદ્ધા ધારણ કરનારા પંક્તિ
તમાની પુરુષની પૂર્વાપર સંબંધ રહિત એવી પણ વાગ્વૃત્તિ શોજા પામે છે ॥ ૮ ॥

॥ શ્રીહેમચંડપ્રજવાસ, વીતરાગસ્તવાદિતઃ ॥ ૯ ॥ કુમારપાલનૂપાલઃ, પ્રાપ્તોતુ ફલ
મીપ્સિતમ્ ॥ ૯ ॥ જાવાર્થ:-હવે ફલશ્રુતિ કહે છે.-શ્રીહેમચંડથી જેની ઉત્પત્તિ
છે એવા આ વીતરાગ સ્તવેં કરીને કુમારપાલ નામાં રાજા, શક્તિ ફલને પામો
॥ ૯ ॥ ઇતિ શ્રીવીતરાગસ્તવે પ્રસ્તાવનાનામક પ્રથમપ્રકાશઃ સમાપ્તઃ ॥ ૧ ॥

॥ અથ સહજાતિશયનામા દ્વિતીય પ્રકાશઃ ॥

॥ પ્રિયંગુસ્ફટિકસ્વર્ણ, પદ્મરાગંજનપ્રજઃ ॥ પ્રજો તવાધોતશુચિઃ, કાયઃ
કમિવ નાહ્નિપેત્ ॥ ૧ ॥ જાવાર્થ:-હે પ્રજો! (પ્રિયંગુ કેળ) પ્રિયંગુ નામક
નીલવર્ણવદ્ધી, સ્ફટિકરત્ન, સુવર્ણ, આરક્ત એવું પદ્મરાગરત્ન, અને કાજ
લ, એડના સરસી છે કાંતિ જેની એવો અને અપ્રદાલિત ઠતાં પણ પવિત્ર,
એવો તમારો દેહ, કયા પુરુષના મનને આશ્ચર્ય કરનાર નથી? અર્થાત્ સર્વ
કોઈ પણ તમને અવલોકન કરી આશ્ચર્ય પામે છે ॥ ૧ ॥

॥ મંદારદામવન્નિત્ય, મવાસિતસુગંધિનિ ॥ તવાંગે જંગતાં યાંતિ, નેત્રાણિ

सुरयोपिताम् ॥ ३ ॥ जावार्थः—हे प्रजो ! निरंतर कल्पवृक्षना पुष्पनी मालानी पेठें कर्पूरादिकोना लेपन विना पण सुगंधयुक्त एवा तमारा शरीरने विषे देवांगनाउनां नेत्रो चमरताने ग्रामे ठे ॥ ३ ॥

॥ दिव्यामृतरसास्वाद, पीपप्रतिहता इव ॥ समाविशंति ते नाथ, नांगे रोगोरगव्रजाः ॥ ३ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमारा शरीरने विषे, रोगरूप जे सर्पोना समूहो, ते प्रवेश करता नथी. कारण के ते जाणें दिव्य एवा अमृतरसना आस्वादाने करीने प्राप्त थयेली जे पुष्टता तेणें करी प्रतिहत करेलाज होय नहिं ! माटें प्रवेश करता नथी. ए उत्प्रेक्षा करी ठे ॥ ३ ॥

॥ त्वय्यादर्शातलालीन, प्रतिमाप्रतिरूपके ॥ क्षरत्स्वेदविलीनत्व, कथापि वपुषः कृतः ॥ ४ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! दर्पणने विषे प्रतिबिंबित जे मूर्ति तेना सरखा जे तमें, ते तमारे विषे देहथी गलित थनारा स्वेद एटले परसेवानां विलीन पणानी वार्त्ता पण क्यांथी प्राप्त थरो ? नहीज थाय. अर्थात् तमारे तो ते स्वेदादिक कांही नथी माटे ते वात्त पण केम घटे ? ॥ ४ ॥

॥ न केवलं रागमुक्तं, वीतराग मनस्तव ॥ वपुःस्थितं रक्तमपि, क्षीरधारा सहोदरम् ॥ ५ ॥ जावार्थः—हे वीतराग ! केवल तमारुं मनज (रागमुक्त के०) विषयोनी रागतायें रहित ठे, एवुं नथी. परंतु तमारा शरीरने विषे रहेनारुं रक्त एटले रुधिर पण (रागमुक्त के०) आरक्ततायें रहित होतुं थयकुं दूधनी धारा सरखुं शुच्र ठे. कारण के तीर्थंकरनुं रक्त पण दूध सरखुं उज्ज्वल होय ठे. एम प्रसिद्धज ठे ॥ ५ ॥

॥ जगद्विलक्षणं किं वा, तवान्यद्रुक्तुमीशमहे ॥ यद्विस्त्रमवीजत्सं, शुचं मांसमपि प्रजो ॥ ६ ॥ जावार्थः—हे प्रजो ! वली तमारा सर्व जगत्थी विलक्षण एवा अन्यस्वरूपने वर्णन करवा माटें अमें शुं समर्थ थनारा ठैयें ? ना कदापि थनार नथी. कारण के हे प्रजो ! तमारुं मांस पण दुर्गंधरहित अने अवीजत्स एवुं अने शुच्र उज्ज्वलवर्णयुक्त देदीप्यमान ठे ॥ ६ ॥

॥ जलस्थलसमुद्भूताः, संत्यज्य सुमनःस्त्रजः ॥ तव निःश्वाससौरभ्यमनुयांति मधुव्रताः ॥ ७ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जलने विषे अने स्थलने विषे उत्पन्न थयेली उत्तम पुष्पोनी मालाने पण समस्त पणायें तजीने तमारा श्वासोद्वास संबंधि सुगंध प्रत्यें सर्व चमरो, अनुगमन करे ठे. एवो तमारो सुगंधमय श्वास ठे ॥ ७ ॥

॥ લોકોત્તરચમત્કાર, કરી તવ જવસ્થિતિઃ ॥ યતોનાહારનીહારૌ, ગોચ
રૌ ચર્મ્મચક્રુષામ્ ॥૫॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! જે કારણ માટે તમારો આ
હાર અને નીહાર, તે ચર્મચક્રુ યાજાં મનુષ્ય તિર્યંચને દૃષ્ટિવિષય થતા નથી. તે
કારણ માટે તમારા જન્મની સ્થિતિ (લોકોત્તરચમત્કારકરી કે) સર્વ લો
કોને અત્યંત વિસ્મય કરનારી છે ॥૫॥ ઇતિ સદ્જાતિશયદ્વિતીયપ્રકાશઃ ॥૧॥

॥ અથ કર્મક્ષયાતિશય નામા તૃતીય પ્રકાશઃ ॥

॥ સર્વાન્નિમુખ્યતોનાથ, તીર્થકુન્નામકર્મજાત્ ॥ સર્વથા સન્મુખીનસ્ત્વ, મા
નંદયસિ યત્પ્રજાઃ ॥ ૧ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! જે કારણ માટે સર્વ પ્રકારે
સન્મુખ એવા તમો, તીર્થંકર નામ કર્મથી ઉત્પન્ન થયેલા (સર્વાન્નિમુખ્યતો
કે) સર્વાન્નિમુખપણાથકી એટલે ચાર મુર્ખપણાથકી સજાને વિષે સર્વ
લોકોને આનંદ પમાડો છો. અર્થાત્ તમોને તીર્થંકર નામ રૂપ કર્મે કરીને
સર્વાન્નિમુખ્ય એટલે ચતુર્મુખપણું પ્રાપ્ત થયું છે. એ માટે સર્વ પ્રજાને સન્મુખ
એવા તમો સર્વ પ્રકારે કરીને આનંદ ઉત્પન્ન કરો છો ॥ ૧ ॥

॥ યદ્યોજનપ્રમાણેપિ, ધર્મદેશનસદ્ગુણિ ॥ સંમાંતિ કોટિશસ્તિર્યગ્, નૃદેવાઃ
સપરિહ્વદાઃ ॥ ૨ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! જે તમારા યોજન પ્રમાણ એવા
ધર્મોપદેશના સમવસરણને વિષે પરિવાર સહિત કોટિ પ્રમાણ એવા (તિ
ર્યગ્નૃદેવાઃ કે) તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવો તે સુખે કરીને સમાય છે ॥ ૨ ॥

॥ તેષામેવ સ્વસ્વજાણા, પરિણામમનોહરમ્ ॥ અપ્યેકરૂપં વચનં, યત્તે ધર્મા
ઽવબોધકૃત્ ॥ ૩ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! તમારું ધર્મના અવબોધને કરનારું
એક સરખું એવું પણ જે વચન, તે તિર્યગ્ મનુષ્ય અને દેવાદિકોને પોતપો
તાની જાણાયે પરિણામ પામીને મનોહર લાગે છે. અર્થાત્ તમારું વચન સર્વ
કોઈ પોતપોતાની જાણામાં સમજે છે માટે સર્વને બોધ રૂપ થાય છે ॥ ૩ ॥

॥ સાગ્રેપિ યોજનશતે, પૂર્વોત્પન્નાગદાંબુદાઃ ॥ યદંજસા વિલીયંતે, ત્વદ્વિહા
રાનિલોર્મિજિઃ ॥ ૪ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! જે કારણ માટે તમારા વિહાર
રૂપ વાયુના તરંગે કરી એકસો પચીશ યોજન પર્યંત, પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલા જે
રોગરૂપ મેઘ, તે વેગે કરીને વિદીર્ણ થાય છે. અર્થાત્ વાયુયે કરી જેમ મેઘ
નાશ પામે છે, તે પ્રમાણે તમારા વિહારે કરીને આસપાસ સવાસો યોજન
પર્યંતવસનારા લોકોના રોગ નાશ પામે છે ॥ ૪ ॥

॥ नाविर्ज्वंति यद्भूमौ, मूपकाः शलजाः शुकाः ॥ कृणेन क्तिपक्षिणा, अनीतय इधेतयः ॥ ५ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमारथी पृथ्वीनेविपे उंदर, (शलजाः के०) टीड, अने शुका इत्यादिक. (ईतयः के०) उपसर्गो ते, राजा ये कृणमात्रमां. निराकरण करेलां अन्यायो जेम प्रगटज यता नथी तेम तमारा विहारथी उंदरादिक प्रगटज यता नथी ॥ ५ ॥

॥ स्त्रीक्षेत्रपद्मादिजवो, यक्षैराग्निः प्रशाम्यति ॥ त्वत्कृपापुष्करावर्त्त, वर्षा दिव जुवस्तले ॥ ६ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमारथी आ नूतलनेविपे स्त्री, क्षेत्र, ग्राम इत्यादिकथी उत्पन्न अयेलो वैररूप अग्नि, ते उपशांतिने पामे ठे. ते जाणें तमारी कृपारूप मेघनी वृष्टियें करीनेज ते वैररूप अग्नि शांत यतो होय नहिं ! एम नासे ठे. ए उत्प्रेक्षा जाणवी ॥ ६ ॥

॥ त्वत्प्रजावे जुवि त्राम्य, त्यशिवोद्भेदमिदमिमे ॥ संज्वंति न यन्नाथ, मारयो जुवि नारयः ॥ ७ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जे कारणमाटे पृथ्वीतलनेविपे अ कल्याणने उद्भेदकारि एवुं पटहवायूरूप तमारुं पराक्रम, स्फुरण पामे ठे ते सर्व जगतने शत्रुरूप एवा माहामारीनामक रोगो पण उत्पन्न यता नथी ॥ ७ ॥

॥ कामवर्षिणि लोकानां, त्वयि विश्वैकवत्सले ॥ अतिवृष्टिरवृष्टिर्वा, नवे यन्नोपतापकृत् ॥ ८ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जे कारणमाटे सर्वजगतने वत्सल अने वांछितवस्तुनी वृष्टि करनारं एवा आप ठंते अतिवृष्टि अने अनावृष्टि पण सवाशो योजनमां लोकोने उपताप कसनारी यती नथी ॥ ८ ॥

॥ स्वराष्ट्रपरराष्ट्रेभ्यो, यत्कुक्षोपद्वा द्रुतं ॥ विद्वंति त्वत्प्रजावा, त्सिंहनादादिव द्विपाः ॥ ९ ॥ जावार्थः—हे प्रजो ! जे स्वचक्र अने परचक्रथी उत्पन्न यनारा कुक्षोपद्वा, ते तमारा सामर्थ्य करीने सिंहनादथी हाथीयो जेम जलदी पलायन करे ठे तेम ते उपद्रवो पण नाश पामे ठे ॥ ९ ॥

॥ यत् क्षीयते च दुर्निहं, क्तिनो विहरति त्वयि ॥ सर्वादुतप्रजावाढ्ये, जंगमे कल्पपादपे ॥ १० ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जे कारणमाटे सर्वेने आश्चर्यकारक एवा प्रजावें करीने प्रकृष्ट अने केवल जंगम एटले चलित कल्प वृक्ष एवा तमें पृथ्वीतलने विपे विहार करे ठे (दुर्निहं के०) जे दुष्काल, ते पोतेंज नाश पामे ठे ॥ १० ॥

॥ यन्मूर्ध्नः पश्चिमे जागे, जितमार्तममंजलम् ॥ मानूहपुर्द्धालोक, मिती वोत्पिंमितं महः ॥ ११ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमारा मस्तकना पश्चिमजा

गनेविषे जेणे सूर्यनुं मंमल जीत्युं ठे एवुं जे (उत्पिंमितं के०) एंकां ठेकाणें एकतुं थयुं नामंमलनुं तेज ठे ते जाणे तमारुं शरीर, लोकने दुःखें करी अ वलोकन करवाने योग्य न थइ शके एवुं ठे, तो पण सुखें करीज लोकोने जोवा योग्य थाय. एं माटेज होय नहिं शुं ? एं उत्प्रेक्षा जाणवी ॥ ११ ॥

॥ स एष योगसाम्राज्य, महिमा विश्वविश्रुतः ॥ कर्मकृत्योऽतो जगवन्, कस्य नाश्चर्यकारणम् ॥ १२ ॥ जावार्थः—हे जगवन् ! सर्वजगत्मध्ये प्रख्यात अने कर्मकृत्यथी उत्पन्न थयेला एवा आं तमारा योगसाम्राज्यनो महिमा, ते कोने आश्चर्यनो कारण नथी ? सर्वेने पण आश्चर्यनो कारण ठे ॥ १२ ॥

॥ अनंतकालप्रवित, मनंतमपि सर्वथा ॥ त्वत्तोनाऽन्यः कर्मकृद्, मुन्मूलय ति मूलतः ॥ १३ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमाराथी बीजो कयो पुरुष, अनंत कालें करी निविडीनूत थयेला अने सर्वप्रकारें करी अंत रहित एवा कर्मव नने समूल उन्मूलन करतो ? अर्थात् कोइ पण करनार नथी ॥ १३ ॥

॥ तथोपाये प्रवृत्तस्त्वं, क्रियासमन्निहारतः ॥ यथानिबुद्ध्युपेयस्य, परां श्रियमशिश्रियः ॥ १४ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें क्रियासमन्निहारें करीने ए टले क्रियाना अत्यादरें करीने मोक्षोपायनेविषे तेवी रीतें प्रवृत्त थया ठो, के जेवी रीतें तमें मोक्षनी उत्तमलक्ष्मीने न इहा करनारा होवा ठतां, पण मोक्षलक्ष्मीयें आश्रय करेलां ठो एटले मोक्षलक्ष्मीना निरजिलाषी एवा तमें ठो तो पण तमारी आश्रय मोक्षलक्ष्मीज स्वतः करे ठे ॥ १४ ॥

॥ मैत्रीपवित्रपात्राय, मुदितामोदशालिने ॥ रूपोपेक्षाप्रतीक्षयाय, तुभ्यं योगात्मने नमः ॥ १५ ॥ जावार्थः—एं माटे (मैत्री के०) परिहित चिं ता तेनुं पवित्र एवुं पात्र अने परसुखतुष्टि अने गुणना पक्षपातें करी शोना यमान, तथा कारुण्य अने मध्यस्थपणुं, एणें करी पूज्य अने योगरूप एवा जे तमें ते तमने तमस्कार हो ॥ १५ ॥ इति कर्मकृत्यातिशयनामातृतीयप्रकाशः ३

॥ अथ सुरकृतातिशयनामा चतुर्थ प्रकाशः ॥

॥ मिथ्यादृशां युगांतार्कः, सुदृशाममृतांजनम् ॥ तिलकं तीर्थकृत्तद्व्याः, पुरश्चक्रं तवैधते ॥ १ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! मिथ्यादृष्टिने प्रलयकालना सूर्य सरखुं तापकारक अने सम्यग् दृष्टिने अमृतांजन सरखुं तथा तीर्थक रनी लक्ष्मीना तिलक सरखुं एवुं तमारा अग्रजागने विषे धर्मचक्र शोने ठे ?

॥ ઇકોયમેવ જગતિ, સ્વામીત્યાख्याતુમુહિતા ॥ ઊચ્ચૈરિન્ધ્વજવ્યાજાત, તર્જની જુંજવિદિષા ॥ ૧ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! (જુંજવિદિષા કે ૦) ઇન્ધ જે તેણે અતિઊચ્ચ એવા ઇન્ધ્વજના મિષે કરીને (તર્જની કે ૦) પોતાના અંગુળની પાસેની આંગળી આંખે ઊર્ધ્વ કરેલી હોય નહિં? એટલે ઇન્ધેજ જાણેં સર્વ જગતને વિષે આ એકજ સ્વામી છે, એવું કથન કરવા માટેંજ પોતાની આંગળી ઊર્ધ્વ કરેલી હોય નહિં? એમ તે ઇન્ધ્વજ જાણે છે. એ ઉત્પ્રેક્ષા છે ॥ ૧ ॥

॥ યત્ર પાદૌ પદં ધત્ત,સ્તવ તત્ર સુરાઽસુરાઃ ॥ કિરંતિ પંકજવ્યાજા, હ્રિયં પંકજવાસિનીમ્ ॥ ૩ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! તમારાં ચરણ જે સ્થાનને વિષે ન્યાસ ધરે છે એટલે સ્થાપન થાય છે, તે સ્થાનેં સુર અને અસુર, કમલને મિષે કરીને કમલવાસિની એવી લક્ષ્મીનેંજ વિસ્તાર કરે છે, અર્થાત્ તમારા પગત લેં સુવર્ણમય નવકમલની રચના કરે છે ॥ ૩ ॥

॥ દાનશીલતપોજાવ, જેદાઽર્મ્મં ચતુર્વિધમ્ ॥ મન્યે યુગપદાख्याતું, ચતુર્વક્ત્રોઽજવજ્રવાન્ ॥ ૪ ॥ જાવાર્થ:—તમેં દાન,શીલ,તપ્ત અને જાવ એ જેદેં કરીને ચાર પ્રકારના ધર્મને એકઠા સમકાલેં કથન કરવા માટેં ચતુર્મુખજ થયા કે શું? એમ હું માનું છું ॥ ૪ ॥

॥ ત્વયિ દોષત્રયાત્તાતું, પ્રવૃત્તે જીવનત્રયીમ્ ॥ પ્રાકારત્રિતયં ચક્રુ, સ્વયોપિ ત્રિદિવૌકસઃ ॥ ૫ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! તમેં જીવનત્રયનેં રાગ, દ્વેષ,મોહ રૂપ દોષત્રયથી રક્ષણ કરવા માટેં પ્રવૃત્ત થયે થતેં જીવનપતિ, જ્યોતીષિ અને વૈમાનિક એવા ત્રણ પ્રકારના દેવો પણ ત્રણ પ્રાકારને કરતા હતા ॥ ૫ ॥

॥ અધોમુખાઃ કંટકાઃ સ્યુ,ધીઙ્ગાં વિહરતસ્તવ ॥ નવેયુઃ સંમુખીનાઃ કિં, તામસાસ્તિગ્મરોચિષઃ ॥ ૬ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! પૃથ્વીને વિષે આપેં વિહાર કરે થતે સર્વ કંટક અધોમુખ થાય છે. એ વિષે દૃષ્ટાંત કહે છે કે, રાત્રિને વિષે સંચાર કરનારા જે ઘૂંચડાદિક જીવ તે, જેનો પ્રકાશ સીદ્ધિ છે એવા સૂર્યની સંમુખ થાય છે શું? અર્થાત્ થતા નથી ॥ ૬ ॥

॥ કેશરોમનસ્વંશ્મશ્રુ,તવાવસ્થિતમિત્યયમ્ ॥ બાહ્યોપિ યોગમહિમા,નામ સ્તીર્થકરૈઃ પરૈઃ ॥ ૭ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! તમારાં મસ્તકસંબંધી કેશ,શરીરસંબંધી રોમ,હાથ તથા પગના નસ અને (શ્મશ્રુ કે ૦) ઢાઢી મુંઠ, એ સર્વ એકસ્થિ તિયેં રહે છે. એટલે વૃદ્ધિ પામતાં નથી. એવો આ બાહ્ય રહેલો તમારો યોગમહિમા,તે પણ અન્ય જે બુદ્ધ કપિલાદિક તીર્થકર,તેડને પ્રાપ્ત થયો નથી ॥ ૭ ॥

॥ शब्दरूपरसस्पर्शा, गंधारव्याः पंच गोचराः ॥ नजंति प्रातिकूल्यं न, त्व
दग्रे तार्किकाश्च ॥८॥ जावार्थः—हे नाथ! शब्द, रूप, रस, स्पर्श अने गंधना
मक जे पांचविषयो, ते तमारा अग्रजागने विषे प्रतिकूलपणे आचरण करता
नथी. ए विषे दृष्टांत कहेते. (तार्किकाश्च के०) पंचतार्किक एटले पंच दर्शन
प्रामाणिक, ते जेम तमारी आगल प्रतिकूलपणे आचरण करता नथी? अर्थात्
तीर्थकरनीपासं कुत्सितशब्दरूपादिक अने अन्य दर्शनो प्रतिकूल थाता नथी.

॥ त्वत्पादावृतवः सर्वे, युगपत्पर्युपासते ॥ आकालकृतकंदर्प, साहायिक
जयादिव ॥९॥ जावार्थः—हे नाथ! सर्वरुतु एकसाथं अनुकूलपणे तमारा चर
एने सेवन करे ते; ते जाणे अनंतकाल पर्यंत करेलुं जे (कंदर्प के०) कामदेवतेनुं
साहाय्य, तेना जयें करीनेज सेवन करे ते के गुं? अर्थात् ठए रुतुउं एम जाणे
ते के अमें घणा दिवस कामदेवनुं सख्य कयुं, तेनुं माहापाप लायुं ते पाप केम
मटजे? माटे कामदेवनो जय करनार श्रीवीतरागने शरणे जइयें! एम मानी
ते आपवीतरागने शरणेज जाणे आवेलीयो होय नहि? ए उत्प्रेक्षा जाणवी॥

॥ सुगंध्युदकवर्षेण, दिव्यपुष्पोत्करेण च ॥ नावित्वत्पादसंस्पर्शा, पूजयंति
भुवं सुराः ॥१०॥ जावार्थः—हे नाथ! सर्वदेवो, सुगंध युक्त एवा उदकनी
वृष्टियें करी अने दिव्यपुष्पोना समुदायें करी समवसरण संबंधी नूमिने पूजे
ते; ते जाणे आगल तमारो पादस्पर्श थइ ते नूमि पवित्र बनार ते, माटें
पूजन करवा लायक ते, एम जाणीनेज पूजन करे ते के गुं? ए उत्प्रेक्षा ते॥

॥ जगत्प्रतीक्ष्य त्वां यांति, पक्षिणोपि प्रदक्षिणम् ॥ का गतिर्महतां तेषां,
त्वयि ये वामवृत्तयः ॥११॥ जावार्थः—हे जगत्पूज्य! पक्षीयो पण तमनें प्र
दक्षिणजावें करी गमन करे ते; एम ठतां ते माहांतोनी शी गति थजे? जे मा
हांतो तमारे विषे वामपार्श्ववृत्ति ते अथवा शब्दज्ञलें करीने प्रतिकूलवृत्ति ते
जेनी एवा ते. अर्थात् ते महंत ते तो पण तमारे विषे प्रतिकूलवृत्ति होवार्थी
तेउनी कया प्रकारनी गति थजे? ते जाणवामां आवतुं नथी ॥ ११ ॥

॥ पंचेंद्रियाणां दौःशील्यं, क नवेद्भवदंतिके ॥ एकेंद्रियोपि यन्मुंच, त्यनिलः
प्रतिकूलताम् ॥१२॥ जावार्थः—हे नाथ! तमारा समीपजागने विषे पंचे
द्रियें युक्त एवा पुरुषनुं दुःशीलपणुं क्यांथी थजे? अर्थात् क्यांहि मण थना
रुं नथी. कारण के एकेंद्रिय एवो वायु पण, तमारी प्रतिकूलतानो त्याग करे
ते. एटले वायु पण पृष्ठानुयायीज थाय ते. अर्थात् एकेंद्रिय एवो अज्ञानी

वायु ठे, तें पण, ज्यारें तमारेविषे प्रतिकूलता ढोडे ठे, तो ज्ञानाधिक्यवान् पंचेंद्रिय जीव शुं प्रतिकूलं थाय? ना थायज नहिं ॥१३॥

॥ मूर्ध्ना नमंति तरव, स्त्वन्माहात्म्यचमत्कृताः ॥ तत्कृतार्थे शिरस्तेषां, व्यर्थं मिथ्यादृशां पुनः ॥१३॥ जावार्थः—हे नाथ! तमारा माहात्म्यें करीने चमत्कारने पामेला एवा वृद्धो, पोताना मस्तकें करीने तमने नमे ठे. ते कारणमाटे ते वृद्धोनुं मस्तक (कृतार्थं कें०) सफल जाणवुं. परंतु मिथ्या दृष्टियोनुं तमने न नमनारुं जे मस्तक ठे, ते निष्फल जाणवुं ॥ १३ ॥

॥ जघन्यतः कोटिसंख्या, स्त्वां सेवते सुराऽसुराः ॥ नोग्यसंजारलन्यार्थे, न मंदा अप्पुदासते ॥ १४ ॥ जावार्थः—हे नाथ! सामान्यशकी कोटिसंख्या प्रमाण सुर अने असुरो, तमने सेवे ठे. कारण के नोग्यसमुदायें करी प्राप्त थवाने योग्य जे अर्थ ते विषे (मंदाअपि के०) आलसु पण उदासी न थता नथी ॥ १४ ॥ इति सुरकृतातिशय नामक चतुर्थः प्रकाशः ॥४॥

॥ अथ प्रातिहार्यनांमा पंचम प्रकाशः ॥

॥ गायन्निवालिविरुतै, नृत्यन्निव चलेर्दलैः ॥ त्वंजणैरिव रक्तोसौ, मोदते चैत्यपादपः ॥१॥ जावार्थः—हे नाथ! आ समवसरणने विषे देवोयें करे लो जे चैत्यनामक अशोकवृद्ध, ते आनंद पामे ठे. केवी रीतें आनंद पामे ठे? तो के चमरोना गुजारवें करीने जाणे गीत गान करतोज होय नहि! अने चंचल एवां पत्रोयें करीने नृत्य करतोज जाणे होय नहि! अने तमारा गुणें करीने अनुरक्त थयेलोज जाणे होय नहि! एम आनंद पामेलो देखाय ठे ॥ १ ॥

॥ आयोजनं सुमनसो,ऽधस्तान्निहितबंधनाः ॥ जानुदघ्नीः सुमनसो, देशनोर्व्या किरंति ते ॥ २ ॥ जावार्थः—हे नाथ! (सुमनसः के०) देव ताउ, ते तमारी देशनाचूमिने विषे एक योजन पर्यंत, जेठनां दीटां अधो जागें करेलां ठे एवां पुष्पोने जानुप्रमाण, विस्तारे ठे ॥ २ ॥

॥ मालवकौशिकीमुख्य, ग्रामरागपवित्रितः ॥ तव दिव्योध्वनिः पीतो, हर्षोद्गीर्वैर्मृगैरपि ॥ ३ ॥ जावार्थः—हे नाथ! मालवकौशिक प्रमुख ग्रामोयें करी मनोहर एवा रागविशेष, तेणें करी पवित्रित एटले पवित्र क रेलो अर्थात् प्रशस्य मनोहर जे राग, तेणें उत्तम प्रकारें करी गान करे

તો એવો જે તમારો દિવ્ય વાણીરૂપ ધ્વનિ તે, હવે કરી જેણે ગ્રીવા ઝઘ્ઘ કરેલી છે એવા હ્રિણાદિ વનચર જીવોયે પણ (પીતઃ કે૦) પાન કહ્યો છે. અર્થાત્ શ્રવણ કરાય છે ॥ ૩ ॥

॥ તવેંદુધામંધવલા, ચકાસ્તિ ચમરાવલી ॥ હંસાલિરિવ વક્રાજ્ઞ, પરિ ચર્યાપરાયણા ॥ ૪ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! ચંડકાંતિ સરસ્વી નિર્મલ એવી ચમરાવલી, તમારા પાર્શ્વજાગને વિષે તમારા મુખકમલની સેવા કરવા માટે તત્પર એવી હંસશ્રેણીજ જાણે હોય નહિ ! એવી શોને છે ॥ ૪ ॥

॥ મૃગેંડાસનમારૂઢે, ત્વયિ તન્વતિ દેશનામ્ ॥ શ્રોતું મૃગાઃ સમાયાંતિ, મૃગેંડમિવ સેવિતુમ્ ॥ ૫ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! સિંહાસનને વિષે આરૂઢ એવા તમે, ધર્મદેશનાને વિસ્તાર કરવા લાગે થતે, (મૃગાઃ કે૦) સર્વ વનચર જીવો તે ધર્મદેશનાને શ્રવણ કરવા માટે આવે છે, તે જાણે મૃગાદિ વનચરજીવો વનમધ્યે સિંહને સેવન કરવા માટે જ પ્રાપ્ત થયા હોય નહિ ! એમ જાણે છે. એ ઉત્પ્રેક્ષા છે ॥ ૫ ॥

॥ જાસાં ચયૈઃ પરિવૃતો, જ્યોત્સ્નાનિરિવ ચંડમાઃ ॥ ચકોરાણામિવ દૃશાં, દદાસિ પરમાં મુદમ્ ॥ ૬ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! કાંતિના સમુદાયે કરી આસપાસ સેવન કરેલા એવા તમે ચંડિકાયે પરિવૃત એવો ચંડ જેમ ચકોરપક્ષીયોની દૃષ્ટિને પરમાનંદ ઉત્પન્ન કરે છે, તેમ તમે પણ દેશનાને શ્રવણ કરનારા લોકોની દૃષ્ટિને પરમ આનંદ ઉત્પન્ન કરો છો ॥ ૬ ॥

॥ હુંડુનિર્વિશ્વવિશ્વેશ, પુરોવ્યોમ્નિ પ્રતિધ્વનન્ ॥ જગત્યાતેષુ તે પ્રાજ્યં, સામ્રાજ્યમિવ શંસતિ ॥ ૭ ॥ જાવાર્થ:-હે વિશ્વવિશ્વેશ ! તમારા અગ્રજાગમાં આકાશને વિષે નાદને ઉત્પન્ન કરનારો જે હુંડુનિ, તે સર્વ જગત્ત્વમધ્યે નીરાગી પુરુષોને વિષે પણ તમારા ઉત્કૃષ્ટ એવા સામ્રાજ્યને જાણે કથન કરતો હોય નહિ ! એમ જાણે છે. એ પણ ઉત્પ્રેક્ષા છે ॥ ૭ ॥

॥ તવોર્ધ્વમૂર્ધ્વે પુણ્યર્ધિ, ક્રમસબ્રહ્મચારિણી ॥ ઠત્રત્રયી ત્રિચુવન, પ્રચુ ત્વપ્રૌઢશંસિની ॥ ૮ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! તમારા મસ્તકને વિષે એક ઉપર બીજું, તેની ઉપર ત્રીજું, એવા ક્રમે કરી રહેનારી જે ઠત્રત્રયી છે, તે પુણ્યલક્ષ્મીયે કરી ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ પામનારો જે અનુક્રમ, તેની (સબ્રહ્મચારિણી કે૦) સરસ્વી હોતી થકી તમારું જે ત્રિચુવનનું પ્રચુત્વ, તેની પ્રૌઢતાને કથન કરતી થતી રહે છે ॥ ૮ ॥

॥ एतां चमत्कारकरीं, प्रातिहार्यश्रियं तव ॥ चित्रीयंते न के दृष्ट्वा, नाथ
मिथ्यादृशेपि हि ॥ ९ ॥ नाथार्थः—हे नाथ ! आ पूर्वोक्त, तमारीं चैत्यवृ
द्धादिक चमत्कारकारक एवी अष्ट, महाप्रातिहार्यनी लक्ष्मीने अवलोकन
करी मिथ्यादृष्टि एवा पण कथा पुरुषो आश्रय करणे नहि ? अर्थात् सर्वे पण
आश्रय पामणे ॥ इति अष्ट प्रातिहार्यनामकं पंचम प्रकाशः समाप्तः ॥ ९ ॥

॥ अथ प्रतिपद्दनिरासनामा षष्ठ प्रकाशः ॥

॥ लावण्यपुण्यवपुषि, त्वयि नेत्रामृतांजने ॥ माध्यस्थ्यमपि दौःस्थ्याय,
किं पुनर्द्वेषविप्लवः ॥ १ ॥ नाथार्थः—हे नाथ ! लावण्ये करी जेनुं शरीर
पवित्र ठे, अने नेत्रोने अमृतांजन एटले सिद्धांजन सरखा एवा जे तमें
ते तमारे विषे मध्यस्थ जाव जे ठे, ते पण दुःखने माटे थाय ठे, तो पढी
द्वेषे करीज तमने संकट करवो, ते दुःखरूप थाय, एमां तो गुंज कहेवुं ? ॥ १ ॥

॥ तंवापि प्रतिपद्दोस्ति, सोपि कोपादिविप्लवः ॥ अनया किं वदंत्या
पि, किं जीवन्ति विवेकिनः ॥ २ ॥ नाथार्थः—केटलाएक एम कहे ठे के,
हे नाथ ! तमारे पण शत्रु ठे अने ते कोपादिके करीने विडंबित ठे, एटले
महा जयंकर ठे. एवी वात सांजलीने, विचारनिपुण एवा जे पुरुषो, तेउ
जीवे शुं ? अर्थात् नज जीवे. केम के विवेकी जीवो ठे ते तमारे माथे
शत्रु ठे, एम सांजलतींज प्राणनो पण त्याग करणे पण तमारे शत्रु ठे एवं
ते कदापि माननार नथी ॥ २ ॥

॥ विपद्दस्ते विरक्तश्चेत्, स त्वमेवाश्रय रागवान् ॥ न विपद्दोविपद्दः किं,
खद्योतोद्युतिमालिनः ॥ ३ ॥ नाथार्थः—हे नाथ ! तमारे शत्रुने मित्र
बेहुए नथी कारण के जो तमारो शत्रु नीरागी ठे एम कहीयें तो तमा
रा शिवाय बीजो कोइ नीरागी नथी. अने हवे तमारो शत्रु जो सरागी ठे
एम कहीयें तो ते शत्रु नथी. ए उपर दृष्टांत कहे ठे. खद्योज नामक कीट
ठे ते सूर्यनो शत्रु होय शुं ? अर्थात् नथी. सूर्यना तेज आगल तेनुं हीन
पणुं ठे. एवं अहीं पण जाणवुं ॥ ३ ॥

॥ स्पृहयन्ति त्वद्योगाय, यत्तेपि लवसप्तमाः ॥ योगमुद्रादरिडाणां, परे
पां तत्कथैव का ॥ ४ ॥ नाथार्थः—हे नाथ ! जे कारण माटें अनुत्तर
विमानवासी एवा देवो पण तमारा योगने माटें इच्छा करे ठे, तो प्रसन्नमु
खत्वादि जे योगमुद्रा तेणे करी रहित एवा अन्य हरिहरादिक जे ठे, तेउने

યોગની વાત્તા પણ ક્યાંથીજ પ્રાપ્ત થશે? અર્થાત્ પ્રસન્નમુખત્વાદિ યોગની મુદ્દા પણ તે હરિહરાદિકોને નથી તો તે યોગ તો તેને ક્યાંથીજ હોય? ॥૪॥

॥ ત્વાં પ્રપદ્યામહે નાથ, ત્વાં સ્તુમસ્ત્વામુપાસ્મહે ॥ ત્વત્તોહિ ન પરસ્ત્વા તા, કિં બ્રૂમઃ કિમુ કુર્મહે ॥ ૫ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! અમે તો તમે જે નાથ, તેનોજ અંગીકાર કરીયેં થૈયેં. અને તમારી સ્તુતિ કરીયેં થૈયેં. તથા તમારી ઉપાસના કરીયેં થૈયેં. કારણ કે, તમારાથી બીજો કોઈ રક્ષણ કર નારો નથી, એ માટેં અમેં બીજું શું બોલીયેં ! અને શું કરીયેં ! ॥ ૫ ॥

॥ સ્વયં મલીમસાચારૈઃ, પ્રતારણપરૈઃ પરૈઃ ॥ વંચ્યતે જગદપ્યેતત્, કસ્ય ફૂત્કુર્મહે પુરઃ ॥ ૬ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! સ્વતઃ જેનો અતિ મલીન આચાર છે, અને બીજાને ફસાવવામાં તત્પર એવા અન્ય હરિહરાદિકોયેં આ સર્વ જગત્ પણ ફસાવ્યું છે. એ અમેં કોની આગલ પોકાર કરીયેં ? ॥૬॥

॥ નિત્યમુક્તાન્ જગજ્ઞન્મ, સ્થેન્નહ્યકૃતોદયમાન્ ॥ વંધ્યાસ્તનધયપ્રાયાન્, કોદેવાંશ્ચેતનઃ શ્રયેત્ ॥૭॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! કયો સચેતન પુરુષ એવીરીતના હરિહર દેવોનો આશ્રય કરે? અર્થાત્ કોઈ પણ જીવ કરેજ નહિં. હવે તે દેવ કહેવા છે? તો કે નિરંતર મુક્તિપદને પ્રાપ્ત થયેલા, અને વલી જગત્ની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને સંહારને વિષે ઉદ્યુક્ત, એ કારણ માટે તે વંધ્યાપુત્ર સરખા છે, એટલે જે નિત્યમુક્ત સિદ્ધ થતાં વલી જગતની ઉત્પત્ત્યાદિક કરે છે, માટે તે વંધ્યાપુત્ર સરખાજ જાણવા ॥૭॥

॥ કૃતાર્થા જઠરોપસ્થ, ડુઃસ્થિતૈરપિ દૈવતૈઃ ॥ જવાદશાન્નિન્દુવતે, હાહા દેવાસ્તિકાઃ પરે ॥ ૮ ॥ જાવાર્થ:-હે દેવ ! બીજા કેટલાએક આસ્તિક એટલે તીર્થિક (હાહાઈતિસ્વેદે કે) અરે શું કહેવું ? અને કેવા સ્વેદની વાત છે? કે તમારા સરખા દેવોને નિંદે છે !!! હવે એ આસ્તિકજનો કેવા છે? તો કે જઠર (પેટ) અને ઉપસ્થ (શિશ્ન) ઇર્ષ્ય કરી ડુઃસ્થિત એવા પણ દેવોયેંજ કૃતકાર્ય યથા એમ માનનારા છે ॥૮॥

॥ સ્વપુષ્પપ્રાયમુત્પ્રેક્ષ્ય, કિંચિત્માનં પ્રકલ્પ્ય ચ ॥ સંમાંતિ દેહગેહે વા, ન ગેહે નર્દિનઃ પરે ॥ ૯ ॥ જાવાર્થ:-બીજા કેટલાએક તીર્થિક, પોતાના ઘરમધ્યેંજ શૂર થકા કાંઈક હરિહરાદિકોયેં કહેલાં આકાશપુષ્પ સરખાં ન હોનાર અને અવિદ્યમાન એવા સ્વોટાં સાધનની સંજાવના કરી અને વલી બીજા અનુમાનની પણ કલ્પના કરીને પોતાનોજ મત સ્વરો છે ! એવા

ગર્વે કરીને દેહ, અને ઘર, એને વિષે પણ સમાતા નથી. અર્થાત્ અતિ ગર્વિષ્ઠ થાય છે ॥ ૯ ॥

॥ કામરાગસ્નેહરાગા, વીષત્કરનિવારણો ॥ દષ્ટિરાગસ્તુ પાપીયાન, દુરુ હેદઃ સતામપિ ॥ ૧૦ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! (કામરાગ કે ૦) સ્ત્રીરાગ અને (સ્નેહરાગ કે ૦) પુત્રાદિક રાગ, તે સુકર છે નિવારણ જેનું એવા છે, પણ (દષ્ટિરાગ કે ૦) પોતાના મતનાં અનુરાગ તે મહાપાપી છે, એ માટે તે રાગ, સજ્જનોને પણ દુઃખે કરીને હેદવાને યોગ્ય છે ॥ ૧૦ ॥

॥ પ્રસન્નમાશ્વ્યં મધ્યસ્થે, દશૌ લોકપ્તણં વચઃ ॥ ઇતિ પ્રીતિપદે બાઢં, મૂઢાસ્ત્વગ્યપ્યુદાસતે ॥ ૧૧ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! તમારું પ્રસન્ન એવું મુખ, મધ્યસ્થપણું ધારણ કરનારી દષ્ટિ, અને લોકોને તૃપ્ત કરનારું એવું વચન, એવા પ્રકારે કરીને અત્યંત પ્રીતિના સ્થાનકરૂપ તમારે વિષે પણ મૂઢ પુરુષો ડાંસીન થાય છે, આ કેવડું મહોટું આશ્ચર્ય છે ? ॥ ૧૧ ॥

॥ તિષ્ઠેદ્વાયુર્દેવદિ, જ્વલેક્કલમપિ ક્વચિત્ ॥ તથાપિ યસ્તોરાગાયૈ, નાં સોજવિતુમર્હતિ ॥ ૧૨ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! કદાચિત્ વાયુ પણ સ્થિર થાય, તેમજ પર્વત પણ ડ્વરૂપ થાય, અને જલ પણ પ્રજ્જ્વલિત થાય, પરંતુ રાગાદિકોયે યસ્ત એવો પુરુષ (આત્મ કે ૦) નીરાગ થવા યોગ્ય હોતો નથી ॥ ૧૨ ॥ ઇતિ પ્રતિપદ્ધંનીરાસનામાઃ પષ્ટ પ્રકાશઃ ॥ ૬ ॥

॥ અથ જગત્કર્તૃનિરાસનામા સપ્તમપ્રકાશઃ ॥ .

॥ ધર્માધર્મૌ વિના નાંગં, વિનાંગેન મુખં કુતઃ ॥ મુખાદિના નવકૃત્વં, તદ્વાસ્તારઃ પરે કથં ॥ ૧ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! (ધર્માધર્મૌવિના કે ૦) પુણ્ય પાપ વિના શરીરજ હોતું નથી; કારણ કે ધર્મે કરીને સુંદર અને અધર્મે કરીને કુત્સિત એવું શરીર થાય છે. અને એ શરીરવિના મુખ કેમ ઉત્પન્ન થાય ? અર્થાત્ નજ થાય. અને મુખવિના વકૃત્વ એટલે વાચકત્વ ન હોય, તે કારણમાટે અન્ય જે ઈશ્વરાદિક દેવ, તે વલી બીજાને શિક્ષા દેનારા કેમ થશે ? તેને ધર્માધર્માદિકના અજાવે કરીને મુખાદિકનો પણ અજાવજ છે, એટલે તેડે ઉપદેશ કરવામાટે અશક્યજ છે ॥ ૧ ॥

॥ અદેહસ્ય જગત્સર્ગે, પ્રવૃત્તિરપિ નોચિતા ॥ ન ચ પ્રયોજનં કિંચિત્, સ્વાતં ઝ્યાન્ન પરાક્ષયા ॥ ૨ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! દેહરહિત જે પુરુષ, તેને

જગત્સૃષ્ટિને વિપે પ્રવૃત્તિ કરવી તે પણ યોગ્ય નથી, એ માટે તેનું જગત્ને વિપે સ્વતંત્રપણું છે માટે કાંઈ પણ કરવાનું પ્રયોજન નથી. અને બીજાની આજ્ઞાયેં પણ તેની પ્રવૃત્તિનું નિરુપયોગિપણું જાણવું. અર્થાત્ વેદુ પ્રકારનું પ્રયોજન અદેહધારી ઈશ્વરને હોય નહિ ॥ ૨ ॥

॥ ક્રીડયા ચેત્રવર્તેત, રાગવાન્ સ્યાત્ કુમારવત્ ॥ ઠપયાથ સૃજેત્તર્હિ, સુખ્યેવ સંકલં સૃજેત્ ॥ ૩ ॥ જાવાર્થ:-હવે જો તે અદેહવાન્ ઈશ્વર, જગત્ને વિપે ક્રીડાયેં પ્રવૃત્તિ થાય તો પછી રાજપુત્રાદિકની પેઠે આસક્ત થાય. અથવા જો તે કેવલ લોકોની દયાયેં જ જગત્ સૃજવા પ્રવૃત્તિ થાય, તો તારેં સર્વ જગતને સુખવાલું જ ઉત્પન્ન કરે ? ॥ ૩ ॥

॥ ડુઃસ્વદૌર્ગત્યદુર્યોનિ, જન્માદિક્લેશવિદ્વલમ્ ॥ જનં તુ સૃજતસ્તસ્યા, ઠ પાલોઃ કા ઠપાલુતા ॥ ૪ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! ડુઃસ્વ, દુર્ગતિ, દરિદ્રપણું, દુષ્ટયોનિને વિપે જન્મ, સ્ત્યાદિક ક્લેશોં કરીને વ્યાકુલ એવા લોકને ઉત્પન્ન કરનારા અને ઠપાલુ કહેવાતા એવા તે અદેહ ઈશ્વરની દયાલુંતા શું છે ? અર્થાત્ કાંઈ જ નથી ॥ ૪ ॥

॥ કર્માપેક્ષઃ સચેત્તર્હિ, ન સ્વતંત્રોઽસ્મદાદિવત્ ॥ કર્મજન્યે ચ વૈચિત્ર્યે, કિમનેન શિશ્વંમિના ॥ ૫ ॥ જાવાર્થ:-હવે જો તે ઈશ્વર, કર્મનેવિપે (અપેક્ષાયુક્ત કે) જેનું જેવું શુન કિંવા અશુન કર્મ હોય, તેને તેવું સુખ ડુઃસ્વાદિક ઉત્પન્ન કરનાર છે, તો તે ઈશ્વર, અમારી સરસોજ સ્વતંત્ર નથી, તો તે કર્મવશ જાણવો. પછી કર્મે કરીને જ સુખડુઃસ્વાદિ વિચિત્રપણું ઉત્પન્ન થાય છે, એમ છે, તો પછી વિશ્વકર્તૃપણે કરી કહેલા નપુંસક સરસા તે ઈશ્વરેં કરી શું કર્તવ્ય છે ? અર્થાત્ કાંઈ કર્તવ્ય નથી ॥ ૫ ॥

॥ અથ સ્વજ્ઞાવતોવૃત્તિ, રવિતર્ક્યા મહેશિતુઃ ॥ પરીક્ષાકાણાં તર્હ્યેષ, પરીક્ષાક્ષેપર્મિમિમઃ ॥ ૬ ॥ જાવાર્થ:-અથવા મહેશ્વરની સ્વજ્ઞાવેં કરીને જ (વૃત્તિઃ કે) જગત્સૃષ્ટિની પ્રવૃત્તિ વિચારવા યોગ્ય નથી. તે વિપે શું હેતુ છે ? એમ શંકા કરિયેં તો કહેજે ઈશ્વરનો સ્વતંત્રપણાનો સ્વજ્ઞાવ છે તેજ હેતુ છે તો એ સ્વજ્ઞાવરૂપ હેતુજ, પરીક્ષા કરનારાની પરીક્ષાના આક્ષેપ માટે મંકો જાણવો. એટલે કોઈપણ પરીક્ષા કરશો નહીં, એવો અર્થ સૂચવનારો મંકો જાણવો. એ જાવાર્થ છે ॥ ૬ ॥

॥ સર્વજ્ઞાવેષુ કર્તૃત્વં, જ્ઞાતૃત્વં યદિ સંમતમ્ ॥ મતં નઃ સંતિ સર્વજ્ઞા, મુક્તાઃ

કાયનૃતોપિ'ચં ॥ ૭ ॥ જાવાર્થ:-હવે જો સર્વ પદાર્થોને વિષે કર્તૃત્વ અને જ્ઞાતૃત્વ અંગીકાર કરેલું હોય, તો તે અમોને માન્યજ છે. કારણ કે જેઠ સર્વેકપુરુષ છે, તેઠ મુક્તિપદને વિષે રહેનારા અને દેહધારી હોઈને વિહાર ના કરનાર પણ છે ॥ ૭ ॥

॥ સૃષ્ટિવાદકુહેવાક, મુન્મુચ્યેત્યપ્રમાણકમ્ ॥ ત્વહ્વાસને રમંતે તે, યેપાં નાથ પ્રસીદસિ' ॥૫॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! તમે જે જન ઉપર પ્રસાદ કરો છો, તે જ જન પૂર્વોક્ત રીતિયે પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણરહિત એવા જગત્ના કર્તૃત્વાદિ વાદનો જે કુત્સિત અનિલાપ તેને તજીને તમારા શાસનને વિષે પ્રીતિ ધારણ કરે છે ॥ ૫ ॥ ઇતિ સપ્તમ પ્રકાશઃ ॥ ૭ ॥ શ્લોકસંખ્યા ॥ ૭૫ ॥

॥ અથૈકાંતવાદનિરાસનામાઽષ્ટમપ્રકાશઃ ॥

॥ સત્ત્વસ્થૈકાંતનિત્યત્વે, કૃતનાશાકૃતાગમૌ ॥ સ્યાતામેકાંતનાશૈપિ, કૃતનાશાકૃતાગમૌ ॥૧॥ જાવાર્થ:-અન્યના મતેં એકાંતવાદ અને શ્રીજિન નામતેં સ્યાદ્વાદ, એ માટેં એકાંતવાદના નિરાકરણમાટે કહે છે. (સત્ત્વસ્ય કે૦) સંપૂર્ણ ઘટપટાદિક વસ્તુને એકાંતપણાયેં શાશ્વત પણાનો અંગીકાર કરે છે તે કુંજારાદિકેં કરેલા જે ઘટાદિક તેના નાશનો પ્રસંગ આવે અને નિત્યને કરણત્વનો અયોગ છે, માટે અકૃતની પ્રાપ્તિ થાય, અને અકૃતની પ્રાપ્તિનો તો અજાવ છે, એ માટે એ વાત ઘટતી નથી. એ મલીને આ બે દોષનો સંજવ છે, માટે એકાંતનિત્યપદ્ધ પણ બનતો નથી. તેમજ સર્વ વસ્તુ સ્વરૂપતું અત્યંત ક્ષણિકત્વપ્રણ કૃતનાશ અને અકૃતાગમ એનો પ્રસંગ આવે છે માટે બનતું નથી ॥ ૧ ॥

॥ એ પ્રમાણેં અચેતન વસ્તુસ્વરૂપનો નિર્ણય કરીને હવે સ
ચેતન આત્મસ્વરૂપનું કથન કરે છે.

॥ આત્મન્યૈકાંતનિત્યે સ્યા,ન્ન જોગઃ સુખદુઃખયોઃ ॥ એકાંતા નિત્યરૂપેપિ, ન જોગઃ સુખદુઃખયોઃ ॥ ૨ ॥ જાવાર્થ:-એકાંતત્વેં કરીને નિત્ય એવા આત્માને વિષે સુખ અને દુઃખ એડનો જોગ ઇટલે વિપાક થાય નહી, તો એકનેજ સુખનો કિંવા દુઃખનો જોગ થશે. કારણ કે, નિત્યનું એકરૂપત્વ છે. તેમ વલી એકાંત નિત્યરૂપમાં પણ એકાંતત્વેં કરીને અનિત્ય ઠતાં પણ આત્માને વિષે સુખદુઃખનો જોગ થનાર નહિ. જે કારણ માટેં, જે સમયેં સુ

સ્વજનોગ થાય છે, તેજ સમયે દુઃસ્વજનોગ બનતો નથી. અને ક્ષણિકને તો બે ક્ષણની અવસ્થિતિ હોવાનો અજાવ છે. માટે એ બે પ્રકારના દોષે કરીને અત્માને વિષે એકાંતે અનિત્યત્વ બનતું નથી ॥ ૨ ॥

॥ વણી પણ દોષાંતર કહે છે ॥

॥ પુણ્યપાપે બંધમોક્ષો, ન નિત્યૈકાંતદર્શને ॥ પુણ્યપાપે બંધમોક્ષો, ના નિત્યૈકાંતદર્શને ॥ ૩ ॥ જાવાર્થ:-પુણ્ય અને પાપ એટલે ધર્મ અને અધર્મ એ એકતાયે કરીને નિત્યરૂપ નથી. કારણ, જે પુણ્યનો કર્તા તે પુણ્યનો જ કર્તા, પરંતુ તે પાપનો કર્તા નથી. અને નિત્યને તો એક સ્વજાવત્ત્વ છે; માટે પુણ્યપાપને નિત્યત્વ છે. તેમજ ધર્મ અને અધર્મ, એ એકાંતે કરીને નિત્ય નથી. કારણ નિત્યને એક સ્વરૂપત્વ છે; અને તે ધર્માધર્મ એકાંતે કરીને અનિત્યરૂપ નથી. કારણ, જે સમયે પુણ્ય કરે છે, તેજ સમયે પાપ કરતો નથી. ક્ષણિકને બે સમયને વિષે સ્થિતિનો અજાવ છે. તેમજ બંધ અને મોક્ષ, એ પણ એકાંતે કરીને નિત્ય દેખાતા નથી. કારણ, જેને બંધ, તેનો જ કાલાંતરે મોક્ષ થાય છે. અને ક્ષણિકને તો કાલાંતર સ્થિતિનો અજાવ છે ॥ ૩ ॥

॥ ફરી એકાંતપદ્ધતે વિષે સર્વ પદાર્થોનો આશ્રય કરીને
દોષાંતર કહેવા માટે કહે છે ॥

॥ ક્રમાક્રમાન્યાં નિત્યાનાં, યુજ્યતેઽર્થક્રિયા નહિ ॥ એકાંતક્ષણિકત્વે
પિ, યુજ્યતેઽર્થક્રિયા નહિ ॥ ૪ ॥ જાવાર્થ:-એકાંતે કરીને નિત્ય એવા પદાર્થોને ક્રમે કરીને અને અક્રમે કરીને અર્થક્રિયાકારિત્વ સંજવતું નથી. કારણ, નિત્ય એક સ્વજાવને ક્રમનો અજાવ છે; અને અક્રમ કહીયે તો એક કાલે જ સર્વ ક્રિયાનું અકરણ થશે. અને બીજે કાલે ક્રિયાના અકરણત્વે કરીને અપદાર્થત્વનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થશે. તેમ એકાંત ક્ષણિકત્વમાં પદાર્થોનું ક્રમાક્રમે કરીને અર્થ ક્રિયાકારિત્વ બનતું નથી. કારણ, ક્ષણિકને ક્રમાક્રમનો અજાવ છે, અને અક્રમપદ્ધતે વિષે ક્ષણિકને એકકાલે સર્વકાલમાં થનારી ક્રિયાકરવાનાં સામર્થ્યનો અજાવ છે ॥ ૪ ॥

॥ એવા પરમતના દોષોને પ્રગટ દેખાડીને હવે પહોતાના મતનું
સ્વરૂપ કહેવા માટે કહે છે ॥

॥ યદા તુ નિત્યાનિત્યત્વ, રૂપતા વસ્તુનોજવેત્ ॥ યથાહજગવન્નેવં,
તદા દોષોસ્તિ કશ્ચન ॥ ૫ ॥ જાવાર્થ:-હે જગવન્, તમે જે પ્રકારે ક

रीने पदार्थोनी मुख्यरूपें करी नित्यता अने पर्यायरूपें करीने अनित्यता, कहो ठो, ते प्रमाणें पदार्थमात्रने जेवारें नित्यानित्य रूपता कहीयें, ते समयें कृतनाश, अने अकृतागम इत्यादिक कोइ पण दोष प्राप्त अनार नथी ॥ ५ ॥

॥ ते विषे दृष्टांत कहे ठे ॥

॥ गुडोहि कफहेतुः स्या, नागरं पित्तकारणम् ॥ ह्यात्मनि न दोषोस्ति, गुडनागरजेषजे ॥ ६ ॥ जावार्थः—गोल जे ठे ते निश्चयें करीने कफकारक ठे अने गुंठ जे ठे, ते पित्तकारक ठे; परंतु ते उज्यात्मक गोल अने गुंठ, ए बे साथें मळ्यां थकां एउनो औषधने विषे कफ अने पित्तपणानो दोष नथी; तेमज अहीयां स्याद्वादमां पण जाणवुं ॥ ६ ॥

॥ कोइ कहेरो के एक ठेकाणें नित्यत्व अने अनित्यत्व ए विरुद्ध ठे ? तो तेन प्रतिषेधने माटें कहे ठे ॥

॥ ह्यं विरुद्धं नैकत्र, सत्प्रमाणप्रसिद्धतः ॥ विरुद्धवर्णयोगोहि, दृष्टोमे चकंवस्तुषु ॥ ७ ॥ जावार्थः—एक ठेकाणें रहेनारुं नित्यानित्यरूप ह्य पण विरुद्ध नथी. कारण के ते रूढा प्रत्यक्षप्रमाणें प्रसिद्ध ठे. ते क्यां ठे ? एम कोइ कहे तो, नीलपीतादिवर्णें करीने मिश्रित जे काबरचितरी वस्तु तेने विषे नीलपीतादिक विरुद्धवर्णनो संयोग प्रत्यक्ष सर्वने देखायज ठे ॥ ७ ॥

॥ विज्ञानस्यैकमाकारं, नानाकारं करं वितम् ॥ इहं स्ताथागतः प्राज्ञो, नानेकांतं प्रतिक्षिपेत् ॥ ८ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! नानाप्रकारना आ कारें करीने मिश्रित, एवो ज्ञाननो एक जे प्रतिज्ञास, तेने इहनासे निपु ण जे बौद्ध ते, स्याद्वादनो प्रतिक्षेप करवा माटें समर्थ नथी, अर्थात् स्या द्वादना खंमन करवाने समर्थ यतो नथी ॥ ८ ॥

॥ चित्रमेकमनेकं च, रूपं प्रामाणिकं वदन् ॥ योगो वैशेषिको वापि, नानेकांतं प्रतिक्षिपेत् ॥ ९ ॥ जावार्थः—तेमज नैय्यायिक अथवा वैशेषिक ते पण प्रामाणिक अने एक एवाने अनेकरूप चित्रविचित्र बोलता थका स्याद्वादने प्रतिक्षेप करवा माटें समर्थ यता नथी ॥ ९ ॥

॥ इहं प्रधानसत्त्वाद्यैर्विरुद्धं गुंफितं गुणैः ॥ सांख्यः संख्यावतां मुख्यो, नानेकांतं प्रतिक्षिपेत् ॥ १० ॥ जावार्थः—(संख्यावतां के०) दक्षपुरुषो मध्ये मुख्य पणाने मानतो एवो सांख्य ते, सत्त्व, रज अने तमोरूपथी जि न्नस्वभाव एवा जे गुणो, तेणें रचित एवा प्रधान प्रकृतिनामक तत्त्वने इहतो

અકો (અનેકાંત કે) સ્યાદ્વાદની, નિંદા કરવા માટે સમર્થ નથી ॥૧૦॥

॥ વિમતિઃ સંમતિર્વાપિ, ચાર્વાકસ્ય ન મૃગ્યતે ॥ પરલોકાત્મમોક્ષેષુ, ચ સ્ય મુહ્યતિ શેષુષી ॥ ૧૧ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! (ચાર્વાકસ્ય કે) ચાર્વાકનામા નાસ્તિકની (વિમતિઃ કે) વિસંકલ્પદ અને સંવાદ તેડું અમે અવલોકન પણ કરતા નથી. કારણકે, ચાર્વાકની બુદ્ધિ, પરલોક, આત્મા, અને મોક્ષ, એડને વિષે મોહ પામે છે, એટલે મૂઢ થાય છે ॥ ૧૧ ॥

॥ તેનોત્પાદવ્યયે સ્થેમ, સંનિર્જ્ઞ ગોરસાદિર્વત્ ॥ ત્વદુપજ્ઞં કૃતધિયઃ, પ્રપન્ના વસ્તુ વસ્તુ સત્ ॥૧૨॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! તે પરમત દોષ દર્શનના કારણે કરીને ચતુરપુરુષો, તમે વર્ણન કરેલી જે પરમાર્થે કરીને પ્રશસ્ત એવી ચેતનાચેતનાત્મકવસ્તુ તે અંગીકાર કરતા હવા. તે વસ્તુ કેવી છે ? તો કે ઉત્પત્તિયે, વિનાશ અને સ્થિરત્વે જેદ પામેલી એટલે ઉત્પાદ, વ્યય અને ધ્રોવ્યુક્ત એવો અર્થ છે જેમાં એવી. એ ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે. કે જેમ એક પણ ગોરસ ત્રણ પ્રકારે કરીને નિર્જ્ઞ હોય છે ॥ ઉક્તં ચ ॥ પયોવ્રતોન દૃશ્યતિ ન પરીતિ દધિવ્રતઃ ॥ અગોરસવ્રતોનોજે, તસ્માદ્વસ્તુ ત્રયાત્મકમ્ ॥૧૨॥ ક્ષત્યષ્ટમપ્રકાશઃ ૭

॥ અથ કલિસ્તદનામા નવમ પ્રકાશઃ ॥

॥ યત્રાલ્પેનાપિ કાલેન, ત્વદ્વક્ટેઃ ફલમાપ્યતે ॥ કલિકાલઃ સ એકોસ્તુ, કૃતં કૃતયુગાદિનિઃ ॥ ૧૩ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! જે કલિકાલને વિષે થોડે પણ કાલે કરીને તમારી સેવાનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે, તે એક કલિકાલજ અમોને હો. તે કૃત જાણે યુગાદિકાલેજ થયું એમ અમે માનશું તો પછી તે કાલે શું કર્તવ્ય છે ? કાંઈ કર્તવ્ય નથી ॥ ૧૩ ॥

॥ સુષમાતોઙ્ઘઃપમાયાં, કૃપા ફલવંતી તવ ॥ મેરુતોમરુજૂમો હિ, શ્લાઘ્યા કલ્પતરોઃ સ્થિતિઃ ॥ ૧૪ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! સુષમા કાલ કરતાં ઙ્ઘઃપમાકાલને વિષે તારી કૃપા ફલવાલી થાય છે. એ ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે. જે કારણ માટે મેરુપર્વત કરતાં મરુદેશને વિષે કલ્પવૃક્ષની જે સ્થિતિ, તે નિશ્ચયે કરી શ્લાઘ્ય એટલે વચાણવા યોગ્ય હોય ॥ ૧૪ ॥

॥ શ્રાદ્ધઃશ્રોતા સુધીર્વક્તા, યુજ્યેયાતાં યદીશ તત્ ॥ ત્વજ્ઞાસનસ્ય સામ્રાજ્ય, મેકલ્પત્રં કલાવપિ ॥ ૧૫ ॥ જાવાર્થઃ—(ઈશ કે) હે સ્વામિન ! (શ્રાદ્ધઃ કે) ધર્મવિચાર કરનાર શ્રોતા, અને (સુધીઃ કે) નિપુણ એવા

धर्मविचार करंनार वक्ता, ए बन्ने जो एक ठेकाणें मले, तो आ कलि कांलने विषे पण तमारा शासननुं एकठत्र एवुं साम्राज्य ठे. एम जाणवुं ॥ ३ ॥

॥ युगांतरेपि चेन्नाथ, नवंत्युहंखलाः खलाः ॥ वृथैव तर्हि कुप्यामः, कलये वामकेलये ॥ ४ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जो कलियुगथी अन्य जे कृतादिक युग तेने विषे पण निरंकुश एवा खल होय, तो अमें जेनी क्रीडा प्रतिकूल ठे एवा कलिकालने माटें व्यर्थेज कोप करीयें तैयें ॥ ४ ॥

॥ कल्याणसिद्धे सार्धयान्, कलिर्घ कषोपलः ॥ विनाग्निं गंधमहिमा, काकतुंसस्य नैधते ॥ ५ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! मोहनीसिद्धिने माटें अथ वा शब्दबलथी सुवर्णसिद्धिने माटें कलिकाल, एज (कषोपलः के०) अत्यंत प्रशंस्य कसोटीनो पाषाण जाणवो. अर्थात् जेम कसोटीयें सुवर्णनी परीक्षा थाय ठे, तेम कलियें मोहनी सिद्धिनी परीक्षा थाय ठे. अहिं दृष्टांत कहे ठे. जेम अग्नि विना कृष्णागरुना गंधनो महिमा एटले सुगंधनुं गुरु त्व वृद्धि पामतुं नथी, कारण के ते तो अग्नियेंज वृद्धि पामे ठे. तेम कलि कालें धर्मनो महिमा वृद्धि पामे ठे. ए जावार्थ जाणवो ॥ ५ ॥

॥ निशि दीपोऽबुधो द्वीपं, मरौ शाखी हिमे शिखी ॥ कलौ दुरापः प्राप्तोयं, त्वत्पादाब्जरजःकणः ॥ ६ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जेम रात्रिने विषे दीप, तथा समुद्रने विषे द्वीप एटले बेंट, तथा मरुदेशने विषे वृक्ष, तथा हिमने विषे अग्नि जेम प्राप्त थाय, तेम दुष्प्राप एवो तमारा पदकमलनो रजःकण, कलिकालने विषे मने प्राप्त थयेलो ठे ॥ ६ ॥

॥ युगांतरेष्टु त्रांतोऽस्मि, त्वद्दर्शनविना कृतः ॥ नमोऽस्तु कलये यत्र, त्वद्दर्शनमजायत ॥ ७ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! हुं तमारा दर्शन रहित थको कृतयुगादिकने विषे त्रांतियुक्त करेलो हुं. माटें जे कलियुगने विषे तमारुं दर्शन थयुं, ते कलियुगने मारो नमस्कार हो ॥ ७ ॥

॥ बहुदोषोदोषहीना, त्वत्तः कलिरशोजत ॥ विषयुक्तो विषहरा, त्फणीं इव रत्नतः ॥ ८ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जेमां बहुदोषो ठे एवो पण कलिकाल, दोषें रहित एवा तमारा योगें करीने शोभायुक्त थयो ठे. ए विषे दृष्टांत कहे ठे. के जे, विषें करी युक्त एवो जे सर्पश्रेष्ठ ते, विषहरण कर नारा मस्तकसंबंधी जे रत्न तेणें करीने जेम शोभे ठे. तेम आ कलि पण शोभे ठे ॥ ८ ॥ इति कलिस्तवनामा नवम प्रकाशः समाप्तः ॥ ९ ॥

॥ अथ अद्भुतस्तवनामा दशम प्रकाशः ॥

॥ मत्प्रसत्तेस्त्वत्प्रसाद, स्त्वत्प्रसादादियं पुनः ॥ इत्यन्योऽन्याश्रयं जिधि, प्रसीद जगवन्मयि ॥१॥ जावार्थः—हे नाथ ! (मत्प्रसत्तेः के०) मारा प्रसन्न पणा थकी (त्वत्प्रसादः के०) तंमारो अनुग्रहं थाय ठे, अने मारी प्रसन्नता, तमारा अनुग्रहं करी थाय ठे. एवो जे अन्योऽन्याश्रयरूप दोष ठे, एटले एक, एक विना होय नहि. तेने तमें नाश करो. अने हे जगवन् ! तमेंज मारे विषे प्रसन्न थाउं. अर्थात् तमें मारी प्रसन्नताप्रत्ये अवलोकन करशो नही ॥१॥

॥ निरीक्षितुं रूपलक्ष्मीं, सहस्राक्षोपि न ह्रमः ॥ स्वामिन् सहस्रजिह्वोपि, शक्तो वक्तुं न ते गुणान् ॥ २ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! सहस्रलोचन एवो इन्द्र पण तमारा रूपनी शोचाने निश्चोषणें अवलोकन करवा समर्थ थतो नथी. तेमज हे स्वामिन् ? जेने सहस्रजिह्वा ठे, एवो जे पुरुष ते पण तमारा गुणोत्तुं वर्णन करवाने समर्थ थतो नथी ॥ २ ॥

॥ संशयान्नाथ हरसे, ऽनुत्तरस्वर्गिणामपि ॥ अतःपरोपि किं कोपि, गुणस्तुत्योऽस्ति वस्तुतः ॥३॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें अनुत्तरविमानवासी एवा देवोना पण संदेहने निराकरण करो ठो. एटले अनुत्तरविमानवासी देवोने संदेह उत्पन्न थये ठते तेमने अन्य स्थानकें गमनागमननो अजाव ठे, एमाटे तें तिहांज रहीने मनमांहे संदेह करे ठे. ते संदेहयुक्त एवा देवोने जगवान् सर्वज्ञ, तमो अर्हीयांज रह्या ठता जाणीने ते देवोना प्रत्युत्तरने मनोवर्णायें करीने परिणमावो ठो. त्यार पढी ते देवतां अवधिज्ञानें करी आप नामनःस्वरूप ज्ञानथी प्रत्युत्तरने पण जाणे ठे. ए माटे हे नाथ ! आ गुण करतां अपर कोइ पण गुण वस्तुताथी स्तवन करवा योग्य आ जगमंहे ठे छुं ? अर्थात् नथीज ॥ ३ ॥

॥ इदं विरुद्धं श्रद्धतां, कथमश्रद्धधानकः ॥ आनंदसुखसक्तिश्च, विरक्तिश्च समं त्वयि ॥४॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमारे विषे एक कालेंज परमानंद सुखनी आसक्तता अने संसारथी वैराग्य, एवा आ विरुद्धपणं जासनारा द्यने (अश्रद्धधानकः के०) श्रद्धाने न धारण करनारो पुरुष, ते श्रद्दायें के म अंगीकार करे ? अर्थात् करे नहीं ॥ ४ ॥

॥ नाथेयं घट्यमानापि, दुर्घटा घटतां कथम् ॥ उपेक्षा सर्वसत्त्वेषु, परमा

चोपकारितां ॥५॥ जावार्थः—हे नाथ ! सर्व प्राणीमात्रने विषे माध्यस्थ्य अने सर्व प्राणिमात्रने विषे उत्कृष्ट उपकारकर्तृत्व, ए स्थिति, संज्ञाव्यमान ठे तोपण महाडुर्घट ठे. ते माटें ते बेहु वांत तमारे विष केम् घटे ? ॥ ५ ॥

॥ द्वयं विरुद्धं जगद्वैस्तव नान्यस्य कस्यचित् ॥ निर्ग्रथता परा या च या चोच्चैश्चक्रवर्तिता ॥६॥ जावार्थः—हे जगवन् ! परस्पर अघटमान, जे हवे कहे शुं एवां वे वानां तमनेज ठे, बीजा कोइने नथी. ते कयां वे वानां? तो के एक तो उत्कृष्ट (निर्ग्रथता के०) निष्परिग्रहता अने बीजुं अत्यंत (चक्रवर्तिता के०) धर्मचक्रवर्तित्व. अर्थात् ए बेहु तमारा विना बीजा कोइने नथी ॥६॥

॥ नारकाऽपि मोदंते, यस्य कल्याणपर्वसु ॥ पवित्रं तस्य चारित्रं, को वा वर्णयितुं ह्रमः ॥७॥ जावार्थः—हे नाथ ! जे तमारा च्यवनादिक पंच कल्याण पर्व तेने विषे नरकवासी जीवो पण आनंदने पामे ठे. तेवा तमारा चरित्रने वर्णन करवा माटें अमारा सरखो कयो जन समर्थ थाय ? ॥७॥

॥ शमोद्भुतोद्भुतं रूपं, सर्वात्मसु कृपाद्भुता ॥ सर्वाद्भुतनिधीशाय, तुभ्यं न गवते नमः ॥८॥ जावार्थः—हे नाथ ! आश्चर्यकारक अद्भुत तमारुं रूप, अने सर्व प्राणिमात्रने विषे अद्भुत एवी तमारे दया ठे. ए माटें संपूर्ण आश्चर्यने उत्पन्न करनारा जे गुणो तेना केवल महानिधान अने जगवान् एवा तमोने महारो नमस्कार हो ॥८॥ इत्यद्भुतस्तवनामा दशमप्रकाशः ॥१०॥

॥ अथ महिमास्तव नामा एकादशप्रकाशः ॥

॥ निघ्नन् परीषहचमू, मुपसर्गं प्रतिक्षिपन् ॥ प्राप्तोसि शमसौहित्यं, महतां कापि वैडुषी ॥१॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें (परीषहचमूं के०) कुधा, तृषा, इत्यादिक बावीश परिसहनी सेनाने अत्यंत दहता थका अने देव, मनुष्य, तिर्यच एउयें करेला उपद्रवो नो प्रतिक्षेप करता थका शमें करीने जे सौहित्य एटले सुसमाहितत्व, ते प्रत्यें प्राप्त थया ठे. ए माटें उत्तम पुरुषनी जे निपुणता, ते वचनातीत ठे ॥ १ ॥

॥ अरक्तोक्तवान्मुक्ति, मद्रिष्टोहतवान् द्विषः ॥ अहो महात्मनां कोपि, महिमा लोकदुर्लभः ॥ २ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें विषयोने विषे अरक्त होता थका मुक्तिनो उपजोग करता हवा. अने द्वेष रहित हो ता थका अंतरंग शत्रुने जीतता हवा. अहो इति आश्चर्य्ये !! महात्मा जे

ગુરુપુરુષ, તેનો હુજેન એવો જે મહિમા તે લોકોને અનિર્વચનીય છે ॥ ૨ ॥

॥ સર્વથા નિર્જિર્ગીષેણ, જીતંજીતેન વાઙ્ગસઃ ॥ ત્વયા જગત્રયં જિગ્યે,
મહતાં કાપિ ચાતુરી ॥ ૩ ॥ • જાવાર્થ:-હે નાથ ! સર્વપ્રકારેં કરીને જેને
જયની ઇજ્જાજ નથી, એવા અને અપરાધર્થી જય પામેલા કરતાં પણ જય પા
મેલા એવા તમોયેં પોતાના ગુણોયેં કરીને ત્રૈલોક્ય જીત્યું છે. આ ઉપરથી
એવું સિદ્ધ થાય છે કે, માહાત્મા પુરુષોની ચતુરતા અનિર્વચનીય છે ॥ ૩ ॥

॥ દત્તં ન કિંચિત્કસ્મૈચિ, ક્ષાત્તં કિંચિત્કુતશ્ચનં ॥ પ્રત્યુત્ત્વં તે તથાપ્પેત,
ત્કલા કાપિ વિપશ્ચિતામ્ ॥ ૪ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! તમે કોઈને કાંઈ
પણ પ્રસાદેં કરીને ધનકનકાદિક દીધું નથી, અને કોઈથી રોપેં કરી દં
માદિક કાંઈ પણ ગ્રહણ કહ્યું નથી, તથાપિ તમારું સર્વલોકને વિષે પ્રસિ
દ્ધ એવું આધિપત્ય વર્તે છે, તે કારણમાટે વિષ્ણુણ પુરુષની કોઈએક કલા
ની કુશલતા અનિર્વચનીયજ છે ॥ ૪ ॥

॥ યદેહસ્યાપિ દાનેન, સુકૃતં નાર્જિતં પૈરઃ ॥ ઉદાસીનસ્ય તન્નાથ, પા
દપીઠે તવાઙ્ગુત્ ॥ ૫ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! તમારાથી અન્ય એવા તી
ર્થિકોયેં દેહના ત્યાગેં કરીને પણ જે પુણ્ય સંપાદન નથી કહ્યું, તે પુણ્ય,
સુકૃતસંપાદનવિષે ઉદાસીન એવા પણ તમારા પાદપીઠના અગ્રજાગને વિષે
અલુંગત્ કેતાં આલોટલું હવું ॥ ૫ ॥

॥ રાગાદિષુ નૃશંસેન, સર્વાત્મસુ કૃપાલુના ॥ જીમકાંતગુણેનોચ્ચૈઃ, સા
મ્રાજ્યં સંધિતં ત્વયા ॥ ૬ ॥ જાવાર્થ:-હે નાથ ! વલી તમે અત્યંત
સામ્રાજ્યને સ્વશમાં સંપાદન કરેલું છે. તે તમે કહેવા. ઠો ? તો કે
રાગાદિકને વિષે નિર્દયપણું અને સર્વ પ્રાણિમાત્રને વિષે કૃપાશીલતા, તથા
અંતરંગ શત્રુના દમનનેવિષે જયંકરપણું અને સંયમાદિક પાલવાને વષે
સુંદરપણું એવા ઠો. ॥ ૬ ॥

॥ સર્વે સર્વાત્મનાઽન્યેષુ, દોષાસ્ત્વયિ પુનર્ગુણાઃ ॥ સ્તુતિસ્ત્વેયં ચેન્મિથ્યા,
તત્પ્રમાણં સન્નાસદઃ ॥ ૭ ॥ જાવાર્થ:-અન્ય જે હરિ હંરાદિક દેવ, તેડને
વિષે સર્વપ્રકારેં કરીને દોષો છે, અને હે નાથ ! તમારેવિષે સર્વાત્મતાયેં કરી
નીરાગાદિક ગુણોરહેલા છે. આ મેં કરેલી તમારી ગુણસ્તુતિ જો મિથ્યા હોય,
તો એ વિષે સન્નાસદ પ્રમાણ છે. એટલે સન્નાસદો જે કહેશે તેજ સંત્ય છે ॥ ૭ ॥

॥ મહીયસામપિ મહા, ન્મહનીયોમહાત્મનામ્ ॥ અહો મે સ્તુવતઃસ્વામી,

स्तुतेर्गोचरमागमत् ॥७॥ जावार्थः—अहो इति आश्चर्ये ! हे जगद्वन् स्वामी, एवा तमें अने स्तुति करनांरो एवो जे दुं, ते मारा स्तुतिविषयने विषे आवता हवा. ते तमें केहवो ठे? तो के अत्यंतमहान्मध्ये पण महान् अने महात्मा एवा जे गुरुपुरुषो तेनी मध्ये पण पूज्य ठो ॥७॥ इत्येकादश प्रकाशः ॥११॥

॥ अथ वैराग्य स्तवनामा द्वादश प्रकाशः ॥

॥ पट्टन्यासादरैः पूर्वं, तथा वैराग्यमाहरः ॥ यथेह जन्मन्याजन्म, तत्सा त्मीजावमागमत् ॥१॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें पूर्वजन्मने विषे उत्तम अन्यासना आदरें करीने तेवो वैराग्य संपादन कखो ठे, के जे आ जन्मने विषे पण ते वैराग्य, तमारा जन्मदिवसथी मांमीने सहजधर्मने पाम्यो ठे.

॥ दुःखहेतुषु वैराग्यं, न तथा नाथ निस्तुषम् ॥ मोक्षोपायप्रवीणस्य, यथा ते सुखहेतुषु ॥ १ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! मोक्षोपायनूत जे संतोषादिक सांधनो, तेने विषे निपुण एवा जे तमें ते तमने दुःखहेतु जे इष्टवि योगादिक तेनेविषे तेवो अत्यंत निस्तुषवैराग्य नथी, जेवो सुखहेतु जे इष्ट संयोगादिक, तेने विषे निस्तुष वैराग्य ठे? ॥ १ ॥

॥ विवेकशानैर्वैराग्य, शस्त्रं शातं तथा त्वया ॥ यथा मोक्षेपि तत्साक्षाद्, दकुंठितपराक्रमम् ॥ २ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें विवेकरूप शस्त्रवर्षण यंत्रं करीने वैराग्यरूप शस्त्र एवं तीक्ष्ण कखुं ठे, के जेवुं ते वैराग्यशस्त्र मोक्षेपि केतां मोक्षने विषे पण अथवा शब्दबलें करी मूके थके पण, स्पष्टपणे अकुंठित ठे पराक्रम जेनुं एवं ठे ॥ २ ॥

॥ यदा मरुन्नरेंद्रश्री, स्वया नाथोपसृज्यते ॥ यत्र तत्र रतिर्नाम, विरक्तत्वं तदापि ते ॥ ३ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें जे प्रस्तावने विषे (मरुत् के०) देव अने (नरेंद्र के०) राजा, एउनी लक्ष्मी उपजोग करा य ठे, ते प्रस्तावने विषे पण तमारी जे ते स्थलें रति, ते समाधि एवे नामें करीने वैरागपणुंज रहे ठे ॥ ३ ॥

॥ नित्यं विरक्तकामेन्यो, यदा योगं प्रपद्यसे ॥ अलमेजिरिति प्राज्यं, तदा वैराग्यमस्ति ते ॥ ४ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें जे समयें निरंतर मनोह एवा शब्दादिक विषयोथी विरक्त थका चारित्रयोगनो अंगीकार करो ठो, ते समयें तमारे ते विषयें करीने खुं? अर्थात् कांहीं नहिं. एवो तमारे विषे अति श्रेष्ठ वैराग्य रहेजो ठे ॥ ४ ॥

॥ સુખે ડુઃખે નવે મોઢે, યદૌદાસીન્યમીશિષે ॥ તદા વૈરાગ્યમેવેતિ, કુ
ત્ર નાસિ વિરાગવાન્ ॥ ૬ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! તમે જે સમયે સુખ, ડુઃખ
નવ અને મોઢને વિષે ઔદાસીન્ય ધારણ કરો ઠો, તે સમયે પણ તમને વૈરા
ગ્યજ રહે છે. એ માટે તમે કયા કાલે કયા સ્થળે વૈરાગ્યવાન નથી ? અર્થાત્ સર્વ
કાલે સર્વસ્થળે વૈરાગ્યવાનજ ઠો ॥ ૬ ॥

॥ ડુઃખગર્જે મોહગર્જે, વૈરાગ્યે નિષ્ઠિતાઃ પરે ॥ જ્ઞાનગર્જે તુ વૈરાગ્યં, ત્વયૈવા
કાત્મતાં ગતમ્ ॥ ૭ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! અન્ય એવા સંસારી જીવ, ડુઃ
ખગર્જિત વૈરાગ્યને વિષે અને મોહગર્જિત વૈરાગ્યને વિષે નિષ્ઠા પ્રત્યે પામેલા
છે, અને તમારે વિષે જ્ઞાનગર્જિત એવો વૈરાગ્ય એકાશ્રયતાને પામેલો છે. અ
ર્થાત્ તમારા જેવો વૈરાગ્ય કોણે નથી ॥ ૭ ॥

॥ ઔદાસીન્યેપિ સતતં, વિશ્વવિશ્વોપકારિણે ॥ નમોવૈરાગ્યનિઘ્નાય, તા
યિને પરમાત્મને ॥ ૮ ॥ જાવાર્થ:—એ માટે નિરંતર ઉદાસીનત્વં ઠતે પ
ણ સંપૂર્ણ જગત્ ઉપર ઉપકાર કરનારા, વૈરાગ્યતત્પર અને સર્વ પ્રાણિમાત્રનું
રક્ષણ કરનારા એવા પરમાત્મા જે તમે તે તમને મહારો નમસ્કાર હો ॥ ૮ ॥
इति वૈરાગ્યસ્તવનામા દ્વાદશઃ પ્રકાશઃ ॥ ૧૧ ॥

॥ અથ. હેતુનિરાસનામા ત્રયોદશ પ્રકાશઃ ॥

॥ અનાદૂતસહાયસ્ત્વં, ત્વમકારણવત્સલઃ ॥ અનન્યર્થિતસાધુસ્ત્વં, ત્વ
મસંબંધબાંધવઃ ॥ ૧ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! તમે ન. બોલાવ્યા ઠતા પણ
સખા પ્રમાણે આચરણ કરનારા, અને કારણ વિના હિતકર્તા, અને પ્રાર્થના
ન કહ્યા ઠતા પણ પરકાર્ય સાધન કરનારા ઠો. અને સંબંધવિનાના બાંધવ ઠો ॥

॥ અનક્તસ્થિમનસ, મમૃજોજ્જ્વલવાંકપથમ્ ॥ અધૌતામલશીલં ત્વાં, શ
રણ્યં શરણં શ્રયે ॥ ૨ ॥ જાવાર્થ:—એ માટે અન્યંગ વિનાજ જેનું મન સ્ને
હયુક્ત છે, અને મલાપકર્ષણ વિના જેનો વચનમાર્ગનિર્મલ છે, અને પ્રહ્લાન
કહ્યા વિનાજ જેનો સ્વજાવ નિર્મલ છે, એવા શરણ જવા યોગ્ય જે તમે,
તે તમારા શરણનો હું આશ્રય કરું હું ॥ ૨ ॥

॥ અર્ચનવીરવ્રતિના, શમિના સમવર્તિના ॥ ત્વયા કામમકુટ્યંત, કુટિ
લાઃ કર્મકંટકાઃ ॥ ૩ ॥ જાવાર્થ:—હે નાથ ! શાંત ઠતા પણ સુનટવ્રત
વાલા અને (શમિનાસમવર્તિના કે) શમશીલ અને શત્રુમિત્રાદિકોને

विषे समानंरूपें. करीने वर्तनारा एवा तमें अत्यंत कुटिल एवा कर्मरूप कांटाउ तोडी नाख्या ठे ॥ ३ ॥

॥ अजवाय महेशाया, गदाय नरकंठिदे ॥ अराजसाय ब्रह्मणे, कस्मै चिन्नवते नमः ॥ ४ ॥ जावार्थः—नहीं जव केतां शंकर अथवा नथी जव केतां जन्म जेने ते अजव कहियें ए अजव एवा (महेशाय के०) ईश्वर अथवा त्रिचुर्वनना स्वामी, अने नथी गंदा नामनुं आयुद्ध अथवा नथी गद एटले रोग जेने एवा, वली नरक जे नरकयातना तेना ठेद करनारा एवा अने नथी रजोनाव एटले विषयानिलाष जेने एवा तथा (ब्रह्मणे के०) पर ब्रह्मस्वरूप एवा कोइ एक अलक्ष्यस्वरूप जे तमें, तेने महारो नमस्कार हो. आ ठेकाणें शिव, विष्णु, ब्रह्मा न ठतां पण तेउनां अन्य कार्यें करी नामधारण करनारा जगवान् कह्या. ए विरोधानास अलंकार ठे. एम जाणवुं ॥ ४ ॥

॥ अंतूषितफलोदया, दनिपातगरीयसः ॥ असंकल्पितकल्पज्ञो, स्वत्तो फलमवाप्नुयाम् ॥ ५ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! सिंचन.कखा विनाज फलोयें करीने अद्भुत, पतनरहित ठतां अत्यंत महान्, अने असंकल्पित एवा प ए मनोरथने पूर्ण करनार, कल्पवृक्ष एवा जे तमें, ते तमारानी हुं अ जीष्ट फलने पावुं ! ॥ ५ ॥

॥ असंगस्य जिनेशस्य, निर्ममस्य कृपात्मनः ॥ मध्यस्थस्य जगन्नातु, रनंकस्तेस्मि किंकरः ॥ ६ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जेने धन कनकादिकनो परिग्रह नथी, सामान्यकेवलीना (ईशस्य के०) स्वामी, ममतारहित, अने जेनुं चित्त कृपारूप ठे, अने बीजान्नी अपेक्षायें रहित, अने सर्व जगत्ना त्राता एवा जे तमें ते तमारो त्रिशूलपातादिक चिन्हरहित एवो हुं सेवक हुं ॥

॥ अगोपिते रत्ननिधा, ववृते कल्पपादपे ॥ अचिंत्ये चिंतारत्ने च, त्वय्या स्माऽयं मयार्पितः ॥ ७ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! नहिं ठांकेलो एवो जे रत्ननो निधि, अने नहिं सेवन करेलो एवो जे कल्पवृक्ष, अने चिंतन करवा माटें अशक्य एवो जे चिंतामणि, ते समान जे तमें, ते तमारे विषे में आ महा रो आत्मा समर्पण कखो ठे ॥ ७ ॥

॥ फलानुध्यानवंथ्योऽहं, फलमात्रतनुर्नवान् ॥ प्रसीद यत्कृत्यविधौ, किं कर्त्तव्यजडे मयि ॥ ८ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! हुं फलनी चिंतवनायें रहित हुं, अने तमें फलरूप शरीर ठो, ए माटें कये समयें गुं करवुं ? ए विषे मूर्ख

एवो जे हुं, ते मारे विषे, मारे खुं करवुं जोइयें? ते वातमां मारी ऊपर प्रसाद करो ॥ ६ ॥ इति हेतु निरासनामकत्रयोदशः प्रकाशः ॥ १३ ॥

॥ अथ योगस्तवंनामा चतुर्दशः प्रकाशः ॥

॥ मनोवचःकायचेष्टाः, कष्टाः संहृत्य सर्वथा ॥ श्लथंत्वेनैव जवता, मनःशल्यं वियोजितम् ॥ १ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! तमें अमायासैं करीने ज कष्टकारक एवा मन, वचन, अने देह, एउना व्यापाररूप क्रियाउने सर्वप्रकारें करी संवृत करीने मनोरूपशल्यनुं प्रथक्करण कखुं ठे ॥ १ ॥

॥ संयतानि न चाक्षाणि, नैवोत्तुंखलितानि च ॥ इति सग्यकृत्प्रतिपदा, त्व येण्डियजयः कृतः ॥ २ ॥ जावार्थः—उत्तमप्रकारनुं जेनुं ज्ञान ठे एवा जे तमें ते तमें, पोतपोताना विषयोनेविषे प्रवृत्त स्वी कर्णादि पंचेडियोने अत्यंत संयमित न करी, अने अत्यंत विषयासक्त पण न करी. कारण के गुजा गुज पदार्थरूप विषयोनेविषे हर्ष अने विषाद, एउनुं त्यागपणुं ठे. माटें हे नाथ ! तमें पूर्वोक्त रीतें इण्डियजय कखो ठे ॥ २ ॥

॥ योगस्याष्टांगता नूनं, प्रपंचः कथमन्यथा ॥ आबालजावतोप्येष, तव सात्म्यमुपेयिवान् ॥ ३ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! अध्यात्मयोगनी पण अष्टांगता ठे. ते कये प्रकारें अष्टांगता ठे ? तो के यम, नियम, आसन, प्राणायाम, प्रत्याहार, ध्यान, धारणा अने समाधि ते रूप विस्तार, निश्चयें करीने ठेज. (अन्यथा के०) जो एम. अष्टांगता प्रपंच न होय तो आ योग, बालपणार्थी पण तमारा स्वरूपना संहितपणां प्रत्ये केम. प्राप्त थाय ? अर्थात् प्राप्त थायज नहीं ॥ ३ ॥

विषयेषु विरागस्ते, चिरं सहचरेष्वपि ॥ योगे सात्म्यमदृष्टेपि, स्वामि न्निदमलौकिकम् ॥ ४ ॥ जावार्थः—हे स्वामिन्, चिरकालसहचर एवा मनोज्ञशब्दादिक विषयोमां आपने, आपमां अध्यात्मयोग न दीसतां ठतां पण सहज जावें करीने वैराग्य ठे, ए केवल अलौकिकजं ठे कारण के जो कमध्यें तो दृष्टने विषे राग थाय, पण अदृष्टमां तो राग होतो नथी ॥ ४ ॥

॥ तथा परे न रज्यंत, उपकारपरे परे ॥ यथापकारिणि जवा, न्नहो सर्वम लौकिकम् ॥ ५ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जेवा तमें अपकार करनारा जनोने विषे स्नेहयुक्त ठो, तेवा अन्यलोक, उपकार विषे तत्पर एवा पण अन्य

जनने विषे स्नेहयुक्त यथा नथी. ते माटें अहो !!! आ सर्व (अलौकिकं के०) तमारुं चरित्र लोकोत्तर ठे ॥ ५ ॥

॥ हिंसकाअप्युपकृता, आश्रिताअप्युपेक्षिताः ॥ इदं चित्रं चरित्रं ते, के वा पर्यनुयुंजताम् ॥ ६ ॥ . जावार्थः—हे नाथ ! तमें हिंसा करनारा पुरुषो पण, स्वर्गादिकने विषे पद्दोचाडीने, उपकारसंयुक्त कखा; अने सेवापर एवा पण श्रेणिकादिक पुरुषो (उपेक्षिताः के०) उपेक्षित कखा. एटजे ते उनी नरकगति निवारण करी नही. तस्मात् हे नाथ ! आ पूर्वोक्त तमारा आश्चर्य कारक चरित्रने विषे कया पुरुषोने पृढीये ? अर्थात् कोण पुरुष त्व त्सदृश आचरण करवा माटें समर्थ ठे ? कोइ नथी ॥ ६ ॥

॥ तथा समाधौ परमे, त्वय्यात्मा विनिवेशितः ॥ सुखी दुःखस्मि ना स्मीति, यथा न प्रतिपन्नवान् ॥ ७ ॥ . जावार्थः—हे नाथ ! तमें उत्कृष्ट समाधिने विषे तेवे प्रकारें करीने आत्मा स्थापन कखो ठे के, हुं सुखसंयुक्त हुं, अथवा दुःख संयुक्त हुं ! ए कांइ जाणता नथी ॥ ७ ॥

॥ ध्याता ध्येयं तथा ध्यानं, त्रयमेकात्मतां गतम् ॥ इति ते योगमाहात्म्यं, कथं श्रद्धीयतां परैः ॥ ८ ॥ . जावार्थः—हे नाथ ! (ध्याता के०) ध्यान करनार, (ध्यानं के०) गुणागुणपरिणामरूप मननो व्यापार, तेमज (ध्येयं के०) ध्यान करवाने योग्य एवं परमात्मस्वरूप, ए त्रणे पण एकात्मताये करी तमारे विषे प्राप्त यएलां ठे, माटें तमारुं (योगमाहात्म्यं के०) योगप्रभुत्व ते, (परैः के०) अन्य जे अमारा सरखा जन, तेउए केवी रीतें श्रद्धायें ग्रहण थाय ? अर्थात् अन्य पुरुषोयें पण तमारुं योगमाहात्म्य अतर्क्य ठे ॥ ८ ॥ इति योगस्तवनामा चतुर्दशप्रकाशः समाप्तः ॥ १४ ॥

॥ अथ नक्तिस्तवनामा पंचदशः प्रकाशः ॥

॥ जगज्जैत्रागुणास्त्रात, रन्ये तावत्तवासताम् ॥ उदात्तशांतया जिग्ये, मुड्यैव जगन्नथी ॥ १ ॥ . जावार्थः—हे त्रात ! कहेतां हे रक्षक ! तमारा जगत्ने जीतनारा अन्य गुण तो प्रथम दूर रहो, परंतु उन्नट होइने शांत एवी तमारी आकृतियें ज आ त्रिभुवनने जीतुं ठे ॥ १ ॥

॥ मेरुस्तृणीकृतोमोहा, त्वयोधिर्गोष्पदीकृतः ॥ गरिष्ठेन्योगरिष्ठोयैः, पाप्मनिस्त्वमपोहितः ॥ २ ॥ . जावार्थः—हे नाथ ! जे पापी पुरुषोयें, सर्व

મધ્યે શ્રેષ્ઠ અને ગુરુના પણ અત્યંત ગુરુ એવા જે તમે તે તમારી નિંદા કરી; તો તે પાપી પુરુષોયેં મોહેં કરીને એટલે અજ્ઞાનેં કરીને મેરુ પર્વત પણ તૂળ સરસ્વો ગણ્યો. અને સમુદ્રને પણ ગોષ્પદ સરસ્વો ગણ્યો; એવું જાણવું. અર્થાત્ તમારી નિંદા કરનારા પ્રાણી અતિ મૂર્ખ જાણવા ॥ ૨ ॥

॥ ચ્યુતશ્ચિંતામણિઃ પાણે, સ્તેષાં લબ્ધા સુધા મુધા ॥ ચૈસ્તે શાસનસર્વસ્વ, મહાનૈર્નાત્મસાત્કૃતમ્ ॥ ૩ ॥ . જાવાર્થ:-હે નાથ, જે જ્ઞાનરહિત એવા પુરુષોયેં તમારી આજ્ઞાનું રહસ્ય અંગીકાર કહ્યું નહિં; તે પુરુષના હ સ્તથી ચિંતામણિજ ત્રષ્ટ થયો, કિં વા તે પુરુષોને પ્રાપ્ત થાવું અમૃત વ્યર્થ ગયું. એમ જાણવું ॥ ૩ ॥

॥ યસ્ત્વગ્યપિ દધ્મૈ દૃષ્ટિ, મુલ્મુકાકારધારિણીમ્ ॥ તમાશુશુદ્ધિઃ સાદ્ધા, દાલપ્યાલમિદં હિ વા ॥ ૪ ॥ . જાવાર્થ:-હે નાથ! જે જન તમારે વિષે જ્વલિતકાષ્ઠના આકારને ધારણ કરનારી એટલે ક્રોધેં આરક્તવર્ણ એવી દૃષ્ટિને ધારણ કરે છે, તેને આશુશુદ્ધિઃ, એટલે અગ્નિ, એવું સાદ્ધત્ કહિ સ્તુતિ કર્તા (અલં કે૦) પૂર્ણ થયું એમ કહિ રહિ ગયો. અર્થાત્ સ્તુતિકર્તા પુરુષ, તેને અગ્નિ બાલો. એવું કહેવા માઠે પ્રથમ પ્રવૃત્ત થયો, પરંતુ તેને અગ્નિ એમ કહિને બાલો એવું નાશસૂચક ક્રિયાપદ કહેવું એ ઠીક નહીં એમ વિચાર કરી તેને અગ્નિ એટલુંજ બોલી આગલ સ્તબ્ધ રહી ગયો ॥ ૪ ॥

॥ ત્વજ્ઞાસનસ્ય સાંમ્યં ચે, મન્યંતે શાસનાંતરૈઃ ॥ વિષેણ તુલ્યં પીયૂષં, તેષાં હંત હતાત્મનામ્ ॥ ૫ ॥ . જાવાર્થ:-હે નાથ! જે પુરુષો, તમારા શાસનને પરશાસનની સાથેં સમાન માને છે, તે જનને (પીયૂષં કે૦) અમૃત, તે વિષ સરસું છે, (હંત કે૦) એ સ્વહોટા સ્વેદની વાત છે! વલી તે જન કહેવા જાણવા? તો કે નિંદા કરવા યોગ્ય છે મન જેવું એવા જાણવા ॥ ૫ ॥

॥ અનેહમૂકાન્નૂયાસુ, સ્તે યેષાં ત્વયિ મત્સરઃ ॥ શુજોદર્કાય વૈકલ્ય, મપિ પાપેષુ કર્મસુ ॥ ૬ ॥ . જાવાર્થ:-હે નાથ! જે પુરુષોને તમારે વિષે અત્યંત દ્વેષ પ્રાપ્ત થયો, તે પુરુષો, કર્ણ અને વચન એટલેં રહિત થાઉ. અને એ પ્રકારના કથન કરનારના પાપકર્મને વિષે જે વ્યંગત્વ થાય, તે પણ શુજનફલને માટેં છે. ॥ ૬ ॥

॥ તેન્યો નમોંજલિરયં, તેષાં તાન્ સમુપાસ્મહે ॥ ત્વજ્ઞાસનામૃતરસૈર્યેરાત્મા સિંચ્યતાન્વહમ્ ॥ ૭ ॥ . જાવાર્થ:-હે નાથ! જે જનોયેં તમારા શાસનરૂપ અમૃતરસેં પ્રતિદિવસ પોતાનો આત્મા સિંચન કહ્યો છે, તે જનોને ન

मस्कार हो. अने ते जनोने आ में करसंपुट करेलो ठे. अने हे नाथ !
अमें ते जनोने सेवीयें ठैयें ॥ ७ ॥

॥ जुवे तस्यै नमोयस्यां, तव यादनर्वाशिवः ॥ चिरं चूडामणीयंते, ब्रू
महे किमतः परम् ॥. ८ ॥. जावार्थः—हे नाथ ! जे जूमिने विषे तमारा
चरणनखनां किरणो, चिस्काल पर्यंत (चूडामणीयंते के०) रक्तकाजरण
सरखां आचरण करे ठे; ते जूमिने अमारो नमस्कार हो. हे नाथ ! अमें
ए पढी गुं जाषण करीयें ? कारण के जे तमारा चरणनखें स्पर्श करेली एवी
जूमि ठे तेने एण अमे नमस्कार करीयें ठैयें ॥ ८ ॥

॥ जन्मवानस्मि धन्योस्मि, कृतकृत्योस्मि यन्मुहुः ॥ जातोस्मि त्वज्जुर्ण
ग्राम, रामणीयकलंपटः ॥ ९ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! जे कारण माटें हुं
वारं वारं तमारा गुणसमुदायतुं जे मनोहर पणुं, तेने विषे (लंपटः के०) त
त्पर एवो हुं, ते कारण माटें हुं सफलजन्मा हुं, हुं (धन्यः के०) वखा
एवा योग्य हुं अने हुं कृतकृत्य हुं एंटले कृतकार्य थयो हुं ॥ ९ ॥ इति श्री
नक्तिस्तव नामा पंचदशः प्रकाशः ॥ १५ ॥

॥ अथात्मगर्हास्तवनामौ षोडश प्रकाशः ॥

॥ त्वन्मतामृतपानोढा, इतः शमरसोर्मयः ॥ पराणयंति मां नाथ, परमा
नंदसंपदम् ॥ १ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! (इतः के०) आ एक पार्श्वना
ग थकी शमरसना जे तरंगो ते, मने. परमानंदनी संपत्तिप्रत्ये पंमाडे ठे.
ते शमरसना तरंगो कहेवा ठे ? तो के तमारा मतरूपज जे अमृतपान ठे,
तेनाथी उत्पन्न थयेला ठे ॥ १ ॥

॥ इतश्चानादिसंसार, मूर्धितोमूर्धयत्यलम् ॥ रागोरगविषावेगो, हताशः
करवाणि किम् ॥ २ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! (इतः के०) आ बीजा पा
र्श्वनागथी अनादिसंसारनी वासनायें वृद्धि ग्रामेला एवा विषयरूप सर्पना
विषनो वेग, मने अत्यंत मूर्धनि पमाडे ठे. माटें (हताशः के०) जेनी
आशा जंगथई ठे; एवो जे हुं ते गुं करुं ? ॥ २ ॥

॥ रागाहिगरलाऽऽघातोऽ, कार्ष्णं यत्कर्म वैशसम् ॥ तद्वक्तुमप्यशक्तोस्मि,
धिङ्मे प्रह्वन्नपापिनः ॥ ३ ॥ कृणं सक्तः कृणं मुक्तः, कृणं कुः कृणं
कृमी ॥ मोहाद्यैः क्रीडयेवाहं, कारितः कपिचापलम् ॥ ४ ॥ जावार्थः—

હે નાથ ! હું, રાગ એજ કોઈ એક સર્પ, તેને વિષે મૂર્ચ્છિત હોતો યંકો, પર દારાગમનાદિક જે હુષ્ટ કર્મ તેને કરતો હવો, તે કર્મ કહેવાં છે ? તો કે તે કર્મને કહેવા પણ હું અસમર્થ હું. માટે ગુપ્તપાપી એવો જે હું, તેને ધિક્કાર હોં ॥ ૩ ॥ હે નાથ ! મોહાદિકોયેં મને મર્કટ સરખી ચાપલ્યદશાપ્રત્યેં પમાડેલો છે. તે કેવી રીતે ? તો કે—અન્ય પુરુષોયેં ક્રીડાયેંકરી જેવી રીતે વાનરને ચાપલ્ય કરાવાય છે? તેથી કેવો હું થયો હું, તો કે આ સંસારને વિષે ક્ષણમાત્ર આસક્ત, અને ક્ષણમાત્ર મુક્ત, ક્ષણમાત્ર ક્રોધાયમાન અને ક્ષણમાત્ર ક્ષમાવાન એ પ્રકારના ચાપલ્યપ્રત્યેં મને મોહાદિકોયેં પમાડેલો છે ॥ ૪ ॥

॥ પ્રાપ્યાપિ તવ સંબોધિં, મનોવાક્કાયકર્મજેઃ ॥ હૃથ્રેષ્ઠિતૈર્મયા નાથ, શિરસિ જ્વાલિતોઽનલઃ ॥ ૫ ॥ ત્વય્યપિ ત્રાતરિ ત્રાત, યન્મોહાદિમલિ મ્બુચૈઃ ॥ રત્નત્રયં મે હ્રિયતે, હતાશોહા હતોસ્મિ તત્ ॥ ૬ ॥ જાવાચ્યઃ—હે નાથ ! તમારા સમ્યક્ ધર્મને પામીને પણ મન, વાણી અને કાય એનાં આ પારથકી ઉત્પન્ન થયેલાં જે હુષ્કર્મો તેણેં કરી મારા મસ્તકને. વિષે મેં અગ્નિ પ્રજ્જ્વલિત કય્યો છે. અર્થાત્ હવે તે અગ્નિ મને અત્યંત તાપ ઉત્પન્ન કરે છે ॥ ૫ ॥ હે ત્રાતઃ કે ૦) હે રક્ષણ કરનારા !, તમે રક્ષક થતાં મોહાદિક ચોરોયેં મારું (રત્નત્રયં કે ૦) જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ, અથવા દેવ, ગુરુ ધર્મરૂપ રત્નત્રય હરણ કય્યું, એટલે હા સ્તિસ્તેદે જેની આશા નષ્ટ થયેલી છે એવો હું થયો હું ॥ ૬ ॥

॥ ત્રાંતસ્તીર્થાનિ દૃષ્ટ્વ, મયૈકસ્તેષુ તારકઃ ॥ તત્તવાંક્ષો વિલગ્નોસ્મિ, નાથ તારય તારય ॥ ૭ ॥ જવત્પ્રસાદેનૈવાહ, મિયતીં પ્રાપિતો હુવં ॥ ઔદાસીન્યેન નેદાનીં, તવ યુક્તમુપેક્ષિતુંમ્ ॥ ૮ ॥ જાવાચ્યઃ—હે નાથ ! હું નાના પ્રકારના તીર્થોને વિષે ખ્રમણ કરતો હવો, પરંતુ તે સર્વતીર્થોને વિષે મેં, સંસારસમુદ્ધી તારનારા એવા એક તમનેજ અવલોકન કય્યા. માટે હું તમારા ચરણકમલને વિષે લગ્ન થયો હું. એ માટે હે નાથ ! તમે મને તારો, તારો ॥ ૭ ॥ હે નાથ ! તમારે પ્રસાદે કરીનેજ હું આ મનુષ્ય જન્માદિક જૂમ્મિ કાપ્રત્યેં પ્રાપ્ત થયો હું, તે માટે સાંપ્રતકાલેં ઔદાસીન ધર્મે કરીને તમને મારી ઉપેક્ષા કરવી, તે યોગ્ય નથી ॥ ૮ ॥

॥ જ્ઞાતા તાત ત્વમેવૈક, સ્ત્વત્તોનાન્યઃ કૃપાપરઃ ॥ નાન્યોમત્તઃ કૃપાપાત્ર, મેધિ યત્ કૃત્યકર્મઃ ॥ ૯ ॥ જાવાચ્યઃ—હે તાત ! તમેજ એક નિપુણ છો. તમારાથી બીજો કોઈ દયાપર નથી, અને મારા કરતાં બીજું કોઈ કૃપા

करवाने गरीब.पात्र नथी, ए माटे तमें जे कृत्य करवामाटे योग्य ठो, ते कृत्य करीने वृद्धि पामो ॥६॥ इत्यात्मगर्हास्तवनामा षोडशः प्रकाशः ॥ १ ६ ॥

॥ अथ शरणगमननामा सप्तदशः प्रकाशः ॥

॥ स्वकृतं दुःकृतं गर्हन, सुकृतं चानुमोदयन् ॥ नाथ त्वच्चरणौ यामि, शरणं शरणोऽक्षितः ॥ १ ॥ मनोवाक्कायजे पापे, कृतानुमतिकारिते ॥ मे मिथ्या दुःकृतं नूया, दपुनः क्रिययान्वितम् ॥ २ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! आश्रयें रहित एवो.हुं, पोतें करेलां पापोनी निंदा करतो थको अने पुण्यनुं अनुमोदन करतो थको तमारा चरणप्रत्यें शरण आव्यो तुं ॥ १ ॥ हे नाथ ! मारुं स्वतः करवायें अने बीजा पासें कराववे करीने उत्पन्न थयेलां जे कायिक, वाचक अने मानसिक पापो, तेनेविषे फरीने तेम न थाय, तेवी क्रिया युक्त एवुं दुष्कर्म मिथ्या हो. अर्थात् मिथ्याडुकड हो ॥ २ ॥

॥ यत्कृतं सुकृतं किंचि, इत्तत्रितयगोचरम् ॥ तत्सर्वमनुमन्येऽहं, मार्गमात्रानुसार्यपि ॥ ३ ॥ सर्वेषामर्हदादीनां, योयोर्हत्वादिकोगुणः ॥ अनुमोदयामि तं तं, सर्वं तेषां महात्मनाम् ॥ ४ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! में, ज्ञान, दर्शनचारित्र विषयक जे कांइ पुण्य कथुं होय, ते सर्वने केवलआचारमात्रने अनुसरनारो एवो पण हुं अनुमोदन करुं तुं ॥ ३ ॥ हे नाथ ! संपूर्ण अर्हदादिकोना एटले अर्हत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने सर्व साधु—एउना अर्हत्त्व सिद्धत्वादिक जे जे गुणो ठे, ते संपूर्ण एवा अर्हदादिक महात्माउना गुणो प्रत्यें हुं अनुमोदन करुं तुं ॥ ४ ॥

॥ त्वां त्वत्फलनूतान् सिद्धां, स्वह्वासनरतान्मुनीन् ॥ त्वह्वासनं च शरणं, प्रतिपन्नोऽस्मि जावतः ॥ ५ ॥ क्लमयामि सर्वान् सत्त्वान्, सर्वे क्लाम्यंतु ते मयि ॥ मैत्र्यस्तु तेषु सर्वेषु, त्वदेकशरणस्य मे ॥ ६ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! हुं तमाराप्रत्यें अने तमारा फलनूत एटले तमारी उपासना करीने सिद्ध थयेला जे सिद्ध अने तमारा मतने विषे आसक्त एवा जे मुनियो, अने तमारुं जे शासन, ए सर्वप्रत्यें जावें करीने शरणें आव्यो तुं ॥ ५ ॥ हे नाथ ! हुं आ एकेंडियादिकथी मांमीने पंचेंडिय पर्यंत सर्वप्राणीयोने क्लमा करवानी प्रार्थना करुं तुं. ते सर्व प्राणीयो मने क्लमा करो. जेने तमेंज एक शरण ठो एवो जे हुं, ते मारे सर्वप्राणीउने विषे मैत्री केतां हितबुद्धि थाउं ॥ ६ ॥

॥ एकोहं नास्ति मे कश्चि, न चाहमपि कस्यचित् ॥ त्वदंघ्रिशरणस्थ
स्य, मम दैन्यं न किंचन ॥ ७ ॥ यावन्नाप्रोमि पदवीं, परां त्वदनुजा
वजाम् ॥ तावन्मयि शरण्यत्वं, भामुचः शरणं श्रिते ॥ ८ ॥ जावार्थः—
हे नाथ ! हुं एकं तुं, मारे बीजो कोइ नथी, अमे हुं पण कोइनो संबंधी
नथी, ए माटे हे नाथ ! तमारा चरणनेविषे शरणे आवेला मने कांहिं पण
दीनपणुं नथी ॥ ७ ॥ हे नाथ ! हुं ज्यां सुधी तमारे प्रंनावें करीने
प्राप्तथयेली उत्कृष्ट एवीजे मोक्षपदवी. ते प्रत्ये प्राप्त थयो नथी, त्यां सुधी
हे जगवन् ! शरणागत रक्षणपणाने तमें ठोडशो नहि. अर्थात् शरणे आवे
लो जे हुं तेनो त्याग करशो नहिं ॥ इति सप्तदश प्रकाशः ॥ ८ ॥

॥ अथ कठोरोक्तिस्तवनामाष्टादशः प्रकाशः ॥

॥ न परं नाम सृष्टेव, कठोरमपि किंचन ॥ विशेषज्ञाय विज्ञाप्यं, स्वामिने
स्वांतशुद्धये ॥ १ ॥ ॥ न पक्षिपशुसिंहादि, वाहनासीनविग्रहः ॥ न नेत्र
वक्रगात्रादि, विकारविकृताकृतिः ॥ २ ॥ जावार्थः—वली कोमलामंत्रणथी
कहे ठे के, हे स्वामिन ! विशेष निपुण एवा जे तमें स्वामी, ते आपने माटे के
वल अत्यंत कोमलजविज्ञापना करवी योग्य ठे एम नथी ? तो कांइक पण
कठोर विज्ञापना करीथें ? कारण के कठोरविज्ञापनायें फोताना अंतःकरणनी
शुद्धि थाय ठे ॥ १ ॥ हे नाथ ! तमें पक्षि, पशु, सिंहादिकवाहनने विषे
बेठेलो जेनो देह ठे एवा नथी, अने नेत्रें करीने तथा मुखें करीने अने शरीरा
दिकना विकारें करीने जेनी आकृति बीजत्स अमंगल ठे एवा पण नथी ॥ २ ॥

॥ न शूलचापचक्रादि, शस्त्रांककरपद्मवः ॥ नांगनाकमनीयांग, परिष्वं
गपरायणः ॥ ३ ॥ ॥ न गर्हणीयचरित, प्रकंपितमहाजनः ॥ न प्रकोप
प्रसादादि, किडंबितनरामरः ॥ ४ ॥ जावार्थः—अने तमें शूल, चाप, चक्र,
इत्यादिक चिन्ह जेने विषे ठे, एवा हस्तपद्मवें करी युक्त पण नथी; अने स्त्रीनुं
जे सुंदर अंग, तेना आलिंगनने माटे तत्पर, एवा पण तमें नथी ॥ ३ ॥
अने निंद्य एवा आचरणे करी अत्यंत कंपने पमाडेला ठे महाजन केतां
शिष्टजनो जेणें, एवा पण तमें नथी; तेमज अत्यंत कोप किंवा प्रसाद, तेणें
करी जेणें नर अने अमरने, विडंबन करेला ठे; एवा पण तमें नथी ॥ ४ ॥

॥ न जगज्जननस्थेम, विनाशविहितादरः ॥ न लास्यहास्यगीतादि

विष्णवोपप्लुतस्थितिः ॥ ५ ॥ ॥ तदेवं सर्वदेवेभ्यः, सर्वथा त्वं विलक्षणः ॥
देवत्वेन प्रतिष्ठाप्य, कथं नाम परीक्षकैः ॥ ६ ॥ ॥ नावार्थः—अने सर्व
जगतनी उत्पत्ति, पालन अने नाश—ए कस्मा माटे जेणें आदर कस्यो ठे,
एवा पण तमें नथी. अने नाटक, हास्य, गायन—इत्यादिक दुश्चछितोयें
करीने जेनो आचार दुष्ट ठे; एवा पण तमें नथी ॥ ५ ॥ वली कोमला
मंत्रणथी कहे ठे के हे नाथ ! ते मांटे परीक्षा करनारा पुरुषोयें तमारुं
देवरूपत्वे करीने केम प्रतिस्थापन कसुं ? कारण के तमें कहेवा ठो ? तो के
(एवं के०) ए पूर्वोक्त प्रकारें करीने सर्व लोक प्रसिद्ध, पशु सिंहादिवाहन रहि
त, सर्व हरिहरादिक देवोथी सर्वप्रकारें करी विलक्षण कहेतां निन्न रूपज ठो:

॥ अनुश्रोतः सरत्पर्ण, तृणकाष्ठादि युक्तिमत् ॥ प्रतिश्रोतः श्रयद्गस्तु, कथा
युक्त्या प्रतीयताम् ॥ ७ ॥ ॥ अथवाऽलं मंदबुद्धि, परीक्षकपरीक्षणैः ॥ ममापि
कृतमेतेन, वैयात्येन जगत्प्रजोः ॥ ८ ॥ ॥ नावार्थः—ए विषे दृष्टांत कहेवा माटे
कहे ठे. हे नाथ ! पण केतां पांडडां; तृण अने काष्ठादिक वस्तुं, जलप्रवा
हनीसाथे वहे ठे, एज योग्य ठे. पढी ते तृण काष्ठादिक वस्तुं प्रतिश्रोतः
केतां जलप्रवाहनी सन्मुख गमन करनारी कोण युक्तियें प्रतीति प्रत्यें आवे ?
अर्थात् कोऽपण युक्तियें ते तृणादिक वस्तुं प्रवाह सन्मुख गमन
करवानी प्रतीति आवे नहिं ॥ ७ ॥ हे प्रजो ! अथवां तुल्यबुद्धि एवा परीक्ष
कोनी परीक्षायें बस. तथा हे जगत्प्रजो ! मारुं पण तमारी परीक्षाना पिष्टपे
षण विषे जे उद्धतपणुं, तेणें हवें पूर्ण श्रयुं. कारण के तमारुं ज्ञान जे लक्ष
ण तेज तमारी योग्यताने कहे ठे, मांटे निरर्थक विचारनो उपयोग शा माटे
करवो ! हवे ते कयुं लक्षण ? ते आगलना श्लोकें करीने कहे ठे ॥ ८ ॥

यदेवं सर्वसंसारि, जंतुरूपविलक्षणम् ॥ परीक्षता कृतधिय, स्तदेव तव
लक्षणम् ॥ ९ ॥ ॥ क्रोधलोचनयाक्रांतं, जगदस्माद्विलक्षणः ॥ न गोच
रोमृदुधियां, वीतराग कथंचन ॥ १० ॥ ॥ नावार्थः—हे नाथ ! आ पूर्वोक्त
प्रकारें करीने जे संपूर्ण संसारी प्राणीना स्वरूपथी निन्न तमारुं लक्षण ठे,
तेने निपुण पुरुषो, परीक्षायें जाणो ठे ॥ ९ ॥ हे नाथ ! आ सर्वजगत्
क्रोध, लोभ अने जय एतुयें व्याप्त ठे, अने वीतराग एवा तमें तो आ सर्व
जगतथी निन्न होता थका कोऽपण प्रकारें करीने कोमल बुद्धि पुरुषोने
एण गोचर एटले प्रत्यक्ष थता नथी ॥ १० ॥ इत्यष्टादश प्रकाशः ॥ १० ॥

॥ અથ આજ્ઞાસ્તવનામા એકોનવિંશતિતમઃ પ્રકાંશઃ ॥

॥ તવ ચેતસિ વર્તેહ, મિત્તિ, વાર્તાપિ ડુર્લજા ॥ મચ્ચિત્તે વર્તસે ચેત્ત્વ, મલમન્યેન, કેનચિત્ ॥ ૧ ॥ નિગૃહ્ય કોપતઃ, કાંશ્ચિ, કાંશ્ચિઞ્ચુષ્ઠ્યાનુગૃહ્ય ચ ॥ પ્રતાર્યેતે મૃદુધિયઃ, પ્રલેનનપરૈઃ પરૈઃ ॥ ૨ ॥ જાવાર્થઃ—હે નાથ ! હું તમારા ચિત્તને વિષે રહું હું, એવી વાર્તા પણ અતિ ડુર્લજ છે. પરંતુ હે નાથ ! તમે જો મારા ચિત્તને વિષે રહેતા હો, તો પછી બીજા કોઈ પણ સાધને કરી શું કર્તવ્ય છે ? અર્થાત્ કાંઈ નહિ ॥ ૧ ॥ હે નાથ ! પ્રતારણને વિષે તત્પર એવા અન્ય હરિહરાદિક દેવોયે કોમલબુદ્ધિ એવા પુરુષ ફસાવ્યા છે. તે કેવી રીતે ફસાવ્યા છે ? તો કે કેટલા એક લોકોને કોપે કરીને અને કેટલા એક લોકોને તુંષ્ટિ અને પોતાના અનુગ્રહ પ્રત્યે પમાડીને ફસાવ્યા છે ॥

॥ અપ્રસન્નાત્કથં પ્રાપ્યં, ફલમેતદસંગતમ્ ॥ ચિંતામણ્યાદયઃ કિંતુ, ફલં ત્યપિ વિચેતનાઃ ॥ ૩ ॥ વીતરાગ સપર્યાત, સ્તવાજ્ઞાપાલનં પરમ્ ॥ આજ્ઞારાક્ષા વિરાક્ષા ચ, શિવાય ચ જવાય ચ ॥ ૪ ॥ જાવાર્થઃ—કોઈક શંકા કરે કે જગવાન્ શ્રી વીતરાગ કોઈને પણ પ્રસન્ન નથી અને અપ્રસન્ન પણ નથી. એમાટે તેનાથી ઉપાસકોને ફલપ્રાપ્તિ કેમ થશે ? એ શંકાનો પરિહાર કરતો થકો દૃષ્ટાંત કહે છે કે, અપ્રસન્ન એવા દેવગુરુ ઇત્યાદિકોથી ફલપ્રાપ્તિ થવા માટે કેમ શક્ય થશે ? એવું જે બોલવું, તે અસંગત છે. કારણ કે ચેતનરહિત એવાં પણ ચિંતામણિ, કલ્પવૃક્ષ, અને દક્ષિણાવર્ત શંખાદિક તે સર્વ ફલ દેતાં નથી શું ? ના દેજ છે ॥ ૩ ॥ હે વીતરાગ ! તમારી પૂજા કરવા કરતાં તમારી આજ્ઞાનું પાલન કરવું એ ઉત્કૃષ્ટ છે. કારણ કે, તમારી આજ્ઞાના પાલન કરવાથી મોક્ષપ્રાપ્તિ થાય છે; અને સ્વંમન કરવાથી સંસાર વૃદ્ધિ થાય છે ॥ ૪ ॥

॥ આકાલમિયમાજ્ઞા તે, હેયોપાદેયગોચરા ॥ આશ્રવઃ સર્વથા હેય, ઉપાદેયશ્ચ સંવરઃ ॥ ૫ ॥ આશ્રવોજવહેતુઃ સ્યાત્, સંવરોમોક્ષકારણમ્ ॥ ૬ ॥ હે નાથ ! કર્મબંધનહેતુ જે આશ્રવ, તે સર્વ પ્રકારે કરીને તજવો, અને કર્મહેદનનો ઉપાય એવો જે સંવર, તે સર્વથા ગ્રહણ કરવો. માટે (હેય કે ૦) તજવા યોગ્ય અને (ઉપાદેય કે ૦) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે વિષય જેનો એવી પ્રસિદ્ધ જે તમારી આજ્ઞા તે અનાદિ સિદ્ધ છે ॥ ૫ ॥ આશ્રવ એ સંસારનું કારણ અને સંવર એ

मोक्षं कंठं जाणुं. एवं सूचववा माटेज अर्हत् संबंधिनी मुष्टि एटले
ग्रंथि ठे. ए विना जे सर्व कथन, ते अर्हद्विधिनो विस्तार ठे ॥ ६ ॥

॥ इत्याङ्गाराधनपरा, अनन्ताः परिनिर्वृताः ॥ निर्वीति चान्ये कचन, नि
र्वीर्यंति तथाऽपरे ॥ ७ ॥. हित्वा प्रसादनादन्य, मेकथैव त्वंदाङ्गया ॥
सर्वथैव विमुच्यन्ते, जन्मिनः कर्मपञ्जरात् ॥ ८ ॥ नावार्थः—हे नाथ !
ए प्रकारनी आङ्गाना आराधनमां. तत्पर एवा अनन्त जीवो, मोक्षने पा
मता हवा. अने केटलाएक जन, महाविदेहादिकने विषे मोक्षने पामे ठे.
तैमज बीजा केटलाएक आगल मोक्षने पामशे ॥ ७ ॥ हे नाथ ! प्रा
णी जे ठे, ते तमारी प्रसन्नता विषे याचनारूप दीनपणांनो त्याग करीने
एक तमारीज जे आङ्गा तेणें करीनेज सर्व प्रकारथी. ते पोतें कर्मरूप पां
जरामांथी मुक्त थइ जाय ठे ॥ ८ ॥ इत्येकोनविंशतितमः प्रकाशः ॥ १९ ॥

॥ अथ वीतराग स्तवनामा विंशतितमः प्रकाशः ॥

॥ पादपीठलुण्ठनमूर्ध्नि, मयि पादरजस्तव ॥ चिरं निवसतां पुण्य, पर
माणुकणोपमम् ॥ १ ॥ मदृशौ त्वन्मुखासक्ते, हर्षबाष्पजलोर्मिनिः ॥
अप्रेक्ष्यप्रेक्षणीभूतं, कृणात्कृणालयतां मलम् ॥ २ ॥ नावार्थः—हे नाथ !
तमारा चरणपीठने विषे जेनुं मस्तक लुण्ठन पामेलुं ठे एवो जे हुं, ते मारे
विषे पुण्यपरमाणु कणनी जेने उपमा ठे एवी तमारी पादरज, घणा काल
पर्यंत वास करो ॥ १ ॥ हे नाथ ! तमारा मुखने विषे आसक्त एवी
माहारी दृष्टि; हर्ष करी प्राप्त थएला अश्रुजलना तरंगें करीने अवलोकन
करवा माटे अयोग्य एवा पुरुषोना. अवलोकनं करी उत्पन्न थएला (मलं
के०) पापने अथवा शब्दबलें करी ते थएला अनास्थारूप कर्दमने कृण
मात्रमां कृणालन करो ॥ २ ॥

॥ त्वत्पुरुलुण्ठनैर्नूया, न्मज्जालस्य तपस्विनः ॥ कृतासेव्यप्रणामस्य, प्रा
यश्चित्तं किणावलिः ॥ ३ ॥ मम त्वदर्शनोद्भूता, शिरं रोमांचकंटाः ॥
तुदंतां चिरकालोद्भा, मसदर्शनवासनाम् ॥ ४ ॥ नावार्थः—हे नाथ ! से
वन करवाने अयोग्य एवा पुरुषोने जेणें नमस्कार कखो ठे; एवं तुष्ट जे
महारं मस्तक, तेने तमारी आगल लुण्ठनं करीने किणावलिरूप प्रायश्चित्त
थाउ ॥ ३ ॥ हे नाथ ! घणो कालें करीने थएलुं जे तमारं दर्शन, तेथी

करी उत्पन्न थएला जे मारा रोमांचकंटक, ते चिरकाल उत्पन्न थएली जे कुदर्शनवासना, तेने नाश करो ॥ ४ ॥

॥ त्वद्भक्तान्तिज्योत्स्नासु, निपीतासु सुधास्त्रिव ॥ मदीयैर्लोचनांनोजैः, प्राप्यतां निर्निमेषता ॥ ५ ॥ त्वद्भास्यलार्त्तिनी नेत्रे, त्वदुपास्तिकरौ करौ ॥ त्वज्जुणश्रोत्रिणीश्रोत्रे, नूयास्तां सर्वदा मम ॥ ६ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! मारां नेत्ररूप रात्रिविकासी कंमलें, तमारा मुखचंडनी कांतिरूप अमृतनुंज जाणें पान होय नहिं तेवुं प्राशन करे ठेते ते नेत्रकमलोयें (निर्निमेषता के०) मेषोन्मेषरहितपणुं अथवा देवतापणुं पाम्युं ठे ॥ ५ ॥ हे नाथ ! मारां नेत्रो तमारा मुखना अवलोकनने विषे निरंतर विजासशील थाउ. एटले तत्पर थाउ. अने महारा हस्त, तमारी सेवां करनारा थाउ; अने महारा कर्ण, निरंतर तमारा गुणनुं श्रवण करनारा थाउ ॥ ६ ॥

॥ कुंठापि यदि सत्कंठा, त्वज्जुणग्रहणं प्रति ॥ ममैषा नारती तर्हि, स्वस्ते तस्यै किमन्यथा ॥ ७ ॥ तव प्रेष्योस्मि दासोस्मि, सेवकोऽस्म्यस्मि किंकरः ॥ उमिति प्रतिपद्यस्व, नाथ नातः परं ब्रुवे ॥ ८ ॥ जावार्थः—हे नाथ ! आ मारी वाणी, तमारी स्तुति करवा माटें कुंठित थइ ठती पण तमारा गुणग्रहण प्रत्ये जो उत्कंठा युक्त ठे तो आ वाणीनुं कव्याण थाउ. तमारा गुणविषे उत्कंठित न होनारी वाणीयें शुं कर्त्तव्य ठे ? अर्थात् कांइ नथी. एटले तमारा गुणरहित जे वाणी होय, ते वाणी निष्फल जा एवी ॥ ७ ॥ हे नाथ ! हुं तमारो प्रेष्य हुं, दास हुं, सेवक हुं अने किंकर हुं. आहिं प्रेष्य, दास, सेवक, किंकर, एं सर्वशब्द कर्मकरवाचक ठे. तेमाटें हे नाथ ! पूर्वोक्त प्रेष्यादिशब्दयुक्त जे हुं, ते मारो अंगीकार करो. हुं हवे पठी आगल कांइ बोलतो नथी; एथी अधिक बोलवा हुं समर्थ नथी ॥ ८ ॥

॥ श्रीहेमचंद्रप्रजवा, वीतरागस्तवादितः ॥ कुमारपालनूपालः, प्राप्नोतु फलमीप्सितम् ॥ ९ ॥ जावार्थः—ए कारण माटें कुमारपालराजा, आ वीतरागना स्तवथी इच्छित फलने पामो. ते वीतरागस्तवं केहवो ठे ? तो के श्रीहेमचंद्रप्रजवात् एटले हेमचंद्रसूरिथी ठे (प्रजवात् के०) उत्पत्ति जेनी, एवो ठे ॥ ९ ॥ इति वीतरागस्तवनामा विंशतितमः प्रकाशः ॥ १० ॥ इत्याचार्य श्रीहेमचंद्रसूरिविरचित बालावबोधसहितः श्रीवीतरागस्तवः संपूर्णः ॥

॥ श्रीगौतमगुरुभ्यो नमः ॥

अथ

॥ संक्षिप्त बालावबोध सहिता श्रीगौतमपट्टा प्रारभ्यते ॥

तत्र

प्रथम बालावबोधकर्त्ता मंगलाचरण करे ठे.

॥ नत्वा वीरजिनं बाला, वबोधोलिख्यते मया ॥ श्रीमजौतमपट्टाया,
वाचनार्थं विशेषतः ॥ १ ॥ श्रीसोमसुंदर श्री, मुनिसुंदरमदिशालराजेंशः ॥
श्रीसोमदेवगुरवो, जयंति जिनकल्पवृक्षसमाः ॥ २ ॥

• हर्षे प्रथम ग्रंथकर्त्ता मंगलाचरण माटें गाथा कहे ठे.

॥ नमिऊण तिब्बनाहं, जाणंतो तह्य गोयमो जयवं ॥ अबुहाण बोह
एब्बं, धम्ममाधम्मं फलं बुब्बे ॥ १ ॥ जावार्थः—तीर्थना नाथ एवा श्रीम
हावीर जगवावने नमस्कार करीने श्रुतकेवली एवा श्रीगौतमस्वामी पोतें
चार ज्ञानना धणी श्रुतज्ञानना बलें करी असंख्याता जव संबंधि संदेहने
पोतें जाणता ठता पण अबोध जीवोने बोध थवाने अर्थें अडतालीश पृ
ष्ठायें करी पुण्य पापनुं फल श्रीमहावीर देवप्रत्यें पूठता हवा ॥ १ ॥

हवे दश गांथायें करी अडतालीश पृष्ठानां नाम कहे ठे.

॥ जयवं सच्चिय निरयं, सच्चिय जीवो पयाइ पुण सग्गं ॥ सच्चिय किं
तिरिएसु, सच्चिय किं माणुसो होइ ॥ २ ॥ सच्चिय जीवो पुरिसो, सच्चिय इ
ढी नपुंसउ होइ ॥ अप्पाऊ दीहांऊ, होइ अनोगी सजोगी य ॥ ३ ॥ के
एव सुहउ जायइ, केएव कम्मेण दूहउ होइ ॥ केएव मेहाजुत्तो, डुम्मे
हो कह नरो होइ ॥ ४ ॥ कह पंमिउत्ति पुरिसो, केएव कम्मेण होइ सु
रुत्तं ॥ कह धीरु कह जीरू, कह विज्जा निप्फला सफला ॥ ५ ॥ केएव
नासइ अबो, कह वा संमिलइ कह थिरो होइ ॥ पुत्तो केण न जीवइ,
बहु पुत्तो केण वा बहिरो ॥ ६ ॥ जच्चंधो केण नरो, केण विचुत्तं न जियइ
नरस्स ॥ केएव कुछी कुज्जो, केएव कम्मेण दासत्तं ॥ ७ ॥ केण दरिहो
पुरिसो, केएव कम्मेण ईसरु होइ ॥ केएव रोगी जायइ, रोग विहूणो ह
वइ केण ॥ ८ ॥ कह हीणंगो मूउ, केएव कम्मेण टूंटउ पंगू ॥ केएव
रूवो जायइ, रूव विहूणो हवइ केण ॥ ९ ॥ केएव बहुवेयणत्तो, केएव

कम्मेण वेयण विमुक्को ॥ पंचिंदितवि होइ, केणव एगिंदित होइ ॥ १० ॥
संसारो कहवि षिरो, केणव कम्मेण होइ संखित्तो ॥ कह संसार तरित्तं,
सिद्धिपुरं पावए पुरिसो ॥ ११ ॥ इति ॥

जावार्थः—हे नगवन्! (सच्चियनिरयं के०) सएब एटले तेज जीव नरकें केम जाय? वली १ तेहीज जीव स्वर्गें पण केम जाय? वली २ तेहीज जीव तिर्यं च केम थाय? वली ४ तेहीज जीव मनुष्य जन्म पण केवी रीतें पामे? ॥ १॥

वली हे नगवन्! ५ तेहीज जीव पुरुष केम थाय? ६ तेहीज जीव स्त्री केम थाय? ७ तेहीज जीव नपुंसक केम थाय? वली तेहीज जीव अल्पायुष्य वालो केम थाय? ८ वली तेहीज जीव महोटा आयुष्यवालो केम थाय? १० वली तेहीज जीव जोगरहित केम थाय? ११ वली ते हीज जीव, महोटा जोग जोगवनारो केम थाय ॥ ३ ॥

वली हे नगवन्! १२ कया कर्मना उदयथी जीव सौजाग्यवंत थाय? १३ वली कया कर्मने योगें जीव दुर्जागी थाय? १४ वली कया कर्मने योगें जीव, (मेहाजुत्तो के०) मेधा जे बुधि तेणे करी युक्त एटले बुद्धिमान् थाय? १५ वली कया कर्मने योगें जीव हीन बुद्धिवालो थाय? ॥ ४ ॥

वली १६ कया कर्म करी पुरुष पंथित थाय? तथा १७ कया कर्मने योगें मूर्ख थाय? तथा १८ कया कर्मने योगें धीर सांढसिक थाय? अने १९ कया कर्मने योगें नीरु एटले बीकण थाय? तथा २० कया कर्मने योगें जणेली विद्या निःफल थाय? अने २१ कया कर्मने योगें जणेली विद्या सफल थाय? ॥ ५ ॥

वली हे नगवन्! २२ कया कर्मने योगें प्राप्त थयेली लक्ष्मी जती रहे? अने २३ कया कर्मने योगें घणी लक्ष्मी प्राप्त थाय? २४ वली कया कर्मने योगें तें पुरुषने थयेला पुत्रो जीवता न रहे? २५ तथा कया कर्मने योगें घणा पुत्रो थाय? तेमज २६ कया कर्मने योगें जीव बहेरो थाय? ६

वली २७ कया कर्मने योगें ते जीव, जात्यंध थाय? तथा २८ कया कर्मने योगें जीवने जमेजुं अन्न पचे नहिं? एटले अपचो अजीर्ण थाय? तथा २९ कया कर्मने योगें जीव कोढ रोगवालो एटले कोढीयी थाय? अने ३० कया कर्म करी जीव कूबडो थाय? तथा ३१ कया कर्मने योगें ते जीव, दासपणुं पामे? ॥ ७ ॥

વલી ૩૨ કયા કર્મે કરી જીવ દરિડી થાય ? તથા ૩૩ કયા કર્મના ઉદયથી જીવ ધનવંત થાય ? તથા ૩૪ કયા કર્મે કરી તે જીવ રોગી થાય ? તથા ૩૫ કયા કર્મને યોગે જીવ નીરોગી થાય ? ॥ ૮ ॥

વલી ૩૬ કયા કર્મને યોગે જીવ હીન અંગવાલો થાય ? તથા ૩૭ કયા કર્મને ઉદયે જીવ, મુંગો તથા બોબડો થાય ? તથા ૩૮ કયા કર્મને ઉદયે જીવ તૂતો થાય, તથા ૩૯ કયા કર્મને યોગે જીવ પાંગલો લંગડો થાય ? તથા ૪૦ કયા કર્મે કરી જીવ ઘણો સ્વરૂપવંત થાય ? તથા ૪૧ કયા કર્મે કરી હીન રૂપવાલો એટલે રૂપરહિત થાય ? ॥ ૯ ॥

વલી ૪૨ કયા કર્મે કરી જીવ અત્યંત વેદનાયે કરી પીડિત થકો રહે ? તથા ૪૩ કયા કર્મથી જીવ વેદના રહિત થકો શાતામાં હોય ? તથા ૪૪ કયા કર્મે કરી જીવ પંચેન્દ્રિયપણું પામે ? અને ૪૫ કયા કર્મે કરી જીવ, એકેન્દ્રિયપણું પામે ? ॥ ૧૦ ॥ વલી ૪૬ કયા કર્મને યોગે જીવ, ઘણો કાલ સંસારમાં સ્થિર થકો રહે ? તથા ૪૭ કયા કર્મને યોગે પુરુષ સંસારમાં સ્વપ્ન કાલ રહે, તથા ૪૮ કયા કર્મને યોગે જીવ સંસાર સમુદ્ધરિને મોહ નગરપ્રત્યે જાય ? ॥ ૧૧ ॥

॥ હવે ગૌતમસ્વામી એ અડતાલીશ પ્રશ્ન પ્રત્યે પૂઠી પઠી તે પ્ર

શ્નના ઉત્તરની જિજ્ઞાસાવંતથકા વલી પળ કહે છે ॥

॥ સર્વજગજીવ બંધવ, સર્વજૂ સર્વદંસણ મુણિંદ ॥ સર્વ સાદુસુ જ્યવં, કસ્સવ કમ્મસ્સ ફલ મેયં ॥ ૧૨ ॥ . જાવાર્થ:-હે જગવન્ ! તું સર્વ જગત વાસી જીવોનો બાંધવ ઠો, વલી સર્વજૂ એટલે સર્વજ્ઞ ઠો, અર્થાત્ સર્વવસ્તુનો જાણ ઠો, તથા સર્વદંસણ એટલે સર્વવસ્તુનો દેખવા વાલો ઠો, તથા કેવલ જ્ઞાને કરી સર્વ મુનિયોમાં જગવાન્ એટલે ઇંદ્ર ઠો, માર્ટે મેં જે જે પ્રશ્ન પૂઠ્યાં, તે સર્વ, કયા કયા કર્મનાં ફલ છે ? તે સંબંધી સર્વ વાત કહો ॥ ૧૨ ॥

এবং পুণ্ডো জ্যবং, তিসিঁদ নরিঁদ নমিয় পয়কমলো ॥ অহ সাহিওঁ প যত্তো, বীরোমদুরাঃ বাণীএ ॥ ১৩ ॥ . জাবার্থ:-এ প্রকারনী পৃষ্ঠা শ্রীগৌতম স্বামীয়েঁ কছা পঠী তিসিঁদ এটলে ত্রিদশ জে দেবতা তেনা ইঁদ্র অনে নরিঁদ জে রাজাওঁ তে জেনা পদকমলনে নমে ছে এবা শ্রীবীর জগবান্ তে মধুরী বাণীয়েঁ করী প্রশ্ননা উত্তর প্রত্যাঁ কহেবা মার্টেঁ পয়ত্তো এটলে প্রবর্ত্যা ॥ ১৩ ॥

इहां परमेश्वरनी वाणी सांजलतां थकां जीवने कष्ट, जूख, तृषा, जा

ણવામાં આવે નહિં. તે કપર કોઈ એક વૃક્ષીની એટલે મોશીની કથા કહે છે:—એક ગામમાં કોઈ વણિક રહે છે, તેને ઘેર એક મોકરી ચાકર છે, તે ઘરનું વેચાવણ કરે છે. એકદા તે મોકરી ઇંધણ લેવા માટે વનમાં ગઈ. તે મધ્યાન્હે જૂઝ અને તૃષાયે પીડાળી, તેથી થોડાંક ઇંધણ લઈને પાઠી ઘેર આવી. તેને દેખીને રોઠેં કહ્યું કે અરે મોશી ! આજે ઇંધણ થોડાં કેમ લાવી ? વલી બીજાં ઇંધણ લઈ આવ. તે સાંજની, ફરી તેવીજ પાઠી વનમાં ગઈ, તે પણ બપોરનો વચ્ચતં હતો તેથી જૂ અને તાપને સહન કરતી થકી કાષ્ટનારી કપાડી ચાલી. માર્ગમાં એક મૂલનું કાષ્ટ નીચે પડી ગયું તેને ડપાડવા લાગી, એટલામાં શ્રીવીર જગવાનની વાણી સાંજલવામાં આવી, તેથી તિહાંજ કળી રહી, તેને યોગેં જૂઝ તૃષા અને તાપની વેદના તેને જાણવામાં ન આવી. અને ધર્મદેશના સાંજલી હર્ષ પામતી સાંજે ઘેર આવી. તેને રોઠેં ઘેર આવવામાં અસૂર થયાનું કારણ પૂછ્યું, તેવારેં તેની આગલ સ્વરેસરી વાર્તા કહી સંજલાવી. તેવારેં રોઠેં પણ તેણે શ્રીમદ્દાવીરના વચ્ચન સાંજ્યાં, તેથી તે શિવિરામાં ધર્મનો ગુણ જાણીને તેને બહુમાન દીધું. તેને યોગેં તે સુખી થઈ. એ રીતેં પરમેશ્વરની વાણી સાંજલવાથી દુઃખ ટલી જાય છે. ઉક્તં ચ ॥ દોહો ॥ જિનવરવાણી જે સુણે, નરનારી સુવિદ્યાણ ॥ સૂક્ષ્મવાદર જીવની, રહ્યા કરે સુજાણ ॥ ૧ ॥ પદાદ્ય કરેં નમીયેં. એ શ્રીજિનવાણી મહિમા કપર મોકરીની કથા કહી.

હવે વીર જગવાન કહે છે કે હૈ ગૌતમ ! જે પ્રશ્ન તું મુજને પૂછે છે, તે સર્વ વાનાં એકજ જીવ પોતેં પોતાને કર્મને વશ થયો થકો પામે છે, જે કર્મ સ્વરૂપ હું તુજને કહું હું, તે સાંજલ. એમ કહી હવે જગવાન પૂર્વોક્ત અડતાલીશ પશ્વોના ઉત્તર કહે છે. તિહાં પ્રથમ જીવ કયા કર્મને યોગેં કરી નરકેં જાય ? તેનો ઉત્તર ત્રણ ગાથાયેં કરી કહે છે.

॥ ગાથા ॥ જે ધાયઈ સત્તાઈ, અલિયં જંપેઈ પરધણં દરઈ ॥ પરદારં ચિય વંચઈ, બહુપાવ પરિગ્ગહાસત્તો ॥ ૧૫ ॥ ॥ ચંમો માણો ધિઠો, માયાવી નિહુરો સ્વરો પાવો ॥ પિસુણો સંગહ સીલો, સાહૂણં નિંદત્ત અહમો ॥ ૧૬ ॥ આલપ્પાલ પસંગી, હુઠો બુદ્ધિ જો કયગ્યો ય ॥ બહુહુસ્ક સોગ પઝરે, મરિતં નરયમ્મિ સો જાઈ ॥ ૧૭ ॥ જાવાર્ય:—જે ૧ (સત્તાઈ કે ૦) જીવોની (ધાયઈ કે ૦) યાત કરે એટલે જીવહિંસા કરે, તથા ૨ (અલિયં જં

पे३ के०) अंजिक एटले जूतुं वचन बोले, तथा जे ३ पारका धननुं हरण करे, एटले चोरी करे, तथा जे ४ परदारं एटले पारकी स्त्री साथें गमन करे, तथा जे ५ घणा पापपरिग्रहने विषे आसत्तो एटले आसक्त होय. एरीतें पांच अणुव्रतने जे विरांधे, ते. जीव. नरंकनुं आयुष्य बांधे ॥ १५ ॥ तथा जे ६ चंमो एटले प्रकृतियें अत्यंत रीसाल होय, ७ माणो एटले मा नी अहंकारी होय, धिहो एटले धृष्ट ते कोइने नमे नहीं, ८ मायावी कप टी होय. ९ निहुरो निष्ठुर ते कठोर चित्तवालो होय, १० खर ते रौडस्वजाव वालो होय, ११ पावो एटले पापी होय, १२ पिशुन एटले पारकी चाडी क रनारो होय, १३ दुर्जनता परायण होय, १४ अतिपाप हेतु वस्तुनो सं ग्रहशील होय, १५ साधुनी निंदा करे, उपलक्षणशी साधुनो प्रत्यनीक होय, १६ अधम नीचस्वजाववालो होय ॥ १६ ॥ आलप्पाल एटले अ संबंध वचन बोले, १७ दुष्टबुद्धिवालो होय, १८ तथा जे कृतघ्न होय एटले करेला उपकारने न जाणे, (सो के०) ते जीव, मरण पामीने प्रचुर एटले घणां दुःख अने शोक तैणे करीने नरेला एवा नरकने विषे जाय ॥ १७ ॥

इहां प्रथम हिंसा आश्रयी आठमो सुनूम नामा चक्रवर्ती घणा पापोयें करीने नरकें गयो. तेनी कथा कहे ठे:-वसंतपुरी नगरीना वनमध्ये एक आश्रममें जमदग्नि तांपस रहेतो हतो, ते, घणां कष्ट सहन करतो तपस्या करे, शिवनुं ध्यान हृदयमां धारण करे, तेना योगें ते तापस सर्वत्र प्रसि दिताने पांम्यो. एकदा देवलोकने विषे एक धन्वंतरि नामें देव तांपसजक्त मिथ्यादृष्टि ठे, अने बीजो विश्वानरं नामें देव, जिनजक्त सम्यक्दृष्टि ठे. ए बेहु मित्र ठे ते बेहु मित्र शूरतापणे पोतपोताना अंगीकार करेला धर्मनां वखाण करवा लाग्या. एकें कहुं के श्रीजिनधर्म समान कोइ धर्म नथी तो बीजायें कहुं के शिवधर्म समान बीजो कोइ धर्म नथी. पछे बेहु देवोयें ए वो ठेराव कखो जे आपणे बेहु धर्मना गुरुउत्ती परीक्षा करीयें? ते वखतें जि नधर्मी देव बोळ्यो के श्रीजिनधर्म मांहेलो जे जघन्य नवीन दीक्षित गुरु होय, तेनी परीक्षा करीयें. अने शिवधर्ममांहे जे चिरंतनकालनो महातपस्वी गुरु होय, तेनी परीक्षा करीयें, ते ऊपरथी सारा नरसानी समजण तरत पड शे ! एवो निश्चय करी ते बेहु देवो पृथ्वीतल उपर आव्या.

॥ ते वखत मिथिज्ञानगरीना पद्मरथराजा, राज त्यागीने चंपानगरीयें

श्रीवासुपूज्य स्वामी पासेंथी तरतनी दीक्षा लेइने बल्यो हतो, तेने रस्ता मां आवतो देखीने प्रथम तेनीज परीक्षा करवा माटें अनेक प्रकारनां मिष्टान्न जात पाणी सरस बनावीने तेने देखाव्यां. ते साधु नूरव्यो तरस्यो ह तो, तथापि तेणें ते मिष्टान्ननें असुजवां जाणीलीं धां नही. पोताना साहस थी चल्यो नही. तेवारें ते देवोयें एक रस्ते कांटा कांकरा विकूव्यां, अने एक तरफना रस्ता उपर घणा न्हानां न्हानां देडकां किकूव्यां, तो पण ते महात्मा देडकां तरफना मार्गेने ठांमीने जे रस्ते कांटा कांकरा हता, ते रस्तेथी चालवा लाग्यो, तेने जो पण कांटाने योगें पगमांश्री लोहीनी धारा चाली जाय ठे, तो पण होज पाम्यो नहिं. ते पढी त्रीजी परीक्षामां ते साधुनी आगल देवोयें गीत नाटक कखां, स्त्रीयोनां रूप बनावीने होजवी जोयो, तो पण ते होजाणो नहिं. तेवारें चोथी परीक्षा करवा माटें वली ते देवो निमित्तियानां रूप विकूव्यां साधुनी पासें आवीने कहेवा लाग्या के हे महात्मन ! अमें निमित्तशास्त्रना बलथी कहीयें ठेयें जे तमारुं आयुष्य ह जी घणुं ठे, माटें हमणां यौवनावस्थायें जोग जोगवी, पढी वृद्धावस्था मां चारित्र लइ तप करजो. ते सांझली साधु बोल्या के हे सिद्धपुरुषो ! जो महारुं आयुष्य घणुं हजो, तो हुं घणा काल पर्यंत चारित्र पालीश ! ते थी घणा कर्मनी निझारा थजो ! वली हमणां लघुवयमां तप थइ शकजो, परंतु जरा अवस्था प्राप्त थया पढी कांइ विशेष तप थाय नही ! एवी ते साधुनी दृढता जोइ देवो हर्ष पामी जिनधर्मनी प्रशंसा करवा लाग्या.

हवे ते बेहु देवो आगल जतां वनमांहे घणा कालनुं तप करता, म होटी जटावाला, एकांत ध्यानं रहेला. एवा जमदग्नि नामक तापसने दी तो. तेनी परीक्षा करवाने अर्थें ते बेहु देवो, चकला अने चकलीनुं रूप धारण करी ते रुषिनी दाढीना वालमांहे मालो करी रह्या. एवामां चकलो मनुष्यनी जाषायें चकलीने कहेवा लाग्यो के हुं हिमवंतपर्वतें जइ आवुं, तिहां सुधी तुं इहां रहेजे ? ते वात चकलीयें न मांनी अने कहेवा लागी के तुं तिहां जइने बीजी कोइ चकली साथें आसक्त थइ जा. तो महारा शा हवाल थाय ? तेवारें चकलो बोव्यो के जो फरी नही आवुं तो महारा ऊपर गोहत्या, स्त्रीहत्यादिकनुं पाप ठे. इत्यादि वातो कही. परंतु चकलीयें कांहि मान्युं नहिं, अने कहेवा लागी के जो तुं कोइ चकली सा

थें यारी करें तो आ ऋषिनुं जेटलुं पाप ठे, ते सर्व पाप तहारी ऊपर पड़े. एवी रीतनी प्रतिज्ञा कर, तो मुऊने जवा दउं.

ते वात सांजलतांज जमदग्नि तापस सीरें नराणो थको माढीमूठमां हाथ नाखी, ते बेहुने पकड़ीने पूठवा लाग्यो के अरे ! हुं कठिण तप करीने पापीनो नाश करुं बुं, तेम ठतां तमें मुऊने पापी कहीने केम बोलावो ठे ? तेवारें चकली बोली के हे ऋषि ! तमें कोप म करो. अने आपणुं शास्त्र जूउं. कह्युं ठेके ॥ अपुत्रस्य गतिर्नास्ति, स्वर्गो नैव च नैव च ॥ तस्मात् पुत्रमुखं दृष्ट्वा, स्वर्गं गच्छन्ति मानवाः ॥ १ ॥ माटे अपुत्रीयाने गति नथी अने स्वर्ग पण नथी अने तमें पण अयुत्रीया ठे, तेथी तमारी नति किहां ठे ? ते वात ऋषियें सत्य करी मानी लीधी. अने विचार्युं जे कोइक स्त्री साथें पाणिग्रहण करीने पुत्र उपजाबुं ! पठी तपनो त्याग करीने कोष्टिक नगरें जितशत्रुं राजानी घणी पुत्रीयो ठे, एवुं सांजली विचारवा लाग्यो के चाल तेनी पासें जइ हुं कन्यानी याचना करुं ! ए रीतें ऋषिने चलायमान थ येला जोइने मिथ्यात्वी देव जे हतो, तेणें श्रावकधर्म अंगीकार कख्यो.

हवें तापस, राजापासें कन्यानी याचना करवा गयो, तिहां राजा आस नथी उठी साहामो आव्यो. ऋषियें कन्यानी मागणी करी तेवारें राजायें तापसने कह्युं के महारी सो पुत्रीयो ठे तेमां जे तमारी वांढा करे, तेने तमें अंगीकार करो. ते सांजली ऋषि पण अंतें उरमां गयो. तिहां ते कन्या उ तेने जटाधारी, दूबलो, जीख मागीने खावावालो, धोला केशवालो, अ संस्कारी शरीरवालो देखी थुंकीयो तेथी ते ऋषि, रोषित अइ पोताना तपने प्रनावें करी ते सर्व कन्याउने कूबड़ी अने कुरूपिणी करी तुरत पाठो वव्यो. तिहां आंगणा आगल धूलमां रमत करती एवी राजानी एक पुत्री दीठी. तेने हाथमां बीजोरुं लइ कहेवा लाग्यो के हे रेणुका ! तुं मुऊने वांढे ठे ? तेवारें ठोकरीयें बीजोरां तरफ पोतानो हाथ घाव्यो ते देखी ऋषियें जाण्युं जे ए मुऊने वांढे ठे, एम विचारी तेने ऊपाडी लइ गयो. राजा पण शापना जयथी बीहीतो थको सहस्र गोकुल तथा दास दासी सहित ते कन्या ऋषिने दीधी, ऋषीयें बीजी सो कन्याने पोतानी सालियोना स्नेहथी तप ने बलें कूबडापणुं टाली सारी कीधी. ए रीतें सर्व तपस्या गमावीने ते कन्याने वनमां आश्रमस्थानकें लइ आव्यो. तिहां लाली पाली यौवनवय

प्राप्त करी महास्वरूपवान् अयेली जोइ, तेनी साथें अग्निनी. सांखें फरी पाणिग्रहण कीधुं. ऋतुकालें तेने कहेवा लाग्यो के हुं एक चरु मंत्रें करी साथी तुऊने आपुं के जेथी तहारै घणोज रुडो एवो ब्राह्मण पुत्र थाओ ! तेने रेणुकायें. कहुं के मंत्रें करी बे चरु साधजो. जेथैकी. एक ब्राह्मण पुत्र थाय, अने बीजो. कृत्रियपुत्र थाय. केम के कृत्रिय पुत्र महारी बहेन जे हस्तिनापुरें परणी ठे तेने आपहुं. पढी कुरियें बे चरु मंत्रें साधीने स्त्रीने आप्या. तेवारें रेणुकायें चिंतव्युं जे महारो पुत्र कृत्री माहाशूरवीर थाय तो हुं आ जंगलमां रहेवाथी बूटुं ! एवा हेतुथी कृत्रिय औषध पोतें खाइगइ अने ब्राह्मण औषध पोतानी बहेनने माटें हस्तिनापुरें मोकव्युं. तेणीयें खाधुं.

हवे धूलीना ढगळामां रमत करती हती माटें एनुं नाम रेणुका पाडी दीधुं. तेने राम एवे नामें पुत्र थयो अने बहेनने कृतवीर्य एवे नामें पुत्र थयो. एवामां अतिसार रोगें करी पीडित एवो एक विद्याधर ते आश्रममें आव्यो. ते अतिसारना प्रजावथी आकाशगामिनी विद्या चूली गयो. तिहां ते विद्याधरनी रामें घण्णि औषधादिक संबंधी सार संजाल कीधी, तेथी ते विद्याधरें हर्षवन्त थइने रामने परशुनामें विद्या आपी. तेने रामें साधी लीधी. तेने योगें ते परशुराम एवे नामें जगत्मां प्रसिद्ध थयो. देवताधिष्ठित कुमार प्रहरण लइने फरतो रह्यो.

हवे एकदा जमदग्निनी आज्ञा लइने रेणुका पोतानी बहेनने मलवा माटे हस्तिनापुरें गइ. तिहां रेणुकाने पोतानी साली जाणीने अनंतवीर्य राजा तेनी हांसी मश्करी करवा लाग्यो. अने रेणुकानुं घणुं सुंदररूप जोइ राजा कामातुर थइ निरंकुशपणे. रेणुका. साथें विषय सेववा लाग्यो. तेना योगथी रेणुकाने वली एक पुत्र थयो. पढी जमदग्नि ते पुत्र सहित रेणुकाने पोताने आश्रममें तेडी लाव्यो अने तेने पुत्र सहित दीठी, तेवारें परशुरामें क्रोधमां आवी परशुयें करी तरत पोतानी माता तथा जाइना मस्त कोठेदी नाख्यां. ते वात सांजली अनंतवीर्य राजा क्रोधें जख्यो थको सेना लइ आवी जमदग्निना आश्रमने बालीने त्रोडी फोडी नाख्यो अने सर्व तापसोने त्रास पमाज्या. ते तापसोनो ककलाट सांजली परशुराम तिहां आव्यो, तेणें अनंतवीर्यने मारी नाख्यो. प्रधान लोकोयें ते वात सांजली ने अनंतवीर्यना पुत्र कृतवीर्यने हस्तिनापुरनी गादीयें बेसाज्यो. तेणें एक

दिवसें पोतानी.माताना मुखथी बाप माखानुं वैर जाणी आश्रमें जइ ज मदग्नि ऋषिने मारी नाख्यो, ते वात परशुरामें सांजली तेवारें हस्तिनापुरें आवीने कृतवीर्यने मारी पोतें राजगादीयें बैठो, ते वखत कृतवीर्यनी तारा नामें राणी सगर्जा हती,ते परशुरामना जयथी नाशीने वनमां गइ. तेनी उपर कोइ तापसें दया आणीने पोताना आश्रमना जोंयरामां बुपावी राखी. तिहां.तेणीयें चौद सुपन सूचित पुत्रने जन्म आप्यो.तेनुं नाम सुनूम पाडयुं.

हवे परशुरामें क्षत्रीयो ऊपर रोष करी फरी फरी सात वखत निःक्षत्री पृथ्वी कीधी, जिहां क्षत्री होय तिहां परशुरामनो कुहाडो जाज्वलमान थाय. एकदा जे स्थानकें राणी रूपी पेतेली ठे, ते आश्रमें आवतां परशुरामनो कुहाडो जाज्वलमान थयो, तेवारें परशुरामें तापसोने पूठयुं के इहां कोइ क्षत्री ठे? तेवारें तापसो बोल्या के गृहस्थावासमां अमें सर्व क्षत्री हता, तेवारें तेने ऋषियो जाणी ठोडी दीधा. एम परशुरामें सर्वक्षत्रियोने मारीने तेमनी दाढाउ लइने एक थाल नख्यो. एकदा परशुरामें ठानुं कोइ निमित्तियाने पूठयुं के मारुं मरण केवी रीतें थाओ? तेवारें निमित्तियायें कहुं के जेना देखवाथी आ दाढाउ स्त्रीरूप थाओ, अने आ ते स्त्रीरने सिंहासन ऊपर बेसीने जे जमओ, तेना हाथथी तारुं मरण थाओ.

ते वात सांजली परशुरामें एक दानशाला मंदावी तेनी आगल एक सिंहासन रचाव्युं अने दाढाउनो थाल सिंहासन ऊपर रखाव्यो.

एवा अवसरें वैताढ्यपर्वत ऊपर मेघनाद नामा विद्याधरें पोतानी पुत्रीनो वर कोण थाओ? ते माटें निमित्तियाने पूठयुं. निमित्तियायें सुनूम वर बताव्यो, तथा सर्व तेनी हकीमत कही संजजावी, तेवारें ते विद्याधर पोतानी पुत्री लइने सुनूमना आश्रमें आव्यो, तिहां पोतानी पुत्री सुनूमने परणावी दीधी. अने पोतें पण सुनूमनो सेवक थइ रह्यो.

एकदा सुनूमें पोतानी माताने पूठयुं के हे माता ! पृथ्वी कुं आटलीज ठे? तारे तेने मातायें कहुं के पृथ्वी तो घणीज ठे. तेमां एक माखीना पांख जेटली जगामां आ आश्रम ठे. तेमां आपणे परशुरामना जयथकी रह्या ठैयें ! तथा आपनी पोतानी राजनूमि हस्तिनापुर ठे. इत्यादि सर्ववृत्तांत कही संजलाव्युं. ते सांजली सुनूम रीजें जराणो जोंयरथी बाहिर निकल्यो अने मेघनाद विद्याधर.सहित हस्तिनापुरमां जिहां दानशाला ठे, तिहां

ગયો. તેની નજર પડતાંજ ક્ષત્રીની ઢાઢાનો ચાલ સ્વીરૂપ. થંચ્યો. તેને જ મવા લાગ્યો, તે જોડ પરશુરામના રસવાલા બ્રાહ્મણો તેને મારવા માટેં દોઢ્યા, તેમને મેઘનાદ વિદ્યાર્થેં ત્રાસ પમાડી મારી નાખ્યા. પરશુરામ પણ તે વાત સાંજની તિહાં આપ્યો. અને સુનૂમેને મારવા માટેં પરશુ ચ લાવ્યો, તે પરશુ સુનૂમની દૃષ્ટિયેં પડતાંજ અંગારાની માફક ઝંતવાડ ગયો, અને સુનૂમે પરશુરામની કપર ચાલજ. ઝપાડીને મૂક્યો, તે ચાલ ફીટીને ચક્રરત્ન થયો, તેણે પરશુરામનું મસ્તક ઢેદી નાખ્યું.

પઠી જેમ પરશુરામેં સાત વાર નિઃક્ષત્રી પૃથ્વી કરી, તેમ પરશુરામના ઘેરી સુનૂમેં એકવીશ વાર નિર્બ્રાહ્મણી પૃથ્વી કીધી, કોડ પણ જાણમાં રહી ગયો એવો બ્રાહ્મણ જીવતો રાખ્યો નહિં. ચક્રરત્નને બલેં ઠ સ્વંમેં પૃથ્વી સાધી ને ચક્રવર્તી થયો. પઠી લોજનો વાહ્યો થકો ધાતકી સ્વંમનું જરત ક્ષેત્ર સાધવા માટેં લવણસમુદમાંહે ચર્મરત્ન કપર કટક ચડાવીને લવણસમુદમાં હે ચાલતો થકો વચમાં અધિષ્ઠિત સર્વ દેવોયેં સહાય આપવાને પડતો મૂક્યો, તેથી સમુદમાં મૂઝી મરણ પામી અનેક જીવહિંસાના પાતકેં કરી સાતમી નરકેં ગયો ॥ ઇતિ જંતુઘાત વિષે બહુપાપ પરિગ્રહાસક્ત સુનૂમચ ક્રીની કથા સમાપ્ત ॥

॥ હવે બીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર એક ગાથાયેં કરી કહે છે:— ॥

॥ ગાથા ॥ તવ સંજમં દાણ રત્ન, પયર્ષે નદત્ત કિપાલૂત ॥ ગુરુવચણ રત્ન નિષ્ઠ, મરિતં દેવેસુ સો જાડ ॥ ૧૬ ॥ નાવાર્થ:—જે જીવ, તપ, સંયમ અને દાન તેને વિષે રક્ત હોય, સંહંજ પ્રકૃતિયેં નડક .પરિણામી હોય, કૃપાલુ દયાવંત હોય, ગુરુના વચન ઉપર નિરંતર રક્ત હોય, ગુરુના કહ્યા પ્રમાણેં ચાલે, તે જીવ મરીને દેવલોકમાં જડ કપજે ॥ ૧૬ ॥ જેમ આનંદ શ્રાવક તપસ્યા કરી પ્રતિમા આદરી, દાન દેડ, શ્રીમહાવીરદેવ ગુરુના વચન કપર નિરંતર રક્ત, દયાવંત, નડક પરિણામી થકો, અવધિજ્ઞાન પામી દેવપદવી પામ્યો, માટેં એ બીજા ઉત્તરંઆશ્રંચી આનંદ શ્રાવકની કથા કહે છે.

વાણિજ્ય નામા ગ્રામેં જિતશત્રુ રાજા રાજ્ય કરે છે. તિહાં આનંદ નામેં ગૃહસ્થ રહે છે. તેની શિવનિંદા નામેં સ્ત્રી છે. ઘરમાં બાર કોડ સુવર્ણ છે, દશ હજાર ગાયનું એક ગોકુલ, એવાં ચાર ગોકુલ છે, વલી તે ગામથી ઈશા

न खूणें कोलाग ग्रामें आनंद श्रावकना सगां सणीजा संबंधी घणा वसे ठे.

एवामां एकदा तिहां द्युतिपलाश नामा वनने विषे, श्रीमहावीर स्वामी आवी समोसखा. तेमने जितशत्रु राजा अने आनंद गृहस्थादि वांदवा माटें आव्या. तिहां श्रीवीरजगवाननी धर्मदेशना सांजलीने आनंदें श्रावकनां बार व्रत पडिवज्यां, तेमां पांचमा परिग्रह परिमाणव्रतने विषे चार क्रोड सुवर्ण थापण राखवुं, चार क्रोड व्याजें आपवुं, अने चार क्रोड व्यापार माटें राखवुं. एम सर्व मली बार क्रोड सुवर्ण अने एक गोकुल मां दश हजार गाय होय तेवा चार गोकुल गायोनां राख्यां. तेमज खेतर खेडवा माटें पांचशें हल मोकलां राख्यां, तथा पांचशें शकट बाहिर देशां तर मोकलवा योग्य अने पांचशें शकट, घरनां कामकाज करवा योग्य खे त्रमांथी धान्य काष्ठ अने तृणादि लाववा माटें राख्यां. तथा जलमार्गे जो परदेशें जाउं तो. चार वहाण अने चार वहाण क्षेत्रां धान्यादि लाववा माटे. एरीतें आठ वहाण फेरववा राख्यां. तथा स्नान करी राते धोतीयें अंगलू हण करवुं ऊपरांत अंगलूहणानो नियम कखो, तथा नीला जेठीमधनुं दांतण करवुं, तथा क्षीरामलक फल डाली बीजा फलना नियम कखा, तथा शतपाक अने संहस्रपाक ए बे तेल मर्दन करवाने मोकलां राख्यां. बीजा तेलना नियम कखा, तथा शिलारस अने अग्ररना धूप टाली बीजा धूपना नियम कखा, जाड्फूल अने कमलिनी, ए बे जातिनां फूल टाली बीजा पुष्पना नियम कखा, कानना आचरण तथा नामांकित मुडिका टाली बीजा आचरण राखवाना नियम लीधा. आठ पारी जराय एवा पाणीना घडाथी स्नान करवुं, तथा गहूंचूर्णनी पीठी करवी.

बे श्वेतपटकूल टाली बीजा वस्त्रना नियम लीधा. चंदन, अग्ररु, कुं कुम, ए त्रण टाली बीजा विलेपन करवाना नियम लीधा. मंग प्रमुखनी खीचडी तथा तंडुलनी खीर तेमज उज्ज्वली खांमथी जरेला उंचा मेंदानां अने घणा घृतथी तलेलां एवां पक्कान्न खावां, उपरांत नियम लीधा. डा द्वादिक नीली काष्ठ पेया टाली बीजा पेयाना नियम लीधा, सुगंधिमय कढमशालिमो कूर टाली बीजा उदनना नियम लीधा. झडद अने मग टाली बीजा विदलना नियम लीधा. शरत्काल संबंधी गायनां घृत टाली बीजा घृतना नियम लीधा, तूंबक मंमूकी अने वडूउना शाक टाली बीजा

शाकना नियम लीधा, वडां पूर्णादिक टाली बीजा धान्य शाकना नियम लीधा, आकाशभुं पाणी टाली बीजा पांणी पीवाना नियम लीधा, एलची लविंग कस्तूरी कंकोल कपूर जायफल, ए पांच वस्तुयें करी संस्कारित जे तंबोल ते टालीने बीजा तंबोल खावाना नियम लीधा, जे कांइ प्रथमथीज घरमां वस्तु ठे, घरवखरी ठे तेनी उपरांत परिग्रह राखवाना नियम कखा. ए पांचमा तथा सातमा व्रतसंबंधी बात कही, तेम बीजा प्रण सर्व व्रतना यथायोग्य नियम लंइ श्रीमहावीरने वांदीने घेर आव्यो. शिवनिंदा स्त्रीयें पण श्रीमहावीर पासें आवी तेमज आनंदनी मेठें श्राविकाधर्म अंगीकार कख्यो. बेहु जणायें चौद वर्ष पर्यंत ए रीतें श्रावकधर्म पाव्यो. जो कोइ देव मनमां द्वेष धरि चलाववा आवेतो पण चले नहि. एवो निश्चल थयो.

पठी आनंदश्रावकने प्रतिमा आराधवांनो मनोरथ थयो, तेवारें सर्व कुटुंबनी आज्ञा लइने कोट्ठागग्रामें पौषधशाला करावी. महोटा पुत्रने घरनो चार सौंपी, सर्व सज्जनने जमांडी हकीगत कहीने पौषधशालायें जइ महातप करतो थको अंगीयार प्रतिमाना आराधन करवामां प्रवर्त्यो. ॥ उक्तं च ॥ दंसण वय सामाश्य, पोसह पडिमा अबंज सच्चित्ते ॥ आरंज पेस उदिष्ठ, वज्जए समणजूए अ ॥ १ ॥ एवी रीतें प्रतिमानुं आराधन करता थका आनंदनुं शरीर अत्यंत दुर्बल थयुं:

एम् धर्मजागरण करतां अनशननो मनोरथ उपनो, तेवारें संज्ञेपणा करी अनशन लीधुं, तेपठी अवधिज्ञान उपनुं. एवामां श्रीमहावीरस्वामी आवी उद्यानें समोसखा, तेवारें श्रीगौतमस्वामी ठठने पारणे जिहाने अथें नगरमां जइ अन्न पाणी वहोरीने पाठा वलतां कोट्ठागग्राम तरफ घणा लोक जातां देखी गौतमस्वामीयें पूबधुं के आ लोको क्यां जाय ठे ? तेवारें कोइएकें जवाब आप्यो के हे महाराज ! आनंद श्रावकें अनशन कखुं ठे, तेमने वांदवा जाय ठे ते सांजली श्रीगौतमस्वामी पण आनंदश्रावकने वंदाववा माटें तिहां गया. तेमने आव्या जोइने आनंदश्रावक अत्यंत हर्ष पाव्यो थको कहेवा लाग्यो के हे महाराज ! हुं ऊठी शकतो नथी माटें तमें ठूक डा पधारो तो आपना पगने हुं महारा मस्तकें करी फरसुं ! ते सांजली श्रीगौतमस्वामी ठूकडा बेठा. तेवारें आनंद श्रावकें त्रिधा शुद्धें करी मस्तक पगें लगाडीने वांद्या, अने पूबधुं के महाराज ! गृहस्थने अवधिज्ञान उप

जे ? श्रीगौतमस्वामी बोल्या के हा ऊपजे. तेवारें आनंदें कहुं के सुजने त मारा प्रासादयी अवधिज्ञान उपनुं ठे, ते केटलुं ऊपनुं ठे ? तोके पूर्व, द क्षिण अने पश्चिम दिशायें समुद्रमांहे पांचगें योजन पर्यंत देखुं बुं. अने उत्तरदिशियें हिमवंत पर्वत पर्यंत देखुं बुं. तथा उंचुं सौधर्मदेवलोक लगें अ ने नीचुं पहेली नरकपृथ्वीना लोलुआ नरकावासा लगें देखुं बुं. ते सांन ली श्रीगौतमस्वामी बोल्या के गृहस्थने एटलुं अवधिज्ञान ऊपजे नही. माटे तमें मिळामि डुकड द्यो. आनंदें कहुं के सत्य कहेवानुं मिळामि डुकड दे वाय नहीं. श्रीगौतमस्वामीयें कहुं के एटलुं अवधि गृहस्थपणे न ऊपजे, तेवारें आनंदें कहुं के तमेंज मिळामि डुकड द्यो. ते वात सांनली श्रीगौतमस्वामी शंका पांमता श्रीमहावीर पासें आवी जातपाणी आलोऽ पठी पू ठवा लाग्या के हे जगवन् ! आनंदश्रावक मिळामि डुकड दीये के हुं दवं ? जगवानें कहुं के हे गौतम ! तुंज मिळामि डुकड दे. जेमाटें आनंदने एटलुं ज अवधिज्ञान उपनुं ठे. तेवारें श्रीगौतमस्वामीयें आनंद श्रावक पासें आवीने मिळामि डुकड दीधुं. अने आनंदने खमाव्यो. वीश वर्ष पर्यंत श्रावक धर्म पालीने पहेले सौधर्मदेवलोकें अरुणान विमानें चारपव्योपमने आ ऊखे देवतापणे जऽ ऊपनो. तिहांथी चवी महाविदेहेत्रें उपजी तिहां चारित्र लऽ मोहें जाशे. ए बीजा प्रश्नना उत्तर ऊपर आनंदश्रावकनीकथा कही.

ए रीतें नरक स्वर्गपणुं पामवा आश्रयी वे प्रश्न कह्या. हवे तिर्यच अ ने मनुष्यपणुं पामवा आश्रयी वे पृष्ठाकरी, तेनो उत्तर वे गाथायें करी कहेठे.

॥ गाथा ॥ कज्जुडी जो सेवऽ, मित्तं कज्जे कएविसंवयऽ ॥ कूरो गूढम ईउ, तिरिऊं सो होऽ मरिऊणं ॥ १९ ॥ अज्जव मदव जुत्तो, अकोहणो दोस वज्जिउ मद्यो ॥ नय साहुगुणेषु विउ, मरिउं सो माणुसो होऽ ॥ २० ॥

जीवार्थः—(जो के०) जे कज्जुडी एटले पोताना कार्यनो अर्थी अको मित्रनी सेवा करे, ते कार्य (कएवि के०) कृतेपि एटले सिऽ थया पठी मंत्रने संवयऽ एटलें विहडे विखोडे एवो क्रूर परिणामनो धणी होय. गूढम ईउ एटले गूढमतिवालो होय अर्थात् पोताना हृदयनी वात कोऽनी आग ल कहे नही, ते जीव मरीने तिर्यच आय. जेम अशोककुमरें मायायें करी मित्रऽोह कीधो, जेथकी विमलवाहन कुलगरनो हांथी थयो ॥ १९ ॥

तथा आर्यव एटले सरलचित्त वालो होय, माईव एटले मान रहित निर

हंकारी होय, अक्रोधि कृमावंत होय, दोषवर्जित एटले जीवघांतादि दोष रहित होय, 'मूढ्यस्थो नयसाधुगुणेषुस्थितः' एटले सुपात्रने दान दीये, न्यायवंत होय, महात्मा साधुना गुण वखाणु ते जीव मरण पामीने मनुष्य थाय, जेम सागरचंद मरीने पहेलो कुलगर् विमलवाहन थयो ॥२०॥

हवे ए बे पृष्ठा उपर सागरचंद शेठ अने अशोकदत्तनी मली एकज कथा कहे ठे:-यथा महाविदेहक्षेत्रने विषे अपराजिता नंगरीयें ईशान चंदराजा राज्य करे ठे. तिहां चंदनदांस एवे नामें श्रेष्ठी वसे ठे ! तेने गुणवंत एवो सागरचंद नामा पुत्र ठे. ते सरल चित्तवालो निरंतर धर्मी अने आचारें करी निर्मल ठे. तेने अशोकदत्त नामें मित्र ठे; ते माया वी ठे. मनमां कपटी कूडो ठे. एकदा वसंतमास आवे थकें राजानो आदेश थयो जे आजे वसंतक्राडा करवाने माटें सर्वलोकें वनमांहे आवबुं. ते वात सांजलीने सागरचंद तथा अशोकदत्त ए बेहु वनमां गयां. अने राजा पण परिवार सहित वनमां आय्यो. एम लाखोगमे लोक तिहां ए कठां थयां. सर्व स्थलें गीत, गान, नाटक, जूलणादि कौतुक सर्वलोक करवा लाग्या. ते अवसरें राखो राखो. एवो कलकलाट शब्द सांजल्यो. ते वारें सागरचंद नजीक होवाथी तरवार हाथमां लइने तिहां गयो, तो चो रोयें अपहराती एवी पुण्यनइ शेठनी दीकरी प्रियदर्शनाने दयामणी दीठी. तेने सागरचंदें बलें करी मूकावी. ते वात सागरदत्तना पिता चंदन दासें सांजली जेवारें पुत्र घेर आय्यो तेवारें पितायें शिखामण दीधी, जे हे वत्स ! उद्धतपणुं न करीयें, कुलनीं मर्यादा प्रमाणें बल फोरवीयें, इ व्यने अनुसारें वेश पहेरीयें, कुसंगति परहरीयें, महोटानो विनय सेवी यें, वडायें कहेलां चार वचन सहन करीयें, तो महत्त्व पामीयें. माटें तुं तहारो जे अशोकदत्तमित्र ठे, तेनी संगति टालीने श्रीजिनधर्मनुं पालन कर. एवी पितानी शिखामण सांजली सागरचंद बोड्यो केहे तातजी ! जेम लाज जाय ते वात हुं नहीं करूं. एवा पुत्रना वचनथी पिता हर्ष पाभ्यो.

हवे पुण्यनइशेठें पण सागरचंद कुमरनो उपकार जाणीने पोतानी प्रियदर्शना कन्या महोटा महोत्सवथी कुमरने परणावी बेहुनो विधात्रायें रूडो समागम मेलव्यो. कुमर कुमरी बेहु सुखें समाधें रह्यां.

एकदा सागरचंद ग्रामांतरें गयो, तेवामां अशोकदत्त तिहां मित्रने घरे

आवी मायायें करी प्रियदर्शनाने स्नेह देखाडतो कहेवा लाग्यो के आवो आपणे स्नेह संबंध करीयें? ते वात सांजलतां स्त्रीने क्रोध उपनो. तेथी तेने घरथी बाहार काहाढी, मूक्यो. बांहरि निकलतां रस्त्यां सागरदत्त पण ग्रामांतरथी आवतो तिहां सांहामो मद्यो; तेने अशोकदत्त कळुं जे तमा री स्त्री महारी साथें स्नेह करवा तत्पर थइ तेने में निषेधी ठे. तेवात सां जली सागरचंडें विचारीने कळुं के अघटित कार्य करवुं योग्य नही. घेर आव्यो, तेवारें स्त्रीना मुखथी मित्रनुं स्वरूप सर्व जाणुं. ते वखत विचाळुं जे महारा बापें कळुं हतुं जे तहारा मित्रनी तुं सोवत करीश नही. ते वात सत्य थइ. एम निर्धारी धर्मकार्य करवाने प्रवर्तमान थयो. पोतानी लक्ष्मी सात-द्वेत्रें वावरतो थंको रह्यो. अनुक्रमें स्त्री जरतार बेहु जण काल करी जंबु द्वीपना जरतद्वेत्रें दक्षिण खंमें मंगा अने सिंधु बेहु नदीनी वच्चें त्रीजा आ रामांहे पंढ्योपमने आठमे जागें आकते नवशें धनुष्य प्रमाण शरीर वाला युगलियां थयां. तिहां कल्पवृक्ष मनोवांठा पूर्ण करे ठे. अल्पकषायवाला थयां. मांहोमांहे बेहुने घणो स्नेह थयो. अने अशोकदत्त मित्र पण मरी ने तिहांज चार दांत वालो हाथी थयो, ते हाथीयें जमतां जमतां एकदा तेणे बेहु युगलियांने दीठां, तेवारें पाठला स्नेहना वशथी बेहुने सूढथी ऊ पाडीने पोतानी पीठ ऊपर चडावी लीधां, तेथी ते युगंलीयानुं विमलवाह न एवं नाम प्रसिद्ध थयुं. आर्यव गुणना प्रतापथी सातकुलगरमां ए प्रथम कुलगर थयो. अने अशोकदत्त मायायें करी तिर्यंच थयो. ए मनुष्य तथा तिर्यंचपणुं पामवा आश्रयी सांगरचंड तथा अशोकदत्तनी कथा कही ॥

हवे स्त्री मरण पामीने पुरुषपणुं पामे अने पुरुष मरण पामीने स्त्रीपणुं पामे, ए बे पृष्ठाना उत्तर बेहु गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ संतुष्टा सुविणीआ, अक्लवजुत्ता य जा थिरा निच्चं ॥ सच्चं जंपइ महिला, सा पुरिसो होइ मरिऊणं ॥ ११ ॥ ॥ जो चवलो सठजा वो, माया कवडेहिं वंचए सयणा ॥ नयकस्सयवीसस्सइ, सो पुरिसो महि लया होइ ॥ १२ ॥ जावार्थः—जे स्त्री संतोषवान् होय, रूडी विनीत होय, सरल चित्तवाली होय, स्थिरस्वभाववाली होय, सत्य वचन बोलनारी होय, ते स्त्री मरीने पुरुषपणुं पामे ॥ ११ ॥ जे पुरुष चपलस्वभावी होय, शठ होय, कदाग्रही होय, माया कपट करी सगासंबंधिने वंचें उगे, वली

कोइनो विश्वासन करे, ते पुरुष मरण पामीने परजवें स्त्री थायं ॥ ११ ॥

हवे ए बेहु उत्तर ऊपर पद्म पद्मिनीनी कथा कहे ठे:—स्वस्तिमती नगरीयें न्यायसार नामें राजा राज्य करे ठे. ते नगरमां एक यक्षनामें शेर सत्यवादी अने संतोषी वसे ठे. तेनी स्त्री पद्मिनी एवे नामें महारूपवंत ठे, परंतु कर्मना योगें मुखरोगें करी पीडाती अकी काहलस्वरवाली ठे. ते असत्यवादी अने मायावी ठे, शेरें स्त्रीनो मुखरोग मटाडवां माटें घणु उ पचार कखा, पण कोइ रीतें गुण थयो नहिं, एकदा ते स्त्री कपटें करी ज चरने कहेवा लागी के हे महाराज ! मने सारुं न थयुं माटें तमें सुखें बीजी स्त्री परणो. तेने शेरें कहुं के महारे परमसंतोष ठे, माटे ए बात कहीश नही.

एकदा शेर जुना उद्याने देह चिंताने अथें गयो. तिहां मेघनी वृष्टिथी निधान प्रगट थयुं. तेने देखी शेर तिहांथी उठीने घेर जतो रह्यो. तिहां ठू कडो कोटवाल ऊनो हतो, तेणे निधान दीतो अने राजाने जइ कहुं के पद्मशेर वनमां निधान प्रगट थतो देखी घेर जतो रह्यो, तेवारें राजायें कोटवालने कहुं के ए शेर पाठलथी धन लेवा गयो हशे, माटें तुं फरी तिहां जइ ठानो रहीने जोइ आव्यु. कोटवाल फरी तिहां गयो, पण शेरने तिहां दीतो नही. तेवारें वली राजानी आगल आवीने कहुं के स्वामी ! शेर कांइ निधान लेवा आव्यो नही. एवुं सांजली राजायें शेरने तेडावी पूठयुं के, तमें निधान शा वास्ते नहिं लीधो ? शेरें कहुं हे महाराज ! महारी पा सें अखूट निधान पड्यो ठे, तो फली बीजा निधानने हुं शुं करुं ? रा जायें पूठयुं के कयो तमारी पासें निधानं ठे ? तेवारें शेरें कहुं के महारी पासें संतोषरूप अद्ध्यनिधान ठे, ते सांजली राजा घणोज रीज पाम्यो अने शेरने निर्लोनी जाणी नगरशेरनी पदवी आपी.

एकदा प्रसावें उद्यानमां हे श्रुतकेवली पधाखा. तेमने राजा तथा पद्म शेर मली वांदवा गया. धर्मदेशना सांजल्यानंतर शेरें गुरुने पूठयुं के हे महाराज ! मुज्जे अत्यंत सत्य अने संतोष रुच्यो ठे तेनुं कारण शुं ? अने महारी स्त्रीने मुखरोगें करी काहलस्वर थयो ठे ? तेनुं पण कारण मुज्जे कहो ?

एवुं शेरनुं बोलवुं सांजलीने गुरु तेमना पाठजा नव कहेता हवा. के एज नगरमां नागशेर असत्यवादी, असंतोषी अने मायावी रहेतो हतो तेनी नागिला नामें स्त्री ते माया रहित तथा सत्य संतोषते धारण करनारी हती.

एकदा नागशेठनो कोइक नागमित्र नामें मित्र देशांतर जतो हतो, ते नी स्त्री चपल हती तेना जयषी पोताना पुत्रने कही नागशेठनी स्त्री ना गिलानेज साक्षी राखी पोतानुं सुवर्ण, नागशेठनी पासें थापण मूक्युं, अने पोतें देशांतर गयो तिहां घणुं धन उपार्जन करी पाठो वलतां मार्गमां चोर लोकोयें धाड पाडी तेने मारी नाख्यो, ते वात तेनी स्त्री तथा पुत्रें सां जली. तेवारें घणो दुःखित अइ शोक करवा लाग्या. अनुक्रमें केटला एक दिवस पठी ते शेठना पुत्रें पोताने- पितायें राखेली थापण नागशेठनी पासेंथी मार्गी. तेवारें शेठ ना कबूल थयो, अने कहेवा लाग्यो के महारी पासें तहारा पितायें कांइ पण थापण राखी नथी.

नागमित्रनां पुत्रें राजानी आगल जइ ते वात कही. राजायें पूठ्युं के महारी पासें कोइ साक्षी ठे-? तेणें कहुं के नागशेठनी स्त्री नागिला साक्षी ठे. तेवारें राजायें प्रथम शेठने तेडी पूठ्युं. पण तेणें कहुं के महारी पासें एने बापें कांइ थापण मूकी नथी. पठी राजायें नागिलाने तेडावीने पूठ्युं, तेवारें नागिला विचारवा लागी जे एक बाजु तड अने एक बाजु बाध, ए न्याय महारे थयो ठे. केम के एक पासें जरतार ठे, वली उत्तम स्त्रीनी ए रीत ठे, जे जरतारने प्रतिकूल न थावुं. अने बीजी रीतें विचारुं तो सत्य वचन लोपाइ जाय ठे? ते आ जवें अने परजवें महादुःखनुं देवावाळुं थाय ! एम चिंतवी ठेवट निर्धाखुं जे साचुं बोलतां जे थवानुं ह शे, ते थाजे. अमृत पीवाथी मरण थवानुं नथी. एम विचारी खरे खरी सत्य वात सजा आगल कही दीधी. ते वचनथी राजा घणोज हर्षायमान थयो. अने नागशेठनी पासेंथी थापण अपावीने मूकी दीधो. अने तेनी स्त्रीने उत्तम वस्त्रोनी पहेरामणी आपी विदाय करी. पठी नगरनी स्त्रीयो मध्यें नागिला सत्य बोलनारपणें प्रमिदताने पामी. एकदा नागशेठने घेर मासखमणने पारणे कोइ रुषि आव्या, तेने जाव सहित फासु अन्न पाणी वहोराव्यां, तेथी बेहुजणें शुनकर्म उपार्जन कहुं अनुक्रमें तिहां आयु पूर्ण थये ठते ते नागिलानो जीव मरण पामीने तुं इहां पद्मशेठ प ए आवी उपनो ठो. अने नागशेठ मरण पामी कपटने योगें इहां महारी पद्मिनी स्त्री अइ ठे. जीनथी कूडुं बोळ्यो, तेथी मुखरोग अने काहजस्वर थयो ठे. ए रीतें पाबलो जव सांजलो वैराग्य पामी बेहु जण दीक्षा लइ

મોઢેં પહોતાં ॥ ઢોહો ॥ જીનેં સાચું બોલીયેં, રાગ દેષ કરિં દૂર ॥ ઉત્તમ શું સંગત કરો, જાને જિમ-સુખપૂર ॥ જીરાઝલાંનામ પદાદ્યાદરેઃ ॥ એ પાં ચમા અને ઠઠાંબે ઉત્તર આશ્રયી પદ્ય પદ્મિનીની કથા કહી ॥ ૫ ॥ ૬ ॥

હવે સાંતમી ટુઢાનો ઉત્તર એક ગાથાંયેં કરી કહે ઢે.

॥ ગાથાં ॥ અસ્સ વસહ પસુત, જો લંઠડ વંધિયં પિ હુ કરડ ॥ સાં સ વાણ નિહીણો, નપુંસત હોડ મરિકણ ॥ ૧૩ ॥ જાવાર્થઃ—જે પુરુષ (અસ્સ કે ૦) ઘોડા અને (વસહ કે ૦) વૃષ્ણ એટલે બંદ તથા બોકડા પ્રમુખ પશુતને (લંઠડ કે ૦) લાંઢે, આંક દેવરાવે, નાક વીંધે, ગળ કંબલ કાપે, શ્રોત્ર કાપે, તે જીવ સર્વ મનુષ્યોમાંહેં હીણો અધમ જાણવો અને મરીને નપુંસક થાય ॥ ૧૩ ॥ જેમ ગોત્રાસેં અનેક જીવના અવયંવ ઢેદ્યા, તેથી ઘણા જવ લગેં નપુંસકપણું પામ્યો, તે ગોત્રાસની કથા કહે ઢે.

વણિકગ્રામેં મિત્રદેવ રાજા રાજ્ય કરે ઢે. તેની શ્રીદેવી નામેં પંટરાણી ઢે. એકદા તિહાં શ્રીવર્ધમાન જિન સમોસચ્ચા. બાર પર્ષદા મલી ધર્મદેશનાં સાંજનીને સર્વ હર્ષવંત થયા. તિહાં શ્રીમહાવીરના પ્રથમ શિષ્ય અને સા તહાય પ્રમાણ શરીર વાલા, અક્ષીણમહાણસી પ્રમુખ અનેક લલ્લિના ધાર ક એવા શ્રીગૌતમસ્વામી તે ઢઠને પારણેં શ્રીમહાવીરને આદેશેં પાત્રાં પડિલે હીને વણિકગ્રામેં વહોરવા માટેં આવ્યા. તિહાંથી વહોરી પાઠા વલતાં મા ગેમાં ઘણા રાઝલજનેં વીંટેલો અને આકરા બંધને વાંધેલો એવો એક પુરુષ દીઠો. તે કેવો દીઠો ? તો કે જેના કાન, નાક, હોઠ, જીજ ઢેદ્યાં ઢે, જેનું ધૂલથી શરીર સ્વરડયું ઢે, અને તિલ તિલ જેટલું તેના શરીરનું માંસ ઢેદી ઢેદી તેને સ્વરાવે ઢે. એવો દયામણો, અને ડુઃખીયો દેસી, એ પાપનું ફલ ઢે, એમ જાણી મનમાં વૈરાગ્ય આણીને શ્રીમહાવીરપાસેં આવી ઈરિયાવહિ પડિ ક્રમી, જાત પાણી આલોડને પૂઠવા લાગ્યા કે હે જગવન ! કેવા પ્રકારના રોડ કર્મેં કરીને એ પુરુષ એવો મહા ડુઃખીયો થયો ઢે ? તેવારેં જગવાન બોલ્યા કે હે ગૌતમ ! સાંજલ.

હલ્હિણાઝર નગરેં સુનંદરાજા રાજ્ય કરે ઢે. તે ગામમાં ગાયોને બેસવા માટે લોકોયેં એક માંમવો કરાવેલો ઢે તે ગાયો બાહેર જંગલમાંથી તૃણાદિ ક ચરી પાણી પીને સાંજની વચ્ચેં મંમપમાં આવી સુખેં બેસે. તે ગામમાં કોડ જીમ નામેં પુરુષ રહે ઢે. તેની ઉત્પલા નામેં સ્ત્રી ઢે. તેનો પુત્ર ગોત્રા

स नामें ठे. ते बालपणाथकीज महाडुष्ट, धीर, निर्दग्नी, पापी, जीवघातनो करनार ठे. एकदा रात्रिनी वखतें सर्वलोक सूता पठी ते गोत्रास पोताना हाथमां काती लक्ष्ने गायोत्ता मांमवामां आव्यो. तिहां केदंजिएक गायोना पूंठ, कान, नाक, होठ, जीन, स्तन, उहाडां, पग प्रमुख अवयुच ठेदी ना ख्यां, एवुं पाप करी पांचशें वर्षेनुं आयु पाली मरण पामीने बीजी नरकने विषे जइ नारंकीपणे ऊपनो ॥ उक्तंच ॥ दोहो ॥ घोडा बलद समारीया, की धा जीवविणास ॥ पुण्यविहूणा जीव ते, पामे नरकनिवास ॥ १ ॥ पठी ते गोत्रासनो जीव नरकना महा अधोर, दुःख नोगवी तिहांथी मरण पामीने आ नगरमां सुमित्र शेठनी सुजडा नामें वांजणी स्त्रीने घेर पुत्र पणे ऊपनो ठे. तेने जन्मतां वार उकरडा ऊपर नाखी दीधो. वली तिहांथी ऊपाडी लावीने उचित एवुं नाम दीधुं ठे. ते जेवारें महोटो थयो, तेवारें सुमित्रशेठ धन उपांऊंवा माटे एने साथें लेइ प्रवहणें चढयो. कर्मवशें संवत्तक वायरे करी प्रवहण जांग्युं. तिहां सुमित्रशेठ देवशरण थयो. अने उचितपुत्र घरे आव्यो. पिताना मरणनी वात संजलावी तेथी सुजडा शेठानी पण शोक संताप करती मरण पामी पाठलथी ठोकरो डुराचारी पापीष्ट थयो. ते वात सज्जनोयें जाणीने एने घरथी बाहिर काहाढी मूक्यो. गाममां फरतो साते डुर्यसन सेवन करे सर्व अनर्थनुं मूलरूप थयो. हमणां एणे राजा नी मानीती महारूपवंत, कलावान, सर्वदेशोनी जाषा जाणनारी एवी का मध्वजानामें वेश्या ठे, तेनी साथें राजाने घणो स्नेहसंबंध ठे, तेना घर मां प्रवेश करतो ए उचितपुत्रने राजाना माणसोयें दीगो. तेवारें तेने बांधीने राजा आगल लाव्या. ते राजाथें एने विडंबना करेली ठे, ते विडंबना करीने मारी नाखशे. मरीने वली पहेली नरकने विषे जइ नारकी पणे उपजशे ! तिहांथी मरीने नपुंसक थशे. एम घणा जव पर्यंत नपुंसक पणे दुःख वेठशे ! एम जाणी निर्लेठन कर्म न करवुं. ए सातमा प्रश्नना उत्तर आश्रयी गोत्रासनी कथा कही ॥

हवे आठमी पट्टानो प्रत्युत्तर एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ मारेइ निदयमणो, परलोअं नेव मन्नए किंचि ॥ अइसंकि लिष्ठ कम्मो, अप्पाऊसो जवे पुरिसो ॥ २४ ॥ जावार्थः—जे निर्दय मन थको जीवने मारे, स्वर्ग मोक्ष प्रमुख परलोकने किंचित्मात्र पण माने नही, अने

જે જીવ અતિસંક્ષિપ્ત વિરુદ્ધ કર્મોને આચરે, તે જીવ, પરજીવેં અવ્વપાયુષ્ય વાલો થાય ॥ ૨૪ ॥ જેમ ઝક્કયણી નગરીયેં સમુદ્દત્ત શેઠની ધાર્યા ધારિણી દુરાચારી હતી, તે યજ્ઞદત્ત નામા ચાકરની સાથેં આસક્ત થઈ થકી કર્મકરની સાથેં મલીને પોતાના પુત્ર શિવકુમરનો ડોહ કરવા ચિંતવ્યો તે સર્વને મરાવ્યું અને પોતેં પણ મરણ પામી. આગલ ઘણાં જવેં અવ્વપાયુ પામ્યું. માર્ટેં હ્રાં શિવકુમાર અને યજ્ઞદત્તની કથા કહે છે:—

ઝક્કયણી નગરીયેં સમુદ્દત્તશેઠ વસે છે. તેની ધારિણી નામા સ્ત્રી છે, તેને શિવકુમાર નામેં પુત્ર છે, અને યજ્ઞદત્ત નામેં કર્મકર છે. એકદા સમુદ્દત્ત શેઠને રોગ ઉપનો તેથી તે મરણ પામ્યો. પાઠલ તેના બેટાયેં મૃત કાર્ય કહ્યાં. કર્મને શોગેં ધારિણી રાણી પહેલા યજ્ઞદત્તકર્મકરની સાથેં લુબ્ધ થઈ. જે જાણી યૌવનાવસ્થામાં હિંદિયોને જીતવું માહાહુર્જન છે. તેમાં પણ કામને જીતવો વલી વિશેષ દોહિલો છે. પઠી તે વાત લોકેં વિરુદ્ધ જાણીને શિવકુમાર તેને વારે, તો પણ માતા માને નહિ.

એકદા ધારિણીયેં યજ્ઞદત્તને એકાંતેં કહ્યું કે મહારો પુત્ર શિવકુમાર રૂઢો નથી માર્ટેં. જેમ કુમુદિનીનો સૂર્ય વિનાશ કરે છે, અને કાંઠાનો જેમ નદીનો પ્રવાહ નાશ કરે છે, તથા વનનો જેમ દાવાનલ નાશ કરે છે, તેમ આપણો શિવકુમાર વિનાશ કરશે ! તેથી પ્રહ્લન્નપણેં એને મારી નાશવો જોઈયેં. તે સાંજલી યજ્ઞદત્તેં કહ્યું કે એ વાત યુક્ત નથી કેમ કે તમારો પુત્ર તે મહારો સ્વામી છે. એના પસાયથી આપણે બેદુ સુખીયાં થઈએ. વલી સ્વામી ડોહ કરવો, તે મહાપાપનો હેતુ છે.

તે સાંજલી ધારણી બોલી કે એમાં શેનું પાપ છે ? જો એ જીવતો હશે, તો આપણને સુખનો અંતરાય કરશે ! ઇત્યાદિ વાતો સાંજલી વિષયાંધ યજ્ઞદત્તેં પણ શિવદત્તને મારવાની કબૂલાત આપી. હવે કપટેં કરી ધારણીયેં પોતાના પુત્રને કહ્યું કે હે વત્સ ! કોઈ પણ હથીયાર ધારણકર નાર પુરુષનો વિશ્વાસ કરીશ નહી. એકદા પ્રસ્તાવેં કુમરને કહેવા લાગી કે ગોવાલિક લોકો આપણા ગોકુલની રક્ષા રૂઢી રીતેં કરતાં નથી માર્ટેં તમેં બેદુ જાણ ગાયોની રક્ષા કરવા જાઉં, તે સાંજલી બેદુ જાણ હાથમાં હથીયાર લઈને જંગલમાં ગયા. બેદુજાણ આગલ પાઠલ જાય છે, એક બીજાનો વિશ્વાસ કરતા નથી. નીચા ઉતરતાં ઠાહડીમાં, યજ્ઞદત્તેં સ્વજ કાઢ્યું

ते पाठलथी, शिवकुमारें जाण्युं तेवारें त्यांथी नाशिने गोकुलमां जतो रह्यो तिहां जइ गोवालीयाने शीखामण आपी समजीवी राख्य.

संध्या समयें गायना वाडामां बेहुं जण शय्या पाथरीने सूता, एवामां शिवकुमार ऊठीने शय्यायें खड्ग राखी उपरथी ठांकी मूक्युं अने, पोतें गायो ना समूहमां ठानो जइ बेसी रह्यो. एटलामां यज्ञदत्तें ठानो रही खड्ग काढीने शिवकुमारनी शय्या उपर धां कखो, ते वखत शिवकुमार गायो मांथी निकली ठानो आवी घा करीमे यज्ञदत्तने मारी नाख्यो. अने मु खथी चोर ! चोर !! एवो कलकलाट शब्द करता गोवालीया अने शिवकुमार कांश्क बाहेर जइ पाठा वली आवीने बूम पाडवा लाग्या के यज्ञदत्तने चोरें-मारी नाख्यो ! ए काम करीने शिवकुमार धरे आव्यो. तेने मा तायें पूठ्युं के यज्ञदत्त किहां ठे ? तारे शिवकुमारें कखुं के पाठल आवे ठे. एम कहीं मनमां चिंतवणा करे ठे, के महारी मातानां कर्म तो जूठ. कहेवां ठे ? जे पुत्रने पण मारवानी तजवीज करी. एम विचारी वली माताने कहेवा लाग्यो जे हुं रात्रिं जाग्यो हुं, माटें हमणां निडा आवे ठे, एम कहीं सुइ रहे ठे. एटलामां तेनी मातायें खड्ग ऊपर कीडियो चडती दीठी, तेवारें खड्ग काढाढी जोयुं तो लोहीयें खरड्युं दीतुं तेथी विचाखुं जे निश्चयथकी यज्ञदत्तने एणेज माख्यो ठे. एम चिंतवीने जांखी थइ. पठी तेज खड्गें करी पोताना पुत्रने माख्यो. ते धाव मांतायें दीठो, तेणें मुसलथी धारणीने मारी तिहां मरती धारणीयें चपेटायें करी धावमाताना मर्मस्था ननं हण्णां, तेथी ते पण मरण पांमी. एम निर्दयपणे मांहोमांहे डोह करी मरण पांम्यां. ते सर्वजीव ते नवमां पण प्रापें करी आढपायुष्यवालां थयां. अने आवते नवें महाडुःखी थाजो ! माटें जीववध न करवो ॥ दोहो ॥ जीव वधे पापज करे, आणे हिये कुबुद्धि ॥ नारीकर्मा जीव जे, ते किम पामेसिद्धि ॥ १ ॥ ए आठमा प्रश्नना उत्तरमां शिवकुमार यज्ञदत्तनी कथा कही ॥

हवे नवमी पृष्ठानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ मारेइ जो न जीवे, दयावरो अनयदाण संतुष्टो ॥ दीहाउ सो पुरिसो, गोयम जणिउ न संदेहो ॥ १५ ॥ जावार्थः—जे पुरुष जीवने न मारे, दयावंत होय, जे अनयदान देइने हैयामांहे संतुष्ट थाय, हर्ष आणे, ते जीव दीर्घायु वालो, आवते नवे घणुं जीवे, संपूर्ण आयुष्यवान् थाय. हे

गौतम ! ए वातमां कांइ पण संदेह नथी ॥ २५ ॥ जेम सजंशही नगरीयें मणिकारशेठनो पुत्र दामनक हंतो, ते एकलो घणा वखत मरण संकटथी उ गखो, महोटी रुद्रिनो धणी थयी, दीर्घायुष्यवालो थयो. अहिं तेनी कथा जा एवी. ते प्रश्नम बारपर्वोनी कथांमां ठपाइ गयेली ठे. तथा. एक रुषीश्वर व नमांहे तपस्या करता हता. एवामां एक आहेडीयें त्रास पमाडेलां मृगलां तेमनी आगलथी नाशि जतां हतां. पाठलथी आहेडीयें आंवी रुषीश्वरने पूठयुं के मृगलां किहां गयां ? तेवारें रुषियें दयाथी आ प्रमाणें कयुं के ॥ यत्प श्यति न तद्धूते, या ब्रूते सा न पश्यति ॥ एटले जे चक्रु देखे. ठे, ते चक्रु कांइ झोलतुं नथी, अने जे जीन बोले ठे, ते जीन कांइ देखती नथी ? ॥ दोहो ॥ देखे ते बोले नही, बोले ते नवि आंख ॥ आहेडी मृगलां किहां, धनुष बाण सवि लाख ॥ १ ॥ एम कही ते आहेडी जता रह्या. ए दयावान् रुषिनी कथा नवमा प्रश्नना उत्तर ऊपर कही ॥

हवे दशमी अने अगीयारमी पृष्ठाना उत्तर बेहु गाथायें करी कहे ठे:—

॥ गाथा ॥ देइ न निय संसत्तं, दिन्नं हारेइ वारणं दित्तं ॥ एएहिं कम्ममेहिं, जोगेहिं विवज्जित होइ ॥ २६ ॥ सयणासण वडं वा, जत्तं पत्तं चपाणियं वावि ॥ हियएण देइ तुठो, गोयम जोगी नरो होइ ॥ २७ ॥

जावार्थ:—जे आपणी पासें ठती वस्तु होय तो पण न आपे, तथा दी ये तो पढी संताप करे, अनेरो जे आपतो होय तेने देतां वारे. एवे एवे कर्म करी जीव जोगें विवर्जित एटले जोगरहित थाय. जेम धनसार शेठ ठास ठ कोडी डब्यनो धणी ठतां अत्यंत रुपणं हंतो तेथी जोगरहित थयो ॥ २६ ॥

तथा जे पुरुष शयन, पाट, संथारो, आसन, पाटलो, पोंठणुं, कांबलो, वस्त्र, जात, पाणी जे महात्माने देवायोग्य वस्तु ते ह्यैयानी वासनायें करी संतुष्ट थको आपे. हे गौतम ! ते पुरुष, जोगवंत सुखी थाय ॥ २७ ॥ जेम धनसार शेठ सुपात्रने दान आप्री जोगसंबंधि सुख पाम्यो ॥ दोहो ॥ वीनतडी सामी सुणो, तप जप क्रिया न कीध ॥ राग द्वेष पातक कखां, गर्वें दानज दीध ॥ १ ॥ पदाद्यह्नैर्वीतरागनाम श्रेयोर्थ ॥ हवे ते शेठनी कथा कहे ठे.

मथुरानगरीयें धनसारशेठ वसे ठे, ते ठाशठ कोडी डब्यनो अधिपति ठे, परंतु महाकृपण ठे. एक दमडी पण धर्मने अर्थ आपे नही. दरवाजा आगल कोइ निह्वाचरने देखे, तो तेनी ऊपर रोष करे, जो कोइ आवी

मागे, तो तेनी ऊपर रीश करे, याचकने देखे, के स्थानथकी उठी जाय, धर्मने अर्थे धन अपवानी वास्तमां पासें पण आवे नही, पोताना घरमां कोइनी देखतां सारी रसोइ पण जमे नही. पूरुं स्वाय पण नहि. ते नगर नी मांहे कोइ जूख्यो माणस धनसार शेठनुं नाम पण जम्याविना लीये नही. ते एवुं विचारे के एनुं नाम लेखुं, तो आजे अन्न पण मलशे नही.

हवे ते धनमांथी त्रीजो जाग बावीश क्रोड इव्य धरतीमां दाटी राखे लुं हंतुं. एटले. पृथ्वीगतं करेलुं हंतुं, तेने एक दिवस उधाडी जोतां लीयाला जेवुं दीतुं. ते जोइ शेठने मूर्खाआवी गइ. धरती उपर पडि गयो. थोडी वार पढी सचेत थयो. एटलामां वली कोइके आवी कहुं के शेठजी आपना बावीशक्रोडना मालथी नरेलां प्रवहण मूबी गयां. वली त्रीजे कोइ के आवीने कहुं के अमुक स्थले आपणा मालनां गाडां चोरोयें लूटी ली थां. इत्यादिक इव्य नाश पाम्यानी वातो सांजली शेठ शून्य थइ गयो. रा त्रिं दिवस जम्या करे, लोको तेनी हांसी कखा करे.

वली एकदा दश लाख नांम लइ प्रवहण नरी पोतें वहाणमां बेसी देशांतर नणी चाल्यो, त्यां पण कर्मयोगें समुद्रमां गाज, बीज, वर्षाद थयो, तोफानथी प्रवहण नांगी गयुं. पाटीयुं हाथमां आव्युं, तेनी मदतथी कांठे आव्यो तिहांथी रजलतो घेर आवी पढोतो. मनमां चिंतववा लाग्योजे हुं इव्य पाम्यो, परंतु कोइ वारें सुपात्रने दान दीधुं नहिं देताने पण वाखा, माटें महारी लक्ष्मी बाहिर परोपकारादि कोइ पण सुकृतमां काम आवी नहिं. जे माटें शास्त्रमां लक्ष्मीनी त्रण गति कही ठे ॥ दानं जोगोनाश, स्ति स्त्रोगतयोनवन्ति वित्तस्य ॥ योन ददाति न जुंके तस्य तृतीया गतिर्नवति ॥ १ ॥ ए कहेली दान, जोग अने नाश एवी त्रण गतिमांथी महारी लक्ष्मीनी तो मात्र एक त्रीजी गतिज थइ. एटले नाशपणुंज पामी. •

एकदा वनमां केवली जगवान् समोसखा, तेमने शेठ वांदवा गया. वां दीने पढी पूठयुं के हे जगवन् ! हुं कहेवा कर्मना उदयथी रुपण थयो ? तथा महारी लक्ष्मी सर्व जती रही तेनुं शुं कारणं हशे ? तेवारें गुरु कहेवा लाग्या के हे शेठ ! धातकीखंमना नरतक्षेत्रमां एक गामें बे जाइ महोटी रु दिना धणी हता. तेमां महोटो जाइ तो सरलचित्तवालो, उदार, गंजीर हतो, अने बीजो न्हानो जाइ रौइपरिणामी रुपण हतो, ते महोटा जाइने पण

दानादिक आपतां थकां वारे, तथापि ते तो दान अवश्य आप्याज करे.

एम करतां महोटा जाइने दिवसें दिवसें लक्ष्मी वृद्धि पामवा लागी, अने न्हानो जाइ जोतो रहे, पण कोइने पाइ पण आपे नहि. तेथी उलटी लक्ष्मी. खूटवा लागी. तेवारें रुद्धि लेवामांटे महोटा जाइ साथें महोटा कलह करवा लाग्यो ते कलहना योग्यी एकदा महोटा जाइयें गुरुनी देशना सांजली वैराग्य पामी, दीक्षा लीधी. काल करी पहेले देवलोके देव तापणे ऊपनो. अने न्हानो जाइ कृपण उतां निर्दिन थयो लोके निंदतां थको तापसी दीक्षा लइ अज्ञान तप करी असुरकुमार देवोमां जइ ऊपनो. जिहांथी चवी इहां तुं धनसार नामें शेठ थयो ठो. अने हुं महोटा जाइ देव लोकथी चवी तामलिप्ती नगरीयें एक व्यवहारीयाने घेर पुंन पणो ऊपनो, अने तिहां दीक्षा लइ कर्मक्षय करी केवलज्ञान उपार्ज्जने हुं हमणां आंहीं आव्यो बुं. ते सांजली शेठ पोताना पाठला नवनो जाइ जांणीने हर्षवंत थयो. पढी गुरुयें कह्युं के तें दान न दीधुं, तेथी अंतराय कर्म उपाज्युं तथा दान देताने वाख्यो, तेथी धन सर्व क्षय थइ गयुं. इत्यादि वात सांजली धनसारशेठें एवो नियम लीधो, के हवेथी हुं जेटलुं धन उपार्जन करुं ! तेमांथी चोथो जाग धर्मकार्यमां वापरुं ! एवी जिहांसुधी जीवुं, त्यां सुधी प्रतिज्ञा करुं बुं. तथा पारका दोष न बोलुं. एम कह्नी श्रावकधर्म अंगीकार कख्यो, अने केवली जंगवाननी साथें पाठला नवनो अपराध खमाव्यो.

हवे शेठ, तामलिप्ती नगरीयें जइ व्यापार करवा लाग्यो. तिहां लक्ष्मी उपार्जन करी. तेमांथी घणी लक्ष्मी धर्म अर्थ सात खेत्रें खरचवा लाग्यो, यें पोसह करे, सुपात्रने दान आपे.

एकदा प्रस्तावें शून्यघरमां पोसह लइ काउस्सग ध्यानें रह्यो. तिहां व्यंतरदेवे कोपकरी सर्पनुं रूप करी शेठने मस्यो. एक दिवस पर्यंत शेठ प्रतिमायें रह्या तिहां सुधी व्यंतर देवें अनेक प्रकारना उपसर्ग कख्या, पण शेठ क्षोभ पाम्यो नहिं. एवी शेठनी स्थिरता जोइ, व्यंतर संतुष्ट थई, बोव्यो के जे मागो ते हुं आपुं ! परंतु शेठें कंइ मांग्युं नहिं. तो पण व्यंतरें कह्युं के तमें फरी मथुरा नगरीयें जाउ. अने तमारा जंमारे मूकेला बावीश क्रोड सोनैय्या जे लीयाला थइ गया ठे, ते तमारा पुण्यने योगें सोनैय्या थजे. पढी शेठें मथुरामां आवी निधान क्वाडी जोयो तो पूर्वें

जे लीयाला दीठा होता, ते न दीठा. अने सोनैय्याज दीठा. तेमज जल मार्गना ब्रह्माणो पण पाणीनी ताणथी क्वांक स्वराबे चढेलां होतां, ते पण फरी कुशलें आव्यां. एम सर्व स्थलेंथी फरी पण ठासठ कोटि डब्य ए कतुं थयुं. तेमांथी दान देतो थको जोग जोगववा लाग्यो, घणां जिनप्रा सार्द कराव्यां. एम साते क्षेत्रें सारी रीतें धन वावरीने रूडी धर्मसंबंधि कीर्त्ति उपाङ्कन करी अंतें पुत्रने घरमो नार सोंपी अनशन लेइ पहेले देवलांकें अरुणाज विमानें चार पळ्योपमबे आउखे देवतापणे जइ उपनो. तिहांथी चवीं महाविदेहक्षेत्रें मनुष्यपणुं पामी दीक्षा लइ मोर्हे जाशे. ए अगीयारमी पृष्ठाना उत्तरमां धनसारं शेठनी कथा कही.

हवे-बारमी अने तेरमी पृष्ठाना उत्तर बे गाथायें करी कहे ठे.

॥ गमथा ॥ गुरु देव य साहूणं, विणयपरो संत दंसणीउं अ ॥ न य न एइ किंपि कडुअं, सो पुरिसो जायए सुहिउं ॥१७॥ अगुणोवि गव्विउच्चिय, निंदइ रागी तवस्सिणो धीरो ॥ माणी विडंबउं जो, सो जायइ दूहउंपुरिसो १८

जावार्थः—जे पुरुष पोताना गुरु, देव अने साधु महात्मानो विनय क रवामां तत्पर होय अने जेनुं दर्शन शांतमुडावाळुं होय, एटले शांतमुडा होय, अने कोइने कटुक वचन न बोले, एटले कोइनां मर्मयुक्त निंदायुक्त तथा अणगमतां विरुद्ध वचन न बोले, ते पुरुष, सौजाग्यवंत होय ॥ १७॥ तथा जे पुरुष निर्गुण होय एटले गुणरहित थको पण गव्विउं एटले गर्वि त अहंकारी होय, अने गुणवंत धैर्यवान् एवा तपस्वीनी निंदा करे, तथा जे मानी एटले जातिमदनो करनार अहंकारी, अने जिनशासन विडंबक होय, ते पुरुष दुर्जागी थाय ॥ १८ ॥ जेम राजदेवनो जाइ जोजदेव एवा पापें करी दुर्जागी थयो. माटें ए बेहु प्रश्नना उत्तर ऊपर राजदेव अने जोजदेव ए बे जाइनी कथा कहीयें ठेयें.

अथोथ्या नगरीयें सोमचंद्राजा सौम्यप्रकृतिवालो ठे, ते नगरमां देव पाल नामें शेठ रहे ठे. तेनी देवनी नामें स्त्री ठे, तेने राजदेव अने जोज देव, एवे नामें बे पुत्र थया ठे. तेमां महोटो जाइ सर्व कोइने गमतो सु जागी ठे आठमे वर्षे सर्व कलाउ शीखी लीधी, अनेक शास्त्र जण्यो, अने यौवनवय आवे थके स्वयंवर कन्या कोइक व्यवहारीयें आणी दीधी तेनुं

पाणिग्रहण कराव्युं, जिहां जइने कोइपण चीजनो व्यापार करें तिहां अ वश्य लाज थाय. ते पुत्र राजामे पण मानेसो थयो.

हवे बीजो न्हानो जाइ नोजदेव ठे ते धुरथीज डुर्जागी ठे. ते जेवारें यौवन पाभ्यो, तेवारें तेना पितायें घणां शेठिया पासेंथी कन्यानी मागणी करी, पण एने आपवानी कोइयें वांठा करी नहिं. तेवारें शेठें कोइ एक दरिडीने पांचशो सोनैय्या आपीने तेनी कन्या परणवानुं ठेराव्युं. ते कन्याने बापें सोनैय्याना लोचथी कन्या देवानी कह्नी. परंतु कन्या कहवा लागी के हुं अग्निमां प्रवेश करवाने कबूल करीश पण ए डुर्जागीने परस्थीश नहि. एवो हठ लइ बेठी. एम करतां वेस्याने धन आपीने तेने घेर जवा मांमथुं. तिहां पण वेस्या एवुं चिंतववा लागी के जेम तेम करी ए इहांथी उठी जाय, तो सारुं. तेमज जे कोइ वेपार करी आवे तेमां पण अवश्य नुकशानज थाय पण पूरुं नाणुं थवुं मुशकिल थइ पडे. एवी रीतें जो पण ते बेहु सगा जाइ ठे, तो पण आंतरुं घणुं पडी गथुं.

एकदा कोइ ज्ञानी गुरु, वनमांहे समोसख्या तेमने शेठजी बेहु पुत्रने साथें तेडीने वांदवा माटें गया. तेमने वांदी धर्मदेशना सांजव्यानंतर शेठें पूठथुं के हे जगवन् ! महारा बे पुत्रमां एक महासुजागी अने एक महा डुर्जागी थयो ठे, तें कया कया कर्मने योगें थया हशे ?

तेवारें गुरुं बोझ्या के हे देवपाल ! संसारमां सर्व जीवो पोतपोताना क रेजां शुजाशुज कर्मने जोगवे ठे. माटें तहारा पुत्रोनुं वृत्तांत कहुं ते सांजल.

एज नगरमां आ जवथी त्रीजे नवें एक गुणधर अने बीजो मानधर एवे नामें बे वाणीया रहेता हता. तेमां गुणधर तो देव, गुरु, अने साधुने विषे विनीत तेमज उपशांत चित्तवालो अक्रोधी हती, कोइने कटु वचन कहे नही. अने बीजो मानधर जे हतो ते माहानिर्गुणी अहंकार करतो थको साधुनी तथा धर्मवंत पुरुषोनी निंदा करतो रहे. महापुरुषोनी हास्य करतां कर्म उपार्जन करतो हतो.

एकदा एक साधुयें वरंसाजें मासखमण तप कीधुं, ते तपना बलथी आकर्षी देवता पण तेनी सेवा करवा लाग्या. तेने देखीने मानधर तेनी निंदा करतो कहेवा लाग्यो के अरे ! आ पाखंमी मायावी लोकोने विप्र तारवा उगवा माटें तपस्या करे ठे. महत्त्व पामवाते अर्थे कष्ट करे ठे. एम

निंदा करतां तेने एक देवतायें वाख्यो, तो पण निंदा करतो रह्यो नही. तेवारें देवतायें क्रोध आणी चपेटो माख्यो; तेथी मरण पामीने पहेली नरकें गयो. अने महोठो गुणधर नामां वणिक ते मरीने देवता थयो. ह वे ते नरकथी निकलीने जोजदेव नामें तसारे घेर पुत्रपणे आवी कपनो ठे. ते पूर्वकृत कर्मने योगें दुर्जागी थयो ठे अने पहेला देवलोकथी चवी ने ताहारे घेर राजदेव नामें पुत्र थयो ठे. ते सुरुतने योगें सुजागी थयो ठे. एवी गुरुनी वाणी सांजली बेहु जाइने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं, ते थी पाठला नव दीठा. तेवारें जोजदेव पोतानी निंदा करी केटला एक कर्मद्वय कख्या. अने बे जाइ, तथा त्रीजो बाप त्रणे जणे मली केवलीनी पासेंथी श्रावकधर्म अंगीकार कख्यो. अनुक्रमें बेहु पुत्र दीक्षा लइ चारित्र धर्म पाली आयु पूर्ण थये देवलोकें गया. त्रीजे नवें मोहें जाओ ॥ दोहो ॥ गुण बोले निंदे नही, ते सोजागी हुंत ॥ अवगुण बोले परतणा, दोहग ते पामंत ॥ १ ॥ इति राजदेव जोजदेव कथा ॥

हवे चौदमी अने पन्नरमी पृष्ठाना उत्तर बे गांथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ जो पढइ सुणइ चिंतइ, अन्नं पाढेइ देइ उवएसो ॥ सुअ गु रु नत्तिजुत्तो, मरिउं सो होइ मेहावी ॥ ३० ॥ तव नाण गुण समिद्धं, अवमन्न इ किर नयाणइ एसो ॥ सो मरिऊण अहन्नो, डुम्मेहो जायए पुरिसो ३१

जावार्थः—जे पुरुष ज्ञान जणे, ज्ञान सांजले तथा तेना अर्थ मनमां चिंतवे, तथा. (अन्नं पाढेइ के०) अनेरा बीजा पुरुषोने ज्ञान जणावे, ते मने धर्मोपदेश दीये अने जे पुरुष सिद्धांतनी तथा सजुरुनी नक्तियें करी सहित होय. एटले सिद्धांतनी रूडा गुरुनी नक्ति करे ते पुरुष मरीने मे थावी एटले बुद्धिमान चतुर माह्यो विचक्षण थाय. जेम मत्तिसागरनो पुत्र सुबुद्धि प्रधान बुद्धिवालो थयो ॥ ३० ॥ तथा जे तपस्वी ज्ञानवंत गुणवंत पुरुष होय, तेनी जे पुरुष अवगणना करे, सुखथी एम कहे के ए कांइ न ही एमां शो माल ठे ? ए कांइ पण जाणतो नथी, मूर्ख ठे. एम अवगण ना करे, ते पुरुष अहन्नो. एटले अधन्य अर्थात् अजाग्यवान् ठतां डुष्ट पा पिष्ट डुम्मेहो एटले डुर्बुद्धि वालो थाय, एटले बुद्धिरहित थाय जेम सुबुद्धि प्रधाननो न्हानो जाइ माठीबुद्धियें करी दुःखीयो थयो ॥ ३१ ॥

હવે બે ઇશ્વાની ઊપર સુબુદ્ધિ કુબુદ્ધિની કથા કહેં છે.

દ્વિતિપ્રતિષ્ઠિત નગરેં ચંડયશા રાજા રાજ્ય કરે છે. તેનો મતિસાગર ના મેં પ્રધાન છે. તેને સુબુદ્ધિ નામેં પુત્ર થયો, તે જ્ઞાનપણમાં જણ્યો અને પ્ર જ્ઞાન બલેં કરી સર્વ કલાઉ શીખ્યો. ચાર પ્રકારની બુદ્ધિનો જાણ થયો. હવે તે પ્રધાનને વલી બીજો પુત્ર થયો, તે જણવા યોગ્ય થયો. તેવારેં નીશાલેં જણવા મોકલ્યો તેને જણાવવા માટેં ચારમાસ પર્યંત પંમિતેં ઉદ્યમ કલ્યો પણ જેમ કર્ષણી લોકો ઉત્તર સૂમિમાં બીજ વાવે, તે નિઃફલ થાય. તેમ એ ગુણવંત બુદ્ધિવંત ન હતો માટેં જણાવનાર પંમિતનો ઉદ્યમ સર્વ નિઃફલ જ્યો. તેથી લોકેં એ પુત્રનું કુબુદ્ધિ એવું નામ પાડ્યું.

એવામાં તેજ ગામનો રહેનાર કોઈ ધન્નો નામેં રોઠ વ્યવહારીયો છે. તેને એક જાવડ બીજો બહાડ, ત્રીજો જાવડ અને ચોથો સાવડ. એવે ચાર નામેં ચાર પુત્ર છે. તે ચારેને પરણાવ્યા, એટલામાં ધન્નો રોઠ રોગેં પીડા ણો તેવારેં પોતાના ચારે પુત્રને તેડી શીખામણ દેવા લાગ્યો કે હે પુત્રો ! તમેં ચારે જણ માંહોમાંહે સ્નેહ રાખીને એકઠા મલી રહેજો. પરંતુ પોતા ની સ્ત્રીયોનાં વચન સાંજની જૂદા શ્વાશો નહિં. જેમાટેં કહ્યું છે કે ॥ ચોપાઈ ॥ સ્ત્રીનેવચનેં જાય સ્નેહ, સ્ત્રીનેવચને જાયે દેહ ॥ સ્ત્રીને વચનેં બાંધવ જ ડે, એકઠા રહે તો ગૂંચડ ચડે ॥ ૧ ॥ એવી વાત તમેં કરશો નહીં. ક્યારેં પણ કલહ કરી એક બીજાંથી જૂદા પડશો નહિં. જૂદા પડવાથી લોકમાંહે હાંસી થાય અને એમ કરતાં જો કદાપિ જૂદા થાઉ તો ? તમો ચારેને મા ટેં જૂદા જૂદા ચાર નિધાન આપણા ઘરની ચારે સૂણોમાં ચારેને નામેં થા પી મૂક્યા છે, તે ભેજો. એવી વાત પિતાના મુખથી સાંજનીને પુત્રો બોલ્યા કે હે તાત ! જેમ તમેં કહો છો, તેમજ અમેં કરીશું.

પછી પિતાએ સમાધિ મરણ થયું તેનું મૃતકાર્ય કરી ચારે જાડ સ્નેહપૂર્વ ક એકઠા રહ્યા અનુક્રમેં ચારે જાડ્યોને સંતાનની પ્રાપ્તિ થઈ. તેવારેં સ્ત્રીયો વઢવા લાગી કે, હવે જૂદા થાઉ. તેવસ્થતેં ચારે જાડ્યેં મલી ચારે નિધાન કાઢ્યા. તેમાં પહેલા મહોટા જાડના નિધાનમાંથી કેશ નિકલ્યા, બીજા ના નિધાનમાંથી માંટી નિકલી અને ત્રીજાના નિધાનમાંથી ચોષડા તથા કાગલીયા નિકલ્યા અને ચોથાના નિધાનમાંથી સોનું તથા રત્ન નિકલ્યાં તેથી તે જાડ હર્ષવંત થયો અને ત્રણ જાડ હુલાવણ થકા કહેવા લાગ્યા

जे पितायें आपणी साथें वैर राख्युं मात्र एक न्हानो पुत्र वल्लन हतो माटें तेनेज सर्व लक्ष्मी आपी दीधी, परंतु रीतसर तो आपणे चारे जाइयो मली ते लक्ष्मी वहेंची लेखुं ! तेवारें न्हानों जाइ कहेवा लाग्यो के मुऊने जे पितायें निधान आप्युं, तेमांथी हुं कोइने आपीश नहीं. एम मांहोमांहे रात्रि दिवस कलह करता रह्या. कोइनुं वचन कोइ माने नहीं.

पढी त्रणे जाइयें जइ राजाना प्रधान आगल वात कही, परंतु प्रधा नथी पण तेनो न्याय थयो नहीं. तेथी. अफसोसमां पड्या. एवामां मेतानो पुत्र सुबुद्धि तिहां आव्यो, तेनी आगल ते चारे निधाननो संबंघ कही संजलाव्यो सुबुद्धियें कहुं के राजानो आदेश होय तो हुं तमारो जगडो जांगी नाखुं. राजायें आदेश आप्यो, तेवारें सुबुद्धियें तेमने एकांतमां तेडी वात कही के तमारो पिता घणो चतुर हतो, तेणें चारे जाइने लाख लाख टंका आपवा कहा ठे. केम के महोटा जाइना निधानमां केश राख्या ठे, माटें घोडा, गाय, जेंश, उंट आदिक जे चोपद रूप धन ठे, ते एने आप्युं ठे. अने बीजाना निधानमां माटी निकली ठे माटें तेने खेत्र, धरती, रूप धन आप्युं ठे तथा बीजाना निधानमां कागूल चोपडा ठे माटें व्याजें नाणुं आपे लुं खत पत्र सर्व लेहेणुं जे लोको ऊपर ठे, ते रूप धन तेने आप्युं ठे. अने चोथाने सोनुं तथा रत्न जे घरमां ठे, ते रूप धन आप्युं ठे. ते सांजली चारे जणे मली हिसाब, तपासी जोयो तो ते चारेंने सरखे हिसे लाख लाख टकानी वहेंचण करी आपेली दीठामां आवी. ते जोइ चारे जणे जइ राजा नी आगल कहुं के हे स्वामी ! सुबुद्धियें रुडीबुद्धियें करी अमारा जगडा नो निवेडो करी आप्यो ठे, ते सांजली राजा खुशी थयो. अने सुबुद्धि लोकमां प्रसिद्ध थयो तथा बीजो पुत्र तो लोकोमां हासीनुं पात्र थको निंदा पामतो कुबुद्धियो कहेवातो प्रसिद्धिने पाम्यो.

एवामां कोइ ज्ञानी गुरु ते वनना उद्यानमां आव्या. तेमने राजा तथा प्रधान पोताना पुत्रो सहित तेमज अन्यजनो पण वांदवा गया. वांदी धर्मोपदेश सांजल्यानंतर मेहेतायें सुबुद्धि दुर्बुद्धिनामें बेहु पुत्र आश्रयी वात पूठकाथी गुरु कहेवा लाग्या के हे प्रधान ! एज नगरमां एक विमल अने बीजो अचल, ए बे नामें बे वाणीया हता. परंतु बेहुना स्वभाव जूदा हता. तेमां विमलें दीक्षा लीधी. देव गुरु सिद्धांतनी जक्ति कीधी.

सिद्धांत नण्यो, तेना अर्थ विचार जाण्वा, बीजा साधुने पण नणाव्या, ठेवट आचार्यपद पांम्यो; तेवारें घणा जीवोनें धर्मोपदेश देइ पोतानुं आ युष्य पूर्ण करी बीजे देवलोकें देवता थयो.

तथा बीजो अचल वाणीयो तो जे तपस्वी, ज्ञानी अने धर्मवंत होय, तेनी निंदा करे अने कहे ए साधु शुं जाणे ठे ? एम सर्व कोइनी अंवज्ञा करतो हतो. तेने पापें करी मरीने बीजी नरकें गयो.

हवे विमलनो जीव देवलोकथी अवीने ताहारो सुबुद्धि नामें पुत्र थयो अने अचलनो जीव नरकथी निकली पूर्वे आचरेली निंदाने पापें करी आंदिं तहारो दुर्बुद्धिनामें पुत्र थयो ठे. ते हजी पण संसारमांहे घणो रजलज्ञो. इत्यादि पूर्वजवनी वात सांजली सुबुद्धियें श्रावकधर्म अंगीकार कखो. वली केटला एक दिवस पढी दीक्षा पण लीधी, सिद्धांत नण्यो, चारित्र पाली पांचमे ब्रह्मदेवलोकें देवतापणे ऊपनो. अनुक्रमें मोक्षें पण जाओ ॥ दोहो ॥ नणो नणावे ज्ञान जे, थाये निर्मल बुद्धि ॥ देव गुरु न क्ति करे, अनुक्रमें पामे सिद्धि ॥ १ ॥ गाथा ॥ जिणपवर सुरतेअं, वीरं न मिळं विसाल राय तयं ॥ लहिउं बालाबोहो, जणंति निसुणंति सुख क रो ॥ १ ॥ इति सुबुद्धि दुर्बुद्धि कथा समाप्ता ॥

॥ हवे शोझमी अने सत्तरमी पृष्ठाना उत्तर वे गाथायें करी कहे ठे ॥

गाथा ॥ जो पुण गुरुजण सेवी, धम्माधम्माइ जाणिकं महइ ॥ सुय देव य गुरुजत्तो, मरिउं सो पंमिउं होइ ॥ ३ ॥ मारेइ खाइ पीयइ, किंवा पढिएण किंच धम्मेण ॥ एअंचिय चिंतंतो, मरिउं सो काहलो होइ ॥ ३३ ॥

नावार्थः—वली जे पुरुष गुरुंजन एटले वडेरानी सेवा नक्ति करवामां तत्पर होय, धर्माधर्म एटले पुण्यपापनो विचार जाणवानी वांढा करे, तथा जे श्रुत सिद्धांतनो अने देव गुरुनो नक्त होय ते कुशल पुरुष मरीने पंमित थाय ॥ ३३ ॥ तथा जे पुरुष मारेइ एटले जीवोने मारें हिंसा करे, मद्य मांसादिक खाय, पीये, मोज मजाह करे अने नणवा पढवाथी शुं थाय ? तथा धर्म करवाथी पण शुं थवानुं ठे ? ए प्रकारनी चिंतवणा करे, ते जीव, मरीने काहलो मूक मूर्ख थाय ॥ ३३ ॥ जेम पाठले नवें आंबानो जीव मरी ने कुशल थयो अने आंबानो मित्र लींवो हतो, ते सरीने कुशलने घरें कुमार

एवे नामे सेंवकं थयो. तेनी कथा कहे ठे ॥ श्लोक ॥ श्री वीरजिनपं वंदं,
गौतमं नवलब्धिकम् ॥ तत्त्वज्ञं सूर्यतेजस्कं, महेश्वरसुरार्चितम् ॥ १ ॥

धारावास नगरें वेसमण्णोठ धनवंत वसे ठे, तेने कुशल एवे नामें
पुत्र थयो, ते जणी गणीने ब्रह्मोत्तर कलानो जाण थयो, पदामुसारिणी
प्रज्ञाकालो थयो, हवे ते श्रोतने घेर एक कर्मकर ठे, ते कुरूप डुर्जागी मूक,
मूखरोगी ठे. तथापि कुशल ते कर्मकरनी ऊपर स्नेह आणे, कुशल पोतें
जिनधर्मनो जाण ठे, धर्मकरणी कैरे ठे.

एकदा कुशल क्रीडा करवा माटें वनमां गयो. तिहां एक विद्याधरने
उंचो उठली पाठो निचें पडतो दीठो. तेने कुशलें पूठयुं के तमें उत्तम
पुरुष ठतां पांख रहित पंखीनी पेटें केम चडो पडो ठो? ते सांजली विद्या
धर बोव्यो के हुं वैताढयनो वासी विचित्रगति नामें विद्याधर ठुं. हमणां
हुं श्रीपर्वतें गयो हतो, तिहांथी वलतां महारो मित्र विद्याधर मव्यो तेने
केटलां एक शस्त्रना घाव लागेला दीठा, तेवारें में पूठयुं के तुजने आ थुं
थयुं? तेणें कथुं के महारी स्त्रीने एक बीजो विद्याधर लइ जतो हतो, तेनी
पठवाडे जइ युद्ध करी महारी स्त्रीने वाली इहां रह्यो ठुं. युद्धमा घा लाग्या
ठे एवुं सांजलीने में व्रणसंरोहणी औषधीयें करी तेने सज्ज कीधो ते विद्या
धर स्त्रीने लइ पोतानें स्थानकें गयो, परंतु हे नाइ! मुऊने व्याकुलपणाथी
आकाशगामिनी विद्यानुं पद वीसरी गयुं, तेथी पडी जावुं ठुं. एवी वात
सांजलीने कुशलें कथुं के तमारी विद्यानुं धुरलुं पद याद करी कहो. ते
विद्याधरें धुरलुं पद कही संजलावुं: तेने अनुसारें कुशलें पदानुसारिणी
प्रज्ञाने बलें समस्त पूरे पूरी आकास गामिनी विद्यानां पदी कही संजला
व्यां तेथी विद्याधर हर्षवंत थयो थको विस्मय पाम्यो, अने विचारुं जे आ
पुरुष प्रज्ञायें, बुद्धियें, रूपें अने गुणें करी श्रेयस्कर ठे परोपकार करवामां
दह ठे. एवा पुरुष विरलाज होय. एम चिंतवी कुशलनां माता पितानुं
नाम पूठी विद्याधर पोताने स्थानकें गयो.

बीजे दिवसें वेसमण श्रोतनुं घर पूठतो विद्याधर तिहां आव्यो, तिहां
कुशलने देवपूजा करतो देखी विद्याधरें पूठयुं के तुं आ थुं करे ठे? तेणें
कथुं के देवपूजा गुरुनक्ति करतो श्रीजिनधर्मनुं आराधन करुं ठुं. ते जोइ
विद्याधरें पण जिनधर्म णडिवज्यो, अने कहेवा लाग्यो के एक तो आका

शगामिनी विद्यानुं पद संजारी आप्पुं तेनो उपकार अने बीजो श्रीजिनधर्म बताव्यो. ए.वे उपकार तें मुज्जे कखा. तेथी हुं तहारो उसींगण कोइरीतें थइ शकुं नहिं. एटलुं कही फरी शेठने कहेवा लाग्यो के महारा पि ताथें एक निमित्तियाने पूठ्युं हतुं के महारी पुत्रीनो वर कोण थारो? निमित्तियायें कहुं हतुं के तहारा पुत्रने विद्या वीसरी जशे तेने जे संजारी आपरो, ते ताहारी पुत्रीनो वर थारो. तेमाटें हे शेठ तमारा पुत्रने महारी साथें वैताढ्य पर्वतें मोकलो तो विवाह करीयें. ते सांजली शेठ पुत्रने वैताढ्य पर्वतें मोकव्यो. तिहां गुजलमें विवाह करी पढी विद्याधर तथा कुशल अने कुशलनी स्त्री ए त्रणे जण शाश्वतां चैत्य वांदवाने माटें गयां, सर्व चैत्य वांदीने चैत्यना मंमपें आव्या. तिहां चारणश्रमण मुनिने वांद्या. मुनियें विद्याधरने कहुं के हे तुं तहारा बनेवीथकी जिनधर्म पास्यो गो.

तेवारें मुनिने ज्ञानवंत जाणी कुशलें पूठ्युं के हे महाराज ! कया गुजकर्मना उदयथी प्रदानुसारिणी प्रज्ञा जे बुद्धि ते अत्यंत निर्मल मुज्जे प्राप्त थइ ? अने महारो कुमारो मुखरोगी मूर्ख कुरूपवान् थयो, ते कया कर्मथी थयो ? वली एनी ऊपर महारे घणो स्नेह साथी थयो ठे ? ते मुज्जे कहो.

मुनि बोल्या के आ जवथकी त्रीजे जवें तुं अने कुमारो मली बे जण आंबो अने लींबो एवे नामें कुलपुत्र मित्र हता. तमारे परस्पर घणो स्नेह हतो, तेमां आंबो निरंतर गुरुनी सेवा करे, पुण्य पाप संबंधि विचार पूठतो रहे. वली गुरुना कहेवा ऊपरथी पांच वर्षने पांच मास पर्यंत ज्ञानपंचमीनुं तप, विधिपूर्वक एकाग्रचित्तें तेणें कीधुं. ज्ञान अने ज्ञानवंतनी घणी न कि कीधी. तेना पुण्यथी आंबानो जीव मरीने देवलोकें देवता थयो. तिहां थी चवी तुं वेसमणशेठनो पुत्र थयो गो.

अने लींबानो जीव तो नास्तिकवादी थको जीवहिंसा करे, रूडुं खावुं, रूडुं पीवुं. स्वेच्छायें फरवुं, नणवाथी गुं थाय ? तथा धर्म करवाथी गुं थाय ? एनुं फल कांइ नथी ? जे धर्म करे ते वधारे दुःखी थाय ? एवी चिंतवणा करतो तथा लोकोने पण एवोज उपदेश देतो फरे. यद्यपि बेहु मित्र हता तथापि स्वनावमां एक बीजाने आंतरुं घणुं हतुं जो पण एकज गांठें बांधेला होय, तो पण जे काच ते काचज कहेवाय, अने मणि ते मणिज कहेवाय. तेम बे मित्र हता तो पण आंबो ते धर्म स्थापन करतो अने

लींभो ते धर्म उच्चापतो निंदा करतो नरकें गयो, तिहांथी निकलीने तमारे घेर कुमारो मूक, मूर्ख, दुर्जागी कुरूपो थयो. जेवुं नाम तेवोज परिणाम थयो अने हे कुशल ! तें ज्ञान पंजमीनुं तप कीधुं, गुरुनी ज्ञानवंतंनी नक्ति कीधी, तेथी तुं चोखी बुद्धिवालो थयो ठो. माटे तुजने धर्मने विषे जावप्रज्ञा ठे.

एवी गुरुनी वाणी सांजली कुशलने जातिस्मरण कपनुं, पूर्वजव दीठा, ते वारें गुरु पासैथी श्रावकनां व्रत लई देशविरति थयो थको तिहांथी सुंदरीनामें स्त्री सहित पोताने घेर आव्यो. अने विद्याधर वैताढ्यें पोताने नगर गयो.

घेर आव्या नंतर अनुक्रमें पुत्रप्राप्ति थइ. स्त्री जरतार बेहुयें पंचमीनुं तप कखुं ते पूर्ण थये तेनुं उजमणुं कीधुं. श्रीसंघनी नक्ति करी. पत्नी घरनो जर पुत्रनें सांपी कुशलें पिता सहित दीक्षा लीधी. अगीयार अंग अने चौद पूर्व जणी शुद्ध चारित्र पाली मोक्षनां सुख पाम्यो. अने लींभा नो जीव घणो संसार जम्यो ॥ गाथा ॥ जे नाण पंचमि तवं, उत्तम जीवा कुणंति जावजुआ ॥ उवजुंजिय मणुअ सुहं, पावंति केवलं नाणं ॥ १ ॥ इति आंबा लींबानी कथा ॥ ११ ॥

हवे अठारमी तथा उगणीशमी पृष्ठाना उत्तर वे गाथायें कहे ठे.

॥ गाथा ॥ सवेसिं जीवाणं, तासं ए करेइ एो करावेइ ॥ परपीड व ऊणाउं, गोयम धीरो जवे पुरिसो ॥ ३४ ॥ कुक्कड तित्तर लावे, सूअर ह रिणे अ विविह जीवे अ ॥ धारेइ निच्चकालं, स सवकालं हवंइ नीरू ॥ ३५ ॥

नावार्थः—जे जीव पोतें सर्व प्रकारना जीवो प्रत्यें त्रास करे नहिं, ए टले जय पमाडे नहिं. बीवरावे नही, तेम बीजा पासें त्रास करावे नही. जे परजीवने पीडा करवानुं वळ्ळें, हे गौतम ! ते पुरुष, धैर्यवंत साहसिक थाय. जेम पृथ्वीतिलक नगरें धर्मसिंह ह्त्रियनो पुत्र अजयसिंह एवे नामें महा धैर्यवान् थयो ॥ ३४ ॥ तथा जे जीव कूकडा, तीतर, लाकां, सूअर, हरि ए प्रमुख विविध प्रकारना जीवोने निरंतर बंधन ताडनादिक करे, पांजरा मांहे घाले, ते जीव सदैव बीकण होय उच्चाटमां रहे जेम पहेलां कह्यो जे अजयसिंह तेनो न्हानो जाइ धनसिंह ह्त्री बीहीकण थयो ? ॥ ३५ ॥

हवे. ए बेहु उत्तरनी उपर अजयसिंह अने धनसिंह बे जाइउनी कथा कहे ठे. पृथ्वीतिलक नगरें पृथ्वीतिलक राजा राज्य करे ठे. ते राजानो सेवक धर्मसिंह ह्त्री, ठे, ते जिनधर्ममां रक्त ठे, तेने एक अजयसिंह अने

बीजो धनसिंह ए बे. नामें बे पुत्र थया. परंतु तेना पोत पोताना कर्म जूदां जूदां ठे. महोतो जाइ तो वाघ, सिंह, सर्प, शरज, नूत, प्रेत इत्या दिक जीवोथी पण बीहे नही आकाशथी वज्र पड़े तो पण मरे नहिं. अने बीजो न्हामो जाइ जे धनसिंह ठे, ते तो मात्र सींदरी देखे, तो पण तेने सर्प मानीने बीक आणे, कोइक पांदडुं हाळे, तेटलामां बीहे.

एक वार ते नगरनी ठूकडो एक सिंह आव्यो जाणीने ते रस्तेथी कोइ पण जाय नहिं. तेवारें प्रधानें राजा आगल आवी विनति करी के हे महाराज ! सिंहनी बीकथी मार्गमां कोइ चाली शकतुं नथी. तेवारें राजायें सजामांहे सिंहने मारी लाववानुं बीडुं आपवा मांमयुं. पण कोइयें जाव्युं नही, प रंतु अजयसिंहें ते बीडुं जाव्युं अने कहुं के हे महाराज ! तमारो आदेश ठे तो हुं एकलोज जइने सिंहनो वध करी आवीश ! अने लोकोने सुख करी आपीश ! एम कही वनमां गयो तिहां सिंहने बोलावी जालुं मारी तेनो वध करी पाठो आवी राजाने प्रणाम कीधो. राजायें खुशी यइने तेने महोतो सिरपाव आप्यो, घणांक वस्त्राजरण दीधां.

वली एकदा कोइ एक सीमाडीयो राजा ठे ते राजानी आण न मान तो थको वाट पाडे, गामोने लूटे ठे, तेनो निग्रह करवा माटें राजायें बी डुं फेरव्युं ते पण अजयसिंहें जाव्युं अने कटक जैइने ते सीमाडीया सामंतना नगरें पंहोतो. ते राजानी पासें दूत मोकलीने कहेवराव्युं के अ मारा राजानी आण मान्य कर. नहिं तो युद्ध करवानी सज्जाइ कर. तेवा रें सामंतें कहुं के आगल पण घणा वखंत राजानुं कटक महारी ऊपर च डाइ करी आव्युं हतुं ते में जीत्युं हतुं. तेने दूतें कहुं के स्वामी ! हमणां तो अजयसिंह सिंह आव्यो ठे. ते सांजली सामंत बोव्यो जे मोहाडाथी वखाण करवे शुं थवानुं ठे ? सिंह ठे के शियालीयुं ठे ? ते तो संग्राममां पाधरुं जणाइ आवशे. ते सांजली दूत पाठो आव्यो अने अजयसिंहने कहुं के एमां अहंकार घणो ठे, माटें युद्ध कया विना मानशे नही.

हवे अजयसिंह रात्रिने वखत निष्ठचर्यायें गढ उलंघीने सामंतराजाना महेलमां पेठो. सामंत सूतो हतो तेने जगाड्यो अने कहुं के ऊठ ऊठ, सिंह आव्यो ठे तेनी साहामो आव. ते सांजली सामंत पण ऊठीने सा हामो आव्यो. बेदुयें मल्लयुद्ध कहुं. अजयसिंहने सामंतें नूमियें पाडी बां

धी लीधोः तेवारें तेनी स्त्रीयें पगे लागीने जरतारनी जिह्वा मागी जरता रने मूकाव्यो, ते राजा अहंकार मूकीने अजयसिंहनो सेवक थयो.

हवे प्रजात थयो, तेवारें कटकमां अजयसिंहने कोश्यें दीगो नही, ते थी सर्व सेन चिंतातुर थयुं. तेटलांमां एक जणे आवीने कसुं के अजयसिंह हें सामंतने जीत्यो ठे अने तमो सर्वने तेणें तेज्या ठे. तमें कांइ शंका करशो नही. तेवारें सैन्यनां सर्वलोक गाममां आव्यां तेने सामंतें जोजन करावी सर्वने वस्त्रनी पहिरामणी करी खुशी कखां.

हवे अजयसिंह सामंतने पोतानी साथें तेडी पृथ्वीतिलक नगरें आव्यो, तिहां सामंत सहित जइ पृथ्वीतिलक राजाने प्रणाम कखो. ते जोइ राजा हर्षित थइ विचारवा लाग्यो के आ मनुष्य ठे, पण देवशक्ति धारण करे ठे. एम चिंतवी अजयसिंहने एक देश बह्नीस आप्यो; अने सामंतने जो जन करावी वस्त्र पहिरामणी करी विदाय कखो ते पण राजाने जेट आपी रजा लइने पोताने देश गयो.

एकदा ते नगरना उद्यानमां चार ज्ञानना धणी श्रुतसागर नामा आचार्य पधाखा, ते सांजली राजा परिवार सहित तेमने वांदवा गया. देश ना सांजल्यानंतर धर्मसिंहें पूछयुं के हे महाराज ! आ महारा अजयसिंह पुत्रें शुं पुण्य कीधुं ठे ? के जेयकी ए महा साहासिक थयो ठे ? अने न्हा ना पुत्रें शुं कुकर्म कीधुं ठे के जेयकी ते महा बीकण थयो ठे ?

गुरु कहेता हवा के एजं नगरने विषे एक पूरण अने बीजो धरण एवे नामें ए बेहु जण आहिर हतां; तेमां पूरण तो घणोज दयालु हतो धर्मात्मा हतो, सर्व जीवनी रक्षा करतो कोइने त्रास देतो न हतो, अने बीजो धरण जे हतो ते तो कूकडा, सूडा, तेतर, मृगलां प्रमुख जीवोने पकडी ने बांधी राखे, कोइनो वाखो रहे नही कोइनुं कसुं माने नही, तेथी ते ने जूदो कखो माटें जीवरक्षाने पुण्यें करी पूरणनो जीव ते तहारो अजयसिंह नामें शूरवीर अने जाग्यवंत पुत्र थयो तथा धरणनो जीव घणा जीवोने डहवी मरीने तहारो धनसिंह नामें लघुपुत्र बीकण थयो ठे. ए वी पूर्वजन्म संबंधि वार्त्ता सांजलीने सघलायें श्रावकधर्म पडिवज्ज्यो. धर्मा राधन करी पिता तथा बेहु पुत्र मली त्रणे जण देवलोकें पहोता ॥ चो पाई ॥ गोयम आगल, जिणवरें कसुं, पुण्य पापनुं फल जूजूवं ॥ गौतमपट्टा

બાલાવબોધ, સુણતાં કહેતાં હોય પ્રતિબોધ ॥ ૧ ॥ ઇતિ અન્નયસિંહ ધનસિંહકથા ॥

હવે વીશમી પૃષ્ઠાનો ઇત્તર એકગાથાચૈ કરી કહે છે. .

॥ ગાથા ॥ વિદ્યા વિન્નાણં વા, મિહા વિણણ ગિન્હિવં જોઝ ॥ અવમ
ન્નઽ આયસ્યિં, સા વિદ્યા નિષ્ફળા તસ્સ ॥ ૩૬ ॥ જાવાચૈ:-જે જીવ વિ
દ્યા અથવા વિજ્ઞાન જે કલા પ્રમુખ તેને મિથ્યાં એટલે કૂડા વિનયેં કરી
લેવા વાંઠે અર્થાત્ જણાવનાર જે આચાર્ય તેમું નામ ઝલવી નાંખે, અવગણી
નાંખે પરજવેં તે જીવને જણેલી વિદ્યા સમ્મલ ન થાય નિઃફલ થાય. જેમ ત્રિ
દંડીયાચેં નાપિતની પાસેથી વિદ્યા શીખીને તે વિદ્યાને બલેં વિદેશેં જઽ ત્રિ
દંડને આકાશને વિષે રાખ્યો અને ગુરુનું નામ ઝલવી નાંખ્યું તેણે કરી આકા
શચકી ત્રિદંડ પડીગયો વિદ્યા નિષ્ફલ થઽ. ઇહાં નાપિતની કંથા. કહે છે.

રાજાપુર નગરેં કોઝક વિદ્યાવંત નાપિત વસે છે. તે વિદ્યાને બલેં આ
કાશને વિષે પોતાનો ઠરો નિરાધારપણે રાખે. પરંતુ તેહને લોક માંને નહીં
એવો તેનો પ્રજાવ દેખીને એક ત્રિદંડીયો બ્રાહ્મણ તે વિદ્યા લેવાની વાંઠા
કરતો તે નાપિતનો મિથ્યાત્વેં બાહ્યવિનય કરવા લાગ્યો, જાણ્યું જે કોઝરી
તેં પણ વિદ્યા આપે તો ઠીક થાય, “અમેથ્યાદપિકાંચનં” એટલે અપવિત્રથી
પણ સોનું લીજે. એમ ચિંતવી સદૈવ તેની સેવા કરે, નક્તિ કરે, પઠી વિ
દ્યા માગવાની પ્રાર્થનાં કીધી, તેવારેં તેણેં પણ સંતુષ્ટ થઈને વિધિપૂર્વક વિ
દ્યા દીધી. તે ત્રિદંડીયેં પણ વિધિપૂર્વક આરાધીને વિદ્યા સાધી લીધી. પઠી
પોતાનો જે ત્રિદંડ હતો, તેને આકાશ મંડલેં રાંચીને લોકોને કૌતુક દેખા
ડતો ફરે. લોક પણ તેની પૂજા નક્તિ કરી પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. એકદા
લોકેં પૂઠયું કે હે સ્વામી ! એ વિદ્યા તમેં કયા ગુરુની પાસેથી પામ્યા ઠો ?

તેવારેં તે બ્રાહ્મણેં લજ્જાચકી નાવીનું નામ કહ્યું નહીં અને તેને બદલે
હિમવંત વાસી વિદ્યાધર મહારો ગુરુ છે. તેની સેવા વિનયચકી હું આ વિદ્યા
પામ્યો હું. એ રીતેં ગુરુનું નામ ઝલવતાંજ તે બ્રાહ્મણનો ત્રિદંડ જે આકા
શમાં અધર રહેલો હતો, તે સ્વડસ્વડાટ કરતો આકાશચકી નીચેં ધરતીયેં
આવી પડ્યો, તેવારેં લોકોં સર્વ હાંસી કરવા લાગ્યા અને જેવું માન મહ
ત્ત્વ વૃદ્ધિ પામ્યું હતું તેથી વલી બમણી અવહેજના થઽ. લોક જે પૂજા
નક્તિ કરતા હતા, તેણેં પૂજા નક્તિ કરવી મૂકી દીધી. એ રીતેં જે પુરુષ
વિનય વિના વિદ્યા શીખે, ગુરુનું નામ ઝલવે, ગુરુની અવગણના કરે, તેની

विद्या निःफल थाय. तेमज आवते जवें तेने ज्ञान प्राप्ति पण दोहेली थाय.
ए गुरुनिन्दवण ऊपर नापितंती कथा कही.

हवे एकवीशमी पट्टानो उत्तर एक माथायें करी कहे ठे:-

॥ गाथा ॥ बहु मन्त्रऽ आयरियं, विणय समग्गो गुणेहिं संजुत्तो ॥ इय
जा गहिया विद्या, सा सफला होइ लोगंमि ॥ ३७ ॥ जावार्थ:-जे जीव
पोताना जणावनार आचार्य प्रत्ये घणुंज माने, जे विनयवंत हीय, समग्र
गुणें करी सहित होय. एवी रीतें जे विद्या जणी लीधी होय, ते विद्या लोक
मांहे सफल थाय ॥ ३७ ॥ जेम श्रेणिकराजायें पोताना सिंहासननी ऊ
पर चंमालने बेसाडी विनयें करी अवनमन नामनी विद्या लीधी, ते सफल
थइ. माटे. इहां ते श्रेणिकराजानी कथा कहे ठे.

राजगृही नगरें श्रेणिकराजा. राज्य करे ठे. तेने चेलणा नामें पट्टराणी
ठे. एकदां राणीने एकथंजा धवलगृहें वसवानो मोहलो ऊपनो, ते वा
त राजायें अजयकुमारने कही. अजयकुमारें देव आराध्यो, देवता प्रत्यक्ष
आवी ऊनो तेनी पासें एकथंजो आवास कराव्यो. तेने चारे बाजु फरतां
चार वन कराव्यां. ते चारे वनमां सर्व ऋतुना फल फूल निरंतर सदैव लाजे,
एम करी राणीने एकथंजा आवासें बेसाडी तेनो मोहलो पूर्ण कखो.

एवामां एक मातंगनी स्त्रीने अकालें आंबा खावानो मोहलो ऊपनो तेना
धणी मातंगें अवनमन नामनी विद्याने बलें करी राजानी वाडी मांहेला सर्व
तुवनना आंबानी माल नमांवी तेनां फल लेइ स्त्रीनो मोहलो पूर्ण कखो.
राजायें अजयकुमारने कहुं के आंबानां फल रावली वांडी मांहेथी कोणें
लीधां ? ते चोरने शोथी काहाडवो ज़ोइयें. अजयकुमारें महोटी कुंआरी क
न्यानी कथा कहीने बुद्धिने बलें ते मातंग चोरने प्रगट कीथो, अने पकडी
लाव्या. तेने राजायें पूछुं के गढनी मांहेली कोरें महारी वाडी ठे, तेना
फल तें केवी रीतें लीधां ? तेवारें मातंगें बीहीने कहुं जे में विद्याने बलें लीधां.

श्रेणिकराजायें कहुं ते विद्या जो मुऊने आपे, तो हुं तुऊने मूकी आ
पुं. मातंगें ते वात मान्य करी. तेवारें राजायें पोतें सिंहासन ऊपर बेठां
थकांज विद्या जणवा मांमी. तेने घणा वखत मातंगें विद्या कही, पण
राजाने आवडी नहीं. तेवारें अजयकुमार मंत्रीयें कहुं के हे महाराज !
विद्या तो विनय करवाप्ती आवडे, ते सांजली राजायें पोतें सिंहासनथी हेठो

उतरी मातंगने सिंहासन ऊपर बेसाज्यो. पातें मातंगनी. आगल बे हाथ जोडी विद्या लेवा बेतो, तेथी एकवारें चंमाजें कहेली विद्या राजाने मुखाग्रें थइ गइ, सफल थइ. ए रीतें न्निनय करीने विद्या लेवाथी कार्य सखुं ॥ इति विनयें विद्या लेवा आश्रयी श्रेणिकराजानी कथा ॥ ३१ ॥

॥ हवे बावीशमी अने त्रेवीशमी पृष्ठाना उत्तरो बे गाथायें करी कहे ॥

गाथा ॥ जो दाणं दाऊणं, चिंतइ हा किसमं मए दिन्नं ॥ होऊणवि धण रिद्धी, अचिराविहु नासए तस्स. ॥ ३८ ॥ थोवधणोवि हु सत्तिइ, देई दाणं पयट्टइ परेवि ॥ सो पुरिसो तस्स धणं, गोयम संमिलइ परजम्म. ३ए

जावार्थः—जे मनुष्य दान देइ करीने पढी हृदयमां एवी चिंतवणा करे के हां इति खेदे अरे, में आ दान फोकट शा वास्ते दीधुं? एवी. रीतें दान दइने पढी तेनो पश्चात्ताप करे, तेने घरें धन ऋद्धि होइने एटले लक्ष्मी एकठी थइने पढी पाढी अचिर एटले स्वल्पकालमांज अर्थात् थोडां दिवस रहीने हु इति निश्चें पाढी जती रहे. जेम दक्षिणमधुरानो वासी धनदत्त श्रोतनो पुत्र सुधन नामें हूतो तेहनी लक्ष्मी निकली पराइ थइ गइ पारके घेर जती रही ॥ ३८ ॥ तथा जे स्वल्प धनवान् ठतो पण पोतानी सत्तिइ ए टले शक्ति प्रमाणें पोतें सुपात्रने दान आपे, परेवि एटले बीजा पासें (पयट्टइ के०) दान देवरावे एवो जे पुरुष होय, (तस्सधणं के०) ते पुरुषने धन जे लक्ष्मी ते, हे गोयमं! (परजम्म के०) परजन्म एटले नवांतरने विषे (संमिलइ के०) सम्यक् प्रकारें मले ठे, संपजे ठे. जेम उत्तरमधुरा वासी मदनश्रोतने घेर अकस्मात् घणी ऋद्धि आवी मली ॥ ३९ ॥

॥ ए बेहु बोल ऊपर सुधन अने मदनश्रोतनी कथा कहे ठे ॥

दक्षिणदेशें दक्षिणमधुरा नगरीयें दनदत्त श्रोत वसे ठे. ते कोटिइव्यनो धणी ठे. तेने सुधन नामा पुत्र थयो. ते श्रोत पांचशें शकट करियाणांनां जरी वाणोतरने परदेश वेचवा मोकले, ते तिहां करियाणां वेचीने वली बीजा नवां करियाणां लइ आवे. तेमज केटलोक माल समुइ मार्गे वहा णो जरी मोकले, तथा मगावे, तथा केटलुं एक धन व्याजें आपे ठे अने केटलुं एक धन तो घरमां जंमारें जरी सूक्युं ठे.

हवे उत्तरमधुरामां समुइदत्त व्यवहारीयो वसें ठे, तेनी साथें ए श्रोतने घणो स्नेह ठे प्रीति ठे. मांहोमांहे करियाणां एक बीजानी ऊपर वेचवा

लेवा माटें मोकळे ठे. तेमां लाज घणो थाय ठे. एम करतां एकदा धनद
तज्ञेव दाघज्वरें पीडाणो थको देव शरण थयो, तेवारें सर्ग संबंधीयें तेना
पुत्र सुधनने तेने पाटें थाप्यो. सुधन घरनां कुटुंबनो नार निर्वहवा लाग्यो.

हवे ते सुधन एक वार सोनाना बाजोवनी. ऊपर स्नान करवा बेठो आगल
सोनानी कूमी पाणीथी नरीने सेवकोयें मूकी स्नान करी रह्यो के तर
तज सोनानी कूमी आकाश मार्गे चाली गइ. अने स्नान करी पाट ऊप
रथी नीचें उतखो, एटले सोनानो पाट पण आकाशमार्गे चालतो थयो.
वली देवपूजा करवा माटें देरासरमां गयो, तिहां देवपूजा करी लीधी, के
तरतज देरासर तथा बिंब कलश सर्व पिगांणा. धोतीयानो समुदाय, अ
काशें चाढ्यो गंयो. पढी घरमां आव्यो, त्यां घेर आव्रतां वहाण बूमी ग
यानी खबर सांजली. पढी जमवा बेठो, आगल सुवर्णना थालमां जोजन
मूक्युं. तंथा सुवर्णमय बत्रीश कचोलां दाल, कढी, शांक प्रमुखनां नरी मूक्यां.
तंथा बत्रीश वाटकी रूपानी मूकी, ते सर्व आकाशें चाली गइ. अने जे व
खतें थाल आकाशें जवाने थरहखो, ते वखतें सुधनें तेने थरहरतो जाव्यो,
तेनो एक कटको तेना हाथमां रही गयो, पण थाल तो चाढ्यो गयो. एम
देखतां देखतां सघली रुद्धि जती रही. कर्मनी आगल कोइनुं कांइ जोर चाले
नही. एवामां एक मागनारें आवी कहुं के महारुं एक लाख इव्य लहेणुं
ठे, ते आपो. तेवारें निधान खोली जोयुं, तो इव्य सर्व राख थयेलुं दीतुं.
तेथी वली घणोज दुःखी थंयो.

पढी मातानी आज्ञा लइ सोनाना थालनो कटको साथें राख्यो, देशांतर
जणी चाढ्यो. मार्गे जातां महाकष्टी कंटाळीने एक पर्वत ऊपर चडी ति
हांथी जंपापात करी मरवा तैयार थयो. तेने जंपापात खातो एक साधुयें
दीतो. तेणें ज्ञानने बलें तेनुं नाम जाणीने बोलाव्यो के हे सुधनशाह ! तमें
साहस म करो. केम के पर्वत ऊपरथी पढी अकाल मरणें व्यंतर थइयें ?
ते सांजली सुधन पण ते ज्ञानी रुषि पासें आव्यो, रुषिने वांढ्या, रुषियें
कहुं के कर्मथी कोइ बूटतो नथी ॥ कमें करी सुदंसण जेठ, हरिचंद कीधी
मातंग वेठ ॥ मेंतारज रुषि काढी दृष्ट, कमें कीधुं सहु पग हेठ ॥ १ ॥

माटें हे जेठ ! जे लक्ष्मीना दुःखथी तमें मरवा तैयार थया ठो, ते ल
क्ष्मी असार ठे, चपल ठे, मलीन ठे, अनर्थनुं मूल ठे, बीजलीना ऊबकारनी

पेठें हाथमांथी जती रहे, एवी लहमीने अर्थे कोण मरीने व्यर्थे हीरा जे वा मनुष्यनवने निःफल करे, इत्यादिक उपदेश सांजली शेट प्रतिबोध पाम्यो मुनिनी पासैथी दीक्षा लइ सूत्र जणी गीतार्थे श्रयो, अवधिज्ञान ऊपनुं. एवो सुधनरुषि विहार करतो उत्तरं मथुरायें. समुद्रदत्तशेटने घरे बहोरवा आब्यो.

तेने घरे पोताना सुवर्णपाट, कूंमी, लोटी, कचोली, थाल, देरासर प्र मुख सर्व दीठां अने उलखी लीधां. सोनाना खांदा थालमां समुद्रदत्त शेटने जमता दीठा. ए रीतें ते रुषिने पोताना घरमां अरहो परहो फर तो अने वस्तुउने जोतो देखी शेटें पूढ्युं के महाराज ! शुं जुउ ठो ? ते धारें रुषियें कहुं के हे शेट ! आ पाट, कुंमी, कचोलां, थाल प्रमुख तमें करावेलां ठे किंवा तमारा पूर्वजोनां करावेलां ठे ? शेटें कहुं ए प्रथ मथीज महारा घरमां ठे. रुषियें कहुं कें तमें आवा खांदा थालमां शा मा टें जमो ठो ? शेटें कहुं के शुं करीयें ए थालमां खंम चहोटतो नंथी. एट ले रुषियें केडमांथी, थालनो खंम काहाडी थाल ऊपाडीने तेनी साथें मे लव्यो. एटले पोतानी मेळें चहोटी गयो. थाल संपूर्ण अखंम थयो, ते जोशने शेटना कुंटुंबने कौतुक थयुं. साधुयें चालवा मांमयुं, तेने शेटें वंद ना करी पूढ्युं के महाराज ! ए शी वात ठे ? साधुयें कहुं के तुं असत्य बो ले ठे, तो तुज्जे हुं शुं कहुं !! शेटें कहुं के हुं असत्य बोळ्यो हुं, परंतु ख री वात तो एज ठे जे ए रुषिने महारे घेर आवे आठ वर्ष थयां ठे.

साधुयें कहुं के ए रुषि में उलखी ठे. ए सर्व महारा पितानापितानी वारनी ठे, पण महारा पिता मरण पाम्यानंतर हुं तेनो सुधन नामें पुत्र हतो, ते महारा हाथथी गइ, तेथी में वैराग्य पामी दीक्षा लीधी. मनें अ वधिज्ञान ऊपनुं ठे, तेथी हुं इहां आब्यो हुं. शेटें कहुं के ए लहमी सर्व तमारीज ठे. हवे एने ल्यो अने सुख जोगवो. साधु बोळ्या के महारा देख तां तो ए जती रही, माटें, हुं हवे एने शी रीतें जोगवुं ? शेटें पूढ्युं के हे जगवन् ! तमारा हाथथी गइ अने अमारे घेर आवी, तेनुं कारण शुं हरो ?

तेवारें रुषि बोळ्या के पूर्व श्रीपुर नगरें जिनदत्तशेट वसे ठे, तेनो एक पद्माकर अने बीजो गुणाकर, एवे बे नामें बे पुत्र हता, ते शेटें मरती व खतें निधान कही समजाव्युं. जे अमुक जगायें इव्य राखेलुं ठे. पढी म होटा जाइयें रात्रियें ठानो जइने निधान मांहेलुं सर्व इव्य कहाडी लीधुं.

पाठलथी न्हाना जाइने कहुं के चालो निधान काहादीने आपण बे वहेंची लइयें ! पढी बे जाइयें धरती खोदी तेमांथी कांश् मळ्युं नही, तेवारें महोटा जाइना कपटने योगें न्हाना जाइने मूढां आवी गइ. सचेत थया पढी वली महोटा जाइयें न्हाना जाइने कहुं के ए धन सर्व तुं काहाढी अनो लइ ग यो डो. एम कही तेने धिज कराव्युं. एरीतें में वंचना करी तेथी मरीने हुं सुधन थयो अने न्हानो जाइ मरीने सहारो मदन नामें पुत्र थयो. में वंच ना कीधी तेथी महारी लहमी मदने घेर आवी तथा वली में पूर्वजवें दान आपीने पढी पश्चात्ताप कखो, तेथी महारी लहमी गइ अने ए मदनजें जीवें घणा सुपात्रोने दान दीधां, देवराव्यां, तेथी एने घणी लहमी मली.

ए बाल सांजली शेठने वैराग्य उपनो तेथी दीक्षा लीधी, तेवारें सर्व लक्ष्मीनो मालक मदन थयो. श्रावकनो धर्म पाली अंतें देवलोकें देवता थयो, अने सुधन रूपि मोक्षसुख पाय्या ॥ इति सुधनमदन कथा ॥ १३ ॥

हवे चोवीशमी पृष्ठानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ जं जं नियमण इहं, तं तं साहूण देइ सदाए ॥ दिन्नेवि नाणु तप्पइ, तस्स थिरा होइ धण रिद्धि ॥ ४० ॥ जावार्थः—जेजे आपणा मनने गमती एवी इष्ट वस्तु आपणी पासें होय, ते ते वस्तु साधुने श्रद्धायें करी एटले घोटाना जावें करीने जे दीये, देइने तेनी अनुमोदना करे, पण पश्चात्ताप विषाद करे नहीं ते पुरुषने घणी कूडि स्थिर थइने रहे. जेम शालिजइ शेठने घेर कूडि स्थिर थइने रही, बत्रीश कन्यापरण्या, तेमने नित्य नवनवां वस्त्राजरण मलतां हतां. ॥ ४० ॥ तेनी कथा कहे ठे.

मगधदेशमां राजगृही नगरीनी दूकडुं, शालिग्राम नामें गाम हतुं. तिहां धन्यानो पुत्र संगमो एवे नामें गोवालीयो लोकोना वाठरां चारतो पेट नरे. एकदा पर्वने दिवसें मातानी साथें आडो मांढी तेणें खीर मागी, पण घरमां कांश् चीज न हती के जेनी खीर रांधी ठोकराने खवरावे, तेथी रडवा बेठी ते देखीने पाडोसणें खीर खांम अने शालिधान्य आणी आप्युं, तेनी उत्तम खीर रांधी संगमाने जाणामां पीरसीने पोतें बाहिर गइ. ए वामां पाठलथी तिहां मासखमणने पारणें एक साधु आव्यो, तेने संगमायें महोटा उल्लासथी जाव सहित हर्ष आणीने ते सर्व खीर वहोरावी दीधी, ते पुण्यने योगें राजगृही नगरीमां गोचइ शेठनी ज्ञानामें स्त्रीनी कूखें

ऊपनो, शालिकेत्रनुं सुपनुं माताने आव्युं, माटें शालिनइ. एवुं नाम दीधुं, तरुणपणुं पाम्यो, तेवारें बत्रीश कन्या परखावी. गोचइशेव दीक्षा लइ दे वता थयो. पुत्र ऊपर घणो स्नेह हंतो, तेथी बत्रीश बहूरो तथा शालिन इ, पुत्रने सारु देवलोकथी नव नवां आंजरण वस्त्रादिक नित्य मोकले.

एक दिवस नेपालदेशना व्यापारी लक्ष्मव्यंता शोल रत्नकंबल बेचवा लाव्या, ते श्रेणिक राजायें न लीधा; पण नइ शोवाणीयें शोले चीर बे चाता लइ तेने फाडीने बत्रीश टूकडा करी बत्रीश बहूरोने एकेको टूकंडो बहेची आप्यो. सांजे सर्व बहूरोयें पग लूने नाखी दीधा.

हवे श्रेणिकराजानी पट्टराणी चेलणायें एक रत्नकंबल लेवा माटें घ णो आग्रह कखो, श्रेणिकें व्यापारीने तेडाव्या ते बोल्या नइशोवाणीने बे चाता दीधा. राजायें एक रत्नकंबल लेवा माटें नइ शोवाणी पासें माणस मोकव्युं, तेने नइयें कहुं के एतो महारी बहूरोयें पग लूने नाखी दीधा ठे. जूना टूकडा पड्या ठे, ते जोइयें तो लइ जाउ. ते वात सांजली आश्चर्य पामीने श्रेणिकराजा शालिनइने जोवा माटें तेने घेर आव्यो, तेवारें नइ शोवाणी सातमी जूमियें बेठेला शालिनइने कहेवा. गयां के हे वत्स ! आपणे घेर श्रेणिक आव्या ठे माटें तमें नीचें चालो.

पुत्र जाण्युं के श्रेणिक एवे नामें कोइ जातनुं करियाणुं हरो ? माटें मा ताने कहुं तमेंज लइ बखारंमां नरो. वली लाज आवे बेहेची नाखजो. मातायें कहुं के ए करियाणुं नथी, ए तो आपणो राजा ठे. ते वचन सांज ली शालिनइ चिंतववा लाग्यो जे हुं सेवकं बुं. ए ठाकुर ठे, माटें में पूर्ण पुण्य कखां नथी, एम विचारी नीचें आवी राजाने प्रणाम कखो. राजायें खोलामां बेसाडी चुंबी आपी. शालिनइ, राजानी पासें कुमलाइ गयो. ते थी खोलामांथी ऊठी सातमी जूमिकायें गयो. नइयें राजाने जोजन कराववा माटें खमाव्यो. श्रेणिक स्नान करवा बेठो, न्हातां पोतानी मु डिका वाव्यमांहे पडी गइ. नइयें वाव्यनुं पाणी बाहार कढाव्युं, तेमांथी पारविनानां अनेक प्रकारनां ऊलहलतां आचूषण निकल्यां दीतां, ते आ जरण आगल पोतानी मुडिका तो लीयाला सरखी दीसवा लाथी ते जो इ चमत्कार पामी राजायें दासीने पूठ्युं के आ अमूल्य आजरण वाव्य मां क्यांथी आव्यां ? तेवारें दासीयें कहुं के अमारो स्वामी तथा तेनी ब

त्रीश स्त्रीयो नित्यप्रत्ये नवनवां आनरण पहेरे ठे, आगला दिवसनां पहे रेलां आनरण उतारी वाव्यंमां नाखी दीये ठे. •माटे ए अमारा स्वामीनुं निर्माव्य ठे. श्रेणिक महोठो चमत्कार पांमी दान पुण्यनां ए फल ठे, एवुं चिंतवी जोजन करी पोताना महेलंमां आव्यो. पाठलथी शालिजडे, वैराग्य पा मी एवो मनमां निर्धार कखो के बत्रीश स्त्रीमांथी नित्य प्रत्ये एकेक ठामवी.

हवे एज गाममां धन्नो शेठ रहें ठे. तेने शालिजडनी बहेन परणी ठे. ते धन्नाने स्नान करावे ठे तेने सेती. थकी देखीने धन्नायें पूठयुं के केम रहे ठे ? तेणें कहुं महारो जाइ नित्य एकेकी स्त्री परहरे ठे अने दीक्षा लेजे. तेने धन्नायें हसीने कहुं के तहारो जाइ एवो रांक कां थयो ठे ? बत्री शे स्त्रीनें एकज वारें केम त्यागतो नथी ? तेवारें स्त्री बोली के वार्ता कहे वी तो सुंज ठे, पण करवी अति दुर्जेन ठे. तमें केम मूकी शकता नथी ? धन्नायें कहुं के मने एटलुंज वचन तहारा मुखथी कहेरावुं हंतुं. हवे तुं बोलीश नही. जा में महारी आठे स्त्रीने हमणांज मूकी दीधी. ते सांज ली स्त्री पगे लागी मनाववा लागी के महाराज ! में तो हसतां हसतां तमारी साथें वातो करी, माटे तमारे रोष न करवो. इत्यादि रीतें घणो समजाव्यो, पण धन्ने कहुं के महारा मुखमांथी वात निकली ते फरे न ही. एम कही तिहांथी ऊठीने पोताना शाला पासें गयो, तेने समजावी साथें तेडीने शालिजड तथा धन्नो ए बेहु जणें मंली श्रीमहावीरपासें जइ दीक्षा लीधी. धन्नानी आठे स्त्रीयें दीक्षा लीधी दीक्षामहोत्सव श्रेणिकरा जायें कराव्यो. बेहु साधु ठठ, अफम, दशम, डवालस मासखमणादि त प करता शरीरें अत्यंत दुर्बल थया. एकदा श्रीमहावीरनी साथें विहार क रतां राजगृही नगरीयें आव्या. पारणा माटे जगवानें कहुं के आज तमारे माताने हाथें पारणुं आशे. ते जणी जडाने घेर गया, पण.शरीर दुर्बल थवाथी कोइयें उलख्या नहीं. पाठा वलतां मार्गमां पाठला जवनी माता महियारण मली तेणे रुषिने दीठाथी हर्षे करी तेना स्तनमांथी दूध धारा वहेवा लागी, पोतानी पासें महीनी माटली हंती, तेनुं दान दीधुं. सा धुयें जगवान पासें आवी पूठयुं के अमोने माताने हाथे पारणुं न थयुं जगवाने कहुं के जेने हाथे पारणुं थयुं ते शालिजडनी पूर्वजवनी माता हती. पठी बेहु साधुयें अनशन लीधुं. जडाने खबर पडी बहु पश्चा

त्ताप करती बत्रीश बहूरोनी साथें तथा श्रेणिकराजा मली अनशनस्थान कें आव्या, साधुउने वांदी कष्ट-खमता देखी आश्चर्य पामी पाठा पोताने घेर आव्या. ते कृषि सर्वार्थसिद्धि विमानें पहोवा एकावतारी अइ मोह पा मशें, माटें जे नावथी सुपात्रने दान आपे, तेने लक्ष्मी स्थिर थाय. दिवसें दिवसें नवनवा जोग पामे. ते ऊपर ए शालिजइनी कथा कही ॥ श्रीमंद्दीर्ग जिनाधीशं, गौरवर्णं गुणोत्तमम् ॥ तरुणं कसणाकारं, महिमाश्रित माश्रये ॥ पदाद्याक्षरैः श्रीगौतमनाम ॥ २४ ॥

हवे पच्चीशमी ठवीशमी पृष्ठानो उत्तर दोढगाथायें करीं कहे ठे.

॥ गाथा ॥ पसुपस्त्रि माणुसाणं, बालेवि दु जो विउअए पावो ॥ सो अणवच्चो जायइ, अह जायइ तो विवज्जिक्का ॥ ४१ ॥ जों ह्येइ दयापर मो, बहु पुत्तो गोयमा जवे पुरिसो ॥ ज्ञवार्थः—जे पापी पुरुष ठोर प्रमुख पशुनां बालको तथा हंसप्रमुख पक्षीउना बालको तेमज मनुष्यना (बालेवि के०) बालकोनो दु इति निश्चं (विउअए के०) विगोह करे एटले तेमनो मात पिताथी वियोग करे ते पुरुष (अणवच्चो के०) अनपत्यो ए टले अपत्य जे ठोरु तेणे करी रहित थाय. (अह के०) अथवा कदापि तेने ठोरु थाय तो पण (विवज्जिक्का के०) विवर्जिता एटले जीवे नहि जेम सिद्धिवास नगरें वर्द्धमानशेठनो ददो एवे नामें पुत्र हतो ते संतान विना अपार दुःखी थयो ॥ ४१ ॥ तथा जे पुरुष सर्व जीवदयापर होय एटले दयावंत होय. हे गौतम ! ते पुरुषने गुणवान, दाह्या, विवेकी एवा घणां पुत्र थाय. जेम पूर्वोक्त वर्द्धमान शेठनो महोदो पुत्र देसल हतो तेने घणा पुत्र थया ॥ ते देशल तथा दहानी कथा कहे ठे.

सिद्धिवास नगरें वर्द्धमाननामें वणिक वसे ठे, तेने देसल अने ददो ए नामें बे पुत्र थया. तेमां देसल महा दयावान् ठे, अने दहानुं हृदय निर्दय ठे. युवावस्थायें देसलने देवीनी अने दहाने देमती एवे नामें कन्याउ बापें परणावी. तेमां देसल धर्म करणी पण करे, लक्ष्मी पण उपाळें, अने सुख पण जोगवे. ए रीतिं त्रणे पुरुषार्थ साधे. अने ददो तो मात्र लक्ष्मी पेदा करवी अने सुख जोगवुं एटलुंज साधे, पण धर्म न करे, माहालो नी थको धर्मनी वात पण जाणे नही. अनुक्रमें देसलने गुणवंत पुत्रो थया, तेनी माता देवीनी पोताना पुत्रोनुं लालन पालन करे खोले बेसाडे,

मांहोमांहें वढेता होय तो वारी राखे, एक घूघरे बांधे, ऊतावला बाहिर
थी आवी पोतानी मातानें मजे, एक देखे, एकने मुखें माता चुंबी आपे.
एवुं देखी ददो अने देमती पोताना हृदयमां चिंतातुर थंयां थकां मांहो
मांहें वातो करवा लाग्यां के आपणने पुत्र नथी माटे आपणो एसंयोग,
ए रुद्धि, ए स्नेह अने ए जीवितव्य, इत्यादि सर्व शा कामनुं ठे ? जे माटे
कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ अपुत्रस्य गृहं शून्यं, दिशः शून्या अबांधवाः ॥ मूर्ख
स्य हृदयं शून्यं, सर्वशून्यं दरिद्रता ॥ १ ॥ एम विचारी पढी घणा देव दे
हरानी मानतां करतां, इच्छतां, एक दिवस सत्यवादी यक्षनुं आराधन कह्युं.
ददो यक्षनी पूजा अने उपवास करी आगल बेठो. अने कह्युं, के जेवारें पुत्र
मुने आपणो, तेवारें हुं उठीश ! एम बेसतां तेने अगीश्वर उपवास थइ गया.
तेवारें यक्षदेव प्रत्यक्ष थयो अने कहेवा लाग्यो के हे शेर ! तुं शामाटें
कष्ट करे ठे ? कारण के देव, दानव, व्यंतर यक्ष, गमे ते हो परंतु कोइ प
ण उपार्जन करेला कर्मने दूर करी शके तेम नथी. हे शेर ! तें पूर्वे पुत्र
पामवा संबंधी अंतराय कर्म बांध्युं ठे, तेमां महारुं शुं चाले ? एम यक्षें
कह्युं तो पण शेर तिहांथी उठयो नहिं. तेवारें यक्षें कह्युं के कदाचित् जो
हुं तुने पुत्र आपुं, तो पण तें पुत्र जीवतो रहेरो नहि. तेवारें पाठो तुं मने
उलंजो आपीश ! तो पण शेरें कह्युं के एक वार पुत्र थाय, एवुं करो. पढी
जे थनार होय, ते थाउ. यक्ष पण ते वातनी हा कंहीने पोतानें स्थानकें गयो.

शेरें घेर आवीने पोतानी स्त्री आगल वात कही. स्त्री तथा शेर कांइ
क हर्ष कांइक विषाद पामतां थकां पारणुं कह्युं. अन्यदा गर्जाधान थयुं.
पुत्र जन्म्यो. वधामणी आवी, तेने जीवाडवा माटें तुलायें करी तोल्यो.
अने तेनुं नाम पण तोलो पाड्युं. ठी, दशोदण प्रमुख करतां स्वजनोने
जमण जूठण करावी दान मान दीयां. पढी यक्षने जेटवर माटें बली फू
ल प्रमुख लइ बालकने तेडी यक्षने जवनें गया. तिहां बारणां बंध करेलां
हतां, ते कोइ रीतें उघडे नही. घणा ऊपाय कखा, पण कोइ रीतें यक्षें
दर्शन आप्यां नहिं. तेवारें सर्व पाठां घेर आव्यां. शेर बोल्या के यक्षें कह्युं
हतुं जे छोकरो जीवरो नही, ते रखे तेमज थइ जाय ? एम विचार कर
तां ते दिवस तो गयो. पण रात्रियें अणचिंत्यो एकाकी बालक आजारी
पडीने जेम वायरथी दीवो उलवाइ जाय, तेम देखतां देखतां बालक देव

शरण थइ गयो. ते जोइ दहो शेठ अने देमती शेठानी मूर्छा पांमी जूमियें पड्यां. थोडी वारें संचेत थया मठी घणुं रुदन तथा आक्रंद करवां, पडतां आखडतां थयां. परंतु हाथमांथी गयेलो पुत्र प्राणो आव्यो नही.

पठी महोटा जाइ देसलें कछुं के तमें स्नान जोजन करो. महारा ठोक रां ठे, ते तमारांज जाएजो. माटें हवे तमें शोक मूको. एवामां आकाश मार्गे चार ज्ञानना धणी चारण रुषि चाव्या जता हता, ते तेनुं रुदन सांजलीने त्यां आव्या, तेमने सर्व जनोवें ऊठीने वंदना करी. रुषियें धर्मज्ञ दीधो. पठी धर्मोपदेश आपीने वली कहेता हवा के हे शेठ ! तमें शोक म करो. कारण के जे जीवें जेबुं कर्म उपार्जन कछुं होय, तेबुं फल ते जीवने मले. आपणें कोदरा वाव्या होय तो तेने बदले शास्त्र क्यांथी मले ? लींबोली वावीने रायणनी आशा राखीयें ते क्यांथी मले ?

शेठें पूठयुं के महाराज ! महारा बेहु पुत्रें पूर्वे कथा कथा प्रकारनां कर्म कछां ठे ? जेने योगें एकने संतान घणां ठे अने बीजाने संतानज न थी. तेवारें मुनि कहेता हवा के हे शेठ ! एज नगरीमां आ जवथी पाठ ले त्रीजे जवें विव्हण अने तिव्हण ए बे नामें बे कुजपुत्र रहेता हता, तेमां महोटा जाइ तो महोटा धर्मात्मा अने दयावंत हतो, अने न्हाणो जाइ तो नित्य वनमांजइने मृगली अने तेना बालकनो वियोग करतो. हंस, सूडा, मोर आदिक पक्षीयोने तेमनां बालकथी तूटां पाडी पकडीने पांजरामां नाखी केहेचे. तेमज माणसनां बालकोने एक गाममांथी जइ बीजे गामें जइ वेहेचे. ए रीतें धनने लोचें पाप करे, तेने घणा सज्जनोयें. वाख्यो, तो पण ते दुष्टकर्मथी वयो नहिं. दुर्व्यसन्न मूक्युं नही. जेहनो जेहवो स्व जाव होय, ते कोइ पण वखत पोताना स्वजावने मूके नही.

एकदा कोइ कृत्रियना बालकने वेहेचवा माटे चोरीथी ऊपाज्यो तेना मावतरें दीठो, तरत पकडी बांधीने सारी पेटें मार माख्यो. ठेदन जेदन कख्यो, तेनी वेदनाथी रौडध्याने मरण पामी पहेली नरकें गयो. महोटा जाइ विव्हण पोताना जाइनुं मृत्यु सांजली वैराग्य पामी अनशन व्रत लेइ समाधिमरणें सौधर्मदेवलोकें देवता थयो. तिहांथी चवीने तहासे देसल नामें महोटा पुत्र थयो ठे. एणें पूर्वजा जवें जूख्या तरस्या ऊपर दया कीधी ठे तेथी एने गुणवंत पुत्र घणा थया ठे, अने तिव्हणनो जीव नरक

थी निकलीने तहारो दहो नामें न्हानो पुत्र थयो ठे, एणे पूर्वले जवें म
नुष्य अने तिर्यचना बालकां बिबोह्यां हतां ते माष्टें एने ठोकरां थतां नथी.
एवां गुरुनां वचन सांजलीं बेहु नाश्ने जघ्निस्मरण ज्ञानं उपनुं, तेथी पू
र्वजा जव दीठामां आब्या, तेवारें वैराग्य पामी समकेत मूळ बार व्रत
लीध्यां. चारणमुनि आकाश मार्गे चालता थया. घणा काल श्रावक धर्म
पाली पढी बेहु नाश्यें दीक्षा लीधी. समाधिमरणें देवलोकें देवतापणे ऊ
पना ॥ दोहा ॥ जीवदयां जिनवर कही, जे पाले नर नार ॥ पुत्र होवे शू
रा सबल, तेहंने रंग मजार ॥ इति देशल अने दहानी कथा ॥ २५ ॥ २६ ॥
॥ हवे सत्त्यावीशमी अछावीशमी पृष्ठानो उत्तर दोढ गाथायें करी कहे ठे ॥

गाथा ॥ असुयं जो नणइ सुयं, सो बहिरो होइ परजम्मे ॥ ४२ ॥
अद्विष्टं विय दिष्टं, जो किर नासिख कह विमूढप्पा ॥ सो जच्चंधो जायइ,
गोयम नियकम्म दोसेण ॥ ४३ ॥ जावार्थः—जे पुरुष अश्रुतं एटले आ
एसांजल्यांने सांजल्युं कहे, एटले तें वात क्यांहीथी सांजली पण न होय,
तथापि जे एम कहे के आ वात में सांजली ठे ! वली पारका दोषने प्र
काशे, ते जीव, निश्चें जवांतरें बहेरो थाय, एटले कानें सांजले नहिं ॥ ४२ ॥

तथा जे पुरुष, अणदीठी वस्तुने दीठी कहे. एवी रीतें जे मूढात्मा
पुरुष, धर्मेने उवेखतो थको जापण करे. हे गौतम ! ते जीव मरीने पोता
ना कर्मने दोषें करी जवांतरें जात्यंध थाय ॥ ४३ ॥ जेम महेंद्रपुरना रहे
वासी गुणदेव शेतनो पुत्र वीरम हतां ते पूर्वकृत पापना उदयथी जन्म प
र्यंत बहेरो जात्यंध त्रींझिय जेवो थयो, एटले कान अने आंख विना शेष त्रण
इंझिय वालोज जाणे होय नही ? एवो थयी. इहां ए वीरमनी कथा कहे ठेः—

महेंद्रपुर नगरें गुणदेव नामें शेत वसे ठे, तेने गावत्री. नामें स्त्री ठे.
तेने घणे दिवसें पुत्र थयो, ते पण कर्मने योगें जन्मांध अने बहेरो थयो,
तेथी वधामणी आपवी तो दूर रही, परंतु तें ठोकरानुं नाम पण पाड्युं
नहीं. आंधलो अने बहेरो एवे नामें प्रसिद्ध थयो. तेनी बाढ्यावस्था
वीती अने यौवनवय प्राप्त थयुं तेवारें तेना मावित्रें मोहना वशथकी जे
टला जेटला मंत्र प्रमुखं तंत्र जे कांइ हतां, ते सर्व कखां. कोइ बाकी राख्युं
नहीं. तेमज निमित्तिया, ज्ञानी, जोशी, चूडामणीयादिक सर्व कोइ सि

दपुरुषोने पूठयुं मंमूल मंमाव्यां, दीपावतार, अंगुष्ठावतार, पात्रावतार, जोयां. तथा ग्रहपूजा, शान्तिकर्म कराव्यां, आदरदेवतानी मानता करी, इच्छा करी, यक्ष सेव्या, सुणगइविद्यावंतजाण. जोडीयाने पूठयां, पुत्रना मोहथी एवुं कोइ देवस्थान श्रेष्ठ रह्युं. नहीं के. जे स्थान एना मावित्रें पूठया पूज्या विना सूकी दीधुं होय ? पण ते सर्व प्रयास जेम करुं नू मियें वावेळुं बीज निःफल थाय. तेम निःफल थयुं, वली वैद्यनां उषध पण कख्यां, तथापि ते ठोकरो कोइ रीतें साजो थयो नहिं. आंखें कांइ देखे नहिं अने कानें कांइ सांजले नहिं. तेथी नोजन पान करावयुं पडे, ते पण शान करीने करावे. मावित्रें विचार्युं जे अमें पूर्वजा नवें थुं जाणीयें केवुं पाप कथुं हरो के जेथकी आ पुत्ररूपें पण सदैव शल्यज थयुं ? एवा पुत्रविना सथुं. आवां पुत्र करतां पुत्र न होय तेज सारुं. अने ए पुत्र जीव्या पाखें मूवोज रुडो. एवा विचार कखाज करे.

एकदा ज्ञानी गुरु, वनमां पथाव्या; तेमने सर्वलोक वांदवा गयां. वां दीने बेठां, तेवारें ज्ञानबलें जाणीने गुरु बोल्या के हे गुणदेव श्रेष्ठ ! तमें तमारा अंधा बहेरा ठोकरानुं घणुं दुःख करो ठो, ते करशो नहीं. जेमाटें करेला कर्म इंधी पण दूर थइ शके तेम नथी. पोतपोतानुं करेलुं पुण्य पाप सहु कोइ नोगवें ठे, एवी गुरुनी वाणी सांजलीने सर्व कोइ कहेता हवा के जुठ आ मुनिमहाराजनुं केहवुं ज्ञान ठे ? केहवुं परहितचिंतन ठे ? केहवुं जाणपणुं ठे ? इत्यादि प्रशंसा करवा लाग्या.

पठी श्रेष्ठें पूठयुं हे महाराज ! कया पाप कर्मना उदयथी महारा पुत्रने अंधपणुं तथा बधिर पणुं प्राप्त थयुं ठे ? तेवारें ज्ञानी गुरु बोल्या के एहीज नगरमां वीरम नामें कणवी रहेतो हतो, ते महा अधर्मी, जूठा बोलो, अन्यायी, परना दोष सांजलनार, परदोष प्रकाशक, परनिंदा करनार अने कूडां कलंक चडावनार, इत्यादिक दुष्टकर्म करतो हतो.

एकदा गामना राजा सार्थें कोइ सीमाडीया राजाने वैर थयुं, तेनो जय राजा राखे ठे. एटलांमां बे पुरुष मांहोमांहे ठानी वात करता देखीने वीरमें कोटवालने जइ कथुं के अमुक बे जण सीमाडीया राजाने तेडाववानी वातो करता हता. ते वात सांजली कोटवालें ते बेहु जणने पकडीने राजा आगल ऊजा राख्या. राजाना पूठवाथी ते कहेवा लाग्यो के

महाराज !' अमें. अमारा घरसंबंधी कामकाजनी वातो करता हता, अमें सम खाइते कहीयें बैयें, के कोइ दिवसें स्वप्नमां पण अमें अमारा ता कोरनुं मातुं चिंतव्युं नथी. एवी तेमनी वात सांजली राजायें वीरमने तेडावी पूठ्युं, तेवारें धूर्त, पापी, दुष्टचित्तवालो वीरम बोव्यो के महा राज ! एसाचे साची वात ठे. में महारे काने सांजली ठे. राजायें पण तेनुं कहेण मानीनें ते बेहु जणने दंमनी शीक्षा करी.

वली एक वार वीरमनो पाडौशी ग्रामांतरें गयो. ते पाठो घेर आवतो हतो तेने मार्गमां वीरम मव्यो तेने, पाडौशीयें पोताना घर संबंधि सुखस माधीनी, खबर पूठी, तेवारें दुष्ट वीरमें कहुं के कामदेव नामें वाणीको तमारे घेर सदैव आवे ठे, ते तमारी स्त्री साथें बहु स्नेह राखे ठे, रमे ठे, ते वात सांजली जेठें कामदेव ऊपर कोप करी राजानी आगल वात करी, राजायें कामदेवने पकडी तेनुं सर्वस्व लुंटी लइ दंमयो.

वीरम एवां पाप करतो जूतुं बोलतो, परनिंदा करतो, लोकोने कूडां कलंक चडावतो हतो. एक दिवसें कोइक कृत्रीयें तेने सारी पठें मार आप्यो, तेनी पीडाथी घणादिवस दुःख जोगवी मरण पामीने तहारे घरे पुत्रपणे उपनो ठे. ए अणसांजल्या अणदीठा जनापवाद बोव्यो ठे, तेथी जन्मांध अने बधिर थयो ठे, ए जीव घणो संसार रजंजरो ! एवी गुरुना मुखथी वात सांजलीने मावित्र धर्म करवामां प्रवर्त थळां. आंधलो दुःख सहन करतो मरण पामीने दुर्गतियें पहतो ॥ दोहो ॥ असमंजसे बोले घणुं, परने दिये कलंक ॥ ते मूरख किम बूटजो, पापी हुआ निःशंक ॥ १ ॥ इति वीरम कथा ॥ २८ ॥

॥ हवे उगणत्रीशमी पट्टानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे ॥

॥ गाथा ॥ उच्चिष्ठ मसुंदरयं, नत्तं तह पाणियं च जो देइ ॥ साहूण जाणमाणो, जुत्तंपि न जिझाए तस्स ॥४४॥ नावार्थः—जे पुरुष उच्चिष्ठ, उखराडां, ठांम्यां, विटाव्यां, एवां एवां विरुवां जे पोताने कोइ पण काम मां न आवे एवां जात पाणी जाणतो ठतो साधु महात्माने दीये, ते पुरुषने जमेनुं खांधेनुं अन्न जरे नही अपचानो रोग आय ॥४४॥ जेम श्रीवा सुपूज्य स्वामीनो पुत्र जे मधवा तेनी पुत्रिका रोहिणी हती ते पूर्वजे नवें

डुर्गधा एवे नामें प्रसिद्धि पामी. कुष्टादिक रोगें पीडाणी. जेमाटे एणे घणा नव पहेलां जाणी बूकीने साधुने कडवुं तुंबडुं वद्धेराव्युं हतुं. तेनी कथा कहे ठे:—

॥ श्लोक ॥ श्रीवासुपूज्यज्ञानभ्य, तथा पुण्यप्रकाशकम् ॥ रोहिण्याश्च कथायुक्तं, रोहिणीव्रतमुच्यते ॥ १ ॥ चंपानंगरीयें श्रीवासुपूज्य स्वामीनो पुत्र मधवा नामें राजा राज्य करे ठे. तेने लखमणा नामें राणी सदाचारं अने सुशील वाली ठे. तेने आठ पुत्र थया. ऊपर एक रोहिणी नामें पुत्री थइ. मातपिताने अत्यंत वद्वज ठे मातें जन्मी तेवारें राजायें वधामणां, दानं मानं दीधां. महोटी थइ. चोशठ कला शीखी. रूप लावण्य सौभाग्यं गुणवंती थइ. तेने यौवनावस्थायें पहोंचली जोइनें राजायें चिंतव्युं जे एने योग्य वर मले तो सारुं, माटे, स्वयंवर मंमप मंमावीयें. ए मनगमंतो वर वरे, तो पढी पश्चात्ताप न थाय. एम विचारी स्वयंवर मंमप रचाव्यो. कुरु, कौशल, लाट, कर्णाट, गौड, वैराट, मेदपाट, नागपुर, गौड, चोड, डाविड, मगध, मालव, सिंधु, नेपाल, माहल, कोंकण, सौराष्ट्र, गुर्जर, जालंधर, आदि क चारे दिशियोना राजकुमारो तेडाव्या. सर्वराजा स्वयंवरें आवी बेठा. ए वामां रोहिणीराणी पण स्नान विलेपन करी, क्षीरोदक श्वेतवस्त्र पहेरी हीरा मोती माणकना आभरणें अलंकृतथकी जाणे देवलोकथी उत्तरीने ज आवी होय नही? एवी अप्सरा सरस्वी शोचती पालखीयें बेठी, सरस्वी योना वृद्धें परधरो थकी तिहां आवी. तिहां प्रतिहारी दासीयें राजकुमरोनां नाम, मोत्र, गुण, बल, देश, गाम, सीम, जूदां जूदा वर्णव करी कही दे खाड्या, समजाव्या. एम करतां नागपुरनो वीतशेकराजानो. अशोकनामें कुमर तेने कंठमां वरमाला पहेरावी योग्यवर वरवाथी सहुको हर्षे पाम्यां. पितायें विवाह कखो. बीजा सर्वराजाने हाथी, घोडा, वस्त्र, नोजन, तंबोल आपी सर्वने सन्मान्या. सहु पोतपोताने स्थानकें गयां.

तथा अशोककुमरने पण सुवर्ण मोतीना आभरण प्रमुखनां दान, मा न देइ रोहिणी सहित नागपुरें पहोंचाव्यो. तिहां वीतशेकराजायें पण नगरमां प्रवेश करवानो शुनदिवसें महोत्सव कीधो.

केटलाएक दिवस पढी अशोककुमरने राज्यपाटें आपी वीतशेकराजायें दीक्षा लीधी. हवे अशेकराजाने राज्य संपदा तथा राणीसार्थें सुख जोग वतां गजेंडसरिखा आठ पुत्र थया. अने वली चार, पुत्री थइ.

एकदा राजा राणी बेहु सातमी नूमियें गोखें लोकपाल पुत्र खोलामां जेइ बेठा ठे. एवामां कोइ एक स्त्री हैयुं पीटती, विलाप करती, रोती पुत्रना गुण बोलती दैवने उजंनो देती जाय ठे. तेने देखी रोहिणीयें राजाने पूठयुं के स्वामी ! ए कहेवा प्रकारनुं नाटक करे ठे ? राजायें कहुं हे राणी ! तुं धन यौवन राज्य मंदिर नरतार प्रासाद अने पुत्रें पूरणथकी अहंकार म कर. यद्वा तद्वा म बोल. राणी बोली स्वामी रीश म करो. मने अहंकार कांइ नथी मुंतो मात्र एवं नाटक क्यारें पण दीतुं न हतुं तेथी तमोने पूठयुं ठे. राजायें कहुं ए कांइ नाटक नथी पण एनो पुत्र मरण पाव्यो. तेथी ए रुदन करे ठे. राणीयें कहुं. ए रुदन करवानी कला क्यांथी शीखी हजें ? राजायें कहुं जो तुज्जे पण हुं रुदन करवुं शीखावुं बुं. एम कही राणीना खोलामांथी बाल कने लइबेहुहाथें करी गोख बाहेरें हींमोलता हाथ थकी नीचें नाखी दीधो. ते जोइ सर्व लोक कोलाहल करवा लाग्यां. परंतु रोहिणीना मनमां कांइ पण दुःख थयुं नही. पुत्रने पडतां थकां नगरदेवतायें पकडीने सिंहासन ऊपर बेसाज्यो. ते देखी सर्वलोक हर्षवंत थयां अने राजा कहेवा लाग्यो के हे रोहिणि ! तुं धन्य कृतपुण्य ठे. जेथी तुं दुःखनी वात पण जाणती नथी.

एकदा श्रीवासुपूज्य स्वामीना शिष्य सुवर्णकुंज अने रूपकुंज एवे नामें बे साधु चारझानना धणी, ठठ अठम तप करता, तिहां आव्या. राजा राणी पुत्र प्रमुख सर्व परिवार वांदवा गया. गुरुयें धर्मज्ञान देइ धर्मदेशना दी थी. पढी राजायें पूठयुं. हे नगवन् ! महारी रोहिणी राणीयें शुं तप कहुं ठे ? के जेणें करी ए दुःखनी वात पण जाणती नथी. तथा वली महारो पण ए नी ऊपर घणो स्नेह ठे तेनुं शुं कारण ठे ? तेमज एने पुत्र पण घणा गुणवंत थया ठे, तेनो हेतु शुं ठे ? ते कहो.

गुरु कहेता हवा हे राजन् ! एज नगरें धनमित्र जेठनी धनमित्रा स्त्री हती तेने कुरूपिणी दुर्जागिणी एवी दुर्गंधा नामें पुत्री अइ. ते जेवारें यौवना वस्था पामी तेवारें पितायें तेनो विवाह करवा माटे एक कोटिइव्यं आपवा ठेराव कखो तथा पि कोइ रांक जेवायें पण पूरणवाने मन कहुं नहीं. एवामां एक श्रीषेणनामे चोरने मारवां माटे लइ जतां जेठें तेने मरतो मूकावी घरे राखी पुत्री परणावी दीधी. ते पण दुर्गंधाना शरीरनो दुर्गंध सहन न थवाथी रात्रियें नाशी

गयो. तेवारें शेठ विषवाद करतो कहेवा लाग्यो के कर्मना दोष आगल कोइनुं चाले नही. पुत्रीने कहुं तुं घर रक्की थकी दान पुण्य कर. ते पुत्री दान धर्म करवां वांढे पण तेना हाथनुं दानपण कोइ लीये नही.

एकदा. झानी मुनिने दुर्गंधासंबंधी वात पूढवाथी तेमणें कहुंके गिरनार पर्वत पासें गिरिनगरीयें पृथ्वीपाल राजा ठे तेनी सिद्धिमती राणी ठे. कोइ अवसरें राजा राणी बेहु वनमां क्रीडा करवा गुयां. एवामां कोइक गुणसा गर मुनि मासखमणनुं पारणुं करवा माटें नगरमां जता हता. तेने देखी गु जायें तेमने वांदी नमस्कार करी पढी राणीने पराणे पाढी वालीने कहुं के ए जंगमतीरंथ ठे एने फासु आहार पाणी देजो. पण. राणीयें विचाखुं जे आ मूंमायें आवीने. महारी क्रीडामां अंतराय पाड्यो, तैथी क्रोधित थकी एक कडवुं तुंबडुं साधुने वहोरावुं साधुयें विचाखुं जे अ-आहार जिहां परठवाय. तिहां अनेक जीव मरे ए माटें पोतेंज आहार कखो एटले कडवा तुंबडाना विषप्रयोगें शुजध्यान मरण पामी देवता थयो.

पाढलथी राजाने तें वातनी खबर पडी राजायें राणीने घरथी बाहेर काहाढी मूकी. राणीने जंगलमां रूखडतां सातमे दिवसें कोढ रोग निकळ्यो तेने दुःखें पीडाती. मरीने ठेठे नरकें गइ. तिहांथी मरी तिर्यंचमां ऊपनी. वली नरकमं गइ. एम सातें नरकमां क्रमें क्रमें दुःख जोगवीने सापणी, ऊंटणी, कूकडी, सीयालणी, सूयरी, धिरोली, ऊंदरी, जलो, कागडी, चं मालिणी, रासजी प्रमुखना अवतार पामी. एकदा गायना अवतारमां मर ती वेलायें नवकार सांजली शेठने घेर दुर्गंधापुत्री पणे ऊपनी. तिहां निका चितकर्म थाकतां स्वप्न रह्यां, तैथी झानीनी देशना सांजली जातिस्मरण ज्ञान ऊपनुं पूर्वजा नव दीठा. तेवारें दुर्गंधायें हाथ जोडी पूठुं के महारा ज ! ए दुःखनो निस्तार थाय तेवो उपाय कहो. गुरुयें कहुं के आर्तिनुं जां जणहार एवुं रोहिणी तप करो. ते तपनो विधि हुं कहुं हुं ते सांजलो. सात वर्षने सात मास पर्यंत रोहिणीनक्षत्रना दिवसें उपवास करवो. श्री वासुपूज्यजीनी पूजा करवी, तप तपता शुजध्यान ध्यावुं. तेना प्रजा वथी रूडुं थाशे. आवता जवें अशोक राजानी राणी थाइश. तिहां सुख जोगवी श्रीवासुपूज्यने तीर्थ मोह पामीश. वली तप पूर्ण थयें उजमणुं क

रीयें, श्रीजिन प्रासाद कराववा, श्रीवासुपूज्यजीनी रत्नमय प्रतिमा कराववी. तेने सोना मोतीना आनरण करावी चढाववा. तथा स्नान विलेपन कुंकुम कपूर सुगंध डव्यें पूजा करवी. श्रीसंघनी नक्ति करवी, अमारी प्रवर्त्ताववी, दीनजनोने दुःखथी मूकाववा, साहामीवात्सल्य, संघपूजा करवी, सिद्धांत लखाववा, ए तप करवाथी सुगंधराजानी पेटें सर्व दुःख टली जा शे, तेवारें दुर्गंधायें पठयुं के सुगंधराजा ते कोण थयो ठे? तेनु वृत्तांत कहो.

गुरुयें कह्युं:-सिंहपुर नगरमां सिंहसेन राजा राज्य करे ठे तेनी कनकप्रज्ञा राणी ठे, तेमने एक पुत्र थयो ते अतिशय दुर्गंध हतो, तेथी ते सर्वने अप्रिय थयो. एक वखतें ते नगरीमां पद्मप्रजस्वामी समोसखा. त्यां कुटुंब परिवार सहित जई राजायें कर अंजलि बांधी वांदीने पूठयुं हे जगवन् ! मारो पुत्र दुर्गंध थयो, तेनुं कारण शुं हवो ? एणें पूर्वला जवमां शुं कर्म कयुं हवो? त्यारें जगवान् कहेवा लाग्या. नागपुरथी बार योजन ठेढे नीलपर्वतें एक शिलानी ऊपर मासोपवासी साधु धर्मध्यान करता होता. तिहां ते साधुना प्रजावथी आदेडीने सिकार मळे नही तेथी आदेडीयें साधुनी ऊपर रोष करीने तेने उपडव करवा माटे ज्यारें मासखमण पूरण थयुं त्यारें साधु गाममां एषणार्थें गया. पाठलथी व्याधें आवी, ते शिलानी नीचें काष्ठ नाखीने अग्नि सलगाव्यो, साधु पण गोचरी करी फरी त्यां शिला ऊपर आवी वेठा तेमने नीचेंथी ताप आववा लाग्यो ते जेमं जेम ताप थाय, तेम तेम शुद्धध्यान आणे. एम ऊष्ण परिसह सहन करी केवलज्ञान पामी मोहें गयो. ते व्याध दुष्ट कर्मथी कुष्टी थयो. मरीने सातमी नरकें गयो. पढी सर्प थइने पांचमे नरकें गयो. पढी सिंह थइने चोथें नरकें गयो. पढी चित्रक थइने त्रीजे नरकें गयो. पढी मार्जार थइने बीजे नरकें गयो. पढी उलूक थइने पेहले नरकें गयो. एवा जव जमीने एकदा दाखिडी गोवालीयो थयो. पशुपालनो धंधो करतो नाघोरी श्रावक पासेंथी नवकार शीख्यो. एक वखतें वनमां सूतो हतो, एवामां दावाग्नि बलतो एना ऊपर आवी पड्यो. तेथी बली मरण पाम्यो. तिहां नवकार समखो तेने प्रजावें तहारो पुत्र थयो. थाकता कर्मना दोषथी दुर्गंधीशरीर थयुं ठे. एवा पूर्व जव सांजलतां ज ते दुर्गंधकुंमरने जातिस्मरण ज्ञान ऊपनुं. दुःख संजारी जय पाम्यो. तेवारें जगवंतने पगे लागीने, पूठवा लाग्यो के, हुं ए दोषथी केम बूटीश? तेनो उ

पाय कहो. त्थारें जिनेश्वरें कछुं. रोहिणीनुं तप कर. तेथी सर्व निरांवाध थो. पढी ते राजपुत्रें रोहिणीनुं तप कछुं. तेथी तेनुं शरीर सुगंधमय थयुं. माटे हे दुर्गंधा ! तुं पण ए तप कर. एना प्रजावथी सुगंधकुमारनी पेरें तारां सर्व दुःख नाश पामथो. एवं सांजलीने ते दुर्गंधायें रोहिणी तप अंगीकार कछुं. विधिपूर्वक शुजध्यानथी तपस्या करतां आत्मानी निंदा करतां दुर्गंधाने जा तिस्मरण ज्ञान उपन्युं. तेना योगें पूर्वजो नव सांजरी आव्यो, तेथी वली वि शेषें तप करवा मांमथुं. आयु पूर्ण थयाथी शुजध्यानें मरण पामीने देवलो कने विषे देवता पणे उपनी. त्यांथी च्यवीने अहीं चंपानगरीने विषे मघवा राज्ञानी पुत्री थइ. तेनुं रोहिणी नाम पडथुं. तेने तमें परण्या ठो. एणें घणुं दान आप्युं ठे. तेथी तमारी पट्टराणी थइ ठे. एणें पूर्वे रोहिणी तप कछुं ठे. तेना प्रजावथी दुःख ते वली शी चीज ठे ! एवं पण ए जाणती नथी. वली कजमणुं कछुं तेना प्रजावथी ए रुद्धि पामी ठे ! वली हे राजा ! ते सिंहसेन राजायें पोताना सुगंध कुमरने राज्य पाटें आपो पोतें दीक्षा लीधी. सुगंधराजा राज्य पालतो. धर्मकृत्य करतो जैनधर्म पालतो मरण पामी देवलो कें गयो. तिहांथी च्यवीने पुष्कलावती विजयें पुंमरगिणी नगरीमां विमल कीर्ति राजाने घरे अर्ककीर्ति नामा राजा चक्रवर्त्तीपणे उपन्यो. त्यां राज्य पाली जितशत्रु साधु पासेंथी दीक्षा लइ बारमे देवलोकें अच्युतेंड थयो. त्यांथी च्यवीनें अहीं तुं अशोक नामें राजा थयो ठो. तहारी राणीयें अने तें वेहु जणें मली पूर्वे एकमना थइने एज्ज रोहिणी तप एक सरखुं कछुं ठे, ते माटे तहारो स्नेह एनी ऊपर घणो ठे. वली राजायें. पूठथुं के हे स्वामी ! महारी स्त्रीने आठ पुत्र अने चार पुत्रीयो थइ. ते तेमना कया पु एयोदयथी थई ? तेवारें गुरु बोल्या के, हे माहाजाग्य ! एमांथी सात पुत्र तो पूर्वजा नवें मथुरा नगरीयें एक अग्निशर्मा ब्राह्मण निखारी रहेतो हतो. तेने घेर साते पुत्र पणे उपन्या हता. ते दरिडी कुलमां उपन्या तेथी साते निख मागवा जाय, पण तेने कोइ उटले बेसवा आपे नहीं. ज्यां जा य त्यां धक्को मारी बाहेर काहाडी मूके. एम ते पुत्र गामो गाम फरतां निख मागता मागता एकदा पामलीपुरें गया. तिहां तेणें एक वाडीमां राजाना पुत्र तथा प्रधानना पुत्रने घणा हीरा मोतीना अमुल्य आंजरण पहेरीने खेलता थका दीता. तेथी मनमां आश्चर्य पाम्या. तेवारें म

होटा जाइयें कहुं के जूठ विधातायें कहेवो अंतर कखो ठे ? जेमाटे ए वांछित सुख जोगवे ठे अने आपणे निह्ना मागता घर घर नटकीयें ठैयें. ते सांजली न्हानो जाइ बोझो के. ए उलंजो आपणे कहेन आपीयें ? जो एणें पूर्वे पुण्य कखां ठे, तो तेनां फल ए जोगवे ठे, अने आपणें पुण्यहीन ठैयें, तो घर घर नीख मागताफरीयें ठैयें. त्यांथी फरतां फरतां वनमां गया. तिहां एक साधु मुनिराज काउस्सग-ध्यानं रह्या हता. तेमनी पासं जइ कंजा. साधुयें पण काउस्सग पारी. दया. आणीने तेमने धर्मदेशना दीधी, ते सांजली सांते जाइ वैराग पामी, दीह्ना लेइ, चारित्र पाली, देवलोक्कें गया. तिहांथी च्यवीने आहीं तहारे घेर आवी पुत्रपणें रुपन्या ठे. तथा आठमो पुत्र तो वैताढ्य पर्वत उपर एक जलक नामें विद्याधर हतो ते नंदी श्वरहीणें शाश्वत जिन प्रतिमानां पूजा करतो यात्रा करतो, धर्म सेवतो विचरतो हतो, ते मरण पामी सौधर्म देवलोक्कें देव-थयो. त्यांथी च्यवी तारो लोकपाल नामें आठमो पुत्र थयो ठे. जेने खोलामांथी पडतां देवतायें सांनिध्य कहुं. अने जे तहारी चार पुत्रीयो ठे, ते पूर्वले जवें वैताढ्य पर्वतें विद्याधर राजानी पुत्रीयो हती. अनुक्रमें यौवनावस्था पामी. एकदा प्रस्ता वें बागमां रमवा गइ, तिहां साधुने कजेला दीठा. साधुयें तेमने कहुं. हे कुमरीयो ! तमें धर्म करो, त्यारें तेमणें कहुं. अमारथी-धर्म करेणी न थाय. वली साधुयें कहुं. तमारुं आयुष्य स्वल्प रह्युं ठे, माटे धर्मकरणीमां प्रमाद करशो नहीं. ते सांजली ते पुत्रीयोयें पूढ्युं के, अमारुं आयु केटलुं बाकी रह्युं ठे ? साधुयें कहुं, आठ पद्दोर शेष रह्युं ठे. पुत्रीयो केहवा लागी अटला स्वल्प कालमां शुं पुण्य करियें ? मुनियें कहुं आज्ञेज अंजुवाली पांचम ठे माटे ज्ञानपांचमनुं तप करो. एटला तपथीज सुखी थशो. जेमाटे कहुं ठे के:-जे नाणपंचमिवयं, उत्तमजीवा कुणंति जावजुया ॥ उवजुंज अणुवमसुहं, पावंति केवलं नाणं ॥ एवो उपदेश सांजली ते पुत्रीयोयें घेर आवी मावंतर आगल वात करी आझांलइ गुरुना दर्शनथी आजनो दिवस सफल मानी देवपूजा करी पुण्यनी अनुमीदना करी पञ्चस्काण लीधुं. पोताना. आत्माने कृतार्थ मान्यो. एक स्थानकें चारे जणीयो बेठी. एटलामां विद्युत्पात थयो, तेथी चारे पुत्रीयो मरण पामी देवता थइ. तिहांथी च्यवीने तहारी पुत्रीयो थइ ठे. मात्र एकज दिवस ज्ञान पंचमी तप करवा

नुं ए फल थयुं. ए वात सांजलतांज राजा तथा राणी अने पुत्र पुत्रीयो सर्वने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं. पूर्वला जब सांजखा, तेथी वैराग्य पाम्यां थकां श्रावकधर्मे अंगीकार करी पोताने घरे आब्यां. वली एकदा श्रीवासु पूज्य जगवान् आवी समोसखा. तेमने राजा तथा रोहिणी राणी प्रमुख परिवार सहित वांदवा गया. तिहां प्रभुनी देशना सांजली घरे आवी पुत्र ने राज्यपाटिं थापी सात क्षेत्रे धन वावरी, चारित्र अंगीकार करी, बेहु जण मोहें गयां ॥ उक्तं च ॥ रोहिणी पंचमी तपतणो, गिरुवां ए फल जाण ॥ दुःख न्न होय सुख होय सदा, बोले केवलि वाण ॥ १ ॥ इति रोहिणी अशोककथा ॥ श्लोक ॥ श्रीमद्भरवीरपदौ, श्रीजिनमतंगतजनैः सदा वंदौ ॥ श्रीपतिनिकरा राध्यौ, श्रीदौ प्रणमामि चंगगती ॥ १ ॥ स्वस्तिकः श्री वीतरागः नाम गुप्तम् ॥

॥ हवे त्रीशमी पृष्ठानो उत्तर एक. गाथायें करी कहे ठे ॥

॥ गाथा ॥ मधुघाय अग्निदाहं, अंकं वा जो करेइ पाणीणं ॥ बाला रामविणासी, सो कुठ्ठी जायए पुरिसो ॥ ४५ ॥ . नावार्थः—(जो के०) जे पुरुष (मधुघाय के०) मध पाडे मधपुडा पाडे मधुआलनो आरंज करे, तथा अग्निदाह एटले दावानल दीये वा एटले तथा (पाणीणं के०) प्राणीयोने आंके लांठन करे, ढोरने मांज दीए. तथा (बालारामविणासी के०) सूक्ष्म वनस्पतिकायनी विनाश करे, कुमलि वनस्पतिने छेदे, जेदे, त्रोडे, मोडे, खूटे, चूटे (सो के०) ते पुरुष जवांतरें कोढीयो थाय जेम गोविंद पुत्र गोसलीयो मधवगेरे पाडवानां प्राप करीने पद्मशेठनो पुत्र गोरो एवे नामे वणिक महा कुष्टी थयो ॥ ४५ ॥ ते गोसलनी कथा कहे ठे.

पेठाणपुर नगरें गोविंद नामें गृहस्थ वसे ठे, तेनी गौरी नामें स्त्री ठे, तेने गोसलनामें पुत्र महा दुर्व्यसनी ठे. एकलो वनमांहे जइने लाकडीयें मधुयाल पाडे, निर्दय पणें जालमांहे शशलादिक जीव होय तिहां दावा नल दीये, अग्नि सलगावे, बलद, गाय, घोडाने आंके, कूमला नवा ऊगता रोपा कूपलने छेदी नाखे, उन्मूलन करी नाखे, एवुं कृत्यं करता देखी लो कें तेना बापने उलंजो दीधी, तेवारें बापें तेने शीखामण दीधी, पण ते सर्व राखमांहे होम्यानी पेठें निःफल थइ. ते पुत्र मावतरने पण वच्चाटनो करावनारो थयो. धर्मनी तो वात पण ते न जाणो.

एवामां तेना मावतर देवशरण थयां. पढी तो बली ते गोसल निरंकु

श हाथीनी पेठें. उहूंखल थयो थको फरे एकदिवसैं नगरनी वाडीयोमां ज
५ नारिंगादिकना वृद्ध उन्मूली. नाख्यां तेने कोठ्वालें दीतो, बांधीने राजा
नी पासैं आण्यो राजायें तेहुं सर्व धन लइने सूकी दीधुं. '

वली एक दिवस ठानो राजानी वाडीमां जइने कूमली अनेक जातिनी
वनस्पति ठेदी नाखी. एटलामां वनपालकें दीतो. तेवारें मारं मारी बांधी,
कूटी, राजा आगल आणीने वनपालकें विनव्यो के महाराज !' एणें तमा
री वाडीनो विनाश कीधों ठे ! राजायें तेना बेहु हाथ ठेदी नखाव्या, तेथी
माहाडुःखी थंयो. पढी तेणें घणोज पश्चात्ताप कीधो ॥ दोहो ॥ माय बाप म
होटा तणी, शीख न माने जेह ॥ कर्मवशें पडीया थकां, पढी पस्तावेत्ते
ह ॥ १ ॥ पढी ते गोसल पोतानी निंदा करतो मरण पामीने तेहीज नग
रें पद्मशेठने घेर गोरो एवे नामें पुत्र थयो. ते जन्मथीज रोगीयो गलत को
ढीयो थंयो, नख अने नाक बेसी गयेलां, चक्रुटीना केश सडीं गया, दांत
पडी गया, निरंतर माखीयो बणबणाट करती शरीर ऊपर वींटी रहे, दुर्गंध
तो एटली निकले, के कोइथी सहेवाय नही. बापें घणा घणा औषध कखां
पण ते सर्व व्यर्थ गयां. कष्ट व्याधि टव्यो नहीं.

एकदा दमसार नामा ज्ञानीमुनि ते नगरना वनमां पधाव्या, तेमने वां
दवा माटे नगरना लोकोने जता देखी पद्मशेठ पण तेमने वांदवा गयो.
तिहां साधु मुनिराजें धर्म देशनामां कहुं के जीव जे ठे, ते कीधाकर्मने वशें
डुःखीयो थाय ठे. जेम आ नगरमां पद्मशेठनो पुत्र डुःखी थयो ठे. ते सां
जली पद्मशेठें पूछुं के हे जगवन् ! महारे पुत्रें शुं पाप कहुं ठे ? गुरुयें तेने
पूर्वोक्त गोविंदना पुत्र गोसलनुं सर्व वृत्तांत संजलावीने कहुं कें ते गोसल
मरीने ताहारो पुत्र थयो ठे. पद्मशेठें घेर आवी पोताना पुत्रने कहुं तें पा
ठला जवें घणा पाप कखां ठे, ते सांजलतांज तेने जातिस्मरण ज्ञान ऊप
नुं. पढी मुनिराज पासैं आव्यो, तेमने वंदना करी पापनी निंदा गर्हा करी
अनशन लइ मरण पामी पहेले देवलोकें देवतां थयो ॥ इति गोसल कथा ॥

हवे एकत्रीशमी पृष्ठानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ गोमहिस खरं करहं, अश्नारारोवणेण पीडेइ ॥ एएण पा
व कम्मे, ए गोयमा सां जवे खुज्जो ॥ ४६ ॥ जावार्थः—बलद, जेश, अने
उंटादिकनी ऊपर लोचें करी अतिचार आरोपण करे एटले एमनी ऊपर

ઘણો નાર નરીને જે પુરુષ યુક્તજીવોને પીડા કરે, તે નિઃકેવલ એજ પાપકર્મે કરી નિશ્ચયથી હે ગૌતમ ! તે જીવ સુઝો, ઘટલો, કુઝો અર્થાત્ કુઝડો થાય. જેમ ધનાવહશેઠનો પુત્ર ધનદત્ત પાંઠણે જવે ઘણા જીવોની ડપર નાર વહે વરાવીને કુઝડો થયો ॥ ૪૬ ॥. હાં ધનદત્ત અને ધન શ્રીની કથા કહે છે.

જૂમિમંમન નગરે શત્રુદમન નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. તિહાં ધન્ના નામે શેઠ રહે છે. તેની ધીરૂ નામે સ્ત્રી છે, જાડામો ધંધો કરી આંજીવિકા ચલાવે છે. તેણે પોતાને ઘરે પોઠીયા, કંટ, રાસન, અને મહિષ તે પાડાનો સંગ્રહ કરીધો છે. તે શેઠ લોજે વાહ્યો ચકો અવાચક જીવોની ડપર તેમની શક્તિથી ડપરાંત ઘણો નાર નરે અને ઘણું જાડું લડ નિર્વાહ કરે છે.

એકદા કોઈ સાધુ વહોરવા સારુ તેને ઘેર આવ્યા, તેમને સ્ત્રી નરતારેં બેઠી મલી જાવથી દાન આપ્યું. તેને યોગે શુનકર્મ ડપાર્જી તેજ નગરે ધનાવહ શેઠને ધનદત્તનામે પુત્રપણે જડ ડપનો. તે વણિજ કલા સર્વ જાણે પણ પૂર્વજા જવમાં જીવોની ડપર ઘણો નાર નરતો હતો, તેને યોગે કુઝડો થયો.

હવે તેહીજ નગરમાં ધનશેઠ વસે છે, તેને ઘેર ધીરૂનો જીવ મરીને પુત્રીપણે ડપનો તેનું ધનશ્રી એવું નામ પાડ્યું. તે ઘણી રૂપવંત ગુણવંત છે, તે ચૌવનવય પામી ચકી પૂર્વજવને સ્નેહે ધનદત્ત કુઝડાને પરણવા વાંઠે છે. વલી એજ ધન્નાશેઠને એક બીજી પુત્રી ચડ છે પણ કર્મને યોગે તે કૂઝડી છે. એકદા તેના વાપની આગલ કોઈ નિમિત્તિયાયેં કહ્યું કે જે કોઈ તાહારી પુત્રી ધનશ્રીને પરણશે, તે મહોટો વ્યવહારી થાશે ! એવી વાત સાંજલીને કોઈ ધનપાલ નામે શેઠીયાયેં ધનશ્રીની માગણી કરી ધનશ્રીના પિતાયેં તે વાત કબૂલ કરી તંથા બીજી જે કુઝડી બેટી હતી તે ધનદત્તને દીધી. અને બેઠુ કુમરીને પરણાવવાનું મુહૂર્ત એકજ દિવસેં એકજ લગ્ને લીધું.

હવે ધનશ્રીયેં પૂર્વજવના સ્નેહને લીધે ધનદત્ત કુઝડાને પરણવાની વાંઠાયેં ત્યાં મનોરથ પૂરક એવે નામે કોઈ ચદ્ છે, તેને આરાધ્યો. ચદ્ સંતુષ્ટ થડને માગ, માગ, એવું ત્રણ વચ્ચત કહ્યું ધનશ્રીયેં કહ્યું. કે જેમ મહારો નર તાર ધનદત્ત થાય તેમ તમેં કરો. તેવારેં ચદ્ કહ્યું કે તહારે પિતાયેં બેઠુ પુત્રીને એકજ દિવસેં એકજ લગ્ને બેઠુ વરને પાણિગ્રહણ કરાવવા વાંઠ્યું છે, તે વચ્ચત હું દષ્ટિબંધન કરીશ, તું ધનદત્તને પરણજે. પઠી જૈવારેં તુજને પરણી ઘેર લડ જાશે, તેવારેં મોહ જશે. એમ કહી ચદ્ અદષ્ટ થડ ગયો.

हवे लग्ने दिवसें बेहु वर साथेंज परणवा आब्या. यहे सर्वलोकने मोह पाज्यो बेहु परणीने पोत्पोताने घेर आब्यां तेवारें धनदत्त तो धन श्रीने घणीज स्वरूपवान् देखीने हर्ष पाय्यो अने धनपाल पीतानी परणेली स्त्रीने कूबडी देखी जांखो ययो थको मनसां विचारवा लाग्यो के आ ते वली इंदुजाल कहेवो ययो ! मतिविचित्रम केम थइ गइ ! ! ! ते वांत राजायें सांजली अने गामनां लोकोयें पण जाणी लोकना टोलें टोलां मली वा तो करवा लाग्यां, पढी मांहोमांहे बन्ने जण स्त्रीने अर्थे कलह करता रा जानी आगल गया. राजायें तेमने पाठा घेर मोकलीने धनश्रीने तेडावी एकांतें पूठयुं के धनदत्त जातें कुबडो ठे, ते तने मनगमतो आय नहीं, माटें साचे साचुं कहें जे तुं कया वरने वरी ठो ? ते सांजली धनश्रीयें राजानी आ गल खरेखरी वात कही दीधी के में मोहने वगे अवश्य ए धन्नावहना पुत्रनी साथें परणवा माटेंज यहुनुं आराधन कयुं हतुं, ते संतुष्ट ययो तेना सांनिध्यथी हुं धनदत्तने परणी हुं अने महारी कूबडी बहेन ने यहे धन पालनी साथें परणावी ठे. हवे जेम युक्त होय, तेम करो. जे देवतायें कीधुं ते अन्यथा शी रीतें आय ? माटें महारे ए कूबडोज जरतार हो. पढी राजायें सज्जनोने तेडी सर्व वात कही समजावी ते पण सर्व समजीने घेर गया.

एकदा ते नगरना वनमां कोइ धर्मरुचिनामा आचार्य चारज्ञानना धणी आवी समोसखा, तेमने वांदवा माटें सर्व लोक गया, तेनी साथें धनदत्त पण पोतानी स्त्री सहित गयो.. मुनिने वांदी धनदत्तें पूठयुं के हे नगवन् ! कये कर्म करीने हुं कूबडो ययो ? अने कया कर्म महारी स्त्री धनश्रीनो महारी ऊपर घणो स्नेह ठे ? तथा कया शुनकर्म करी हुं घणी लक्ष्मी सुख सौभाग्य पाय्यो हुं, ते महारी ऊपर कृपाकरीने कहो.

गुरु बोल्या के हे धनदत्त ! तुं पूर्वले जवें धनो हतो, अने धनश्रीनो जीव धीरू एवे नामे तहारी स्त्री हती, तिहां पोठीया रासनादिक ऊपर घणो नार जरवाथी तुं कूबडो ययो, अने जावथकी साधुने दान दीधुं, तेने योगें लक्ष्मीनो योग अखंम रह्यो. तेमज पाठले जवें बेहु स्त्री जर तार हतां, तेथी तमारो स्नेह पण अखंम रह्यो ठे. एवी वात सांजली बे हुने जातिस्मरण ज्ञान ऊपनुं पूर्वला नव दीठा. पढी समकितमूल वारवत पडिवल्ली मुनिने वांदी घरे पहाता. अनुक्रमें धर्मपालता सुपात्रने दान

देतां आयु पूरण अये देवलोकें देवता थया ॥ इति धनदत्तधनश्रीकथा ॥

॥ हवे बन्नीशमी पृष्ठानो उत्तर एकभाथायें करी कहे ठे. ॥

गाथा ॥ जूँइमउ मत्तमणरे, जीवे विक्किणइंजो कयग्घो य ॥ सो इंदजूइ मरिउं, दासत्तं वच्चए पुरिसो ॥ ४७ ॥ जावार्थः—जे जीव जातिमद करे, अहंकार करे एटले जातिकुलादिकना मर्दे करी मदोन्मत्त उन्मत्त थाय तथा जे मनुष्यादिक जीवोने (विक्किणइंके०) वेचे विक्रय करे अने कृतघ्न थाय एटले परनो करेलो. उपकार वीसरी जाय, फारकी निंदा करे, पोतानी आत्मप्रशंसा करे अन्यकोइ प्रशंसा करवा योग्य होय उतां तेना गुणने ढांके पोसैं कोइ गुणवाननी प्रशंसा न करे पारका अठता दोष क हेवे करी नीचगोत्र कर्म उपार्जन करे. हे इंदजूति ! हे गौतम ! (सो के०) ते पुरुष मरीने दासपणुं पामे. जेम हस्तिनापुरें सोमदत्त पुरोहित पदचर्य थइ मरीने मुंबपुत्र थयो ॥ ४७ ॥ तेनी कथां कहे ठे:—

॥ कुरुदेशें हस्तिनागपुरें सोमदत्त नामें पुरोहित रहे ठे. तेने घणा मनो रथें एक बलजइ नामें पुत्र थयो. ते ब्राह्मणजातिना मर्दे करी बीजा लो कोने तृण समान गणे. नगरमांहे मार्गमां आचोखुं नाखी चाले राजपुत्र आचडे तो स्नान करे, अने जो कोइ मातंग दृष्टियें पडे, त्यारें तो बली वस्त्रसहित स्नान करे, प्रायश्चित्त लीये, एवी रीतें ब्राह्मण विनानी बीजी जाति ऊपर द्वेष धरतो तेमनी निंदा करतो पोतानी जातिने प्रशंसतो रहे. तेनी ऊपर लोक हांसी करे, ए प्रमाणें वर्त्तन करी ते पुत्र पोताना मावि त्रोने अत्यंत उच्चाट करवानुं कारण थइं पड्यो.

तेना पितायें तेने कह्युं के हे वत्स ! लोकव्यवहारज रूडो ठे जीव कमें करी ब्राह्मण पण हीनजाति थाय माटें जाति शाश्वती कोइने न होय. तेमाटें मद करवो नहीं. एटलो करवो के जेणे करी लोक हासी न करे. इ त्यादिक तेनो पिता शिखामण आपे पण ते माने नहीं. उन्मत्तहाथीनी पेटें खुमारीमां जातिअनिमान धरतो रहे. एम करतां तेनो पिता देवशरण थयो. तेवारें राजायें पुरोहितनो पुत्र अहंकारी हतो माटें अयोग्य जाणी ने तेना पिताने पाटें थाप्यो नहिं. बीजाने पुरोहित पदवी आपी दीधी. एवी रीतें मर्दे करी इहांज पदचर्य थयो लोकमां हांसी थइ लोकौयें तेनुं ब्रह्म दत्त नाम पाड्युं. पदवी गयाथी निर्धनपणाने प्राप्त थयो. कृतघ्न थयो. पढी

गाय, बलद वेहेची पेट जराइ करवा लाग्यो. लोको सर्व निंदा करवा लाग्या. एकदा गाग्रोने चारो नाखतां कोश्यें कहुं के हे ब्रह्मदत्त ! आ तृण जे तुं तहारे हाथे ऊपाडे ते ते सर्व तृणने मातंगीमें पगें करी चाप्यां ते. तेथी तु ने आजडढेट नथी लागती ? एवीं अनेक ठेकडी लोको करे, तेथी कोथें जरा इने तें गाम ठोडी जतो रह्यो. जतां जतां मार्गमां जूलो पड्यो. तिहां मुंबोने देखी आक्रोश करी हणवा लाग्यो, तेवारें मुंबें कोप करी ब्रह्मदत्तने पेटें ठरी मारी तेथी त्यां मरण पामीने मुंबोने घेर पुत्रपणे जइ उपन्यो. ते पण कांणो खोडो, कुरूपडो, कालो, दुर्जागी थयो. राजालोकोनुं दासपणुं करे. म्हा एसने शूली प्रमुख चडाववानो वध करवानो धंधो करे. तिहांथी मरण पामी पांचमी नरकें नारकी थयो. तिहांथी मरीने मत्स्य थयो. तिहांथी वली नरकें गयो. एम अनेक जवचमण करी जेवारें मनुष्यमां उपजे. तेवारें हीनकुलमां ऊपजे अने दासपणुं करे. एकदा अज्ञानतपनां बलें करी ज्योतिषी देवो मां ऊपन्यो. तिहांथी अवीने पद्मखेड नगरें कुंददत्ता गणिकाने तिहां पुत्र पणे ऊपन्यो. तेनुं नाम मयण पाडयुं. तिहां बहोंतेर कला शीख्यो, परोपकारी, दक्ष, दयालु, लज्जालु, गंजीर, सरल, प्रियवादी, सत्यवादी थयो. जेहवा तेमां उत्तम गुणो ते, तेवा गर्वनुं ममत्व नथी. जेवारें लोको तेने गणिकानो पुत्र कही बोलावे, तेवारें दुःखीयो थको चिंतवे जे में कोइ पूर्व जवें पाप कीधां ते, तेथी विधातायें मने गणिकांने घेर जन्म दीधो ! जेथी हुं आटला गुणने धरतो ठतो पण जातिहीन थयो हुं. अथवा अमृतमय चंडमा ते पण कलंकित ते तथां श्लाकर जे समुद्र ते रत्नोथी जरेलो ते ते ठतां तेमनुं पाणी खारुं ते, तेम जिहां गुण तिहां दोष पण होय !

एकदा तेनगरें केवली जगवान् पधाखा. तेमने वांदवा माटें मयण गयो. वांदीने पूठयुं के हे जगवन् ! माहारामां कंटला एक उत्तम गुणो ठतां हुं कया कर्मना उदयथी हीनजातिमां ऊपन्यो हुं ? जगवानें पाठला जवनुं स्वरूप कही संजलाव्युं अने तें जातिकुलनो मद कीधो. तथा परनिंदा कीधी. तेना पापें करी गणिकाने घेर ऊपनो ठो, तेवारें मयणें कहुं के हे जगवन् ! जो महारामां योग्यता होय, तो दीक्षा आपो. केवलज्ञानीयें तेने योग्य जाणी दीक्षा दीधी, साधुसमाचारी शीखवी, पढी दुष्कर तप करी अनशन जेइ देवता थयो. अनुक्रमें कर्मद्वय करी मोक्षसुख पांम्यो ॥ इति ब्रह्मदत्त ब्राह्मण कथा.

हवे तेत्रीशमी पृष्ठानो उत्तर, एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ विणयविहीणो चारि, न वळ्ळित दाणगुण विउत्तो.य ॥ मण
सा य दंम जुत्तो, पुरिसो दारिहियो होइ ॥ ४८ ॥

जावार्थः—जे पुरुष विनयें करी हीण होय एटले विनयरहित होय तथा चारित्र वळ्ळित होय एटले चारित्र जे विरतिपणुं तेथकी रहित होय तथा दानगुणथकी विरुक्त होय एटले दानगुणथी रहित होय, तथा मनोदंम, वचनदंम अने कायदंम, ए त्रण-दंम करी युक्त होय. एटले मनें करी आर्त्तध्यान रौडध्यान चिंतवे अने वचनें करी दुर्वचन बोले, लोकोने कुबुद्धि आपे, कायायें करी कुचेष्टा करे. एवो पुरुष मरीने दरिडी थाय ॥४८॥ जेम हस्तिनापुरें सुबंधुशेठतो पुत्र मनोरथनामें हतो, ते अविनीत, अविरति थको मरीने दरिडी थयो. तेनुं निष्पुण्य एवुं नाम पड्युं. तेनी कथा कहे ठे.

हडिणाउर नगरें अरिर्मर्दन नामें राजा राज्य करे ठे. ते गाममां सुबंधु नामा शेठ वसे ठे. तेने बंधुमती जार्या ठे, तेनी घणे मनोरथें एक पुत्र थयो. माटें तेनुं मनोरथ एवुं नाम दीधुं. ते महोटो थयो, तेवारें तेनो पिता देवगुरुने नमस्कार करवा कहे, पण ए स्तब्ध थइ रहे प्रणाम न करे. तेमज निशा लें जणवा मोकव्यो, तो पण तेवोज कोरे कोरो रह्यो, पण एक अह्मर शीख्यो नही. पितायें महोटानो विनय करवा शीखव्यो, तो पण कोइनो विनय करे नही. जेमाटें जेहनो जेहंनो स्वभाव होय, ते कोइ रीतें मटे नही.

एकश तेनो पिता एने गुरुनी पासें तेडी गंयो. गुरुने कहुं के एने प्रति बोध आपो. गुरुयें मनोरथने पूढ्युं हे वत्स ! व्रतपञ्चस्काण नियम पालवा थी बहु फलं थाय, माटें तहारी इच्छा प्रमाणें कांइ नियम ले. मनोरथें कहुं के महाराथी नियम पळे नहिं. गुरुयें कहुं त्यारें दान आपवानुं व्यसन राख्य, मनोरथें कहुं हुं दान आपी शकतो नथी. एम करतां तेनो पिता मरण पा म्यो. पोतें महा रुपण हतो तेथी घरमां कोइ निखारी पण मागवा आवे नही.

एकदा एकलो ग्रामांतरें जातो हतो तेने मार्गमां चोरं लोकोयें मारी नाख्यो, पासें जे कांइ धन हतुं, ते सर्व चोरो लइ गया. मरीने दरिडीना कुलमां जइ पुत्रपणे ऊपनो. तिहां निष्पुण्यक एवुं नाम दीधुं. महोटो थयो, त्यारें लोकोनां ठोर चारे, हल खेडे, लोकोनी सेवा करे, दास थइ रहे. वहीत्रुं करे, माथे नार ऊपाडे, तो पण पेट नरवुं दोहेलुं थाय.

एकदा धन कमावा सारु देशांतरें चाळ्यो, तिहां लक्ष्मी मेलववाना घणा उपाय कखा, परंतु कर्मयोगें दरिडीज रह्यो. हवे तिहां एक षण्मुख नामें देव ठे, तेनो साचो परतो ठे, तेनी आगल धन मेलववा माटें उपवास करी वेगो. सातमे दिवसें देव प्रत्यक्ष थड बोळ्यो के तुं शा माटें लांघण करे ठे ? तेवारें दरिडीयें कसुं के लक्ष्मीने अर्थें करुं तुं. देवतायें कसुं लक्ष्मी मेलवी तहारा कर्ममां लखी नथी. दरिडी बोळ्यो के तो महारुं इहांज मरण थाउ. एवो तेनो हठ जाणीने देवतायें कसुं प्रजातें इहां सोनानो मोर ना चंगो, ते एक पिब सोनानुं मूकशे, ते तुं लेजे. एम कही देव अदृश्य थयो.

प्रजातें सोनानुं पिब मळ्युं, एम नित्यप्रत्यें एक पिब लेतां लेतां वली दरिडीने कुष्ठुं कपनी अने विचाखुं जे आ जंगलमांहे केटला दिवस रही यें ? माटें आ मोरने पकडी एक वखतेंज एनां सर्व पीठां लड लहीयें. एम चिंतवी मोरने पकड्यो, के तरत मोर फींटीने कागडो थड गयो. अने देवतायें आवी दरिडीने पाटुप्रहारें माख्यो, तेथी पडि गयो. प्रथमथी जेटलां मोरनां पीठां लीधां हतां, तेटलां सर्व कागडानां पीठां थड गयां. जे माटें कसुं ठे के “बुद्धिःकर्मानुसारिणी ॥ दोहा ॥ ऊतावल कीजें नही, कीधे काज विणास ॥ मोर सोनानो कागडो, करी हुत घरदास ॥ १ ॥

पढी पोतेंज पोताने निंदतो थको जंपापात खावा माटें पर्वत ऊपर चळ्यो, तिहां एक साधुने दीठा, तेवारें मनमां विचाखुं जे. एमने धन मेलववानो हुं उपाय पूबुं ! एम चिंतवीने तेमने वांद्या, तेवारें रुषियें कसुं के तें देवनुं आसाधन कसुं, तिहां मोरनो काग थयो. तेथी हमणां इहां जंपा पात करवा आव्यो ठो. ते सांजली आश्चर्य पामी विचाखुं जे जूत आ रुषिनुं कहेवुं ज्ञान ठे ! पढी साधुने कहेवा लाग्यो के महाराज ! मने धन मेलववानो उपाय कहो. ज्ञानीयें कसुं के तें पूर्वला जवमां कोड नियम पाळ्यो नथी, विनय कीधो नथी अने कोडने दान पण दीधुं नथी, तेने योगें दरिडी थयो ठो. एवी वात सांजलतां जातिस्मरण ज्ञान ऊपन्युं; तेथी पूर्वला जव सर्वे दीठा. तेवारें वैराग्य पामी दीक्षा लीधी. तेने सारी रीतें आ राधीने देवलोके देवता थयो. ए दरिडीपणा ऊपर निष्पुण्यनी कथा कही ॥

हवे चोत्रीशमी पट्टानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ जो पुण चाड विण, य जूत चारित्त गुणसया इन्नो ॥ सो जण

સય વિસ્કાઉ, મહદ્વિઉ હોઈ લોગંમિ ॥ ૪૯ ॥ . જાવાર્થ:-જે પુરુષ વલી
 ચાઈ એટલે ત્યાગી હોય, ઘાતાર હોય, વિન્ય સહિત હોય, ચારિત્રના ગુણ
 સંબંધિ જે સેંકડાં તેણે કરી આફનો આકીર્ણ એટલે વ્યાપ્ત હોય અર્થાત્
 ચારિત્ર જે વિરતિ આદિક ગુણોના સેંકડાં તેણે કરી વ્યાપ્ત હોય. તે પુરુષ
 (જણ કે) સજ્જન લોકના (સય કે) સેંકડા તેમાંહે (વિસ્કાઉ કે)
 વિશ્વાત હોય. એટલે શેંકડા ગમે મહર્ધિકમાં પ્રસિદ્ધ હોય, જેમ સાંકેતપુર
 પાટણમાંહે સ્વપ્નકુદિનો ધણી ધનમિત્ર શેઠનો પુણ્યસાર નામે પુત્ર થયો,
 તેણે પૂર્વપુણ્યને યોગે ઘરમાં ચાર નિધાન દીઠા. તે રાજાયે લઈ લીધા અને
 વલી પણ તેને આપ્યા, તેની કથા કહે છે ॥ ૪૯ ॥

સાંકેતપુરે જાનુમિત્ર રાજા રાજ્ય કરે છે. તિહાં ધનમિત્ર નામે શેઠ વસે
 છે. તેને ધનમિત્રના નામે નામું છે, તેણે સહિત તે સુખીયો છે. એકદા ધનમિ
 ત્રા સ્ત્રીયે રાત્રે સૂતાં સ્વપ્નમાંહે સોનાનો પૂર્ણ કલશ રત્ને જરેલો મુખમાં પેસ
 તો દીઠો. પઠી જાગીને જરતાર આગલ વાત કહી. જરતારે વિચારીને કહ્યું
 કે તુજને કોઈ માહાનાયકશાલી પુત્ર થશે, તે સાંજલી સ્ત્રી અત્યંત હર્ષ પા
 મી અનુક્રમે પૂર્ણ માસે પુત્ર પ્રસવ્યો. વધામણીયાને વધામણી દીધી. તેનું
 પુણ્યસાર એવું નામ દીધું. તે પુત્ર અનુક્રમે રૂપ અને ગુણે કરી વૃદ્ધિ પામ્યો
 સર્વ કલા શીખ્યો, યૌવનવયે એક વ્યવહારીયાની ધન્યા નામે કન્યા પરણ્યો.

એકદા તે પુણ્યસાર, રાત્રિયે સુખે નિડામાં પોઢ્યો છે, તે વચ્ચે લક્ષ્મી
 દેવતાયે આવી કહ્યું કે હે પુણ્યસાર ! હું તારે ઘેર આવીશ ! પઠી સુવિદ્યાણ
 માં ઘરને ચારે સૂણે ચાર રત્ને જણા સોનાના કલશ રૂપનિધાન દીઠા. તેવારે
 પુણ્યસારે જાણ્યું જે દેવીયે કહ્યું તે સત્ય થયું. પરંતુ જો કોઈ ડુર્જનના વચને
 રાજા જાણશે. તો અનર્થ ઝપજશે, માટે પ્રથમથીજ રાજાને જાણ કરું !
 એવું ચિંતવીને રાજાની આગલ નિધાનનું સ્વરૂપ કહ્યું, તે જોવામાટે રાજા
 પોતે પુણ્યસારને ઘેર આવ્યો, જંદાર દેવી વિસ્મય પામ્યો, તિહાંથી ઝપાડી
 પોતાના જંદારમાં મૂકાવ્યા. વલી બીજે દિવસે પણ તેમજ પ્રજાતસમયે પુ
 ણ્યસારે ચાર જંદાર દીઠા, અને રાજાની આગલ કહ્યું. તે પણ રાજાયે પુણ્ય
 સારના ઘેરથી મગાવી પોતાને જંદારે આપ્યા. વલી ત્રીજે દિવસે પણ પુણ્ય
 સારે તેમજ ચાર જંદાર દીઠા અને રાજા આગલ કહ્યા, મહારાજ ! મહારે
 ઘેર તેવીજ રીતે વલી પણ ચાર જંદાર આવ્યા છે. તે પણ રાજાયે પોતાને

जंमारें मूकवानो हुकम कखो. तेवारें प्रधान बोळ्यो कें महाराज ! तमें जे प्रथम बे दिवस निधान लावी जंमारें मूक्या बे, ते आहीं मगावो. राजायें जंमारो ऊघडाव्यो, तेमां ज्ञेया तो निधान दीठा नहीं, तेवारें राजायें क ह्युं के एतो जेना पुण्यने योगें निधान आव्या बे, तिहांज रहेजो. महारी पासें रहे वाना नथी. में जे लोनाधीन यझे निधान आण्या, ते महारो प्रयास व्यर्थ बे.

पठी राजायें ते जंमारगत डव्य सर्वपुण्यसारने आपी नगरशेंठनी पदवी देइ वस्त्र, मुद्रिक पहेरावी वाजित्र बाजते गाजते परिवार सहित ते पुण्य सारने घरे पहाँचाड्यो. पठी पुण्यसारनुं दिवसें दिवसें महत्त्व वृद्धि पाम्युं. पोतानी लक्ष्मीयी पुण्यकार्य साधतो रहे ठे. परंतु गांठ बांधे नहि.

एकदा ते नगरने उद्याने सुनंदनामें केवली जगवान समोसखा. तेमने राजा पोताना परिवार सहित तथा पुण्यसार शेंठ पण पोताना माता पि ता स्त्री सहित अन्यंजनोनी साथें वांदवा गयां. वांदीने बेठा. केवलीयें ध र्मोपदेश दीधो. पठी धनमित्रशेंठें पूछ्युं हे जगवन् ! महारा पुत्रें पूर्वजवें शुं पुण्य कखुं ठे, के जेनाथी ए लक्ष्मी, राज्यमान, सौभाग्य, महत्त्वने पाम्यो ? तेवारें गुरुयें कखुं के पूर्वे एहज नगरमां धनकुंमर शेंठ हतो, तेणें गुरुनीपा सेंथी बावीश अजह्य, अने बत्रीश अनंतकायना नियम लीधा, सुपात्रोने दान दीधां, देव गुरु अने वडेरांनी जक्ति विनय करतो, श्रावकधर्म पालतो, वृद्धा वस्थायें दीक्षा लीधी, सिद्धांत जण्यो, तपस्या करी, क्षमा उपशमादिक अनेक गुण पोताने विषे आण्या, प्रांते अनशन लइ आउखुं पूर्ण करी. त्रीजे दे वलोकें इइ सामानिक देवता थयो. तिहां देवसंबंधी जोग जोगवी च्यवीने शेष थाकते पुण्यें तहारो पुत्र थयो ठे. पूर्वपुण्यने योगें ए लक्ष्मी महत्त्वा दिक पाम्यो ठे. ए वात सांजली पुण्यसारने जातिस्मरण ज्ञान ऊपनुं, पूर्व ला जव दीठा. पठी कुटुंब सहित श्रावक धर्म आदरी पोताने घेर आव्यो. देवपूजा करे, नवकार गुणे, गुरुने वांदे, दान आपे, पठी पोताना पुत्रने योग्य जाणी तेने घरनो चार सोंपी पोतानी शेंठ पदवीयें आपी पुण्यसा रें पोतें सुनंदनामें गुरुनी पासें दीक्षा लीधी. तेने निरतिचारपणे पाली दे वता थयो. तिहांथी च्यवी वली मनुष्य जन्म पामी मोक्षसुख पामजो ॥ ॥ दोहा ॥ जिण पूजे वंदे सुगुरु, जावें दान दियंत ॥ पुण्यसार जिम तसु घ रि, रुद्धि अचिंती हूंत ॥ १ ॥ इति महर्दिकत्वोपरि पुण्यसार कथा ॥ ३४ ॥

॥ हवें पांत्रीश तथा ठत्रीशमी पृष्ठाना उत्तर बे गाथायें. करी कहे ठे ॥

गाथा ॥ वीसठ घायकारी, सम्ममणालोइऊ ए पबित्ते ॥ जो मरइ
अन्न जम्मे, सो रोगी जायए पुरिसो ॥५०॥ वीसठ रक्कणपरो, आलोइअ
सयलपाव ठाणो य ॥ जो मरइ. अन्न जम्मे, सो रोगविवर्जित होइ ॥५१॥

जावार्थः—जे मनुष्य विश्वासघात करे, अने सम्यक् मने एटले सूधा
मने करी शुद्ध आलोचना न लीये, ते पुरुष मरीने अन्यजन्में एटले जवां
तरने विषे रोगीयो थाय ॥५०॥ तथा जे पुरुष, विश्वासीनी रक्षा करवामां
अग्रेसर होय अने पोताना करेलां जे पापस्थानक होय, ते सर्वने साचे
मने आलोचे. एवी रीते जे पुरुष करे, ते जवांतरने विषे रोगविवर्जित
होय. नीरोगी होय ॥ ५१ ॥ ए बेहु ऊपर अट्टणमल्लनी कथा कहे ठेः—

उज्जयणी नगरीयें जिसशत्रुराजा राज्य करे ठे. तेने अट्टणमल्ल नामें
महामल्ल ठे. हवे सोपारा नगरें सिंहगिरि राजा ठे. ते वर्षोवर्षे मल्लयुद्ध क
रावे ठे, मल्लमहोत्सव करावे जे कोइ जीते, तेने घणुं धन आपे, तिहां अ
ट्टणमल्ल जइने बीजा मल्लोने जीती सरपावमां धन लइ घेर आवे. एकदा
सिंहगिरि राजायें विचारुं जे उज्जयणीनो मल्ल आवी वर्षोवर्षे जीती
जाय ते रुडुं नहीं. माटे आपण एनो उपाय करीयें, पढी एक बलवान्
मल्लोने देखी राजायें तेने पोतापासें राखी मल्लयुद्ध शीखवुं. मलीदा खव
रावी पीवरावी पुष्ट कखो. पढी मल्लमहोत्सवना दिवसें अट्टणमल्ल आवी
युद्ध कल्लु तेने तरुण एवा माढीयें जीत्यो. राजायें माढीने इव्य आप्युं. अ
ट्टण पाठो वव्यो तेणे सोरठदेशमां एक माहा जोरावर फलिहनामैं कोली
दीतो, तेनी साथें नाणुं परठवीने तेने उज्जयणीयें लइ गयो. तिहां तेने म
ल्लविद्या शीखावी. पढी सोपारा नगरमां परीक्षानी वेलायें तेडी आव्यो,
तिहां सनामां मल्ल महोत्सव संबंधि वाजित्र वाजते, शंख पूराते, बंदिजन
जय जय बोलते, फलिहमल्ल अने माढी मल्ल ए बे मांहोमांहे जूऊता,
नाचता, माचता, हसता, एक बीजाने मुष्टिप्रहार देता, पंडता, चडता,
मांहोमांहे पोतपोताने स्थानकें गया. तिहां अट्टणमल्लें फलिहमल्लने
पूठयुं के तुऊने युद्ध करतां थकां क्यांय अंग दुःखतां होय, तो कहे. तेणे
पण साचे साचुं कहुं, के अमुक अमुक अंग दुःखे ठे. तेवारें अट्टणमल्लें
फलिहमल्लने अन्यंग स्नान करावी तेनुं शरीर ताजुं करावुं.

हवे रांजायें माठीमल्लने पूठयुं के तहारा अंग क्यां डःखे ठे ? पण माठीयें लाजने लीधे डःखवानुं कांइ कह्युं नही, अने बीजे दिवसें सनामांहे सर्वलोक समक्ष बेहु मल्लयुं करवा लाग्या, तिहां माठीमल्ल थाक्यो, अने फलिहमल्लें तेनी ग्रीवा मरडी मारी नाख्यो. तेथी फलिहमल्लनो यश विस्तार पाय्यो. अने बह्नीस पण मली. एम अट्टणमल्लनी आगल ते यथास्थित स्वरूप कही सुखीयो थयो, अने माठीमल्लें यथास्थित स्वरूप न कह्युं. तेथी डःखी थयो. ए दृष्टांतें जे कोइ गुरुनी आगल साचुं कही. आलोचना लीये, ते अट्टणमल्ल फलिहमल्लनी पेटें सुखी थाय. नीरोगी थाय. अने जे कोइ गुरुनी आगल आलोचनां लाजथी साचुं न कहे, ते माठी मल्लमी पेटें रोगी. थको डःखी थाय ॥ उक्तं च ॥ पाप आलोवे आपणुं, गुरु आगल निःशंक ॥ नीरोगी सुखिया-हुवे, निर्मल जेह्वो शंख ॥ १ ॥ ए आलोचना ऊपर अट्टणमल्ल अने फलिहमल्लनी कथा कही ॥ ३६ ॥

॥ हवे साडत्रीशमी पट्टानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे ॥

॥ गाथा ॥ लहु हडयाइ धुत्तो, कूडतुला कूडमाण जंमेहिं ॥ ववहरइ नियडि बहुलो, सो हीणंगो जवे पुरिसो ॥ ५१ ॥ जावार्थः—जे धूर्त, लघुलाघवी कजायें एटले हस्तादिलाघवें करी कूडा तोलें कूडा मापें करीने तथा कूंकम कपूर मजीठ जेलसेल करी कूडाकरियाणें करी (ववहरइ के०) व्यवसाय एटले व्यापार करे (नियडिबहुलो के०) निरुतिबहुल एटले मयावी थको घणुं पाप करे, ते पुरुष जवांतरने विषे जो मनुष्य थाय. तो पण हीणअंग वालो थांय. जेम ईश्वरशेठनो पुत्र दत्त एवे नामें हतो ते पूर्वे कूडां तोल, कूडां माप अने कूडां करियाणांदिक करवाना पापने परिमाणें हस्तादिक अवयवथी हीन थयो ॥ ५१ ॥ तेनी कथा कहे ठे.

आशापूरणकल्पडो, दिनेश्वरवरयुते ॥ देहि त्वं गौतम स्वामिन्, वंदितः सुखसंपदम् ॥ १ ॥ क्लृप्तिप्रतिष्ठित नामा नगरें आदिदेव ईश्वरनामें शेठ वसे ठे, तेनी प्रेमला नामें स्त्री ठे, तेने चार पुत्र थया, ते चारेने जणाव्या, परणाव्या, शेठ पोतें वृद्ध थयो तेना घरमां घणुं इव्य ठतां पण लोचने लीधे अनेक प्रकारना व्यापार करे, परंतु लक्ष्मी कोइने आपे नहिं कोइने दान देवानुं तो मनज न थाय ?

एकदिवस शेठ जमीने गोखें बेठो ठे एवामां चोथा पुत्रनी स्त्री बहु

‘ગુણવંતી છે તેની સુપાત્રને દાનદેવાની મતિ છે, ચતુર છે; જાણ છે, તે સ્ત્રી વાસણ ધોવા માંજવા માટે ઘરથી બહિર આંગણમાં બેઠી છે, . એટલામાં કોઈક નવદીક્ષિત શિષ્ય આવે, વર્ષની ઝમરનો હાથ, તે ઈર્ષ્યાસમિતિ શોધતો વહોરવા માટે ઝોઠના ઘરને બારણે આવ્યો, તેને देखી સ્ત્રીયે કહ્યું ॥ દોહોશોરથી ॥ ચેલા સ્ત્રી સવાર, ધામણી વાર ન જાણીયે ॥ તુમ. બ્યો અનથિ આહાર, અમ્હ ઘર વાસી જીમિયે ॥ ? ॥ ચેલાયે કહ્યું તો હું અન્યત્ર જિહ્વા માટે જાવું ? વહૂયે કહ્યું જેમ મેલ આવે તેમ કરો. પઠી સેલો પણ તે કૃપણનું ઘર મૂકી અનેરું ઘર આહાર લેવા ગયો.

• ગોંચમાં બેઠેલા ઝોઠજીયે તે સર્વ વાત સાંજીનીને વિચાણું જે એ બેઠુનાં વચન મળતાં નથી, તેવારે વહૂને બોલાવીને પૂછ્યું જે બે પહોર શ્વયા ઠતાં, તમે ચેલાને એમ કેમ કહ્યું કે સવાર છે, . વલી ચેલાયે કહ્યું અમે બીહિયે થયે. તેવારે તે કહ્યું અમારું ઘરે વાસી જીમીયે થયે પણ આપણે ઘરે તો સર્વદા નવીજ રસવતી નીપજે છે, અને સર્વ કુટુંબ સહિત તાજી રસવતી સ્વાઈયે થયે. પરંતુ ટાહાઠી રસોડ તો કોઈ જમતું નથી. તેમ ઠતાં તે ચેલાને આમ કહ્યું, તેનું કારણ શું ? તે સાંજીની વહુ ઘૂંઘટ કરી લજ્જા આણતી થકી કહેવા લાગી કે હે તાતજી ! સાંજીની. મેં ચેલાને કહ્યું કે તમે સવારી એ ટલે વહેલી ન્હાનપણમાં દીક્ષા કેમ લીધી ? તેવારે ચેલે કહ્યું જે ધામણી વાર ન જાણીયે તે હું બીહું બું. કારણ કે સંસાર અસાર છે આયુ અથિર છે, તેની બીક લાગે છે માટે ધામણી વાર ન જાણીયે, એટલે વેલા કેમ ગમાવીયે ? જેમાટે જીવિતથ વીજલીના ઝબકારા સરખું છે. વલી મેં કહ્યું જે અમારે ઘરે વાસી જમીયે થયે. તેનો અર્થ આમ છે કે અમે પાઠલે નવે દાન પુણ્ય કીધાં છે તેને યોગે ક્રુદ્ધિ મળી છે, પરંતુ આ નવમાં દાન પુણ્ય કાંઈ કરતા નથી માટે નવી ઉપાર્જન કાંઈ થતી નથી, તેથી વાસી નોજન કરીયે થયે.

એ વચન સાંજીની ઝોઠે વહૂને માહાબુદ્ધિમાન્ જાણી હર્ષ પામ્યો થકો કહેવા લાગ્યો કે મહારી આ વહૂ, સહુ વહૂરોથી ન્હાની છે પરંતુ બુદ્ધિયે કરી સર્વમાં અગ્રેસર છે માટે એને હું મહારા કુટુંબમાં મહોટી કરી આપું બું. તો હવે મહારા સર્વ કુટુંબીજનોયે એને પૂઠીને કામકાજ કરવું, એવી આજ્ઞા કરું બું. વલી ઝોઠને તે દિવસથી દાન દેવાની બુદ્ધિ પણ થઈ.

કેટલો એક કાલ વીત્યા પઠી વલી ઝોઠને પાંચમો યુત્ર થયો. તેનું દત્ત એવું

નામ પાડ્યું. પરંતુ તેને હાથ પગ નથી હીણંગો છે, તે જેવારે યૌવનવયં પ્રાપ્ત થયું, તેવારે લોક તેની હાંસી કરે, વૈદ્યે તેલમર્દનાદિ અનેક ઉપચાર કહ્યા, પણ જેમ ડુર્જનને ઉપગાર કરીયે, તે શું ન કરે, તેમ એને પણ કાંઈ ગુણ થયો નહી. શેઠે અનેક ઉપચારો કરી ઘણું ડવ્ય સ્વચ્છું, પણ પુત્ર જેવો હતો. તેવો જ રહ્યો.

એકદા બે મુનીશ્વર નિદ્રમયે આવ્યા, તેમને વાંદીને શેઠે પૂછ્યું કે મહારાજ ! મહારો પુત્ર સારો થાય, તેવું ઔષધ કહો. ગુરુએ કહ્યું જીવને રોગ બે પ્રકારના થાય છે, એક ડવ્યરોગ અને બીજો જાવરોગ. તેમાં પહેલા ડવ્ય રોગનો પ્રતિકાર તો વૈદ્ય જાણે છે, અને બીજા જાવરોગનો પ્રતિકાર અમારા ગુરુ જાણે છે. તે હાલ આ ગામની બાહર વનમાં આવ્યા છે, તેમને પૂછો. તે વાત સાંજલી શેઠ પણ વનમાં ગયો. તિહાં ગુરુને વાંદી પૂછવા લાગ્યો કે મહારાજ ! મહારો દત્તપુત્ર અંગહીણ છે, તે કોઈ રીતે સારો થતો નથી. તેનું શું કારણ છે ? તથા ડવ્યરોગ અને જાવરોગ તે કોને કહીયે ? તે વારે ગુરુ બોલ્યો જે રાગ દેખે કરી માર્ગ કર્મ ઉપાર્જન કરીયે તે જાવરોગ કહીયે, અને તે કર્મ ઉદય આવ્યાથી, જે વિપાકે જોગવીયે તે ડવ્યરોગ જાણવો. તિહાં જાવરોગ મટી ગયાથી ડવ્યરોગ પણ જાય. તપ, સંયમ, દયા કાઉસ્સ ગાદિક ક્રિયાયે કરી જાવરોગ જાય, જાવરોગ ગયો, તો ડવ્યરોગ પણ જાય.

આ તહારા પુત્રે પૂર્વજવે હાટેં બેઠાં લોજેં કરી લોકોને વંચ્યાં છે, કૂડે તોલેં કૂડે માપેં કરી વ્યાપાર કીધો છે, સરસ નીરસ વસ્તુને જેલ સંજેલ કરી વેહેલી છે. એમ ઘણાં પાપ કીધાં છે, પરંતુ એક વાર સાધુને દાનં દીધું છે, તે પુણ્યને યોગેં કરી તહારે ઘેર પુત્રપણે જપનો છે. એણે હાથેં કરી કૂડ કપટ ઠલજેદ કરી મુગ્ધ લોકોને વંચ્યાં છે, તેણેં કરી હાથ રહિત થયો છે. એવી વાત ગુરુના મુખથી સાંજલી શેઠે તથા દત્તે બેહુ જણે મલીને શ્રાવકધર્મ અંગીકાર કહ્યો. દત્તે નિયમ લઈ માયા મૂકી નવકારમંત્ર સ્મરણ કહ્યું, તે સ્મરણ કરી દેવલોકેં ગયો, મારેં અહો લોકો ! મ વંચો, મ વંચો. એક પુણ્યજ સંચો. સંચો ॥ ઇતિ હીનાંગેં દત્તકથા સમાપ્ત ॥ ૩૭ ॥

હવે આડત્રીશમી અને ઊગણચાલીશમી પૃષ્ઠાના ઉત્તર એક ગાથાયેં કહે છે.

॥ ગાથા ॥ સંજમ જુઝાણ ગુણવં, તયાણ સાદૂણસીલ કલિઆણ ॥ મૂઝ અવસુ વાણ, એ ટુંટું પહિહ્યાણ ॥ ૫૩ ॥ જાવાર્થઃ—જે જીવ, સંયમ યુક્ત ક્રમાદિ ગુણવંત, શીલેં કલિત એટલે શીલેં કરી યુક્ત એવા જે સાધુ

महात्मा तेमना (अवसुवाए के०) अवर्णवादाने बोले, एठले अणठता दोष बोले, निंदा करे; ते जीव जवांतरें (मूठ के०) मूक ते बोलडो थाय. तथा जे जीव पगना प्रहारें करी साधुने (घाएणं के०) घा करे एठले पाटु मारे, ते जीव जवांतरें टूटो थाय ॥५३॥ जेम बडोडावासी देवशर्माना पुत्र अग्निशर्मा ये महात्माना निंदा कीधी, तेणें करी ते मूक थयो अने साधुने ढीकां पाटु ना प्रहार कखा तेथी तेहीज जवें तेने देवतायें शिक्षा दीधी. त्यांथी मरी नर कें गयो. जवांतरें हीनकुलमां पसड नामें टूटो थयो. तेनी कथा कहे ठे:-

विटप नगरें देवशर्मा नामें ब्राह्मण चौद विद्यानो निधानं ठे, तेने अग्निशर्मा नामें पुत्र थयो, ते घणां शास्त्र जण्यो, ज्योतिष शास्त्रमां निपुण थयो, तेथी पोताना मनमां घणो अहंकार आणे. धर्मवंतनी गुणवंत नी चारित्र्यानी निंदा करे, तेमना दोष बोले, तेने बापें शीखामण दीधी, के हे वत्स ! जातिकुलनो मद न करीयें. माह्यो मनुष्य गर्व करे न ही, कोइनी निंदा न करे. इत्यादि समजाव्यो पण. जेम कागडाने दूधथी धोतां ऊज्ज्वल न थाय, तेम ए पण पोतानो स्वभाव मूके नही.

एकदा घणा साधुना परिवारें परवखा थका एवा झानी गुरु तिहां आवी समोसखां तेमने नगरनां लोक सर्व वांदवां गयां, ते गुरुनो महिमा देखीने अग्निशर्मा खीज्यो थको लोकोने कहेवा लाग्यो के ए पाखंमी महात्माना पूजा नक्ति करवार्थी शुं थाय ! ए वेदत्रयीथी बाहार ठे.

एक वार ते ब्राह्मण, घणा ब्राह्मणलोकोने देखतां थकां गुरुनी साथें वाद करवा माटें आव्यो अने कहेवा लाग्यो के तमें हुइ अपवित्र अने निर्गुण ठो, तेम ठतां लोको पासें पूजा करावो ठो, ते शा माटें करावो ठो ? जे माटें वेदना जाए एवा पवित्र ब्राह्मणने दान आपे, तेनी पूजा करे तो जीव स्वर्गें जाय. अमें यज्ञ करीने ठाग जेवा जनावरोने पण स्वर्गमां मोकली आपीयें ठैयें ! एवी रीतें बोलवा लाग्यो, तेने एक शिष्यें कहुं के तुं प्रथम महारी साथेंज वाद कर. हुंज तहारा प्रश्नोनुं उत्तर आपुं तुं, ते सांजल.

प्रथम तुं कहे ठे के तमें हुइ ठो, अमेंज ब्राह्मण ठैयें, ते तहारुं बोलवुं अयुक्त ठे, जे माटें कहुं ठे के ॥ श्लोक ॥ ब्राह्मणो ब्रह्मचर्येण, यथा शिष्येन शिष्यकः ॥ अन्यथा नाममात्रं स्या, दिङ्गोपककीटवत् ॥ १ ॥ एव च नथी एम कीधुं जे ब्रह्मचर्य पाले, ते ब्राह्मण कहेवाय. केनी पेटें ? तो

के शिल्पीना गुणें करी जेम शिल्पक कहेवाय. जो तेम ब्रह्मचर्य म होय तो-
इंइ गोपकीट समान ते व्यर्थ ब्राह्मण जाणवो.

वली तुं कहे ठे के तमें अशौच ठो. ते पण असत्य कहे ठे. जेमाटे
स्नान करी पाणी ढोली अप्कायं जीवोने. विराधवाथी कांइ शौचपणुं थ
तुं नथी, जो स्नान कीधाथी शौचता थाती होय तो पाणीमो रंहेजां माठ
लां सर्व सदैवं स्नानज करे ठे, ते सर्व तहारा कहेवा प्रमाणें पवित्र थवां
जोइयें. परंतु मनःशुद्धिविना शौचपणुं थतुं नथी मननी शुद्धियेंज शौचता
कंही ठे ॥ यडुक्तं पुराणे ॥ श्लोक ॥ चित्तमंतर्गतं दुष्टं, तीर्थस्नानैर्न शुद्ध्यति ॥
शतशोथ जलैर्धौतं, सुराजानमिवाशुचि ॥ १ ॥ किं च ॥ सत्यं शौचं तपःशौचं, शौ-
चमिन्द्रियनिग्रहः ॥ सर्वनूतदयाशौचं, जलशौचं च पंचमम् ॥ २ ॥ चित्तं रागादि-
निःक्लिष्टं, मलीकवचनेर्मुखं ॥ जीवहिंसादिनिःकायो, गंगा तस्य पराङ्मुखी ॥ ३ ॥

जावार्थः—जेनुं अंतःकरण दुष्ट ठे, तेवो पुरुष, स्नानथी शुद्ध थतो नथी.
केनी पेटें तो के जेम हजार वखत जलथी धोयेलुं मदिरानुं पात्र शुद्ध थातुं
नथी. वली प्रथम सत्यरूप शौच, बीजुं तपरूप शौच, त्रीजुं इन्द्रियना निग्र
हरूप, चोथुं सर्व नूतपर दयारूप शौच, अने जलशौच तो ठेवटनुं पांचमुं
शौच ठे. तथा जेनुं चित्त रागादिकें करी क्लिष्ट ठे, खोटुं बोलवाथी जेनुं मुख
अपवित्र ठे, तथा जीवहिंसादिकथी काया जेनी अपवित्र ठे, तेवा पुरुषने
गंगा पण पवित्र करती नथी. अर्थात् गंगा पण तेमनाथी पराङ्मुखी ठे. वली
कहुं ठे के ॥ श्लोक ॥ आत्मा नदी संयमपुण्यतोया, सत्यावहा शीलक्यातटो
मी ॥ तत्रानिषेकं कुरु पांडुपुत्र, न वारिणा शुद्ध्यति चांतरात्मा ॥ १ ॥ जावार्थः—
श्रीकृष्ण कहे ठे, के हे पांडुराजाना पुत्र अर्जुन! संयम अने पुण्यं ते रूप जलें
करी युक्त, अने सत्यरूप जेनो प्रवाह ठे. तथा शील अने दया ते रूप जेनां
बे तट ठे, एवी आत्मारूप नदी ठे तेने विषे तुं अनिषेक कर, अर्थात् तेमां
स्नान कर. परंतु जलें करी अंतरात्मा कोइ दिवस पण शुद्ध थातो नथी.

वली तें कहुं के तमें निर्गुण ठो, ते पण तहारुं बोलवुं अयुक्त ठे. जे
माटें कृमा, दया अने क्रिया प्रमुख अनेक गुणो पण प्रत्यक्ष अमारामां दे
खाय ठे, तो निर्गुणी केम कहेवाइयें? ॥ उक्तं च ॥ चित्तं समादिनिः शुद्धं,
वदनं सत्यजाषणैः ॥ ब्रह्मचर्यादिनिःकाया, शुद्धा गंगांजसा विना ॥ १ ॥ जा
वार्थः—समादिकें करी चित्त शुद्ध थाय ठे, सत्यजाषणें करी वदन शुद्ध थाय

હે. બ્રહ્મચર્યાદિકેં કરી કાયા શુદ્ધ થાય છે એમ ગંગાના જલ વિનાજ તે પૂર્વોક્ત સર્વશુદ્ધ થાય છે. પરંતુ ગંગાજલથી તે કાંઈ શુદ્ધ થાતું નથી.

વલી તું કહે છે કે તમે લોકો પાસે પૂજા કરાવો છો. તે પણ તેં સત્ય કહ્યું નથી જે માટે કહ્યું છે કે. ॥ શ્લોક ॥ પૂજાં દ્યોતે જનાઃ સ્વસ્ય, કારયંતિ ન જાતુચિત્ ॥ સ્વયમેવ જનઃ કિંતુ, ગુણરક્તઃ કરીતિ તત્ ॥ જાવાર્થઃ—લોકો જે અમોને પૂજે છે, તે સ્વયમેવ એટલે પોતાની. મેજેંજ અમારામાં ગુણો જોડેને પૂજે છે. કારણ કે જન છે, તે ગુણરત્નયુક્ત છે. અર્થાત્ સર્વ માણસ જો ગુણ જોઈ છે તો પૂજે. પણ એમાં કાંઈ નવાઈ નથી.

તથા તેં કહ્યું કે બ્રાહ્મણની પૂજા કરનારો સ્વર્ગે જાય છે, તે પણ અસત્ય છે. કેમ કે બ્રાહ્મણ તો અપવિત્ર, અબ્રહ્મ સેવનારા, સ્વેતી કરનારા, ઘરમાં ગાય નેંશાદિક પશુડ. તથા ઠોરુ વાઢરુને રાખી તેનું પાલન કરનારા છે, તેમજ રીશાલ અને નિર્દયી હોય છે, માટેં તેને પૂજવાથી સ્વર્ગ પ્રાપ્ત ન થાય ?

વલી તેં કહ્યું કે અમે યજ્ઞમાં ઢાગનો વધ કરી સ્વર્ગે મોકલીયેં ઠેયેં, એવા પુણ્યાત્મા ઠેયેં ! તે પણ તહારું બોલવું અસત્ય છે. જે માટેં તહારાજ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ યૂપં હિત્વા પશૂન્ હત્વા, કૃત્વા સુધિરકર્દમમ્ ॥ યદ્યેવં ગમ્યતે સ્વર્ગે, નરકે કેન ગમ્યતે ॥ ? ॥ જાવાર્થઃ—યૂપને ઢેદીને, પશુને મારીને જયંકર હિંસાથી લોહીનો કચરો કરીને જ્યારે સ્વર્ગમાં જાય, ત્યારે પછી નરકમાં કોણ જાય ? અર્થાત્ કોઈ જાયજ નહિં.

એવી યુક્તિયેં સર્વ નગરનાં લોક દેવતાં થકાં શિષ્યેં અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણને હરાવ્યો, તેથી બ્રાહ્મણ રોષેં જલ્યો થકો પોતાંને ઘેર જતો રહ્યો. પછી રાત્રિયેં એકલો વનમાંહે આવી સર્વ સાધુડ નિઝામાં હતા, તેમને પાટુ પ્રહાર દીધા, મુષ્ટિયોના પ્રહાર દીધા, તેને વનદેવતાયેં હાંક્યો પકડ્યો. પછી તેના બેહુ પગ શક્તિયેં કરી ઢેદ્યા. તેની પીડાથી ટલવલતો પ્રજાતેં લોકોયેં દીઠો, તેનું સ્વરૂપ સર્વ લોકોને જાણવામાં આવ્યું. તેવારેં સર્વ તેની નિંદા કરવા લાગ્યા. એવી રીતેં સાધુડની અવજ્ઞા કરી, તે પાપીષ્ઠ મરીને પહેલી નરકેં જઈ નારકીપણે ઉપનો. તિહાંથી નિકલી કોઈ દરિડીને ઘેર પાસડ એવે નામેં પુત્ર થયો. તિહાં પૂર્વકૃત કર્મને દોષેં કરી મૂક થયો. ટૂંટો થયો. જન્મતાંજ માતા મરી ગઈ, અને જેવારેં આઠ વર્ષનો થયો, તેવારેં તેનો પિતા દેવશરણ થયો. લોકોનું દાસપણું કરી પેટ નરવા લાગ્યો. સર્વ જનોને અણગમ

તો થયો થકોં વ્રલી પણ સંસારમાંહે ઘણો રજ્યો ॥ ઇતિ અગ્નિર્માકથા ॥
હવે ચાલીશમી પૃઢાનો ઉત્તર એક ગાથાએં કરી કહે છે.

॥ ગાથા ॥ જો વાહફ મિસ્સંસો, ઠાઝવાયંપિ ડુસ્કિયં જીઝં ॥ સીયંતગત્ત
સંધિં, ગોયમ સો પંયુલો હોફ ॥ ૫૪ ॥

જીવાર્થ:-જે પુરુષ નિઃશંકપણે અથવા નિઃસ્તંશ એટલે નિર્દય થતો વૃ
ષ્ણાદિક જીવની ઉપર નાર નાખીને સ્વેડે (વાહફ કે ૦) નાર વહાવે તેથી
ઠાંત એટલે જેમનાં અંગ ઝૂંટી ગયું છે. ઉદાત્ત એટલે જેમનો સંવોજ શ્વાસ છે
અને શરીરની સંધિયો જેની ડુઃખિત છે એવા ડુઃખિયા વૃષ્ણ કર્મકરાદિક
જીવોને જે ડુઃખી કરે. હે ગૌતમ ! તે જીવ મરીને પાંગલો થાય. જેમ સુગ્રા
મવાસી હાલુ કર્ષણીનો પુત્ર કર્મણ નામેં હતો, તેણેં પૂર્વજા જવમાં બલદ અને
હાલીને ઘણાં જૂઝ્યા તરસ્યા રાસ્યા તેથી પાંગલો થયો. તેની કથા કહે છે.

સુગ્રામગ્રામેં હાલુકર્ષણી છે, તે દયાવંત સંતોષી છે. ચારા પાણીનો વચ્ચ
તં થાય એટલે હજ સ્વેડનાર હાલીને તથા બલદને ઠોડી ચારો પાણી આપે,
કદા કાલેં ચારો પાણી હાજર ન હોય તો પોતેં પણ જમે નહી, એવો નિયમ
કરેલો છે. તેની હેમી નામેં સ્ત્રી છે, તે સરલચિત્તવાલી છે તેને કર્મણ નામેં
પુત્ર થયો, તે પૂર્વકૃત કર્મેં કરી રોગિયો પાંગલો થયો છે. તે જ્યારેં મહોટો થ
યો, ત્યારેં સ્વેત્રની ચિંતા કરવા માટેં બલદ ઉપર બેસીને સ્વેત્રમાં જાય, જા
તેં ઘણો લોની છે માટેં તેના બાપ કરતાં ત્રિગુણી જૂમિ સ્વેડાવે, હાલી ત
થા બલદોને સ્વાવાનો વચ્ચત થાય તો પણ તેને ટૂટા કરે નહી. ચારા પાણી
ની ચિંતા રાખે નહી. તેણે વર્ષોવર્ષ કર્ષણ કરતાં જે જે પાઠલે વર્ષેં ધાન્ય
નીપજતું હતું; તેથી આગલે આગલે વર્ષેં ધાન્ય ડુંડું ડુંડું નીપજવા લાગ્યું
તેથી અનુક્રમેં નિર્ધન થઈ ગયો. તો પણ તે પાપકર્મ કરતો રહે નહી.

એકદા જ્ઞાની ગુરુ આવ્યા તેમને વાંદવા માટેં ગામના લોકોની સાર્થેં
એ પિતા પુત્ર પણ ગયા. ગુરુને પિતાએં પૂછ્યું કે મહારાજ ! કયા કર્મને યો
ગેં આ મહારો પુત્ર રોગિયો, પાંગલો અને નિર્ધન થયો છે? તેવારેં ગુરુએં ક
હ્યું કે એણેં પૂર્વજેં જવેં કર્ષણ કરતાં જૂઝ્યા તરસ્યા બલદોને વાહ્યા છે. તેમ
ની સંધિયેં ઘા દીધા છે, માસ્યા છે, અંતેં પશ્ચાત્તાપ કીધો, તેથી મનુષ્યપણું
પામી તહારો પુત્ર થયો છે, એવી ગુરુની વાણી સાંજલી હજ સ્વેત્રના પાપ
આલોફ બાપેં દીક્ષા લીધી અને કર્મણેં શ્રાવકધર્મ આદર્યો, આયુ પૂરણ કરી

વેદુ દેવલોકનાં સુખ પામ્યા. એ નિર્દયતા ડપર કર્મણહાલીની કથા કહી ॥
હવે એકતાલીશમી તથા બેઠેતાલીશમી ઇચ્છાના ઉત્તર, બે ગાથાચેં કરી કહે છે:—

॥ ગાથા ॥ સરલ સહાવો ધમ્મિ, વ માણસેં જીવ રક્ષણ પરોય ॥ દેવ
ગુરુસંઘનત્તો, ગોયમરૂવસ્સિયો હોઈ ॥ ૫૫ ॥ કુટિલસહાવો પાવ, પિપ્પ
અજીવાણ હિંસણ પરોઅ ॥ ગુરુ દેવય પડિણીત, અચ્ચંત કુરૂવત્ત હોઈ ॥ ૫૬ ॥

જાવાર્થ:—જે પુરુષ ઠત્રદંમની પેઠેં સરલસ્વજાતી હોય અને ધર્મને ત્રિષે
જેતું ચિત્ત હોય તથા જે મનુષ્ય જીવની રક્ષા કરવામાં તત્પર હોય તથા જે
દેવ, ગુરુ અને સંઘની નક્તિ કરવામાં તત્પર હોય, હે ગૌતમ ! તે જીવ રૂપ
વાંન થાય ॥૫૫॥ તથા જે જીવ સ્વજાવેં કુટિલ હોય એટલે કુટિલસ્વજાતી
હોય અને પાપપ્રિય હોય, એટલે તેને પાપ કરવુંજ ગમે, અને જીવની હિંસા
કરવામાં તત્પર હોય, તથા દેવ અને ગુરુની ડપર ધેષ વહે, દેવગુરુનો પ્રત્ય
નીક હોય તે પુરુષ મરીને અત્યંત કુરૂપવંત થાય ॥ ૫૬ ॥ જેમ પાટણમ
ગરમાં દેવસિંહજોરનો પુત્ર જગસુંદર સર્વલોકોને મન ગમતો રૂપવંત થયો.
અને તેનોજ બીજો જાઈ અસુંદર હતો. તે કાલો કૂંબડો ડુર્ગાંગી ડુઃસ્વર લંબ
કંઠો, મહોટા પેટવાલો, કુરૂપો થયો. એ વેદુજાઈની કથા કહે છે:—

પાટણ નગરેં દેવસિંહજોર ધનવંત વસે છે. તેને દેવશ્રીનામેં સ્ત્રી છે, તે સ
રલ અને સ્નેહાલી છે. તેણે એકદા પાઠલી રાત્રેં એક આંબાનો વૃક્ષ શાખા
માલ ફૂલેં જરેલો આકાશથી ડતરતો પોતાના સુખમાંહે સંચરતો સ્વપ્નામાં
ડીઠો. એટલામાં જાગ્રત થઈને પોતાના ડતરતારને તે સુપનાની હકીગત
કહી. જરતારેં સાંજલીને સ્ત્રીને કહ્યું કે તુઝને ફલવંત ગુણવંત આંબાની પેઠેં
અનેક જીવોનું આધારનૂત એવું પુત્રરત્ન થાશે. તે સાંજલી સ્ત્રીચેં હર્ષવંત થઈ.
અનુક્રમેં પૂર્ણદિવસેં લક્ષણવંત રૂપવંત પુત્ર જન્મ્યો. તેના પિતાચેં વધામણાં
કીધાં કુટુંબ જમાડી. ડીધાં વસ્ત્રને સાડી. હરસ્થાં બાપને માડી. એનું જગ
સુંદર નામ યથાગુણે ડીધું. જોરનું વંઠિત કામ સીધું. નીસાલેં જણ્યો. ક
લાંડ શીશ્યો, જાગ્ય, સૌજાગ્ય, વિનય, વિવેક, ચાતુર્ય, ઔદાર્ય, ગાંજીર્ય,
ધૈર્યાદિક ગુણવંત થયો. તે યૌવનવય પામ્યો તેવારેં તેણે અનેક કન્યા
સાચેં પાણિગ્રહણ કીધું, દેવ ગુરુ સંઘની નક્તિ કરે, જિનધર્મ આદરે, દાન
દેઈ પુણ્યજંમાર જરે, ડીન ડુઃસ્વીનો ડહાર કરે, એવો ગુણવંત તે કુમાર થયો.

हवे वली एकदा देवश्रीयें शेषरात्रियें दवदग्धवृद्ध मुखमां येसतो सुप नामां दीगो, मातुं सुपनुं जाणी नरतार आगल कहुं नही, अनुक्रमें कालो, चीपडो, दंतालो, तुहकान भालो, जेनुं हेयुं, पेट, स्थूल, बाहु जेनी टूंकडी, जांघ लांबी, शरीरें घणां रोम, दुर्जागी, दुःस्वर, एवो पुत्र प्रसव्यो, लोकोयें तेनुं रूप देखी असुंदर एवुं नाम आप्युं. ते पुत्र मूर्ख धर्महीन थयो. पापें कूडो, कोइ न कहे रूडो, एवो दुर्जामी थयो. तेथी तेने कोइ कन्या आपे नही. इव्य आपवा मांमयुं तो पण कोइकन्या आपवा कबूल थयो नही.

तेवारें पितायें कहुं के हे वत्स ! तें पूर्वजे नवें पुण्य कीधुं नथी, तेथी आवो कुरूप थयो ठो. अने वांछित पामतो नथी माटें हमणां धर्मकरणी कर. एवी शीखामण दीधी, तो पण तेने धर्म करवान्नी इत्ता थइ नही.

एकदा ते नगरें चार ज्ञानना धणी एवा सुध्रतनामा आचार्य आवी समोसखा तेमने देवसिंहें पुत्रो सहित जइ वंदना करी. गुरुयें धर्मोपदेश दीधो, ते सांजली जेम मेघगङ्गारिव सांजली मोर हर्ष पामे, तेम सर्व हर्ष पाम्या. देशनानंतर शेतें पूछयुं के हे जगवन् ! महारा बे पुत्रो ठे, तेमां एक महोदो पुत्र गुणवंत सोजागी पुण्यवंत थयो अने बीजो लघुपुत्र इष्ट दुर्जागी पापरुचि माठो थयो. माटे तेणें छुं पुण्य पाप कखां हजो ? ते कहो.

गुरु कहेवा लाग्या के हे शेत ! एहीज नगरें आ जवथी पाठले त्रीजे नवें ए क जिनदत्त एवे नामें वणिक रहेतो हतो, ते सरलस्वजावी जीवरक्षा कर वामां सर्वत्र प्रसिद्धि पाम्यो. वली देव गुरु अने श्रीसंघनी नक्ति करवामां पण अग्रेसर. हतो. तेथी सर्वलोको तेनां वखाण करवा लाग्यां. वली तेहीज नगरमां एक शिवदेव नामें वणिक महामिथ्यात्वी रहेतो हतो, ते देव गुरु अने संघ ऊपर द्वेष राखी तेमनी हांसी करे मनमां कूड कपट राखे ते यद्यपि जिनदत्तनो मित्र हतो. तथापि जीवहिंसा करतो रहे.

तेमिथ्यात्वी मरीने पहेली नरकें गयो अने जिनदत्त श्रावक मरीने पहेले देवलोके देवता थयो. तिहां देवतानां सुख जोगवी आयु पूरुं करीने तहारो ज गसुंदर नामा महोदो पुत्र थयो अने शिवदेवनो जीव नरकथी निकली त हारो असुंदर नामें न्हानो पुत्र थयो ठे. एने देवगुरु ऊपर द्वेष हतो निर्दयी हतो, तेथी कुरूपो थयो ठे. हजी पण धर्मद्वेषी ठे, माटें घणो संसारत्र मण करशे. एवी गुरुना मुखथी पूर्वजव संबंधी वात सांजलतां जगसुंदरने

જાતિસ્મરણ જ્ઞાન કપનું, તેથી હર્ષ પામ્યો. ઘણો કાલ શ્રાવકધર્મે આરાધી અંતેં દીક્ષા લઈ મોક્ષસુખ પામ્યો ॥ ૬૨ ॥ ઇતિ દેવગુરુ અને શ્રીસંઘની જ્ઞાતિ કપર જગસુંદર અને અસુંદરની કથા ॥ ૪૨ ॥

હવે ત્રેતાલીશમી પૃષ્ઠાનો ઉત્તર એક ગાથાએ કરી કહે છે.

॥ ગાથા ॥ જો જંત દંમ કસ રક્ષુ, સ્વર્ગ કુંતેહિં કુણ્ઠ વિચળાઉ ॥ સો પાવો નિક્કરુણો, જાય્ઠ બહુ વેયણો પુરિસો ॥ ૫૭ ॥ . નાવાર્થ:—જે પુરુષ યંત્ર, લાકડી, દંમ, પરોણા, કાશ, રક્ષુ તે નાહી, ઘોરી. સ્વર્ગ, તે સ્વામા; કુંતણા, અને જાલ્યં, ઇત્યાદિક હથોયારેં કરી અનેરા જીવોને વેદના કરે, તે પાપી નિર્વચી પુરુષ જન્માંતરેં ઘણી વેદના પામે ॥ ૫૭ ॥ જેમ મૃગગામેં વિજયરાજાની મૃગારાણીનો પુત્ર લોઢો એવે નામે હતો, તેણે પાઠલે જવેં ઘણાગણમ કપર અધિકારી હોવાથી ઘણાલોકોને અત્યંત ડુઃખી કર્યાં. તેથી તેહીજ જવમાં તેને જલોદર કોઠ પ્રમુખ શોલ માહારોગ કપના. મરીને પહેલી નરકેં ગયો. તિહાંથી લોઢાને જવેં નપુંસક થયો. પાંચેં ઇંડિયોથી રહિત અત્યંત વેદના સ્વમતો મહા ડુઃખી થયો, તેની કથા કહે છે:—

એહીજ નરતદ્દેત્રેં મૃગગામેં વિજયરાજા હતો. તેની મૃગાવતી રાણી છે. તેમને સંસાર સુખ જોગવતાં ઘણો કાલ વીત્યો.

એકદા શ્રીમહાવીર તીર્થંકર વિહાર કરતા જવ્યજીવોને પ્રતિબોધ દેતા શ્રીગૌતમસ્વામી પ્રમુખ અનેક સાધુઝના પરિવારેં પરવચ્ચાથકા તિહાં સમો સચ્ચા. દેવતાયેં ત્રણ ગઢની રચના કરી આગ્નિ ફૂલપગર જચ્ચા. બાર પર્ષદા મલી પરમેશ્વરની વાણી સાંજલવા બેઠી. એવા અવસરેં એક જાત્યંધ પુરુષ જાતેં કોઢીયો છે, તથા હાથ પગ નાક આંગલી, સર્વ ગલી ગયાં છે, ડુઃસ્વર ડુર્જન એવો છે તે લોકેં નિંદાતો થકો તિહાં સમોસરણમાં આવ્યો. તેને દેખી ગૌતમસ્વામીયેં પરમેશ્વર પ્રત્યેં પૂઠયું કેહે જગવન્ ! એ જીવ કયા અશુભ કર્મને યોગેં મહાડુઃખી થયો છે ? જગવાનેં કહ્યું એણેં પૂર્વજવેં ઘણાં પાપ કર્મ કર્યાં છે, તેથી ડુઃખીયો થયો છે. વલી ગૌતમસ્વામીયેં પૂઠયું કે મહારા જ ! એ જીવથી પણ હજી અધિક ડુઃખીયો જીવ કોઈ હશે ? કે જેને દેખી લોક ડુગંઠા સૂગ કરે, નિંદે, કાહાઢી મૂકે ! જગવાન્ બોલ્યા કેહે ગૌતમ ! એજ ગામના રાજાનો પુત્ર જગતમાં અત્યંત ડુઃખીયો છે, જે માર્ટેં તે બહેરો પાંગલો નપુંસક છે. હાથ, પગ, આંસ, કાન, નાક, ત્રકુટી, મુખ, એમાંનાં અંગ તો

तेने कांइ ठेज नंहीं. जेनी आठ नाडी, मांहि वहे ठे अन्ने आठ नाडी, बाहिर वहे ठे. आठ नाडी लोहीनी अने आठ परूनी वहे ठे. माहाङ्गुर्गधित ठे, शरीर लोढो ठे, सदैव लोमें करी आहार लिये ठे. ते इहांज नरकनां दुःख जोगवे ठे.

ते सांजली गौतमस्वामीने कौतुक ऊपन्युं, तेवारें तेने जोवा माटें कहे वा लग्या के हे स्वामी ! तमें आझा आपो, तो हुं तेने जोइ आवुं. परमेश्वरे आझा आपी गौतमस्वामी राजाने घेर आव्या. राजा राणी वेदु हर्ष पाम्यां. राणी बोली माहाराज ! आज अमारा ऊपर अनुग्रह कीधो. श्री गौतमजी मृगावती प्रत्ये बोल्या के तमारो पुत्र महारे जोवो ठे. तेवारें राणीयें पोताना चार पुत्र जे गुणवंत हता, तेने तेडीने गौतमस्वामीने वंदाव्या, श्री गौतमें धर्मज्ञान कीधो. वली राणीयें कहुं के आज अनुग्रह कीधो. तेवारें श्री गौतमें मृगावतीने कहुं तमारो जे शिलासरिखो पुत्र ठे, ते हुं जोवा आव्यो हुं. राणी बोली के हे जगवन् ! ते पुत्र तो कोइ न जाणे तेवी रीतें अमें जोंयरामांहे ठानो राख्यो ठे, ते तमें शी रीतें जाण्युं ? श्रीगौतम बोल्या अमारो स्वामी श्रीमाहावीर ठे, ते सर्वज्ञ ठे, तेमना कहेवाथी जाण्युं. त्यारें राणीयें कहुं के हे जगवन् ! कृणेक पडखो, तो जोजन वेलायें वस्त्राजरण मूकी गाडलीयें आहार घाली जोंयरे जइयुं, त्यारें तमने तेडी जइ देखा डयुं. पठी राणी गांडी लइ श्रीगौतमस्वामीने तेडी जोंयरामां गइ. तिहां गौतमप्रत्ये कहुं के हे जगवन् ! इहां उग्रङ्गध ठे, माटें मुहपंत्तियें मुख ना क बांधीने अंदर आवो. तिहां जइ जोंयरानुं कमाड ऊघाडयुं. त्यारें तिहां खाधेलुं अन्न पण पाहुं वले, एवो उर्गध आववा मांमयो. राणीयें सादरी पाथरी तेनी ऊपर आहार मूकी लोढाने ऊपर लइ आवी. तेणें आहारसंज्ञाथी रोमें करी आहार लेवा मांमयो, तेवोज ते आहार परु यइने निकलवा लाग्यो. एवुं दुःख जोइ राणीने वंदावी. श्रीगौतमस्वामी महावीर पासें पाठा आवी कहेवा लाग्या के जेहवुं दुःख तमें कहुं, तेवुंज में दीतुं, माटें हवे कहो के एणें शुं महोदुं पाप कहुं हरो, के जेथी ए एवो दुःखी थयो ठे ?

प्रभु कहेता हवा हे गौतम ! कृतद्वारी नगरें धनपतिराजानें विजयवर्द्ध न गोद्वेड ठे, तेने पांचगों गाम आव्यां, तेनी संचाल माटें एक राठोड अधिकारी कंरी मोकल्यो, ते राठोड रौडपरिणामी दुड्बुद्धि महापापकर्मा ठे, पांचगों गामनी चिंता करे, अधिका कर लीये, नवा कर बेसाडे, लो

કોને કૂડાં આલ આપી અન્યાય આપી દંડ કરી નિર્દય કીધા, અધિકી
 ઝંઘી વાત કરી. લોકોને તાજણે કરી તાડના કરે, બાંધીને માર આપે, ઝક
 લંબે, ડહવે. એવી રીતનાં વલી બલી પાપ કરતો રહ્યો. તેથી તેજ જવમાં તેને
 કાસ, શ્વાસ, જ્વર, દાહ, કુંઘશૂલ, જર્ગદર, દૂરસ, અજીર્ણ, આંખવેદના,
 કાનવેદના, પૂંઠશૂલ, સ્વસ, કોઢ, જલોદર, વેગ અને વાયુ, એ શોભ મહારોગ ઝ
 પન્યા, તેણે કરી અતિ ઉપડવ પામ્યો. યકો આર્તરોડધ્યાન ધરી મરણ પામી
 પહેલી નરકે ગયો. તિહાં બેદન, ખેદન, તાપ, તાડનાદિ અનેક કષ્ટ, સહન
 કરી તિહાંથી નિકલી વિજયરાજાનો પુત્ર થયો છે. નપુંસક, ડુંઃસ્વીયો ઘણી
 વેદનાયે પીડ્યો યકો છે. એણે એક જવને પાપે કરી ઘણાં ડુંઃસ્વ દીવાં ॥ ૬૩ ॥
 અકલ્પ કરવા ઉપર મૃગાપુત્રની કથા ॥ ૪૩ ॥

હવે ચુમ્માલીશમી પૃથ્વાનો ઉત્તર, એક ગાથાયે કરી કહે છે.

॥ ગાથા ॥ જે સત્તે વિચ્છેદને, મોઆવડ બંધણાં મરણાં ॥ કારુણ્ય પુણ્ય
 હિયં, ણો અસુહા વેયણા તસ્સ ॥ ૫૮ ॥

નાવાર્થ:-જે પુરુષ પીડાયુક્ત એવા (સત્તે કે) જીવોને (બંધણાં કે) સાંકલ
 બંધનરૂપ (વિચ્છેદને કે) વેદનાથકી તથા (મરણાં કે) મરણ
 થકી (મોઆવડ કે) મૂકાવે છે, (કારુણ્યપુણ્યહિયં કે) દયાયે કરી પૂર્ણ
 એવું છે હૃદય જેનું એવાં જે હોય (તસ્સ કે) તે જીવને જવાંતરેં કોઈ પણ
 (અસુહા કે) અસુહામણી એવી (વેયણા કે) વેદના ન હોય ॥ ૫૮ ॥

જેમ સુપ્રતિષ્ઠિત નગરેં ચંદનનામેં. શેઠ મિથ્યાત્વી હતો, પઠી દૃઢ પ્રતીતિ
 વાલો શ્રાવક થયો, તેનો પુત્ર જિનદત્ત હંતો, તે સર્વકોશને અજીઠ વલ્લજ
 થયો. અત્યંત સુખ પામ્યો, તે ચંદનશેઠ અને જિનદત્તની કથા કહે છે:-

સુપ્રતિષ્ઠિત નગરેં ચંદનનામેં વ્યવહારીયો વસે છે. તે મિથ્યાત્વી છે, પરં
 તુ પરિણામેં જડક છે, તેની વાહિણી નામેં સ્ત્રી છે. એકદા શાંત, દાંત, ગુ
 ણને ધરતા ધર્મવંત ક્રિયાવંત, એવા બે સાધુ તેને ઘેર આબ્યા. તિહાં પ્રાચુક
 ઉપાશ્રય જાણી શેઠની આજ્ઞા લઈ તેમાં રહ્યા, તે સાધુનાં સંસર્ગેં શેઠ ત
 થા તેની સ્ત્રીયેં જિનધર્મ પામીને વ્રત પચ્ચસ્કાણ નિયમ લીધા. તથા સાધુ
 ડના સંસર્ગથકી શેઠની ગોત્રદેવી પણ સમ્યક્દૃષ્ટિવાલી થઈ.

હવે તે સાધુ, અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા, શેઠ પોતાની સ્ત્રી સહિત પહે
 લું વ્રત આરાધવા લાગ્યો. પરંતુ ગૃહસ્થરૂપ વૃદ્ધનું ફલ જે પુત્ર, તે શેઠને

नथी तेणें करी शेठ शेठाणी, बेहु चिंतातुर रहे ठे. पठी पुत्रने अर्थें कुलदेवी नी आराधना करवा माटें कंकू, कपूर, सुखड. अने फूलें करी कुलदेवीने पूजे, नूमियें शयन करे, तपस्या करे. एम करतां कुलदेवी प्रसन्न थइ, प्रत्यक्ष आवीने कहेवा लागी. के हें शेठ ! जेतुं माग, ते तुज्जने हुं आपुं. तेवा रें शेठें पुत्र माग्यो. गोत्रदेवीयें चिंतव्युं जे प्रथम तो ए शेठें जे साधुपासंथी पहेलुं व्रत लीधुं ठे, ते साधुं पाले ठे के नथी पालतो ? धर्ममां दृढ ठे, के नथी ? तेनी परीक्षा करूं. एम मनमां विचारीने देवी कहेवा लागी के हें शेठ ! तुं जो जीववानी वांढा करतो हो, तो एक जीव मारीने तेनुं बलिदान मुज्जने आप. तो हुं तुज्जने पुत्र आपीश ! अने जो तेम नहिं करीश तो त्मने स्त्री जरतार बेहुने कुशल नथी. ते सांजली शेठें कहुं के तुं एम कां बोले ठे ? जेमाटें जलो. पुरुष जे होय, ते कांइ लीधेलो नियम जंग करे नही, अने में तो प्राणातिपातनो नियम लीधो ठे, माटें पुत्र विना सधुं. पण नियमनुं खंमन हुं करीश नही. ते सांजली देवी कोप करती शेठ नी स्त्रीने चोटले पकडी तरवारें करी मारवा लागी. स्त्री पण रडती थकी कहेवा लागी जे अरे देवि ! मारी रक्षा करो ! रक्षा करो !! तो पण देवीयें ते स्त्रीनुं मस्तक ठेदी नाख्युं. वली शेठने कहेवा लागी जे तुज्जने पण एवीज रीतें मारी नाखीश ! वली कहुं के अरे डुष्ट ! डुब्धि ! आपणा कुलक्रमागत जीवघात करवी, बलि आपवानों जे चाल चालतो ज आवे ठे, तेनो तें नियम शा वास्ते लीधो ? माटें हवे पुत्रनी वात तो लांबी रही, पण तहारे फोताने जीववानो पण संदेह ठे, माटें हव कदाग्रह सूकीने मुज्जने बलिदान आप. एवां देवीनां कटुक वचन सांजल्यां, तो पण शेठ होज पाम्यो नही. अने देवीप्रत्ये कहेवा लाग्यो के मरवुं तो एकवार ठेज माटें पठी मरीश, ते करतां हमणांज जलें महारी नाख. पण हुं निर्दयी अइने जीवघातपणुं अंगीकार करीश नही ! एवी शेठनी दृढता जोइ देवी हर्ष पामी शेठने स्त्रीं जीवती देखाडीने कहेवा लागी के हे शेठजी ! तुं धन्य ठो ! तुं माहासाहसिक अने पुण्यवंत ठो. तहारुं पहेलुं व्रत शुद्ध ठे, के नथी. तेनी में परीक्षा करी. ते संबंधि महारो अपराध तुं क्षमा करजे. तुं महारो साचो साधर्मि जाइ ठो, माटें हुं तुज्जने उपकार करीश. तुं श्रीजिनेश्वरनी जक्ति कर. जेथी तुज्जने योग्य पुत्र थरो. तेनुं जिनदत्त नाम राखजे. एम कही

भोत्रदेवी अदृश्य अइ. गइ. केटला एक दिवस पढी शैवनी स्त्रीयें पुत्र प्रसव्यो तेनी वधामणी आवी. तेथी. शैवें महोटा महोत्सव करी तेनुं जिनदत्त एवुं नाम पाडयुं. नौशालें पोसालें. जण्यो. सर्व कष्टाउ शीख्यो. धर्मनो जाण थयो. यौवन वयें महोटा कुंजनी योग्य कन्या परणावी. ते जिनदत्त पि ताने वल्लज ठे, नीरोगी ठे, नित्यप्रत्ये देवपूजा. करे ठे.

एकदा वनमांहे ज्ञानी गुरु पधास्या, तेमने शैवें पुत्र सहित जइ. वांझ्या. धर्मोपदेश सांजल्यानंतर चंदनशैवें पूठयुं के हे जगवन् ! महारो जिनदत्तपु त्र नीरोगी महासुखी सर्वने स्नेहालु, कये कर्म करी थयो. ठे ? ते कहो. ते वारें गुरु बोल्या के हुं जे कहुं बुं, ते सावधान अइने सांजलो. एज. नगरमां धरणो वाणीयो रहेतो हतो, तेने जिनदत्तनो जीव साधारण एवे. नामें पुत्र हतो. ते पिता पुत्र बेहु देयावंत हता, तेमां साधारण तो निष्पाप व्यव साय कर्तो. मृगलां, ठागं, तिचर, चीडां, बांधेलां मूकावतो. बंधीखांने पड़े लां मनुष्योने पोतें घरनुं डव्य आपी मूकावतो. मरता प्राणीने ठोडावतो. देवगुरु धर्मने संसर्गें धर्मसंगें रंगायो रहेतो, श्रीशत्रुंजयतीर्थें तेणें यात्रा की थी. आयु पूर्ण करी देवलोकें ते देवता थयो. तेमां धरणानो जीव. तमें ठो अने साधारणनो जीव तमारे घेर जिनदत्त पुत्र थयो ठे. महाधनवंत नीरोगी सुखीयो थयो, ते सर्व पूर्वपुण्यने प्रजावें जाणवो. एवी गुरुना मुखनी वाणी सांजली बेहु जणने जातिस्मरणज्ञान ऊपनुं. पूर्वला नव दीठा. वैराग्य ऊ पनो, तेधारें दीक्षा लेवा तत्पर थया. गुरयें. कस्युं के हजी तमारुं आयुष्य घ णुं ठे. अने जोगावली कर्म पण घणां ठे, तेमाटें तमें सविशेष श्रावकधर्म करो. ते सांजली पिता पुत्र बेहु गुरुने बांदीने घेर आव्या. अनेक प्रकारनां पुण्य कीधां. सुकृत कीधां, दान दीधां, व्रत लइ बेहु जण देवलोकें देवता थ या. तिहांथी खवी मनुष्य जन्म पामी मोहू पामजो. इति जिनदत्त कथा ॥

हवे पीस्तालीशमी पृष्ठानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे.

॥ गाथा ॥ जया मोहोदउ तिवो, अन्नाणं खु महप्पयं ॥ पेत्तवं वेयणिकं च, तथा एगिंदियत्तणं ॥ ५९ ॥ जावार्थः—(जया के०) जे वारें जीवनें (तिवो के०) तीव्रगाढ (मोहोदउ के०) मोहनो उदय तथा (अन्नाणं के०) अज्ञान ते सम्यक्ज्ञाननो अज्ञाव होय, (तथा के०) तेंवारें ते पंचें डिय जीव होय, तो पण तेने (महप्पयं के०) मोहोहुं ठे जय जेमां एवुं त

था (पेत्तवं के०) तुल्य, असार अने (वेयणिज्जं के०) वेदनीय रूप एवुं (एगिंदियत्तणं के०) एकेंद्रियपणुं प्राप्त, थाय. ठे. ए (खु के०) निश्चं जाणवुं ॥

जेम महीसार नगरें मोहकनामें धनवंत हतो, पण अत्यंत कृपण थको लक्ष्मी कुटुंबनी घणी मूर्खा करी मरण पा, मिने एकेंद्रियमां जइ. कृपणो. घ एो कांल संसारमां जमरो. इहां मोहक गृहस्थनी कथा कहे ठे ॥ देवकोटि समायुक्तं, वसुधाधिपसेवितम् ॥ पुण्यातिशयसश्रीकं, रक्तवर्णं जिनं स्तुवे ॥ १ ॥

महीसार नगरें मोहकनामें कोइ गृहस्थ वसे ठे. तेने मोहिनी नामें स्त्री ठे. तेना पितानी कृपार्जित लक्ष्मी घणी ठे. लक्ष्मीनो मोह अपार ठे. रा त्रिदिवस सावधान पणे रहे, रखे ने कोइ महारुं धन लइ जाय ? एवी चिंता करतो ठानो नोंयरामां निधान राखे. वली तिहांथी कृपाडी बीजे स्थानकें संचय करे, एम लक्ष्मीने राखवांना अनेक उपाय करे, रात्रियें सूवे नही. अति कृपण पणे कदापि जमे नहीं तो जलें, पण आखो दिवस धन सा चववानी पठवाडे जम्या करे. जाडां, मेलां, कपडां पहरे. कोइने दान न आपे, कोइने माग्युं उठीनुं पण न आपे. लोचने लीधे संग, गुणवंतने पण न उलखे ॥ चोपाई ॥ किशुं करो रे कृपण वखाण, नहिं उलखे आख्या घर जाण ॥ एह तिजें तेल नहिं लगार, एहथी वांढे तेह गमार ॥ १ ॥

हवे शेठनी स्त्री मोहिनीने पुत्र थयो. तेनुं लक्षण एवुं नाम दीधुं ॥ चोपाई ॥ मोहिनीने पुत्रनो मोह घणो, हाथर्या न मूके बालक परो ॥ वहे लो जण्यो विवेकी बुद्धिमंत, सुलक्षण कलायें हुउ बलवंत ॥ १ ॥ हवे ते पुत्र बापथकी विपरीत गुणवांजो थयो. जगतमां कहेवत ठे के जेवो बाप तेवो बेटो थाय. ए वात जूठी ठे, जे माटें एनो बाप तो निर्विवेकी कृ पण ठे अने पुत्र तो विवेकी उदार थयो. साते क्षेत्रें धन वावरे, ते जोइ तेनो पिता घणो डुहवाय अने कहे के हे वत्स ! धन कांइ फोकट आवतुं नथी. ए तो महा दुःखें उपार्जन करेलुं ठे, ते सांजजी पुत्र कहे हे पि ताजी ! धन घणुं ठे, तमें चिंता करशो नही. तेवारें पितायें कहुं के हे व त्स ! पाणीथी नरेलुं सरोवर पण ढोरें पी जातां सूकाइ जाय. तेवारें पु त्रें कहुं के ज्यां लगण आपणुं पुण्य प्रबल ठे, त्यां लगण कदापि खूटे न ही ॥ उक्तं च ॥ जइ सुपुत्त तो धन कां संचे, जो कुपुत्त तो धन कां संचे ॥ अचलरिद्धि तो धन कां संचे, जो चलरिद्धि तो कां धन संचे ॥ १ ॥ लब्धी

સહાવ ચક્કા, તજ્જ ચવલં ચ રાયસમ્માણં ॥ જીવોવિ તજ્જ ચવલો, ઝવયાર વિલંબણા કીસ ॥ ૨ ॥ માટેં જેમ કૂવાનાં યાણી, વાડીનાં ફૂલ, ગાયનાં દૂધ, લેતાં થકાંધણાં હોય, તેમ દાનં દેતાં થકાં લક્ષ્મી પણ વૃદ્ધિ પામે. ૬ ત્યાદિ પુત્રેં. સમજાવ્યો, તો પણ શેઠ ધનંનો મોહ. મૂકે નહી. મનમાં વિચારે જે આં મહારો પુત્ર કાંડ જાણતો નથી.

એકદા 'ઊરડામાં ચોર લોકો સ્વાત્ર પાડી ધન લડ ગયા. તે સાંજલી શેઠને મૂઠ્ઠાં આવી ગઈ, રોવા વેળો: જમવાં વેસે નહી. તેને. પુત્રેં કહ્યું કે' એ લક્ષ્મી અસાર અને ચપલ છે, માટેં તમેં જમો. એમ ઘણું સમજાવી જમાડ્યો, બીજેં વર્ષેં શેઠની સ્ત્રી મોહિની મરણ પામી. તેવારેં શેઠ, સ્ત્રીના મોહેં કરી વજેં હાંણાયેલો જેમ ડુઃખી થયો હોય, તેમ ડુઃખી થયો તેનાં ગુણ સંજારી સંજારીને રુદન કહ્યા કરે, જમે નહીં. તેને ડુઃખેં શેઠ મરણ પામ્યો. પણ પુત્ર સુજાણ છે, સંસારનું સ્વરૂપ જાણી શોક ન કરે. વિચારે જે મહારો વાપ મોહેં કરી મરણ પામ્યો માટેં એ મોહ છે, તે જીવને વિષ વિના મરણ છે. એ મોહ ત્રિદોષ વિના સન્નિપાત છે, એ મોહ ન હોય, તો જીવ સદૈવ સુખીયોજ હોય. વલી વિવેક જે છે, તે સૂર્યવિના પણ અજવાલું છે, દીપકવિના પ્રકાશ છે, રત્નવિના કાંતિ છે, ફૂલવિના ફલ છે, માટેં વિવેક મહોટી વાત છે. એવી સમજણ સશ્વતો વિવેકી થકો ધર્મ કહ્યા કરે.

એકદા તે ભગરેં શ્રુતકેવંલી પથાહ્યા, તેમને લક્ષણેં વાંદીને પૂઠયું કે મહારાજ! મહારો પિતાં મરી ક્યાં ગયો દર્શો? ગુરુ બોલ્યા હે વત્સ ! તહારો પિતા ધન કુટુંબનો મોહ કરી અજ્ઞાનને વર્ણેં એકેંદ્રિય પૃથ્વીકાયમાં જડેં ઉપન્યો છે. વલી અપ્પકાય, તેંજકાય, વાંજકાય અને વનસ્પતિકાયમાંહે ઘણું સંસાર ચક્રમાં ધ્રમણ કરશે. તે વાત સાંજલી વૈરાગ્ય પામીને લક્ષણેં દીક્ષા લીધી. તેને રૂડી રીતેં આરાધીને સ્વર્ગાદિકનાં સુખ પામ્યો ॥ ૬૬ ॥

॥ હવે જેંતાલીશમી અને સુડતાલીશમી ઇશ્વાના ઉત્તર કહે છે:—

ગાથા ॥ નય ધમ્મો નયં જીવો, નય પર લોગુત્તિ નેય કોય રિસી ॥ ૬૭ ॥ જો મન્નડ મૂઠો, તસ્સ થિરો હોડેં સંસારો ॥ ૬૮ ॥ ધમ્મોવિ અઙ્ગિ લો એ, અઙ્ગિ અહમ્મોવિ અઙ્ગિ સવ્વન્નૂ ॥ રિસિણોવિ અઙ્ગિ લોએ, જો મન્નડ સો ન સંસારી ॥ ૬૯ ॥ જાવાર્થ:— ધર્મ નથી, જીવ નથી, પરલોક નથી, કોડેં કૃષીશ્વર નથી, એવી રીતેં જે નાસ્તિક પુરુષ માને, તેને સંસાર ઘણો

સ્થિર હોય. મોઢૂ ઢૂકડો ન હોય ॥ ૬૦ ॥ તથા લોકમાંહે ધર્મ છે, અધર્મ પણ છે, સર્વજ્ઞ પણ છે, અને લોકમાંહે રૂપિ પણ છે. જે જીવ, એવું માને તે જીવ, સંસારી ન હોય, અલ્પસંસારી, થકો તરત મૌઢૂં જાય ॥ ૬૧ ॥

જેમ રાજગૃહી નગરીયેં એક પંદિતની પાસેં એક શૂર અને બીજો વીર એ બે શિષ્ય જણ્યા. તેમાં શૂર તો ધર્મમાર્ગે ઝઘાપવાથી તિહાં પણ ડુઃસ્વીયો થયો અને વંતી ઘણો સંસારમાં જમણો. કુસંગતિને લીધે નાસ્તિકવાદી થયો. અને વીર તો સજીરની સંગતિથી જાણકાર થયો ધર્મમાર્ગે સ્થાપતો તિહાંજ મહત્ત્વ પામીને સ્વલ્પકાલમાં મોઢૂ પામણો. તેની કથા કહે છે:-

રાજગૃહીનગરીયેં એક શૂર અને બીજો વીર, એ બે ગૃહસ્થો છે, તે બેઢુ જાણ ન્હાનપણમાં એકજ ગુરુની પાસેં જણ્યા. પરંતુ પાઠલથી શૂરને નાસ્તિક લોકોની સોવત થઈ તેથી “સરિસા સરિસેન રચ્ચંતિ” એટલે મનુષ્ય, પોતાની સમાનસંગતિ વાલો. મલવાથી આનંદ પામે છે. તેથી ડુઃસંગેં કુચ્ચંદકદાગ્રહી થયો. ઝડતપણે ધર્મે ઝઘાપે, પોતાના માહાપણ આગલ બીજાને તૃણ સમાન ગણતો રહે, લોકો સુખના અર્થની વાત કહે, તો તેમનું કહ્યું માને નહીં.

એકદા તિહાં કોઈ સુદત્તનામા ગુરુ ચાર જ્ઞાનના ધણી પધાસ્યા, તેમને ધર્મથી લોક તથા વીર, એ સર્વ વાંદવા ગયા. અને શૂર તો મહાઅહંકારી થકો ગુરુનું માહાત્મ્ય સાંજલી મનમાં ઈર્ષ્યા આણતો તિહાં આવ્યો. ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે તમે લોકોને શા માટે વિપ્રતારો છો ? જો તમારામાં શક્તિ હોય, તો મહારી સાર્થે વાદ કરો. તે સાંજલી ગુરુજીનો એક શિષ્ય. તેને કહેવા લાગ્યો કે અરે મૂર્ખા ! સર્વજ્ઞસમાન એવા આ મહારા ગુરુની સાર્થે તું શું વાદ કરીશ ? હુંજ તહારો અહંકાર મૂકાવીશ, અને તુજને ઉત્તર દેશ. પરંતુ સન્ય, સજ્ઞાપતિ, વાદી અને પ્રતિવાદી, એ ચારેં કરી યુક્ત ચતુરંગ વાદ કહેજો છે, માટે તે ચતુરંગ જો વાદ થાય, તો કરું ! શૂરેં પણ કબુલ કહ્યું. પઠી બીજે દિવસેં સવારમાં ચતુરંગનું સ્થાપન થવાથી વાદ કરવા માંડ્યો.

તિહાં શૂરેં કહ્યું શરીરમાં બીજો અનેરો કોઈ જીવ નથી, અને તે જીવ નથી તો ધર્મ પણ નથી જો ધર્મ નથી, તો પરલોક પણ નથી. જેમ ગામ વિના સીમ ન હોય, જેમ સ્ત્રીવિના પુત્ર ન હોય, તેમ જાણી લેવું. માટેં પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, અને વાયુ એ પાંચ માહાત્મના સંયોગેં આત્મા થાય છે. જેમ ધાવડી મહુડાં મીતું ગોલ અને પાણીથી મદશક્તિ હોય છે તેમ જાણી લેવું. બીજું આકાશના

फूलंनी पेठें कांइज नथी. तो जीव क्वां ठे ? के जेने सुख पांमवांनी वांठा करीयें ? ठुं सुख ठांमीनें संदेहयुक्त आगला अर्थने क्वां जोवा जाइयें ?

तथा सुख दुःख सर्व कर्म करी होय ठे, ए वात पण अणमलती ठे. जेमा टें एक पापाण नित्य सुखड अने फूलें करी पूजाय ठे अने एक पापाण नी ऊपर नित्य विष्टा नाखीयें तो हवे ए पापाणें शुं सारुं मातुं कर्म आ चखुं ठे ? तेंम प्राणीमात्रने पण सुखदुःखनुं कारण कांइज नथी. तप जप क एक्रियाजे कांइ करीयें, ते सर्व क्लेशरूप फोकट जाणवी. एटली वात, शूर बोव्यो.

हवे शिष्य ए वातनो उत्तर आपे ठे. हे शूर ! तुं जे कहे ठे, के जीव नथी तो हुं सुखी हुं, हुं दुःखी हुं, ए वातनो जाणनार कोण ठे ? जेम सुखड लगाडवाथी हर्ष पामीयें, कांटो लागे दुहवाश्ये ठैयें, तेनो जाणनार तो जीवज ठे. एतो प्रत्यक्ष देखाय ठे. जो तहारा कहेवा प्रमाणें जीवज न थी तो पिता प्रमुख वडेराना नाम पण तहारे कहेवां न जोइयें. तथा कोप, प्रसाद, शोक, चूख, तृषा, तृप्तो, पीड्यो. ए वात अनुमानें जीवजाणे ठे, माटें जीव ठे. तथा तें कहुं जे पांच माहाचूत ठे तेज आत्मा ठे, ते पण असत्य ठे केम के ? पांचचूततो जड ठे माटें जे जड, ते चैतन्य केम होय ? जो वेलु घणी पीलीयें, तो पण तेमांथी तेल नीकले नही.

तथा तें जे शुचं अशुचं कर्म कांइज नथी, ए वात ऊपर पापाणनो दृष्टांत कह्यो, तें पण अयुक्त ठे जे माटें एक सुखी एक दुःखी. एक ठाकर, एक चाकर. इत्यादि सारा माठा जे ठे, ते सर्व पोतपोताना कर्म करी ठे. तेमाटें जो तप संयमरूप धर्म करीयें, तो सफलं थाय. धर्मना फल इहांज देखाय ठे तेमाटें धर्म पण ठे, परलोक पण ठे अने सर्वज्ञ पण ठे, तेना कहेला शास्त्रने योगें चंड सूर्य ग्रहण प्रमुख जाणीयें ठैयें. माटें तुं कदाग्रह मूक. इत्यादि अनेक उत्तर प्रत्युत्तर आपीने शूरने निरुत्तर कश्यो. तेवारें राजायें शिष्यनी प्रशंसा करी अने शूरने राजायें कहुं के हे पापी ! तुं बापने नथी मानतो, सर्वने उडापे ठे, तेथी सर्व कोइ अन्याय चोरी करजे अने राजा कोइने दंडजे नही ? तेवारें सदाचारनी वात तो रहेजेज नही ? एम कही राजायें रोष आणीने शूरने पकड्यो. तेने शिष्यें ठोडाव्यो. तेवारें राजा फरी बोव्यो के जूठ आ शिष्यमां दयानो गुण कहेवो ठे ? ए निरीहं ठे, साचो सदाचार कहे ठे. एम कही पठी शूरने पोताना नगरमांथी काहाढी मूक्यो

अने बीजो वीर तो सन्मार्गे चालतो, धर्मनी स्थापना करतो तथा पुण्य ठे, पाप ठे, वीतरांग देव ठे, सुसाधु गुरु ठे, इत्यादि कहेतो हतो. तेने राजायें मान्यो ते मरीने देवता थरो. अंतें मोक्षसुख पामरो. अने शूर नास्तिक वा दी थको घणो संसार रज्जरो ॥ इति धर्मस्थापने शूर अने धीरनी कथा ॥

. हवे अडतालीशमी पृष्ठानो उत्तर एक गाथायें करी कहे ठे—

॥ गाथा ॥ जो निम्मलनाणचरि, त दंसणेहिं विनूसिअ सरीरो ॥ सो संसारं तरिउं, सिद्धिपुरं पांवए. पुरिसो ॥ ६२ ॥

जावार्थः—जे पुरुष निर्मल ज्ञानं चारित्र अने दर्शनें करी विनूपित शरीरवालो होय ते पुरुष संसार संमुद् तरीने मोक्षनगर प्रत्यें पामरो ॥ ६१ ॥ जेम अनयकुमार ज्ञानादिक आराधि मोक्ष पामरो. तेनी कथा कहे ठे—

मगधदेशें श्रेणिकराजा राज्य करे ठे, तेनो पुत्र अने प्रधान अनयकुमार ठे. ते चाखुद्धिनो निधान ठे पोतामा बापना राज्यने वृद्धिवंत करे ठे. तेने राजायें राज्य आपवा मांढ्युं. परंतु ते पापना जयथी बीहितो थको लीये नही.

एकदा श्रीवीरप्रभु आवी समोसंख्या. तेमने अनयकुमारें वांदीने पूढ्युं के हे स्वामी ! ठेहेलो साधु कोण थारो ! प्रभुयें कह्युं उदायिनराजा थारो.

हवे पोतानो पिता श्रेणिक, राज्य मूकी दीक्षा लेतो नथी. तेवारें अनयकुमारें चिंतव्युं के जो हुं महारा पिताना आग्रहथी राज्य लश्श, तो महाराथी पण दीक्षा लेवारो नहिं माटें महारे राज्यथी काम नथी पण महारा बापें एवुं वचन महारी पासेंथी लीधेलुं ठे जे मांहारी आंझाविना तहारे किहां पण जावुं नही, तेनो शो उपाय करवो ? तेनी शोध करे ठे.

एवामां माघ महिनाने दिवसें संध्यासमयें चेलणा राणीयें सरोवरनी पाल ऊपर एक साधुने काउस्सगं ध्यामैं रह्यो दीगो, तेवारें राणीयें चिंतव्युं जे ए ऋषि रात्रियें टाहाड केवी रीतें सहन कररो ? एवा विचारमां घेर आवी रात्रियें शय्यायें पोहोटी. तिहां पोतानो हाथ सोडनी बाहार रही गयो. अने जागीने जोयुं तो हाथ टाहाडो लागो, ते वखत साधु सांजरी आव्यो.

हवे श्रेणिक राजायें चिंतव्युं जे महारो अंतेउर सघलो विरुद्ध ठे. पाठली रात्रियें अनयकुमारें आवी जुहार कीधो तेने श्रेणिकें कह्युं अंतेउरने प्रजाली नाखो. एम कही पोतें वीर जगवानने पूढवा गयो. पाठलथी अनयकुमारें चिंतव्युं जे अंतेउरमां तो चेलणादिक महासतीयो ठे माटें आग

न.देवाय !. एम विचारि एक जूनी हस्तिनी शाला हती तेने अग लगाडी पोतें श्रीवीरना समोसरण नणी चाद्यों. तिहां श्रेणिकें श्रीवीरने पूछ्युं के हे जगवन् ! महारी स्त्री चेलणा सती ठे, किंवा असती ठे ? प्रजुयें कहुं चेला महाराजानी पुत्रीयो साते सतीयो ठे. ते सांजली श्रेणिक पाठो बढ्यो. गाम मां आग बंजती दीठी. मार्गमां अजयकुमार मढ्यो तेने राजायें पूछ्युं के अंतेउरने आग लगाडी ? अजयें कहुं के हां स्वामी ! आग लगाडी तेवारें श्रेणिकें रोष आणीने कहुं के तुं केम न बढ्यो ? माटे तुं महाराथी दूर जा. तेवारें अजयकुमारें कहुं के मने आपनो आदेश जोतो हतो सीली आगमांहे पेसी कार्यसाधन करहुं ? एम कही समोसरणें जइ श्रीवीर ने हाथें दीक्षा लीधी, राजा श्रेणिक पण फरी समोसरण नणी चाद्यों. ते जेट लामां राजा श्रेणिक आव्यो, एटलामां तो अजयकुमार दीक्षा लइने साधुना समुदायमां जइ बेठा. तेमने राजायें आवीने वांद्यो, अगराध खमाव्यो. अजयकुमार, ज्ञान, दर्शन, चारित्र पाली सर्वार्थ सिद्धविमानें पढोता. ते एका वतारी थइ मोक्षें जाओ, इति अजयकुमार कथा ॥ महिहारं वीररत्नं, श्रीदं गौरतनुं मतम् ॥ जितैनसं सूर्यरम्यं, प्रणामामि मुहुर्मुहुः ॥ १ ॥ एकाक्षरांतरितं नामत्रयं ॥ एम अडतालीश पृष्ठानां उत्तरो परमेश्वरें कहा ॥

॥ गाथा ॥ जं गोयमेण पुठं, तं कहियं जिणवरेण वीरेण ॥ जवानावेह सया, धम्माधम्मं फलं पयडं ॥ ६३ ॥ अडयालीसा पएह, तरेहिं गाहाण होइ चउसठि ॥ संखेवेणं जणिया, गोयम पृष्ठा महत्तावि ॥ ६४ ॥

जावार्थः—जे कांइ पुण्यपापनां फल श्रीगौतमस्वामीयें पूछ्यां, ते सर्व जिनवर श्रीमहावीस्वामीयें कहां. ते जो जव्यलोको ! तमें जावें करी सदैव धर्म अधर्मना फलने प्रगट विचारों धर्म आदरो ॥ ६३ ॥ हवे ए शास्त्रमां प्रश्नोत्तरनी गाथानी संख्या कहे ठे. अडतालीश प्रश्नोत्तरें करी चोशठ गाथा थइ. एवो श्रीगौतमपृष्ठा रूपजे शास्त्र ते जो पण महाअर्थरूप ठे तोपण आहीं संक्षेपथी कह्यो ॥ ६४ ॥ इतिबालाबोधसहितं गौतमपृष्ठाशास्त्रं संपूर्णम् ॥

॥ अथ हरीयाली ॥

॥ सेवक आगल सांहेबु नाचे, वहे गंगाजल खारे ॥ गर्दन
सांटे गयवर वेच्या, ए अचरिज मोहे नारे ॥ १ ॥ चतुरनर
बूजो ए हरियाली ॥ जेम उत्तराहु देहि संजाली ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ:-कर्मरूपीया सेवकनी आगल जीवरूपीउ राजा नाचे ठे तथा गंगा
नदीना मीठा जल समान जे जैनवाणी ठे तेना खारा जलसमान खोटा अर्थ
केटलाएक मतवादीयो करे ठे तथा प्रमादरूप गर्दननी आगल संयमरूप
हाथी वेचाय ठे; अर्थात् केटलाएक संयमधारको प्रमादने वश पडी चोखुं
चारित्र पाली शक्ता नथी माटे ए मुंजने महोटुं आश्चर्य थाय ठे ॥ १ ॥
चतुर जंणे ए हरीयाली तमें समजो अने एनो उत्तर संजाली आपो.

॥ मांकडनें वश जोगी नाच्यो, माखो सिंह शियाले ॥ एक
चींटीयें पर्वतढायो, अचरिज इण कलिकाळे ॥ च० ॥ २ ॥

अर्थ:-मनरूपी मांकडाने वश पड्या थका असंयति, योगीजनो नाचे ठे त
था शीलरूपी सिंहने कामरूपी शीयालीये माखो तथ्य एक तृष्णारूपी कीटिका
यें संतोषरूपी पर्वतने पाडी नाच्यो. ए अचरिज कलिकालमांहे देखाय ठे ॥ २ ॥

॥ सुरतरु शाखायें कागज बेठो, विषधर गरुड विमारे ॥
कस्तूरी परनारों वाहे, लसण जखुं जंमारें ॥ ३ ॥ च० ॥

अर्थ:-जिनशासनरूपीया कल्पवृक्षनी ऊपर कुंगुरु रूपीउ कागडो बेठो
तथा क्रोधरूपी सर्प ते ज्ञानरूपी गरुडने विमारे ठे तथा समतारूप कस्तूरी
ठे तेने असत्य वचनरूप परनालिकामांहे वहावी दीधी अने ममता दुर्ग
धरूप लसणनो संचय करी जंमारमां जखो ठे ॥ ३ ॥

आंबो अकफल एक तरु लागा, हंस काग एक माले ॥
मेंढे नाहर लातें माखो, नासीगयो पातालें ॥ ४ ॥ च० ॥

अर्थ:-जीवरूपी एक वृक्ष तेने विषे आंबाना फल समान सुख लागां
अने आकडाना फलसमान दुःख लागां एम बे जातनां फल एक जीव
रूप वृक्षनेविषे लागां. तथा एकज जीवरूपी मालो तेनी उपर पुण्यरूप हं
सपक्षी अने पापरूप काकपक्षी आवी बेठा तथा अज्ञानरूप मेंढें, विवेक
रूपी नाहर एटले सिंग तेने लातें माखो परहो टाव्यो ॥ ४ ॥

॥ મંહારક મુખ મયગલ ગલિયા, રાજા ઘરઘર હિંમે ॥ એ
કજ થંત્રે પણ ગજ બાંધ્યા, રાનહોડ કણ સ્વંમે ॥ ૫ ॥ ચ૦ ॥

અર્થ:—આ કલિકાલના જીવ સ્વર્પુણ્યવાન છે, માટે મંહારસમાન જાણવા તે મંહાર સમાન મિથ્યાત્વી જીવે તે મયગલ સમાન મહોટા જિનધર્મને ગલિ જાય છે તેજી જીવરૂપ રાજા તે કર્મને વશ રહ્યો થંકો ચોરાશી લક્ષ જીવા યોનિરૂપ ઘરઘરનેવિષે હિંમે છે ખ્રમણ કરે છે તંથા એક જીવના એકજ શરીર રૂપીયાં થાંજાને વિષે પાંચ, ઇંડિયરૂપીયા પાંચ હાથી બાંધ્યા છે તે મદોન્મત્ત થકા સાંકલોના બંધને તોડી રહ્યા છે તથા અવંતરૂપી રાન: રણ તે વ્રતરૂપી ધાન્યનાકણની સ્વંમના કરે છે ॥ ૫ ॥

॥ આઠનારી મલિ એક સુત જાયો વેટે બાપ વધાણો ॥ જો
ર વસ્યા મંદિરમાં આવી, ઘરથી સાહ કઢાયો ॥ ૬ ॥ ચ૦ ॥

અર્થ:—કર્મની મૂલપ્રકૃતિ આઠ છે તેજ આઠ નારી જાણવી. તેણે સંસારરૂપી એક પુત્ર પેદા કીધો છે તથા કપટરૂપીયા વેટાયે મોહરૂપી પિતાને વધારી છે એટલે મહોટો કણો છે તથા વિષયરૂપી ચોર તે કાચારૂપ મંદિરમાં આવી વસ્યા છે, તેણે શીલસાહસિકરૂપી મહોટા શાહુકાર તેને ઘર માંથી કાઢી મૂક્યા છે ॥ ૬ ॥

॥ એક અગ્નિ સઘલો જલ શોષે, વેશ્યા ધૂંધટ કાઢે ॥ કુલવં
તી કુલ લાજ ત્યંજી કરી, ઘર ઘર વાહિર હિંમે ॥ ૭ ॥ ચ૦ ॥

અર્થ:—એક તૃષ્ણારૂપી અગ્નિયે સંતોષરૂપી સર્વજલ પીધું છે તથા માયા કપટરૂપિણી વેશ્યા તે મીઠા વચનરૂપીયાં ધૂંધટ કાઢાડે છે તથા સર્વ વિરતિરૂપ કુલવંત સ્ત્રીયે પોતાની લાજનો ત્યાગ કરીને અસંયમરૂપીયા અનેક ધ્યાનક છે તેજ અનેક ઘર જાણવાં. તડૂપ ઘરઘરને વિષે બાહાર ફરતિ હિંમે છે.

॥ એ ધરમારથ જ્ઞાન સુની કરી, આતમ ધ્યાન સુધ્યાવો ॥
વિનયસાગર મુનિ ઇમ્ ઉપદેશે, ધર્મમતિ મન લાવો ॥ ૮ ॥ ચ૦ ॥

અર્થ:—એ વાતનો જ્ઞાનમય પરમાર્થ જે શ્રીવીતરાગનાં વચન, તેને સંજા રીને આત્મધ્યાન ધ્યાવાને પ્રવર્તો, વિનયસાગરજી મુનિ એવી રીતે ઉપદેશ કરે છે કે, ધર્મની બુદ્ધિ તમારા મનનેવિષે આણો, કે જેયકી જન્મ, જરા અં ને મરણના ડુઃખથી વિમુક્ત થઈ મુક્તિનાં સુખ પામો ॥ ૮ ॥ ઇતિ ॥

